ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΑΣΜΟΣ:

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ.

(ΤΟΜΟΣ Α')

Διδακτορική διατριβή

του

Άγγελου Τσιγκρή

ΑΘΗΝΑ

1996

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αντώνης Μαγγανάς (Επιβλέπων, Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο).

Ιάκωβος Φαρσεδάκης (Μέλος, Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο).

Φωτεινή Τσαλίκογλου (Μέλος, Καθηγήτρια, Πάντειο Πανεπιστήμιο).

στον

αγώνα για μια κοινωνία με λιγότερη βία

και περισσότερο σεβασμό στη γυναίκα.

Ο βιασμός είναι ένα συνηθέστατο έγκλημα και κάθε γυναίκα που αποφασίζει να μην καταγγείλει οφείλει να διαθέσει αρκετή σκέψη για τις γυναίκες που θα βιαστούν, ως συνέπεια της απόφασής της.

G. Greer - 1977 - σελ. 380.

Ευχαριστώ θερμά τον Επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Αντώνη Μαγγανά, που με την άρτια επιστημονική του κατάρτιση, το επιστημονικό του ήθος, την ευγένεια της ψυχής του, την ηθική του συμπαράσταση και τη εμπιστοσύνη στις ικανότητές μου, συντέλεσε καθοριστικά στην ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης.

Τους καθηγητές της συμβουλευτικής μου επιτροπής, κ. Ιάκωβο Φαρσεδάκη και κα. Φωτεινή Τσαλίκογλου, για την πολύτιμη βοήθειά τους. Την Πρόεδρο της Ελληνικής Εταιρείας Εγκληματολογίας Καθηγήτρια κα. Αλίκη Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου για τις συμβουλές της. Την Αν. Καθηγήτρια κα. Νότα Κυριαζή για τη βοήθειά της στην επιλογή των μεθόδων στατιστικής ανάλυσης. Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών για την υποτροφία που μου χορήγησε για τρία χρόνια προκειμένου να τελειώσω τη διατριβή μου.

Τους γονείς μου Αντώνη και Βασιλική και τον αδελφό μου Παναγιώτη, για την ηθική τους συμπαράσταση.

Το προσωπικό της Γραμματείας του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, καθώς και το προσωπικό της Βιβλιοθήκης για τη φιλική τους αντιμετώπιση και την πολύτιμη εξυπηρέτησή τους.

Τον Προϊστάμενο των υπηρεσιών του Εφετείου της Αθήνας, Αρεοπαγίτη κ. Κων/νο Κωστόπουλο, για την άδεια που μου χορήγησε προκειμένου να έχω πρόσβαση στα στοιχεία των αποφάσεων βιασμού των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων. Τον προϊστάμενο του Αρχείου του Εφετείου της Αθήνας, κ. Μιχάλη Ζώτικα, για τη φιλική του εξυπηρέτηση στη συλλογή των δικαστικών αποφάσεων. Την Ηγεσία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για την ευγενική παραχώρηση των απαραίτητων στοιχείων, σχετικά με το έγκλημα του βιασμού. Το διοικητικό προσωπικό της Γραμματείας του Κακουργιοδικείου της Αθήνας, για την διευκόλυνση που μου παρείχαν. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, για την αποστολή πολύτιμου βιβλιογραφικού υλικού.

Τα μέλη του διδακτικού επιστημονικού προσωπικού (Δ.Ε.Π.) του Παντείου Πανεπιστημίου: κα. Μ. Αντωνοπούλου, κα. Β. Αρτινοπούλου, κ. Ι. Βαβούρα, κα. Δ. Γκέφου - Μαδιανού, κ. Δ. Δημηρούλη, κ. Β. Διαμαντόπουλο, κα. Π. Ζέρη, κ. Στ. Ιωαννίδη, κα. Κ. Κασιμάτη, κ. Αλ. Κατράνη, κα. Μ. Κατσιγιάννη - Παπακωνσταντίνου, κ. Θ. Κονιαβίτη, κα. Μ. Κόρσου - Παναγοπούλου, κ. Ν. Κοταρίδη, κ. Η. Κουτσούκη, κα. Π. Κυριαζή, κ. Μ. Λαμπρινίδη, κα. Ε. Λαμπροπούλου, κ. Α. Λοβέρδο, κα. Α. Μαντόγλου, κ. Θ. Μαριόλη, κα. Α. Μιχαλοπούλου, κ. Α. Μωυσίδη, κα. Α. Παπάζογλου - Μητροπούλου, κ. Κ. Παπαθανασόπουλο, κ. Χ. Παπασωτηρίου, κ. Π. Ρέππας, κ. Θ. Σακελαρόπουλο, κ. Κ. Σιφνίωτη, κα. Α. Συνοδινού, κ. Α. Τασόπουλο, κ. Ν. Τάτσο, κ. Γ. Τσάλτα, κ. Β. Φίλια, κ. Α. Χρύσης, κ. Δ. Ψυχογίος, που ανταποκρίθηκαν με προθυμία στο αίτημά μου να μου παραχωρήσουν ένα μέρος της διδακτικής τους ώρας, προκειμένου οι φοιτήτριές τους να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο της έρευνας μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους Καθηγητές της Εγκληματολογίας: κα. Martha A. Myers (University of Georgia), κ. Gary D. LaFree (University of New Mexico), κ. Wayne A. Kerstetter (University of Illinois at Chicago), κ. Murray Straus (University of New Hampshire), κ. James L. LeBeau (Southern Illinois University), κ. Wesley G. Skogan (Northwestern University), κ. Martin S. Greenberg (University of Pittsburgh), κ. Barry R. Ruback (Georgia State University), κ. Richard L. Dukes (University of Colorado), κ. Renee L. Binder (University of California), κα. Shirley Feldman-Summers (University of Washington), κα. Jeanette Norris (University of Washington), κα. Irene H. Freize (University of Pittsburgh), κ. James D. Orcutt (Florida State University), κ. John H. Laub (Northwestern University) και κα. Lynne Coodstein (Pennsylvania State University), για την ανταπόκρισή τους στις επιστολές μου και για τα βιβλιογραφικά και εμπειρικά στοιχεία που μου απέστειλαν ταχυδρομικώς.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τις φοιτήτριες του Παντείου Πανεπιστημίου που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο της έρευνας και με τον τρόπο αυτό συνέβαλαν καθοριστικά στην επιτυχή ολοκλήρωση της διατριβής μου.

Αθήνα 1996

Άγγελος Τσιγκρής

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Σε ελληνική γλώσσα:

Αθ. = Αθήνα
Α.Π. = Άρειος Πάγος
αρθρ. = άρθρο
βλ. = βλέπε
Ε.Ε. = Ευρωπαϊκή Ένωση
εκδ. = έκδοση
Ε.Κ.Κ.Ε. = Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
επ. = επόμενα
Ε.Σ.Υ. = Εθνικό Σύστημα Υγείας
Εφ. = Εφετείο
εφημ. = εφημερίδα
Η.Π.Α. = Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Θεσ. = Θεσσαλονίκη
κεφ. = κεφάλαιο
κ.λπ. = και λοιπά
Κ.Π.Δ. = Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
μετ. = μετάφραση
μ.μ.ε. = μέσα μαζικής ενημέρωσης
Μ.Ο.Δ. = Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο
ν. = νόμος
όπ. π. = όπου παραπάνω
παρ. = παράγραφος
πιν. = πίνακας
Π.Κ. = Ποινικός Κώδικας
Πλημ. = Πλημμελειοδικείο
Ποιν. Χρ. = Ποινικά Χρονικά
σ.π.δ. = σύστημα ποινικής δικαιοσύνης
σημ. = σημείωση
τευχ. = τεύχος
τομ. = τόμος

Σε αγγλική γλώσσα:

ed. = editor = ο υπεύθυνος για την έκδοση συγγραφέας
eds. = editors = οι υπεύθυνοι για την έκδοση συγγραφείς
et. al. = και άλλοι
F.B.I. = Federal Bureau of Investigation
L.E.A.A. = Law Enforcement Assistance Administration
P.C.L.E.A.J. = President's Commission on Law Enforcement and the Administration of Justice
N.C.S. = National Crime Survey
N.C.V.S. = National Crime Victimization Survey
U.C.R. = Uniform Crime Report
U.S.D.J. = United States Department of Justice
U.S.A. = United States of America
U.S.G.P.O. = United States Government Printing Office

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ i

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ii

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Θεωρητική διερεύνηση των παραγόντων αναφοράς και μη αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία. Οι ιδιαιτερότητες του εγκλήματος του βιασμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

1.0. Εισαγωγή. 2

1.1. Η εγκληματολογική σημασία της αναφοράς του εγκλήματος. 4

1.1.1. Η αναφορά ως εξηγητικός παράγοντας του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας. 7

1.1.2. Η σημασία της αναφοράς στην επισήμανση της εγκληματικότητας. 11

1.1.3. Η αναφορά ως εργαλείο εξήγησης των επίσημων εγκληματολογικών στατιστικών. 12

1.1.4. Παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του ποινικού συστήματος. 15

1.1.4.1. Ο ρόλος του θύματος. 16

1.1.4.2. Σχέση θύματος και συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης. Σχέση αλληλεπίδρασης. 19
1.1.4.3. Ο ρόλος της αστυνομίας. 21
1.1.4.4. Ο ρόλος των τρίτων ατόμων. 23
1.1.4.5. Ο ρόλος της κοινωνικής επιρροής. 25

1.2. Η φαινομενολογία της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. 26

1.3. Η διάσταση ανάμεσα στις επίσημες στατιστικές του εγκλήματος και στα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών. 32

1.4. Παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. 34
1.4.1. Τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος. Η σοβαρότητα του εγκλήματος ως καθοριστικός παράγοντας αναφοράς. 36
1.4.2. Τα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη. 50
1.4.3. Η κοινωνική επιρροή. 63
1.4.4. Οι δυνατότητες έξω-ποινικής διευθέτησης. 70
1.4.5. Οι παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία και το ποινικό σύστημα. 74
1.4.6. Η σχέση δράστη - θύματος. 84
1.4.7. Τα συναισθήματα του θύματος μετά το έγκλημα. 86
1.4.8. Ο βαθμός αστικοποίησης. 93
1.4.9. Ο ορθολογικός υπολογισμός ωφελειών και ζημιών. 97
1.4.10. Άλλοι παράγοντες αναφοράς του εγκλήματος. 101
1.4.10.1. Η έλλειψη αποδεικτικού υλικού. 102
1.4.10.2. Ο βαθμός κοινωνικής ολοκλήρωσης του θύματος. 102
1.4.10.3. Το μέσο εκπαιδευτικό επίπεδο της κοινότητας. 103
1.4.10.4. Ο βαθμός οργάνωσης του θύματος και του δράστη. 103
1.4.10.5. Τα νοητικά σενάρια αναφοράς. 105
1.4.10.6. Η ηθική υποχρέωση του πολίτη. 107
1.4.10.7. Η διάθεση προστασίας της κοινωνίας και συμβολής στο έργο της αστυνομίας. 107
1.4.10.8. Η δημοσιότητα του εγκλήματος. 108
1.4.10.9. Η υποτροπή της θυματοποίησης. 109

1.5. Η διαδικασία και τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος. 109

1.6. Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης της απόφασης των τρίτων ατόμων. 115

1.7. Η καθυστέρηση στην αναφορά του εγκλήματος. 127

1.8. Οι συνέπειες της μη-αναφοράς του εγκλήματος. 128

1.9. Συμπεράσματα. 133

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Το έγκλημα του βιασμού και οι ιδιαιτερότητές του.

2.0. Εισαγωγή. 137

2.1. Ο ορισμός του βιασμού. 139
2.1.1. Ο νομικός ορισμός του βιασμού. 140
2.1.1.1. Ιστορική αναδρομή. 143
2.1.1.2. Ο ορισμός του βιασμού στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο. 145
2.1.2. Ο κοινωνιολογικός και εγκληματολογικός ορισμός του βιασμού. 151
2.1.3. Ο ορισμός του βιασμού από το κοινό. Οι κοινωνικές στάσεις απέναντι στο έγκλημα του βιασμού. 155
2.1.4. Ο ορισμός του βιασμού από το θύμα. 164
2.1.5. Ο ρόλος των μ.μ.ε. στη διαμόρφωση των στάσεων απέναντι στο βιασμό. 169

2.2. Θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου του βιασμού. 174
2.2.1. Κοινωνιολογικές θεωρίες. 175
2.2.2. Ψυχολογικές και ψυχαναλυτικές θεωρίες. 184
2.2.3. Φεμινιστικές θεωρίες. 191
2.2.4. Ανθρωπολογικές θεωρίες. 199

2.3. Η θυματολογία του βιασμού. 202
2.3.1. Η ιδιαιτερότητα του θύματος βιασμού: Το πιο στιγματισμένο θύμα. 202
2.3.2. Η αντιμετώπιση του θύματος βιασμού από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. 206
2.3.2.1. Η αντιμετώπιση του θύματος από την αστυνομία. 209
2.3.2.2. Η αντιμετώπιση του θύματος από τα ορκωτά δικαστήρια. 212
2.3.2.3. Η αντιμετώπιση του θύματος στη φάση των ιατρικών εξετάσεων. 215

2.3.3. Η δεύτερη θυματοποίηση του θύματος βιασμού μέσα στο ποινικό σύστημα. 217
2.3.4. Οι στάσεις των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης απέναντι στο θύμα βιασμού. 223
2.3.5. Ο τρόπος με τον οποίο ο δράστης και το θύμα προσλαμβάνουν το βιασμό. 225
2.3.6. Οι στάσεις του κοινού και των θυμάτων βιασμού απέναντι στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. 227

2.4. Ο βιασμός και το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. 232
2.4.1. Η ποινική διαδικασία στις υποθέσεις βιασμού. 234
2.4.1.1. Η αστυνομική φάση. 236
2.4.1.2. Η εισαγγελική φάση. 242
2.4.1.3. Η διαδικασία στο ακροατήριο. 245
2.4.1.4. Προτάσεις για την αναθεώρηση των νόμων περί βιασμού. 246
2.4.2. Παράγοντες που επηρεάζουν την ποινική εξέλιξη των υποθέσεων βιασμού. 250
2.4.2.1. Τα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη. 252
2.4.2.2. Τα χαρακτηριστικά του βιασμού. 258
2.4.2.3. Η απόφαση του θύματος για συνέχιση ή οριστική παύση της ποινικής δίωξης. 262
2.4.2.4. Η απόφαση της αστυνομίας για προώθηση ή απόρριψη της υπόθεσης. 266
2.4.3. Οι ιδιαιτερότητες της ποινικής εξέλιξης του βιασμού. 269

2.5. Μύθοι και πραγματικότητα σχετικά με το έγκλημα του βιασμού. 276

2.6. Οι συνέπειες του βιασμού στο θύμα. 287
2.6.1. Οι βραχυπρόθεσμες συνέπειες του βιασμού. 289
2.6.2. Οι μακροπρόθεσμες συνέπειες του βιασμού. 294
2.6.3. Διαδικασίες υπέρβασης του τραύματος. 298

2.7. Συμπεράσματα. 303

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία.

3.0. Εισαγωγή. 306

3.1. Η φαινομενολογία της αναφοράς και της μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. 308

3.1.1. Το στατιστικό πορτραίτο των θυμάτων που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία. 312

3.1.2. Το στατιστικό πορτραίτο των δραστών βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία. 318

3.1.3. Το στατιστικό πορτραίτο των βιασμών που αναφέρονται στην αστυνομία. 320

3.1.4. Το στατιστικό πορτραίτο των ανδρικών βιασμών που αναφέρονται στην αστυνομία. 325

3.1.5. Η διάσταση ανάμεσα στις επίσημες στατιστικές του βιασμού και τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών. Μύθος και πραγματικότητα. 327

3.2. Παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του ποινικού συστήματος στις υποθέσεις βιασμού. 333

3.3. Παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. 337

3.3.1. Τα χαρακτηριστικά του βιασμού. Η σοβαρότητα του βιασμού ως καθοριστικός παράγοντας αναφοράς. 339

3.3.1.1. Παράγοντες δόμησης της σοβαρότητας του βιασμού. 340

3.3.1.2. Αξιολόγηση της σοβαρότητας του βιασμού από το θύμα. 347

3.3.1.3. Ο σοβαρός σωματικός τραυματισμός του θύματος. 350

3.3.1.4. Άλλα χαρακτηριστικά δόμησης της σοβαρότητας του βιασμού. 352

3.3.2. Τα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη. 354

3.3.2.1. Τα γενικά κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος. 354

3.3.2.2. Η κοινωνικό- οικονομική θέση του θύματος. 359

3.3.2.3. Η κοινωνικό- οικονομική θέση του δράστη. 361

3.3.3. Η κοινωνική επιρροή. 362

3.3.3.1. Ο ρόλος της κοινωνικής επίδρασης. 363

3.3.3.2. Ο ρόλος της κανονιστικής επιρροής. 370

3.3.3.3. Ο ρόλος της κοινωνικής υποστήριξης. 371

3.3.4. Οι παραστάσεις του θύματος. 373
3.3.4.1. Οι παραστάσεις για την αστυνομία και το ποινικό σύστημα, γενικότερα. 373
3.3.4.2. Οι παραστάσεις για το ρόλο του φύλου. 379
3.3.5. Τα συναισθήματα του θύματος μετά το βιασμό. 384
3.3.5.1. Ο φόβος του θύματος για τα αντίποινα του δράστη. 385
3.3.5.2. Τα συναισθήματα ενοχής του θύματος. 387
3.3.5.3. Άλλα συναισθήματα που βιώνει το θύμα βιασμού. 391
3.3.6. Η σχέση δράστη - θύματος. 394
3.3.7. Άλλοι παράγοντες αναφοράς του βιασμού. 407
3.3.7.1. Η έλλειψη αποδεικτικού υλικού. 407
3.3.7.2. Οι δυνατότητες έξω-ποινικού συμβιβασμού. 409
3.3.7.3. Ο φόβος της κοινωνικής απόρριψης. 410
3.3.7.4. Ο βαθμός αστικοποίησης. 411
3.3.7.5. Ο ορθολογικός υπολογισμός ωφελειών και ζημιών. 412
3.3.7.6. Η δημοσιότητα του εγκλήματος. 416
3.3.7.7. Οι αναθεωρήσεις των νόμων περί βιασμού. 418
3.3.7.8. Η διάσταση ανάμεσα στο νομικό και τον κοινωνικό ορισμό του βιασμού. 422
3.3.7.9. Το φιλελεύθερο σεξουαλικό κλίμα της κοινότητας. 423

3.4. Έρευνες που στηρίχθηκαν στις αυτό-αναφορές των θυμάτων βιασμού. 425

3.5. Η διαδικασία και τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος βιασμού. 429

3.6. Η καθυστέρηση της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. 432

3.7. Η μοναδικότητα και οι ιδιαιτερότητες της αναφοράς του βιασμού. 434

3.8. Οι συνέπειες της μη αναφοράς του βιασμού. 439

3.9. Οι ψευδείς αναφορές υποθέσεων βιασμού. 443

3.10. Συμπεράσματα. 448

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η εμπειρική προσέγγιση του φαινομένου της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η περιγραφή και η μεθοδολογία της έρευνας.

4.0. Εισαγωγή. 453

4.1. Το αντικείμενο και οι στόχοι της έρευνας. 454

4.2. Οι βασικές υποθέσεις της έρευνας. 455
4.2.1. Τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος. 457
4.2.1.1. Ο ορισμός της επίθεσης ως βιασμού. 457
4.2.1.2. Ο προσδιορισμός της σοβαρότητας βιασμού. 460
4.2.1.3. Η λήψη της απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του βιασμού στην αστυνομία. 461

4.3. Τεχνικές μεθοδολογικής προσέγγισης του αντικειμένου. 464
4.3.1. Έρευνες συμμετοχικής παρατήρησης. 464
4.3.2. Θυματολογικές έρευνες. 465
4.3.3. Πειραματικές έρευνες. 466

4.4. Τα μεθοδολογικά προβλήματα του αντικειμένου. 467
4.4.1. Το πρόβλημα των αντιφατικών ερευνητικών αποτελεσμάτων. 468
4.4.2. Τα μεθοδολογικά προβλήματα της μεθόδου των αυτό-αναφορών των θυμάτων. 468
4.4.3. Τα μεθοδολογικά προβλήματα των θυματολογικών ερευνών. 470

4.5. Τα μεθοδολογικά εργαλεία της έρευνας και οι λόγοι επιλογής τους. 474
4.5.1. Το ερωτηματολόγιο της θυματολογικής έρευνας. 475
4.5.1.1. Η περιγραφή της προ-έρευνας. 476
4.5.1.2. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε σε ολόκληρο τον πληθυσμό του δείγματος. 478
4.5.1.3. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε στα θύματα βιασμού. 482
4.5.1.4. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε στα υποτιθέμενα θύματα βιασμού. 483

4.5.1.5. Η μέθοδος των αυτό-αναφορών των θυμάτων και
των υποτιθέμενων θυμάτων βιασμού. 485
4.5.1.6. Ο τρόπος διεξαγωγής της θυματολογικής έρευνας. 485
4.5.2. Οι δικαστικές αποφάσεις. 487
4.5.3. Οι σηματικές αναφορές. 488

4.6. Η σύνθεση καί η επιλογή του δείγματος. 490
4.6.1. Το δείγμα της θυματολογικής έρευνας. 491
4.6.2. Το δείγμα των δικαστικών αποφάσεων. 497
4.6.3. Το δείγμα των σηματικών αναφορών. 498

4.7. Στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας. 500

4.8. Συμπεράσματα. 502

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Τα αποτελέσματα της έρευνας.

5.0. Εισαγωγή. 504

5.1. Η φαινομενολογία του βιασμού και της αναφοράς του στην αστυνομία. 505
5.1.1. Περιγραφή και φαινομενολογία του βιασμού. 506
5.1.2. Περιγραφή και φαινομενολογία της αναφοράς του
βιασμού στην αστυνομία. 512

5.2. Παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. 519
5.2.1. Τα χαρακτηριστικά και η σοβαρότητα του βιασμού. 519
5.2.1.1. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών που αναφέρθηκαν. 520
5.2.1.2. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών που δεν αναφέρθηκαν. 524
5.2.1.3. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών των σηματικών αναφορών. 528
5.2.1.4. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών των δικαστικών αποφάσεων. 532
5.2.1.5. Συμπεράσματα. 537
5.2.2. Τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. 541
5.2.2.1. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων που ανέφεραν. 541
5.2.2.2. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων που δεν ανέφεραν. 545
5.2.2.3. Τα χαρακτηριστικά των υποτιθέμενων θυμάτων
που θα ανέφεραν. 551

5.2.2.4. Τα χαρακτηριστικά των υποτιθέμενων θυμάτων που δε θα ανέφεραν. 557
5.2.2.5. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων των σηματικών αναφορών. 563
5.2.2.6. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων των δικαστικών αποφάσεων. 565
5.2.2.7. Συμπεράσματα. 568
5.2.3. Οι παραστάσεις για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας. 569
5.2.3.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 571
5.2.3.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 573
5.2.3.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν. 574
5.2.3.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν. 576
5.2.3.5. Συμπεράσματα. 577
5.2.4. Οι παραστάσεις για το βιαστή. 578
5.2.4.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 578
5.2.4.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 580
5.2.4.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν. 583
5.2.4.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν. 587
5.2.4.5. Συμπεράσματα. 590
5.2.5. Οι παραστάσεις για το έγκλημα βιασμού. 591
5.2.5.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 592
5.2.5.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 594
5.2.5.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν. 598
5.2.5.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν. 602
5.2.5.5. Συμπεράσματα. 605
5.2.6. Η μέτρηση του φόβου της κοινωνικής απόρριψης. 607
5.2.6.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 609
5.2.6.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 609
5.2.6.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν. 610
5.2.6.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν. 611
5.2.6.5. Συμπεράσματα. 612
5.2.7. Οι στάσεις απέναντι στο ενδεχόμενο έξω-ποινικού συμβιβασμού. 613
5.2.8. Η κοινωνική επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά. 614
5.2.8.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 614
5.2.8.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 615
5.2.8.3. Συμπεράσματα. 617
5.2.9. Τα συναισθήματα του θύματος μετά το βιασμό. 619
5.2.9.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 619
5.2.9.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 621
5.2.9.3. Συμπεράσματα. 625

5.2.10. Άλλοι παράγοντες αναφοράς ή μη του βιασμού
στην αστυνομία. 626
5.2.10.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 626
5.2.10.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 628
5.2.10.3. Συμπεράσματα. 629

5.3. Λόγοι αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία,
που δόθηκαν από τα πραγματικά και τα υποτιθέμενα θύματα. 630
5.3.1. Αυτό-αναφορές των θυμάτων που ανέφεραν
το βιασμό τους στην αστυνομία. 631
5.3.2. Αυτό-αναφορές των θυμάτων που δεν ανέφεραν
το βιασμό τους στην αστυνομία. 633
5.3.3. Αυτό-αναφορές των υποτιθέμενων θυμάτων που
θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία. 636
5.3.4. Αυτό-αναφορές των υποτιθέμενων θυμάτων που
δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία. 639
5.3.5. Συμπεράσματα. 642

5.4. Συμπεράσματα. 645

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 649

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ 659

Παράρτημα I. 660
Παράρτημα II. 661
Παράρτημα III. 662
Παράρτημα IV. 677
Παράρτημα V. 680
Παράρτημα VI. 683
Παράρτημα VII. 686
Παράρτημα VIII. 687

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 699

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ 734

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ 737

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα απέδειξε την ισχύ ενός θεωρητικού μοντέλου εξήγησης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος βιασμού για αναφορά ή μη του εγκλήματος στην αστυνομία και πρότεινε ένα μοντέλο χάραξης πολιτικής στον τομέα της αύξησης των ποσοστών αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία.

Χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία που αντλήθηκαν με ερωτηματολόγιο θυματολογικού περιεχομένου σε 1.000 φοιτήτριες του Παντείου Πανεπιστημίου, 312 δικαστικές αποφάσεις βιασμού που αντλήθηκαν με μήτρες ερωτηματολογίου από τα Μικτά Ορκωτά Δικαστήρια της περιφέρειας του Εφετείου της Αθήνας, για το χρονικό διάστημα των ετών 1980 έως 1993 και 230 σηματικές αναφορές βιασμού του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, οι οποίες περιλαμβάνουν υποθέσεις βιασμού που αναφέρθηκαν στην αστυνομία το έτος 1993.

Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία, συγκροτείται από τρία στάδια. Στο πρώτο στάδιο το θύμα καλείται να ορίσει τη σεξουαλική επίθεση ως έγκλημα και πιο συγκεκριμένα ως βιασμό. Αν και εφόσον οριστεί το περιστατικό ως βιασμός, το θύμα περνά στο δεύτερο στάδιο όπου θα πρέπει να προσδιοριστεί η σοβαρότητα του εγκλήματος. Αν το θύμα ορίσει το έγκλημα ως ιδιαίτερα σοβαρό περιστατικό, τότε περνά στο τρίτο και τελευταίο στάδιο του μοντέλου μας, όπου θα πρέπει να αποφασίσει τι θα κάνει προκειμένου να αντιμετωπίσει την κατάσταση. Μια από τις επιλογές του θύματος είναι και η αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία.

Οι κυριότεροι παράγοντες που βρέθηκε να επηρεάζουν τις αποφάσεις των θυμάτων σε κάθε επιμέρους στάδιο, ήσαν: i) η κοινωνική επιρροή των ατόμων του στενού οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος του θύματος, ii) τα χαρακτηριστικά και η σοβαρότητα του βιασμού, iii) τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος, iv) η συναισθηματική κατάσταση του θύματος αμέσως μετά το έγκλημα, v) ο φόβος της κοινωνικής απόρριψης, vi) ο έξω-ποινικός συμβιβασμός με το δράστη και vii) ο βαθμός της διάστασης που υπάρχει ανάμεσα στον κοινωνικό και το νομικό ορισμό του βιασμού.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I.

Οι διωκτικές αρχές λαμβάνουν γνώση της τέλεσης των εγκλημάτων, είτε με δικές τους ενέργειες, είτε κατόπιν αναφοράς των ιδιωτών. Όσον αφορά στα εγκλήματα που διώκονται κατ΄ έγκληση, είναι απαραίτητη η αυτοπρόσωπη καταγγελία του θύματος. Αλλά και στα εγκλήματα που διώκονται αυτεπάγγελτα, η δράση των διωκτικών αρχών είναι περιορισμένη και κατά κύριο λόγο η ποινική δίωξη ασκείται κατόπιν αναφοράς ιδιωτών και ιδιαίτερα του ίδιου του θύματος.

Η εξήγηση της διαδικασίας αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία είναι πολύ σημαντική για την κατανόηση των επίσημων εγκληματολογικών στατιστικών και αυτό γιατί μπορούμε ευκολότερα να ερμηνεύσουμε τη μεροληπτικότητά τους και τη διαστρέβλωση της πραγματικής εικόνας του εγκλήματος. Από την άλλη μεριά, η εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς μπορεί να μας βοηθήσει στο να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε τον σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας.

Η παρούσα έρευνα άρχισε από τη θεμελιακή παραδοχή ότι για να κινητοποιηθούν οι μηχανισμοί του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης, θα πρέπει να βρεθεί κάποιος που να έχει συμφέρον να τους κινητοποιήσει. Το ποινικό σύστημα σπάνια μπαίνει σε λειτουργία λόγω της αυτεπάγγελτης αστυνομικής δράσης. Η συντριπτική πλειοψηφία των υποθέσεων με τις οποίες ασχολείται το ποινικό σύστημα, προέρχονται από τις αναφορές των πολιτών στην αστυνομία και κυριότερα από τις αναφορές των ίδιων των θυμάτων.

Με τη διαδικασία της αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία, μπαίνουν σε λειτουργία οι μηχανισμοί του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης, συνεπώς είναι η καθοριστική διαδικασία με την οποία, κατά κύριο λόγο, ενεργοποιείται το ποινικό σύστημα. Οι καθοριστικότεροι παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης στις υποθέσεις βιασμού, είναι το ίδιο το θύμα και η κοινωνική επιρροή που του ασκείται από τα άτομα του στενού του περιβάλλοντος. Όμως, ο ρόλος του θύματος εξασθενεί σταδιακά, όσο η ηλικία του μειώνεται.

Από τα παραπάνω, φαίνεται να προκύπτει επιτακτική η ανάγκη μελέτης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, γιατί η απόφαση αυτή έχει καθοριστική σημασία στην ενεργοποίηση ολόκληρου του ποινικού συστήματος

II.

Όμως, γιατί επιλέχθηκε ο βιασμός ως παράδειγμα για την εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία; Το έγκλημα του βιασμού επιλέχθηκε γιατί προσφέρει το πιο ακραίο παράδειγμα των ισχυόντων διαδικασιών θυματοποίησης, τόσο σε κοινωνικό, όσο και ατομικό επίπεδο, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το έγκλημα. Οι ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου ποινικού αδικήματος καθιστούν επιτακτική την ανάγκη διερεύνησης των παραγόντων αναφοράς του στους μηχανισμούς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου.

Η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία παρουσιάζει, όπως και το ίδιο το έγκλημα, μια μοναδικότητα σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας. Η διεθνής ερευνητική εμπειρία αναφορικά με το έγκλημα του βιασμού έχει αποδείξει ότι οι υποθέσεις αυτού του είδους φτάνουν στη γνώση της αστυνομίας κατόπιν αναφορών των πολιτών. Ποιοι είναι, όμως, οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν την απόφαση των θυμάτων για μη-αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία:

Τα θύματα μπορεί να ωθούνται στην απόφαση να μην αναφέρουν το βιασμό στην αστυνομία λόγω του φόβου τους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση εκ μέρους του δράστη. Άλλα, επιλέγουν τη σιωπή προκειμένου να αποφύγουν τη στιγματιστική λειτουργία των μηχανισμών του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Επίσης, μπορεί να είναι απρόθυμα να αναφέρουν γιατί αισθάνονται ενοχλημένα ή ντροπιασμένα ή γιατί φοβούνται την απόρριψη από το σύζυγο ή την οικογένειά τους. Αλλά θύματα μπορεί να επιδιώκουν την προστασία της οικογένειάς τους, των φίλων τους ή ακόμη και του βιαστή και της οικογένειάς του, από τις αρνητικές επιπτώσεις που θα είχε μια ενδεχόμενη δημοσιοποίηση του εγκλήματος.

Άλλοι παράγοντες μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, μπορεί να είναι οι αρνητικές παραστάσεις του θύματος για τον τρόπο που αντιμετωπίζονται τα θύματα βιασμού από την αστυνομία και τα δικαστήρια, τα συναισθήματα ενοχής που βιώνει το θύμα μετά το έγκλημα, οι δυνατότητες έξω-ποινικού συμβιβασμού με το δράστη, οι στερεοτυπικές αντιλήψεις του θύματος για το βιασμό και το βιαστή, η μικρή σοβαρότητα του εγκλήματος, καθώς και οι επιρροές που δέχεται το θύμα για μη-αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, που προέρχονται από τα άτομα του στενού οικογενειακού και κοινωνικού τους περιβάλλοντος.

Πιθανόν, όμως, είναι να εμπλέκονται και διάφορα πρακτικά ζητήματα. Για παράδειγμα, ένα θύμα μπορεί να μην έχει τον απαραίτητο ελεύθερο χρόνο για να συμμετέχει στην ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία της ποινικής εξέλιξης της υπόθεσής του, γεγονός που παρατηρείται συχνότερα στα θύματα που εργάζονται. Άλλα θύματα μπορεί να μην εμπιστεύονται την ικανότητα του ποινικού συστήματος στο να συλλάβει και να τιμωρήσει το βιαστή.

. Η παρούσα μελέτη θα προσπαθήσει να αποδείξει την ισχύ ενός θεωρητικού μοντέλου εξήγησης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του βιασμού του στην αστυνομία. Επίσης, θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε τους παράγοντες που οδηγούν το θύμα βιασμού στη συγκεκριμένη απόφαση, έτσι ώστε να είμαστε σε θέση να προτείνουμε ένα έγκυρο και αξιόπιστο μοντέλο χάραξης πολιτικής στον τομέα της αύξησης των ποσοστών αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία.

III.

Το έγκλημα του βιασμού αποτελεί ένα πολύ ευαίσθητο ερευνητικό αντικείμενο και πρέπει να αντιμετωπίζεται με την ανάλογη ευαισθησία και με την απαραίτητη επιστημονική δεοντολογία. Ο βιασμός συνδέεται άμεσα με την υπό στενή έννοια ιδιωτική ζωή του ατόμου και πιο συγκεκριμένα με τη σφαίρα της γενετήσιας ελευθερίας του, όπως σωστά αναφέρει, στον τίτλο του δέκατου-έκτου κεφαλαίου του Ποινικού Κώδικα, ο Έλληνας ποινικός νομοθέτης. Οι ιδιαιτερότητες του εγκλήματος του βιασμού και τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια της μελέτης του, αντανακλούν αντίστοιχα προβλήματα και δυσκολίες στη μεθοδολογική του προσέγγιση, η οποία είναι απαραίτητη προκειμένου να μελετήσουμε τη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του συγκεκριμένου εγκλήματος στην αστυνομία.

Η αναφορά είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους τα εγκλήματα παραπέμπονται στους μηχανισμούς του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Στα πλαίσια αυτής της μελέτης, το κύριο βάρος της βιβλιογραφικής και εμπειρικής μας έρευνας θα δοθεί στις αναφορές των εγκλημάτων στην αστυνομία που γίνονται από τα ίδια τα θύματα και κυριότερα από τα θύματα βιασμού. Το έγκλημα του βιασμού, στις περισσότερες από τις έρευνες, που θα παρουσιαστούν στο θεωρητικό μέρος της μελέτης μας, ορίστηκε ως η παρά τη θέληση του θύματος εξώγαμη κατά φύση συνουσία.

Στα πλαίσια της δικής μας έρευνας, υιοθετήσαμε την έννοια που δίδεται στο συγκεκριμένο έγκλημα από το άρθρο 336 του Ποινικού μας Κώδικα. Πιο συγκεκριμένα, η έννοια του βιασμού στην παρούσα έρευνα προϋποθέτει την συνδρομή των δύο παρακάτω όρων: i) εξαναγκασμός μίας γυναίκας σε, παρά τη θέλησή της, εξώγαμη συνουσία ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξεως (π.χ. παρά φύση συνουσία, στοματική συνουσία, χαΐδεμα των γεννητικών οργάνων, καθώς και οποιαδήποτε άλλη πράξη που έχει ως στόχο της την ικανοποίηση της σεξουαλικής επιθυμίας και προσβάλει τα αισθήματα της δημόσιας αιδούς) και ii) ο εξαναγκασμός αυτός να γίνεται με σωματική βία ή με απειλή

σπουδαίου και άμεσου κινδύνου. Απόπειρα βιασμού έχουμε όταν ο δράστης απέτυχε να ολοκληρώσει την εξώγαμη συνουσία ή την ασελγή πράξη, λόγω τυχαίων περιστατικών και ανεξάρτητων προς τη θέλησή του (π.χ. αντίσταση του θύματος, προσωρινή σεξουαλική ανικανότητα του δράστη, εμφάνιση κάποιου τρίτου ατόμου που έκανε τον δράστη να τραπεί σε φυγή, κ.λπ.).

IV.

Η μελέτη μας, για συστηματικούς λόγους, έχει χωριστεί σε δύο μέρη: το θεωρητικό και το εμπειρικό. Το θεωρητικό μέρος της διατριβής αποτελείται από τρία κεφάλαια, στα οποία γίνεται μια προσέγγιση των παραγόντων αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία - όπως αυτοί έχουν προκύψει από τη διεθνή θεωρητική και εμπειρική ενασχόληση με το συγκεκριμένο ζήτημα - με ιδιαίτερη έμφαση στις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει το έγκλημα του βιασμού. Στο δεύτερο μέρος της μελέτης μας θα παρουσιάσουμε τη μεθοδολογία, τα αποτελέσματα και τα τελικά συμπεράσματα της έρευνάς μας.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια κατανόησης του φαινομένου της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Η ανάλυση δε στηρίζεται σε κάποιες συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων, αλλά γίνεται με βάση τα στοιχεία των ερευνών για όλα τα εγκλήματα, εκτός του βιασμού που θα αποτελέσει αντικείμενο ξεχωριστής ανάλυσης. Πιο συγκεκριμένα, θα μελετήσουμε τη σημασία της αναφοράς του εγκλήματος στην εξήγηση του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας, στην ερμηνεία των μηχανισμών επισήμανσης της εγκληματικότητας και στην ανάγνωση και αξιολόγηση των επίσημων εγκληματολογικών στατιστικών.

Θα παρουσιαστούν οι κυριότεροι παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης και πιο συγκεκριμένα, ο ρόλος του θύματος, της αστυνομίας, των τρίτων ατόμων και της κοινωνικής επιρροής, Τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία των θυματολογικών ερευνών που αφορούν στα ποσοστά αναφοράς και μη-

αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία. Μια σύγκριση ανάμεσα στα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών και στις επίσημες εγκληματολογικές στατιστικές. Τα κυριότερα ερευνητικά αποτελέσματα σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος. Ένα μοντέλο ανάλυσης και ερμηνείας της διαδικασίας και των σταδίων λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση των τρίτων ατόμων για αναφορά του εγκλήματος. Οι παράγοντες που επηρεάζουν την καθυστερημένη αναφορά από τα θύματα και τέλος οι συνέπειες που επιφέρει η μη-αναφορά του εγκλήματος στη αστυνομία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα γίνει μια θυματολογική προσέγγιση του βιασμού, προκειμένου ν' αποκτήσουμε μια σφαιρική εικόνα για το συγκεκριμένο έγκλημα. Το ενδιαφέρον του κεφαλαίου εστιάζεται, κατά κύριο λόγο, στο θύμα του βιασμού. Αυτό γιατί, πριν επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε τους παράγοντες που ωθούν τα θύματα στην απόφαση για αναφορά ή μη του εγκλήματος στην αστυνομία, κρίνουμε σκόπιμο να κάνουμε μια ολοκληρωμένη και πλήρη παρουσίαση του υποκειμένου, του οποίου τη συμπεριφορά θα μελετήσουμε.

Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιάσουμε τους ορισμούς του βιασμού, έτσι όπως αυτοί δίνονται από τον ποινικό νομοθέτη, τις κοινωνικές επιστήμες, την κοινή γνώμη και το θύμα. Θα αναλυθεί ο ρόλος των μ.μ.ε. στη διαμόρφωση των στάσεων του κοινού και των θυμάτων, απέναντι στο έγκλημα του βιασμού. Θα γίνει μια επισκόπηση των κυριότερων θεωρητικών προσεγγίσεων του βιασμού. Θα εστιάσουμε την προσοχή μας, στις ιδιαιτερότητες των θυμάτων βιασμού στην αντιμετώπισή τους από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, σε σχέση με τα θύματα των υπόλοιπων ποινικών αδικημάτων. Θα παρουσιαστεί η διαδικασία της δεύτερης θυματοποίησης των θυμάτων βιασμού στα πλαίσια του ποινικού συστήματος. Ο τρόπος με τον οποίο προσλαμβάνεται ο βιασμός από το δράστη και από το θύμα και οι στάσεις του κοινού και των θυμάτων απέναντι στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης.

Επίσης, θα παρουσιάσουμε τη διαδικασία προόδου και εξέλιξης των υποθέσεων βιασμού στα διάφορα ποινικά στάδια. Θα αναφερθούμε στους παράγοντες που επηρεάζουν

την ποινική προώθηση ή απόρριψη των υποθέσεων βιασμού από τα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Θα ασχοληθούμε με τις πλατιά διαδεδομένες μυθολογίες σχετικά με το έγκλημα του βιασμού και ταυτόχρονα θα κάνουμε μια προσπάθεια να καταρρίψουμε τους μύθους αυτούς και να αποκαταστήσουμε την πραγματική εικόνα του φαινομένου. Θα παρουσιαστούν οι κυριότερες συνέπειες που έχει το έγκλημα του βιασμού στο θύμα. Τέλος, θα αναφερθούμε στις διαδικασίες και τους μηχανισμούς μέσα από τους οποίους το θύμα επιχειρεί να ξεπεράσει την δύσκολη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει μετά τη θυματοποίησή του.

Στο τρίτο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν τα κυριότερα ερευνητικά αποτελέσματα σχετικά με την αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία, καθώς και των κυριότερων παραγόντων που την επηρεάζουν. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στη φαινομενολογία της αναφοράς και της μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Στους παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του ποινικού συστήματος στις υποθέσεις βιασμού.

Επίσης, θα παρουσιαστούν τα κυριότερα ερευνητικά αποτελέσματα, σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Θα παρουσιάσουμε ένα μοντέλο ανάλυσης και ερμηνείας της διαδικασίας και των σταδίων λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά. Θα αναφερθούμε στους παράγοντες που επηρεάζουν την καθυστερημένη αναφορά των υποθέσεων βιασμού. Θα καταδειχθεί η μοναδικότητα του φαινομένου της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού. Θα παρουσιαστούν οι κυριότερες συνέπειες που έχει η μη-αναφορά του βιασμού. Τέλος, θα αναφερθούμε στις ψευδείς αναφορές βιασμού και στους λόγους που τις επιβάλλουν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε το αντικείμενο, τους στόχους, τις βασικές υποθέσεις, τη μεθοδολογία, το δείγμα και τις μεθόδους ανάλυσης της έρευνάς μας, καθώς και τις αναγκαιότητες που επέβαλαν την επιλογή τους. Το κεφάλαιο αυτό είναι βασικό προκειμένου κάποιος να κατανοήσει την προβληματική της έρευνας και τον τρόπο που επιλέξαμε για να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα, που αφορά στη διερεύνηση της

διαδικασίας λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία.

Στο πέμπτο κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε αναλυτικά τα εμπειρικά δεδομένα της έρευνας, προκειμένου να υποστηρίξουμε τις υποθέσεις μας. Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιάσουμε τη φαινομενολογία της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού, τους παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία και τους λόγους αναφοράς και μη-αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος, έτσι όπως δόθηκαν από τα πραγματικά και τα υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΜΗ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ. ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ.

1.0. Εισαγωγή.

Σ' αυτό το κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια κατανόησης του φαινομένου της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Η ανάλυση δε στηρίζεται σε κάποιες συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων, αλλά γίνεται με βάση τα στοιχεία των ερευνών για όλα τα εγκλήματα, εκτός του βιασμού που θα αποτελέσει αντικείμενο ξεχωριστής ανάλυσης (βλ. κεφάλαιο τρίτο), λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει το έγκλημα αυτό.

Στην προσπάθεια μας να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε το φαινόμενο της αναφοράς του εγκλήματος, κρίναμε σκόπιμο να αναφερθούμε, κατά πρώτο λόγο, στην εγκληματολογική σημασία της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, στην παράγραφο 1.1., παρουσιάζεται η σημασία της αναφοράς του εγκλήματος στην εξήγηση του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας (βλ. παρ. 1.1.1.), στην ερμηνεία των μηχανισμών επισήμανσης της εγκληματικότητας (βλ. παρ. 1.1.2.) και τέλος, στην ανάγνωση και αξιολόγηση των επίσημων εγκληματολογικών στατιστικών (βλ. παρ. 1.1.3.).

Στην παράγραφο 1.1.4, παρουσιάζονται οι κυριότεροι παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται ο ρόλος του θύματος (παρ. 1.1.4.1.), ο ρόλος της αστυνομίας (παρ. 1.1.4.3.), ο ρόλος των τρίτων ατόμων (παρ. 1.1.4.4.) και ο ρόλος της κοινωνικής επιρροής (παρ. 1.1.4.5.), Επίσης, γίνεται μια προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στο θύμα και το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, όσον αφορά στην ενεργοποίηση του τελευταίου (παρ. 1.1.4.2.),

Στην παράγραφο 1.2., παρουσιάζονται τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία των θυματολογικών ερευνών που αφορούν στα ποσοστά αναφοράς και μη-αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία. Με την παράθεση αυτών των στοιχείων επιβεβαιώνεται η υπόθεσή μας ότι μόνο ένα μικρό έως ελάχιστο κομμάτι της εγκληματικότητας έρχεται στο φως της δημοσιότητας και στη γνώση των διωκτικών αρχών.

Στην παράγραφο 1.3., γίνεται μια σύγκριση ανάμεσα στα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών και στις επίσημες εγκληματολογικές στατιστικές της αστυνομίας. Από την ανάλυση των στοιχείων προκύπτει ότι υπάρχει ένα τεράστιο χάσμα ανάμεσα στο πραγματικό έγκλημα και σ' αυτό που καταγράφεται ως τέτοιο από τις επίσημες στατιστικές.

Στην παράγραφο 1.4., παρουσιάζονται τα κυριότερα ερευνητικά αποτελέσματα, τα σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Για την παρουσίαση των σχετικών ερευνών, δημιουργήσαμε ξεχωριστές παραγράφους, όπου στην κάθε μια από αυτές παρουσιάζεται και ένας διαφορετικός παράγοντας αναφοράς. Η σειρά παρουσίασης των παραγράφων, δε σχετίζεται με μια αξιολόγηση της σπουδαιότητας των παραγόντων που αναφέρονται σ' αυτές.

Πιο συγκεκριμένα, οι παράγοντες αναφορά του εξετάζονται είναι οι εξής: τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος (παρ. 1.4.1.), τα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη (παρ. 1.4.2.), η κοινωνική επιρροή (παρ. 1.4.3.), οι δυνατότητες εξωποινικής διευθέτησης (παρ. 1.4.4.), 0ι παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία και το ποινικό σύστημα (παρ. 1.4.5.), η σχέση δράστη - θύματος (παρ. 1.4.6.), τα συναισθήματα του

θύματος μετά το έγκλημα (παρ. 1.4.7.), ο βαθμός αστικοποίησης (παρ. 1.4.8.), ο ορθολογικός υπολογισμός ωφελειών και ζημιών (παρ. 1.4.9.), καθώς και άλλοι παράγοντες αναφοράς του εγκλήματος, όπως είναι η έλλειψη αποδεικτικού υλικού (παρ. 1.4.10.1.), ο βαθμός κοινωνικής ολοκλήρωσης του θύματος (παρ. 1.4.10.2.), το μέσο εκπαιδευτικό επίπεδο της κοινότητας (παρ. 1.4.10.3.), ο βαθμός οργάνωσης του θύματος και του δράστη (παρ. 1.4.10.4.), τα νοητικά σενάρια αναφοράς (παρ. 1.4.10.5.), η ηθική υποχρέωση του πολίτη (παρ. 1.4.10.6.), η διάθεση προστασίας της κοινωνίας και συμβολής στο έργο της αστυνομίας (παρ. 1.4.10.7.), η δημοσιότητα του εγκλήματος (παρ. 1.4.10.8.) και η υποτροπή της θυματοποίησης (παρ. 1.4.10.9.).

Στην παράγραφο 1.5., παρουσιάζεται ένα μοντέλο ανάλυσης και ερμηνείας της διαδικασίας και των σταδίων λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Τέλος, κρίθηκε σκόπιμο να γίνει και μια μικρή αναφορά στους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση των τρίτων ατόμων για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία (παρ. 1.6.), στους παράγοντες που επηρεάζουν την καθυστερημένη αναφορά των εγκλημάτων από τα θύματα (παρ. 1.7.) και των συνεπειών που επιφέρει η μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

1.1. Η εγκληματολογική σημασία της αναφοράς του εγκλήματος[1].

Η είσοδος στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης (σ.π.δ.), μιας εγκληματικής πράξης, εξαρτάται από δύο παράγοντες: τη θεατότητα του εγκλήματος και την παραπομπή του στο ποινικό σύστημα. Θεατότητα είναι η ιδιότητα ενός εγκλήματος να πέφτει στην

[1] Λόγω του αντικειμένου της παρούσας μελέτης, κρίθηκε σκόπιμο να περιορίσουμε την έννοια του εγκλήματος, αποκλείοντας ταυτόχρονα ορισμένες κατηγορίες εγκλημάτων, έτσι ώστε να μπορούμε να μιλάμε για πρακτικές αναφοράς του θύματος. Μ' αυτό το σκεπτικό, τα εγκλήματα χωρίς θύμα (π.χ. χρήση ναρκωτικών), τα εγκλήματα στα οποία δεν υπάρχει ατομικό, αλλά συλλογικό θύμα (π.χ. εγκλήματα κατά του πολιτεύματος), καθώς και τα εγκλήματα που το θύμα τους δεν είναι δυνατό να αναφέρει το περιστατικό (π.χ. ανθρωποκτονία), δε θα μας απασχολήσουν στην παρούσα μελέτη.

αντίληψη τρίτων[2]. Παραπομπή ονομάζουμε τη διαδικασία εκείνη μέσω της οποίας οι υποθέσεις ποινικού ενδιαφέροντος γίνονται γνωστές στις διωκτικές αρχές και με αυτό τον τρόπο αρχίζει η ποινική τους εξέλιξη και η ποινική «σταδιοδρομία» των δραστών τους. Είναι η επιχείρηση υπαγωγής ενός εγκλήματος στους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης[3]. Η παραπομπή των εγκλημάτων στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης μπορεί να χαρακτηριστεί ως η πρώτη φάση στη διαδικασία των διαδοχικών φιλτραρισμάτων, που λαμβάνουν χώρα κατά την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης, η οποία αρχίζει με την εισαγωγή των υποθέσεων στο ποινικό σύστημα και τελειώνει με τον χαρακτηρισμό τους ως εγκλημάτων και των δραστών τους ως εγκληματιών. Μόνο ένα μικρό ποσοστό της συνολικής εγκληματικότητας παραπέμπεται στο ποινικό σύστημα, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της παραμένει άγνωστο στις επίσημες διωκτικές αρχές και συγκροτεί τον σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας.

Ο όρος της παραπομπής είναι ευρύτερος από τον όρο της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Η παραπομπή του εγκλήματος στο ποινικό σύστημα είναι η διαδικασία μετάβασης και εμπλοκής, των συμμετεχόντων στο έγκλημα, στους μηχανισμούς του σ.π.δ. Η μετάβαση αυτή μπορεί να γίνει με οποιοδήποτε τρόπο, δηλαδή, είτε με τις αναφορές των θυμάτων και των πολιτών, είτε με την αυτεπάγγελτη δράση της αστυνομίας. Αντίθετα, η αναφορά είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους τα εγκλήματα παραπέμπονται στους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Στην παρούσα μελέτη, η αναφορά χρησιμοποιείται με ακόμα στενότερη έννοια και το κύριο βάρος της βιβλιογραφικής και εμπειρικής μας έρευνας θα δοθεί στις αναφορές των εγκλημάτων που γίνονται από τα ίδια τα θύματα.

Οι διωκτικές αρχές λαμβάνουν γνώση της τέλεσης των εγκλημάτων, όπως είπαμε ήδη, είτε με δικές τους ενέργειες, είτε κατόπιν αναφοράς των ιδιωτών. Όσον αφορά στα εγκλήματα που διώκονται κατ΄ έγκληση, είναι απαραίτητη η αυτοπρόσωπη καταγγελία του θύματος - ή του νόμιμου αντιπροσώπου του, στην περίπτωση που αυτό είναι ανήλικο - που θέλει να ασκήσει ποινική δίωξη κατά του δράστη της συγκεκριμένης συμπεριφοράς.

---

[2] Δασκαλάκης, Η. (1985): Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης, σελ. 88, εκδ. Σάκκουλα.
[3] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 88.

Αλλά ακόμη και στα εγκλήματα που διώκονται αυτεπάγγελτα, η δράση των διωκτικών αρχών είναι περιορισμένη και κατά κύριο λόγο η ποινική δίωξη ασκείται κατόπιν αναφοράς των ιδιωτών ή καταγγελίας του ίδιου του θύματος. Επίσης έχει παρατηρηθεί ότι και η συμμετοχή των τρίτων προς το έγκλημα ατόμων (π.χ. των αυτόπτων μαρτύρων) στην ενεργοποίηση των μηχανισμών της ποινικής δικαιοσύνης, είναι πολύ μικρή. Συνεπώς, καταλήγουμε στο πρώιμο, ακόμη, συμπέρασμα ότι καθοριστικός παράγοντας γνωστοποίησης των υποθέσεων ποινικού ενδιαφέροντος στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης είναι η απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Η εξήγηση της διαδικασίας αναφοράς του εγκλήματος είναι πολύ σημαντική για την κατανόηση των επίσημων εγκληματολογικών στατιστικών και αυτό γιατί μπορούμε ευκολότερα να ερμηνεύσουμε τη μεροληπτικότητά τους και τη διαστρέβλωση της πραγματικής εικόνας του εγκλήματος, έτσι όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από τις θυματολογικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί, κατά κύριο λόγο, στις Η.Π.Α. Από την άλλη μεριά, η εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς μπορεί να μας βοηθήσει στο να κατανοήσουμε τον σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας και να ερμηνεύσουμε τις διαδικασίες και τη λογική με την οποία ορισμένου τύπου εγκληματικότητα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά δεν αποτελεί, παρά σε σπάνιες περιπτώσεις, υλικό ενασχόλησης και πεδίο εφαρμογής του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Με τη διαδικασία της αναφοράς του εγκλήματος μπαίνουν σε λειτουργία οι μηχανισμοί του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης, συνεπώς είναι η καθοριστική διαδικασία με την οποία, κατά κύριο λόγο, ενεργοποιείται το ποινικό σύστημα. Καθοριστικός παράγοντας αυτής της ενεργοποίησης είναι, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, τα θύματα των εγκλημάτων που η απόφασή τους για αναφορά τροφοδοτεί το ποινικό σύστημα με το απαραίτητο για τη λειτουργία του υλικό που, όπως θα δούμε παρακάτω, δεν είναι τυχαία επιλεγμένο.

1.1.1. Η αναφορά ως εξηγητικός παράγοντας του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας.

Ένα από τα θεμελιώδη προβλήματα της εγκληματολογίας είναι και ο σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας, ο οποίος μπορεί να διεκδικήσει τον τίτλο, όχι μόνο του σταυρού των εγκληματολόγων, αλλά και της ίδιας της εγκληματολογίας[4]. Η μελέτη των επίσημων αστυνομικών, δικαστικών και σωφρονιστικών στατιστικών, μας οδηγεί σε λανθασμένα και παραπλανητικά συμπεράσματα όσον αφορά στην πραγματική έκταση του εγκλήματος και στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυμάτων και των δραστών. Τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση στερεοτυπικών αντιλήψεων - σε σχέση με το έγκλημα - οι οποίες έχουν διαποτίσει, τόσο τις στάσεις του κοινού, όσο και των οργάνων δίωξης του εγκλήματος και των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Αποδείχτηκε ότι τα εγκλήματα που αποκαλύπτονται και παραπέμπονται στην ποινική δικαιοσύνη, δεν αποτελούν παρά το 20% του συνόλου της εγκληματικότητας[5]. Το μεγαλύτερο ποσοστό της εγκληματικότητας καλύπτεται από τον σκοτεινό αριθμό, ο οποίος διαφέρει από έγκλημα, σε έγκλημα και εξαρτάται από τις ιδιαιτερότητες του κάθε συγκεκριμένου εγκλήματος. Διαπιστώθηκε, επίσης, ότι το άγνωστο μέρος της εγκληματικότητας κατανέμεται σχεδόν ισομερώς μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων, ενώ η επίσημη εγκληματικότητα που καταγράφεται στις επίσημες εγκληματολογικές στατιστικές κατανέμεται ανισομερώς σε βάρος των κατώτερων κοινωνικό-οικονομικών τάξεων, τα οποία παρουσιάζονται στις στατιστικές ως περισσότερο παρεκκλίνοντα, σε σύγκριση με τις ανώτερες τάξεις[6].

Ως σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας ορίζεται το σύνολο των εγκλημάτων που η τέλεσή τους δε γίνεται ποτέ γνωστή στις αρμόδιες αρχές για την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος[7]. Το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των περισσοτέρων

---

[4] Δασκαλάκης, Η.: Η εγκληματολογική σημασία του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας, σελ. 370, *Επιθεώρηση Κοινωνιλκών Ερευνών*, εκδ. Ε.Κ.Κ.Ε.
[5] Δασκαλάκης, Η. και συνεργάτες (1983): Απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα, σελ. 14, εκδ. Ε.Κ.Κ.Ε.
[6] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. σημ. 5, σελ. 14.
[7] Δασκαλάκης, όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 370.

εγκλημάτων καλύπτεται από τον σκοτεινό αριθμό, υπάρχουν όμως και ορισμένα εγκλήματα, που λόγω της ιδιαίτερης φύσης τους, έρχονται σχεδόν πάντα στο φως. Τα διάφορα είδη εγκλημάτων διαφέρουν μεταξύ τους όσον αφορά στη θεατότητά τους. Έτσι, υπάρχουν εγκλήματα τα οποία, λόγω του τρόπου με τον οποίο πραγματοποιούνται, γίνονται εύκολα αντιληπτά από το κοινό και από τις διωκτικές αρχές[8], π.χ. ο εμπρησμός και η χρήση εκρηκτικών. Άλλα, επίσης, εγκλήματα εμφανίζουν μεγάλη θεατότητα και επισημαίνονται εύκολα λόγω της ιδιαιτερότητας των αποτελεσμάτων τους[9]. Κλασσικό παράδειγμα αποτελεί η ανθρωποκτονία και αυτό γιατί όλοι μας κάπου ανήκουμε και όταν συμβεί μια εξαφάνιση, κάποιος θα ειδοποιήσει την αστυνομία, η οποία με τη σειρά της θα εξετάσει και το ενδεχόμενο της ανθρωποκτονίας. Τέλος, υπάρχουν και τα εγκλήματα εκείνα που η αναφορά τους στην αστυνομία είναι σχεδόν βέβαιη σε όλες τις περιπτώσεις, γιατί αποτελεί προϋπόθεση για την αποζημίωση του θύματος. Ένα τέτοιο έγκλημα είναι η κλοπή αυτοκινήτου, όπου η αναφορά του περιστατικού στην αστυνομία είναι απαραίτητος όρος για την είσπραξη της ασφάλειας από την ασφαλιστική εταιρία. Αυτές οι τρεις κατηγορίες εγκλημάτων παρουσιάζουν μεγάλη θεατότητα και συνεπώς περιορισμένο σκοτεινό αριθμό εγκληματικότητας.

Ο σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας ποικίλει , επίσης, ανάλογα με τις συνθήκες τέλεσης του εγκλήματος. Ιδιαίτερη σημασία έχει ο δημόσιος ή ο ιδιωτικός χαρακτήρας του χώρου στον οποίο διαπράττεται το έγκλημα[10]. Τα εγκλήματα που διαπράττονται σε δημόσιους χώρους (π.χ. κλοπή), παρουσιάζουν αυξημένη θεατότητα και μεγάλη πιθανότητα να υποπέσουν στην αντίληψη του κοινού ή των διωκτικών αρχών. Αντίθετα, τα εγκλήματα που διαπράττονται σε ιδιωτικούς χώρους και μακριά από τα βλέμματα του κοινού (π.χ. υπεξαίρεση, απάτη) ή στα πλαίσια διαπροσωπικών σχέσεων (π.χ. αιμομιξία, βιασμός), δεν είναι δυνατό να γίνουν αντιληπτά από το κοινό ή τις διωκτικές αρχές, με αποτέλεσμα η επισήμανσή τους να εξαρτάται από τη διάθεση και μόνο του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

---

[8] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ 85.
[9] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 86.
[10] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 86.

Τα αποτελέσματα των ερευνών, έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αστυνομία είναι αναποτελεσματική στον τομέα της πρόληψης και της καταστολής του εγκλήματος. Ελάχιστη είναι η συμβολή των διωκτικών αρχών στην επισήμανση της εγκληματικότητας. Η συντριπτική πλειοψηφία των εγκλημάτων έρχεται στο φως μέσω των αναφορών των θυμάτων και των πολιτών. Η αυτεπάγγελτη δράση της αστυνομίας στην επισήμανση της παρέκκλισης, σε μερικές κατηγορίες εγκλημάτων, είναι ανύπαρκτη. Από την άλλη μεριά, έχει αποδειχθεί ότι η αστυνομική δράση είναι αναποτελεσματική και στον τομέα της εξιχνίασης του εγκλήματος. Η αστυνομία, πολλές φορές, αδυνατεί να συλλάβει το δράστη και αυτό έχει ως συνέπεια την αρχειοθέτηση μεγάλου αριθμού ποινικών υποθέσεων.

Τα μέσα που διαθέτουν οι διωκτικές αρχές, για την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος, είναι περιορισμένα και πεπερασμένα. Οι πρακτικές και οι τεχνικές του σύγχρονου εγκλήματος μετασχηματίζονται και εκσυγχρονίζονται με πολύ πιο γρήγορους ρυθμούς, σε σχέση με τον εκσυχρονισμό της αστυνομίας. Έτσι, σήμερα έχουμε φτάσει στο σημείο οι διωκτικές αρχές να μην μπορούν να παρακολουθήσουν την τεχνολογική και μεθοδολογική "πρόοδο" των οργανωμένων εγκληματικών συμμοριών, οι οποίες λειτουργούν στα πρότυπα των σύγχρονων επιχειρήσεων. Και ενώ συμβαίνουν αυτά, η αστυνομία μένει προσκολλημένη σε αναχρονιστικές μεθόδους και τεχνικές και αντί να γίνεται πιο πρακτική και αποτελεσματική, έχει αποκτήσει έναν καθαρά γραφειοκρατικό χαρακτήρα που την κάνει δυσκίνητη και αναποτελεσματική.

Άλλος σημαντικός παράγοντας που εξηγεί τον μεγάλο σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας είναι η απροθυμία των τρίτων προς το έγκλημα ατόμων[11] να αναφέρουν το έγκλημα. Έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε.[12] σχετικά με την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα, έδειξε ότι η διάθεση του κοινού για συνδρομή της δικαιοσύνης δεν

---

[11] Στην παρούσα μελέτη, όταν αναφερόμαστε στα υπόλοιπα κοινωνικά μέλη ή στους τρίτους ή στους παριστάμενους στο έγκλημα, εννοούμε τα άτομα εκείνα που ενώ δεν έχουν άμεση σχέση με το έγκλημα, είναι σε θέση να λάβουν γνώση του περιστατικού, είτε γιατί ήσαν αυτόπτες μάρτυρες, είτε γιατί το περιστατικό έπεσε στην αντίληψή τους με άλλο τρόπο, είτε γιατί πληροφορήθηκαν το περιστατικό λόγω μιας ιδιαίτερης σχέσης που έχουν με το θύμα του εγκλήματος. Τα άτομα αυτά θεωρούνται ως εν δυνάμει αρωγοί των διωκτικών αρχών στο έργο της επισήμανσης της εγκληματικότητας, μέσω των αναφορών τους.

[12] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. σημ. 5, σελ. 344.

απορρέει από τη συναίσθηση ενός σχετικού καθήκοντος, αλλά ποικίλει ανάλογα με την αξία που αποδίδουν τα κοινωνικά μέλη στο θιγόμενο από τη συμπεριφορά αγαθό.

Τα τρίτα προς το έγκλημα άτομα, σπάνια αναλαμβάνουν δράση και αναφέρουν τα εγκλήματα, που ενδεχομένως θα πέσουν στην αντίληψή τους, στην αστυνομία. Ο κυριότερος λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ότι τα άτομα αυτά δεν έχουν κανένα απολύτως προσωπικό συμφέρον στην αναφορά ενός εγκλήματος, που δεν τα θίγει προσωπικά. Έτσι, δημιουργείται ένα κλίμα απροθυμίας του κοινού να συνδράμει στο έργο της αστυνομίας, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα τη διόγκωση του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας.

Απρόθυμα, όμως, δεν είναι μόνο τα τρίτα άτομα, είναι και τα ίδια τα θύματα. Τα αποτελέσματα των ερευνών (βλ. παρακάτω), έχουν δείξει ότι τα θύματα αποφεύγουν να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Οι παράγοντες που ωθούν τα θύματα στη μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, είναι το αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

Ανακεφαλαιώνοντας, βλέπουμε πως οι κύριοι παράγοντες που ευθύνονται για το μεγάλο σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας είναι: i) η μικρή έως και ανύπαρκτη θεατότητα μιας μεγάλης μερίδας εγκλημάτων, ii) η αναποτελεσματικότητα της αστυνομίας στην επισήμανση της εγκληματικότητας, iii) το πεπερασμένο των δυνατοτήτων των υπεύθυνων για τη δίωξη του εγκλήματος υπηρεσιών, iv) η απροθυμία του κοινού για συνδρομή στο έργο της αστυνομίας και τέλος, v) η απροθυμία του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στις διωκτικές αρχές.

Συνεπώς, εξαιτίας της δεδομένης αναποτελεσματικότητας και των περιορισμένων δυνατοτήτων των διωκτικών αρχών για την επισήμανση της εγκληματικότητας, η απόφαση του θύματος, αλλά και των υπολοίπων κοινωνικών εταίρων, για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία αποτελεί παράγοντα μιας πρώτης επιλογής - από το σύνολο της εγκληματικότητας - ενός μέρους εγκλημάτων τα οποία εισάγονται στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης. Από την άλλη μεριά, η απροθυμία των θυμάτων και των πολιτών, για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, είναι ο σημαντικότερος παράγοντας διόγκωσης του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας.

1.1.2. Η σημασία της αναφοράς στην επισήμανση της εγκληματικότητας.

Από το συνολικό όγκο του εγκλήματος, μόνο ένα μικρό μέρος γίνεται αντικείμενο ενασχόλησης του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης. Η εγκληματική συμπεριφορά ενός ατόμου δεν σημαίνει ταυτόχρονα και ενεργοποίηση των μηχανισμών του σ.π.δ. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να λάβει γνώση το σύστημα για τη διάπραξη του εγκλήματος. Άρα, η επισήμανση της εγκληματικότητας είναι η διαδικασία εκείνη που θέτει σε λειτουργία το σ.π.δ. και το εφοδιάζει με το απαραίτητο εκείνο, για τη λειτουργία του, υλικό.

Λειτουργικά αρμόδιος, για την επισήμανση της εγκληματικότητας, μηχανισμός είναι η αστυνομία. Ένα μεγάλο, όμως, μέρος της εγκληματικότητας επισημαίνεται με τη βοήθεια ιδιωτών (π.χ. θυμάτων και τρίτων ατόμων), οι οποίοι με καταγγελίες, μηνύσεις και εγκλήσεις πληροφορούν τις αρμόδιες αρχές σχετικά με τα διαπραχθέντα εγκλήματα[13]. Οπως, όμως, θα φανεί παρακάτω (βλ. παρ. 1.2.2.), τόσο τα θύματα, όσο και τα τρίτα άτομα, σπάνια αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο ποσοστό της εγκληματικότητας να παραμένει άγνωστο. Μια προσεκτική μελέτη και σύγκριση των επίσημων στατιστικών της αστυνομίας με τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών, θα μπορούσε να μας δώσει το μέγεθος της διάστασης που υπάρχει ανάμεσα στους πραγματικούς στατιστικούς δείκτες του εγκλήματος και στον αριθμό των εγκλημάτων για τα οποία, τελικά, λαμβάνει γνώση η αστυνομία.

Οι διαδικασίες επισήμανσης του εγκλήματος δεν είναι αμερόληπτες και αντικειμενικές. Αντίθετα, δημιουργούν μια διαστρεβλωμένη εικόνα σχετικά με το έγκλημα, το δράστη και το θύμα, που με τη μορφή στερεότυπου βρίσκεται βαθιά ριζωμένο στις συλλογικές αναπαραστάσεις. Τα χαρακτηριστικά (κοινωνικά και ψυχικά) των δραστών (ή των νομιζόμενων δραστών) των εισαγόμενων στο ποινικό σύστημα εγκλημάτων, προκαθορίζουν τα κοινωνικά και ψυχικά χαρακτηριστικά εκείνων που

[13] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 80.

ανακηρύσσονται επίσημα εγκληματίες από το σ.π.δ.[14]. Η παραπάνω διαδικασία ισχύει και για τα θύματα που τελικά εμπλέκονται στο ποινικό σύστημα, που σε καμιά περίπτωση δεν είναι αντιπροσωπευτικά του συνόλου των θυμάτων. Μ' αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται μια εικόνα για το έγκλημα, το δράστη και το θύμα, η οποία δεν έχει σχέση με την πραγματικότητα. Στη δημιουργία αυτής της εικόνας, σημαντικό μερίδιο ευθύνης έχει η απόφαση του θύματος για αναφορά. Το μεγάλο ερώτημα - που θα απαντηθεί στη συνέχεια - είναι αν το θύμα επιλέγει την ποινική διευθέτηση του εγκλήματος ή αν επιλέγεται από το σ.π.δ. ή αν τελικά, επιλέγει την ποινική διευθέτηση και το σ.π.δ. από το οποίο έχει ήδη προεπιλεγεί.

Επομένως, η απόφαση του θύματος, αλλά και των τρίτων προς το έγκλημα ατόμων, αποτελεί παράγοντα καθοριστικής σημασίας για την επισήμανση του εγκλήματος. Η χάραξη μιας καλά σχεδιασμένης πολιτικής αύξησης των ποσοστών αναφοράς, τόσο από τα θύματα, όσο και από τους τρίτους, θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση των επισημαινόμενων από την αστυνομία εγκλημάτων και σε αντίστοιχη μείωση του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας. Το ερώτημα που αναδύεται στο σημείο αυτό, είναι αν και κατά πόσο το υπάρχον σ.π.δ. θα μπορούσε να ανταποκριθεί σε μια τέτοια αύξηση του όγκου των υποθέσεων που θα έπρεπε να διευθετήσει. Η απάντηση είναι αρνητική. Συνεπώς, οι προτάσεις μας για μια πολιτική αύξησης της αναφοράς θα πρέπει να περιλαμβάνουν και προτάσεις για την αναμόρφωση του σ.π.δ., έτσι ώστε να καταστεί εφικτή η ποινική αντιμετώπιση του αυξανόμενου όγκου των ποινικών υποθέσεων.

1.1.3. Η αναφορά ως εργαλείο εξήγησης των επίσημων εγκληματολογικών στατιστικών.

Τα μικρά ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στις επίσημες εγκληματολογικές στατιστικές και την πραγματική εικόνα της εγκληματικότητας. Το χάσμα αυτό διαπιστώνεται μέσω των

[14] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 81.

θυματολογικών ερευνών (victimization surveys), οι οποίες διεξάγονται με ερωτηματολόγια θυματολογικού περιεχομένου που απευθύνονται σε δείγμα του πληθυσμού και αποβλέπουν στο να εξακριβώσουν το σύνολο των θυμάτων και τα εγκλήματα που έχουν διαπραχθεί σε βάρος τους. Οι απαντήσεις που θα δοθούν μπορούν να αποτελέσουν ένα μέτρο σύγκρισης με τις αστυνομικές στατιστικές, οι οποίες απεικονίζουν τα εγκλήματα για τα οποία έλαβε γνώση η αστυνομία.

Η διαδικασία δημιουργίας των αστυνομικών στατιστικών έχει παρουσιαστεί από τον Sparks[15] και αποτελείται από πέντε στάδια. Το πρώτο στάδιο είναι η αντίληψη του εγκλήματος. Το έγκλημα (ή οι συνέπειές του) θα πρέπει να γίνει αντιληπτό από κάποιο άλλο, εκτός του δράστη, άτομο (π.χ. από το θύμα του εγκλήματος, από έναν αυτόπτη μάρτυρα ή από έναν αστυνομικό). Στο δεύτερο στάδιο γίνεται ο προσδιορισμός του περιστατικού ως εγκλήματος, από το θύμα ή από οποιονδήποτε άλλο άτομο που έλαβε γνώση της τέλεσή του. Στο τρίτο στάδιο, εφόσον το περιστατικό έγινε αντιληπτό και ορίστηκε ως έγκλημα, πρέπει κάποιος να αποφασίσει να το αναφέρει στην αστυνομία. Μετά την αναφορά και με την προϋπόθεση ότι η αστυνομία θα ανταποκριθεί, υπάρχει η πιθανότητα επαναπροσδιορισμού του περιστατικού από την αστυνομία, η οποία μπορεί να το ορίσει διαφορετικά, σε σχέση μ' αυτόν που το ανέφερε. Στο πέμπτο και τελευταίο στάδιο, το έγκλημα καταχωρείται στις αστυνομικές στατιστικές, με την προϋπόθεση ότι στο προηγούμενο στάδιο η αστυνομία είχε ορίσει το περιστατικό ως έγκλημα.

Η διαφορά των θυματολογικών και των αστυνομικών στατιστικών μπορεί να μας δώσει, με μεγάλες πιθανότητες ακρίβειας, τον αριθμό των εγκλημάτων που καλύπτεται από τον σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας. Οι Smith και Benett, κάνοντας λόγο για το έγκλημα του βιασμού, υποστήριξαν ότι η απροσδιόριστη διαφορά ανάμεσα στον αριθμό των αναφερόμενων εγκλημάτων στην αστυνομία και τον αριθμό των εγκλημάτων που πραγματικά λαμβάνουν χώρα στα πλαίσια μιας κοινότητας, αποτελεί ένα βασικό πρόβλημα της κοινωνικής έρευνας που σχετίζεται με την αξιοπιστία την επίσημων στατιστικών[16]. Το πρόβλημα αυτό δεν έχει παρατηρηθεί στην ανθρωποκτονία.

---

[15] Sparks, R. (1985): Ερευνες σε θύματα εγκλημάτων. Επιτεύγματα και προοπτικές. Μετάφραση - επιμέλεια: Χ. Τσουραμάνης, εκδ. Σάκκουλα, σελ. 37 - 39.

[16] Smith, M.D. και N. Benett (1985): Poverty, inequality, and theories of forcible rape, *Crime and Delinquency, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 298.*

Παρουσιάζεται, όμως, πολύ σημαντικό στο βιασμό και μάλιστα σε ανησυχητικές διαστάσεις[17]. Πράγματι, όπως θα δούμε παρακάτω, ο βιασμός παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα και αυτό δικαιολογεί τη χαμηλή του αντιπροσώπευση στις αστυνομικές στατιστικές.

Τα τελευταία χρόνια, οι επίσημες αστυνομικές στατιστικές των Η.Π.Α. παρουσιάζουν μια αύξηση της εγκληματικότητας. Η αύξηση αυτή έχει εξηγηθεί με δύο τρόπους. Από τη μια μεριά, πιστεύεται ότι είναι πλασματική και αμφισβητείται η πραγματική αύξηση των ποσοστών του εγκλήματος με το επιχείρημα ότι κατά τα τελευταία χρόνια η αστυνομία έχει προχωρήσει σ' ένα πιο εξελιγμένο σύστημα αρχειοθέτησης των υποθέσεων[18]. Από την άλλη μεριά, έχει υποστηριχθεί ότι η αύξηση είναι πραγματική και ότι οφείλεται στις αλλαγές του βαθμού αστικοποίησης, καθώς και στην αύξηση της αναλογίας του πληθυσμού στις ηλικιακές ομάδες υψηλής επικινδυνότητας (κάτω των 25 ετών)[19]. Και οι δύο παραπάνω απόψεις είναι εν μέρει σωστές. Η αύξηση του εγκλήματος, όπως αυτή εμφανίζεται στις επίσημες στατιστικές, οφείλεται: i) στην πραγματική αύξηση του εγκλήματος, η οποία οφείλεται στην ανάδυση νέων εγκλημάτων που ήταν άγνωστα μέχρι πρότινος, ii) στην αύξηση των ποσοστών αναφοράς, που έχει επέλθει με τη χάραξη πολιτικής στον τομέα αυτό, iii) στον εκσυχρονισμό των στατιστικών υπηρεσιών και τέλος, iv) στην επαύξηση των υλικοτεχνικών μέσων και του προσωπικού που διαθέτει η αστυνομία για τη δίωξη του εγκλήματος[20].

Η μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία καθιστά αναξιόπιστες τις επίσημες στατιστικές. Είναι, όμως, ανησυχητικό το φαινόμενο της μη-αναφοράς; Για την απάντηση του παραπάνω ερωτήματος έχουν διατυπωθεί δύο απόψεις[21]. Σύμφωνα με την πρώτη

---

[17] Smith και Benett (1985), όπ. π., βλ. σημ. 16, σελ. 298.
[18] Conklin, J.E. και E. Bittner (1973): Burglary in suburb, *Criminology, τομ. 11, τευχ. 2, σελ. 206 - 232.*
[19] President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice (1967): The challange of crime in a free society. Washington D.C.: Government Printing Office, σελ. 25 - 30.
[20] Αναφερόμαστε κατά κύριο λόγο στην περίπτωση των Η.Π.Α. και θα ήταν λάθος να αναγάγουμε την ανάλυση αυτή στην ελληνική πραγματικότητα.
[21] Schneider, A.L, J.M. Burcart και L.A. Wilson II (1976): The role of attitudes in the decision to report crimes to the police. Στο W.F. McDonald (ed.): Criminal justice and the victim. Sage Publications.

άποψη, δεν αποτελεί ανησυχητικό φαινόμενο και αυτό γιατί τα εγκλήματα που δεν αναφέρονται στην αστυνομία είναι ασήμαντα και η μη-αναφορά τους δεν σημαίνει έλλειψη εμπιστοσύνης στην αστυνομία και το σ.π.δ., αλλά έλλειψη σπουδαιότητας του περιστατικού[22]. Η δεύτερη άποψη θεωρεί ότι τα μεγάλα ποσοστά μη-αναφοράς στην αστυνομία είναι ένα πολύ ανησυχητικό φαινόμενο, το οποίο θα πρέπει να απασχολήσει το ποινικό σύστημα. Η άποψη αυτή θα μπορούσε να δικαιολογηθεί αν αποδεικνύαμε ότι πολλά σοβαρά εγκλήματα δεν γίνονται γνωστά στην αστυνομία ή ότι τα περιστατικά μη-αναφοράς αντιπροσωπεύουν την έλλειψη εμπιστοσύνης του κοινού στην αστυνομία ή τέλος, ότι παράγονται από τη συνολική κοινωνία ως αποτέλεσμα των συναισθημάτων αλλοτρίωσης και απομόνωσης που βιώνει ο σύγχρονος άνθρωπος[23]. Η αλήθεια βρίσκεται πιο κοντά στη δεύτερη άποψη και συνεπώς το ποινικό σύστημα θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη το πρόβλημα της μη-αναφοράς των εγκλημάτων και να προτείνει συγκεκριμένα μέτρα για την καταπολέμησή του.

1.1.4. Παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του ποινικού συστήματος.

Τέσσερις είναι οι βασικοί παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών της ποινικής δικαιοσύνης: η επισήμανση της εγκληματικότητας από την αστυνομία, οι αναφορές των θυμάτων, οι αναφορές των τρίτων ατόμων που έλαβαν γνώση του περιστατικού με οποιονδήποτε τρόπο και τέλος η κοινωνική επιρροή στην απόφαση του θύματος για αναφορά. Το ερώτημα, ποιος είναι ο σημαντικότερος από αυτούς, θα απαντηθεί στις παρακάτω παραγράφους παρουσιάζοντας, ταυτόχρονα, τις κυριότερες έρευνες που έχουν γίνει πάνω σ' αυτόν τον τομέα.

---

[22] Απαραίτητη προϋπόθεση είναι τα ποσοστά μη-αναφοράς να παραμένουν σχετικά σταθερά σε διαφορετικά χρονικά σημεία και σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές. Ο Quetelet δέχεται ότι "υπάρχει μια σχέση σχεδόν αμετάβλητη μεταξύ των γνωστών και δικαζόμενων εγκλημάτων και του συνολικού αριθμού των τελούμενων εγκλημάτων (*Adolphe Quetelet: Sur l' homme et sur developpement de ses facultes, ou essai de physique sociale. Paris, 1935*).

[23] Schneider et. al. (1976), όπ. π., βλ. σημ. 21.

1.1.4.1. Ο ρόλος του θύματος[24].

Το θύμα του εγκλήματος παίζει καθοριστικό ρόλο στην ενεργοποίηση και τη λειτουργία του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης[25]. Είναι ο σπουδαιότερος παράγοντας στη διαδικασία ποινικής εξέλιξης και προώθησης του εγκλήματος μέσα στο ποινικό σύστημα και έχει προταθεί ότι αποτελεί το «φύλακα» (gatekeeper) ολόκληρου του συστήματος[26].

> Το θύμα λοιπόν είναι το κύριο υποκείμενο της παραπομπής κατά το μέτρο που το έγκλημα θίγει τα ιδιωτικά του συμφέροντα. Ομως αυτό δε σημαίνει ότι σε κάθε περίπτωση το θύμα ενός εγκλήματος σπεύδει να το καταγγείλει στην ποινική δικαιοσύνη[27].

Η απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι η πλέον σημαντική απόφαση που λαμβάνεται μέσα στο ποινικό σύστημα[28]. Με τον τρόπο αυτό το θύμα παίζει έναν καθοριστικό ρόλο για όσα πρόκειται να επακολουθήσουν κατά την ποινική διαδρομή του εγκλήματος. Το 85% των εγκλημάτων, για τα οποία λαμβάνει γνώση η αστυνομία, προέρχονται από αναφορές πολιτών και η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών που αναφέρουν αποτελείται από τα ίδια τα θύματα[29]. Από τις θυματολογικές έρευνες[30] προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εγκλημάτων επισημαίνονται από τις αναφορές των πολιτών (θυμάτων και τρίτων ατόμων) και ότι τα θύματα αναφέρουν στην αστυνομία λιγότερα από τα μισά εγκλήματα που υφίστανται. Το θύμα έχει μεγαλύτερη διακριτική ευχέρεια, σε σχέση με τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου και

---

[24] Στην παράγραφο αυτή με το όρο έγκλημα εννοούμε τα εγκλήματα με θύμα και πιο συγκεκριμένα, τα εγκλήματα που το θύμα τους είναι πρόσωπο που βρίσκεται στη ζωή.
[25] Greenberg, M.S., R.B. Ruback και D.R. Westcott (1982): Decision making by crime victims: A multimethod approach. *Law and Sociaty Review*, τομ. 17, τευχ. 1, σελ. 47.
[26] Hindelang, M.J. και M. Gottfredson (1976): The victim's decision not to invoke the criminal justice process. Στο W.F. McDonald (ed.): Criminal justice and the victim. Beverly Hills, California: Sage Publications.
[27] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 98.
[28] Gottfredson, M.R. και D.M. Gottfredson (1988): Decision making in criminal justice system. Toward the rational exercive of discretion. Cambridge, M.A: Ballinger, δεύτερη έκδοση, κεφ. 2.
[29] Black, D.J. και A.J. Reiss, Jr. (1967): Patterns of behavior in police and citizen transactions. Στο President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, Studies in crime and law enforcement in major metropolitan areas, Field Surveys III, τομ. II, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
[30] Ennis, P.H. (1967): Criminal victimization in the United States: A report of a national survey. Field surveys II, President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

επηρεάζει σημαντικά το χαρακτήρα ολόκληρης της δικαιοσύνης[31]. Αυτό συμβαίνει γιατί η απόφαση του θύματος να μην καλέσει την αστυνομία είναι μια, καθοριστικής σημασίας, διαδικασία άσκησης ελέγχου πάνω στην ποινική δικαιοσύνη[32]. Η έρευνα του Hindelang[33] κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η διακριτική ευχέρεια, της μη-αναφοράς του εγκλήματος, ασκείται από τα θύματα.

Τα στοιχεία που πήραμε από το Bureau of Justice statistics[34], του Υπουργείου Δικαιοσύνης των Η.Π.Α., μας δείχνουν καθαρά ότι χωρίς τη συνεργασία των πολιτών και κυριότερα των θυμάτων, το ποινικό σύστημα σπάνια θα λάμβανε γνώση των εγκλημάτων που διαπράττονται. Πιο συγκεκριμένα, από το σύνολο των εγκλημάτων για τα οποία λαμβάνει γνώση η αστυνομία, το 97% προέρχεται από αναφορές πολιτών, οι οποίοι τις περισσότερες φορές (60%) είναι θύματα του εγκλήματος. Από την έρευνα του Black[35], έχει διαπιστωθεί ότι το 87% των εγκλημάτων που έρχονται στο φως, γίνονται γνωστά στην αστυνομία μέσω των αναφορών των πολιτών και ότι μόνο το 13% (από τα 5.713 εγκλήματα που μελέτησε) επισημάνθηκαν από τη δράση της ίδιας της αστυνομίας. Σύμφωνα με τον Reiss[36], το 95% των ποινικών περιστατικών, για τα οποία έλαβε γνώση η αστυνομία, αναφέρθηκαν σ' αυτή με πρωτοβουλία πολιτών (θυμάτων και τρίτων προς το έγκλημα ατόμων). Ειδικότερα, για τα εγκλήματα της ληστείας και της επίθεσης, η ενεργοποίηση της ποινικής διαδικασίας βρίσκεται σχεδόν αποκλειστικά στα χέρια του θύματος[37]. Οι θυματολογικές έρευνες[38] έχουν δείξει ότι στην αστυνομία αναφέρονται λιγότερο από τα μισά εγκλήματα[39]. Από τη θυματολογική έρευνα του Hawkins[40], ο οποίος

---

[31] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28, σελ. 44.
[32] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28, σελ. 45.
[33] Hindelang, M.J. (1976): Criminal victimization in eight American cities: A descriptive analysis of common theft and assault. Cambridge, Massachusetts, Ballinger Publishing Company, σελ. 402.
[34] Bureau of Justice Statistics (1985): Reporting crime to the police. Washington, D.C.: U.S. Depertment of Justice.
[35] Black, D.J. (1970): Production of crime rates. *American Sociological Review*, τευχ. 35, σελ. 733 - 748.
[36] Reiss, A. (1971): The police and the public. New Haven, Conn.: Yale University Press, σελ. 96.
[37] Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. σημ. 26.
[38] Criminal victimization in the United States: A comparison of 1974 and 1975 findings. Anational crime panel survey report #SD-NCP-N-5. Washington, D.C.: Law Enforcement Assistance Administration, Φεβρουάριος 1977.
[39] Οι έρευνες αυτές αφορούσαν τα εγκλήματα του βιασμού, της ληστείας, της διάρρηξης, καθώς και της κλοπής σε άτομα και σε νοικοκυριά.
[40] Hawkins, R.O. (1973): Who called the cops. Decision to report criminal victimization. *Law and Sociaty Review*, τομ. 7, σελ. 427 - 444.

πήρε 1.411 πλήρεις συνεντεύξεις από άτομα του γενικού πληθυσμού, βρέθηκε ότι από τα 347 εγκλήματα που έγιναν γνωστά στην αστυνομία, τα 263 (77%) είχαν αναφερθεί με πρωτοβουλία του ίδιου του θύματος.

Η έρευνα των Conklin και Bittner[41], που διεξήχθη σε ένα δείγμα 945 υποθέσεων διάρρηξης προερχόμενες από τους αστυνομικούς φακέλους ενός προαστίου 100.000 κατοίκων για ένα χρόνο (1968-1969), έδειξε ότι το 60% των διαρρήξεων αναφέρεται στην αστυνομία από τα ίδια τα θύματα. Στα ίδια περίπου αποτελέσματα κατέληξε και η έρευνα των Greenberg και Ruback[42] η οποία στηρίχθηκε στη μελέτη φακέλων υποθέσεων κλοπής και διάρρηξης που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, μελετήθηκαν 989 υποθέσεις κλοπής (n = 597, 60%) και διάρρηξης (n = 392, 40%), στην περιοχή της Pennsylvania, για τα έτη 1976 έως 1978. Από την έρευνα αυτή βρέθηκε ότι το 85% των κλοπών και των διαρρήξεων αναφέρθηκαν στην αστυνομία από τα θύματα και ότι οι γυναίκες θύματα ήταν πιθανότερο να αναφέρουν μόνες τους το έγκλημα (89%), σε σύγκριση με τους άνδρες (83%). Στα ίδια συμπεράσματα, σχετικά με το ρόλο του θύματος στην ενεργοποίηση του ποινικού συστήματος, κατέληξε και η έρευνα των Spelman και Brown[43].

Τέλος, από μια θυματολογική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στις Η.Π.Α. το 1973[44], βρέθηκε ότι από το συνολικό όγκο της εγκληματικότητας, μόνο το 28% αναφέρθηκαν στην αστυνομία. Βρέθηκε, ακόμη, ότι τα ποσοστά μη-αναφοράς διαφέρουν ανάλογα με το είδος του εγκλήματος και κυμαίνονται από 32% για την κλοπή αυτοκινήτου, μέχρι και 82% για τις απλές κλοπές. Τα ποσοστά μη-αναφοράς για τη ληστεία, τη διάρρηξη και το βιασμό ήσαν 49%, 46% και 56%, αντίστοιχα. Η παραπάνω έρευνα έδειξε ότι οι κλοπές σε άτομα και σε κατοικίες αποτελουσαν, για το έτος 1973, το 64% του συνόλου της εγκληματικότητας, αλλά μόνο για το 18% απ' αυτές, έλαβε γνώση η αστυνομία.

---

[41] Conklin και Bittner (1973), όπ. π., βλ. σημ. 18.
[42] Greenberg, M.S. και R.B. Ruback (1992): After the crime. Victim decision making. Plenum Press, London - New York, σελ. 132.
[43] Spelman, W. και D.K. Brown (1981): Calling the police: Citizen reporting of serious crime. Washington D.C.: Executive Research Forum.
[44] L.E.A.A. (1973): Criminal victimization in the United States: 1973 Advance Report. Washington, D.C.: National Criminal Justice Information and Statistics Service.

Συνεπώς, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι το θύμα αποτελεί το «φύλακα» του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης[45]. Είναι αυτό που θα πρέπει να χαρακτηρίσει ένα περιστατικό ως έγκλημα και να αποφασίσει αν θα το αναφέρει στην αστυνομία, ή όχι[46]. Οι αναφορές των θυμάτων ορίζουν, σ' ένα μεγάλο βαθμό, τα όρια εφαρμογής του νόμου[47]. Δίχως τις αναφορές των θυμάτων, τα περισσότερα από τα εγκλήματα των επίσημων εγκληματολογικών στατιστικών δεν θα έρχονταν στην αντίληψη της αστυνομίας[48] και θα καλύπτονταν από τον σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας. Παρόλο που το θύμα είναι ο σημαντικότερος παράγοντας ενεργοποίησης του ποινικού συστήματος, δε θα πρέπει να αγνοούμε τη συμβολή και των άλλων παραγόντων, για τους οποίους θα αναφερθούμε εκτενώς παρακάτω (βλ. παρ. 1.1.4.3., 1.1.4.4. και 1.1.4.5.).

1.1.4.2. Σχέση θύματος και συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Σχέση αλληλεπίδρασης.

Οι αποφάσεις που θα πάρει το θύμα, μετά το έγκλημα, είναι πολύ σημαντικές για την ποινική εξέλιξη της υπόθεσης και την αντιμετώπισή της από τα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Πιο συγκεκριμένα, οι αποφάσεις του θύματος μπορεί να έχουν σημαντική επίδραση στην απόφαση της αστυνομίας για τη σύλληψη ενός υπόπτου[49], στην απόφαση του εισαγγελέα να απαγγείλει κατηγορία[50] και στην απόφαση του δικαστή για καταδίκη[51]. Πράγματι, οι ενέργειες της αστυνομίας - όποτε αυτή λαμβάνει γνώση για τη

---

[45] Sparks (1985), όπ. π., βλ. σημ. 15, σελ. 28.
[46] Greenberg, M.S., C.E. Wilson και M.K. Mills (1982): Victim decision making: An experiamental approach. Στο V.J. Konecni και E.L. Ebbesen (Ed.): The criminal justice system: A socio-phychological analysis. San Francisco: W.H. Freeman, κεφ. 4, σελ. 73 - 94.
[47] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. σημ. 40.
[48] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ. vii.
[49] Black, D. (1971): The social organization of arrest. *Stanford Law Review*, τευχ. 23, σελ. 1087.
[50] Hall, D.J. (1975): Role of the victim in the prosecution and disposition of a criminal case. *Vanderbilt Law Review*, τευχ. 28, σελ. 931.
[51] Dawson, R.O. (1967): Sentencing: The decision as to type, length, and conditions of sentence. Boston: Little, Brown.

διάπραξη κάποιου εγκλήματος - εξαρτώνται από το τι ακριβώς το θύμα αποφασίζει να κάνει[52].

Το θύμα του εγκλήματος, όπως είδαμε παραπάνω, είναι καθοριστικός παράγοντας για την ενεργοποίηση και τη λειτουργία του ποινικού συστήματος και γι' αυτό το λόγο η μελέτη των αντιδράσεών του είναι πολύ σημαντική. Είναι λάθος να πιστεύουμε ότι οι διωκτικές αρχές καθορίζουν και προσανατολίζουν τη δράση τους μόνο με βάση τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος και του δράστη. Ο ρόλος του θύματος είναι εξίσου σημαντικός, αν όχι σημαντικότερος. Οι αντιδράσεις και οι αποφάσεις του θύματος οριοθετούν τις αντιδράσεις και τις αποφάσεις των επίσημων φορέων[53]. Έτσι, για παράδειγμα, η δράση της αστυνομίας διαφέρει ανάλογα με το αν το έγκλημα έχει αναφερθεί από το θύμα ή έχει επισημανθεί από την ίδια την αστυνομία, από την προθυμία του μηνυτή για μαρτυρία και από την κοινωνική τάξη του θύματος[54]. Συνεπώς, η μελέτη του θύματος και των αντιδράσεών του στο έγκλημα είναι καθοριστικής σημασίας για τη μελέτη του επίσημου κοινωνικού ελέγχου[55].

Μία από τις πολλές επιλογές που έχει το θύμα μετά το έγκλημα είναι η αναφορά του περιστατικού στην αστυνομία. Η αναφορά του εγκλήματος είναι απαραίτητη προκειμένου να αρχίσει η εμπλοκή του θύματος στους μηχανισμούς του ποινικού συστήματος. Μ' αυτή την έννοια, οι φορείς του ποινικού συστήματος εξαρτώνται από το θύμα (ή από τους τυχών μάρτυρες) προκειμένου να αντλήσουν την απαραίτητη πληροφόρηση σχετικά με την εγκληματική συμπεριφορά[56]. Χωρίς την πληροφόρηση αυτή, είναι αδύνατο για τους φορείς του σ.π.δ. να αναλάβουν δράση κατά των ατόμων που παραβιάζουν το νόμο. Από την άλλη μεριά, τα θύματα βασίζονται στους φορείς του σ.π.δ. προκειμένου να προστατευθούν από την εγκληματική συμπεριφορά και να αποφύγουν την αντεκδίκηση του δράστη[57]. Με λίγα λόγια, βλέπουμε να υπάρχει μια σχέση αλληλόδρασης ανάμεσα

---

[52] Van Kirk, M. (1978): Response time analysis: Executive summary. Washington, D.C.: U.S.G.P.O.
[53] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. σημ. 40.
[54] Black (1970), όπ. π., βλ. σημ. 35.
[55] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. σημ. 40.
[56] Ziegenhagen, E. (1976): Toward a theory of victim - criminal justice system interactions. Στο W.F. McDonald: Criminal justice and the victim, Beverly Hills, Sage Publications, sel. 263.
[57] Ziegenhagen (1976), όπ. π., βλ. σημ. 56, σελ. 263.

στο θύμα του εγκλήματος και το ποινικό σύστημα στην οποία, όμως, τον αποφασιστικό ρόλο τον παίζει το θύμα.

1.1.4.3. Ο ρόλος της αστυνομίας.

Ένας από τους παράγοντες ενεργοποίησης του σ.π.δ. είναι και η αστυνομία. Η αστυνομία, που έχει ως αποστολή της την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος, έχει μικρό μερίδιο συμμετοχής στην επισήμανση της εγκληματικότητας. Η θυματολογική έρευνα του Hindelang που πραγματοποιήθηκε, ταυτόχρονα, σε οκτώ πόλεις των Η.Π.Α., έδειξε ότι μόνο το 3% των εγκλημάτων ήρθαν στο φως λόγω της αυτεπάγγελτης δράσης της αστυνομίας[58]. Η μεγάλη πλειοψηφία των εγκλημάτων δε θα γινόταν ποτέ γνωστή, αν η αστυνομία δεν είχε ειδοποιηθεί από το θύμα ή από κάποιο άλλο μέλος της οικογένειάς του[59].

Η έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε.[60] για την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα, η οποία στηρίχθηκε σε 500 δικογραφίες ποινικών υποθέσεων, έδειξε ότι συνολικά η συμβολή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στην επισήμανση της εγκληματικότητας είναι μεγαλύτερη από εκείνη της αυτεπάγγελτης αστυνομικής δράσης, με ποσοστιαία σχέση 55,3%, έναντι 44,7%. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι μερικά από τα εγκλήματα, που συμπεριλήφθηκαν στην παραπάνω ανάλυση, διώκονται μόνο κατ' έγκληση του θύματος, πράγμα που αλλοιώνει την πραγματική εικόνα. Τα αποτελέσματα που παίρνουμε αφαιρώντας από το δείγμα τις παραπάνω υποθέσεις, είναι διαφορετικά. Το σύνολο των υποθέσεων που επισημαίνονται από την αστυνομία ανέρχεται σε 340 (51,8%), έναντι 316 (48,2%) που επισημαίνονται από ιδιώτες.

Ορισμένα εγκλήματα γίνονται γνωστά στις διωκτικές αρχές με την προληπτική αστυνόμευση που λαμβάνει χώρα στα πλαίσια των συνηθισμένων περιπολιών της αστυνομίας ή στα πλαίσια αστυνομικών επιχειρήσεων ή κατά τη διάρκεια της ενεργούς

---

[58] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 403.
[59] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 403.
[60] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. σημ. 5.

επιτήρησης αυτών που έχουν απολυθεί από τις φυλακές με όρους[61]. Οι Conklin και Bittner[62] βρήκαν ότι οι τρεις από τις τέσσερις διαρρήξεις που διαπράττονται εναντίον εμπορικής ή βιομηχανικής επιχείρησης, αποκαλύπτονται από την αστυνομία στα πλαίσια των καθιερωμένων ελέγχων των εμπορικών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Όμως, οι περιπτώσεις αυτές είναι μάλλον η εξαίρεση παρά ο κανόνας και είναι περισσότερο συνηθισμένες στα εγκλήματα χωρίς θύμα, όπως η χρήση ναρκωτικών και η πορνεία.

Αντίθετα, όταν πρόκειται για εγκλήματα όπως η διάρρηξη κατοικιών, η ληστεία, η κλοπή, η επίθεση, ο βιασμός κ.λπ, τότε το ποινικό σύστημα είναι περισσότερο κατασταλτικό, κινείται δηλαδή μόνο όταν υπάρχει υπόνοια για την τέλεση κάποιας αξιόποινης πράξης ή για το ότι κάποιος είναι εγκληματίας και εφόσον, φυσικά, το θύμα προβεί στη σχετική καταγγελία. Η έρευνα των Conklin και Bittner[63] έδειξε ότι είναι ελάχιστες οι υποθέσεις διάρρηξης κατοικιών που αποκαλύπτονται από την αστυνομία και αυτές είναι περιπτώσεις στις οποίες οι ένοικοι ζήτησαν από την αστυνομία να προσέχει την κατοικία τους κατά τη διάρκεια της απουσίας τους[64].

Είναι γενικότερα αποδεκτό ότι η αστυνομία, συνήθως, κάνει σημαντικές επιλογές όταν αποφασίζει εάν θα συλλάβει ή όχι, ή εάν θα διώξει τελικά, ή όχι κάποιον ύποπτο. Είναι, όμως, εξίσου αληθινό ότι πολύ περισσότερες επιλογές στις περιπτώσεις αυτές γίνονται από τα ίδια τα θύματα και είναι πραγματικά ενδιαφέρον να προσπαθήσει κάποιος να αποκαλύψει τους παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές των θυμάτων. Η αστυνομία έχει παραδοσιακά θεωρηθεί ως ο "φύλακας" του ποινικού συστήματος και αυτό γιατί το αστυνομικό στάδιο είναι το πρώτο ποινικό στάδιο στο οποίο γίνεται η πρώτη επιλογή των υποθέσεων, που θα απασχολήσουν τα επόμενα στάδια του σ.π.δ.[65].

Η αλήθεια, όμως, είναι ότι η πρώτη επιλογή δε γίνεται από την αστυνομία αλλά από τα θύματα τα οποία μέσα από τις πρακτικές αναφοράς του εγκλήματος, είναι αυτά που τελικά κάνουν την πρώτη και σημαντικότερη επιλογή των υποθέσεων με τις οποίες θα

---

[61] Sparks (1985), όπ. π., βλ. σημ. 15, σελ. 28.
[62] Conklin και Bittner (1973), όπ. π., βλ. σημ. 18.
[63] Conklin και Bittner (1973), όπ. π., βλ. σημ. 18.
[64] Sparks (1985), όπ. π., βλ. σημ. 15, σελ. 29.
[65] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 46, σελ 73.

ασχοληθεί το ποινικό σύστημα. Συγγραφείς όπως ο LaFave[66] και ο Goldstein[67], υποστήριξαν την άποψη ότι η διακριτική ευχέρεια, μέσα στο σ.π.δ., ασκείται από την αστυνομία και επομένως η αστυνομία είναι ο κατεξοχήν «φύλακας» του ποινικού συστήματος. Η άποψη αυτή, όμως, είναι λανθασμένη και αυτό γιατί οι περισσότερες υποθέσεις εισάγονται στο ποινικό σύστημα με τις αναφορές των θυμάτων και όχι με την αστυνομική δράση.

1.1.4.4. Ο ρόλος των τρίτων ατόμων.

Ένας τρίτος παράγοντας ενεργοποίησης του ποινικού συστήματος είναι τα τρίτα προς το έγκλημα άτομα. Πιο συγκεκριμένα, είναι τα άτομα εκείνα που με οποιονδήποτε τρόπο έλαβαν γνώση του εγκλήματος. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται τα μέλη της οικογένειας του θύματος, συγγενείς, φίλοι, γείτονες, γνωστοί, ακόμη και άγνωστα άτομα που ήταν αυτόπτες μάρτυρες του περιστατικού. Τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα είναι μια σημαντική πηγή πληροφόρησης, μόνο που στα περισσότερα εγκλήματα το θύμα αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία συχνότερα, σε σχέση με τα παριστάμενα άτομα[68]. Υπάρχουν, όμως και εγκλήματα, όπως οι σεξουαλικές επιθέσεις, όπου τις περισσότερες φορές δεν υπάρχουν αυτόπτες μάρτυρες και επαφίεται στα θύματα και μόνο το κατά πόσο η αστυνομία θα λάβει γνώση του εγκλήματος[69].

Μελέτες σε αστυνομικούς φακέλους έδειξαν ότι ένας σημαντικός αριθμός περιστατικών αναφέρεται στην αστυνομία από τρίτα, προς το έγκλημα, άτομα. Στη μελέτη του Amir[70] σχετικά με το φαινόμενο του βιασμού στην πόλη της Philadelphia των Η.Π.Α., βρέθηκε ότι περίπου τα μισά περιστατικά αναφέρθηκαν από τρίτα άτομα, κυρίως από

---

[66] LaFave, W. (1965): Arrest: The decision to take a suspect into costody. Boston: Little, Brown and Co.
[67] Goldstein, J. (1960): Police discretionnot to invoke the criminal justice process: Low visibility decisions in the administration of justice. *Yale Law Journal,* τευχ. 69, σελ. 543 - 588.
[68] Van Kirk (1978), όπ. π., βλ. σημ. 52.
[69] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ. 66.
[70] Amir, M. (1971): Patterns of forcible rape. Chicago: University of Chicago Press.

μέλη της οικογένειας του θύματος. Αυτό που δεν ξέρουμε είναι αν η αναφορά έγινε με τη σύμφωνη γνώμη του θύματος ή παρά τη θέλησή του.

Σε μια μελέτη τριακοσίων (300) περίπου εγκλημάτων κατά του προσώπου, που πραγματοποιήθηκε σε δύο βιομηχανικές πόλεις των κεντρικών Κομητειών της Αγγλίας (Shapland[71]), βρέθηκε ότι λιγότερα από τα μισά περιστατικά αναφέρθηκαν στην αστυνομία από τα ίδια τα θύματα. Τα περισσότερα από τα εναπομείναντα περιστατικά αναφέρθηκαν από φίλους, γείτονες, ή περαστικούς. Μερικά εγκλήματα, στα οποία υπήρχε σοβαρός τραυματισμός του θύματος, αναφέρθηκαν στην αστυνομία από το προσωπικό του νοσοκομείου στο οποίο μεταφέρθηκε το θύμα μετά το συμβάν. Είναι, όμως, αρκετά δύσκολο να βρεθούν περισσότερα στοιχεία σχετικά με τις περιπτώσεις αυτές.

Οι υπάρχουσες μελέτες, συχνά, αναγνωρίζουν ως τρίτα άτομα - που αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία - τους φίλους ή τους συγγενείς των θυμάτων. Μια έρευνα των Bottomley και Coleman[72] σε μια μέσου μεγέθους πόλη της Αγγλίας, διαπίστωσε ότι μόνο το 3% όλων των περιστατικών αναφέρθηκαν στην αστυνομία από τα μέλη του "γενικού κοινού", δηλαδή από άτομα που δε συνδέονται με κάποιο ξεκάθαρο τρόπο με το θύμα του εγκλήματος (π.χ. συγγένεια, φιλία, κ.λπ.). Η έρευνα των Greenberg και Ruback[73], σε υποθέσεις κλοπής και διάρρηξης, έδειξε ότι το 8% των περιπτώσεων αναφέρονται στην αστυνομία από τους συγγενείς του θύματος, το 3% από φίλους του, και το 4% από παριστάμενα στο έγκλημα άτομα. Οι Conklin και Bittner[74], στην έρευνά τους για τη διάρρηξη[75], βρήκαν ότι το 17% των υποθέσεων αναφέρεται στην αστυνομία από τους υπαλλήλους του θύματος, το 6% από τους γείτονες, και το 6% από περαστικούς αυτόπτες μάρτυρες.

---

[71] Shapland, J. (1982): The victim in the criminal justice system. *Home Office Research Bull*, τευχ. 14, σελ. 21 - 23.

[72] Bottomley, A.K. και C.A. Coleman (1980): Police effectiveness and the public: The limitations of official crime rates. Στο R. Clarke και J.M. Hough (eds.): The effectiveness of policing. Farnborough, England: Gower.

[73] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ.132.

[74] Conklin και Bittner (1973), όπ. π., βλ. σημ. 18.

[75] Η έρευνα αναφέρεται στη διάρρηξη εμπορικών και βιομηχανικών εγκαταστάσεων και όχι στην διάρρηξη κατοικιών, όπου το έργο της ενεργοποίησης του ποινικού συστήματος βρίσκεται σχεδόν ολοκληρωτικά στη διακριτική ευχέρεια των θυμάτων.

Τα αποτελέσματα των εθνικής εμβέλειας θυματολογικών ερευνών των Η.Π.Α., για το έτος 1972, έδειξαν ότι το 25% όλων των εγκλημάτων κατά του προσώπου και το 20% όλων των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας αναφέρθηκαν στην αστυνομία με πρωτοβουλία τρίτων, προς το έγκλημα, ατόμων (Skogan[76]).

1.1.4.5. Ο ρόλος της κοινωνικής επιρροής[77].

Ο τέταρτος και τελευταίος παράγοντας ενεργοποίησης του ποινικού συστήματος, ο οποίος είναι σχετικά αγνοημένος και δεν του έχει δοθεί η δέουσα προσοχή, είναι η επιρροή που ασκούν τα τρίτα άτομα στο στάδιο της λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Οπως είδαμε και πιο πάνω, παραδοσιακά η αστυνομία είχε θεωρηθεί ως ο «φύλακας» του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης. Με τη γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων των θυματολογικών ερευνών κατά τη δεκαετία του 1970, αρχίσαμε να αντιλαμβανόμαστε ότι δεν είναι η αστυνομία αλλά το θύμα ο «φύλακας» του συστήματος. Ομως, κάτω από το φως των αποτελεσμάτων της μελέτης των Greenberg και Ruback[78], που απέδειξαν την έντονη επίδραση των άλλων στην απόφαση του θύματος για αναφορά, θα πρέπει να συμπεράνουμε ότι ο πραγματικός «φύλακας» του συστήματος είναι τα άτομα εκείνα που συμβουλεύουν το θύμα αμέσως μετά το έγκλημα. Αν κάποιος θέλει να γνωρίζει αν το θύμα θα κινητοποιήσει το ποινικό σύστημα, ο καλύτερος παράγοντας πρόβλεψης είναι το είδος των συμβουλών που έλαβε από τους άλλους, σχετικά με το πως θα πρέπει να αντιμετωπίσει το περιστατικό.

---

[76] Skogan, W.G. (1974): Comparing measures of crime: Police statistics and survey estimates of citizen victimization in American cities. Social Statistics Section Proceedings of the American Statistical Association.

[77] Για περισσότερα, βλ. παρ. 1.4.3.

[78] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ. 243.

1.2. Η φαινομενολογία της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των διαπραττόμενων εγκλημάτων δεν αναφέρεται στην αστυνομία, με αποτέλεσμα να έρχεται στο φως ένα μικρό μόνο ποσοστό της εγκληματικότητας και ο μεγάλος της όγκος να καλύπτεται από το σκοτεινό αριθμό.

> Είναι σαφές ότι το μεγαλύτερο μέρος των παράνομων πράξεων στις οποίες τα θύματα είναι μεμονωμένα άτομα, στις περισσότερες κοινωνίες, δεν αναφέρεται στην αστυνομία ή σε οποιαδήποτε άλλη αρχή που ασκεί κοινωνικό έλεγχο[79].

Οι διάφορες κατηγορίες εγκλημάτων διαφέρουν μεταξύ τους σε σχέση με τα ποσοστά αναφοράς τους στην αστυνομία. Οι λόγοι της διαφοροποίησης αυτών των ποσοστών οφείλονται στις ιδιαιτερότητες των διαφόρων εγκλημάτων, πράγμα που καθιστά δυσχερή την προσπάθεια δημιουργίας ενός μοντέλου (κοινού για όλα τα εγκλήματα) ερμηνείας της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στις διωκτικές αρχές. Παρακάτω θα παρουσιαστούν οι κυριότερες έρευνες που περιέχουν στοιχεία σχετικά με τη φαινομενολογία της αναφοράς και της μη-αναφοράς του εγκλήματος.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Fishman[80], η οποία βασίστηκε πάνω σ' ένα τυχαία επιλεγμένο δείγμα 477 ατόμων, έδειξαν ότι το 50% των θυμάτων, εγκλήματος κατά του προσώπου, ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία. Το ποσοστό αναφοράς, αυτής της κατηγορίας εγκλημάτων, είναι σχετικά χαμηλότερο σε σχέση με τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, όπου βρέθηκε ότι είχαν αναφερθεί τα δύο στα τρία περιστατικά. Στην περίπτωση των εγκλημάτων αυτών, το γεγονός ότι το θύμα θα πρέπει να αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία αν θέλει να εισπράξει την αποζημίωση από την ασφαλιστική εταιρία, αποτελεί ένα σημαντικότατο κίνητρο αναφοράς. Μεγάλο ποσοστό μη-αναφοράς εμφανίζει η κατηγορία των οικονομικών εγκλημάτων, όπου η αναλογία των αναφερόμενων εγκλημάτων είναι ένα προς πέντε (20%). Το μικρότερο ποσοστό αναφοράς

---

[79] Sparks (1985), όπ. π., βλ. σημ. 15, σελ. 29.
[80] Fishman, G. (1979): Petterns of victimization and notification. *British Journal of Criminology*, τομ. 19, τευχ. 2, σελ. 131.

παρουσιάζουν τα σεξουαλικά εγκλήματα, όπου για κάθε ένα σεξουαλικό έγκλημα που αναφέρεται υπάρχουν εφτά που είναι άγνωστα στην αστυνομία.

Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη[81], από τα σοβαρά εγκλήματα, εκείνα που παραμένουν άγνωστα σε μεγαλύτερη έκταση είναι η διάρρηξη, η κλοπή, η απάτη, η υπεξαίρεση, ο βιασμός και οι σωματικές βλάβες. Τα εγκλήματα αυτά αποτελούν το βασικό κορμό της εγκληματικότητας και ο σκοτεινός αριθμός τους είναι τεράστιος.

Τα αποτελέσματα των εθνικών ερευνών για το έγκλημα (National Crime Surveys) στις Η.Π.Α.[82], έδειξαν ότι μεταξύ των ετών 1973 και 1990 το ποσοστό των εγκλημάτων που αναφέρθηκε στην αστυνομία κυμάνθηκε από 32% έως 38% (βλ. πίνακα 1). Βρέθηκε, επίσης, ότι το ποσοστό αναφοράς των εγκλημάτων διαφέρει ανάλογα με το είδος τους. Έτσι, το 1990, το έγκλημα που ήταν πιθανότερο να αναφερθεί ήταν η κλοπή μεταφορικού μέσου (75%) και το λιγότερο πιθανό να αναφερθεί ήταν η κλοπή αντικειμένου μικρής αξίας (29%). Τέλος, τα ποσοστά αναφοράς για τα υπόλοιπα εγκλήματα ήταν κοντά στο 50% (ληστεία 50%, βιασμός 54%, διάρρηξη 51%, και επίθεση 47%). Αυτό που θα πρέπει να επισημάνουμε εδώ, είναι ότι πολύ πιθανό τα παραπάνω ποσοστά αναφοράς να μην ανταποκρίνονται απολύτως στην πραγματικότητα και αυτό γιατί έχει βρεθεί ότι πολλά από τα θύματα που δεν αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία μπορεί να μην το αναφέρουν και στους συνεντευκτές για τους ίδιους ακριβώς λόγους[83].

Σύμφωνα με τον Hindelang, το 54% όλων των εγκλημάτων κατά του προσώπου, που είχαν λάβει χώρα στις οκτώ πόλεις των Η.Π.Α. στις οποίες πραγματοποιήθηκε η έρευνά του, δεν είχαν αναφερθεί στην αστυνομία[84]. Οι οκτώ πόλεις της έρευνας παρουσιάζουν το μικρότερο ποσοστό μη-αναφοράς στα εγκλήματα βίας που συνδυάζονται με κλοπή (35%), ακολουθεί η κλοπή χωρίς τραυματισμό του θύματος (54%) και τέλος τα εγκλήματα βίας που δεν συνδυάζονται με κλοπή (58%)[85]. Το συνολικό ποσοστό μη-αναφοράς για τα εγκλήματα κατά του νοικοκυριού, στις οκτώ πόλεις της έρευνας, βρέθηκε να είναι 58%[86].

---

[81] Δασκαλάκης, όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 376.
[82] Bureau of Justice Statistics (1992): Criminal victimization in the United States, 1990. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice.
[83] L.E.A.A. (1972): Son jose methods test of known crime victims. Statistics technicl report #1. Washington, D.C.: L.E.A.A.
[84] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 358, πιν. 14.1.
[85] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 358.
[86] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33. σελ. 361, πιν. 14.2.

Το χαμηλότερο ποσοστό μη-αναφοράς βρέθηκε στις κλοπές μεταφορικών μέσων (23%), ακολουθεί η διάρρηξη (45%), η κλοπή άνω των 50 δολαρίων (46%), και τέλος η κλοπή ποσού κάτω των 50 δολαρίων (81%)[87]. Οι ληστείες κατά των επιχειρήσεων βρέθηκε να έχουν ένα συνολικό ποσοστό μη-αναφοράς της τάξεως του 10%, ενώ οι διαρρήξεις 24%[88].

Η έρευνα του Blankenburg[89] σχετικά με τις κλοπές σε καταστήματα (shoplifting), που έλαβε χώρα στη Γερμανία, έδειξε ότι αποκαλύπτονται λιγότερες από το 10% του συνόλου των κλοπών αυτού του είδους. Από το παραπάνω ποσοστό, μόνο το 70% των περιπτώσεων αναφέρεται στην αστυνομία και απ' αυτό μόνο το 55% καταλήγει σε καταδίκη του δράστη.

Οι εθνικής εμβέλειας έρευνες[90], που διεξήχθησαν στις Η.Π.Α., έδειξαν ότι έλαβαν χώρα περίπου τριανταπέντε εκατομμύρια ποινικές θυματοποιήσεις κατά τη διάρκεια του 1992. Πιο συγκεκριμένα, το παραπάνω νούμερο περιλαμβάνει εκατόν τριάντα χιλιάδες βιασμούς, πάνω από ένα εκατομμύριο ληστείες, τέσσερα εκατομμύρια επτακόσιες χιλιάδες επιθέσεις, και περισσότερες από πέντε εκατομμύρια εκατό χιλιάδες διαρρήξεις. Πράγματι, είναι τόσο εκτεταμένο το έγκλημα στις Η.Π.Α. έτσι ώστε το ένα στα τέσσερα νοικοκυριά είχε πέσει θύμα εγκλήματος βίας ή κλοπής μέσα στο 1989[91].

Τα ετήσια, όμως, ποσοστά θυματοποίησης δεν αποδίδουν, από μόνα τους, τον κίνδυνο της εγκληματικότητας. Υπολογισμοί, σε εθνικό επίπεδο, προτείνουν ότι πέντε στα έξι άτομα, κατά τη διάρκεια της ζωής τους, θα πέσουν θύματα απόπειρας ή τετελεσμένου εγκλήματος βίας όπως βιασμού, ληστείας και επίθεσης[92]. Επιπλέον, τρία στα τέσσερα νοικοκυριά θα δεχθούν μια διάρρηξη μέσα σε μια περίοδο είκοσι ετών και ένα στα τέσσερα θα δεχθεί δύο διαρρήξεις κατά την ίδια περίοδο. Άλλη θυματολογική έρευνα[93] έδειξε ότι κάθε χρόνο διαπράττονται σαράντα εκατομμύρια ποινικά αδικήματα

---

[87] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 361.
[88] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 361, πιν. 14.3.
[89] Blankenburg, E. (1976): The selectivity of legal sactions: An empirical investigation of shoplifting. *Law and Society Review*, τομ. 11, τευχ. 1, σελ. 109 - 130.
[90] Bureau of Justice Statistics (1992), όπ. π., βλ. σημ. 82.
[91] Bureau of Justice Statistics (1990): Crime and the nation's households. 1989. Washington, D.C.: U.S. Depertment of Justice.
[92] Bureau of Justice Statistics (1987): Lifetime likelihood of victimization. Washington, D.C.: U.S.D.J.
[93] Bureau of Justice Statistics (1984): The economic cost of crime to victims. Washington, D.C.: U.S.D.J.

στις Η.Π.Α. και ότι τα εγκλήματα αυτά στοιχίζουν στα θύματα έντεκα εκατομμύρια δολάρια.

Μια άλλη θυματολογική έρευνα[94], έχει δείξει ότι μόνο ένα στα τρία εγκλήματα αναφέρονται στην αστυνομία. Τα ποσοστά, όμως, διαφέρουν ανάλογα με το είδος του εγκλήματος. Το μεγαλύτερο ποσοστό αναφοράς παρουσιάζουν οι κλοπές αυτοκινήτου (69%) και το χαμηλότερο οι απλές κλοπές σε άτομα (26%). Τα ποσοστά αναφοράς για τα υπόλοιπα εγκλήματα βρέθηκαν να είναι: 52% για τη ληστεία, 49% για τη διάρρηξη, 47% για το βιασμό και 41% για τις απλές επιθέσεις. Μια άλλη θυματολογική έρευνα[95] έδειξε το μεγαλύτερο ποσοστό αναφοράς παρουσιάζουν οι εμπορικές ληστείες (86%) και το μικρότερο οι κλοπές ποσού κάτω των πενήντα δολαρίων (15%). Πάντως και αυτή η έρευνα κατέληξε στο βασικό συμπέρασμα ότι μόνο το 1/3 των εγκλημάτων αναφέρεται στην αστυνομία και ότι υπάρχουν διακυμάνσεις ανάλογα με το είδος του εγκλήματος. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η θυματολογική έρευνα του Hawkins[96], σύμφωνα με την οποία από το σύνολο των 774 εγκλημάτων που είχαν διαπραχθεί για ένα χρόνο, τα 347 (45%) αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Η θυματολογική έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 1979, από το Υπουργείο Δικαιοσύνης των Η.Π.Α.[97], διαπίστωσε ότι στην αστυνομία αναφέρεται μόνο το 30% των εγκλημάτων κατά του προσώπου και το 36% των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι αναφέρεται στην αστυνομία το 45% των εγκλημάτων βίας, το 33% των επιθέσεων χωρίς όπλο, το 66% των ληστειών που περιλαμβάνουν τραυματισμό του θύματος, το 45% των διαρρήξεων, το 25% των απλών κλοπών και το 86% των κλοπών αυτοκινήτου. Τα μεγάλα ποσοστά αναφοράς, της τελευταίας κατηγορίας εγκλημάτων, είναι αποτέλεσμα της προσπάθειας των θυμάτων για είσπραξη της αποζημίωσης από την ασφαλιστική εταιρεία. Αν στην παραπάνω περίπτωση η παραπομπή φαίνεται να εξηγείται απλά, υπάρχουν και εγκλήματα όπως ο βιασμός (βλ. αναλυτικότερα στο τρίτο

---

[94] Bureau of Justice Statistics (1985), όπ. π., βλ. σημ. 34.
[95] L.E.A.A. (1977): Criminal victimization in the United States: A comparison of 1974 and 1975 findings. A national crime penal survey report. Washington, D.C.: L.E.A.A.
[96] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. σημ. 40.
[97] Bureau of Justice Statistics (1981): Crininal victimization in the United States. 1979. Washington, D.C.: U.S.D.J.

κεφάλαιο) όπου η αναφορά είναι μια εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία, η οποία επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες.

Μια άλλη θυματολογική έρευνα[98] του 1974, χρηματοδοτούμενη από την Κυβέρνηση των Η.Π.Α. η οποία πραγματοποιήθηκε πάνω σε ένα εθνικά αντιπροσωπευτικό δείγμα νοικοκυριών όπου οι ερωτώμενοι απαντούσαν για τις θυματοποιήσεις όλων των μελών του νοικοκυριού, έφερε στο φως ότι τα ποσοστά μη-αναφοράς διαφέρουν, κατά πολύ, ανάλογα με το είδος του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η τετελεσμένη κλοπή μεταφορικού μέσου και η ληστεία σε επιχείρηση, έχουν πολύ χαμηλά ποσοστά μη-αναφοράς (13% και 14%, αντίστοιχα), ενώ η απλή κλοπή ενός αντικειμένου αξίας μικρότερης των πενήντα δολαρίων και η απόπειρα κλοπής πορτοφολιού, έχουν εξαιρετικά υψηλά ποσοστά μη-αναφοράς (85% και 83%, αντίστοιχα). Γενικά, βρέθηκε ότι τα εγκλήματα που στρέφονται κατά της επιχείρησης έχουν χαμηλότερα ποσοστά μη-αναφοράς σε σχέση με τα εγκλήματα κατά του προσώπου και κατά της κατοικίας. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η ληστεία σε επιχείρηση έχει ποσοστό μη-αναφοράς 14%, σε σχέση με το 47% που παρατηρείται στη ληστεία σε κάποιο άτομο. Επίσης, βρέθηκε ότι το ποσοστό μη-αναφοράς είναι 21% για τη διάρρηξη σε επιχείρηση, σε σύγκριση με το 53% της διάρρηξης σε κατοικία. Τέλος, φάνηκε καθαρά πως οι απόπειρες έχουν μεγαλύτερα ποσοστά μη-αναφοράς σε σχέση με τα τετελεσμένα εγκλήματα.

Σύμφωνα με τα παραπάνω είναι και τα αποτελέσματα των εθνικής εμβέλειας θυματολογικών ερευνών των Η.Π.Α. για το έτος 1972. Οι έρευνες αυτές, έδειξαν ότι δεν αναφέρεται στην αστυνομία περίπου το 60% των ληστειών, το 56% των κλοπών και το 40% των διαρρήξεων σε κατοικίες (Skogan[99]).

Η έρευνα των Sparks et. al.[100] έδειξε ότι, σχετικά με τα εγκλήματα της επίθεσης και της κλοπής, η αστυνομία ειδοποιήθηκε σ' ένα ποσοστό της τάξεως του 30%. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι αναφέρθηκαν περίπου οι μισές από τις διαρρήξεις και τις

---

[98] Hindelang, M.J., C.S. Dunn, L.P. Sutton και A.L. Aumick (1975): Sourcebook of criminal justice statistics. 1974. Washington, D.C.: U.S.G.P.O.

[99] Skogan (1974), όπ. π., βλ. σημ. 76.

[100] Sparks, R.F., H.G. Genn και D.J. Dodd (1977): Surveying victims: A study of the measurment of criminal victimization, perceptions of crime, and attitudes to criminal justice. σελ. 155 - 156.

κλοπές κατοικιών, περίπου το 35% των διαρρήξεων και των κλοπών μεταφορικών μέσων, λιγότερες από το 20% των υπολοίπων κλοπών και περίπου το 30% των άλλων εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας (συμπεριλαμβανομένων και των φθορών ξένης ιδιοκτησίας, που ξεπερνούν το ποσό των είκοσι λιρών).

Επίσης, βρέθηκε ότι από το σύνολο των εγκλημάτων που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, μόνο το 1/3 καταγράφηκε, τελικά, στις επίσημες αστυνομικές στατιστικές. Μόνο ένα μικρό ποσοστό εγκλημάτων, για τα οποία λαμβάνει γνώση η αστυνομία, καταλήγουν σε διαλεύκανση μέσω της σύλληψης του φερόμενου ως δράστη. Τα ποσοστά, όμως, διαλεύκανσης δεν είναι ταυτόσημα με τα ποσοστά σύλληψης και αυτό γιατί η σύλληψη ενός δράστη μπορεί να διαλευκάνει ένα μεγάλο αριθμό από προηγούμενα ανεξιχνίαστα εγκλήματα[101]. Σύμφωνα με το στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης των Η.Π.Α.[102], μόνο το 20% των γνωστών, στην αστυνομία, εγκλημάτων εξιχνιάζονται και συλλαμβάνεται ο δράστης τους. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται αρκετά στα εγκλήματα βίας (43%) και ακόμη περισσότερο στις ανθρωποκτονίες (72%), ενώ το μικρότερο ποσοστό εξιχνίασης παρουσιάζουν τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (17%).

Το βασικό συμπέρασμα που συνάγεται από τις παραπάνω έρευνες, είναι ότι το γνωστό μέρος της εγκληματικότητας είναι σημαντικά μικρό, συγκριτικά με το βασικό όγκο των εγκλημάτων που τελούνται κάθε χρόνο. Αυτό το ανησυχητικό γεγονός, θα πρέπει να μας ευαισθητοποιήσει στον τομέα της έρευνας και της δημιουργίας ολοκληρωμένων προτάσεων για τη χάραξη μιας εθνικής εμβέλειας πολιτικής για την αύξηση των ποσοστών αναφοράς του εγκλήματος και την ενθάρρυνση του κοινού για συνδρομή στο έργο της δικαιοσύνης.

---

[101] Kidd, F.K. και E.F. Chayet (1984): Why do victims fail to report? The psychology of criminal victimization. *Journal of Social Issues*, τομ. 40, τευχ. 1, σελ. 39 - 50.
[102] U.S. Department of justice (1982): Crime in the United States. Federal Bureau of Investigation.

1.3. Η διάσταση ανάμεσα στις επίσημες στατιστικές του εγκλήματος και στα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών.

Σύμφωνα με θυματολογική έρευνα, που διεξήχθη το 1965 στις Η.Π.Α. σε 10.000 νοικοκυριά, βρέθηκε ότι κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους είχαν διαπραχθεί περίπου 2.100 εγκλήματα από τα οποία τα μισά δεν είχαν αναφερθεί στην αστυνομία. Μια σύγκριση ανάμεσα στα αποτελέσματα της έρευνας αυτής και των επίσημων στοιχείων των αστυνομικών στατιστικών (Uniform Crime Report, 1965), επιχείρησε να κάνει ο Ennis[103] προκειμένου να διαπιστώσει το μέγεθος της διάστασης που υπάρχει ανάμεσα στα επίσημα στοιχεία του εγκλήματος και στα ευρήματα των θυματολογικών ερευνών, που προσεγγίζουν με αρκετή ακρίβεια το πραγματικό μέγεθος της εγκληματικότητας.

Από την ανάλυση αυτή βρέθηκε ότι τα ποσοστά της ανθρωποκτονίας δεν έχουν καμιά ιδιαίτερα σημαντική απόκλιση, και αυτό γιατί η ανθρωποκτονία είναι το έγκλημα που έχει τις περισσότερες πιθανότητες να ανακαλυφθεί και να αναφερθεί στην αστυνομία. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι κλοπές αυτοκινήτου που αναφέρθηκαν στην αστυνομία είναι περισσότερες από αυτές που αναφέρθηκαν στην θυματολογική έρευνα, για το έτος 1965. Αυτό το γεγονός μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι τα άτομα αναφέρουν στην αστυνομία την κλοπή του αυτοκινήτου τους και στη συνέχεια ανακαλύπτουν ότι το είχαν βάλει σε κάποια άλλη θέση ή ότι το είχε «δανειστεί» κάποιος φίλος τους. Τα άτομα αυτά μπορεί είτε να ξεχάσουν το περιστατικό κατά την ώρα της συνέντευξης, είτε να έρθουν σε δύσκολη θέση και να μην το αναφέρουν.

Το σχετικά υψηλό ποσοστό των κλοπών αυτοκινήτου που αναφέρονται στην αστυνομία, επιβεβαιώνει τα αποτελέσματα άλλων ερευνών οι οποίες έδειξαν ότι τα άτομα ήταν πιθανότερο να ειδοποιήσουν την αστυνομία σ' αυτές τις περιπτώσεις, σε σύγκριση με άλλα εγκλήματα. Επίσης, μπορεί να υποδηλώνει την πίστη του θύματος ότι η αστυνομία θα κάνει περισσότερα, σχετικά με μια κλοπή αυτοκινήτου, απ' ότι θα έκανε

[103] Ennis, P.H. (1967): Crime, victims, and the police. *Trans-Action*, τευχ. 4, σελ. 37.

για κάποια άλλα εγκλήματα. Αυτό το υψηλό ποσοστό αναφοράς θα μπορούσε να ερμηνευθεί και ως απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου το θύμα να εισπράξει την αποζημίωση από την ασφαλιστική εταιρεία.

Ομως, πέρα από τις δύο παραπάνω περιπτώσεις εγκλημάτων, όπου οι δείκτες των θυματολογικών ερευνών και των επίσημων εγκληματολογικών στατιστικών συμφωνούν κατά προσέγγιση, υπάρχει και η πλειοψηφία των εγκλημάτων όπου το χάσμα είναι αγεφύρωτο ανάμεσα στις δύο παραπάνω στατιστικές απεικονίσεις. Πιο συγκεκριμένα, η εντυπωσιακή διαφορά των ποσοστών αναφοράς του βιασμού, στη θυματολογική έρευνα και στις επίσημες στατιστικές, δείχνει την ιδιαιτερότητα της φύσης αυτού του εγκλήματος. Τα ποσοστά του βιασμού είναι τέσσερις φορές μεγαλύτερα στην θυματολογική έρευνα, σε σχέση με τις επίσημες στατιστικές (42 βιασμοί βρέθηκαν στη θυματολογική έρευνα και μόνο 11 από αυτούς είχαν καταγράψει οι αστυνομικές στατιστικές)[104]. Πολλές φορές η αστυνομία τείνει να υποβαθμίσει τη σοβαρότητα του περιστατικού και να το παρουσιάσει σα μια απλή επίθεση ή να το εντάξει σε κάποια διαφορετική κατηγορία (π.χ. στις απλές σωματικές βλάβες).

Οσον αφορά στο έγκλημα της ληστείας, η παραπάνω έρευνα έδειξε ότι είχαν διαπραχθεί 94 ληστείες και οι αστυνομικές στατιστικές είχαν καταγράψει 61. Τα παραπάνω νούμερα για τη διάρρηξη ήταν, αντίστοιχα, 949 και 296, για την κλοπή αντικειμένου άνω των πενήντα δολαρίων 606 και 267, και για τη βαριά σωματική βλάβη 218 και 106.

Τα παραπάνω στοιχεία πιστοποιούν το μέγεθος της διάστασης που υπάρχει ανάμεσα στον πραγματικό όγκο της εγκληματικότητας και στο αριθμό των εγκλημάτων που τελικά καταγράφονται από τις εγκληματολογικές στατιστικές της αστυνομίας. Η διάσταση αυτή θα πρέπει να μας κάνει επιφυλακτικούς απέναντι στις αστυνομικές στατιστικές, καθώς και απέναντι στις έρευνες εκείνες που βασίζουν τα συμπεράσματά τους σε στοιχεία που προέρχονται από στατιστικές αυτού του τύπου.

Θα πρέπει, όμως, να είμαστε επιφυλακτικοί και απέναντι στα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών και αυτό γιατί ούτε σ' αυτές αναφέρονται όλα τα εγκλήματα που

---

[104] Ennis (1967), όπ. π., βλ. σημ. 103.

τα θύματα έχουν υποστεί. Οι λόγοι της μη-αναφοράς του περιστατικού στους συνεντευκτές των θυματολογικών ερευνών μπορεί να είναι, τηρουμένων των αναλογιών, οι ίδιοι που ωθούν το θύμα στην απόφαση για μη-αναφορά στην αστυνομία. Για παράδειγμα, ο βιασμός είναι ένα έγκλημα που αναφέρεται ελάχιστα στην αστυνομία λόγω της ιδιαιτερότητάς του. Είναι, συνεπώς, πολύ πιθανό να μην αναφέρεται ολοκληρωτικά και στις θυματολογικές έρευνες για τους ίδιους ακριβώς λόγους. Τα εγκλήματα που οι δράστες τους είναι γνωστά, φιλικά ή συγγενικά πρόσωπα του θύματος, σπάνια αναφέρονται, ακόμη και στους συνεντευκτές των θυματολογικών ερευνών[105]. Από την άλλη μεριά, πολλά θύματα δηλώνουν λανθασμένα ότι ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία σε μια προσπάθειά τους να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των ερευνητών και στο ιδανικό μοντέλο του θύματος.

1.4. Παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

Ένα αναπάντητο - ή ανεπαρκώς απαντημένο - ερώτημα που περιμένει απάντηση από την επιστήμη της εγκληματολογίας είναι γιατί τα θύματα επιλέγουν να αναφέρουν ένα έγκλημα στην αστυνομία. Το ίδιο ερώτημα, τις περισσότερες φορές τίθεται αντίθετα, δηλαδή, γιατί τα θύματα επιλέγουν να μην αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία; Η τελευταία διατύπωση του ερωτήματος είναι η πιο συχνή στη διεθνή βιβλιογραφία, γιατί το πρόβλημα της μη-αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία είναι εκείνο που χρειάζεται περισσότερη διερεύνηση και έχει ανάγκη άμεσης θεραπείας. Ομως, όπως και αν διατυπωθεί το πρόβλημα, οι λύση του αφορά τόσο στους παράγοντες αναφοράς, όσο και στους παράγοντες μη-αναφοράς.

Ο Sparks διερωτάται, σχετικά με το ποιοι είναι οι λόγοι που οδηγούν τα θύματα να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, ως εξής:

> Μήπως γιατί το υποτιθέμενο θύμα επιθυμεί πραγματικά να θέσει σε κίνηση το μηχανισμό της αστυνομικής έρευνας, της σύλληψης,

[105] L.E.A.A. (1972), όπ. π., βλ. σημ. 83.

> της δίκης, της καταδίκης και της ποινής; Ή εκείνο για το οποίο πράγματι ενδιαφέρεται το θύμα είναι να τακτοποιήσει μια προσωπική του διένεξη, να βάλει τέλος σε μια φιλονικία ή να εισπράξει την ασφάλεια του;[106]

Το θεμελιώδες ζήτημα της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, άρχισε να απασχολεί την εγκληματολογία, αλλά και άλλους συναφείς επιστημονικούς κλάδους, κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Μέσα σ' αυτό το σύντομο χρονικό διάστημα πραγματοποιήθηκαν πολλές και σημαντικές έρευνες που προσπάθησαν, η κάθε μια ξεχωριστά και όλες μαζί, να εξηγήσουν αυτό το πολύπλοκο φαινόμενο. Μερικά από τα ερωτήματα, που χρειάζονται απάντηση, τέθηκαν από τον Sparks ως εξής:

> Σε ποια έκταση οι αποφάσεις των θυμάτων να καλέσουν την αστυνομία, επηρεάζονται από τις προσωπικές τους απόψεις για το νόμο, την αστυνομία ή την υπόλοιπη κοινωνία και σε ποια έκταση αυτές οι αποφάσεις επηρεάζονται από παράγοντες που σχετίζονται με την ίδια την αξιόποινη πράξη (π.χ. την αξία των πραγμάτων που κλάπηκαν ή καταστράφηκαν, τους τραυματισμούς που προκλήθηκαν, καθώς και την πιθανότητα να τακτοποιηθεί το ζήτημα με την κάλυψή του, χωρίς την κλήση της αστυνομίας);[107]

Η διαδικασία με την οποία το θύμα παίρνει την απόφαση για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι πολύπλοκη και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Σύμφωνα με τους Gottfredson και Gottfredson:

> ...η αναφορά στην αστυνομία μπορεί να αντανακλά ένα αίσθημα κοινωνικής υποχρέωσης, μια επιθυμία για τιμωρία ή μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί μια κρίση. Μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μιας αμερόληπτης αξιολόγησης των οικονομικών ωφελειών που θα προκύψουν. Μπορεί να είναι ένας συνδυασμός όλων αυτών.[108]

Η απόφαση του θύματος μπορεί, επίσης, να επηρεάζεται από τη σοβαρότητα του εγκλήματος, από τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του δράστη και του θύματος, από την επιρροή των τρίτων ατόμων, από τις δυνατότητες έξω-ποινικής διευθέτησης του προβλήματος, από τις παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία και το ποινικό σύστημα γενικότερα, από τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο δράστη και το θύμα, από τα συναισθήματα που βιώνει το θύμα μετά το έγκλημα, καθώς και από έναν μεγάλο αριθμό λιγότερο σημαντικών παραγόντων.

---

[106] Sparks (1985), όπ. π., βλ. σημ. 15, σελ. 30.
[107] Sparks (1985), όπ. π., βλ. σημ. 15, σελ. 29.
[108] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28, σελ. 17.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι κυριότερες από τις έρευνες που εστίασαν την προσοχή τους στην διερεύνηση και απάντηση των παραπάνω ερωτημάτων. Λόγω της ιδιαιτερότητας του εγκλήματος του βιασμού και εξαιτίας της εστίασης του θέματος της παρούσας μελέτης σ' αυτό το έγκλημα κρίθηκε σκόπιμο, οι παράγοντες που επηρεάζουν την αναφορά ή τη μη-αναφορά του βιασμού, να παρουσιαστούν ξεχωριστά, σε άλλο κεφάλαιο (βλ. κεφάλαιο τρίτο, παρ.3.3.).

1.4.1. Τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος. Η σοβαρότητα του εγκλήματος ως καθοριστικός παράγοντας αναφοράς.

> Τα χαρακτηριστικά του εμπειρικού τους κόσμου, περισσότερο από κοινωνικές και συμβολικές δυνάμεις, εμφανίζονται να παρακινούν τα θύματα του εγκλήματος.[109]

Οι περισσότερες από τις μεταβλητές εξήγησης της αναφοράς συνδέονται άμεσα με τα χαρακτηριστικά του ίδιου του εγκλήματος[110]. Το αν ένα έγκλημα είναι τετελεσμένο ή απλή απόπειρα, το αν υπάρχει τραυματισμός ή οικονομική απώλεια του θύματος, καθώς και άλλα στοιχεία που προσδιορίζουν τη σοβαρότητα του εγκλήματος, είναι σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της αναφοράς. Ένας μεγάλος αριθμός ερευνών κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα αναφοράς του στην αστυνομία. Με άλλα λόγια, τα λιγότερο σοβαρά εγκλήματα, αναφέρονται λιγότερο συχνά στην αστυνομία[111].

Οι θυματολογικές έρευνες[112] έδειξαν ότι τα θύματα αναφέρουν συχνότερα όταν το έγκλημα είναι τετελεσμένο, παρά όταν είναι απλή απόπειρα, αν καταλήγει σε σοβαρό τραυματισμό του θύματος και αν η αξία του κλαπέντος αντικειμένου είναι μεγάλη.

---

[109] Skogan, W.G. (1976): Citizen reporting of crime: Some national panel data. *Criminology*, τευχ. 13, σελ. 535 - 549.
[110] Skogan, W.G. (1984): Reporting crimes to the police: The status of world research. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, τομ. 21, τευχ. 2, σελ. 120.
[111] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ. 8.
[112] Bureau of Justice Statistics (1985), όπ. π., βλ. σημ. 34.

Οι Greenberg και Ruback[113], όσον αφορά στα εγκλήματα της κλοπής, της ληστείας και της διάρρηξης, υποστήριξαν ότι τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος που συνδέονται με τα μεγάλα ποσοστά αναφοράς είναι η χρήση όπλου από το δράστη, ο βαθμός τραυματισμού του θύματος και η αξία του κλαπέντος αντικειμένου. Οι παραπάνω παράγοντες είναι καθοριστικοί και για τον τρόπο με τον οποίο προσδιορίζεται η σοβαρότητα του εγκλήματος από τα ίδια τα θύματα. Αυτές οι υποκειμενικές κρίσεις των θυμάτων επηρεάζουν, κατά πολύ, την απόφασή τους για αναφορά. Τέλος, οι παραπάνω ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι όσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα, τόσο μεγαλύτερη είναι η ένταση που βιώνει το θύμα και αυτή η ένταση δρα ως πηγή παρακίνησης του θύματος για αναζήτηση βοήθειας από την αστυνομία[114]. Τα παραπάνω αποτελέσματα είναι τα συνολικά συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν οι Greenberg και Ruback, μετά από πολύχρονη, πολυδιάστατη και πολυμεθοδική ερευνητική δουλειά.

Τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη σοβαρότητα του εγκλήματος και την αναφορά της κλοπής, προσπάθησε να αποκαλύψει η έρευνα των Greenberg και Ruback[115]. Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε σε συνθήκες εργαστηρίου όπου είχαν από πριν σκηνοθετηθεί κλοπές σε άτομα τα οποία, έναντι αμοιβής, δέχθηκαν να λάβουν μέρος σε μια υποτιθέμενη έρευνα με εντελώς διαφορετικό αντικείμενο από το πραγματικό. Από τα αποτελέσματα της έρευνας βρέθηκε ότι η αύξηση της χρηματικής αποτίμησης της κλοπής, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της αναφοράς μόνο στην περίπτωση που ο δράστης είχε ήδη εγκαταλείψει τον τόπο του εγκλήματος. Όταν ο δράστης ήταν παρών στον τόπο του εγκλήματος, το ποσό της κλοπής δεν βρέθηκε να επηρεάζει τη διάθεση του θύματος για αναφορά της κλοπής στην αστυνομία.

Ο Skogan[116] χρησιμοποίησε τα στοιχεία μιας θυματολογικής έρευνας[117], που έλαβε χώρα στις Η.Π.Α. το 1973. Τα στοιχεία της παραπάνω θυματολογικής έρευνας προήλθαν από ένα εθνικά αντιπροσωπευτικό δείγμα που είχε σχεδιαστεί έτσι ώστε να μετρηθεί το

---

[113] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ. 127.
[114] Greenberg, M.S. και R.B. Ruback (1985): A model of crime victim decision making. *Victimology: An International Journal*, τευχ. 10, σελ. 600 - 616.
[115] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, μελέτη 1.
[116] Skogan, W.G. (1977): Dimensions of the dark figure of unreported crime. *Crime & Deliquensy*, πιν. 2 και 3.
[117] L.E.A.A. (1973), όπ. π., βλ. σημ. 44.

μέγεθος της εγκληματικότητας στις Η.Π.Α. Η μεθοδολογία της έρευνας περιελάμβανε συνεντεύξεις με άτομα ηλικίας άνω των δώδεκα ετών και το μέγεθος του δείγματος ήταν εξήντα χιλιάδες νοικοκυριά από όλη τη χώρα. Η έρευνα ήταν σχεδιασμένη έτσι ώστε να αποσπάσει πληροφορίες από θύματα βιασμού, ληστείας, επίθεσης, διάρρηξης, απλής κλοπής και κλοπής αυτοκινήτου. Το έγκλημα της ανθρωποκτονίας δεν είχε συμπεριληφθεί στην έρευνα γιατί σ' αυτό το έγκλημα δεν υπάρχει θύμα για να αναφέρει το περιστατικό και γιατί το σύνολο σχεδόν των ανθρωποκτονιών γίνεται γνωστό στις διωκτικές αρχές.

Η ανάλυση των στοιχείων της παραπάνω έρευνας οδήγησε τον Skogan στα παρακάτω συμπεράσματα: i) η συντριπτική πλειοψηφία των εγκλημάτων που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία, δεν ήταν τόσο σοβαρά εγκλήματα που θα μπορούσαν να προκαλέσουν κοινωνική ζημιά ή αναστάτωση. Η ανάλυση έδειξε ότι στη συντριπτική πλειοψηφία των μη-αναφερόμενων κλοπών, η αξία του κλεμμένου αντικειμένου ήταν πολύ μικρή. ii) Στα μη-αναφερόμενα εγκλήματα, υπάρχει μικρότερη πιθανότητα να έχει τραυματιστεί το θύμα ή να χρησιμοποιήθηκε όπλο από τον δράστη. Βρέθηκε ότι, στις ληστείες που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία, η χρήση όπλου από το δράστη ήταν λιγότερο πιθανή (30,2%), σε σύγκριση μ' αυτές που αναφέρθηκαν (51,8%).

Το δείγμα της έρευνας του Fishman[118], το οποίο συλλέχθηκε από την πόλη της Haifa, συγκροτήθηκε από 236 άτομα που κατοικούσαν σε περιοχές ανώτερων και μέσων κοινωνικών τάξεων και άλλα 241 άτομα που κατοικούσαν σε περιοχές κατώτερων κοινωνικών τάξεων. Το συνολικό δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 477 άτομα. Μόνο το 10% των υποκειμένων της έρευνας αρνήθηκε να απαντήσει και έτσι θα μπορούσε να πει κάποιος ότι το δείγμα παραμένει αντιπροσωπευτικό των περιοχών που εκπροσωπεί. Οι δύο διαφορετικές περιοχές της πόλης της Haifa, χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου να επιλεγούν θύματα που να ανήκουν σε διαφορετικές κοινωνικό-οικονομικές τάξεις.

Τα ευρήματα της παραπάνω έρευνας απέδειξαν ότι η αναφορά των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, εξαρτάται σημαντικά από το βαθμό της οικονομικής ζημιάς και του σωματικού τραυματισμού που δέχτηκε το θύμα, εξαρτάται, δηλαδή, από τη σοβαρότητα

[118] Fishman (1979), όπ. π., βλ. σημ. 80, σελ. 156.

του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα μικρά ποσοστά αναφοράς (24%), είναι συνέπεια της μικρής οικονομικής ζημίας και της έλλειψης σωματικού τραυματισμού του θύματος. Με τα συμπεράσματα της παραπάνω μελέτης βρέθηκε να συμφωνούν τα αποτελέσματα και άλλων ερευνών (Block[119], Bureau of Justice Statistics[120]).

Στα ίδια συμπεράσματα κατέληξε και η έρευνα του Block[121]. Η έρευνα αυτή στηρίχθηκε σε στοιχεία της θυματολογικής έρευνας του Ennis[122], η οποία είχε ως δείγμα της 10.000 νοικοκυριά των Η.Π.Α. Από τα 3.400 εγκλήματα που είχαν αναφερθεί στην παραπάνω έρευνα, ο Block χρησιμοποίησε, για τις ανάγκες της ανάλυσής του, 190 περιστατικά επίθεσης και κακοποίησης. Από αυτά, το 56% είχε αναφερθεί στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης επιβεβαίωσαν την δεύτερη υπόθεση του ερευνητή σύμφωνα με την οποία, όσο μεγαλύτερη είναι η σοβαρότητα του εγκλήματος, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες αναφοράς στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι πιθανότητες αναφοράς του εγκλήματος είναι μεγαλύτερες όταν η επίθεση περιλαμβάνει τραυματισμό του θύματος και χρήση όπλου από το δράστη. Επιπλέον, βρέθηκε ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο τραυματισμός του θύματος, τόσο μεγαλύτερη είναι και η πιθανότητα αναφοράς.

Η μελέτη του Schwind[123], που διεξήχθη στο Bohoum της Γερμανίας, βρήκε ότι το 50% όλων των σοβαρών κλοπών είχε αναφερθεί στην αστυνομία, σε αντίθεση με τις λιγότερο σοβαρές κλοπές που είχαν αναφερθεί σε αναλογία μία στις έξι. Με τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας συμπίπτουν και τα ευρήματα μιας σειράς άλλων αξιόλογων ερευνών (Bureau of Justice Statistics[124], Waller και Okihiro[125]). Στην Ολλανδία

---

[119] Block, R. (1989): Victim - offender dynamics in stranger to stranger violence: Robbery and rape. Στο E.A. Fattah (eds): The plight of crime victims in modern sociaty. London: Macmillan, σελ. 231 - 251.
[120] Bureau of Justice Statistics (1985), όπ. π., βλ. σημ. 34.
[121] Block, R. (1974): Why notify the police: The victim's decision to notify the police of an assault. *Criminology*, τευχ. 11, σελ. 555 - 569.
[122] Ennis (1967), όπ. π., βλ. σημ. 103.
[123] Schwind, H.D. (1984): Investigations of non-repotred offences: Distribution of criminal offences not known to authorities. Στο R. Black (ed.): Victimization and fear of crime: World perspectives. Washington, D.C.: U.S.G.P.O., σελ. 65 - 74.
[124] Bureau of Justice Statistics (1990): Criminal victimization in the United States, 1988. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice.
[125] Waller, I. και N. Okihiro (1978): Burglary: The victim and the public. Torondo: University of Torondo Press.

βρέθηκε, από τον Buikhuisen[126], ότι το 76% των διαρρήξεων στις οποίες δεν είχε κλαπεί κάτι το σημαντικό, είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, σε σύγκριση με το 95% της αναφοράς των διαρρήξεων στις οποίες είχε παρατηρηθεί μια σοβαρή απώλεια.

Από την έρευνα του Hindelang[127] βρέθηκε ότι οι τέσσερις από τις πέντε κλοπές χρηματικής αξίας κάτω των πενήντα δολαρίων δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία, ενώ λιγότερες από τις μισές κλοπές αξίας άνω των πενήντα δολαρίων είχαν την ίδια τύχη. Αυτή η αντίστροφη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο ποσό της απώλειας και την έκταση της μη-αναφοράς, ισχύει και για τις ληστείες, καθώς και για τις διαρρήξεις κατά επιχειρήσεων. Επίσης, βρέθηκε ότι οι απόπειρες αναφέρονται λιγότερο συχνά στην αστυνομία, σε σχέση με τα τετελεσμένα εγκλήματα κλοπής, διάρρηξης και ληστείας. Επιπλέον, βρέθηκε ότι τα εγκλήματα στα οποία υπάρχει χρήση ή παρουσία όπλου είναι πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία. Τέλος, από την ίδια έρευνα και με τη μέθοδο της αυτο-αναφοράς, βρέθηκε ότι ο δεύτερος συχνότερος λόγος που δόθηκε από τα θύματα που δεν είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, ήταν ότι το έκαναν γιατί πίστευαν ότι το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό.

Σχετικά με το έγκλημα της κλοπής, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η μέτρηση της σοβαρότητας του εγκλήματος θα πρέπει να στηρίζεται στην αξιολόγηση από μέρους του ερευνητή, τόσο της αντικειμενικής σοβαρότητας της κλοπής (αξία του κλαπέντος αντικειμένου), όσο και της υποκειμενικής της σοβαρότητας, δηλαδή από το πως προσλαμβάνεται το συγκεκριμένο έγκλημα από το συγκεκριμένο, κάθε φορά, θύμα. Αυτό πρέπει να γίνεται γιατί η αντικειμενική διάσταση του εγκλήματος δεν προσλαμβάνεται με τα ίδια κριτήρια από διαφορετικά θύματα. Έτσι, για παράδειγμα, η σοβαρότητα της κλοπής ενός συγκεκριμένου χρηματικού ποσού, είναι διαφορετική για ένα άτομο που ανήκει στις χαμηλές κοινωνικό-οικονομικές τάξεις, σε σύγκριση με κάποιο άλλο που ανήκει στις ανώτερες. Το μεθοδολογικό σφάλμα, των περισσοτέρων από τις έρευνες που αναφέραμε, είναι ότι μετρούν τη σοβαρότητα του εγκλήματος με βάση την αντικειμενική του διάσταση, αγνοώντας τελείως τον υποκειμενικό παράγοντα.

---

[126] Buikhuisen, W. (1975): Registered and non-registered crime. Den Hague, Netherlands: Research and Documentation Centre, Ministry of Justice.
[127] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 367.

Σημαντική είναι η θυματολογική έρευνα των Schneider et. al.[128], που έλαβε χώρα το 1974 στο Portland του Oregon των Η.Π.Α. Οι ερευνητές πραγματοποίησαν 3.900 συνεντεύξεις από τις οποίες βρέθηκαν 900 θύματα, που είχαν υποστεί 1.700 εγκλήματα σε χρονική περίοδο ενός έτους. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο σημαντικότερος παράγοντας, στην απόφαση του θύματος για αναφορά των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, είναι ο βαθμός σοβαρότητας του εγκλήματος. Σχετικά με τα εγκλήματα κατά του προσώπου, βρέθηκε ότι ο παραπάνω παράγοντας είναι ο δεύτερος σημαντικότερος, μετά τον βαθμό κοινωνικής ολοκλήρωσης του θύματος.

Πιο συγκεκριμένα, οι Schneider et. al., βρήκαν ότι τα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, ανάλογα με το βαθμό σοβαρότητά τους, ήταν: 25% για τα εγκλήματα με χαμηλό βαθμό σοβαρότητας, 49% για τα εγκλήματα με μέσο βαθμό και 84% για εκείνα με υψηλό. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τα εγκλήματα κατά του προσώπου ήταν: 52% για τα εγκλήματα χαμηλού και μέσου βαθμού και 77% για εκείνα με υψηλό βαθμό σοβαρότητας. Τέλος, τα ποσοστά αναφοράς για όλα, συνολικά, τα εγκλήματα βρέθηκε ότι ήταν: 24% γι' αυτά με χαμηλό, 49% γι' αυτά με μέσο και 80% για τα εγκλήματα με υψηλό βαθμό σοβαρότητας.

Η μέτρηση της σοβαρότητας του εγκλήματος, στην παραπάνω έρευνα, έγινε με βάση την κλίμακα μέτρησης των Sellin και Wolfgang[129], η οποία περιλαμβάνει τις μεταβλητές i) της χρήσης όπλου από το δράστη, ii) του σωματικού ή ψυχολογικού τραυματισμού του θύματος, iii) της ενδεχόμενης χρηματικής απώλειας, iv) της σεξουαλικής κακοποίησης του θύματος και, τέλος, v) της βίαιης εισόδου του δράστη στο σπίτι που είχε σχεδιάσει να πραγματοποιήσει την διάρρηξη. Η τελευταία μεταβλητή αφορά μόνο στο έγκλημα της διάρρηξης.

Οι Gottfredson και Hindelang[130] βρήκαν ότι τα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων, κυμαίνονται ανάλογα με τη σοβαρότητά τους. Η σοβαρότητα του εγκλήματος μετρήθηκε με βάση την κλίμακα μέτρησης των Sellin και Wolfgang[131]. Τα στοιχεία της έρευνας

---

[128] Schneider et. al. (1976), όπ. π., βλ. σημ. 21.
[129] Sellin, T. και M. Wolfgang (1964): The measurement of delinquency. New York: Wiley.
[130] Gottfredson, M. και M. Hindelang (1979): A study of the behavior of law. *American Sociological Review*, τευχ. 44, σελ. 3 - 17.
[131] Sellin και Wolfgang (1964), όπ. π., βλ. σημ. 129.

προέρχονται από τις θυματολογικές έρευνες των Η.Π.Α. (National Crimes Surveys). Η μελέτη αυτή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να αναφερθεί στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα εγκλήματα που παρουσίαζαν τον μικρότερο βαθμό σοβαρότητας είχαν μικρά ποσοστά αναφοράς (38%), ενώ εκείνα που παρουσίαζαν τον μεγαλύτερο είχαν μεγαλύτερα ποσοστά (74%).

Υπάρχουν και άλλες μελέτες που απέδειξαν ότι οι παράγοντες που συνδέονται με τη σοβαρότητα του εγκλήματος επηρεάζουν καθοριστικά τα ποσοστά αναφοράς. Πιο συγκεκριμένα, έχει βρεθεί ότι τα θύματα είναι πιθανότερο να αναφέρουν όταν το έγκλημα είναι τετελεσμένο, παρά όταν είναι απόπειρα (Bureau of Justice Statistics[132]). Ο Hindelang[133] απέδειξε ότι τα ποσοστά μη-αναφοράς της τετελεσμένης διάρρηξης συσχετίζονται έντονα με τον τρόπο εισόδου που χρησιμοποιεί ο δράστης προκειμένου να επιτύχει τον στόχο του. Όταν η είσοδος, στον τόπο της διάρρηξης, ήταν βίαιη το ποσοστό μη-αναφοράς ήταν 25%, ενώ όταν η είσοδος ήταν παράνομη μεν, αλλά χωρίς βία το ποσοστό αυτό ανέβαινε στο 55%. Συνολικά, τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι στην αναφορά της διάρρηξης σημαντικό ρόλο παίζει, όχι μόνο το γεγονός του τετελεσμένου ή τις απόπειρας, αλλά και η παρουσία ή η απουσία βίας στον τρόπο εισόδου του διαρρήκτη.

Επίσης, έχει βρεθεί ότι τα ποσοστά αναφοράς είναι μεγαλύτερα στα εγκλήματα εκείνα που περιλαμβάνουν όπλο (Block[134], Bureau of Justice Statistics[135], Webb και Marshall[136]). Ο Hindelang[137], για παράδειγμα, βρήκε ότι στις ληστείες που δεν περιλαμβάνουν τραυματισμό του θύματος ή χρήση όπλου από το δράστη, παρατηρούνται υψηλότερα ποσοστά αναφοράς (57%), σε σχέση με τις περιπτώσεις που δεν περιλαμβάνουν χρήση όπλου (40%). Η έρευνα αυτή έδειξε ότι υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στη χρήση όπλου από το δράστη και στην απροθυμία του θύματος να αναφέρει

---

[132] Bureau of Justice Statistics (1990), όπ. π., βλ. σημ. 124.
[133] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 366.
[134] Block (1974), όπ. π., βλ. σημ. 121.
[135] Bureau of justice Statistics (1985), όπ. π., βλ. σημ. 34.
[136] Webb, V.I. και I.H. Marshall (1989): Response to criminal victimization by older Americans. *Criminal Justice and Behavior*, τευχ. 16, σελ. 239 - 259.
[137] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 367.

το έγκλημα στην αστυνομία. Σε όλες τις κατηγορίες εγκλημάτων, η χρήση όπλου από το δράστη βρέθηκε να συνδέεται με χαμηλά ποσοστά αναφοράς.

Από την άλλη μεριά, έχει βρεθεί ότι τα ποσοστά αναφοράς είναι μεγαλύτερα στα εγκλήματα που οι δράστες τους χρησιμοποιούν απειλές εναντίον του θύματος[138]. Τα αποτελέσματα από έξι πειραματικές μελέτες που διεξήχθησαν από τους Greenberg και Ruback[139], προτείνουν ότι η τάση των θυμάτων κλοπής να αναφέρουν στην αστυνομία είναι μια λειτουργία που συνδέεται με τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος (π.χ. το χρηματικό ποσό που εκλάπη).

Ο Ennis[140] συμπέρανε ότι η εθνική θυματολογική έρευνα, που πραγματοποιήθηκε από το National Opinion Research Center το 1965, έδειξε ότι όσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να αναφερθεί στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, στο δείγμα της έρευνας βρέθηκε ότι το 65% των σοβαρών επιθέσεων είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, σε σύγκριση με το 46% των απλών επιθέσεων, επίσης το 60% των κλοπών αντικειμένων μεγάλης αξίας είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, σε σύγκριση με το 37% των κλοπών αντικειμένων μικρής αξίας.

Τα αποτελέσματα μιας άλλης έρευνας του Hindelang[141], σχετικά με την αναφορά των κλοπών σε καταστήματα (shoplifting), έδειξαν ότι η αξία του κλαπέντος αντικειμένου είναι ο σημαντικότερος παράγοντας αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία[142]. Έτσι, όταν η αξία ήταν μεγάλη υπήρχαν περισσότερες πιθανότητες για αναφορά της κλοπής, σε σχέση με τις κλοπές αντικειμένου μικρής αξίας. Επίσης, βρέθηκε ότι ένας άλλος σημαντικός παράγοντας αναφοράς ήταν το είδος του αντικειμένου που είχε κλαπεί.

Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι κλοπές αλκοολούχων ποτών ήταν πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση με τις υπόλοιπες κλοπές. Το παραπάνω συμπέρασμα βρέθηκε να ισχύει ανεξάρτητα από την αξία του κλαπέντος αγαθού. Άλλος σημαντικός παράγοντας αναφοράς βρέθηκε να είναι ο τρόπος με τον οποίο

---

[138] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ. 202.
[139] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42.
[140] Ennis (1967), όπ. π., βλ. σημ. 103.
[141] Hindelang, M.J. (1974): Decision of shoplifting victims to invoke the ctiminal justice process. *Social Problems*, τευχ. 21, σελ. 580 - 593.
[142] Το θύμα στις περιπτώσεις των κλοπών σε καταστήματα είναι τα ίδια τα καταστήματα, τα οποία εκπροσωπούνται από τις διευθύνσεις τους, στις περιπτώσεις αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

πραγματοποιήθηκε η κλοπή. Αν, δηλαδή, ο δράστης έβαλε το αντικείμενο μέσα σε μια άλλη τσάντα, μέσα στο πορτοφόλι του ή κάτω από τα ρούχα του. Ο τρόπος που διαπράχθηκε η κλοπή προσδιορίζει το κατά πόσο η πράξη μπορεί να δικαιολογηθεί ως μια ενέργεια απροσεξίας ή ως μια εσκεμμένη ενέργεια. Τέλος, διάφοροι άλλοι εξωγενείς παράγοντες (π.χ. η ημέρα που έλαβε χώρα το έγκλημα, η ώρα της ημέρας, κ.λπ.) δεν βρέθηκε να παίζουν κανένα σημαντικό ρόλο στην αναφορά της κλοπής σε καταστήματα.

Μια πανομοιότυπη έρευνα, με αυτή του Hindelang, πραγματοποιήθηκε από τους Lundman et. al.[143] σ' ένα δείγμα 664 υποθέσεων κλοπής σε καταστήματα. Το βασικό συμπέρασμα της έρευνας ήταν ότι η αξία του κλαπέντος αντικειμένου είναι καθοριστικός παράγοντας στην απόφαση του θύματος (διεύθυνση καταστήματος) για αναφορά της κλοπής στην αστυνομία.

Με την αναφορά της κλοπής σε καταστήματα, ασχολήθηκε και η έρευνα των Cohen και Stark[144]. Και αυτή η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αξία του κλαπέντος αντικειμένου είναι καθοριστικός παράγοντας αναφοράς. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 3/4 των κλοπών αντικειμένων που η αξία τους ήταν μεγαλύτερη από τριάντα δολάρια αναφέρθηκαν στην αστυνομία, ενώ μόνο το 1/3 των κλοπών αντικειμένων αξίας κάτω των τριάντα δολαρίων, είχαν την ίδια τύχη.

Ο Black[145] το 1976, παρουσίασε ένα θεωρητικό μοντέλο εξήγησης του φαινομένου της αναφοράς. Μεταξύ των άλλων υποστήριξε ότι: i) τα εγκλήματα που διαπράττονται σε δημόσιες τοποθεσίες (π.χ. στο δρόμο) έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση με τα εγκλήματα που διαπράττονται σε ιδιωτικές (σε σπίτι, σε γραφείο, κ.λπ.) και ii) τα εγκλήματα που διαπράττονται από τα μεσάνυχτα έως τις πρώτες πρωινές ώρες είναι πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση μ' εκείνα που διαπράττονται τις υπόλοιπες ώρες της ημέρας.

Τις παραπάνω θεωρητικές προτάσεις του Black, προσπάθησε να ελέγξει ερευνητικά η μελέτη των Gottfredson και Hindelang[146]. Ο σκοπός της έρευνας αυτής ήταν να εξετάσει

---

[143] Lundman, R., R. Sykes και J. Clarke (1978): Police control of juveniles: A replication. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, τευχ. 15, σελ. 74.
[144] Cohen, L. και R. Stark (1974): Discriminatory labeling and the five finger discount. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, τευχ. 11, σελ. 25.
[145] Black, D. (1976): The behavior of law. New York: Academic Press.
[146] Gottfredson και Hindelang (1979), όπ. π., βλ. σημ. 130.

την εγκυρότητα των υποθέσεων του Black σχετικά με την αναφορά του εγκλήματος και να μελετήσει την επίδραση που έχει η σοβαρότητα του εγκλήματος στην απόφαση του θύματος για αναφορά. Για τη μέτρηση της σοβαρότητας του εγκλήματος χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα μέτρησης των Sellin και Wolfgang[147]. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν οι μεταβλητές της έκτασης και του είδους του σωματικού τραυματισμού, του εκφοβισμού, της βίαιης σεξουαλικής επίθεσης, της χρήσης όπλου και της οικονομικής απώλειας.

Για τον έλεγχο των υποθέσεων της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τις θυματολογικές έρευνες των Η.Π.Α. (National Crime Surveys). Τα στοιχεία αυτά, αφορούσαν στα εγκλήματα που έλαβαν χώρα κατά τα έτη 1974, 1975, και 1976. Η μελέτη των Gottfredson και Hindelang περιορίστηκε σε εγκλήματα, όπως ο βιασμός, η ληστεία, η επίθεση και η κλοπή από άτομα (π.χ. κλοπή πορτοφολιού). Η στατιστική ανάλυση έδειξε να επιβεβαιώνεται η δεύτερη υπόθεση του Black, αλλά μόνο για τα λιγότερο σοβαρά εγκλήματα, καθώς και η πρώτη υπόθεση, μόνο που σ' αυτήν την περίπτωση η στατιστική συσχέτιση βρέθηκε να είναι αδύνατη. Αντίθετα με τις υποθέσεις του Black, η έρευνα των Gottfredson και Hindelang κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μια πολύ έντονη σχέση ανάμεσα στη σοβαρότητα του εγκλήματος και την αναφορά του στην αστυνομία.

Στη θυματολογική έρευνα, που πραγματοποιήθηκε στο Λονδίνο το 1977[148], βρέθηκε ότι η αντικειμενική σοβαρότητα των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, καθώς και η υποκειμενική τους σοβαρότητα[149], σχετίζεται σημαντικά με την απόφαση του θύματος για αναφορά στην αστυνομία. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί, ότι η διαφορά της σοβαρότητας του εγκλήματος στα αναφερόμενα και μη-αναφερόμενα περιστατικά, δεν βρέθηκε να υπάρχει στις περιπτώσεις διάρρηξης. Επίσης βρέθηκε ότι η υποκειμενική σοβαρότητα των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας ποικίλει ανάλογα με την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει το θύμα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα των κατώτερων κοινωνικό-οικονομικών τάξεων θεωρούσαν ως σοβαρότερα τα εγκλήματα αυτού του τύπου, σε σχέση με τα θύματα των μέσων και ανωτέρων. Συνεπώς, τα θύματα των

---

147 Sellin και Wolfgang (1964), όπ. π., βλ. σημ. 129.
148 Sparks et. al. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 100, σελ. 121 - 124.
149 Η υποκειμενική σοβαρότητα του εγκλήματος μετρήθηκε με βάση τις απαντήσεις των ερωτώμενων σε μια κλίμακα από το ένα έως το έντεκα.

κατώτερων κοινωνικών τάξεων, αναμένεται να αναφέρουν συχνότερα τα εγκλήματα στην αστυνομία, σε σύγκριση με τα θύματα των υπόλοιπων τάξεων. Ομως, η ανάλυση των στοιχείων της έρευνας δεν επιβεβαίωσε την παραπάνω υπόθεση και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων είναι ίδια για όλες τις κοινωνικές τάξεις και αυξάνονται ισόποσα, όταν μεγαλώνει η αντικειμενική σοβαρότητα του εγκλήματος.

Σύμφωνα με τους Ruback et. al.[150], όσο μεγαλύτερη είναι η ταραχή που αισθάνεται το θύμα μετά το έγκλήμα, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία. Με βάση το παραπάνω, μπορούμε να υποθέσουμε ότι όσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα, τόσο μεγαλύτερο είναι το ποσό της ταραχής και της πίεσης που βιώνει το θύμα. Συνεπώς, τα σοβαρότερα εγκλήματα έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναφερθούν στην αστυνομία από το ίδιο το θύμα.

Η έρευνα του Gotffredson[151], που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της διδακτορικής του διατριβής, ανέλυσε τα στοιχεία (που πήρε από το National Crime Syrvey) για διακόσιες οκτώ χιλιάδες εγκλήματα, τα οποία είχαν διαπραχθεί στις Η.Π.Α. Η ανάλυση των παραπάνω στοιχείων έδειξε ότι οι καλύτεροι παράγοντες πρόβλεψης της αναφοράς, ήταν οι παράγοντες εκείνοι που συνδέονταν με τη σοβαρότητα του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα βρέθηκε ότι η πιθανότητα αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία αυξάνεται όταν: i) ο δράστης είχε χρησιμοποιήσει όπλο, ii) υπήρχαν σημαντικές οικονομικές απώλειες και iii) το θύμα είχε υποστεί σοβαρό σωματικό τραυματισμό. Η μέγιστη πιθανότητα αναφοράς παρατηρήθηκε στην περίπτωση που το έγκλημα είχε συγκεντρώσει όλες τις παραπάνω προϋποθέσεις δόμησης της έννοιας της σοβαρότητας του εγκλήματος, όπως αυτή ορίστηκε στα πλαίσια της συγκεκριμένης έρευνας.

Έκπληξη προκαλούν τα αποτελέσματα της έρευνας των Berk et. al.[152], σύμφωνα με τα οποία η σοβαρότητα του εγκλήματος (π.χ. τραυματισμός του θύματος, κ.λπ.) δεν

---

[150] Ruback, R.B., M.S. Greenberg και D.R. Westcott (1984): Social influence and crime - victim decision making. *Journal of Social Issues,* τομ. 40, τευχ. 1, σελ. 51 - 76.

[151] Gotffredson, M.R. (1976): The classification of crimes and victims. Ph. D. dissertation, State University of New York at Albany.

[152] Berk, R.A., S.F. Berk, P.J. Newton και D.R. Loseke (1984): Cops on call: Summoning the police to the scene of spousal violence. *Law and Sociaty Review*, τομ. 18, τευχ. 3, σελ. 479 - 498.

βρέθηκε να επηρεάζει την απόφαση του θύματος για αναφορά του περιστατικού στην αστυνομία. Έτσι, δεν αποδείχθηκε η υπόθεση της έρευνας ότι όσο σοβαρότερος είναι ο κίνδυνος που προκαλείται στο θύμα, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να αναφερθεί το έγκλημα στην αστυνομία. Στην έρευνα αυτή ρωτήθηκαν 201 γυναίκες σχετικά με το πιο πρόσφατο περιστατικό συζυγικής βίας. Το 98% ισχυρίστηκε ότι οι σύντροφοί τους άσκησαν σωματική βία εναντίον τους, το 80% δήλωσε σωματικό τραυματισμό και το 30% δήλωσε τραυματισμό που απαιτούσε ιατρική φροντίδα. Μόνο το 55% των περιστατικών αναφέρθηκε στην αστυνομία, είτε από τα ίδια τα θύματα, είτε από κάποιο τρίτο πρόσωπο. Συνεπώς, στην αστυνομία αναφέρθηκαν 110 υποθέσεις συζυγικής βίας, από τις οποίες το 52% αναφέρθηκαν από τα ίδια τα θύματα.

Από τις έρευνες που βασίστηκαν στις αυτο-αναφορές των θυμάτων, σχετικά με τους λόγους που κατά τη γνώμη τους τα οδήγησαν στην απόφαση για μη-αναφορά, βρέθηκε ότι οι λόγοι αυτοί θα μπορούσαν εύκολα να ενταχθούν κάτω από ένα μοντέλο υπολογισμού των ζημιών και των ωφελειών που θα είχε, μια ενδεχόμενη αναφορά του περιστατικού, για το θύμα. Τα θύματα συχνά αναφέρουν ως λόγο μη-αναφοράς το γεγονός ότι το έγκλημα "δεν ήταν αρκετά σοβαρό". Από την έρευνα των Greenberg et. al.[153], που στηρίχθηκε σε αυτο-αναφορές θυμάτων κλοπής που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι το 37% των θυμάτων, έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς το γεγονός ότι το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σημαντικό και συνεπώς, δεν θα άξιζε τον κόπο να αναφερθεί στην αστυνομία.

Η έρευνα του Schwind, που διεξήχθη στο Γκότιγκεν της Γερμανίας, βρήκε ότι το 41% των θυμάτων που δεν ανέφεραν έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς το ότι η ζημιά που προέκυψε ήταν μικρή. Ο λόγος αυτός, ήταν ο συχνότερα αναφερόμενος και στην έρευνα του Stephan που διεξήχθη στη Στουτγάρδη της Γερμανίας (Kirchhoff και Kirchhoff[154]). Η ανάλυση των στοιχείων της έρευνας των Hindelang και Gottfredson[155] έδειξε ότι ο παραπάνω λόγος μη-αναφοράς παρατηρείται περισσότερο στις απόπειρες παρά στα

---

[153] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 46.
[154] Kirchhoff, G.F. και C. Kirchhoff (1984): Victimological research in Germany. Στο R. Block (ed.): Victimization and fear of crime: World perspectives. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
[155] Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. σημ. 26.

τετελεσμένα εγκλήματα, σ' αυτά που δεν περιλαμβάνουν χρήση όπλου, στα εγκλήματα χωρίς οικονομική απώλεια και σ' αυτά που δεν καταλήγουν σε τραυματισμό του θύματος. Όλα τα είδη των βίαιων εγκλημάτων κατά του προσώπου, ήταν πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία όταν ήταν τετελεσμένα, όταν είχε χρησιμοποιηθεί όπλο, όταν είχε λάβει χώρα κλοπή ιδιοκτησίας και τέλος, όταν ο δράστης και το θύμα ήταν μεταξύ τους άγνωστοι. Τα παραπάνω ερευνητικά αποτελέσματα επιβεβαίωσαν την υπόθεση ότι οι σημαντικότεροι παράγοντες εξήγησης της αναφοράς, σχετίζονται με το ίδιο το έγκλημα και τα χαρακτηριστικά του, όπως έχει υποστηριχθεί και από άλλους συγγραφείς (Green[156], Block και Block[157]).

Το παραπάνω συμπέρασμα επιβεβαιώθηκε και από την έρευνα του Skogan[158], που πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο των αυτο-αναφορών των θυμάτων κλοπής. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το 1/3 των θυμάτων κλοπής αντικειμένου αξίας κάτω των πενήντα δολαρίων, που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, έδωσαν ως λόγο της μη-αναφοράς το γεγονός ότι το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι μόνο το 13% των θυμάτων κλοπής, αντικειμένου αξίας άνω των πενήντα δολαρίων, έδωσε την παραπάνω απάντηση ως λόγο μη-αναφοράς.

Από την θυματολογική έρευνα του L.E.A.A.[159], όταν ζητήθηκε από τα θύματα που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία να προσδιορίσουν τους λόγους που τα οδήγησαν σ' αυτή τους τη συμπεριφορά, οι δύο συχνότερες απαντήσεις που δόθηκαν βρέθηκε να είναι το ότι δεν ήταν δυνατό να γίνει αναφορά λόγω ελλείψεως αποδεικτικών στοιχείων και ότι το περιστατικό δεν ήταν τόσο σημαντικό έτσι ώστε να απασχολήσει την αστυνομία. Τέλος, βρέθηκε ότι τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος είναι καλύτερος παράγοντας πρόβλεψης της αναφοράς, σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη.

---

[156] Green, G. (1981): Citizen reporting of crime to the police: An analysis of common theft and assault. Ph.D. dissertation, University of Pennsylvania.
[157] Block, R. και C. Block (1980): Decisions and data: The transformation of robbery incidents into official robbery statistics. *Journal of Criminal Law and Criminology*, τευχ. 71, σελ. 622 - 636.
[158] Skogan (1976), όπ. π., βλ. σημ. 109, σελ. 548.
[159] L.E.A.A. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 95.

Τα αποτελέσματα των εθνικής εμβέλειας θυματολογικών ερευνών των Η.Π.Α. για το έτος 1972, έδειξαν ότι το 30% των θυμάτων εγκλήματος κατά της ιδιοκτησίας, δεν ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία γιατί πίστευαν ότι δεν ήταν αρκετά σοβαρό, ενώ ένα 10% των θυμάτων αυτών δήλωσε ότι η αξία της κλεμμένης ιδιοκτησίας ήταν μικρή (Skogan[160]).

Όμως, στα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας ασκήθηκε έντονη κριτική (Greenberg[161]). Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίχθηκε ότι η παραπάνω έρευνα δεν είναι διαφωτιστική των παραγόντων αναφοράς και αυτό γιατί τα θύματα ρωτήθηκαν μόνο σχετικά με το ποιοι ήταν οι παράγοντες που τα ώθησαν στο να μην αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία. Επιπλέον, υποστηρίχθηκε ότι και τα αποτελέσματα σχετικά με τους παράγοντες μη-αναφοράς είναι αίολα και αυτό γιατί οι έρευνες αυτού του είδους παίρνουν ως δεδομένα ότι: i) τα θύματα γνωρίζουν τους λόγους που τα οδήγησαν σε μια συγκεκριμένη απόφαση, ii) μπορούν να ανακαλέσουν με ακρίβεια αυτούς τους λόγους όταν ερωτηθούν και iii) είναι πρόθυμα να αναφέρουν τους λόγους αυτούς στους ερευνητές. Έχει βρεθεί ότι, μερικές φορές, είναι δύσκολο να ανακληθεί στη μνήμη μας ένα περιστατικό θυματοποίησης, όταν έχει περάσει αρκετός χρόνος από τη διάπραξή του.

Η σύγκριση των στοιχείων τριών ερευνών[162] [163] [164] με τα στοιχεία της έρευνας του Hindelang (1976)[165], έδειξε ότι τα λάθη στην ανάκληση των γεγονότων διαφέρουν ανάλογα με το είδος του εγκλήματος. Έτσι, τα λάθη της ανάκλησης βρέθηκε να είναι μεγαλύτερα για τις απλές επιθέσεις (53%) και μικρότερα για τη διάρρηξη (12%), ενώ ενδιάμεσα βρίσκονται ο βιασμός (33%), η κλοπή (22%) και η ληστεία (20%).

Σύμφωνα με τους Smith και Maness[166], η χρήση βίας, η μεγάλη χρηματική απώλεια και ο σωματικός τραυματισμός του θύματος, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες

---

[160] Skogan (1974), όπ. π., βλ. σημ. 76.
[161] Greenberg, M.S. (1982): Victim decision-making: An experimental approach". Στο V.J. Konecni και E.L. Ebbesen, eds: The criminal justice system: A social - psychological analysis. San Francisco: W.H. Freeman.
[162] Yost, L.R. & R.W. Dodge (1970): Household survey of victims of crime, second pretest. (Baltimore, Maryland). Washington, D.C.: L.E.A.A.
[163] L.E.A.A. (1972), όπ. π., βλ. σημ. 105.
[164] L.E.A.A. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 95.
[165] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33.
[166] Smith, A. και D. Maness (1976): The decision to call the police. Reactions to burglary. Στο W. McDonald (ed.): Criminal justice and the victim. Beverly Holls, C.A.: Sage.

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά. Από τα λεγόμενα των ίδιων των θυμάτων, οι Gottfredson και Gottfredson[167] βρήκαν ότι ο συχνότερος λόγος που δόθηκε από τα θύματα για να δικαιολογήσουν την απόφασή τους να μην αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, ήταν το γεγονός ότι δεν θεωρούσαν το έγκλημα αρκετά σημαντικό για να απασχολήσει τις διωκτικές αρχές.

Η μέχρι τώρα ερευνητική διερεύνηση του φαινομένου της αναφοράς έχει καταλήξει στο ότι οι καθοριστικοί παράγοντες στην απόφαση του θύματος για αναφορά, είναι οι παράγοντες εκείνοι που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος και περισσότερο τα χαρακτηριστικά εκείνα που δομούν την έννοια της αντικειμενικής και υποκειμενικής σοβαρότητάς του.

1.4.2. Τα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη.

Πολλές έρευνες (Ball[168], Cameron[169], Bickman[170]) έχουν αποδείξει ότι μια "καθώς πρέπει" εμφάνιση του δράστη, μπορεί να λειτουργήσει ως ανασταλτικός παράγοντας σε μια ενδεχόμενη εμπλοκή του στους τιμωρητικούς μηχανισμούς της παρέκκλισης. Επίσης, έχει αποδειχθεί ότι οι γυναίκες είναι λιγότερο ανεκτικές στην παρέκκλιση σε σχέση με τους άνδρες (Westie και Martin[171], Phillips[172]), παρ' όλα αυτά τα αποτελέσματα ορισμένων ερευνών καταλήγουν στο ακριβώς αντίθετο συμπέρασμα (Whatley[173], Smigel[174],

---

[167] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28.
[168] Ball, D.W. (1970): The problematics of respectability. Στο J.D. Douglas (ed.): Deviance and respectability. New York: Basic Books, σελ. 326 - 371.
[169] Cameron, M.O. (1964): The Booster and the Snitch. Glencoe: Free Press.
[170] Bickman, L. (1971): The effect of social class on the honesty of others. *Journal of Social Psychology*, τευχ. 85, σελ. 87 - 92.
[171] Westie, F.R. και J.C. Martin (1959): The tolerant personality. *American Sociological Review*, τευχ. 24, σελ. 521 - 528.
[172] Phillips, D. (1964): Rejection: A possible consequence of seeking help for mental disorders. *American Sociological Review*, τευχ. 29, σελ. 679 - 687.
[173] Whatley, C.D. (1959): Social attitudes toward discharged mental patients. *Social Problems*, τευχ. 6, σελ. 313 - 320.
[174] Smigel, E.O. (1956): Public attitudes toward stealing as related to the size of the victim organization. *American Sociological Review*, τευχ. 21, σελ. 320 - 327.

Steffensmeier και Steffensmeier[175]). Επιπλέον, έχει αποδειχθεί (Darley και Latane[176]) ότι τα άτομα μέσης ηλικίας αισθάνονται εντονότερα μια ηθική υποχρέωση κοινωνικής ευθύνης σε σχέση με τα νεαρά και τα ηλικιωμένα άτομα. Ακόμη, η βιβλιογραφία (Dohrenwend και Chin-shong[177]) έχει προτείνει ότι τα άτομα που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις είναι λιγότερο ανεκτικά στην παρέκκλιση σε σχέση με τα άτομα που ανήκουν στις ανώτερες.

Οσον αφορά στη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο εκπαιδευτικό επίπεδο του ατόμου και την ανοχή της παρέκκλισης, έχει βρεθεί ότι όσο υψηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο του ατόμου, τόσο μεγαλύτερη είναι και η ανοχή του στην παρέκκλιση. Πιο συγκεκριμένα, έχει βρεθεί ότι όσο υψηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο του ατόμου, τόσο μεγαλύτερη είναι και η ανοχή του στην πολιτική δυσπροσαρμοστικότητα (Stouffer[178]), στις αμβλώσεις, στην ομοφυλοφιλία και στη χρήση ναρκωτικών (Rooney και Gibbons[179]). Τέλος, όσον αφορά στα δύο παραπάνω ερευνητικά συμπεράσματα έχει υποστηριχθεί ότι:

> ...ο αυξανόμενος όγκος της έρευνας έχει αποδείξει ότι ο μεγαλύτερος βαθμός μη-ανοχής της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς υπάρχει ανάμεσα σ' αυτούς με χαμηλή εκπαίδευση και κοινωνικό-οικονομική θέση.[180]

Από τα παραπάνω ερευνητικά συμπεράσματα θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του δράστη και του θύματος (π.χ. ηλικία, φύλο, εκπαιδευτικό επίπεδο, κοινωνικό-οικονομική τάξη, κ.λπ.), είναι σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία. Αντίθετα μ' αυτές

---

[175] Steffensmeier, D.J. και R.H. Steffensmeier (1974): Sex differences in reactions to male and female homosexuals: research continuties and further developments. *Journal of Sex Research*, τευχ. 10, σελ. 52 - 67.

[176] Darley, J.M. (1968): Bystander intervention in emergencies: diffusion of responsibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, τευχ. 8, σελ. 377 - 383.

[177] Dohrenwend, B.P. και Edwin Chin-shong (1967): Social status and attitudes toward psychological disorders: the problems of tolerance of deviance. *American Sociological Review*, τευχ. 32, σελ. 417 - 433.

[178] Stouffer, S.A. (1955): Communism, Conformism and Civil Liberties. Garden City, New York: Doubleday.

[179] Rooney, E.A. και D.C. Gibbons (1966): Social reaction to "crime without victims". *Social Problems*, τευχ. 13, σελ. 400 - 410.

[180] Wheeler, S. (1967): Sex offences: a sociological critique. Στο J.H. Cagnon και W. Simon (eds.): Sexual Deviance. New York: Harper και Row, σελ. 90.

τις προσδοκίες, τα αποτελέσματα των ερευνών έδειξαν ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερα σημαντική συσχέτιση ανάμεσα στις δύο παραπάνω μεταβλητές.

Σύμφωνα με τον Skogan[181], ένα σταθερό συμπέρασμα όλων των ερευνών σχετικά με το θύμα, είναι ότι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, είναι σχετικά ανεξάρτητη από τα ατομικά χαρακτηριστικά του θύματος. Οι μέχρι τώρα έρευνες έχουν καταλήξει στο ότι τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη, έχουν ελάχιστη επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος. Αν υπάρχει κάτι στο οποίο συμφωνούν όλες οι θυματολογικές έρευνες, είναι ότι η απόφαση του θύματος για αναφορά στην αστυνομία συνδέεται, κατά κύριο λόγο, με τα χαρακτηριστικά του ίδιου του εγκλήματος και όχι με τα ατομικά χαρακτηριστικά (κοινωνικά και δημογραφικά) του θύματος και του δράστη[182].

Οι Hindelang και Gotffredson[183] κατέληξαν στο συμπέρασμα, ότι τα χαρακτηριστικά του θύματος έχουν λιγότερη επίδραση στην απόφασή του για αναφορά, σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος. Από τα χαρακτηριστικά του θύματος, ο πιο σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της αναφοράς βρέθηκε να είναι η ηλικία. Η φυλή και το εισόδημα του θύματος βρέθηκαν να έχουν μόνο μια μικρή επίδραση στην αναφορά του εγκλήματος.

Ο Banton[184], καθώς και άλλοι ερευνητές, έχουν διατυπώσει την άποψη ότι τα άτομα που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις (π.χ. οι φτωχοί και ιδιαίτερα οι φτωχοί μαύροι) είναι πιθανότερο να αναφέρουν ένα έγκλημα στην αστυνομία, σε σχέση με τα άτομα που ανήκουν στις ανώτερες κοινωνικές τάξεις.

Ο Fishman[185] συμπέρανε, ότι η απόφαση του θύματος για αναφορά στην αστυνομία δεν εξαρτάται από την περιοχή της πόλης στην οποία κατοικεί το θύμα και συνεπώς ότι η αναφορά του εγκλήματος δεν εξαρτάται από την κοινωνική τάξη του θύματος, η οποία προκύπτει από την περιοχή της πόλης που κατοικεί. Επίσης, από την παραπάνω έρευνα βρέθηκε ότι ο παράγοντας «κοινωνική τάξη του θύματος», είναι αμελητέος μπροστά στον

---

[181] Skogan (1977), όπ. π., βλ. σημ. 116, σελ. 109.
[182] Smith και Maness (1976), όπ. π., βλ. σημ. 166.
[183] Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. σημ. 26, σελ. 74.
[184] Banton, M. (1964): The policeman in the community. London: Tavistock.
[185] Fishman (1979), όπ. π., βλ. σημ. 80, σελ. 156.

παράγοντα «σοβαρότητα του εγκλήματος», όσον αφορά στην εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς. Το αποτέλεσμα αυτό αμφισβητεί την εμπειρική εγκυρότητα διαφόρων θεωριών που αφορούν την τάση των μελών των υπό-πολιτισμικών ομάδων να επιλύουν όλα τα προβλήματα χωρίς να εμπλέκουν την αστυνομία. Σύμφωνα με την ορολογία του Zauberman[186], αυτές οι υπό-πολιτισμικές ομάδες λειτουργούν ως «ζώνες μη παραπομπής». Οι θεωρίες αυτές υπονοούν ότι οι πολιτισμικές και οι υπό-πολιτισμικές αξίες έχουν μεγαλύτερη καταναγκαστική δύναμη, σε σχέση μ' αυτό που τα στοιχεία της παρούσας έρευνας προτείνουν.

Ο Block[187] παρουσίασε ένα μοντέλο εξήγησης της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Το μοντέλο αυτό βασίστηκε στη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη φυλή, το εισόδημα και τη συγγένεια του θύματος με τον δράστη. Το μοντέλο αυτό αποτελείται από τις τέσσερις παρακάτω προτάσεις: i) τα άτομα που ανήκουν στη λευκή φυλή είναι πιθανότερο να έχουν υψηλότερο εισόδημα σε σχέση με τους μαύρους (Siegel, βλ. Block: 1974), ii) τα θύματα που έχουν υψηλό εισόδημα είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν ένα έγκλημα στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα που έχουν χαμηλό, iii) όσο στενότερη είναι η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο δράστη και το θύμα, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να αναφερθεί το έγκλημα στην αστυνομία και τέλος, iv) όσο μεγαλύτερο είναι το εισόδημα του θύματος (υψηλή κοινωνική τάξη), τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να έχει κάποια συγγενική ή σχέση γνωριμίας με τον δράστη. Η τελευταία υπόθεση προέρχεται από την θεωρία της περιορισμένης κινητικότητας στο χώρο, των ατόμων που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις, καθώς και από άλλες μελέτες για τα βίαια εγκλήματα (Wolfgang και Ferracutti, βλ. Block: 1974). Τα μέλη αυτών των τάξεων είναι πιθανότερο να είναι συγγενείς με τα υπόλοιπα μέλη της κοινότητας στην οποία ζουν.

Με λίγα λόγια:

> Το μοντέλο προβλέπει ότι η σχέση είτε ανάμεσα στη φυλή και την ειδοποίηση της αστυνομίας, είτε ανάμεσα στο θύμα και τον δράστη, μπορεί να εξηγηθεί πλήρως από τη σχέση του καθενός με την κοινωνική τάξη, όπως αυτή μετρήθηκε από το εισόδημα.[188]

---

[186] Zauberman, R. (1985): Les victimes: Etude du crime ou sociologie du penal? *L' Annee Sociologique*, τευχ. 35.
[187] Block (1974), όπ. π., βλ. σημ. 121.
[188] Block (1974), όπ. π., βλ. σημ. 121, σελ. 565.

Από την παραπάνω έρευνα, που βασίστηκε σε υποθέσεις επίθεσης και κακοποίησης, διαπιστώθηκε ότι τόσο η φυλή, όσο και η κοινωνική τάξη του θύματος, συνδέονται ελαφρά με την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το έγκλημα αναφέρεται στην αστυνομία από το 67% των μαύρων θυμάτων και από το 54% των λευκών. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα των ανώτερων τάξεων παρουσιάζουν μικρότερα ποσοστά αναφοράς, σε σχέση με τα θύματα των κατώτερων κοινωνικών τάξεων[189]. Η παραπάνω σχέση, όμως, δεν βρέθηκε να είναι στατιστικά σημαντική. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι δεν υπάρχει καμία διαφορά ανάμεσα στα ενδοφυλετικά και τα διαφυλετικά περιστατικά θυματοποίησης, όσον αφορά στα ποσοστά αναφοράς τους στην αστυνομία. Τέλος, βρέθηκε ότι οι γυναίκες θύματα ήταν πιθανότερο να αναφέρουν μια επίθεση στην αστυνομία (61%), σε σχέση με τους άνδρες (55%). Τα αποτελέσματα της έρευνας δεν βρέθηκε να επιβεβαιώνουν το θεωρητικό μοντέλο εξήγησης της αναφοράς, που είχε προταθεί από τον ίδιο τον ερευνητή.

Η έρευνα του Skogan[190] κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του θύματος παίζουν μικρό ρόλο στην απόφασή του για αναφορά. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι δεν υπήρχαν μεγάλες διαφορές ανάμεσα σε λευκούς και μαύρους, σε άνδρες και σε γυναίκες, καθώς και ανάμεσα σε γυναίκες με μικρό και σε γυναίκες με μεγάλο εισόδημα, όσον αφορά στα ποσοστά αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Τέλος, βρέθηκε ότι η απόφαση του θύματος για αναφορά δε σχετίζεται ιδιαίτερα με το μέγεθος και τον τύπο της κοινότητας στην οποία κατοικεί το θύμα.

Η ανάλυση των στοιχείων θυματολογικών ερευνών (National Crime Surveys), από τον Hindelang[191], επιβεβαίωσε τα συμπεράσματα της παραπάνω έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, για τα εγκλήματα κατά του προσώπου, απέδειξε ότι τα λευκά θύματα ήταν ελαφρά λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία (44%), σε σχέση με τα θύματα που ανήκαν στη μαύρη φυλή (50%). Επίσης, βρέθηκε ότι τα ηλικιωμένα θύματα (άνω των εξήντα-πέντε ετών) ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το περιστατικό στην

[189] Η κοινωνική τάξη του θύματος, μετρήθηκε με βάση το εισόδημά του
[190] Skogan (1974), όπ. π., βλ. σημ. 76, σελ. 124.
[191] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33.

αστυνομία (54%), σε σύγκριση με τα νεαρά (δώδεκα έως δεκαπέντε ετών) θύματα (33%). Τέλος, βρέθηκε ότι οι άνδρες ήταν λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το συμβάν στην αστυνομία (42%), σε σχέση με τις γυναίκες (51%). Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας απέδειξαν, για μια ακόμη φορά, ότι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος, έχουν ελάχιστη επίδραση στα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία.

Ο Skogan[192], μετά την ανάλυση των στοιχείων μιας θυματολογικής έρευνας[193], κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η φυλή του θύματος δεν έχει καμιά απολύτως επίδραση στα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, η έρευνα του Λονδίνου (Sparks et al.[194]) έδειξε ότι οι διαφορές στα ποσοστά αναφοράς σε σχέση με τη φυλή του θύματος, είναι πολύ μικρές. Στις Η.Π.Α, πράγματι, οι μαύροι αναφέρουν μερικά είδη εγκλημάτων, συχνότερα από τους λευκούς. Αυτό οφείλεται, κατά ένα μέρος, στο γεγονός ότι τα εγκλήματα κατά των μαύρων είναι, σε γενικές γραμμές, σοβαρότερα από εκείνα που αναφέρονται από τους λευκούς. Για παράδειγμα, περιλαμβάνουν συχνότερα τη χρήση όπλου από τον δράστη, σωματικό τραυματισμό του θύματος και την ανάγκη του παθόντα για ιατρική φροντίδα.

Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι η φυλή στην οποία ανήκει το θύμα επηρεάζει τα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων. Η υπόθεση αυτή, σύμφωνα με τον Skogan[195], μπορεί να στηριχθεί: i) στην παραδοσιακή εχθρότητα της αστυνομίας απέναντι στα άτομα των gettos, ii) στην απροθυμία της αστυνομίας να εξετάσουν σοβαρά τις καταγγελίες των μαύρων, iii) στην αδιαφορία της αστυνομίας για παροχή βοήθειας σε μαύρους και iv) στον αναμφισβήτητο φόβο των μαύρων για επικοινωνία με τους επίσημους εκπροσώπους της κυρίαρχης ιδεολογίας, δηλαδή τους αστυνομικούς. Τα αποτελέσματα, όμως, των θυματολογικών ερευνών διέψευσαν την παραπάνω υπόθεση και έδειξαν ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα ποσοστά αναφοράς, όταν εξεταστούν σε σχέση με τη φυλή στην οποία ανήκει το θύμα του εγκλήματος.

---

[192] Skogan (1977), όπ. π., βλ. σημ. 116, πιν. 4.
[193] Για περισσότερα, βλ. παρ. 1.4.1.
[194] Sparks et. al. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 100.
[195] Skogan (1977), όπ. π., βλ. σημ. 116.

Άλλες έρευνες απέδειξαν ότι η ηλικία του θύματος είναι ένας παράγοντας που επηρεάζει την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Σύμφωνα με τον Skogan[196], η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι συχνότερη όταν τα θύματα είναι ηλικιωμένα. Πιο συγκεκριμένα, βρήκε ότι τα θύματα ηλικίας άνω των εξήντα ετών, ήταν πιθανότερο να αναφέρουν τα εγκλήματα κατά του προσώπου στην αστυνομία (51%), σε σύγκριση με τα θύματα ηλικίας κάτω των εξήντα ετών (42%)[197]. Μια μελέτη των Van Dijk και Steinmetz, σχετικά με την διάρρηξη και την επίθεση στη Γερμανία, έδειξε ότι η ηλικία του θύματος ήταν ο σημαντικότερος παράγοντας αναφοράς όσον αφορά, τουλάχιστον, στα προσωπικά χαρακτηριστικά του θύματος. Από την ίδια έρευνα, όμως, φάνηκε ότι η ηλικία του θύματος ως παράγοντας αναφοράς του εγκλήματος, δεν ήταν από τους σημαντικότερους και ότι έπεται αρκετών μεταβλητών που αφορούν στα χαρακτηριστικά του εγκλήματος.

Τα στοιχεία των εθνικής εμβέλειας θυματολογικών ερευνών των Η.Π.Α. (National Crime Surveys)[198], για την περίοδο 1973-1978, έδειξαν ότι από τις επιθέσεις που διαπράχθηκαν κατά αρρένων εφήβων, μόνο το 29% αναφέρθηκε στην αστυνομία. Το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες 30-40 ετών ήταν 51% και για τις γυναίκες της ίδιας ηλικίας 59%. Σύμφωνα με τους Gottfredson και Gottfredson[199], οι διαφορές των ποσοστών αναφοράς ανάμεσα στις ηλικιακές ομάδες οφείλονται στο γεγονός ότι οι νέοι διαθέτουν μεγαλύτερη ποικιλία εναλλακτικών μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου για την εκτόνωση των συγκρούσεων, σε σχέση με τις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες. Για παράδειγμα, τα νεαρά άτομα μπορεί να αναφέρουν το έγκλημα και σε άλλους φορείς, όπως το σχολείο.

Οι διαφορές στα ποσοστά αναφοράς, σε σχέση με το φύλο του θύματος, βρέθηκε να είναι μικρές, αλλά σταθερές. Οι γυναίκες θύματα και ιδιαίτερα οι μαύρες γυναίκες, είναι πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σύγκριση με τους άνδρες και αυτό βρέθηκε να ισχύει για όλα τα είδη εγκλημάτων (Green[200]). Το παραπάνω συμπέρασμα επιβεβαιώθηκε και στην έρευνα του Λονδίνου (Sparks et al.[201]). Οι παραπάνω

---

[196] Skogan (1977), όπ. π., βλ. σημ. 116, σελ. 111.
[197] Οι διαφορές δε βρέθηκε να είναι στατιστικά σημαντικές.
[198] Skogan (1984), όπ. π., βλ. σημ. 110, σελ. 126.
[199] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28.
[200] Green (1981), όπ. π., βλ. σημ. 156.
[201] Sparks et. al. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 100.

έρευνες έδειξαν ότι οι γυναίκες αναφέρουν κατά 5% περισσότερο, σε σχέση με τους άνδρες. Σύμφωνα με τους Gottfredson και Gottfredson[202], αν θέλουμε να εξηγήσουμε τα διαφορετικά ποσοστά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οφείλονται στην διαφορετική κοινωνικοποίηση των δύο φύλων, η οποία ενθαρρύνει τους άνδρες να χειρίζονται μόνοι τους τις υποθέσεις που τους αφορούν και την ίδια στιγμή αποθαρρύνει τις γυναίκες από την ανάληψη τέτοιων πρωτοβουλιών.

Τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη και στην αναφορά της κλοπής, προσπάθησε να αποκαλύψει η έρευνα των Greenberg και Ruback[203]. Αντίθετα με τις βασικές υποθέσεις της έρευνας, η φυλή του δράστη δεν βρέθηκε να συνδέεται με την αναφορά της κλοπής στην αστυνομία. Ωστόσο, τα θύματα που δεν ανέφεραν την κλοπή που είχε διαπραχθεί από έναν μαύρο δράστη, εξέφρασαν συχνότερα συναισθήματα φόβου σχετικά με την αντεκδίκηση από το δράστη, σε σύγκριση με τα άτομα που είχαν πέσει θύματα κλοπής από λευκό δράστη. Σύμφωνα με τους παραπάνω ερευνητές:

> Η σημασία του κοινωνικού περιβάλλοντος ως παράγοντας στην απόφαση των θυμάτων να αναφέρουν μια κλοπή, δεν υπονοεί απαραίτητα ότι τα προσωπικά χαρακτηριστικά των θυμάτων δεν έχουν επίδραση σ' αυτή την απόφαση.[204]

Τα αποτελέσματα από έξι πειραματικές μελέτες, που διεξήχθησαν από τους Greenberg και Ruback[205], προτείνουν ότι η τάση των θυμάτων κλοπής να αναφέρουν στην αστυνομία είναι μια λειτουργία που συνδέεται με τα χαρακτηριστικά του θύματος. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η ηλικία και το οικογενειακό εισόδημα του θύματος ήταν αρνητικά συσχετισμένα με την απόφαση για αναφορά. Αυτό σημαίνει ότι η κλοπή είναι πιθανότερο να αναφερθεί όταν το θύμα είναι νεαρής ηλικίας και το οικογενειακό του εισόδημα είναι χαμηλό.

Επίσης, από την παραπάνω έρευνα και εντελώς απροσδόκητα βρέθηκε ότι η φυλή του θύματος συνδέεται με την αναφορά. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα μαύρα θύματα ήταν πιθανότερο να ειδοποιήσουν την αστυνομία σε σχέση με τα λευκά και πάντως

---

[202] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28.
[203] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, μελέτη 1.
[204] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 25, σελ. 76.
[205] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42.

ανεξάρτητα από τη φυλή του δράστη. Το αποτέλεσμα αυτό είναι δύσκολο να ερμηνευτεί δεδομένου ότι τα μαύρα θύματα εκφράζουν τις περισσότερο αρνητικές στάσεις απέναντι στην αστυνομία. Ωστόσο, και άλλες μελέτες έχουν αποδείξει ότι οι παραστάσεις των θυμάτων για την αστυνομία, είναι ατελής παράγοντας πρόβλεψης της αναφοράς του εγκλήματος[206].

Τέλος, βρέθηκε ότι οι γυναίκες ήταν πιθανότερο να αναφέρουν την κλοπή όταν ο δράστης βρισκόταν στον τόπο του εγκλήματος, ενώ οι άνδρες ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το περιστατικό όταν ο δράστης είχε εγκαταλείψει τον τόπο που έλαβε χώρα το έγκλημα. Οι γυναίκες ήταν ιδιαίτερα φοβισμένες να αντιμετωπίσουν μόνες τους τον δράστη, αλλά ο φόβος τους ήταν μικρότερος όταν ήταν παρών κάποιος αστυνομικός. Από την άλλη μεριά, οι άνδρες προτίμησαν να αντιμετωπίσουν μόνοι τους το δράστη, όταν αυτός βρισκόταν στον τόπο του εγκλήματος, παρά να καλέσουν την αστυνομία.

Ο Black[207], το 1976, παρουσίασε ένα θεωρητικό μοντέλο εξήγησης του φαινομένου της αναφοράς. Μεταξύ των άλλων υποστήριξε ότι: i) τα παντρεμένα και εργαζόμενα θύματα είναι πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα, σε σχέση με τα άνεργα και ανύπαντρα[208] και αυτό γιατί σύμφωνα με τον Black τα στοιχεία της "κοινωνικής ολοκλήρωσης" των ατόμων είναι η απασχόληση και ο γάμος, ii) οι θυματοποιήσεις μεταξύ πλουσίων και γνωστών μεταξύ τους ατόμων αναφέρονται συχνότερα από τις θυματοποιήσεις μεταξύ γνωστών, αλλά λιγότερο πλουσίων ατόμων και αυτό γιατί, σύμφωνα με τη θεωρία του Black, η αναφορά στην αστυνομία βρίσκεται σε μια σχέση ευθείας αναλογίας με την κοινωνική τάξη (οικογενειακό εισόδημα) του θύματος iii) τα θύματα που κατοικούν σε περιοχές με υψηλότερο μέσο εισόδημα αναφέρουν συχνότερα το έγκλημα στην αστυνομία, σε σύγκριση με τα θύματα που κατοικούν σε φτωχότερες περιοχές και τέλος, v) όσο υψηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο των θυμάτων τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Τις παραπάνω θεωρητικές προτάσεις του Black, προσπάθησε να ελέγξει ερευνητικά η μελέτη των Gottfredson και Hindelang[209]. Η στατιστική ανάλυση των στοιχείων της

---

[206] Για περισσότερα, βλ. παρ. 1.4.5.
[207] Black (1976), όπ. π., βλ. σημ. 145.
[208] Θύματα που δεν έχουν παντρευτεί ποτέ.
[209] Gottfredson και Hindelang (1979), όπ. π., βλ. σημ. 130.

έρευνας έδειξε ότι η δεύτερη και η τρίτη υπόθεση, του Black, δεν ισχύουν. Από εκεί και πέρα, βρέθηκε να υπάρχει μια αδύναμη στατιστική σχέση ανάμεσα στο εκπαιδευτικό επίπεδο του θύματος και στην αναφορά. Τέλος, η μόνη από τις παραπάνω υποθέσεις που επιβεβαιώθηκε επαρκώς, από τα στοιχεία της έρευνας, είναι αυτή που αναφέρει ότι τα παντρεμένα άτομα είναι πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία (ακόμη και αν αυτό δεν είναι αρκετά σοβαρό).

Ένας παράγοντας που αφορά στα χαρακτηριστικά του θύματος και που δεν έχει επαρκώς μελετηθεί, σε σχέση με την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, είναι οι προηγούμενες θυματοποιήσεις του θύματος, και το αν αυτές αναφέρθηκαν στην αστυνομία. Για να μελετηθεί η επίδραση αυτής της μεταβλητής, θα μπορούσαμε να χωρίσουμε τα θύματα σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία θα πρέπει να συμπεριλάβουμε τα θύματα που θυματοποιούνται για πρώτη φορά, ενώ στη δεύτερη εκείνα που είχαν και κατά το παρελθόν μια, ίδια ή άλλου τύπου, θυματοποίηση. Από την εξέταση των ποσοστών αναφοράς της κάθε ομάδας ξεχωριστά και τη μετέπειτα σύγκριση των ποσοστών αυτών, θα μπορούσαμε να βγάλουμε χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με την επίδραση των προηγούμενων θυματοποιήσεων του θύματος, στην αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Μια προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης, που υπάρχει ανάμεσα στις προηγούμενες θυματοποιήσεις και την αναφορά ενός εγκλήματος στην αστυνομία, έγινε από τους Conaway και Lohr[210]. Η έρευνα στηρίχθηκε σε στοιχεία των εθνικής εμβέλειας θυματολογικών ερευνών των Η.Π.Α. για τα έτη 1989-1991. Πιο συγκεκριμένα στηρίχθηκε σε στοιχεία που σχετίζονται με εγκλήματα κατά του νοικοκυριού. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το 40% των νοικοκυριών είχαν δεχθεί εναντίον τους, τουλάχιστον δύο θυματοποιήσεις κατά την διάρκεια των ετών 1989 - 1991. Επιπλέον, βρέθηκε ότι η αναφορά στην αστυνομία ήταν πιθανότερη όταν είχε αναφερθεί η προηγούμενη θυματοποίηση και όταν η αστυνομία είχε επιτύχει τη σύλληψη του δράστη ή την ανάκτηση της ιδιοκτησίας του θύματος. Με λίγα λόγια, η έρευνα κατέληξε στο

---

[210] Conaway, M.R. και S.L. Lohr (1994): A longitudional analysis of factors associated with reporting violent crimes to the police. *Journal of Quantitative Criminology*, τομ. 10, τευχ. 1, σελ. 23 - 39.

συμπέρασμα ότι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι πιθανότερη στην περίπτωση που το θύμα είχε μια παρόμοια εμπειρία κατά το παρελθόν, την είχε αναφέρει στην αστυνομία και η αναφορά του εγκλήματος είχε θετικές συνέπειες για το θύμα. Το ζήτημα, όμως, αυτό έχει ανάγκη από επιπλέον διερεύνηση.

Οι Shah και Pease[211] έκαναν μια προσπάθεια διερεύνησης της σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη φυλή του θύματος και του δράστη και την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Τα στοιχεία της έρευνας προέρχονται από τις βρετανικές έρευνες, τις σχετικές με το έγκλημα, των ετών 1982, 1984 και 1988. Τα εγκλήματα που συμπεριλήφθησαν στην έρευνα αυτή ήταν μόνο εγκλήματα κατά του προσώπου και πιο συγκεκριμένα επιθέσεις και απόπειρες επίθεσης, βιασμοί, ασελγείς πράξεις, σωματικές βλάβες, ληστείες και απόπειρες ληστείας. Η αναλογία των εγκλημάτων που διαπράχθηκαν από λευκούς και αναφέρθηκαν στην αστυνομία, ήταν μεγαλύτερη από την αναλογία των εγκλημάτων εκείνων που τελέστηκαν από άτομα που ανήκαν σε άλλες φυλές. Όμως, παρατηρούμε ότι προκύπτουν ενδιαφέροντα αποτελέσματα όταν στην ανάλυση προστίθεται και ένας άλλος παράγοντας, που είναι ο τραυματισμός του θύματος.

Όπως έδειξε και η έρευνα των Stevens και Willis[212], όταν δεν υπάρχει τραυματισμός, το έγκλημα είναι πιθανότερο να αναφερθεί στην αστυνομία αν έχει διαπραχθεί από άτομο που δεν ανήκει στην λευκή φυλή (36%), παρά όταν διαπράχθηκε από λευκό δράστη (25%). Αντίστροφα, όταν υπάρχει τραυματισμός, ένα έγκλημα που έχει διαπραχθεί από μη-λευκό άτομο, είναι λιγότερο πιθανό να αναφερθεί στην αστυνομία (34%), σε σχέση με τα εγκλήματα που έχουν διαπραχθεί από λευκούς δράστες (37%). Η διαφορά αυτή βρέθηκε να είναι μεγαλύτερη, όταν περιοριστήκαμε στους τραυματισμούς που απαιτούν ιατρική φροντίδα. Έτσι, το 61% των περιστατικών αυτών, αναφέρθηκαν όταν ο δράστης ήταν λευκός και το 54% όταν ο δράστης ανήκε σε κάποια άλλη φυλή.

Περαιτέρω ανάλυση των στοιχείων της έρευνας έδειξε ότι υπάρχει μια στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στην αναφορά και το βαθμό τραυματισμού του θύματος. Τα εγκλήματα που περιλαμβάνουν τραυματισμό που απαιτεί ιατρική φροντίδα, είναι τα

---

[211] Shah, R. και K. Pease (1992): Crime, race and reporting to the police. *Haward Journal of Reporting to the Police*, τομ. 31, τευχ. 3, σελ. 192 - 199.
[212] Stevens, P. και C. Willis (1979): Race, crime and arrests. *Home Office Research*, αρθ. 58, London: HMSO.

πιθανότερα να αναφερθούν στην αστυνομία. Τα στοιχεία της έρευνας έδειξαν ότι τα ποσοστά της αναφοράς των εγκλημάτων χωρίς όπλο ήταν ίδια τόσο για τους λευκούς, όσο και για τους μη-λευκούς δράστες. Υπήρχε, όμως, μία τάση να αναφέρονται συχνότερα τα εγκλήματα που περιελάμβαναν τη χρήση όπλου, όταν αυτά διαπράττονταν από μη-λευκούς δράστες, οι οποίοι δεν είχαν προκαλέσει τραυματισμό του θύματος.

Τα αποτελέσματα της έρευνας του Hindelang[213], για τους παράγοντες αναφοράς της κλοπής σε καταστήματα (shoplifting), απέδειξαν ότι τα χαρακτηριστικά του δράστη (ηλικία, φύλο, φυλή) δεν παίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση του θύματος για αναφορά. Πάντως, από τους παραπάνω παράγοντες, η ηλικία του δράστη βρέθηκε να είναι ο στατιστικά σημαντικότερος. Τα αποτελέσματα αυτά, είναι σύμφωνα με τα αποτελέσματα των περισσότερων ερευνών και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι τα χαρακτηριστικά του ίδιου του εγκλήματος, είναι καλύτεροι παράγοντες πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά, σε σύγκριση με τα χαρακτηριστικά του δράστη.

Με την αναφορά των κλοπών σε καταστήματα, ασχολήθηκε και η έρευνα των Cohen και Stark[214]. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας επιβεβαίωσαν τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας του Hindelang. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι για το μεγαλύτερο ποσοστό των υποθέσεων, τα χαρακτηριστικά του δράστη δεν έχουν καμιά σημαντική επίδραση στην απόφαση του θύματος (διεύθυνση καταστήματος) για αναφορά της κλοπής στην αστυνομία. Η μοναδική εξαίρεση, όσον αφορά στα χαρακτηριστικά του δράστη, βρέθηκε να είναι η εργασιακή του κατάσταση. Οι κλοπές από άνεργους δράστες ήταν πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση με τις κλοπές που οι δράστες τους ήταν εργαζόμενα άτομα. Η εξήγηση που δόθηκε από τους ερευνητές για το παραπάνω αποτέλεσμα είναι ότι οι άνεργοι δράστες θεωρούνται ως κατ' επάγγελμα κλέφτες που διαπράττουν κλοπές για βιοποριστικούς λόγους, ενώ οι εργαζόμενοι θεωρούνται ως περιστασιακοί και συνεπώς λιγότερο επικίνδυνοι. Θα μπορούσαμε, επίσης, να πούμε ότι οι άνεργοι δράστες ταυτίζονται περισσότερο από τους εργαζόμενους με το κυρίαρχο, στις συλλογικές αναπαραστάσεις, στερεότυπο του εγκληματία.

---

[213] Hindelang (1974), όπ. π., βλ. σημ. 141.
[214] Cohen και Stark (1974), όπ. π., βλ. σημ. 144.

Αρκετά διαφορετικά, σε σχέση με τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών, είναι τα αποτελέσματα της έρευνας της Cameron[215]. Η παραπάνω ερευνήτρια βρήκε ότι οι άνδρες και οι μαύροι κλέφτες καταστημάτων (shoplifters), ήταν πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία και να ασκηθεί εναντίον τους ποινική δίωξη, σε σύγκριση με τις γυναίκες και τους λευκούς δράστες. Η παραπάνω διαφορά ανάμεσα στις δύο μελέτες, θα μπορούσε να εξηγηθεί με βάση τις κοινωνικές αλλαγές που έχουν επέλθει σε σχέση με τις αντιλήψεις περί φύλου και φυλής, κατά τις δεκαετίες του 1940 και του 1960 και δεδομένου του ότι η μελέτη του Hindelang στηρίχθηκε σε στοιχεία της δεκαετίας του 60', ενώ η έρευνα της Cameron σε στοιχεία της δεκαετίας του 40'.

Μια πανομοιότυπη μελέτη, μ' αυτή του Hindelang[216], πραγματοποιήθηκε από τους Lundman et. al.[217] σ' ένα δείγμα 664 υποθέσεων κλοπής καταστημάτων. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής, συμφωνούν μ' αυτά της έρευνας της Cameron. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όταν οι δράστες είναι λευκοί και νεαρής ηλικίας, είναι λιγότερο πιθανό να αναφερθεί η κλοπή στην αστυνομία, σε σχέση με τις κλοπές που οι δράστες τους είναι άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και δεν ανήκουν στην λευκή φυλή. Συνεπώς, η ηλικία και η φυλή στην οποία ανήκει ο δράστης επηρεάζουν την απόφαση του θύματος (διεύθυνση καταστήματος) για αναφορά της κλοπής στην αστυνομία.

Από την έρευνα των Berk et.al.[218], βρέθηκε ότι τα θύματα συζυγικής κακοποίησης είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, όταν ο δράστης (σύζυγος) έχει υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Με κάθε επιπρόσθετο εκπαιδευτικό επίπεδο, η πιθανότητα κλίσης της αστυνομίας μειώνεται κατά 9%. Επίσης, βρέθηκε ότι ήταν πιθανότερο να αναφερθεί το περιστατικό όταν το θύμα είχε καλέσει την αστυνομία για ένα παρόμοιο συμβάν του παρελθόντος, αν το θύμα δεν ήταν παντρεμένο με τον δράστη και αν ο δράστης ήταν υπότροπος στην συζυγική βία. Το επάγγελμα του θύματος και του δράστη δεν φάνηκε να επηρεάζει την απόφαση του θύματος να καλέσει την αστυνομία. Τέλος, βρέθηκε ότι η φυλή του δράστη και του θύματος δεν έχουν καμιά επίδραση στην αναφορά του περιστατικού στην αστυνομία.

---

[215] Cameron, M. (1964): The Booster and the Snitch. Glencoe, Illinois, The Free Press.
[216] Hindelang (1974), όπ. π., βλ. σημ. 141.
[217] Lundman et. al. (1978), όπ. π., βλ. σημ. 143.
[218] Berk et. al. (1984), όπ. π., βλ. σημ. 152.

Από την παραπάνω επισκόπηση των κυριότερων ερευνών, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του δράστη και του θύματος δεν αποτελούν σημαντικούς παράγοντες στην απόφαση του τελευταίου για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πάντως, σε κάθε περίπτωση οι παραπάνω παράγοντες βρέθηκε να είναι λιγότερο σημαντικοί για την πρόβλεψη της αναφοράς, σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του ίδιου του εγκλήματος και ειδικότερα σε σχέση με το βαθμό της σοβαρότητάς του.

1.4.3. Η κοινωνική επιρροή.

Η κοινωνική επιρροή των άλλων μπορεί να εμφανιστεί σε όλα τα στάδια της διαδικασίας λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά. Τα στάδια αυτά, σύμφωνα με τους Ruback et. al.[219], είναι τα παρακάτω: i) χαρακτηρισμός του περιστατικού ως έγκλημα, ii) προσδιορισμός της σοβαρότητας του εγκλήματος και iii) απόφαση του θύματος σχετικά με το τι θα κάνει προκειμένου να αντιμετωπίσει την κατάσταση που έχει προκύψει ως αποτέλεσμα του συγκεκριμένου εγκλήματος. Σύμφωνα, πάντα, με τους Ruback et. al., η κοινωνική επιρροή μπορεί να πάρει τις παρακάτω μορφές: i) προσφορά πληροφοριών στο θύμα, που μπορεί να έχει, είτε τη μορφή επιχειρημάτων, είτε τη μορφή συμβουλών, ii) εφαρμογή κανονιστικής πίεσης, είτε από το ίδιο το θύμα πάνω στον εαυτό του, είτε από τα άλλα μέλη της ομάδας, προκειμένου να εναρμονιστεί με τους κυρίαρχους κανόνες της ομάδας στην οποία ανήκει και iii) η προσφορά κοινωνικό-συναισθηματικής υποστήριξης στο θύμα του εγκλήματος.

Συνεπώς, τα τρίτα άτομα μπορεί να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο στην αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία, είτε ορίζοντας ένα περιστατικό ως έγκλημα, είτε αποφασίζοντας αν αυτό είναι αρκετά σοβαρό για να αναφερθεί, είτε τέλος, προσδιορίζοντας αν το συγκεκριμένο έγκλημα μπορεί να διευθετηθεί κατάλληλα από την αστυνομία. Τα άτομα, συχνά, στρέφονται προς τους άλλους για βοήθεια προκειμένου να

[219] Ruback et. al. (1984), όπ. π., βλ. σημ. 150.

ορίσουν μια κατάσταση που τα έχει απασχολήσει. Το πρόβλημά τους μπορεί να είναι συναισθηματικής φύσης και να προέρχεται από το τραύμα της θυματοποίησης.

Η θεωρία της κοινωνικής σύγκρισης (social comparison theory)[220], προβλέπει ότι όταν τα άτομα είναι αβέβαια σχετικά με την ακρίβεια των απόψεών τους, στρέφονται προς τους άλλους ή συγκρίνουν τις απόψεις τους με τις απόψεις των άλλων, προκειμένου να επιβεβαιώσουν την ορθότητά τους. Σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία, όταν τα άτομα υποβληθούν σε μια προσπάθεια κοινωνικής επιρροής από δύο διαφορετικά άτομα, ένα παριστάμενο στο έγκλημα και ένα θύμα του ίδιου εγκλήματος, τα θύματα κλοπής θα δείξουν μια χαρακτηριστική προτίμηση για σύγκριση με το άτομο εκείνο που βίωσε μια παρόμοια εμπειρία, δηλαδή, το άλλο θύμα[221].

Το παραπάνω συμπέρασμα, οδήγησε τον Berger[222] στην υπόθεση ότι τα άλλα θύματα, λόγω του ότι μοιράζονται την εμπειρία του θύματος, θα είναι περισσότερο αξιόπιστα στην επικοινωνία τους και θα λειτουργήσουν ως πιο καθοριστικά μοντέλα δράσης. Προεκτείνοντας την παραπάνω υπόθεση, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιρροή που ασκείται στο θύμα του εγκλήματος, από τα άλλα θύματα του ίδιου εγκλήματος, είναι σημαντικότερη από την επιρροή που ασκείται από άλλα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα, στη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά[223].

Η κοινωνική επιρροή παίζει σημαντικό ρόλο στην απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Οπως, σημείωσαν οι Bard και Sangrey:

> Ολόκληρο το σύστημα των αμυνών του θύματος ενός εγκλήματος, αδυνατίζει κάτω από την ένταση της παράβασης, κάνοντάς το δεκτικό στην επίδραση των άλλων. Αυτή η χαρακτηριστική αντίδραση κάνει ισχυρό το ρόλο της συμπεριφορά των άλλων ατόμων, στο χρονικό διάστημα που ακολουθεί αμέσως μετά το έγκλημα[224].

---

[220] Festingen, L. (1954): A theory of social comparison processes. *Human Relations*, τομ. 7, σελ. 117 - 140.
[221] Suls, J.M. και R.L. Miller (Eds.) (1977): Social comparison processes: Theoretical and empirical perspectives. Washington, D.C.: Hemisphere.
[222] Berger, S.M. (1977): Social comparison, modeling, and perseverance. Στο J.M. Suls και R.L. Miller (Eds.): Social comparison processes: Theoretical and empirical perspectives. Washington, D.C.: Hemisphere, σελ. 209 - 234.
[223] Suls και Miller (1977), όπ. π., βλ. σημ. 221.
[224] Bard, M. και D. Sangrey (1986): The crime victim's book. (δεύτερη έκδοση). New York: Brunnel/Mazel, σελ. 37 - 38.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας των Greenberg και Ruback[225], σε θύματα σκηνοθετημένων κλοπών, βρέθηκε ότι τα θύματα έψαχναν για συμβουλές από τρίτα άτομα και πραγματικά επηρεάζονταν από τις συμβουλές αυτές στην απόφασή τους για αναφορά της κλοπής στην αστυνομία.

> Η σταθερότητα των αποτελεσμάτων σχετικά με την επίδραση των άλλων στην λήψη απόφασης των παριστάμενων ατόμων προτείνει ότι η μελέτη της λήψης απόφασης του θύματος δε θα ήταν ολοκληρωμένη χωρίς την κατανόηση του πλαισίου μέσα στο οποίο πραγματοποιείται η λήψη της απόφασης. Οι κοινωνικοί παράγοντες μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικοί στις αποφάσεις του θύματος λόγω του υψηλού ποσού της έντασης και της σύγχυσης που βιώνουν ως επακόλουθο του εγκλήματος. Το υψηλό επίπεδο διέγερσης και έντασης, που βιώνουν, μπορεί να προστεθεί στη γενικότερη σύγχυσή τους και να προκαλέσει την διάθεση να στηριχθούν στους άλλους[226].

Πράγματι, οι έρευνες που προέρχονται από το χώρο της κοινωνικής ψυχολογίας, έχουν αποδείξει ότι τα άτομα είναι πιθανό να στραφούν προς τους άλλους, όταν βρίσκονται σε καταστάσεις σύγχυσης και ψυχολογικής αναστάτωσης (Asch[227], Festingen[228], Schachter[229]). Πολλοί από τους συμμετέχοντες στην έρευνα βίωναν μια διαρκή σύγκρουση σχετικά με το τι θα έπρεπε να κάνουν.

Η πειραματική έρευνα των Wilson και Greenberg[230], εξέτασε την επίδραση των συμβουλών, που δίνονται στο θύμα μετά το έγκλημα, στην απόφασή του για αναφορά. Σύμφωνα με την βασική υπόθεση της έρευνας, τα άτομα που είχαν την ίδια τύχη με τα θύματα (είχαν, δηλαδή, πέσει θύματα του ίδιου εγκλήματος) θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως περισσότερο αξιόπιστοι παράγοντες επικοινωνίας και κοινωνικής επιρροής για το θύμα, σε σύγκριση με τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα. Σύμφωνα με τον Berscheid[231], τα θύματα που έχουν την ίδια εμπειρία, ασκούν μεγαλύτερη επιρροή στη συμπεριφορά του θύματος.

---

[225] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, μελέτη 1..
[226] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ. 10.
[227] Asch, S.E. (1952): Social psychology. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
[228] Festingen (1954), όπ. π., βλ. σημ. 220.
[229] Schachter, S. (1959): The psychology of affiliation. Palo Alto, C.A.: Stanford University Press.
[230] Wilson, C.E. και M.S. Greeenberg (1976): Victim reactions to crime: A laboratory experimental approach. Paper presented at the annual meeting of the American Psychological Association, Washington, D.C.: 3 - 7 Σεμπτεβρίου.
[231] Berscheid, E. (1966): Opinion change and communicator-communicatee similarity and dissimilarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, σελ. 670 - 680.

Το δείγμα της έρευνας των Wilson και Greenberg αποτέλεσαν εξήντα-πέντε πρωτοετείς φοιτήτριες ψυχολογίας του πανεπιστημίου του Pittsburg. Απ' αυτές αποκλείστηκαν οι πέντε και οι υπόλοιπες εξήντα αποτέλεσαν το τελικό δείγμα της έρευνας. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: i) το είδος των συμβουλών που δόθηκαν στα θύματα (συμβουλές για αναφορά και συμβουλές για μη-αναφορά) και ii) ποιο είναι το άτομο που δίνει τις συμβουλές (παριστάμενο στο έγκλημα άτομο ή θύμα του ίδιου εγκλήματος). Το 52% των υποκειμένων της έρευνας ανέφεραν ότι η κλοπή είχε πραγματικά συμβεί, ενώ το 35% των θυμάτων δεν ανέφερε την κλοπή. Από τα άτομα που δήλωσαν ότι η κλοπή είχε συμβεί, το 68% ανέφεραν αυθόρμητα, ενώ το υπόλοιπο 32% ανέφεραν το περιστατικό κατόπιν προφορικής παρακίνησης ("Πως πήγαν τα πράγματα;").

Τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας ήταν τα εξής: i) τα θύματα που παίρνουν συμβουλές από ένα τρίτο άτομο (παριστάμενο στο έγκλημα) είναι πιθανότερο να αναφέρουν την κλοπή, σε σχέση με τα θύματα εκείνα που λαμβάνουν συμβουλές από θύματα του ίδιου εγκλήματος και ii) τα θύματα ήταν λιγότερο πιθανό να παρεκκλίνουν από τις συμβουλές του παριστάμενου ατόμου όταν αυτό τα συμβούλευε να αναφέρουν, παρά όταν τα παρότρυνε να μην αναφέρουν το έγκλημα. Η παραπάνω σχέση βρέθηκε να είναι αντίστροφη όταν οι συμβουλές προέρχονται από άτομα που είχαν την ίδια, με το θύμα, εμπειρία.

Τα αποτελέσματα από έξι πειραματικές μελέτες, που διεξήχθησαν από τους Greenberg και Ruback[232], προτείνουν ότι η τάση των θυμάτων κλοπής να αναφέρουν το έγκλημα είναι μια λειτουργία που συνδέεται με τους παράγοντες της κοινωνικής επιρροής (π.χ. το κατά πόσο τα τρίτα άτομα επηρεάζουν την απόφαση του θύματος για αναφορά). Οι παραπάνω μελέτες έδειξαν ότι κάτω από κατάλληλες συνθήκες, ένα ξένο, προς το θύμα, άτομο μπορεί να επηρεάσει το θύμα μιας μικρής κλοπής στην απόφασή του για αναφορά στην αστυνομία. Οι συμβουλές των άλλων θυμάτων βρέθηκε να έχουν έντονη επίδραση στην απόφαση του θύματος κλοπής για αναφορά στην αστυνομία, σε αντίθεση με τις συμβουλές των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων. Οταν, όμως, δεν υπήρχαν άλλα

[232] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42.

θύματα, τα θύματα κλοπής ήταν πολύ πιθανό να ακολουθήσουν τη συμβουλή των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων, αν και εφόσον η συμβουλή τους ήταν συγκεκριμένη (π.χ. "κάλεσε την αστυνομία"), αν το παριστάμενο άτομο παρέμενε στο πλευρό του θύματος, κατά τη διάρκεια του χρονικού διαστήματος λήψης απόφασης και αν το παριστάμενο άτομο προσφερόταν να υποστηρίξει το θύμα κατά την ποινική εξέλιξη της υπόθεσης.

Μολονότι οι έρευνες αυτές θεωρούνται πολύ επιτυχημένες, υπάρχουν αρκετοί λόγοι που θα πρέπει να μας κάνουν επιφυλακτικούς στο να εφαρμόσουμε τα αποτελέσματά τους σε πραγματικές καταστάσεις. Οι λόγοι αυτοί είναι οι εξής: i) Η χρηματική απώλεια και το κόστος που υπέστησαν τα θύματα, ήταν μικρό. Όταν τα θύματα αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κόστος (π.χ. όταν η χρηματική απώλεια είναι μεγάλη ή όταν είναι θύματα εγκλημάτων κατά του προσώπου) μπορεί να παρουσιάζουν μια διαφορετική συμπεριφορά σε σχέση με την αναφορά. ii) Οι έρευνες αυτές χρησιμοποίησαν ένα αρκετά περιορισμένο και μεροληπτικό δείγμα που είχε συγκροτηθεί από γυναίκες των μέσων κοινωνικών τάξεων και που η ηλικία τους ήταν από δεκαοκτώ έως είκοσι-ενός ετών. iii) Εξετάστηκαν μόνο τα εγκλήματα εκείνα που οι δράστες τους μπορούσαν να αναγνωριστούν και συνεπώς τα αποτελέσματα των ερευνών δεν μπορούν να γενικευθούν στα εγκλήματα που οι δράστες τους είναι άγνωστοι. iv) Η αναφορά του εγκλήματος δεν έγινε στην αστυνομία και συνεπώς τα αποτελέσματά τους δεν μπορούν να γενικευθούν σ' αυτού του είδους την αναφορά. v) Τα θύματα δεν έχασαν κάτι που τους ανήκε, αλλά κάτι που θα κέρδιζαν και συνεπώς η γενίκευση των αποτελεσμάτων είναι, τουλάχιστον, επικίνδυνη. vi) Ένα άλλο βασικό τους μειονέκτημα είναι το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες στις έρευνες αυτές ήταν μόνο εθελοντές. vii) Τέλος, οι συμμετέχοντες δεν ήταν ενήμεροι για τους πραγματικούς σκοπούς της έρευνας, αλλά πίστευαν ότι συμμετέχουν σ' ένα πείραμα άσχετο με τους πραγματικούς της σκοπούς. Η γνώση αυτή θα μπορούσε να επηρεάσει σημαντικά τη συμπεριφορά των θυμάτων και τα αποτελέσματα των ερευνών.

Σύμφωνα με τους Greenberg και Ruback[233], το είδος της κοινωνικής επιρροής, που ασκείται στα θύματα, εξαρτάται, σ' έναν μεγάλο βαθμό, από τους κανόνες των ομάδων στις

[233] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ. 113.

οποίες ανήκουν. Οι κανόνες αυτοί μεταβιβάζονται στα θύματα μέσω των συγγενών, των φίλων και μερικές φορές μέσω άγωστων ατόμων και αφού εσωτερικευτούν, προσδιορίζουν το αν θα πρέπει ένα έγκλημα να αναφερθεί γιατί έτσι είναι σωστό ή δε θα πρέπει να αναφερθεί γιατί δεν αφορά την αστυνομία. Από την άλλη πλευρά, τα θύματα συχνά είναι αβέβαια σχετικά με το τι θα πρέπει να κάνουν, αμέσως μετά το έγκλημα, όταν γνωρίζουν το δράστη του εγκλήματος. Σύμφωνα με τους Greenberg, et. al.[234], τα τρίτα άτομα επηρεάζουν τη συμπεριφορά του θύματος, ιδιαίτερα στην απόφασή του για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Η απόφαση αυτή, συνήθως, είναι προϊόν συζήτησης του θύματος με τα μέλη της οικογένειάς του, τους φίλους, τους γείτονες και τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα.

Άλλες έρευνες υποδηλώνουν ότι, ιδιαίτερα, τα θύματα είναι πιθανό να αναζητήσουν τη συμβουλή και τη βοήθεια των άλλων, αμέσως μετά το έγκλημα. Ο Van Kirk[235] βρήκε ότι το 58% των ατόμων (το 70% ήταν θύματα) καθυστέρησαν ν' αναφέρουν γιατί μίλησαν με κάποιο τρίτο πρόσωπο. Μια παρόμοια μελέτη, πάνω σε περίπου τέσσερις χιλιάδες θύματα και παριστάμενα στο έγκλημα άτομα που ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία, βρήκε ότι το 26%, των ατόμων αυτών, μίλησε με ένα ή περισσότερα άτομα προτού καλέσει στην αστυνομία (Spelman και Brown[236]).

Τα αποτελέσματα των δύο παραπάνω ερευνών υποδηλώνουν ότι τα θύματα συχνά συμβουλεύονται άλλα άτομα προτού καλέσουν την αστυνομία, πράγμα που αποδεικνύει το σημαντικό ρόλο που παίζει η κοινωνική επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά. Αυτή η τάση έχει αποδειχθεί και από άλλες έρευνες (Burgess και Holmstrom[237], Greenberg και Ruback[238]).

Σημαντικότερη, όμως, είναι η έρευνα των Greenberg et. al.[239] πάνω σε πενήντα οκτώ θύματα εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας (21 θύματα κλοπής, 13 θύματα ληστείας και 24 θύματα διάρρηξης). Τα θύματα προέρχονταν από τέσσερις διαφορετικές κοινότητες και

---

234 Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 25.
235 Van Kirk (1978), όπ. π., βλ. σημ. 52.
236 Spelman και Brown (1981), όπ. π., βλ. σημ. 43.
237 Burgess, A.W. και L.L. Holmstrom (1975): Rape: The victim and the criminal justice system. Στο I. Drapkin και E. Viano (eds.): Victimology: A new focus. Lexington Books, κεφ. 3, σελ. 22.
238 Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42.
239 Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 25.

όλα τους είχαν αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία. Από την έρευνα αυτή βρέθηκε, ότι το 60% των θυμάτων είχαν μιλήσει με, τουλάχιστον, ένα άτομο πριν αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Το 25%, περίπου, των θυμάτων είχαν μιλήσει με δύο ή περισσότερα άτομα. Από το παραπάνω 60% των θυμάτων, πάνω από τα μισά θύματα είχαν πάρει ως συμβουλή, από κάποιο τρίτο άτομο, να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι τα θύματα που ανέφεραν μια κλοπή, μια ληστεία ή μια διάρρηξη, αντέδρασαν με τρόπο συνεπή προς τις συμβουλές που πήραν από τα τρίτα άτομα. Τέλος, βρέθηκε ότι τα θύματα κλοπής ήταν αυτά που μίλησαν με περισσότερα άτομα πριν αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα ληστείας και διάρρηξης.

Η παραπάνω έρευνα είναι πολύ σημαντική, για τις ανάγκες της μελέτης μας, γιατί αναφέρεται στις πρακτικές αναφοράς των θυμάτων και μόνο αυτών. Από την άλλη μεριά, όμως, το γεγονός ότι τα συμπεράσματα της έρευνας στηρίχθηκαν αποκλειστικά και μόνο στις συνεντεύξεις των θυμάτων που ανέφεραν το έγκλημα, θα πρέπει να μας κάνουν επιφυλακτικούς στην ερμηνεία τους και αυτό γιατί δεν γνωρίζουμε ποια είναι η επίδραση του παράγοντα της επιρροής των τρίτων στις αποφάσεις των θυμάτων που δεν ανέφεραν το έγκλημα.

Τέλος, μια σειρά από πειραματικές έρευνες[240] [241] [242], έχουν αποδείξει την επίδραση που έχει η κοινωνική επιρροή στην απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, οι μελέτες αυτές έδειξαν ότι τα θύματα είναι επιρρεπή στην κοινωνική επιρροή και ότι τα θύματα εκείνα που συμβουλεύονται, από κάποιο τρίτο προς το έγκλημα άτομο, να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, είναι πιθανότερο να το κάνουν, σε σχέση με τα θύματα εκείνα που έλαβαν τη συμβουλή να μην καλέσουν την αστυνομία.

---

[240] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 25.

[241] Greenberg, M.S., R.B. Ruback, C.E. Wilson και M.K. Mills (1980): Theft victims' decision to call the police: An experimental approach. Στο G. Cooke (Eds.): The role of the forensic psychologist. Springfield, I.L.: Charles Tmomas.

[242] Greenberg, M.S., C.E. Wilson, R.B. Ruback και M.K. Mills (1979): Social and emotional determinants of victim crime reporting. *Social Psychology Quarterly*, τομ. 42, σελ. 364 - 372.

Οι έρευνες που παρουσιάστηκαν παραπάνω, δείχνουν ότι τα θύματα, συχνά, συζητούν την εμπειρία τους με τρίτα άτομα και ότι οι μεταγενέστερες αποφάσεις τους επηρεάζονται σημαντικά από τις πληροφορίες και τις συμβουλές που αποκομίζουν. Παρ' όλ' αυτά, η έρευνα έχει δείξει ότι τα θύματα υποτιμούν τη σημασία που έχει η κοινωνική επιρροή στις αποφάσεις τους. Έτσι, για παράδειγμα, οι Greenberg et. al.[243] βρήκαν ότι τα θύματα που μελετήθηκαν δήλωσαν ότι οι συμβουλές των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων, είχαν ελάχιστη επίδραση στην απόφασή τους για αναφορά του εγκλήματος. Ωστόσο τα αντικειμενικά στοιχεία της έρευνας δείχνουν καθαρά ότι οι συμβουλές, των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων, έχουν σημαντική επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στη αστυνομία.

1.4.4. Οι δυνατότητες έξω-ποινικής διευθέτησης.

Πολλές φορές, τα θύματα αποφασίζουν να διευθετήσουν έξω-ποινικά την κατάσταση που έχει προκύψει ως αποτέλεσμα του εγκλήματος. Οι δυνατότητες που παρέχονται στο θύμα, προκειμένου να διευθετήσει την κρίση, έξω από τους μηχανισμούς του ποινικού συστήματος, είναι: i) ο συμβιβασμός του με τον δράστη, ii) η αντεκδίκηση του θύματος προς τον δράστη (αυτοδικία) και τέλος iii) η απόλυτη αδράνεια του θύματος (το θύμα δεν κάνει απολύτως τίποτα). Η συχνότερη περίπτωση είναι ο συμβιβασμός του θύματος με τον δράστη. Η πιο συνηθισμένη μορφή που μπορεί να πάρει αυτός ο συμβιβασμός, είναι η χρηματική αποζημίωση του θύματος.

> Ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην περίπτωση της ικανοποιήσεως από τον δράστη όλων των αστικών αξιώσεων του παθόντος. Είναι, προφανώς, ο παράγων που συντελεί κατά το μεγαλύτερο ποσοστό στην μη καταγγελία των εγκλημάτων από τα θύματα[244].

Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη[245], βασικός αντικειμενικός παράγοντας αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, είναι η δυνατότητα που παρουσιάζεται στο θύμα να

---

[243] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 25.
[244] Δασκαλάκης, όπ. π, βλ. σημ. 4, σελ. 282.
[245] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 98.

αποκαταστήσει τη ζημιά που του προξένησε το έγκλημα με διαδικασίες έξω-ποινικές. Ο παραπάνω συγγραφέας υποστήριξε ότι όταν στο θύμα παρουσιάζεται η αυτή η ευκαιρία, τότε είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα την εκμεταλλευτεί, με την προϋπόθεση ότι η διαδικασία αυτή θα του εξασφαλίσει οικονομία χρόνου και δαπάνης.

Η έρευνά του πάνω στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα[246], ασχολήθηκε και με το ζήτημα αυτό. Στα πλαίσια αυτής της μελέτης υποβλήθηκαν στους ερωτώμενους μια σειρά ερωτήσεις σχετικές με το αν θα δέχονταν να συμβιβαστούν με τον δράστη, παίρνοντας μια ικανοποιητική αποζημίωση, σε περίπτωση που θα έπεφταν θύματα ορισμένων εγκληματικών πράξεων. Οι πράξεις αυτές που είχαν καθοριστεί εκ των προτέρων ήταν: i) τραυματισμός σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα, ii) συκοφαντική δυσφήμιση σε βάρος τους, iii) ακάλυπτη επιταγή, iv) αποπλάνηση της ανήλικης κόρης τους και τέλος, v) διάρρηξη και κλοπή στο σπίτι τους.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το 74,4% θα δεχόταν να συμβιβαστεί με τον δράστη σε περίπτωση τραυματισμού σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα, ενώ το 21,6% δεν θα δεχόταν το συμβιβασμό. Το 24,1% απάντησε ότι θα δεχόταν να συμβιβαστεί σε περίπτωση συκοφαντικής δυσφήμησης, ενώ το 71,6% δεν θα δεχόταν. Το 48,8% θα δεχόταν τον συμβιβασμό σε περίπτωση ακάλυπτης επιταγής, ενώ το 47,4% δεν θα δεχόταν. Το 9,5% απάντησε ότι θα δεχόταν να συμβιβαστεί με το δράστη σε περίπτωση αποπλάνησης της ανήλικης κόρης τους, ενώ το 88,2% δε θα το δεχόταν. Τέλος, στην περίπτωση της διάρρηξης και κλοπής στο σπίτι τους, τα παραπάνω ποσοστά βρέθηκε να είναι 29,2% και 62,2%, αντίστοιχα. Προφανώς εδώ υπεισέρχεται ένας υποκειμενικός παράγοντας που είναι η απωθητική δύναμη του στερεότυπου του εγκληματία σε κάθε περίπτωση εγκληματικής συμπεριφοράς[247].

Από τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, προέκυψε ότι η διάθεση των κοινωνικών εταίρων για αποδοχή μιας έξω-ποινικής, συμβιβαστικής λύσης, εξαρτάται σημαντικά και από την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκουν. Έτσι, για παράδειγμα, βρέθηκε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το εισόδημα των ερωτώμενων, τόσο μικρότερο είναι το

[246] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. σημ. 5.
[247] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 99.

ποσοστό εκείνων που θα δέχονταν τον συμβιβασμό σε περίπτωση αποπλάνησης της ανήλικης κόρης τους. Συμπερασματικά, από τα παραπάνω φαίνεται ότι η απόφαση των ατόμων για συμβιβασμό με τον δράστη, ποικίλει ανάλογα με τη σοβαρότητα του εγκλήματος. Από την έρευνα αυτή, βέβαια, δεν μπορούμε να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα, για μια αντίστοιχη συμπεριφορά του θύματος και αυτό γιατί οι ερωτώμενοι στην παρούσα έρευνα απάντησαν σε υποθετικές καταστάσεις. Πάντως, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι μια μερίδα ατόμων έχουν τη διάθεση για έξω-ποινικό συμβιβασμό με το δράστη, σε μια υποθετική εγκληματική κατάσταση, που είτε τα θίγει προσωπικά (π.χ. συκοφαντική δυσφήμιση), είτε όχι (π.χ. αποπλάνηση ανήλικης κόρης).

Τη διάθεση των θυμάτων, για εξωποινική διευθέτηση του εγκλήματος, διαπίστωσαν και οι θυματολογικές έρευνες που βασίστηκαν στις αυτο-αναφορές των ίδιων των θυμάτων. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα του Zeigenhagen[248] διαπίστωσε ότι τα θύματα έδωσαν ως πιο σημαντικό παράγοντα μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία το ότι «το φρόντισα μόνος μου». Από την άλλη πλευρά, οι Van Dijk και Steinmetz[249] βρήκαν ότι ο λόγος μη-αναφοράς, που δόθηκε συχνότερα από τα θύματα στις Κάτω Χώρες, ήταν ότι «τακτοποίησα το ζήτημα μόνος μου». Όμως, σύμφωνα με τον Skogan[250], υπάρχει ανάγκη για περισσότερη έρευνα ανθρωπολογικού χαρακτήρα, πάνω στην «πρόχειρη δικαιοσύνη» αυτού του είδους της ανεπίσημης επίλυσης της διαφοράς.

Η διάθεση των θυμάτων για έξω-ποινική διευθέτηση του εγκλήματος, επιβεβαιώθηκε και από μια άλλη θυματολογική έρευνα (Voss[251]), που έλαβε χώρα στη Γερμανία από τον Οκτώβριο του 1986, έως τον Αύγουστο του 1987. Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, έδειξαν ότι το 50% των θυμάτων ήταν πρόθυμα να συμβιβαστούν με το δράστη και να διευθετήσουν έξω-ποινικά το πρόβλημα. Η διάθεση των θυμάτων για έξω-ποινικό συμβιβασμό με το δράστη, βρέθηκε να μειώνεται όταν υπήρχε κάποια, προηγούμενη του εγκλήματος, σύγκρουση ανάμεσα στο δράστη και το θύμα. Επίσης,

---

248 Zeigenhagen (1976), όπ. π., βλ. σημ. 56.
249 Van Dijk, J. και C. Steinmentz (1980): The RCD victim surveys 1974-1979. Den Hague, Netherlands: Research and Documentation Centre, Ministry of Justice.
250 Skogan (1984), όπ. π., βλ. σημ. 110.
251 Voss, M. (1989): The victim's reasons for rep;orting crime, his expectations of the proceedings and willingness to participate in informal conflict resolution. The initial results of a victim survey. *Monatsschrift fur Kriminologie und Strafrechtsreform,* τομ. 72, τευχ. 1, σελ. 34 - 51. (Το άρθρο είναι σε γερμανική γλώσσα).

βρέθηκε ότι το 1/4 των θυμάτων επιθυμούσαν την τιμωρία του δράστη και γι' αυτό το λόγο δήλωσαν ότι ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία. Τέλος, βρέθηκε ότι, τόσο η απόφαση του θύματος για αναφορά, όσο και η απόφασή του για έξω-ποινική διευθέτηση του εγκλήματος, επηρεάζεται σημαντικά από την επιρροή που ασκούν στα θύματα, τρίτα προς το έγκλημα άτομα.

Πολλά περιστατικά θυματοποίησης που αναφέρονται στην αστυνομία, διευθετούνται από τους αστυνομικούς με ανεπίσημες διαπραγματεύσεις, που γίνονται με το ένα ή και με τα δύο ενδιαφερόμενα μέρη (δράστης και θύμα), χωρίς προσφυγή στην επίσημη διαδικασία της αστυνομικής έρευνας, της σύλληψης, της δίωξης και της δίκης. Ένας σημαντικός αριθμός ερευνών (Ennis[252], Biderman και Reiss[253], Reiss[254], Sparks et. al.[255]), διαπίστωσε πως ο αριθμός των εγκλημάτων που αναφέρθηκαν στην αστυνομία ήταν πολύ μεγαλύτερος από τον αριθμό των εγκλημάτων, που τελικά καταγράφησαν στις επίσημες αστυνομικές στατιστικές.

Με τις παραπάνω πρακτικές των θυμάτων, των δραστών, αλλά και της αστυνομίας, έχει διαμορφωθεί ένα είδος ιδιωτικής δικαιοσύνης που έχει πάρει μεγάλες και ανησυχητικές διαστάσεις και τείνει ν' αποτελέσει τον κυρίαρχο τρόπο διευθέτησης της παρέκκλισης. Αυτό συμβαίνει γιατί η επιλογή του τρόπου επίλυσης της διαφοράς, τόσο από το θύμα, όσο και από το δράστη, γίνεται με βάση έναν υπολογισμό των κερδών και των ζημιών (βλ. παρ. 1.4.9.), ο οποίος, τις περισσότερες φορές, καταλήγει στο ότι η πιο συμφέρουσα για το θύμα λύση είναι ο έξω-ποινικός συμβιβασμός. Η παραπάνω λύση, φαίνεται να ικανοποιεί και την αστυνομία η οποία, λόγω του φόρτου εργασίας και των περιορισμένων της δυνατοτήτων και μέσων, έχει την τάση να αρχειοθετεί τις ατεκμηρίωτες ποινικές υποθέσεις και να προσπαθεί να συμβιβάσει τους αντίδικους, στις περισσότερες από τις υπόλοιπες.

---

[252] Ennis (1967), όπ. π., β,. σημ. 30, σελ. 38.
[253] Biderman, A.D. και A.J. Reiss, Jr. (1967): On exploring the dark figure of crime. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, τευχ. 374, σελ. 1 - 15.
[254] Reiss, A.J., ed. (1967): Studies in crime and law enforcement in major metropolitan areas. Presidennt's Commision on Law Enforcement and Administration of Justice, Field Survey III, Volume 1, Washington, D.C.: U.S.G.P.O.
[255] Sparks et. al. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 100, κεφ. 7.

1.4.5. Οι παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία και το ποινικό σύστημα.

Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη, τα θύματα είναι απρόθυμα να αναφέρουν κάποιο έγκλημα στην αστυνομία όταν υπάρχει:

> ...η πεποίθηση του παθόντος για το μάταιο της καταγγελίας, λόγω μη δυνατότητας της αστυνομίας να ανακαλύψει το δράστη[256].

Το πρόβλημα της μη-αναφοράς του εγκλήματος είναι ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια στην εφαρμογή του νόμου. Οι παραστάσεις των πολιτών πιστεύεται ότι μειώνουν την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας λόγω της μη-αναφοράς των εγκλημάτων (Biderman & Reiss[257]). Αλλά, οι αρνητικές στάσεις απέναντι στην αστυνομία, πράγματι καταλήγουν σε υψηλότερα επίπεδα μη-αναφοράς των εγκλημάτων; Ή μήπως τα ποσοστά της αναφοράς εξαρτόνται από τις δραστηριότητες της αστυνομίας; Οι παραστάσεις των πολιτών απέναντι στην αστυνομία έχουν θεωρηθεί ως ένας σημαντικός παράγοντας προσδιορισμού για το αν ένα έγκλημα θα αναφερθεί ή όχι στις διωκτικές αρχές. Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη:

> Καθοριστική επίδραση στην απόφαση του θύματος για την παραπομπή του εγκλήματος στην ποινική δικαιοσύνη ασκούν...οι παραστάσεις που έχει τούτο σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών της επίσημης κοινωνικής αντίδρασης[258].

Υπάρχουν αρκετές εμπειρικές μελέτες που ασχολήθηκαν με τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις παραστάσεις των πολιτών για την αστυνομία και την αναφορά του εγκλήματος. Το ζήτημα έχει άμεσα τεθεί από την Προεδρική Επιτροπή των Η.Π.Α. για την εφαρμογή του νόμου και την απονομή της δικαιοσύνης, ως εξής:

> Άτομα εχθρικά προς την αστυνομία δεν είναι πιθανό να αναφέρουν τις παραβάσεις του νόμου, ακόμη και όταν είναι θύματα...[259]

---

[256] Δασκαλάκης, όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 282.
[257] Biderman και Reiss (1967), όπ. π., βλ. σημ. 253, σελ. 95.
[258] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 102.
[259] President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice (1967): The challenge of crime in a free society. Washington, D.C.: U.S.G.P.O.

Από την έρευνα του Fishman[260] βρέθηκε ότι η απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία δεν επηρεάζεται σημαντικά από τις παραστάσεις που έχει διαμορφώσει σχετικά με τη λειτουργία του ποινικού συστήματος. Όμως, ο βαθμός επιρροής, του παραπάνω παράγοντα, βρέθηκε να διαφέρει ανάλογα με το είδος του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι ο λόγος της μη-αναφοράς των εγκλημάτων κατά του προσώπου, ήταν η πίστη των θυμάτων ότι η αστυνομία δεν θα αναλάμβανε δράση ή ότι θα ήταν ακατάλληλη και αναποτελεσματική για την αντιμετώπιση του περιστατικού. Το 21,7% όλων των θυμάτων εγκλημάτων κατά του προσώπου, που δεν ανέφεραν στην αστυνομία, έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς την ανικανότητα και την αναποτελεσματικότητα της αστυνομία να χειριστεί τέτοιου είδους περιστατικά. Όσον αφορά στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, βρέθηκε ότι ο δεύτερος συχνότερος λόγος που δόθηκε (17%), ήταν η πίστη των θυμάτων ότι η αναφορά στην αστυνομία είναι "χαμένος χρόνος" και "μπελάς". Όμως, από τα πραγματικά στοιχεία της έρευνας, βρέθηκε ότι ούτε οι αρνητικές, αλλά ούτε και οι θετικές παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία, επηρέασαν σημαντικά την απόφασή του για αναφορά. Τέλος, βρέθηκε ότι ο παράγοντας "παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία" ήταν λιγότερο σημαντικός, για την εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς, σε σχέση με τον παράγοντα "σοβαρότητα του εγκλήματος".

Ο Hahn[261] εξέτασε την προθυμία των κατοίκων των gettos του Detroit να συνεργαστούν με την αστυνομία. Η έρευνα αυτή δε βρήκε να υπάρχει κάποια σημαντική σχέση ανάμεσα στη συνεργασία και την επιδοκιμασία της συμπεριφοράς της αστυνομίας εκ μέρους των κατοίκων των παραπάνω περιοχών. Ο Hawkins[262] μελέτησε τις παραστάσεις των πολιτών για την αστυνομία διεξάγοντας μια έρευνα πάνω στους κατοίκους του Seattle. Ο συγγραφέας συμπέρανε ότι όταν κάποιος είχε ανάγκη από έναν αστυνομικό, τότε ήταν πιθανό να τον καλέσει ακόμη και αν έχει αρνητικές παραστάσεις για την αστυνομία. Στα ίδια συμπεράσματα κατέληξε και η έρευνα του Block[263], πάνω σε

---

[260] Fishman (1979), όπ. π., βλ. σημ. 80, σελ. 156.
[261] Hahn, H. (1971): Ghettos assessments of police protection and authority. *Law nad Society Review*, τομ. 6, σελ. 183 - 194.
[262] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. σημ. 40, σελ. 439.
[263] Block (1974), όπ. π., βλ. σημ. 121.

επιθέσεις και κακοποιήσεις. Η αντιλαμβανόμενη από τα θύματα αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, βρέθηκε να είναι επουσιώδης παράγοντας εξήγησης της απόφασης του θύματος για αναφορά.

Μολονότι ο Hawkins μελέτησε αυτό-αναφερόμενες θυματοποιήσεις και ο Hahn υποθετικές καταστάσεις και οι δύο μελέτες υποδήλωσαν ότι δεν υπάρχει μια έντονη σχέση ανάμεσα στις παραστάσεις για την αστυνομία και την αναφορά του εγκλήματος. Ωστόσο και οι δύο μελέτες υποφέρουν από αδυναμίες που σχετίζονται με τις μετρήσεις του ερωτηματολογίου και τη γενικότερη μεθοδολογία τους.

Οι Sparks et al.[264], στην έρευνά τους στην πόλη του Λονδίνου, βρήκαν μόνο μια πολύ αδύνατη σχέση ανάμεσα στην αποστροφή για την αστυνομία, την προσδοκία για την παροχή κακών υπηρεσιών, τις κακές εμπειρίες από την σχέση με την αστυνομία και την απόφαση του θύματος για μη-αναφορά του εγκλήματος. Πολύ μικρή έως ανύπαρκτη επίδραση των παραστάσεων για την αστυνομία αποκαλύφθηκε και από τις τοπικές έρευνες που διεξήχθησαν στις Η.Π.Α. (Reynolds και Blyth[265]), καθώς και από την έρευνα στο Sheffield της Αγγλίας (Mawby[266]). Ακόμη και στις ταραχώδεις περιοχές του Manchester της Αγγλίας, οι Tuck και Southgate[267] βρήκαν ότι τόσο οι λευκοί όσο και οι μαύροι της δυτικής Ινδίας αναφέρουν κατά την ίδια ποσοστιαία αναλογία τις θυματοποιήσεις τους στην αστυνομία, παρ' όλο που οι μαύροι βρέθηκε να εκφράζουν και να βιώνουν εντονότερη εχθρότητα γι' αυτήν.

Η βασική υπόθεση της έρευνας του Gamble[268], ήταν ότι τα ποσοστά μη-αναφοράς του εγκλήματος θα πρέπει να είναι χαμηλότερα στις πόλεις, όπου η αξιολόγηση της αστυνομίας από τους πολίτες, είναι θετική. Για να εξετάσει την παραπάνω υπόθεση, ο ερευνητής χρησιμοποιήσαμε στοιχεία από δεκατρείς πόλεις των Η.Π.Α., για τις οποίες υπήρχαν αξιολογήσεις των παραστάσεων των πολιτών για την αστυνομία. Σε γενικές

---

[264] Sparks et. al. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 100.
[265] Reynolds, P. και D. Blyth (1976): Occurrence, reaction to, and perception of victimization in an urban setting: analysis of a survey of the Twin Cities region. University of Minnesota.
[266] Mawby, R. (1983): Contrasting measurements of area crime rates. Plymouth Polytechnic, England.
[267] Tuck, M. και P. Southgate (1981): Ethnic minirities, crime and policing. Home Office Research Study, τομ. 70, London: Her Majesty's Stationery Office.
[268] Gamble, D. (1980): In search of the linkage: Citizen evaluation, police system activity, and unreported crime. *Criminology*, τομ. 17, τευχ. 4, σελ. 471 - 476.

γραμμές τα άτομα, που αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας έρευνας, παρουσιάστηκαν να έχουν θετικές παραστάσεις για την αστυνομία της γειτονίας τους. Η υπόθεση της έρευνας ήταν ότι θα έπρεπε να υπάρχει μια αρνητική σχέση ανάμεσα στην αξιολόγηση της αστυνομίας από τους πολίτες και τα ποσοστά μη-αναφοράς των εγκλημάτων.

Αντίθετα από τις προβλέψεις του ερευνητή, βρέθηκε να υπάρχει μια μέτρια θετική σχέση. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε να υπάρχει μια στατιστικά σημαντική αρνητική σχέση ανάμεσα στα ποσοστά μη-αναφοράς και ορισμένων επιμέρους ανεξάρτητων μεταβλητών, όπως της πληθυσμιακής πυκνότητας, του ποσοστού του μη-λευκού πληθυσμού, των δαπανών της αστυνομίας και της δύναμης της αστυνομίας σε άνδρες. Εισάγοντας μεταβλητές ελέγχου στην ανάλυση, παρατηρήθηκαν αρκετές αλλαγές. Η συσχέτιση ανάμεσα στην αξιολόγηση της αστυνομίας και των ποσοστών μη-αναφοράς, μόλις και μετά βίας άλλαξε όταν εισήχθη η μεταβλητή ελέγχου της πυκνότητας του πληθυσμού. Η σχέση ανάμεσα στις δύο μεταβλητές εξαφανίστηκε όταν εισήχθη η μεταβλητή του ποσοστού των μη-λευκών ατόμων. Η σχέση μειώθηκε ελαφρά όταν εισήχθη η μεταβλητή των δαπανών της αστυνομίας και ακόμη περισσότερο όταν εισήχθη η μεταβλητή της δύναμης της αστυνομίας σε άνδρες. Συμπερασματικά, βρέθηκε ότι τα χαμηλότερα ποσοστά μη αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία τα έχουν οι πόλεις με υψηλές αστυνομικές δαπάνες, με μεγάλη αστυνομική δύναμη, με μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα, και υψηλό ποσοστό μη-λευκού πληθυσμού.

Ο τρόπος με τον οποίο οι παραστάσεις των θυμάτων για την αστυνομία, συνδέονται με την απόφασή τους για αναφορά, εξετάστηκε και από τον Garofalo[269]. Ο ερευνητής, εστίασε την προσοχή του στις απαντήσεις των θυμάτων στην παρακάτω ερώτηση: «Θα μπορούσατε να πείτε ότι η τοπική σας αστυνομία κάνει μια καλή, μέτρια ή κακή δουλειά;». Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι υπήρχε μια μικρή απόκλιση των απαντήσεων, με τα περισσότερα άτομα να δίνουν ευνοϊκή βαθμολογία για την τοπική τους αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το 82% των ερωτηθέντων ατόμων, απάντησαν ότι η αστυνομία έκανε καλή (44%) ή μέτρια (38%) δουλειά και μόνο ελάχιστα (12%)

[269] Garofalo, J. (1977): The police and public opinion. National Criminal Justice Information and Statistics Service. Washington, D.C.: U.S.G.P.O.

απάντησαν ότι έκανε κακή δουλειά. Τα άτομα που έδωσαν τις λιγότερο ευνοϊκές βαθμολογίες για την τοπική τους αστυνομία, ήταν οι νέοι, οι μαύροι, καθώς και τα άτομα που ανήκαν σε διάφορες μειονότητες.

Επιπλέον, βρέθηκε ότι οι συνολικές βαθμολογίες για την απόδοση και τη λειτουργία της αστυνομίας, δεν συνδεόταν ιδιαίτερα έντονα με την απόφαση του θύματος για αναφορά ή μη-αναφορά του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, μόνο μια μικρή απόκλιση στα ποσοστά των αναφερόμενων εγκλημάτων οφειλόταν στις αξιολογήσεις των θυμάτων σχετικά με την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας.

Τέλος, βρέθηκε ότι η παραπάνω σχέση εξαρτάται σημαντικά από το βαθμό σοβαρότητας του εγκλήματος, η οποία μετρήθηκε με την κλίμακα μέτρησης της σοβαρότητας των εγκλημάτων των Sellin και Wolfgang[270]. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι για τα εγκλήματα υψηλού και μέσου βαθμού σοβαρότητας, δεν υπάρχει καμία απολύτως σχέση ανάμεσα στις παραστάσεις των θυμάτων για την αστυνομία και τα ποσοστά αναφοράς. Αντίθετα, στα εγκλήματα χαμηλού βαθμού σοβαρότητας βρέθηκε να υπάρχει μια σαφής αύξηση στα ποσοστά αναφοράς, όταν οι παραστάσεις των θυμάτων για την αστυνομία γίνονταν ευνοϊκότερες.

Μια διαφορετική προσέγγιση, της αξιολόγησης της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία και στην απόφασή του για αναφορά, επιχείρησε η θυματολογική έρευνα των Schneider et al.[271]. Στην έρευνα αυτή τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με το αν πίστευαν ότι η αστυνομία θα έδινε προσοχή στην καταγγελία τους, αν θα πίστευε τις μαρτυρίες τους, αν θα προσπαθούσε να εντοπίσει και να συλλάβει το δράστη, αν εμπιστευόντουσαν την αστυνομία και τέλος τα θύματα ρωτήθηκαν για τις γενικότερες παραστάσεις τους για τις διωκτικές αρχές. Επίσης, μαζεύτηκαν στοιχεία για τις παραστάσεις των θυμάτων για τα δικαστήρια και όσον αφορά στη σχέση που υπάρχει μεταξύ αστυνομίας και κοινωνίας.

Από τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας βρέθηκε ότι το θύμα ενθαρρύνεται να αναφέρει το έγκλημα όταν πιστεύει ότι η αστυνομία είναι ικανή να συλλάβει το δράστη

---

[270] Sellin και Wolfgang (1964), όπ. π., βλ. σημ. 129.
[271] Schneider et. al. (1976), όπ. π., βλ. σημ. 21.

και το δικαστήριο να τον καταδικάσει, καθώς και όταν έχει θετικότερες παραστάσεις για την αστυνομία και την εμπιστεύεται σε μεγαλύτερο βαθμό. Ομως, η επίδραση των παραγόντων αυτών, δεν βρέθηκε να είναι η σημαντικότερη για την εξήγηση της απόφασης του θύματος για αναφορά. Ο σημαντικότερος παράγοντας αναφοράς βρέθηκε να είναι η σοβαρότητα του εγκλήματος[272]. Οπως και στην έρευνα του Garofalo, βρέθηκε ότι οι παραστάσεις των θυμάτων σχετικά με την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, συνδέονται με την αναφορά των λιγότερο σοβαρών, άλλα όχι και των σοβαρότερων εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας. Για τα σοβαρά εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, η μοναδική μεταβλητή των παραστάσεων του θύματος για την αστυνομία, που βρέθηκε να σχετίζεται με την αναφορά, ήταν η πίστη ότι η αστυνομία είναι ικανή να συλλάβει τον δράστη.

Η έρευνα των Schneider et al. κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μια πλατιά διαδεδομένη πίστη ανάμεσα στα θύματα αλλά και ανάμεσα στα υπόλοιπα άτομα του γενικού κοινού ότι η αστυνομία δε μπορεί να κάνει πολλά πράγματα για να ανακτήσει το θύμα την κλεμμένη ιδιοκτησία του, πράγμα που αποτελεί ένα σημαντικό κίνητρο για τη μη-αναφορά των εγκλημάτων αυτού του τύπου. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, έρχονται να αμφισβητήσουν τα αποτελέσματα της έρευνας του Hawkins[273], καθώς και άλλων ερευνητών, που υποστήριξαν ότι οι παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία δεν έχουν καμιά απολύτως επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά. Η παραπάνω έρευνα, παρ' όλο που δεν διαπίστωσε κάποια πολύ σημαντική σχέση, βρήκε να υπάρχει έστω και μια μικρή επίδραση των παραστάσεων του θύματος για την αστυνομία, στην αναφορά του εγκλήματος. Τέλος, τα συμπεράσματά της υποστηρίζουν τον ισχυρισμό των Biderman και Reiss[274], σύμφωνα με τον οποίο η βελτίωση των σχέσεων αστυνομίας και κοινωνίας, θα έχει ως επακόλουθο την κάθετη αύξηση των ποσοστών αναφοράς των εγκλημάτων.

Από την έρευνα των Smith και Maness[275], που έγινε με τη μέθοδο της αυτο-αναφοράς θυμάτων διάρρηξης σχετικά με τους λόγους που τα ώθησαν στο να αναφέρουν

---

[272] Για περισσότερα, βλ. παρ. 1.4.1.
[273] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. σημ. 40.
[274] Biderman και Reiss (1967), όπ. π., βλ. σημ. 253.
[275] Smith και Maness (1976), όπ. π., βλ. σημ. 166.

το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι τόσο τα θύματα που ανέφεραν, όσο και εκείνα που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, είχαν την τάση να πιστεύουν ότι η αστυνομία είναι ανίκανη να δώσει λύση στο πρόβλημά τους. Απ' αυτό και αντίθετα με την παραπάνω έρευνα των Schneider et. al., βγαίνει αβίαστα το συμπέρασμα ότι οι παραστάσεις των θυμάτων διάρρηξης για την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, δεν έχουν καμιά απολύτως επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος.

Από την έρευνα των Greenberg et. al.[276], σε υποθέσεις κλοπής, βρέθηκε ότι τα θύματα που ανήκουν στη μαύρη φυλή είναι πιθανότερο να αναφέρουν την κλοπή στην αστυνομία, σε σχέση με τα λευκά θύματα. Η παραπάνω διαφορά παρατηρήθηκε τη στιγμή που τα μαύρα θύματα εκφράζουν περισσότερο αρνητικές στάσεις για την αστυνομία, σε σύγκριση με τα λευκά. Πιο συγκεκριμένα, τα μαύρα θύματα βρέθηκαν να πιστεύουν ότι η αστυνομία είναι αναποτελεσματική για την εφαρμογή του νόμου και για την προστασία των πολιτών και ότι δεν ανταποκρίνονται με ταχύτητα στις κλήσεις του κοινού για βοήθεια. Τα παραπάνω στοιχεία, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι παραστάσεις των θυμάτων για την αστυνομία δεν επηρεάζουν την απόφασή τους για αναφορά, τουλάχιστον, της κλοπής.

Η έρευνα των Berk et. al.[277] απέδειξε, με τη σειρά της, ότι δεν υπάρχει καμιά απολύτως σχέση ανάμεσα στις παραστάσεις των θυμάτων συζυγικής βίας για την αστυνομία και την απόφασή τους για αναφορά. Ο σημαντικότερος παράγοντας φαίνεται να είναι η προηγούμενη εμπιστοσύνη του θύματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι αν μια γυναίκα έχει καλέσει την αστυνομία σε μια προηγούμενη παρόμοια περίπτωση, είναι 42% πιθανότερο να την καλέσει και πάλι, σε σύγκριση με τα θύματα που θα την καλούσαν για πρώτη φορά.

Ένας λόγος ερμηνείας της απόφασης για μη-αναφορά, ο οποίος δόθηκε από τα ίδια τα θύματα όταν ρωτήθηκαν ποιοι είναι κατά τη γνώμη τους οι λόγοι που τα οδήγησαν σ' αυτή την απόφαση, ήταν ότι «η αστυνομία δεν μπορεί να κάνει τίποτα». Η παραπάνω απάντηση, αποτέλεσε τον δεύτερο σημαντικότερο λόγο που έδωσαν τα θύματα, στο

---

[276] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 46.
[277] Berk et. al. (1984), όπ. π., βλ. σημ. 152.

Λονδίνο (Sparks et al.[278]) και στο Γκότιγκεν (Kirchhoff και Kirchhoff[279]) και τον πρώτο στο Τορόντο (Waller και Okihiro[280]), προκειμένου να εξηγήσουν την απόφασή τους για μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Ο παραπάνω λόγος δόθηκε και από το 33% των θυμάτων της έρευνας του Hawkins[281].

Από την έρευνα του Skogan[282], που πραγματοποιήθηκε με την ίδια μέθοδο, βρέθηκε ότι τα ποσοστά των θυμάτων που δίνουν την παραπάνω απάντηση, διαφέρουν ανάλογα με το είδος του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσοστά αυτά ήταν, 19% για τις επιθέσεις, 23% για το βιασμό, 41% για τη ληστεία, 33% για τη κλοπή, 48% για τη διάρρηξη και 48% για την κλοπή αυτοκινήτου. Μια σύγκριση των παραπάνω ποσοστών, με τα ποσοστά διαλεύκανσης των παραπάνω εγκλημάτων (με βάση τα στοιχεία του F.B.I.), έδειξε ότι οι παραστάσεις των θυμάτων για την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, είναι σε μεγάλο βαθμό δικαιολογημένες. Τα στοιχεία του F.B.I. έδειξαν ότι τα ποσοστά διαλεύκανσης των παραπάνω εγκλημάτων ήταν, 63%, 51%, 27%, 19%, 18% και 16%, αντίστοιχα.

Επιπρόσθετη επιβεβαίωση μπορεί να βρεθεί και στα αποτελέσματα του National Crime Panel των Η.Π.Α., που υποδηλώνουν ότι μερικοί από τους συχνότερους λόγους μη-αναφοράς που δίνουν τα ίδια τα θύματα είναι ότι: «τίποτα δεν θα μπορούσε να γίνει» και «η αστυνομία δεν θα ήθελε να ενοχληθεί» (L.E.A.A.[283]).

Τα παραπάνω αποτελέσματα υποστηρίζονται και από άλλες έρευνες. Για παράδειγμα, από την έρευνα των Greenberg et. al.[284], που στηρίχθηκε σε αυτο-αναφορές θυμάτων κλοπής που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι το 20% έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς την αναποτελεσματικότητα της αστυνομίας, ενώ το 24% δήλωσε ότι η αστυνομία δεν είναι αρμόδια για την επίλυση παρόμοιων προβλημάτων.

Τα αποτελέσματα των εθνικής εμβέλειας θυματολογικών ερευνών των Η.Π.Α. για το έτος 1972, έδειξαν ότι το 25% των θυμάτων εγκλήματος κατά της ιδιοκτησίας, δεν

---

[278] Sparks et. al. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 100.
[279] Kirchhoff και Kirchhoff (1984), όπ. π., βλ. σημ. 154.
[280] Waller και Okihiro (1978), όπ. π., βλ. σημ. 125.
[281] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. σημ. 40.
[282] Skogan (1976), όπ. π., βλ. σημ. 109, σελ. 548.
[283] L.E.A.A. (1982): Criminal victimization in the United States, 1980. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
[284] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 46.

ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία γιατί πίστευαν ότι δεν θα μπορούσε να γίνει τίποτα αν αποφάσιζαν να επιλύσουν ποινικά το πρόβλημα (Skogan[285]).

Μια ανάλυση των χαρακτηριστικών των εγκλημάτων εκείνων που τα θύματα δήλωσαν ότι «δε μπορεί να γίνει τίποτα» (ότι, δηλαδή, η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία δεν οδηγεί πουθενά), έδειξε ότι σ' αυτά τα εγκλήματα ο δράστης και το θύμα, συχνά, είναι άγνωστοι, τα θύματα δεν είναι ικανά ν' ανακαλέσουν στη μνήμη τους και να περιγράψουν το δράστη και δεν μπορούν να δώσουν, παρά μόνο ελάχιστες λεπτομέρειες σχετικά με το περιστατικό (Skogan και Antunes[286]). Οταν τα παραπάνω στοιχεία λείπουν από μια υπόθεση, τότε είναι απίθανο η αστυνομία να προβεί σε κάποια σύλληψη (Maguire[287], Mawby[288], Greenwood et. al.[289]). Οπως, επίσης, έχουν βρει οι Sparks et al.[290], οι αντιλήψεις των θυμάτων σχετικά με την ανικανότητα της αστυνομίας να αντιμετωπίσει το έγκλημα, αντικατοπτρίζουν τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος (π.χ. έλλειψη αποδεικτικού υλικού) και όχι τις παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία.

Ο Ennis[291], με βάση τις αυτο-αναφορές των θυμάτων, βρήκε ότι από τα θύματα που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, το 55% δεν το έκαναν γιατί πίστευαν ότι η αστυνομία είναι ανίκανη και απρόθυμη να κάνει οτιδήποτε σχετικά με το έγκλημα, το 34% γιατί δεν επιθυμούσε να κακομεταχειριστεί ο δράστης από την αστυνομία ή γιατί το περιστατικό ήταν ένα προσωπικό τους ζήτημα και τέλος, το υπόλοιπο 11% των θυμάτων δεν ανέφεραν, είτε γιατί δεν ήθελαν να μπλέξουν, είτε γιατί δε γνώριζαν αν έπρεπε να αναφέρουν στην αστυνομία, είτε από το φόβο των αντιποίνων. Μολονότι η έρευνά του φωτίζει πολλούς από τους παράγοντες που θα μπορούσαν να εξηγήσουν την απόφαση του θύματος για αναφορά, τα αποτελέσματά της δεν μας είπαν τίποτα για τα χαρακτηριστικά του δράστη τα οποία μπορεί να επηρεάζουν τις αποφάσεις του θύματος.

---

285 Skogan (1974), όπ. π., βλ. σημ. 76.
286 Skogan, W. και G. E. Antunes (1979): Information, apprehension, and deterrence: Exploring the limits of police productivity. *Journal of Criminal Justice*, τευχ. 7, σελ. 217 - 241.
287 Maguire, M. (1982): Burglary in a dwelling: The offence, the offender, and the victim. London: Heinemann.
288 Mawby, R. (1979): Policing the city. Farnborough, England: Saxon House.
289 Greenwood, P., J. Chaiken, J. Petersilia και L. Prushoff (1975): The criminal investigation process, Vol. 3: Observations and analysis. Sanda Monica, C.A.: Rand Corporation.
290 Sparks et. al. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 100.
291 Ennis (1967), όπ. π., βλ. σημ. 30.

Με τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, συμφωνεί και η έρευνα του Hindelang[292], που και αυτή στηρίχθηκε σε αυτο-αναφορές θυμάτων και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο συχνότερος λόγος που δόθηκε από τα θύματα που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ήταν ότι δεν πίστευαν ότι η αστυνομία θα μπορούσε να κάνει κάτι προκειμένου να αντιμετωπιστεί η θυματοποίησή τους. Από τα λεγόμενα των ίδιων των θυμάτων, οι Gottfredson και Gottfredson[293] βρήκαν ότι ο παραπάνω λόγος, ήταν ο δεύτερος συχνότερος λόγος που δόθηκε από τα θύματα προκειμένου να δικαιολογήσουν την απόφασή τους να μην αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία.

Οι μελλοντικές έρευνες θα πρέπει να μελετήσουν τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος για το έγκλημα (υποκειμενική σοβαρότητα του εγκλήματος) και τον εγκληματία και την απόφασή του για αναφορά στην αστυνομία. Υποθέτουμε ότι ο τρόπος με τον οποίο το θύμα προσλαμβάνει το έγκλημα που υπέστη (αν ταιριάζει με το πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο του εγκλήματος), καθώς και οι παραστάσεις που έχει για το δράστη (αν ταιριάζουν με το πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο του εγκληματία), επηρεάζουν σημαντικά την απόφασή του για αναφορά. Η παραπάνω υπόθεση τέθηκε για πρώτη φορά από τον Δασκαλάκη, ο οποίος υποστήριξε ότι:

> ...οι παραστάσεις γενικά για το έγκλημα, τον εγκληματία και για τους μηχανισμούς της επίσημης κοινωνικής αντίδρασης είναι σημαντικοί προσδιοριστικοί παράγοντες της παραπομπής[294].

Οι μέχρι τώρα έρευνες έχουν δείξει ότι υπάρχει περιορισμένη σχέση ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία και την απόφασή του για αναφορά. Εκεί, όμως, που έχει δοθεί ελάχιστη προσοχή, είναι στα αίτια που ευθύνονται για τις παραστάσεις τόσο των θυμάτων, όσο και του γενικότερου κοινού, για την αστυνομία. Ιδιαίτερα, το ζήτημα που δεν έχει απασχολήσει μέχρι σήμερα την έρευνα, είναι η έκταση στην οποία οι παραστάσεις των ατόμων (και ειδικότερα των θυμάτων) για την αστυνομία, έχουν διαμορφωθεί από την επαφή τους μ' αυτήν. Κατά πόσο οι παραστάσεις των θυμάτων για την αστυνομία επηρεάζονται από προηγούμενες επαφές τους με τις διωκτικές αρχές; Κατά πόσο η ανικανότητα της αστυνομίας για σύλληψη του δράστη και διαλεύκανση του

---

[292] Hindelang (1976), όπ. π., βλ. σημ. 33, σελ. 388.
[293] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28.
[294] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 100.

εγκλήματος, επηρεάζει αυτές τις παραστάσεις; Κατά πόσο οι παραστάσεις των θυμάτων για την αστυνομία επηρεάζονται από την αντιμετώπισή τους από τα αστυνομικά και τα άλλα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης; Τα παραπάνω ερωτήματα πρέπει να απαντηθούν από τις μελλοντικές έρευνες, έτσι ώστε να έχουμε μια πιο πλήρη εικόνα, πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα.

1.4.6. Η σχέση δράστη - θύματος.

Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την απόφαση του θύματος για αναφορά είναι η σχέση δράστη και θύματος. Τα θύματα αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο της αναφοράς θετικότερα όταν ένα περιστατικό έχει οριστεί ξεκάθαρα ως έγκλημα και όταν προκαλεί την κοινή γνώμη, είτε γιατί έχει έντονη ηθική απαξία, είτε γιατί γίνεται αντιληπτό ως επικίνδυνο και ανησυχητικό για την κοινωνική ισορροπία. Αν ισχύει η παραπάνω πρόταση, τα θύματα θα πρέπει να αναφέρουν λιγότερο συχνά τα εγκλήματα που διαπράττονται μεταξύ συγγενών και αυτό γιατί τέτοια περιστατικά δύσκολα ορίζονται ως εγκλήματα από το θύμα.

Η σχέση ανάμεσα στο δράστη και το θύμα φαίνεται να μη συνδέεται με την απόφαση του θύματος για αναφορά. Το συμπέρασμα βρέθηκε να ισχύει, ιδιαίτερα, για τα βίαια εγκλήματα επίθεσης (Green[295]). Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η έρευνα των Sparks et al.[296], που διεξήχθη στο Λονδίνο.

Σύμφωνα με τον Skogan[297], ο βαθμός γνωριμίας δράστη και θύματος, δεν επηρεάζει την απόφαση του τελευταίου για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Από την έρευνα αυτή, δε βρέθηκε να υπάρχει καμιά ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στα αναφερόμενα και μη-αναφερόμενα εγκλήματα, σε σχέση με το βαθμό γνωριμίας δράστη και θύματος. Πιο συγκεκριμένα, στα αναφερόμενα περιστατικά ο δράστης και το θύμα

---

[295] Green (1981), όπ. π., βλ. σημ. 156.
[296] Sperks et. al. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 100.
[297] Skogan (1977), όπ. π., βλ. σημ. 116, πιν. 5.

ήσαν άγνωστοι[298] στο 69,3% των περιπτώσεων, ενώ στα μη-αναφερόμενα εγκλήματα στο 65,8%.

Αντίθετα με τις παραπάνω έρευνες, η έρευνα του Block[299], σε θύματα επίθεσης και κακοποίησης, βρήκε να υπάρχει μια στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στη συγγένεια δράστη και θύματος και την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι στην αστυνομία αναφέρεται το 66% των εγκλημάτων που διαπράττονται μεταξύ αγνώστων, σε σύγκριση με το 44% των εγκλημάτων που ο δράστης και το θύμα τους έχουν κάποια συγγενική σχέση μεταξύ τους. Η υπόθεση της έρευνας στηρίχθηκε στο συλλογισμό του Black[300] σύμφωνα με τον οποίο, το πιθανό κοινωνικό κόστος της ειδοποίησης της αστυνομίας, για ένα έγκλημα που διαπράχθηκε από ένα στενό συγγενή του θύματος, είναι μεγαλύτερο από το κόστος της αναφοράς ενός εγκλήματος που ο δράστης και το θύμα είναι απολύτως άγνωστοι μεταξύ τους.

Αντίστοιχα, από την έρευνα των Greenberg και Ruback[301] βρέθηκε ότι το θύμα ήταν λιγότερο πιθανό να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία όταν ο δράστης ήταν συγγενείς του, παρά όταν ήταν ένα απολύτως άγνωστο άτομο.

Από την έρευνα των Berk et.al.[302], βρέθηκε ότι τα θύματα συζυγικής κακοποίησης ήταν λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, όταν το θύμα και ο δράστης ήταν παντρεμένοι, σε σύγκριση με τα ζευγάρια που συμβίωναν χωρίς γάμο. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το θύμα ήταν 12% λιγότερο πιθανό να αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία, όταν ο δράστης ήταν ο νόμιμος σύζυγός του. Τα ευρήματα της έρευνας αυτής μας οδηγούν στην υπόθεση ότι, όσο μεγαλύτερη είναι η εξάρτηση του θύματος από τον δράστη, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

Ο Black[303], το 1976, παρουσίασε ένα θεωρητικό μοντέλο εξήγησης του φαινομένου της αναφοράς. Μεταξύ των άλλων υποστήριξε ότι τα εγκλήματα μεταξύ αγνώστων

---

[298] Ο Skogan θεωρεί ως άγνωστους το δράστη και το θύμα που δεν γνωρίζονται καθόλου ή που γνωρίζονται μόνο φυσιογνωμικά.
[299] Block (1974), όπ. π., βλ. σημ. 121.
[300] Black (1970), όπ. π., βλ. σημ. 35.
[301] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42, σελ. 112.
[302] Berk et. al. (1984), όπ. π., βλ. σημ. 156.
[303] Black (1976), όπ. π., βλ. σημ. 145.

αναφέρονται συχνότερα στην αστυνομία, σε σχέση με τα εγκλήματα εκείνα που διαπράττονται μεταξύ γνωστών και συγγενών. Την παραπάνω θεωρητική πρόταση του Black, προσπάθησε να ελέγξει ερευνητικά η μελέτη των Gottfredson και Hindelang[304]. Η στατιστική ανάλυση των στοιχείων της έρευνας έδειξε να επιβεβαιώνεται ελαφρώς η παραπάνω υπόθεση.

Από τις παραπάνω έρευνες, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο δράστη και το θύμα είναι ένας σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της αναφοράς. Τα εγκλήματα που διαπράττονται μεταξύ συγγενικών ή γνωστών ατόμων, έχουν λιγότερες πιθανότητες να αναφερθούν στην αστυνομία. Οσο στενότερη είναι η σχέση που συνδέει το δράστη και το θύμα, τόσο απομακρύνεται το ενδεχόμενο αναφοράς του εγκλήματος από το θύμα, άρα και η πιθανότητα ποινικής διευθέτησης της διαφοράς. Το παραπάνω συμπέρασμα εξηγεί και την υπερ-εκπροσώπιση, στις εγκληματολογικές στατιστικές της αστυνομίας, των εγκλημάτων που διαπράττονται ανάμεσα σε άγνωστα μεταξύ τους άτομα.

1.4.7. Τα συναισθήματα του θύματος μετά το έγκλημα.

Σύμφωνα με το μοντέλο που παρουσιάζεται από τους Greenberg και Ruback[305], το κίνητρο για την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι μια συνδυασμένη λειτουργία του βαθμού της κατάθλιψης που βιώνει το θύμα μετά το έγκλημα και της πίστης του ότι η αναφορά του περιστατικού θα βελτιώσει αυτή του τη συναισθηματική κατάσταση.

> ...τα θύματα αισθάνονται ταπεινωμένα, μελαγχολικά, οργισμένα και εκδικητικά ως αντίδραση σ' αυτό που τους έχει συμβεί, καθώς και φοβισμένα και αγχωμένα σχετικά με το τι μπορεί να τους συμβεί στο μέλλον[306].

---

[304] Gottfredson και Hindelang (1979), όπ. π., βλ. σημ. 130.
[305] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42.
[306] Greenberg, M.S., R.B. Ruback & D.R. Westcott (1983): Seeking help from the police: The victim's perspective. Στο A. Nadler, J.D. Fisher και B. DePaulo (Eds.): Applied perspectives on help-seeking and receiving. New York: Academic Press, σελ. 71 - 103.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Maguire και Corbett[307] τείνουν να υποστηρίξουν τα αποτελέσματα αυτά και έδειξαν ότι τα θύματα που ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία ήταν περισσότερο επηρεασμένα συναισθηματικά από το έγκλημα, σε σχέση με τα θύματα που δεν το έκαναν.

Τα αποτελέσματα των έξι πειραματικών μελετών, που διεξήχθησαν από τους Greenberg και Ruback[308], προτείνουν ότι η τάση των θυμάτων κλοπής για αναφορά είναι μια λειτουργία που συνδέεται με τη συναισθηματική κατάσταση του θύματος, αμέσως μετά το έγκλημα. Το μοντέλο που προτάθηκε από τους Greenberg και Ruback, θεωρεί ότι η αναφορά του εγκλήματος συνδέεται με τα αισθήματα αδικίας και θυμού που βιώνει το θύμα ως επακόλουθα του εγκλήματος. Οι παραπάνω ερευνητές απέδειξαν ότι υπάρχει μια στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα στο συναίσθημα του θυμού που βιώνει το θύμα και την προθυμία του για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία[309]. Και στα έξι πειράματα, που έγιναν για την εξέταση της παραπάνω σχέσης, βρέθηκε ότι αυτοί που ανέφεραν στην αστυνομία εξέφρασαν μεγαλύτερη επιθυμία να τιμωρηθεί ο κλέφτης και αισθάνονταν μεγαλύτερη ηθική υποχρέωση για αναφορά, σε σχέση μ' αυτούς που δεν ανέφεραν.

Από την άλλη πλευρά, η μελέτη των Waller και Okihiro[310], πάνω σε θύματα διάρρηξης, δεν βρήκε καμιά σχέση ανάμεσα στο συναίσθημα του θυμού και την αναφορά. Η αποτυχία τους να βρουν μια σχέση μπορεί κατά ένα μέρος να οφείλεται στο μεγάλο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε ανάμεσα στη διάρρηξη και τη συνέντευξη από τους ερευνητές, που σε μερικές περιπτώσεις έφτανε και τα τρία χρόνια.

Όσο μεγαλύτερη είναι η ταραχή, η ένταση και η πίεση που βιώνει το θύμα μετά το έγκλημα, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να ψάξει για επίσημη βοήθεια[311]. Για παράδειγμα, έχει αποδειχτεί ότι τα άτομα που βιώνουν μια κρίση, λόγω κάποιων γεγονότων της ζωής τους (π.χ. ανεργία, θάνατος φιλικού προσώπου, κ.λπ.), είναι πιθανότερο να αναζητήσουν βοήθεια από διάφορους επαγγελματίες (π.χ. δικηγόρους,

---

[307] Maguire, M. και C. Corbett (1987): The effects of crime and the work of victims support schemes. Aldershot: Gower.
[308] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42.
[309] Η σχέση βρέθηκε να είναι στατιστικά σημαντική στις μελέτες 2 έως 5, αλλά όχι στη μελέτη 6.
[310] Waller και Okihiro (1978), όπ. π., βλ. σημ. 125.
[311] Ruback et. al. (1984), όπ. π., βλ. σημ. 150

γιατρούς, κληρικούς, κ.λπ.), σε σχέση με τα άτομα εκείνα που δεν βιώνουν την ένταση μιας τέτοιας κρίσης[312].

Σύμφωνα με τους Kidd και Chayet[313], ο φόβος που βιώνει το θύμα ως αποτέλεσμα της θυματοποίησή του, ενισχύει την απροθυμία του για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Τα συναισθήματα φόβου, μπορεί να προκαλέσουν συναισθήματα ενοχής και αυτό-κατηγορίας του θύματος για την θυματοποίησή του[314]. Τα άτομα που βιώνουν τραυματικές εμπειρίες (π.χ. θύματα πολέμου, σωματικά ανάπηροι, κ.λπ.), έχουν την τάση να παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα αυτό-κατηγορίας και ενοχής, σε σχέση με τα άτομα του γενικότερου πληθυσμού[315]. Τραυματική εμπειρία αποτελεί και το έγκλημα για τα θύματα, τα οποία συχνά βιώνουν συναισθήματα ενοχής για την θυματοποίησή τους. Τα συναισθήματα αυτά λειτουργούν ως μηχανισμοί αποφόρτισης και υπέρβασης των συναισθημάτων φόβου του θύματος, για μια μελλοντική θυματοποίησή του. Κατηγορώντας τον εαυτό του, το θύμα καταφέρνει να επανακτήσει μια αίσθηση ελέγχου της κατάστασης και ως εκ τούτου αισθάνεται λιγότερο έντονη την ανάγκη για αναζήτηση βοήθειας από την αστυνομία ή τις άλλες επίσημες αρχές. Με λίγα λόγια, ο φόβος που αισθάνεται το θύμα, αμέσως μετά το έγκλημα, το οδηγεί στην βίωση συναισθημάτων αυτό-κατηγορίας και ενοχής, που με τη σειρά τους λειτουργούν ως κυματοθραύστες των επιθυμιών του για αναφορά του περιστατικού στην αστυνομία.

Τα θύματα μπορεί να είναι απρόθυμα να αναφέρουν ένα έγκλημα στο οποίο εμπλέκονται και που νομίζουν ότι ίσως να το προκάλεσαν. Η έρευνα των Biderman et. al.[316], ασχολήθηκε με τη συχνότητα αυτών των περιστατικών. Τα αποτελέσματά της έδειξαν ότι, το 25% όλων των θυμάτων συμφώνησαν ότι ήσαν απρόσεκτα ή ότι είχαν κάνει κάτι ανόητο, που τα οδήγησαν στη συγκεκριμένη δύσκολη κατάσταση.

---

[312] Lieberman, M.A. και J.T. Mullan (1978): Does help help? The adaptive consequences of obtaining help from professionals and social networks. *American Journal of Community Psychology*, τομ. 6, σελ. 499 - 517.
[313] Kidd και Chayet (1982), όπ. π., βλ. σημ. 101, σελ. 46.
[314] Kidd, R.F. και I. Plotkin (1980): Self-blame and coping with stressful life events. Department of Psychology, Boston University, Boston, M.A.
[315] Kidd και Chayet (1982), όπ. π., βλ. σημ. 101, σελ. 46.
[316] Biderman, A., L. Johnson, J. McIntyre και A. Weir (1967): Report on a pilot survey in the district of Columbia on victimization and attitudes toward law enforcement. Washington, D.C.: President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice.

Ο Block[317] βρήκε ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός της αυτό-ενοχοποίησης του θύματος, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να αναφέρει μια επίθεση ή μια κακοποίηση στην αστυνομία. Τα θύματα που πιστεύουν ότι η μαρτυρία τους δεν θα γίνει πιστευτή από την αστυνομία, είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα. Η αυτό-ενοχοποίηση, σύμφωνα με τον Block, μπορεί να εκδηλωθεί στις περιπτώσεις που το θύμα ήταν υπό την επήρεια αλκοολούχων ποτών και στις περιπτώσεις που το θύμα δεν προέβαλε σθεναρή αντίσταση στην επίθεση που δέχθηκε. Τα αποτελέσματα της έρευνας απέδειξαν ότι όταν συντρέχουν οι παραπάνω περιστάσεις, είναι λιγότερο πιθανό να αναφερθεί το έγκλημα στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, τα θύματα επιθέσεων που δήλωσαν ότι ήταν μεθυσμένα τη στιγμή του εγκλήματος, ειδοποίησαν την αστυνομία σε ποσοστό 48%, σε σύγκριση με το συνολικό ποσοστό αναφοράς, για όλες τις επιθέσεις, που ήταν 56%. Η ντροπή, η αμηχανία και η ανησυχία των θυμάτων σχετικά με το χαρακτηρισμό τους από την αστυνομία, μπορεί να τα οδηγήσει στην αυτο-ενοχοποίησή τους και στην απόφαση να μη αναφέρουν το έγκλημα στις διωκτικές αρχές.

Μόνο μία από τις υποθέσεις της έρευνας του Hawkins βρέθηκε να είναι στατιστικά σημαντική, όσον αφορά στην εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς, αλλά και αυτή η υπόθεση δεν επιβεβαιώθηκε πλήρως. Η υπόθεση αυτή, είχε διατυπωθεί ως εξής:

> Δεδομένης της εμπιστοσύνης στην αστυνομία, όσο μεγαλύτερη είναι η αντιλαμβανόμενη, από ένα άτομο, απειλή θυματοποίησης, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα αναφοράς της θυματοποίησης[318].

Η παραπάνω υπόθεση, έχει διατυπωθεί, με διαφορετικό τρόπο και από τον Δασκαλάκη, σύμφωνα με τον οποίο:

> ...οι παραστάσεις που έχει κανείς για το έγκλημα και, συνεπώς, το ύψος του κατωφλιού εγκληματικότητας για τους διάφορους τύπους εγκλημάτων συνδέεται άμεσα με τον βαθμό πρόσληψης του εγκλήματος ως απειλής. Συνεπώς, όσο εντονότερη αισθάνεται κανείς αυτή την απειλή τόσο περισσότερο θα παραπέμψει στην ποινική δικαιοσύνη, σε περίπτωση που γίνει στόχος εγκληματικής δράσης[319].

Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας του Hawkins έδειξαν ότι ο φόβος που αισθάνονται τα άτομα για μια ενδεχόμενη μελλοντική θυματοποίησή τους, είναι ένας

---

[317] Block (1974), όπ. π., βλ. σημ. 121.
[318] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. σημ. 40, σελ. 428.
[319] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 101.

σημαντικός παράγοντας εξήγησης της αναφοράς στην αστυνομία. Βρέθηκε, δηλαδή, ότι όσο μεγαλύτερη είναι η απειλή που αισθάνεται το άτομο για μια μελλοντική θυματοποίησή του, τόσο πιθανότερο είναι να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία. Πραγματικά, ένας βασικός παράγοντας που έδωσαν τα ίδια τα θύματα ως λόγο αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, ήταν ότι ήθελαν να προστατευθούν από μια ενδεχόμενη επανάληψη, του ίδιου εγκλήματος, στο μέλλον (Bureau of Justice Statistics[320], Waller και Okihiro[321], Greenberg και Ruback[322]).

Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη, τα θύματα συχνά είναι απρόθυμα να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία και σ' αυτό το γεγονός σημαντική είναι:

> ...η επίδραση ορισμένων προσωπικών παραγόντων , πάνω στη διαμόρφωση της ανεκτικής στάσεως του παθόντος έναντι του εγκλήματος (π.χ. συμπάθεια προς τον δράστη, φόβος αντιποίνων, κ.λπ.)[323].

Ο φόβος του θύματος, για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση από τον δράστη, δεν βρέθηκε να παίζει σημαντικό ρόλο στη μη-αναφορά των εγκλημάτων κατά του προσώπου, τόσο στην έρευνα του Γκότιγκεν της Γερμανίας που διεξήχθη από τον Schwind (Kirchhoff και Kirchhoff[324]), όπου ο φόβος της αντεκδίκησης εξηγούσε τη μη-αναφορά σ' ένα ποσοστό της τάξεως του 3%, όσο και στις έρευνες των Η.Π.Α., όπου το ποσοστό ήταν 1%. Αντίθετα, στη μελέτη των δύο γειτονιών της Haifa που διεξήχθη από τον Fishman[325] και περιέλαβε εγκλήματα κατά του προσώπου, βρέθηκε ότι ο φόβος της αντεκδίκησης ήταν ο δεύτερος συχνότερος λόγος (13,8%), που δόθηκε από τα θύματα, για τη μη-αναφορά των εγκλημάτων, αυτής της κατηγορίας, στην αστυνομία.

Στα ίδια συμπεράσματα κατέληξε και η έρευνα του Singer[326], που βασίστηκε στις αυτό-αναφορές των θυμάτων εγκλημάτων κατά του προσώπου. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι ο φόβος του θύματος για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση από το δράστη ήταν ένας από τους κυριότερους λόγους που το οδήγησαν στην απόφαση να μην αναφέρει το

---

[320] Bureau of Justice Statistics (1990): Criminal victimization in the United States, 1988. Washington, D.C.: U.S.D.J.
[321] Waller και Okihiro (1978), όπ. π. βλ. σημ. 125.
[322] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42.
[323] Δασκαλάκης, όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 282.
[324] Kirchhoff και Kirchhoff (1984), όπ. π., βλ. σημ. 154.
[325] Fishman (1979), όπ. π., βλ. σημ. 80.
[326] Singer, S.I. (1988): The fear of reprisal and the failure of victims to report a personal crime. *Journal of Quantitative Criminology*, τομ. 4, τευχ. 3, σελ. 289 - 302.

έγκλημα στην αστυνομία. Επιπλέον, βρέθηκε ότι όσο σοβαρότερο ήταν το έγκλημα, τόσο περισσότερο τα θύματα δήλωναν ως λόγο μη-αναφοράς τον φόβο τους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη.

Από την έρευνα του Ennis[327], που έγινε με τη μέθοδο των αυτό-αναφορών των ίδιων των θυμάτων, βρέθηκε ο φόβος που αισθάνεται το θύμα για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση από το δράστη, δόθηκε ως λόγος μη-αναφοράς, μόνο από το 2% των θυμάτων που δεν είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία.

Με την ίδια μέθοδο πραγματοποιήθηκε και η έρευνα των Greenberg et. al.[328] σε θύματα κλοπής. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα θύματα που δεν ανέφεραν την κλοπή στην αστυνομία, έδωσαν ως λόγο αυτής της συμπεριφοράς τα συναισθήματα θυμού και αγανάκτησης που βίωναν μετά το έγκλημα, καθώς και την επιθυμία τους να τιμωρηθεί ο δράστης. Επίσης, βρέθηκε ότι το 5% των θυμάτων κλοπής έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς το φόβο τους για τα αντίποινα του δράστη. Τέλος, βρέθηκε ότι το 10% των θυμάτων δήλωσαν ότι δεν ανέφεραν την κλοπή στην αστυνομία, γιατί δεν ήθελαν να δημιουργήσουν προβλήματα στον δράστη!

Από μια άλλη έρευνα των Greenberg et. al.[329], που στηρίχθηκε σε υποθέσεις κλοπής, βρέθηκε ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο φόβος που προκάλεσε η κλοπή στο θύμα, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να αναφερθεί στην αστυνομία. Επίσης, βρέθηκε ότι οι γυναίκες - θύματα με υψηλό ή μέτριο επίπεδο θυμού, ήταν πιθανότερο να αναφέρουν την κλοπή στην αστυνομία, σε σχέση με τις γυναίκες - θύματα με χαμηλό επίπεδο θυμού. Το παραπάνω αποτέλεσμα δε βρέθηκε να ισχύει στην περίπτωση των ανδρών θυμάτων.

Η ανταπόδοση και η αντεκδίκηση ως συμπεριφορές της καθημερινής ζωής των ατόμων έχουν μελετηθεί, από τους ψυχολόγους και τους κοινωνικούς ψυχολόγους, στο εργαστήριο. Οι Bersheid et al.[330] υποστηρίζουν ότι η χρήση της αντεκδίκησης ως μέσου για την αποκατάσταση μιας αδικίας, είναι μια ευρέως αποδεκτή ιδέα, τόσο στη κοινωνία μας, όσο και μέσα σε ολόκληρη την ιστορική διαδρομή του ανθρώπινου γένους. Η έρευνά

---

[327] Ennis (1967), όπ. π., βλ. σημ. 30.
[328] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 46.
[329] Greenberg et. al. (1979), όπ. π., βλ. σημ. 242.
[330] Berscheid, E., D. Boye και E. Walster (1968): Retaliation as a means of restoring equity. *Journal of Personality and Social Psychology*, τευχ. 10, σελ. 370 - 376.

τους αποδεικνύει πράγματι ότι η αντεκδίκηση είναι, πράγματι, ένας τρόπος αποκατάστασης της δικαιοσύνης σε μια διαντίδραση μεταξύ δύο αγνώστων. Μια τέτοια πράξη μπορεί να αποκαταστήσει μια κάποια έννοια δικαιοσύνης, στη συνείδηση των ατόμων που θίγονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Με βάση τα παραπάνω και με την ίδια ακριβώς λογική, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι μια πράξη εκδίκησης του θύματος προς τον δράστη, για το κακό που έχει υποστεί από το έγκλημα.

Πληροφορίες που συλλέχθηκαν από διπλωματικές εργασίες φοιτητών (βλ. Houchon[331]), οι οποίες εφάρμοσαν την μέθοδο της συμμετοχικής παρατήρησης σε αστυνομικά τμήματα, έδειξαν ότι η αναφορά του εγκλήματος μπορεί να είναι ένα αποτέλεσμα των συναισθημάτων μοναξιάς που βιώνουν τα άτομα. Πράγματι, παρατηρήθηκε ότι οι μηνυτές εκδήλωναν διαφορετική ικανοποίηση για την πράξη τους, όταν ύστερα από μια διάρρηξη, για παράδειγμα, ερχόταν η αστυνομία επί τόπου να ακούσει το θύμα. Το θύμα μοιάζει:

> ...σα να προσπαθεί να ταράξει, κάπως την αδράνεια των διαπροσωπικών σχέσεων αναζητώντας έναν συνομιλητή, που πιθανόν δεν θα ξανασυναντήσει στο μέλλον[332].

Η ψυχολογική προσέγγιση του φαινομένου της αναφοράς, πάσχει από ένα σοβαρό μειονέκτημα. Πιο συγκεκριμένα, η προσέγγιση αυτή βασίζει την εξήγηση του φαινομένου στα συναισθήματα που βιώνουν τα θύματα του εγκλήματος, τα οποία όμως δεν είναι οι πραγματικοί παράγοντες αναφοράς, αλλά είναι τα αποτελέσματα άλλων παραγόντων, πιο σημαντικών για την εξήγηση του φαινομένου. Οι παράγοντες αυτοί αφορούν, κυρίως, στα χαρακτηριστικά του εγκλήματος.

---

[331] Houchon, G. (1988): Το θύμα συντελεστής προόδου στην εγκληματολογία. *Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας*, τευχ. 1, σελ. 10 - 31.
[332] Houchon (1988), όπ. π., βλ. σημ. 331, σελ. 14.

1.4.8. Ο βαθμός αστικοποίησης.

Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη[333], θα ήταν μεγάλο λάθος να εξετάσουμε το φαινόμενο της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, ξέχωρα από την κοινωνική οργάνωση μέσα στην οποία λαμβάνει χώρα. Η διαφορετική κοινωνική οργάνωση μπορεί να επιδράσει καθοριστικά στην απόφαση του θύματος για αναφορά και αυτό γιατί:

> ...η συμπεριφορά του ατόμου, συμβατική ή παρεκκλίνουσα, δεν εκδηλώνεται μέσα σ' ένα κοινωνικό κενό, αλλά μέσα σ' ορισμένα κοινωνικά πλαίσια, σ' ορισμένους τομείς κοινωνικών σχέσεων όπου το άτομο δρα και αλληλεπιδρά, π.χ. κοινότητα, γειτονιά, οικογένεια, εργασιακό περιβάλλον, κ.λπ.[334]

Αρκετοί θεωρητικοί (Wolfgang[335], Clinard[336], Fischer[337], Wirth[338]) έχουν τονίσει ότι οι συνθήκες που επικρατούν στις αστικές κοινωνίες, είναι υπεύθυνες για τα υψηλά ποσοστά εγκληματικότητας που παρατηρούνται σ' αυτές, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα ποσοστά των αγροτικών κοινωνιών . Για παράδειγμα ο Wolfgang[339] παρατήρησε ότι:

> ...υπάρχουν δυνάμεις μέσα σε μια αστική κοινωνία οι οποίες προκαλούν συνθήκες που συμβάλλουν στην εγκληματικότητα. Η αστική ζωή είναι περισσότερο απρόσωπη - απελευθερώνει το άτομο από τους περιορισμούς της κοινωνίας και του δίνει περισσότερη ελευθερία για παρέκκλιση.

Με το παραπάνω σκεπτικό, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι οι ίδιες συνθήκες επηρεάζουν και την απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Στα πλαίσια διαφορετικών κοινωνικών οργανώσεων, παρατηρούνται και διαφορετικές μορφές άτυπου κοινωνικού ελέγχου, που πιέζουν τα μέλη της ομάδας για συμμόρφωση στους κυρίαρχους κοινωνικούς κανόνες. Όσο μεγαλύτερη είναι η κοινωνική συνοχή της

---

333 Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 91.
334 Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 91.
335 Wolfgang, M.E. (1968): Urban crime. Στο J.Q. Wilson (ed.): The metropolitan enigma: Inquiries into the nature and dimension of America's urban crisis. Cambridge: Harvard University Press.
336 Clinard, M.B. (1964): The relation of urbanization and urbanism to criminal behavior. Στο E.W. Burgess και D.J. Bogue: Contributions to urban sociology. Chicago: Universituy of Chicago Press.
337 Fischer, C.S. (1976): The urban experience. New York: Harcourt, Brace and Jovanovich.
338 Wirth, L. (1938): Urbanism as a way of life. *American Journal of Sociology*, τομ. 44, τευχ. Ιουλίου, σελ. 1-24.
339 Wolfgang (1968), όπ. π., βλ. σημ. 335, σελ. 268.

ομάδας, τόσο μεγαλύτερη είναι και η αποτελεσματικότητα του άτυπου κοινωνικού ελέγχου. Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη[340]:

> Εκεί που υπάρχει μεγάλος βαθμός κοινωνικής συνοχής, η ομάδα αναλαμβάνει να ρυθμίσει μόνη της τις περιπτώσεις παρεκκλίνουσας ή εγκληματικής συμπεριφοράς χωρίς να προσφεύγει σε συστήματα επίσημου κοινωνικού ελέγχου.

Η παραπάνω υπόθεση επιβεβαιώθηκε από την έρευνα των Faugeron, Fichelet και Robert (βλ. Δασκαλάκης[341]) που έλαβε χώρα, ταυτόχρονα, σε μια πόλη κοντά στο Παρίσι και σε μια εβραϊκή κοινότητα της ίδιας πόλης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οποιαδήποτε διαφορά και αν ανέκυπτε, στα πλαίσια της πόλης, αναφερόταν στους μηχανισμούς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Αντίθετα, στα πλαίσια της εβραϊκής κοινότητας δεν παρατηρήθηκε καμία απολύτως αναφορά και αυτό γιατί η παραπάνω κοινότητα, λόγω της μεγάλης της κοινωνικής συνοχής, είχε αναλάβει να επιλύει μόνη της και στο εσωτερικό της κάθε διαφορά που προέκυπτε μεταξύ των μελών της.

Η ικανότητα, όμως, της ομάδας να ρυθμίσει την παρέκκλιση δεν είναι απεριόριστη. Τα όρια της ρύθμισης της παρέκκλισης από την ομάδα τίθενται, σύμφωνα με τον Δασκαλάκη[342], από δύο παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας είναι η δημοσιότητα που θα πάρει το έγκλημα. Αν το έγκλημα δεν πάρει δημοσιότητα και κρατηθεί στα πλαίσια της κοινότητας, τότε η παρέκκλιση είναι δυνατό να διευθετηθεί στα πλαίσια της ομάδας. Αν, όμως, το έγκλημα ξεπεράσει τα όρια της ομάδας, τότε η αναφορά του στους μηχανισμούς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, μπορεί να καταστεί αναπόφευκτη. Ο δεύτερος παράγοντας είναι η ανεπάρκεια του άτυπου κοινωνικού ελέγχου να αντιμετωπίσει το συγκεκριμένο έγκλημα. Αυτό συμβαίνει στις περιπτώσεις όπου το έγκλημα είναι μεγάλης βαρύτητας και η ομάδα δεν μπορεί να το διευθετήσει στα στενά της πλαίσια ή στις περιπτώσεις υποτροπής του παρεκκλίνοντος ατόμου, πράγμα που σημαίνει ότι το άτομο είναι κοινωνικά απροσάρμοστο και ότι ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος αδυνατεί να το ελέγξει κοινωνικά. Με βάση τα πιο πάνω, ο Δασκαλάκης[343] κατέληξε στον παρακάτω ορισμό της παραπομπής:

---

[340] Δασκαλάκης, όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 92.
[341] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 92.
[342] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 93 - 94.
[343] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 94.

> ... είναι ένας μηχανισμός εξόδου από ένα σύστημα κοινωνικού ελέγχου και εισόδου σ' ένα άλλο.

Σύμφωνα με τον Stinchcombe[344], η ανωνυμία και το απρόσωπο των σχέσεων είναι άμεσο αποτέλεσμα της ζωής σε περιοχές με μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα και λόγω αυτών των συνθηκών, οι αστικές κοινωνίες έχουν περιορισμένες δυνατότητες να ρυθμίσουν τη συμπεριφορά των μελών τους. Στις κοινωνίες αυτού του τύπου, η συμπεριφορά ρυθμίζεται από την αστυνομία, η οποία είναι ο επίσημος φορέας επιβολής του κοινωνικού ελέγχου.

Αντίθετα, στις περισσότερο κλειστές κοινωνίες, όπως είναι οι αγροτικού τύπου κοινωνίες, υπάρχουν διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών τους και συνεπώς η συμπεριφορά τους είναι ευκολότερο να παρατηρηθεί. Επίσης, υπάρχουν αποτελεσματικά δίκτυα πληροφόρησης, ικανά να ρυθμίζουν άτυπα τη συμπεριφορά των μελών. Οι ομάδες αυτές μπορούν να λειτουργήσουν ως «ζώνες μη παραπομπής», σύμφωνα με τον όρο του Zauberman[345]. Ως τέτοιες ομάδες θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν οι διάφορες θρησκευτικές και παρα-θρησκευτικές οργανώσεις (π.χ. αιρέσεις), πολιτισμικές ομάδες (π.χ. τσιγγάνοι), μειονοτικές ομάδες (π.χ. μετανάστες), ή ακόμη και μικρές κοινωνικές ομάδες σε τοπικό επίπεδο (π.χ. μικρές επαρχιακές κοινότητες), οι οποίες χαρακτηρίζονται από στενές διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών τους, καθώς και από πολιτισμική ομοιογένεια.

Από την άλλη μεριά, οι αστικές κοινωνίες χρησιμοποιούν περισσότερο τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, προκειμένου να ρυθμίσουν τη συμπεριφορά των μελών τους, πράγμα που συμβαίνει λόγω της ελλείψεως αποτελεσματικών δικτύων πληροφόρησης για τον έλεγχο της συμπεριφοράς[346].

Η εμπειρική έρευνα, μολονότι περιορισμένη, έχει υποστηρίξει τις παραπάνω θεωρητικές προτάσεις. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα του Boggs[347] απέδειξε ότι οι κάτοικοι

---

[344] Stinchcombe, A.L. (1963): Institutions of privacy in thw determination of police administrative practice. *American Journal of Sociology*, τομ. 69, σελ. 150 - 160.
[345] Zauberman (1985), όπ. π., βλ. σημ. 186, σελ. 26.
[346] Laub, J.H. (1981): Ecological considerations in victim reporting to the police. *Journal of Criminal Justice*, τομ. 9, σελ. 419 - 430.
[347] Boggs, S.L. (1971): Formal and informal crime control: An exploratory survey of urban, suburban, and rural orientation. *The Sociological Quarterly*, τομ. 12, τευχ. καλοκαίρι, σελ. 319 - 327.

των αγροτικών και των ημιαστικών περιοχών είναι πιθανότερο να βασιστούν στον ανεπίσημο κοινωνικό έλεγχο προκειμένου να αντιμετωπίσουν το έγκλήμα, σε σχέση με τους κατοίκους των αστικών περιοχών. Ο επίσημος κοινωνικός έλεγχος βρέθηκε να είναι κυρίαρχος στους κατοίκους των αστικών περιοχών και ιδιαίτερα στους μαύρους. Από την άλλη μεριά, ο Smith[348], χρησιμοποιώντας στοιχεία θυματολογικών ερευνών, βρήκε ότι οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών ανέφεραν στην αστυνομία ένα σημαντικά μικρότερο ποσοστό εγκλημάτων, σε σχέση με τους κατοίκους των αστικών περιοχών. Ο Smith[349] αιτιολόγησε το παραπάνω εύρημα ως εξής:

> ...αυτή η διαφορά μπορεί να οφείλεται στην επιθυμία των κατοίκων των αγροτικών περιοχών να χρησιμοποιούν ανεπίσημα μέσα τιμωρίας στις περιπτώσεις που αυτό είναι δυνατό. Η προθυμία για αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία φαίνεται να συνδέεται με την ανάπτυξη ενός γραφειοκρατικού συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.

Από τα παραπάνω, βλέπουμε ότι υπάρχουν διαφορετικοί μηχανισμοί κοινωνικού ελέγχου στις αστικές και τις αγροτικές κοινωνίες. Επίσης, φαίνεται να υπάρχουν και διαφορετικά είδη αντίδρασης στο έγκλημα, ανάμεσα στους δύο παραπάνω τύπους κοινωνιών. Σύμφωνα με τον Conklin[350], οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών βρέθηκαν να είναι απρόθυμοι να ανεχθούν την επίσημη και αμερόληπτη εφαρμογή του νόμου. Πιο συγκεκριμένα, ο Conklin διατύπωσε την άποψη ότι:

> Στις πολύ συνεκτικές κοινότητες μπορεί επίσης να υπάρχει μια απροθυμία των κατοίκων να αναφέρουν τα εγκλήματα στην αστυνομία, γιατί η αστυνομία θεωρείται ξένη και γιατί τα άτομα αισθάνονται ότι θα πρέπει και στο μέλλον να ζήσουν με τους γείτονές τους. Έτσι, μπορεί στις κοινωνίες αυτές ο επίσημος κοινωνικός έλεγχος να είναι ασθενέστερος, γιατί οι άτυποι έλεγχοι είναι εντονότεροι. Τα υψηλά ποσοστά του εγκλήματος θα βρεθούν εκεί που οι φορείς του τυπικού ελέγχου στερούνται της υποστήριξης του κοινού και εκεί που οι άτυποι έλεγχοι δεν είναι αρκετά έντονοι για να συγκρατήσουν αποτελεσματικά τους παρεκκλίνοντες μέσα στην κοινότητα.[351]

Μολονότι θα περίμενε κανείς τα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων να είναι υψηλότερα στις αστικές περιοχές, όπου οι μηχανισμοί του άτυπου κοινωνικού ελέγχου

---

[348] Smith, B.L. (1979): Criminal victimization in rural areas: An analysis of victimization patterns and reporting trends. Ph.D. dissertation, Purdue University.
[349] Smith (1979), όπ. π., βλ. σημ. 348, σελ. xv - xvi.
[350] Conklin, J. (1975): The impact of crime. New York: MacMillan.
[351] Conklin (1975), όπ. π., βλ. σημ. 350, σελ. 137.

είναι ασθενέστεροι, παρ' όλα αυτά η έρευνα του Laub[352] δεν βρήκε σημαντικές διαφορές στα ποσοστά αναφοράς των διαφόρων τύπων εγκλημάτων, ανάμεσα στις αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Το παραπάνω συμπέρασμα, μας δείχνει καθαρά ότι ο βαθμός αστικοποίησης της περιοχής που κατοικεί το θύμα, δεν έχει σημαντική επίδραση στην απόφασή του για αναφορά.

Ο Black[353], το 1976, παρουσίασε ένα θεωρητικό μοντέλο εξήγησης του φαινομένου της αναφοράς. Μεταξύ των άλλων υποστήριξε ότι: i) στις αγροτικές κοινωνίες - όπου ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος, για την διευθέτηση των κρίσεων είναι εντονότερος σε σχέση με τις απρόσωπες αστικές κοινωνίες - η αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία θα είναι σπανιότερη σε σύγκριση με τις αστικές περιοχές, που ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος είναι σχεδόν ανύπαρκτος, ii) όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος της κοινότητας που κατοικεί το θύμα, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα για αναφορά και τέλος iii) τα θύματα που κατοικούν σε πυκνοκατοικημένες περιοχές έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να αναφέρουν, σε σχέση με τα θύματα που ζουν σε αραιοκατοικημένες περιοχές. Τις παραπάνω θεωρητικές προτάσεις του Black, προσπάθησε να ελέγξει ερευνητικά η μελέτη των Gottfredson και Hindelang[354]. Η στατιστική ανάλυση των στοιχείων της έρευνας δεν επιβεβαίωσε την ισχύ των παραπάνω υποθέσεων του Black.

Από τις παραπάνω έρευνες, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο παράγοντας του βαθμού αστικοποίησης της κοινότητας, δεν παίζει κάποιο σημαντικό ρόλο στην απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

1.4.9. Ο ορθολογικός υπολογισμός ωφελειών και ζημιών.

Πολλές μελέτες έχουν υποστηρίξει ότι η απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, βασίζεται σ' έναν υπολογισμό των κερδών και των ζημιών που θα αποκομίσει το θύμα ως αποτέλεσμα της αναφοράς. Ο Skogan επισήμανε ότι:

---

[352] Laub (1981), όπ. π., βλ. σημ. 346.
[353] Black (1976), όπ. π., βλ. σημ. 145.
[354] Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. σημ. 26.

> ...η απόφαση του θύματος για αναφορά φαίνεται να κυριαρχείται από έναν ορθολογικό υπολογισμό όσον αφορά στις ζημιές και στα κέρδη μιας τέτοιας πράξης.[355]

Ο Conklin[356] με τη σειρά του παρατήρησε ότι:

> ...τα άτομα δεν καλούν την αστυνομία εκτός και αν είναι σοβαρά αδικημένα ή έχουν κάτι να κερδίσουν... Το κέρδος θα πρέπει να υπερτερεί της προσπάθειας για κλήση της αστυνομίας και του ψυχολογικού κόστους της εμπλοκής στο ποινικό σύστημα, διαφορετικά η κλήση δεν θα πραγματοποιηθεί.

Παρόμοια είναι και η άποψη του Block[357], ο οποίος υποστήριξε ότι:

> Η απόφαση του θύματος να ειδοποιήσει την αστυνομία για ένα έγκλημα, βασίζεται στον υπολογισμό των προερχόμενων από την ειδοποίηση ωφελειών και των προκαλούμενων ζημιών. Αυτές οι ζημιές και τα οφέλη μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τον τύπο του εγκλήματος, του θύματος και της κατάστασης.

Τα στοιχεία του National Crime Survey για το 1973, έδειξαν ότι το 74% των ασφαλισμένων διαρρήξεων είχε αναφερθεί στην αστυνομία, ενώ μόνο το 44% των ανασφάλιστων ληστειών έφτασαν στην αστυνομία[358]. Βασισμένοι στα ίδια στοιχεία, οι Gottfredson και Gottfredson[359] βρήκαν ότι το 85% των ασφαλισμένων κλοπών αναφέρθηκε στην αστυνομία, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις ανασφάλιστες κλοπές ήταν μόνο 51%. Σύμφωνα με τον Skogan[360], τα ποσοστά για τις ασφαλισμένες και τις ανασφάλιστες κλοπές ήταν 45% και 18%, αντίστοιχα. Από την έρευνα του Reiss[361] διαπιστώθηκε ότι, οι περισσότεροι επιχειρηματίες ανέφεραν στην αστυνομία το έγκλημα κατά της ιδιοκτησίας τους, με βασικό κίνητρο το προσωπικό τους συμφέρον, δηλώνοντας στους συνεντευκτές της έρευνας ότι ήθελαν να εισπράξουν την αποζημίωση από την ασφαλιστική εταιρεία.

Με τα παραπάνω συμπεράσματα συμφωνούν τα αποτελέσματα και άλλων ερευνών (Van Dijk και Vianen[362], Waller και Okihiro[363], Schneider et. al.[364]), καθώς επίσης και τα

---

[355] Skogan (1984), όπ. π., βλ. σημ. 110, σελ. 114.
[356] Conklin (1975), όπ. π., βλ. σημ. 350, σελ. 157.
[357] Block (1974), όπ. π., βλ. σημ. 121, σελ. 555.
[358] Skogan (1984), όπ. π., βλ. σημ. 110, σελ. 121.
[359] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28.
[360] Skogan (1984), όπ. π., βλ. σημ. 110, σελ. 121.
[361] Reiss (1971), όπ. π., βλ. σημ. 36.
[362] Van Dijk, J. και A.C. Vianen (1978): Criminal victimization in the Netherlannds: Victim surveys 1974-1977. Den Hague, Netherlands: Research and Documentation Centre, Ministry of Justice.
[363] Waller και Okihiro (1978), όπ. π., βλ. σημ. 125.
[364] Schneider et. al. (1976), όπ. π., βλ. σημ. 21.

αποτελέσματα της έρευνας του Ennis[365] σύμφωνα με τα οποία τα θύματα που αναφέρουν τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας τους στην αστυνομία, το κάνουν με πρωταρχικό σκοπό την είσπραξη της αποζημίωσης από την ασφαλιστική εταιρεία[366]. Η παραπάνω πρακτική του θύματος παρατηρήθηκε κυρίως στις περιπτώσεις κλοπής αυτοκινήτου.

Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη και τους συνεργάτες του[367]:

> ...οι ιδιώτες τότε μόνο παίρνουν την πρωτοβουλία της παραπομπής κάποιου στην ποινική διαδικασία, όταν η αξιόποινη συμπεριφορά του θίγει ατομικά τους συμφέροντα.

Έχει παρατηρηθεί ότι τα εγκλήματα που αναφέρονται στην αστυνομία, σε μεγαλύτερο ποσοστό, από ιδιώτες, είναι τα εγκλήματα εκείνα που θίγουν κατά κύριο λόγο ιδιωτικά συμφέροντα. Έτσι, από την έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε.[368] για την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα, που στηρίχθηκε σ' ένα δείγμα 500 δικογραφιών, βρέθηκε ότι οι κατηγορίες των εγκλημάτων που επισημαίνονται σε μεγαλύτερη έκταση από τους ιδιώτες, παρά από την αστυνομία είναι: τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας (88,9% έναντι 11%), τα εγκλήματα κατά της δικαιοσύνης (87,5% έναντι 12,5%) και η οικονομική εγκληματικότητα (54,3% έναντι 45,7%). Χαρακτηριστικό και των τριών κατηγοριών είναι ότι τα εγκλήματα που υπάγονται σ' αυτές θίγουν ιδιωτικά συμφέροντα, κυρίως οικονομικά, και διαπράττονται στα πλαίσια στενών διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ δράστη και θύματος, έτσι ώστε να μην υποπίπτουν στην άμεση αντίληψη των διωκτικών αρχών. Και τα εγκλήματα κατά της δικαιοσύνης θίγουν ιδιωτικά συμφέροντα, π.χ. του κατηγορούμενου που έχει ιδιωτικό συμφέρον από την ψευδορκία, γιατί περί αυτής κυρίως πρόκειται.

Από την παραπάνω έρευνα του Ε.Κ.Κ.Ε., βρέθηκε ότι οι κατηγορίες των εγκλημάτων που δεν θίγουν ιδιωτικά συμφέροντα, έχουν μεγάλα ποσοστά αυτεπάγγελτης επισήμανσης και μικρά ποσοστά αναφοράς από ιδιώτες. Τέτοια εγκλήματα είναι τα εγκλήματα περί των ναρκωτικών (100% αυτεπάγγελτη επισήμανση από την αστυνομία), τα

---

[365] Ennis (1967), όπ. π., βλ. σημ. 30, σελ. 41.
[366] Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις Η.Π.Α. για να εισπράξει κάποιος την ασφάλεια σε περίπτωση διάρρηξης, θα πρέπει πρώτα να έχει αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία και μετά να αξιώσει την καταβολή των ασφαλίστρων από την ασφαλιστική εταιρεία.
[367] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. σημ. 5.
[368] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. σημ. 5.

εγκλήματα κατά της δημόσιας τάξης (93,2%) και τα εγκλήματα περί εκμετάλλευσης της πορνείας (76,9%). Από τα παραπάνω στοιχεία, φαίνεται καθαρά πως η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία εμπεριέχει και έναν υπολογισμό εκ μέρους του θύματος των ζημιών και των κερδών που θα αποκομίσει από αυτή του την ενέργεια.

Η έρευνα των Smith και Maness[369], που πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο των αυτο-αναφορών θυμάτων διάρρηξης σχετικά με τους λόγους που τα ώθησαν στο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, δεν επιβεβαίωσε την παραπάνω υπόθεση. Πιο συγκεκριμένα, το κίνητρο του προσωπικού συμφέροντος του θύματος, στην παραπάνω έρευνα, ενυπάρχει στις μεταβλητές: «προσωπική προστασία», «είσπραξη ασφάλειας» και «ανάκτηση της χαμένης ιδιοκτησίας». Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι ελάχιστα θύματα έδωσαν ως λόγο αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, μία από τις παραπάνω μεταβλητές. Ο συχνότερος παράγοντας αναφοράς που δόθηκε από τα θύματα ήταν ο παράγοντας εκείνος που σχετίζεται με τις «υποχρεώσεις του πολίτη».

Ένα επιπρόσθετο στοιχείο της έρευνας ήταν ότι το 1/3 των θυμάτων που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, δεν είχαν κανένα είδος ασφάλισης και έτσι απορρίπτεται το επιχείρημα ότι η αναφορά της διάρρηξης στην αστυνομία βασίζεται, κατά κύριο λόγο, στην πρόθεση του θύματος να εισπράξει την ασφάλεια από την ασφαλιστική εταιρεία. Συνεπώς, από την έρευνα αυτή βγαίνει το συμπέρασμα ότι η απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, δεν είναι αποτέλεσμα ενός ορθολογικού υπολογισμού των κερδών και των ζημιών που θα έχει μια τέτοια απόφαση ή ότι δεν είναι αποτέλεσμα, μόνο, αυτού του υπολογισμού.

Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η έρευνα των Greenberg et. al.[370], στην οποία μελετήθηκαν 989 φάκελοι υποθέσεων κλοπής και διάρρηξης, για τις οποίες είχε λάβει γνώση η αστυνομία. Από την έρευνα αυτή βρέθηκε ότι το 65% των θυμάτων που ανέφεραν το συμβάν στην αστυνομία, δεν είχαν δικαίωμα αποζημίωσης γιατί το ποσό που είχε κλαπεί ήταν μικρότερο από το ελάχιστο όριο που προέβλεπαν οι περισσότερες ασφαλιστικές εταιρείες και γιατί είχαν κλαπεί χρηματικά ποσά τα οποία δεν καλύπτονται

[369] Smith και Maness (1976), όπ. π., βλ. σημ. 166.
[370] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 25.

από το σύνολο των ασφαλιστικών εταιρειών. Το παραπάνω συμπέρασμα ενισχύεται και από το γεγονός ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η χρηματική αξία των κλοπιμαίων ήταν κάτω από 25 δολάρια και τα θύματα που ανέφεραν την κλοπή ήταν άτομα που ανήκαν στα εύπορα ή στα μέσα και ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η έρευνα του Schwind στο Γκότιγκεν της Γερμανίας, η οποία με τη σειρά της δεν διαπίστωσε κάποια σχέση ανάμεσα στην ασφάλιση του αντικειμένου και την αναφορά του εγκλήματος, κατά της ιδιοκτησίας, στην αστυνομία (Kirchhoff και Kirchhoff[371]).

Αντίθετα με τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών, ο Ennis[372] βρήκε ότι η είσπραξη της αποζημίωσης από την ασφαλιστική εταιρεία, είναι σημαντικός παράγοντας αναφοράς των κλοπών αυτοκινήτου (89%) και των αυτοκινητιστικών ατυχημάτων που είναι αποτέλεσμα απροσεξίας και αμέλειας (71%).

Τα παραπάνω αποτελέσματα υποστηρίχθηκαν και από την έρευνα του Houchon[373]. Από την παραπάνω έρευνα βρέθηκε να υπάρχει μια κατηγορία εγκλήσεων που υποβάλλονται στην αστυνομία και οι οποίες συνιστούν ένα υποχρεωτικό στάδιο, στο πλαίσιο της διαδικασίας για την είσπραξη της αποζημίωσης από την ασφαλιστική εταιρία.

1.4.10. Άλλοι παράγοντες αναφοράς του εγκλήματος.

Πέρα από τους παραπάνω παράγοντες, οι έρευνες εστίασαν το ενδιαφέρον τους και σε ορισμένους άλλους παράγοντες που επηρεάζουν την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Λόγω του ότι οι παράγοντες αυτοί μελετήθηκαν αποσπασματικά και από μικρό αριθμό ερευνητών, θα παρουσιαστούν εν συντομία. Στο σημείο αυτό κρίνω σκόπιμο να επισημάνω ότι οι παράγοντες αυτοί έχουν ανάγκη επιπρόσθετης έρευνας, έτσι ώστε να

---

[371] Kirchhoff και Kirchhoff (1984), όπ. π., βλ. σημ. 154.
[372] Ennis (1967), όπ. π., βλ. σημ. 103.
[373] Houchon (1988), οπ. π., βλ. σημ. 331, σελ. 14.

είμαστε σε θέση να αξιολογήσουμε με μεγαλύτερη αξιοπιστία την επίδραση του στην απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

1.4.10.1. Η έλλειψη αποδεικτικού υλικού.

Ένας λόγος μη-αναφοράς που δίνεται πολύ συχνά από τα θύματα, στις έρευνες διακρίβωσης των παραγόντων μη-αναφοράς με αυτο-αναφορές των θυμάτων, είναι ότι "δεν μπορεί να γίνει τίποτα" με την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία ή ότι υπάρχει "έλλειψη αποδείξεων". Στις Η.Π.Α. αυτός είναι ο δεύτερος συχνότερα συναντόμενος λόγος μη-αναφοράς, τόσο για τα εγκλήματα κατά του προσώπου, όσο και για τα εγκλήματα κατά του νοικοκυριού (Bureau of Justice Statistics[374]).

Από την έρευνα των Berk et.al.[375], βρέθηκε ότι τα θύματα συζυγικής κακοποίησης ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, όταν σ' αυτό υπήρχαν αυτόπτες μάρτυρες. Το παραπάνω εύρημα θα μπορούσε να ερμηνευτεί με δύο τρόπους. Θα μπορούσε, κατά πρώτο λόγο, να σημαίνει ότι τα θύματα συζυγικής κακοποίησης αναφέρουν συχνότερα το περιστατικό στην αστυνομία, όταν υπάρχει τρόπος να αποδειχθεί το βάσιμο της καταγγελίας τους. Από την άλλη μεριά, θα μπορούσε να σημαίνει μια κοινωνική πίεση που ασκείται στο θύμα από τρίτα πρόσωπα και μια ταυτόχρονη αύξηση του ποσού της ψυχολογικής έντασης που βιώνει το θύμα η οποία το ωθεί στην "αυτονόητη" συμπεριφορά της αναφοράς του περιστατικού στην αστυνομία.

1.4.10.2. Ο βαθμός κοινωνικής ολοκλήρωσης του θύματος.

Από την έρευνα των Schneider et. al.[376] βγήκε το συμπέρασμα ότι ο βαθμός κοινωνικής ολοκλήρωσης του θύματος είναι ο καλύτερος παράγοντας πρόβλεψης της

---

[374] Bureau of Justice Statistics (1981), όπ. π, βλ. σημ. 97.
[375] Berk et. al. (1984), όπ. π., βλ. σημ. 152.
[376] Schneider et. al. (1976), όπ. π., βλ. σημ. 21.

απόφασης, των θυμάτων εγκλημάτων κατά του προσώπου, για αναφορά στην αστυνομία. Η κοινωνική ολοκλήρωση του θύματος, στην έρευνα αυτή, μετρήθηκε με βάση την ικανότητά του να κατανοεί τη φύση των ζητημάτων που απασχολούν την τοπική κοινωνία στην οποία κατοικεί, καθώς και από τη συμμετοχή του σε δραστηριότητες της κοινότητας που έχουν ως στόχο τους την πρόληψη του εγκλήματος.

1.4.10.3. Το μέσο εκπαιδευτικό επίπεδο της κοινότητας.

Ο Black[377], το 1976, παρουσίασε ένα θεωρητικό μοντέλο εξήγησης του φαινομένου της αναφοράς. Μεταξύ των άλλων υποστήριξε ότι όσο υψηλότερο είναι το γενικό εκπαιδευτικό επίπεδο της κοινότητας στην οποία κατοικεί το θύμα, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία. Την παραπάνω θεωρητική πρόταση του Black, προσπάθησε να ελέγξει ερευνητικά η μελέτη των Gottfredson και Hindelang[378]. Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας έδειξε ότι η παραπάνω υπόθεση ισχύει ελαφρώς, αλλά αντίθετα. Δηλαδή, βρέθηκε ότι όσο χαμηλότερο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο της κοινότητας, τόσο μεγαλώνει η πιθανότητα αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

1.4.10.4. Ο βαθμός οργάνωσης του θύματος και του δράστη.

Το θεωρητικό μοντέλο εξήγησης του φαινομένου της αναφοράς του Black[379], μεταξύ των άλλων, υποστήριξε ότι: i) οι επιχειρήσεις που πέφτουν θύματα εγκλημάτων (οι οποίες έχουν μεγάλο βαθμό οργάνωσης), είναι πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σχέση με τα άτομα θύματα (τα οποία έχουν, σαφώς, μικρότερο βαθμό οργάνωσης) και ii) πιθανότερο να αναφέρουν στην αστυνομία είναι δύο ή περισσότερα

377 Black (1976), όπ. π., βλ. σημ. 145.
378 Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. σημ. 26.
379 Black (1976), όπ. π., βλ. σημ. 145.

θύματα που θυματοποιούνται από ένα δράστη, έπειτα δύο ή περισσότερα θύματα που θυματοποιούνται από δύο ή περισσότερους δράστες, στη συνέχεια ένα θύμα που θυματοποιείται από έναν δράστη, και τέλος ένα θύμα που θυματοποιείται από δύο η περισσότερους δράστες.

Τις παραπάνω θεωρητικές προτάσεις του Black, προσπάθησε να ελέγξει ερευνητικά η μελέτη των Gottfredson και Hindelang[380]. Από την στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας βρέθηκε ότι ο βαθμός οργάνωσης του θύματος συνδέεται με τα μεγαλύτερα ποσοστά αναφοράς στην αστυνομία αλλά, αντίθετα με τις θεωρητικές προσδοκίες του Black, ο βαθμός οργάνωσης των δραστών δε βρέθηκε να μειώνει την διάθεση του θύματος για αναφορά.

Μια ιδιότυπη κατηγορία εγκλημάτων είναι τα εγκλήματα εκείνα που το θύμα τους δεν είναι κάποιο άτομο, αλλά ένας οργανισμός (π.χ. μια επιχείρηση). Σ' αυτές τις περιπτώσεις η απόφαση για αναφορά είναι περισσότερο πολύπλοκη και διαφέρει από τη διαδικασία λήψης απόφασης των ατόμων - θυμάτων. Χαρακτηριστική περίπτωση τέτοιων εγκλημάτων είναι οι κλοπές σε καταστήματα (shoplifting), όπου τα θύματα είναι τα ίδια τα καταστήματα. Τα θύματα, αυτού του είδους, παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό οργάνωσης από τα άτομα - θύματα.

Οι Gottfredson και Gottfredson[381], μελετώντας το έγκλημα της κλοπής σε καταστήματα, υποστήριξαν ότι τα εγκλήματα που τα θύματά τους διαθέτουν υψηλό βαθμό οργάνωσης, είναι λιγότερο πιθανό να αναφερθούν στην αστυνομία. Η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται και από την έρευνα του Hindelang[382] σε υποθέσεις κλοπής καταστημάτων, από την οποία βρέθηκε ότι από τους 6.000 δράστες που είχαν συλληφθεί από το προσωπικό των καταστημάτων, μέσα σε χρονική περίοδο τριών ετών, μόνο το 26% απ' αυτούς παραπέμφθηκαν στην αστυνομία. Επιπλέον, βρέθηκε ότι για ένα μεγάλο ποσοστό κλοπών, το θύμα (διεύθυνση καταστήματος) δε λαμβάνει γνώση της διάπραξής τους, πράγμα που δεν συμβαίνει στις περιπτώσεις που το θύμα είναι ένα μεμονωμένο άτομο.

---

[380] Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. σημ. 26.
[381] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28.
[382] Hindelang (1974), όπ. π., βλ. σημ. 141.

Συνεπώς, απαραίτητη προϋπόθεση για αναφορά των εγκλημάτων αυτού του τύπου, είναι η σύλληψη του δράστη από το προσωπικό του καταστήματος.

Σύμφωνα με τον Chapman:

> Αν λάβουμε υπ' όψη την διόγκωση της σύγχρονης επιχείρησης και το πλήθος των προσώπων που εργάζονται σ' αυτές, αντιλαμβανόμαστε ότι ο διευθύνων την επιχείρηση ασκεί πράγματι μια ιδιωτική δικαιοσύνη και επηρεάζει σε μεγάλη έκταση τον σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας.[383]

Ο μεγάλος σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας, στα εγκλήματα κατά των επιχειρήσεων, οφείλεται στη διακριτική ευχέρεια που έχει ο διευθυντής της επιχείρησης, στα χαμηλά ποσοστά αναφοράς αυτού του είδους της εγκληματικότητας, καθώς και στον μεγάλο αριθμό των εγκλημάτων για τα οποία δε λαμβάνει γνώση το θύμα (διεύθυνση επιχείρησης).

1.4.10.5. Τα νοητικά σενάρια αναφοράς.

Όπως έχουν αποδείξει οι Bower et. al.[384], τα άτομα έχουν μέσα στο μυαλό τους διάφορα "σενάρια" (scripts) σε σχέση με τις διάφορες καθημερινές δραστηριότητές τους, όπως η επίσκεψη σε γιατρό, η έξοδος για φαγητό σε κάποιο εστιατόριο, τα ψώνια σε κάποιο κατάστημα, κ.λπ. Με τον όρο "σενάριο" εννοούμε τις δομές γνώσης που οργανώνονται ως κομμάτια πληροφοριών, που δημιουργούν ένα ολοκληρωμένο και δομημένο σύνολο. Έτσι, για παράδειγμα, όταν πηγαίνουμε στο μανάβικο για ψώνια, έχουμε στο μυαλό μας μια συγκεκριμένη αλληλουχία ενεργειών, όπως: μπαίνουμε στο κατάστημα, διαλέγουμε τα φρούτα που θέλουμε, πηγαίνουμε στο ταμείο, πληρώνουμε και φεύγουμε από το μαγαζί. Πέρα, όμως, από τις καθημερινές δραστηριότητες των ατόμων, μπορούμε να πούμε ότι το παραπάνω μοντέλο ισχύει και σε σπανιότερες δραστηριότητές τους, μόνο που εκεί τα "σενάρια" δεν είναι τόσο απλά και ξεκάθαρα.

---

[383] Chapman, D.: The sociology and the stereotype of the criminal. , σελ. 62.
[384] Bower, G., J. Black και T. Turner (1979): Scripts in text comprehension and memory. *Cognitive Psychology*, τομ. 11, σελ. 177 - 220.

Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να πούμε ότι και τα θύματα εγκλημάτων χρησιμοποιούν "σενάρια" θυματοποίησης στα οποία περιλαμβάνονται οι προσδοκίες τους για τους τρίτους και οι επιλογές αντιμετώπισης του εγκλήματος. Έτσι, για παράδειγμα, τα θύματα μπορεί να έχουν στο μυαλό τους ένα "σενάριο" ιδιωτικής επίλυσης της κρίσης (π.χ. αντεκδίκηση του δράστη ή αποζημίωση) ή ένα "σενάριο" αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

Αδιαμφισβήτητα, τα "σενάρια" αυτά διαφέρουν κατά περίπτωση, ανάλογα με τη σοβαρότητα του εγκλήματος. Για να ελέγξουν την παραπάνω υπόθεση, οι Greenberg et. al.[385] πραγματοποίησαν μια πειραματική μελέτη στην οποία έβαλαν 37 φοιτητές (21 άνδρες και 16 γυναίκες) να φανταστούν ότι ενώ επέστρεφαν στο σπίτι τους, το έβρισκαν παραβιασμένο και απ' αυτό έλλειπε ιδιοκτησία τους χρηματικής αξίας είτε πέντε, είτε τριακοσίων δολαρίων. Στη συνέχεια, τους ζήτησαν να φτιάξουν ένα "σενάριο" αναφοράς, της συγκεκριμένης διάρρηξης, στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι, ενώ τα "σενάρια" ήσαν κατά βάση ίδια, οι φοιτήτριες που υποτίθεται ότι είχαν πέσει θύματα διάρρηξης τριακοσίων δολαρίων, ήταν πιθανότερο να δηλώσουν ότι η αστυνομία θα επισκεπτόταν το σπίτι τους, θα τους υπέβαλλε ερωτήσεις σχετικά με το έγκλημα και θα άρχιζε έρευνα για τη διάρρηξη και το δράστη της. Στο σημείο αυτό, τα τρίτα άτομα μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά το θύμα, σε σχέση με το ποιο "σενάριο" θα πρέπει να ακολουθήσουν προκειμένου να αντιμετωπίσουν το έγκλημα και τις συνέπειές του. Τέλος, βρέθηκε ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα πίστευαν ότι η αστυνομία ήταν πιθανότερο να βρει την κλεμμένη ιδιοκτησία τους, όταν ανήκαν στην δεύτερη ομάδα, σε σχέση μ' αυτούς που ανήκαν στην πρώτη.

Τα "σενάρια" που βρίσκονται μέσα στο μυαλό των θυμάτων είναι προϊόντα των παραστάσεων και των παρελθουσών εμπειριών τους. Έτσι, για παράδειγμα, ένα άτομο που δεν έχει δει ποτέ στη ζωή του θάλασσα, δεν θα αισθανθεί ποτέ την επιθυμία να κολυμπήσει ή να ψαρέψει, για τον απλούστατο λόγο ότι αγνοεί και τις δύο παραπάνω ενέργειες. Έτσι και ένα θύμα που αγνοεί τη λειτουργία του ποινικού συστήματος και δεν

[385] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 25.

έχει καμιά απολύτως σχέση μ' αυτό, είναι απίθανο να αναφέρει ένα έγκλημα στην αστυνομία και να επιδιώξει ποινική διευθέτηση της διαφοράς.

1.4.10.6. Η ηθική υποχρέωση του πολίτη.

Η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία καθιστά το άτομο ικανό να θεωρήσει τον εαυτό του ως καλό και χρήσιμο πολίτη. Στην ερώτηση γιατί ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, τα περισσότερα θύματα έδωσαν ως λόγο αναφοράς την υποχρέωση που έχουν ως πολίτες (Maguire[386]).

Η έρευνα των Smith και Maness[387] έδειξε ότι ο συχνότερος λόγος - σύμφωνα με τις δηλώσεις των θυμάτων - που ωθεί τα θύματα διάρρηξης να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, είναι μια «υποχρέωση» που αισθάνονται και η οποία εντάσσεται στις υποχρεώσεις του καλού πολίτη. Μερικές από τις δηλώσεις των θυμάτων που εντάσσονται σ' αυτή την κατηγορία είναι οι παρακάτω: «είναι το πρώτο πράγμα που πρέπει να κάνουμε», «είναι το σωστό πράγμα που έχουμε να κάνουμε», «απαιτείται από το νόμο», «πρέπει να αναφερθεί», «είναι ο μόνος τρόπος να έχουμε τάξη».

1.4.10.7. Η διάθεση προστασίας της κοινωνίας και συμβολής στο έργο της αστυνομίας.

Τα θύματα συχνά δηλώνουν την επιθυμία τους να εμποδίσουν ένα μελλοντικό έγκλημα ή να περιορίσουν τον αριθμό των εγκληματιών, συμβάλλοντας έτσι σε μια προσπάθεια αντεγκληματικής πολιτικής (Waller και Okihiro[388], Sparks et al.[389], Zeigenhagen[390]).

---

[386] Maguire (1982), όπ. π., βλ. σημ. 287.
[387] Smith και Maness (1976), όπ. π., βλ. σημ. 166.
[388] Waller και Okihiro (1978), όπ. π., βλ. σημ. 125.
[389] Sparks et. al. (1977), όπ. π., βλ. σημ. 100.
[390] Zeigenhagen (1976), όπ. π., βλ. σημ. 56.

Η έρευνα των Smith και Maness[391], που έγινε με τη μέθοδο των αυτό-αναφορών θυμάτων διάρρηξης, σχετικά με τους λόγους που τα ώθησαν στο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, έδειξε ότι ο δεύτερος συχνότερος λόγος, που δόθηκε από τα θύματα, ήταν η θέληση και η επιθυμία τους να συμβάλλουν στο να συλληφθεί ο δράστης.

Σύμφωνα με τον Houchon[392], η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία μπορεί να επηρεάζεται από την διάθεση των θυμάτων να αυξηθεί η αστυνομική επιτήρηση στην περιοχή που κατοικούν, ελπίζοντας έτσι να αποφύγουν μια δεύτερη θυματοποίηση, χάρη στην αυξημένη αστυνομική επαγρύπνηση.

1.4.10.8. Η δημοσιότητα του εγκλήματος.

Από την έρευνα των Berk et. al.[393], βρέθηκε ότι ο δεύτερος σημαντικότερος παράγοντας που επηρεάζει την απόφαση των θυμάτων συζυγικής κακοποίησης για αναφορά του περιστατικού στην αστυνομία, ήταν η παρουσία συγγενών ή τέκνων στο συμβάν. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όταν οι συγγενείς ήταν παρόντες, κατά την διάρκεια του περιστατικού, οι πιθανότητες για κλίση της αστυνομίας αυξάνονταν κατά 29%. Όταν κάποιο παιδί της οικογένειας ήταν αυτόπτης μάρτυρας του συμβάντος, τότε οι πιθανότητες αναφοράς αυξάνονται κατά 13%. Από την έρευνα αυτή προκύπτει ότι η παρουσία οποιουδήποτε μάρτυρα ενθαρρύνει το θύμα να καλέσει την αστυνομία. Με άλλα λόγια, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η δημοσιότητα του εγκλήματος υποχρεώνει το θύμα να αναφέρει το περιστατικό.

---

[391] Smith και Maness (1976), όπ. π., βλ. σημ. 166.
[392] Houchon (1988), οπ. π., βλ. σημ. 331, σελ. 13.
[393] Berk et. al. (1984), όπ. π., βλ. σημ. 152.

1.4.10.9. Η υποτροπή της θυματοποίησης.

Από την έρευνα των Berk et. al.[394] βρέθηκε, επίσης, ότι τα θύματα συζυγικής κακοποίησης είναι πιθανότερο να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, όταν είχαν παρόμοιες εμπειρίες και κατά το παρελθόν. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι με κάθε επιπρόσθετη επίθεση πάνω στο θύμα (στους τελευταίους έξι μήνες), η πιθανότητα αναφοράς του περιστατικού στην αστυνομία αυξάνεται κατά κάτι περισσότερο από 1%. Δεδομένου ότι ο μέσος όρος των προηγούμενων κακοποιήσεων που είχαν δεχθεί τα θύματα, ήταν περίπου έξι, ο μέσος όρος της επίδρασης, του συγκεκριμένου παράγοντα, ήταν 6%.

1.5. Η διαδικασία και τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος.

Οσο και αν με την πρώτη ματιά, η διαδικασία λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, φαίνεται μια απλή υπόθεση, στην πραγματικότητα πρόκειται για μια πολύπλοκη και σύνθετη διαδικασία, που περνά μέσα από αλλεπάλληλα στάδια και επηρεάζεται από ένα πλήθος παραγόντων. Πρόκειται για μια δομημένη αλληλουχία σταδίων και παραγόντων, η οποία αν σε κάποιο της σημείο διακοπεί, τότε οδηγούμαστε στην μη-αναφορά του εγκλήματος. Αρκεί να σπάσει ένας και μόνο κρίκος, της αιτιακής αλυσίδας της αναφοράς, για να μην αναφερθεί ένα έγκλημα στην αστυνομία.

Σύμφωνα με τους Greenberg et. al.[395], η διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά περνά από τρία στάδια. Πριν όμως από τα τρία στάδια που προτείνουν οι παραπάνω συγγραφείς, προηγείται ένα ακόμη σημαντικό στάδιο, το οποίο θα πρέπει να προστεθεί στο συνολικό μοντέλο της διαδικασίας αναφοράς των εγκλημάτων. Το στάδιο

[394] Berk et. al. (1984), όπ. π., βλ. σημ. 152.
[395] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.

αυτό είναι η αντίληψη του εγκλήματος από το θύμα. Πριν το θύμα πάρει οποιαδήποτε απόφαση θα πρέπει να έχει αντιληφθεί το έγκλημα. Αυτό ισχύει στις περιπτώσεις εκείνες που το θύμα δεν είναι σε θέση να λάβει άμεση γνώση του περιστατικού, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στις περιπτώσεις διάρρηξης κατοικιών όπου τα θύματα απουσιάζουν από το σπίτι τους. Το στάδιο αυτό δεν είναι απαραίτητο για την ανάλυση της διαδικασίας αναφοράς όλων των εγκλημάτων και αυτό γιατί σ' έναν μεγάλο αριθμό εγκλημάτων (π.χ. βιασμός) το θύμα, αναπόφευκτα, λαμβάνει άμεση γνώση του εγκλήματος.

Στο δεύτερο στάδιο, το άτομο θα αυτό-χαρακτηριστεί ως θύμα εγκλήματος[396]. Με άλλα λόγια, στο στάδιο αυτό το θύμα του εγκλήματος καλείται να ορίσει το περιστατικό. Οι εναλλακτικές επιλογές του θύματος είναι να ορίσει το περιστατικό ως έγκλημα ή να μην το ορίσει ως τέτοιο. Αν το θύμα ορίσει το περιστατικό ως έγκλημα, τότε θα πρέπει, στη συνέχεια, να ορίσει και τον εαυτό του ως θύμα εγκλήματος. Ο χαρακτηρισμός του περιστατικού ως έγκλημα από το θύμα, εξαρτάται από τέσσερις παράγοντες: i) από τις παραστάσεις που έχει το θύμα, γενικά, για το έγκλημα, ii) από τις παραστάσεις του θύματος, γενικά, για τον εγκληματία, iii) από τις παραστάσεις του θύματος, γενικά, για το θύμα και τέλος, iv) από την ομοιότητα που υπάρχει ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος και το πραγματικό έγκλημα που έλαβε χώρα εναντίον του.

Αν η ομοιότητα, ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος και στο πραγματικό περιστατικό, είναι ελάχιστη έως μικρή, τότε είναι πολύ πιθανό το συμβάν να μη χαρακτηριστεί ως έγκλημα και ως εκ τούτου να μην αναληφθεί ποινική δράση για τη διευθέτησή του. Στην περίπτωση, όμως, που η ομοιότητα είναι μεγάλη, είναι πολύ πιθανό το περιστατικό να χαρακτηριστεί ως έγκλημα και το θύμα να περάσει στο επόμενο στάδιο που είναι ο προσδιορισμός της σοβαρότητας του εγκλήματος[397]. Και μόνο το γεγονός ότι το άτομο θα ορίσει το συμβάν ως έγκλημα και τον εαυτό του ως θύμα, θα του προκαλέσει ένταση και συναισθήματα οργής και θλίψης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα σχετικά με το ζήτημα αυτό έδωσε ο Δασκαλάκης, ο ποίος υποστήριξε ότι η:

---

[396] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.
[397] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.

> ...αφαίρεση μιας δεκάρας συνιστά νομικά κλοπή, αυτός όμως από τον οποίο θα αφαιρεθεί, θα θεωρήσει ότι έπεσε θύμα κλοπής; θα προσδώσει, με άλλα λόγια, σ' αυτήν την αφαίρεση το χαρακτήρα εγκλήματος; Επίσης από ποιο σημείο μια χειρονομία οικειότητας σε μια γυναίκα θα προσληφθεί απ' αυτή σαν σεξουαλική επίθεση σε βάρος της (προσβολή της αιδούς);[398]

Από μια έρευνα του Martin (βλ. Δασκαλάκης[399]), έχει βρεθεί ότι στους κύκλους των βιομηχανικών εργατών στην Αγγλία, το 50% πίστευαν ότι το έγκλημα της κλοπής θεμελιώνεται όταν η αξία του κλαπέντος αντικειμένου είναι πάνω από πέντε λίρες. Επίσης, από την ίδια έρευνα έχει βρεθεί ότι ορισμένες βίαιες πράξεις, δεν θεωρούνται εγκληματικές από ορισμένους εργάτες, ενώ η τυχών αναφορά τους στην αστυνομία θεωρείται ως ιδιαίτερα υποτιμητική εκδήλωση (χαφιεδισμός).

Μια άλλη παράμετρος που συμβάλλει στον μη χαρακτηρισμό μιας παράνομης πράξης ως εγκληματικής, είναι το γεγονός της άγνοιας του ποινικού νόμου[400], από το θύμα που καλείται να προσδιορίσει το κατά πόσο ένα συγκεκριμένο περιστατικό αποτελεί έγκλημα.

Στο τρίτο στάδιο, το θύμα καλείται να προσδιορίσει τη σοβαρότητα του εγκλήματος. Σύμφωνα με τους Greenberg et. al., το σημαντικότερο κριτήριο προσδιορισμού της σοβαρότητας του εγκλήματος από το θύμα, είναι η πραγματική ή η ενδεχόμενη ζημιά που προκλήθηκε ή θα μπορούσε να είχε προκληθεί από το έγκλημα. Επίσης, η σοβαρότητα του εγκλήματος προσδιορίζεται από τα συναισθήματα αδικίας που βιώνει το θύμα ως αποτέλεσμα του εγκλήματος, από το βαθμό που το θύμα αισθάνεται ευάλωτο σε μια μελλοντική παρόμοια θυματοποίησή του και από το βαθμό της έντασης, της θλίψης και του θυμού που βιώνει, αμέσως μετά το έγκλημα. Με βάση τα παραπάνω, θα μπορούσαμε να πούμε ότι όσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα, τόσο μεγαλύτερη είναι και η αναστάτωση που προκαλεί στο θύμα. Τέλος, η αξιολόγηση της σοβαρότητας του εγκλήματος εμπεριέχει και ένα υποκειμενικό στοιχείο που σχετίζεται με την ομοιότητα που υπάρχει ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος για τη σοβαρότητα του εγκλήματος και τη σοβαρότητα του πραγματικού περιστατικού.

---

[398] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 100.
[399] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 100.
[400] Δασκαλάκης, όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 282.

Αφού έχει προσδιοριστεί η σοβαρότητα του εγκλήματος, στο τέταρτο στάδιο, το θύμα καλείται να αποφασίσει τι θα κάνει προκειμένου να αντιμετωπίσει την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα της θυματοποίησής του. Στο στάδιο αυτό το θύμα επιστρατεύει όλες τις αποθηκευμένες γνώσεις του, τις σχετικές με παρόμοιες καταστάσεις. Οι γνώσεις αυτές μπορεί να είναι αντικειμενικά σωστές ή λανθασμένες και μπορεί να προέρχονται, είτε από προηγούμενες προσωπικές εμπειρίες θυματοποίησης, είτε από εμπειρίες τρίτων ατόμων (π.χ. φίλων, συγγενών, γειτόνων, κ.λπ.), είτε από τα μέσα ενημέρωσης, είτε τέλος, από γενική και αόριστη πληροφόρηση που το θύμα δεν μπορεί να προσδιορίσει την πηγή της. Λόγω του ότι οι γνώσεις και οι πληροφορίες αυτές χρησιμοποιούνται, από τα θύματα, υπό την επίδραση έντονης ψυχολογικής πίεσης, είναι πολύ πιθανό να χρησιμοποιούνται με τρόπο λανθασμένο και ανορθολογικό.

Στο στάδιο αυτό, το θύμα έχει, σύμφωνα με τους Greenberg et. al.[401], τέσσερις εναλλακτικές λύσεις σχετικά με το πως θα αντιμετωπίσει το πρόβλημα: i) να ψάξει για μια ιδιωτική επίλυση της διαφοράς, ii) να επαναπροσδιορίσει το περιστατικό, iii) να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία και iv) να μην κάνει απολύτως τίποτα. Οι επιλογές i), iii), και iv), προτείνονται και από το μοντέλο των Schneider et. al.[402] (βλ. παρακάτω).

Οποιαδήποτε από τις τέσσερις παραπάνω επιλογές και αν επιλέξει το θύμα, η επιλογή θα γίνει με βασικό κριτήριο τη μείωση της ψυχολογικής του αποδιοργάνωσης, την ελάττωση των συναισθημάτων αδικίας που βιώνει και την αποφυγή μιας παρόμοιας μελλοντικής θυματοποίησης[403]. Σύμφωνα με το μοντέλο των Schneider et. al., τα κριτήρια με βάση τα οποία θα γίνει η επιλογή του θύματος, είναι τα παρακάτω: i) η ανάκτηση της κλεμμένης ιδιοκτησίας ή η αποζημίωση από την ασφαλιστική εταιρεία (μόνο για τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας), ii) η αποφυγή μιας ενδεχόμενης θυματοποίησης από τον ίδιο δράστη, iii) η αποφυγή μιας ενδεχόμενης θυματοποίησης από κάποιον άλλο δράστη, iv) η εστίαση της αστυνομικής προσοχής στη γειτονιά ή στην κοινότητα που κατοικεί το θύμα, πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της εγκληματικότητας και των

[401] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.
[402] Schneider et. al. (1976), όπ. π., βλ. σημ. 21.
[403] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.

πιθανοτήτων μιας μελλοντικής θυματοποίησης του θύματος και τέλος, v) η διάθεση του θύματος να εκδικηθεί τον δράστη.

Για την μείωση των συναισθημάτων αδικίας που βιώνει το θύμα, η ιδιωτική επίλυση της διαφοράς, περιλαμβάνει τις παρακάτω επιλογές: i) εκδίκηση του θύματος προς το δράστη και ii) απαίτηση αποζημίωσης από το δράστη[404]. Για τη μείωση της πιθανότητας μιας μελλοντικής του θυματοποίησης, το θύμα έχει τις παρακάτω επιλογές: i) να ισχυροποιηθεί ως στόχος μιας ενδεχόμενης μελλοντικής θυματοποίησης, π.χ. βάζοντας συναγερμό και κλειδαριές ασφαλείας στο σπίτι του, παίρνοντας μαθήματα αυτό-άμυνας, κ.λπ., ii) να συστρατευτεί μαζί με άλλα άτομα για την καταπολέμηση του εγκλήματος στην περιοχή που κατοικεί και iii) να αποφύγει τις εγκληματογόνες καταστάσεις, που μπορεί να προκαλέσουν με περισσότερες πιθανότητες μια μελλοντική θυματοποίηση[405], π.χ. να μην αφήνει τη νύχτα το αυτοκίνητό του στο δρόμο και χωρίς συναγερμό.

Σύμφωνα με το μοντέλο των Schneider et. al., η επιλογή της ιδιωτικής οδού για την επίλυση της διαφοράς του θύματος με το δράστη, είναι περισσότερο αποτελεσματική στις περιπτώσεις εκείνες που το θύμα γνωρίζει τον δράστη και διαθέτει κάποια μέσα πίεσής του. Η σχέση, τουλάχιστον, γνωριμίας ανάμεσα στο θύμα και το δράστη είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάληψη ιδιωτικής δράσης, οποιασδήποτε μορφής. Είτε το θύμα θελήσει να εκδικηθεί το δράστη, είτε θελήσει να αποζημιωθεί απ' αυτόν ή από την ασφαλιστική εταιρία, είναι απαραίτητο να είναι γνωστά το στοιχεία του δράστη.

Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε σε μια εξήγηση του γεγονότος της μεγαλύτερης πιθανότητας αναφοράς στην αστυνομία των εγκλημάτων εκείνων που ο δράστης και το θύμα είναι απολύτως άγνωστοι. Στις περιπτώσεις αυτές, το θύμα, πολλές φορές, αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο της αναφοράς ως τη μια και μοναδική επιλογή για την διευθέτηση της κρίσης, την αποκατάσταση της ζημιάς που υπέστει, την εκδίκηση και τιμωρία του δράστη, την αποφόρτιση της ψυχολογικής του έντασης και τέλος, την ανάκτηση των αισθημάτων ασφάλειας απέναντι στο έγκλημα.

---

[404] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.
[405] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.

Με την επιλογή του επαναπροσδιορισμού του περιστατικού, το θύμα μπορεί να μειώσει τα συναισθήματα αδικίας που βιώνει, καθώς και τους φόβους του για μια μελλοντική του θυματοποίηση, επανεξετάζοντας τις παραστάσεις του για το έγκλημα, τον εγκληματία και το θύμα και βλέποντας ότι δεν ταιριάζουν με το συγκεκριμένο περιστατικό (επιστροφή στο δεύτερο στάδιο). Ακόμη και στην περίπτωση που το θύμα χαρακτηρίσει για δεύτερη φορά το περιστατικό ως έγκλημα, μπορεί να το αξιολογήσει ως λιγότερο σοβαρό (τρίτο στάδιο). Ο επαναπροσδιορισμός της κατάστασης μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, ακόμη και αισθήματα αυτό-ενοχής του θύματος, για το έγκλημα που έχει υποστεί. Μ' αυτή τη διαδικασία, μειώνονται τα συναισθήματα θλίψης που βιώνει το θύμα και αυτό γιατί μειώνεται και η αδικία, που το θύμα πιστεύει ότι έχει υποστεί. Τέλος, η διαδικασία αυτή μπορεί να μειώσει το φόβο του θύματος για μια μελλοντική του θυματοποίηση[406].

Η τρίτη επιλογή του θύματος είναι να αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία. Το θύμα μπορεί να ζητήσει τη βοήθεια της αστυνομίας, προκειμένου να καταφέρει να μειώσει τα συναισθήματα αδικίας που βιώνει ως αποτέλεσμα του εγκλήματος. Αυτό θα συμβεί στις περιπτώσεις που η αστυνομία θα καταφέρει: i) να συλλάβει το δράστη, ii) να παραδώσει στο θύμα την κλεμμένη του ιδιοκτησία[407] και iii) να πείσει το δράστη να αποκαταστήσει υλικά και ηθικά το θύμα. Από της άλλη μεριά, η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία μπορεί να μειώσει τον φόβο του θύματος για μια μελλοντική του θυματοποίηση. Αυτό θα γίνει γιατί το θύμα, με την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία και τη σύλληψη του δράστη, πιστεύει ότι συνεισφέρει στη μείωση της εγκληματικότητας, καθώς και των πιθανοτήτων για μια παρόμοια θυματοποίησή του στο μέλλον.

Η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της επιτήρησης της αστυνομίας στην περιοχή, πράγμα που θα οδηγήσει στη μείωση της εγκληματικότητας, άρα και στη μείωση των πιθανοτήτων θυματοποίησης. Επιπλέον, αν ο οποιοσδήποτε επίδοξος εγκληματίας γνωρίζει ότι υπάρχει σοβαρή πιθανότητα να

---

[406] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.
[407] Μόνο για τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας.

αναφερθεί το έγκλημα στην αστυνομία, αυτό θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά στην διάπραξη αρκετών εγκληματικών πράξεων. Τέλος και μόνο όσον αφορά στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, η αναφορά στην αστυνομία μπορεί να αποτελεί μια προσπάθεια για ανάκτηση της κλεμμένης ιδιοκτησίας ή για είσπραξη της ασφάλειας από την ασφαλιστική εταιρεία. Ομως, η επιλογή αυτή έχει και τα μειονεκτήματά της, όπως είναι για παράδειγμα η σπατάλη αρκετού χρόνου, η πιθανή αντεκδίκηση του δράστη και μια ενδεχόμενη δεύτερη θυματοποίηση του θύματος, από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου[408].

Η τελευταία επιλογή του θύματος είναι να μην κάνει τίποτα, προκειμένου να αντιμετωπίσει το έγκλημα. Αυτή την εναλλακτική λύση επιλέγουν τα θύματα που πιστεύουν ότι, οποιαδήποτε από τις παραπάνω επιλογές και αν ακολουθήσουν, δεν έχουν να κερδίσουν τίποτα και το μόνο που μπορεί να τους συμβεί είναι να ζημιωθούν[409]. Η επιλογή αυτή έχει το πλεονέκτημα ότι το θύμα αποφεύγει το κόστος της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία (π.χ. χάσιμο χρόνου και πιθανή ταλαιπωρία, ίσως και ταπείνωση του θύματος από την εμπλοκή του στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης), καθώς και την πιθανότητα των αντιποίνων του δράστη, που για αρκετά θύματα θεωρούνται σοβαρότερα από την ίδια την θυματοποίηση.

1.6. Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης της απόφασης των τρίτων ατόμων.

Αν και ξεφεύγει από τα όρια της παρούσας μελέτης, κρίνουμε σκόπιμο να αναφερθούμε σύντομα και στους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση των τρίτων ατόμων για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Υποθέτουμε, κατ' αρχήν, ότι οι παράγοντες που επηρεάζουν τη λήψη απόφασης του τρίτου ατόμου για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, διαφέρουν από τους παράγοντες που επηρεάζουν την

[408] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.
[409] Greenberg et. al. (1983), όπ. π., βλ. σημ. 306.

απόφαση του θύματος. Αυτό συμβαίνει γιατί τα τρίτα, προς το έγκλημα, άτομα δεν έχουν κάποιο, τουλάχιστον άμεσο, προσωπικό συμφέρον από την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Οταν μιλάμε για τρίτα άτομα εννοούμε, τα άτομα εκείνα που έλαβαν άμεση γνώση του εγκλήματος, γιατί ήσαν παρόντα στο περιστατικό, ως αυτόπτες μάρτυρες. Τα άτομα αυτά μπορούμε στο εξής να τα ονομάζουμε και παριστάμενα στο έγκλημα.

Οι έρευνες που έχουν ασχοληθεί με τις πρακτικές αναφοράς των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων, προέρχονται αποκλειστικά από τον χώρο της κοινωνικής ψυχολογίας. Παρακάτω θα αναφερθούμε, συνοπτικά, στις σημαντικότερες από αυτές και θα επισημάνουμε τα κυριότερα από τα συμπεράσματά τους.

Οι λίγες μελέτες κοινωνικής ψυχολογίας, οι οποίες εξέτασαν τις αντιδράσεις στα ποινικά περιστατικά, εστίασαν την προσοχή τους στις αντιδράσεις των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων, παρά στις αντιδράσεις των θυμάτων. Η έρευνα απέδειξε ότι οι παριστάμενοι είναι πιθανότερο να βοηθήσουν το θύμα όταν ενθαρρύνονται από τους άλλους να το κάνουν και όταν έχουν εκ των προτέρων συμφωνήσει να προστατέψουν την ιδιοκτησία του θύματος.

Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα του Moriarty[410] χρησιμοποίησε σκηνοθετημένες κλοπές σε δύο διαφορετικά ερευνητικά πλαίσια. Σε κάθε μία από τις μελέτες η κύρια εξαρτημένη μεταβλητή ήταν το ποσοστό της ενεργητικής διαμεσολάβησης, πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό των ατόμων που προσπάθησαν να σταματήσουν τον κλέφτη. Η κύρια ανεξάρτητη μεταβλητή ήταν η παρουσία ή η απουσία προηγούμενης δέσμευσης του ατόμου από το θύμα (π.χ. παρακαλώ, μπορείτε να προσέχετε τα πράγματά μου μέχρι να επιστρέψω;). Η κύρια υπόθεση της έρευνας ήταν ότι η δέσμευση του ατόμου από το θύμα, θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των ποσοστών της ενεργητικής διαμεσολάβησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα παριστάμενα στην κλοπή άτομα, ήταν πιθανότερο να προσπαθήσουν να εμποδίσουν τον κλέφτη αν είχαν δεσμευθεί, εκ των προτέρων, στο θύμα. Πιο συγκεκριμένα, στη πρώτη μελέτη βρέθηκε ότι όταν τα υποκείμενα συμφώνησαν να προσέχουν τα πράγματα του θύματος ήταν πιθανότερο να

[410] Moriarty, T. (1975): Crime, commitment, and the responsive bystander: Two field experiments. *Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 31, σελ. 370 - 376.

παρατηρήσουν την κλοπή και να σταματήσουν τον κλέφτη. Τα αποτελέσματα της δεύτερης μελέτης βρέθηκε να συμφωνούν απόλυτα με τα αποτελέσματα της πρώτης.

Η μελέτη του Bickman[411], μέσα από δύο πειράματα, προσπάθησε να αποκαλύψει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις παραστάσεις των παριστάμενων, στο έγκλημα, ατόμων για μια εξουσία και στην απόφασή τους να αναφέρουν μια κλοπή σε κατάστημα. Σύμφωνα με τη βασική υπόθεση του πρώτου πειράματος, αν οι παραστάσεις των ατόμων απέναντι σε μια εξουσία είναι σημαντικό αίτιο για την αναφορά του εγκλήματος στην εξουσία αυτή, τότε αναμένεται ότι η αναφορά θα είναι συχνότερη όταν οι στάσεις είναι θετικές και λιγότερο συχνή όταν οι στάσεις είναι αρνητικές. Για την εξέταση της παραπάνω υπόθεσης δημιουργήθηκαν τρεις διαφορετικές ερευνητικές συνθήκες, μια θετική, μια αρνητική και μια συνθήκη ελέγχου.

Ο στατιστικός έλεγχος δεν έδειξε να επιβεβαιώνεται η υπόθεση αυτή. Αυτό όμως που βρέθηκε είναι ότι όταν η εξουσία ήταν ευχάριστη (θετικές παραστάσεις για την εξουσία) τα άτομα ήταν πιθανότερο να αναφέρουν την κλοπή σ' αυτή την εξουσία παρά να αντιδράσουν με κάποιο άλλο τρόπο απέναντι στη κλοπή (π.χ. να αναφέρουν κάπου αλλού). Οι παραστάσεις των ατόμων για το κατάστημα, εναντίον του οποίου διεπράχθη η κλοπή, καθώς και οι παραστάσεις τους για την κλοπή δεν βρέθηκε να συνδέονται σημαντικά με τα ποσοστά αναφοράς. Άλλοι παράγοντες που δε βρέθηκε να συνδέονται με την αναφορά ήταν το φύλο, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, το εκπαιδευτικό επίπεδο και το μέγεθος της πόλης στην οποία τα άτομα έζησαν τη παιδική τους ηλικία. Τέλος, ούτε η χρηματική αξία του κλαπέντος αντικειμένου βρέθηκε να συνδέεται σημαντικά με την αναφορά.

Στο δεύτερο πείραμα υπήρχε μόνο μια εξουσία, στην οποία τα άτομα θα μπορούσαν να αναφέρουν την κλοπή. Το πείραμα αυτό απέδειξε ότι οι παραστάσεις των ατόμων για την εξουσία, στην οποία θα πρέπει να αναφέρουν την κλοπή, δεν συνδέονται σημαντικά με τα ποσοστά αναφοράς. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι ορισμένες νύξεις και υπαινιγμοί που έγιναν στα άτομα είχαν σημαντικό αποτέλεσμα στα ποσοστά αναφοράς. Οι

---

[411] Bickman, L. (1976): Attitude toward an authority and the reporting of a crime. *Sociometry*, τομ. 39, σελ. 76 - 82.

υπαινιγμοί αυτοί έχουν να κάνουν με προτροπές που δέχθηκαν τα άτομα να αναφέρουν αμέσως κάποια κλοπή, η οποία θα έπεφτε στην αντίληψή τους. Αυτό το αποτέλεσμα επιβεβαιώνει την υπόθεση ότι η κοινωνική επίδραση έχει καθοριστική σημασία στην αναφορά των εγκλημάτων, είτε από το ίδια τα θύματα[412], είτε από τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα. Με τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας συμφωνούν και τα συμπεράσματα της έρευνας των Bickman και Green[413].

Η παραπάνω έρευνα θα μπορούσε να ενταχθεί στην κατηγορία των ερευνών που έχουν ως αντικείμενό τους τις παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία και την απόφασή τους για αναφορά. Όμως, θα ήταν μεγάλο λάθος να γενικεύσουμε τα συμπεράσματα της παραπάνω έρευνας στα θύματα εγκλημάτων και αυτό γιατί οι παραστάσεις για την αστυνομία έχουν μόνιμο χαρακτήρα, ενώ οι παραστάσεις των ατόμων της παρούσας έρευνας είναι πρόσκαιρες και περιστασιακές, γιατί έχουν δημιουργηθεί με βάση ένα συγκεκριμένο περιστατικό που συνέβη σε μια συγκεκριμένη στιγμή.

Η έρευνα των Bickman και Rosenbaum[414] προσπάθησε να διερευνήσει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην προφορική συμπεριφορά των άλλων και τις πρακτικές αναφοράς των ατόμων που παρίστανται σε μια κλοπή σε κατάστημα. Τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαίωσαν έντονα την κύρια υπόθεσή της ότι η απλή προφορική επικοινωνία ανάμεσα σε δύο άγνωστα άτομα, μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων. Πιο συγκεκριμένα, το έγκλημα αναφέρθηκε από το 72% των παριστάμενων που ενθαρρύνθηκαν να αναφέρουν και μόνο από το 32% των παριστάμενων που αποθαρρύνθηκαν. Επίσης, βρέθηκε ότι όσο μεγαλώνει η ηλικία των παριστάμενων ατόμων, τόσο αυξάνονται και οι πιθανότητες αναφοράς της κλοπής. Τέλος, βρέθηκε ότι δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ αυτών που ανέφεραν και αυτών που δεν ανέφεραν, όσον αφορά στο εκπαιδευτικό επίπεδο, στο φύλο, στον τόπο διαμονής, στην οικογενειακή κατάσταση και στο μέγεθος της κοινότητας στην οποία μεγάλωσαν.

---

412 Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. σημ. 42.

413 Bickman, L. και S. Green (1975): Is revenge sweet? The effect of attitude toward a theft on crime reporting. *Criminal Justice and Behavior*, τομ. 2, σελ. 101 - 112.

414 Bickman, L. και D.P. Rosenbaum (1977): Crime reporting as a function of bystander encouragement, surveillance, and credibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 35, σελ. 577 - 586.

Από την έρευνα των Berk et. al.[415], πάνω σε γυναίκες θύματα συζυγικής βίας, βρέθηκε ότι το 48% των περιστατικών αναφέρθηκε στην αστυνομία από τρίτα, προς το έγκλημα, πρόσωπα. Τα άτομα αυτά, δεν ήσαν απαραίτητα αυτόπτες μάρτυρες του περιστατικού και το 42% ήσαν γείτονες. Επίσης, βρέθηκε ότι η αστυνομία ειδοποιήθηκε από τέκνα, συγγενείς και φίλους.

Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι η παρουσία αυτόπτων μαρτύρων στο περιστατικό, ήταν σημαντικός παράγοντας αναφοράς. Όταν κάποιοι φίλοι ήσαν παρόντες, τότε η πιθανότητα τα τρίτα άτομα να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, αυξάνεται κατά 25%. Όταν ήταν παρόντες συγγενείς, οι πιθανότητες αυξάνονται κατά 31%. Η πιθανότητα αυτή ήταν πολύ μικρότερη, όταν ήταν παρόντα τα παιδιά της οικογένειας. Επίσης, βρέθηκε ότι η σοβαρότητα του περιστατικού ήταν σημαντικός παράγοντας, στην απόφαση των τρίτων ατόμων, για αναφορά στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όταν το θύμα ήταν τραυματισμένο, τα παριστάμενα πρόσωπα ήταν 19% πιθανότερο να καλέσουν την αστυνομία και 25% πιθανότερο, αν ο δράστης κατέστρεφε το σπίτι σπάζοντας τα παράθυρα, κλωτσώντας τους τοίχους, κ.λπ.

Άλλο σημαντικό αποτέλεσμα της έρευνας των Berk et. al., ήταν ότι ο βαθμός αρμονίας της σχέσης του ζευγαριού δε βρέθηκε να επηρεάζει τα τρίτα πρόσωπα, στην απόφασή τους για αναφορά. Αν το ζευγάρι ζούσε μαζί, τότε ήταν 12% λιγότερο πιθανό να κληθεί η αστυνομία, από ένα τρίτο πρόσωπο. Τα παριστάμενα, στο έγκλημα, άτομα πιστεύουν ότι δεν θα πρέπει να επεμβαίνει η αστυνομία ανάμεσα στα ζευγάρια με στενή και μόνιμη συζυγική σχέση. Επιπλέον, βρέθηκε να υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στο εκπαιδευτικό επίπεδο των δραστών και τις πιθανότητες αναφοράς στην αστυνομία. Έτσι, με κάθε επιπρόσθετο επίπεδο εκπαίδευσης του δράστη (συζύγου), η πιθανότητα ένα τρίτο άτομο θα κάλεσε την αστυνομία, αυξανόταν κατά 3%. Τέλος, βρέθηκε ότι τα τρίτα πρόσωπα δεν επηρεάστηκαν από την επαγγελματική κατάσταση του δράστη, στην απόφασή τους να καλέσουν την αστυνομία. Ωστόσο, φάνηκε να επηρεάζονται από την εργασιακή κατάσταση του θύματος. Όταν το θύμα εργαζόταν, ήταν 11% πιθανότερο να ειδοποιηθεί η αστυνομία από κάποιο τρίτο, προς το έγκλημα, πρόσωπο.

---

[415] Berk et. al. (1984), όπ. π., βλ. σημ. 152.

Η έρευνα των Latane και Darley[416], καθώς και αυτή των Latane και Nida[417], έχουν δείξει ότι η κοινωνική επιρροή είναι σημαντικός παράγοντας στη διαδικασία λήψη απόφασης των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων, κυρίως στην απόφαση τους να μεσολαβήσουν σε μια έκτακτη ανάγκη. Ιδιαίτερα έχει αποδειχθεί ότι η παρουσία περισσότερων τρίτων προσώπων σ' ένα έγκλημα, τείνει να διαχέει την ευθύνη ("αρχή της μοιραζόμενης υπευθυνότητας"), σχετικά με την ανάληψη πρωτοβουλίας για βοήθεια του θύματος. Οσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των παρισταμένων ατόμων σε μια έκτακτη ανάγκη, τόσο μεγαλύτερη είναι η διάχυση της ευθύνης και τόσο μικρότερη η πιθανότητα επέμβασης και βοήθειας του θύματος. Το παραπάνω εύρημα επιβεβαιώθηκε και από τις έρευνες του Shaffer, καθώς και των Rogel και Hendrick (βλ. Sparks[418]).

Τη σημασία του παράγοντα της κοινωνικής επιρροής, επιβεβαίωσαν και τα αποτελέσματα μιας έρευνας (Rosenthal[419]) για το έγκλημα της ανθρωποκτονίας. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το παριστάμενο στην ανθρωποκτονία άτομο, πριν πάρει την απόφαση να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, ψάχνει για συμβουλές από τρίτα άτομα (π.χ. φίλους). Το εύρημα της έρευνας αυτής μπορεί να μας οδηγήσει, με βεβαιότητα πλέον, στο συμπέρασμα ότι τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα επηρεάζονται καθοριστικά από άλλα άτομα (παριστάμενα ή μη στο έγκλημα), στην απόφασή τους για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Με το παραπάνω συμπέρασμα, συμφώνησε και ο Staub[420], ο οποίος παρατήρησε ότι τα τρίτα άτομα ασκούν καθοριστική επιρροή, τόσο κατά τη διαδικασία χαρακτηρισμού μιας κατάστασης ως εγκλήματος, όσο και στις μετέπειτα αντιδράσεις των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων. Η επίδραση των άλλων στη διαδικασία χαρακτηρισμού της κατάστασης, γίνεται είτε με τη μίμηση - από μέρους των παριστάμενων - της συμπεριφοράς των άλλων, είτε με τις προφορικές συμβουλές που λαμβάνουν οι παριστάμενοι στο έγκλημα, από τους τρίτους.

---

[416] Latane, B. και I. M. Darley (1970): The unresponsive bystander: Why doesn't he help? New York: Appleton - Century - Crofts.
[417] Latane, B. και S.A. Nida (1981): Ten years of research on group size and helping. *Psychological Bulletin*, τομ. 89, σελ. 308 - 324.
[418] Sparks (1985), όπ. π., βλ. σημ. 15, σελ. 32.
[419] Rosenthal, A.M. (1964): Thirty-eight witnesses. New York: McGraw - Hill.
[420] Staub, E. (1972): Instigation to goodness: The role of social norms and interpersonal influence. *Journal of Social Issues*, τομ. 28, σελ. 131 - 150.

Επίσης, έχει αποδειχθεί ερευνητικά (Gelfand et al.[421], Bickman και Green[422]) ότι οι παραστάσεις, του παριστάμενου στο έγκλημα ατόμου για το δράστη, δεν είναι σημαντικός παράγοντας αναφοράς του περιστατικού στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα των Gelfand et al.[423] απέδειξε, ότι τα ποσοστά αναφοράς των κλοπών σε καταστήματα δεν επηρεάζονται από την εξωτερική εμφάνιση του δράστη, δηλαδή από το αν είναι ή όχι συμβατικά ("καθώς πρέπει") ντυμένος ο δράστης, κ.λπ. Επίσης, βρέθηκε ότι οι άνδρες ήταν πιθανότερο να αναφέρουν την κλοπή σε σύγκριση με τις γυναίκες. Τέλος, η παραπάνω έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα άτομα που ανήκουν στις ανώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις, είναι πιθανότερο να αναφέρουν την κλοπή σε σχέση με τα άτομα που ανήκουν στις κατώτερες τάξεις.

Σε διαμετρικά αντίθετα αποτελέσματα κατέληξε η έρευνα των Steffensmeier και Steffensmeier[424], η οποία με τη σειρά της ασχολήθηκε με την διερεύνηση των παραγόντων που ωθούν τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα να αναφέρουν μια κλοπή σε κατάστημα, που έπεσε στην αντίληψή τους. Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε σε δύο στάδια. Το πρώτο στάδιο περιελάμβανε επιτόπια παρατήρηση σε τρία καταστήματα διαφορετικού μεγέθους, ενώ το δεύτερο, συνεντεύξεις των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων μετά το περιστατικό. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 191 πελάτες των παραπάνω καταστημάτων που έπεσε στην αντίληψή τους κάποια σκηνοθετημένη, από τους ερευνητές, κλοπή. Από τα παραπάνω άτομα, τα 135 συμμετείχαν και στο δεύτερο στάδιο της έρευνας και αποτέλεσαν το τελικό της δείγμα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας απέδειξαν ότι η απόφαση του παριστάμενου ατόμου για αναφορά της κλοπής δεν επηρεάζεται από το φύλο του δράστη. Αντίθετα, βρέθηκε ότι η απόφαση για αναφορά επηρεάζεται από την εξωτερική του εμφάνιση και το ντύσιμό του. Πιο συγκεκριμένα, πιθανότερο να αναφερθούν ήταν οι κλοπές εκείνες που ο δράστης τους ήταν ένα άτομο ατημέλητο (π.χ. που φορούσε φθαρμένο τζιν παντελόνι, κορδέλα στα

---

421 Gelfland, D.M., D.P. Hartman, P. Walder και B. Page (1973): Who reports shoplifters? A field experimental study. *Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 25, σελ. 276 - 285.
422 Bickman και Green (1975), όπ. π., βλ. σημ. 413.
423 Gelfland et. al. (1973), όπ. π., βλ. σημ. 421.
424 Steffensmeier, D.J. και R.H. Steffensmeier (1977): Who reports shoplifters? Continuties and further developments. *International Journal of Criminology and Penology*, τευχ. 5, σελ. 79 - 95.

μακριά μαλλιά του, κ.λπ.), σε σύγκριση με τους δράστες που είχαν μια περιποιημένη εμφάνιση. Η παραπάνω σχέση βρέθηκε να γίνεται στατιστικά σημαντικότερη όταν το παριστάμενο άτομο ήταν γυναίκα, είχε χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και ήταν ηλικίας άνω των πενήντα-τεσσάρων ετών. Επιπλέον, βρέθηκε ότι πιθανότερο να αναφέρουν την κλοπή ήταν τα παριστάμενα άτομα μέσης ηλικίας, που ανήκαν στην εργατική τάξη και που είχαν χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο. Αντίθετα, όμως, με τις υποθέσεις της έρευνας δε βρέθηκε να υπάρχει κάποια σχέση ανάμεσα στην αναφορά της κλοπής και το φύλο του παριστάμενου ατόμου. Τέλος, αντίθετα από τις προσδοκίες των ερευνητών, δεν βρέθηκε να υπάρχει καμιά σχέση ανάμεσα στην αναφορά της κλοπής και το μέγεθος του καταστήματος (βαθμός οργάνωσης του θύματος), που αυτή έλαβε χώρα.

Στο δεύτερο στάδιο της παραπάνω έρευνας τα παριστάμενα στην κλοπή άτομα ρωτήθηκαν σχετικά με τους λόγους που τα ώθησαν να αναφέρουν ή να μην αναφέρουν την κλοπή που έπεσε στην αντίληψή τους. Κατά πρώτο λόγο, τα άτομα που ανέφεραν την κλοπή δήλωσαν ότι οι λόγοι που τα οδήγησαν σ΄ αυτή τη συμπεριφορά ήταν το ότι η κλοπή αποτελεί μια ανήθικη και ανέντιμη πράξη (28%), πληγώνει και προσβάλλει τα τρίτα άτομα (27%), η αναφορά του εγκλήματος βοηθά τους ίδιους τους δράστες (19%) και τέλος, ότι η κλοπή είναι μια πράξη παράνομη (17%). Από την άλλη πλευρά, τα άτομα που δεν ανέφεραν δήλωσαν ότι δεν ήθελαν να μπλέξουν (55%), ότι ήταν μια υπόθεση που θα έπρεπε να την χειριστεί το ίδιο το κατάστημα (24%), ότι ο δράστης δεν έμοιαζε για κλέφτης (10%) και τέλος, ότι το αντικείμενο της κλοπής δεν ήταν μεγάλης χρηματικής αξίας (8%).

Η σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο παραπάνω ερευνών (Gelfand et. al., Steffensmeier και Steffensmeier) έδειξε ότι κατέληξαν σε τελείως διαφορετικά συμπεράσματα όσον αφορά στους παράγοντες αναφοράς του ίδιου εγκλήματος και από τις ίδιες κατηγορίες ατόμων. Η διάσταση στα αποτελέσματα των δύο ερευνών οφείλεται σε μεθοδολογικά σφάλματα της έρευνας των Gelfand et. al., τα οποία επισημαίνονται αναλυτικά και με σαφήνεια από τους Steffensmeier και Steffensmeier. Συνεπώς, καταλήγουμε στο να μη λάβουμε υπόψη μας τα αποτελέσματα της έρευνας των Gelfand et. al., τα οποία όμως ήταν σκόπιμο να αναφερθούν για να διαπιστώσουμε τη διάσταση που

μπορεί να υπάρξει στα αποτελέσματα των ερευνών για το ίδιο ζήτημα, αν δεν ακολουθήσουμε σωστή μεθοδολογία.

Από την έρευνα των Bickman και Green[425], βρέθηκε ότι μολονότι η μεταβλητή των παραστάσεων για το δράστη, εξήγησε επιτυχώς την ποικιλία των απόψεων σχετικά με το δράστη, η μεταβλητή αυτή δεν είχε κανένα απολύτως αποτέλεσμα πάνω στην απόφαση του παριστάμενου, στο έγκλημα, ατόμου για αναφορά. Τα αποτελέσματα της έρευνας προτείνουν, ότι η απόφαση για αναφορά ενός εγκλήματος μπορεί να μην πηγάζει από αισθήματα ανταπόδοσης και αντεκδίκησης του υποκειμένου που αναφέρει. Τα παριστάμενα, στο έγκλημα, άτομα, εμφανίζονται να μην παρακινούνται να δράσουν πάνω στη βάση των συναισθημάτων που βιώνουν για το δράστη, αλλά όπως έχει αποδειχθεί και σε άλλες έρευνες, πάνω στη βάση των κανονιστικών αξιολογήσεων της συνολικής κατάστασης. Τα παριστάμενα στην κλοπή άτομα, βρέθηκε ότι στήριξαν την αναφορά τους στη βάση της αξιολόγησης του εγκλήματος, παρά στη βάση των παραστάσεών τους για το δράστη. Τα υποκείμενα που ανέφεραν, αισθάνονταν ότι ο δράστης θα έπρεπε να τιμωρηθεί αυστηρότερα, σε σύγκριση μ' αυτούς που δεν το έκαναν. Το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει ότι τα παριστάμενα άτομα αναφέρουν το έγκλημα γιατί αισθάνονται έντονα, ότι η κλοπή είναι πράξη παράνομη και ότι θα πρέπει να τιμωρείται αυστηρά.

Οι δύο παραπάνω μελέτες, υποδηλώνουν ότι οι παραστάσεις για το δράστη ή τα χαρακτηριστικά των ατόμων που εμπλέκονται σε ένα έγκλημα, δεν έχουν σημαντική επίδραση στις πρακτικές αναφοράς των παρισταμένων στο έγκλημα ατόμων. Επίσης, προτείνουν ότι τα μέσα ενημέρωσης που βοηθούν στη δυσφήμιση των εγκληματιών, μπορεί να μην επιτύχουν τον επιθυμητό σκοπό της αύξησης της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

Σημαντική είναι και η έρευνα του Bickman[426], που επιβεβαίωσε το σημαντικό ρόλο των κοινωνικών επιδράσεων (π.χ. νύξεων, υπαινιγμών, κ.λπ.) στην απόφαση των παρισταμένων ατόμων να αναφέρουν το έγκλημα. Η χρήση των προφορικών συμβουλών,

---

[425] Bickman και Green (1975), όπ. π., βλ. σημ. 413, σελ. 109 - 111.
[426] Bickman, L. (1974): Definitional and behavioral consequences of social influence on crime reporting. Paper presented at the Midwestem Psychological Association, Chicago, Illinois.

ως παράγοντα αναφοράς, έχει προταθεί από προηγούμενες έρευνες (Bickman[427]), των οποίων τα αποτελέσματα απέδειξαν ότι οι προφορικές συμβουλές έχουν έντονη επίδραση στην αναφορά, από τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα.

Η έρευνα του Δασκαλάκη και των συνεργατών του[428], κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η διάθεση των τρίτων ατόμων για αναφορά, δεν απορρέει από την συναίσθηση ενός σχετικού καθήκοντος, αλλά ποικίλλει ανάλογα με την αξία που δίνουν τα κοινωνικά μέλη στο θιγόμενο, από τη συμπεριφορά, αγαθό. Στα άτομα που αποτελούσαν το δείγμα της παραπάνω έρευνας, τέθηκε η ερώτηση αν θα ανέφεραν στην αστυνομία, κάποιο έγκλημα που θα έπεφτε στην αντίληψή τους. Τα εγκλήματα που δόθηκαν στους ερωτώμενους ανήκαν όλα στην κατηγορία των εγκλημάτων χωρίς θύμα, έτσι ώστε να εξοβελιστεί ο παράγοντας του προσωπικού συμφέροντος, που αποτελεί ισχυρό κίνητρο αναφοράς.

Όλες οι παραπάνω έρευνες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει ελάχιστη ενεργητική διαμεσολάβηση των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων. Μια εξήγηση γι' αυτό το μικρό ποσοστό, προέρχεται από το γεγονός ότι τα άτομα πριν εμπλακούν σε μια τέτοια κατάσταση καλούνται να πάρουν μια σειρά από άλλες αποφάσεις όπως για παράδειγμα, αν πρόκειται πραγματικά για μια κατάσταση ανάγκης, αν πρέπει ή όχι να βοηθήσουν, πως θα μπορούσαν να βοηθήσουν, κ.λπ. Σύμφωνα με τον Moriarty[429], τα παριστάμενα άτομα σταθμίζουν τα υπέρ και τα κατά και το αποτέλεσμα είναι, είτε η απόφαση για βοήθεια, είτε η απόφαση για αδράνεια. Συνεπώς, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα, σπάνια αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία - σπανιότερα από τα θύματα - και αυτό γιατί σπάνια βρίσκουν κάποιο συμφέρον στην αναφορά.

Μια άλλη έρευνα (Zellman[430]), χρησιμοποιώντας στοιχεία από τις εθνικής εμβέλειας θυματολογικές έρευνες των Η.Π.Α., εστίασε την προσοχή της στους παράγοντες που παρακινούν τα τρίτα άτομα και πιο συγκεκριμένα διάφορους επαγγελματίες όπως κοινωνικούς λειτουργούς, κλινικούς ψυχολόγους, παιδίατρους, κ.λπ.,

---

[427] Bickman, L. (1974): Interpersonal influence and the reporting of a crime. Paper presented at the meeting of the Midwestern Psychological Association, Chicago, Illinois.
[428] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. σημ. 5, σελ. 343.
[429] Moriarty (1975), όπ. π., βλ. σημ. 410.
[430] Zellman, G.L. (1990): Report decision-making patterns among mandated child abuse reporters. *Child Abuse & Neglect*, τομ. 14, τευχ. 3, σελ. 325 - 336.

να αναφέρουν περιστατικά κακοποίησης και παραμέλησης παιδιών στην αστυνομία. Η έρευνα αυτή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αναφορά, στις παραπάνω περιπτώσεις, εξαρτάται από τη σοβαρότητα του περιστατικού, από το αν το περιστατικό έχει χαρακτηριστεί ως "κακοποίηση" ή ως "παραμέληση", από το αν η αναφορά στην αστυνομία απαιτείται από τον νόμο, από το αν το παιδί-θύμα θα είχε κάποια ωφέλεια από την αναφορά και από το αν τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας του παιδιού θα είχαν κάτι να κερδίσουν από την αναφορά.

Η έμφαση των ερευνών της κοινωνικής ψυχολογίας, έχει λανθασμένα δοθεί στη διαδικασία λήψη της απόφασης του παριστάμενου στο έγκλημα ατόμου, γιατί το θύμα είναι ο κύριος παράγοντας ενεργοποίησης του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης[431]. Παρ' όλη την αδιαμφισβήτητη σπουδαιότητα των ερευνών της κοινωνικής ψυχολογίας, θα πρέπει να τονίσουμε με έμφαση το γεγονός ότι τα συμπεράσματά τους δεν είναι σε καμία περίπτωση γενικεύσιμα και αναγώγιμα στις αποφάσεις των θυμάτων για αναφορά. Μολονότι, όμως, οι παράγοντες που οδηγούν στην λήψη απόφασης είναι διαφορετικοί στα θύματα και διαφορετικοί στους παριστάμενους, η διαδικασία λήψης της απόφασης περνά και στις δύο περιπτώσεις από τα ίδια σχεδόν στάδια.

Σύμφωνα με το μοντέλο των Latane και Darley[432], η διαδικασία που ακολουθείται προκειμένου το παριστάμενο στο έγκλημα άτομο, να πάρει την απόφαση για αναφορά στην αστυνομία, ακολουθεί τα παρακάτω στάδια: i) αντίληψη του εγκλήματος, ii) χαρακτηρισμός του περιστατικού ως έγκλημα, iii) ανάληψη προσωπικής ευθύνης για δράση και iv) λήψη απόφασης για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Σ' ένα παρόμοιο μοντέλο κατέληξε και ο Kidd[433], υποστηρίζοντας ότι τα στάδια λήψης της απόφασης των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων, για αναφορά, είναι τα ακόλουθα: i) η διανοητική σύγκριση ανάμεσα στο πραγματικό περιστατικό και στις παραστάσεις του παριστάμενου ατόμου για το έγκλημα, ii) ο χαρακτηρισμός του περιστατικού ως έγκλημα, iii) η ανάληψη προσωπικής ευθύνης για δράση και iv) η στάθμιση των ζημιών και των κερδών που θα επιφέρει η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

---

[431] Για περισσότερα, βλ. παρ. 1.1.4.1.
[432] Latane και Darley (1970), όπ. π., βλ. σημ. 416.
[433] Kidd, R.F. (1979): Crime reporting: Toward a social psychological model. *Criminology*, τομ. 17, τευχ. 3, σελ. 380 - 394.

Θα ήταν τεράστιο μεθοδολογικό σφάλμα αν προσπαθούσαμε να ερμηνεύσουμε την διαδικασία λήψης απόφασης του θύματος, με βάση τα δύο παραπάνω μοντέλα και αυτό γιατί τα θύματα έχουν μια καθοριστική διαφορά σε σχέση με τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα. Η διαφορά αυτή συνίσταται στην ψυχολογική αναστάτωση και συναισθηματική αποδιοργάνωση που βιώνουν τα θύματα ως αποτέλεσμα του εγκλήματος. Κάτω από αυτήν την πίεση, τα θύματα δεν είναι σε θέση να ακολουθήσουν μια λογική σειρά σταδίων, προκειμένου να αποφασίσουν σχετικά με το αν θα αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Άρα, το θύμα του εγκλήματος δεν μπορεί να αξιολογήσει λογικά τα υπέρ και τα κατά της αναφοράς και συνεπώς, τα δύο παραπάνω μοντέλα κρίνονται ακατάλληλα για την ερμηνεία της απόφασης του θύματος για αναφορά.

Όμως, πέρα από τα θύματα και τα παριστάμενα στο έγκλημα άτομα, σημαντικός είναι και ο ρόλος των επονομαζόμενων «εργολάβων της ηθικής»[434], στην αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία. Οι εργολάβοι της ηθικής έχουν, πολλές φορές, νομική υπόσταση (π.χ. σωματεία, εταιρείες, οργανώσεις, κ.λπ.) και έχουν ως σκοπό τους την προστασία ορισμένων κατηγοριών ατόμων (π.χ. καταναλωτές, κ.λπ.) ή ορισμένων εκφάνσεων της κοινωνικής ζωής, που περνούν κρίση. Η δράση τους έχει μορφή σταυροφορίας και αναλαμβάνουν το έργο της επισήμανσης στις διωκτικές αρχές, εγκλημάτων που πέφτουν στην αντίληψή τους και στων οποίων την προστασία έχουν ταχθεί. Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη:

> ...η δράση των εργολάβων της ηθικής αναφέρεται κυρίως στην περιοχή της καλούμενης εγκληματικότητας χωρίς θύμα όπου, καθώς δεν υπάρχει ιδιωτικό συμφέρον για καταμήνυση των σχετικών εγκλημάτων, η δράση των εργολάβων της ηθικής είναι η μόνη πηγή παραπομπής αυτής της εγκληματικότητας στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης[435].

Ο κατάλογος, όμως, των τρίτων ατόμων που αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, δεν σταματάει εδώ, είναι μεγάλος και δε θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούμε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια στις πρακτικές αναφοράς των τρίτων ατόμων, αφού το αντικείμενο της παρούσας μελέτης αφορά, αποκλειστικά, στο θύμα του εγκλήματος.

---

[434] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 102.
[435] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 102.

Ως κατακλείδα αυτής της παραγράφου, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι πρακτικές αναφοράς των παριστάμενων, στο έγκλημα, ατόμων διαφέρουν σημαντικά από αυτές των θυμάτων. Δεδομένης αυτής της διαπίστωσης, θα πρέπει να είμαστε προσεκτικοί και επιφυλακτικοί σε κάθε είδους γενικεύσεις και μεταφορές οι οποίες είναι μεθοδολογικά λανθασμένες και επιστημονικά ανεπίτρεπτες και μπορούν να δημιουργήσουν σοβαρότατα λάθη στην ανάλυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων.

1.7. Η καθυστέρηση στην αναφορά του εγκλήματος.

Έχει παρατηρηθεί ότι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, δεν λαμβάνει χώρα αμέσως μετά το έγκλημα. Στις περισσότερες περιπτώσεις μεσολαβεί ένα χρονικό διάστημα που κυμαίνεται από μερικές ώρες, έως και μερικές μέρες.

Ο Van Kirk[436] πραγματοποίησε, το 1978, μια έρευνα στην πόλη του Kansas των Η.Π.Α. με την μέθοδο της συνέντευξης σε 949 θύματα και τρίτα άτομα που είχαν αναφέρει κάποιο έγκλημα στην αστυνομία. Ο σκοπός της έρευνας αυτής, ήταν να συλλεχθούν στοιχεία για την εξήγηση του φαινομένου της καθυστέρησης της αναφοράς. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 58% των ατόμων που ανέφεραν κάποιο περιστατικό στην αστυνομία (το 70% ήταν θύματα), καθυστέρησαν την αναφορά του λόγω της συνομιλίας που είχαν με κάποιο άλλο πρόσωπο. Το 10% καθυστέρησε την αναφορά γιατί τηλεφώνησε ή έλαβε τηλεφώνημα από κάποιο άλλο πρόσωπο. Από τα στοιχεία της έρευνας αυτής, βγαίνει το συμπέρασμα ότι τα θύματα που έχουν αμφιβολίες σχετικά με το αν θα πρέπει να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, ψάχνουν για επιπρόσθετη πληροφόρηση και επιβεβαίωση από τρίτα άτομα, με αποτέλεσμα, όταν αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, να το αναφέρουν με καθυστέρηση.

Μια πανομοιότυπη έρευνα, μ' αυτήν της πόλης του Kansas, πραγματοποιήθηκε από τους Spelman και Brown[437] το 1981 σε τέσσερις πόλεις των Η.Π.Α. (Jaeksonville, Peoria,

---

[436] Van Kirk (1978), όπ. π., βλ. σημ. 52.
[437] Spelman και Brown (1981), όπ. π., βλ. σημ. 43.

Illinois και San Diego). Η συλλογή των στοιχείων της έρευνας στηρίχθηκε σε περισσότερες από τέσσερις χιλιάδες συνεντεύξεις σε θύματα και παριστάμενους σοβαρών επιθέσεων, κλοπών αυτοκινήτου, διάρρηξης, κλοπής, ληστείας και βιασμού. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης κινούνται στην ίδια κατεύθυνση μ' εκείνα της πόλης του Kansas. Η διαφορά της έρευνας των Spelman και Brown, ήταν ότι μόνο το 26% των ατόμων που ανέφεραν κάποιο έγκλημα στην αστυνομία, είχε μιλήσει με κάποιο άλλο άτομο πριν αναφέρει το συμβάν. Συνεπώς, η κοινωνική επιρροή των άλλων πάνω στο θύμα του εγκλήματος, έχει ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση της αναφοράς του περιστατικού στην αστυνομία.

Οι Greenberg και Ruback[438], στηριζόμενοι στα αποτελέσματα των ερευνών τους για τα εγκλήματα της κλοπής, της ληστείας και της διάρρηξης, υποστήριξαν ότι η καθυστέρηση της αναφοράς των παραπάνω εγκλημάτων επηρεάζεται από παράγοντες που σχετίζονται με την κοινωνική επιρροή και τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα της πολυμεθοδικής τους μελέτης[439] έδειξαν ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των ατόμων που συμβουλεύουν το θύμα για το τι να κάνει μετά το έγκλημα, τόσο μεγαλύτερος είναι και ο χρόνος που μεσολαβεί ανάμεσα στη διάπραξη του εγκλήματος και στην αναφορά του στην αστυνομία. Επιπλέον, βρέθηκε ότι τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος (π.χ. η αξία του κλαπέντος αντικειμένου) είναι σημαντικότεροι παράγοντες πρόβλεψης της καθυστέρησης της αναφοράς, σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του θύματος (π.χ. φυλή, φύλο, ηλικία, κ.λπ.).

1.8. Οι συνέπειες της μη-αναφοράς του εγκλήματος.

Η απόφαση του θύματος να μην αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία έχει πολλές και σημαντικές συνέπειες, τόσο πάνω στη λειτουργία του ποινικού συστήματος, όσο και πάνω στα ίδια τα θύματα.

---

[438] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 25.

[439] Για τις ανάγκες της έρευνας, χρησιμοποιήθηκαν τέσσερις διαφορετικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις.

Η απόφαση του θύματος, για αναφορά ή μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, έχει καθοριστική επίδραση στους σκοπούς που τίθενται από το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης[440]. Πιο συγκεκριμένα, ένας από τους κύριους σκοπούς του συστήματος είναι η γενική πρόληψη του εγκλήματος, η οποία επιτυγχάνεται με την επιβολή των ποινών στους δράστες. Από τη θεωρία, υποστηρίζεται ότι απαραίτητα στοιχεία της επιτυχίας της προληπτικής πολιτικής του ποινικού συστήματος είναι η βεβαιότητα και η αυστηρότητα της τιμωρίας. Το θύμα παίζει έναν καθοριστικό ρόλο στη βεβαιότητα της τιμωρίας και αυτό γιατί αποτελεί καθοριστικό παράγοντα ενεργοποίησης του ποινικού συστήματος[441], μέσω των πρακτικών της αναφοράς του εγκλήματος. Αν το θύμα αποφασίσει να μην αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία, τότε ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες επιβολής κάποιας ποινής στο δράστη.

Ένα μη συνεργάσιμο θύμα το οποίο δεν αναφέρει το έγκλημα, αποστερεί από την αστυνομία τις απαραίτητες εκείνες πληροφορίες που θα την οδηγούσαν στη σύλληψη του δράστη. Αυτό συμβαίνει κυρίως στις περιπτώσεις που τα θύματα έχουν σοβαρούς λόγους να μη θέλουν ή να μην μπορούν να συνδέσουν το συμβάν με την αστυνομία[442]. Αυτό, για παράδειγμα, συμβαίνει κυρίως με τα θύματα νεαρής ηλικίας, τους ομοφυλόφιλους, τις πόρνες, τους λαθρομετανάστες, τα θύματα που ανήκουν σε κάποια μειονότητα και τα θύματα εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Ερευνητικά δεδομένα[443] έχουν δείξει ότι 49 υπότροποι και καθ' έξη εγκληματίες ευθύνονταν για δέκα χιλιάδες πεντακόσια εγκλήματα, τα οποία κυμαίνονταν από κλοπή αυτοκινήτου έως ληστεία και βαριά σωματική βλάβη. Η σύλληψη ενός από τους παραπάνω δράστες θα μπορούσε να διαλευκάνει πολλά εγκλήματα τα οποία, λόγω της απροθυμίας των θυμάτων για αναφορά, παραμένουν ανεξιχνίαστα.

Με τον τρόπο αυτό επιβεβαιώνονται και μεγεθύνονται οι παραστάσεις και τα στερεότυπα του κοινού σχετικά με την αναποτελεσματικότητα και την ανικανότητα της αστυνομίας στον τομέα της καταστολής του εγκλήματος[444]. Συνεπώς, οι ίδιες οι πρακτικές

---

[440] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. σημ. 28.
[441] Για περισσότερα, βλ.. παρ. 1.1.4.1.
[442] Skogan (1977), όπ. π., βλ. σημ. 116, σελ. 44.
[443] Petersilia, J., P.W. Greenwood και M. Lavin (1978): Criminal careers of habitual felons. Washington, D.C.: National Institutes of Justice.
[444] Kidd και Chayet (1984), όπ. π., βλ. σημ. 101.

μη-αναφοράς των θυμάτων συντηρούν και ενισχύουν το αρνητικό στερεότυπο του κοινού για τις διωκτικές αρχές και το ποινικό σύστημα, γενικότερα. Οι αρνητικές παραστάσεις του κοινού έχουν με τη σειρά τους ως αποτέλεσμα τη διαιώνιση και συντήρηση της διάθεσης των θυμάτων για παρασιώπηση του εγκλήματος. Έτσι, έχει δημιουργηθεί ένας φαύλος κύκλος αέναης αναπαραγωγής της υπάρχουσας κατάστασης, ο οποίος για να σπάσει θα πρέπει να παρέμβουμε αποφασιστικά στον τομέα της αύξησης των ποσοστών αναφοράς των εγκλημάτων και αυτό δεν γίνεται με ευχολόγια αλλά με τη χάραξη συγκεκριμένης και κεντρικά ελεγχόμενης πολιτικής.

Μια άλλη συνέπεια της μη-αναφοράς είναι η αποτυχία των αστυνομικών στατιστικών να καταγράψουν τον συνολικό όγκο της εγκληματικότητας[445]. Τα εγκλήματα που αναφέρονται στην αστυνομία δεν αντιπροσωπεύουν τη συνολική εγκληματικότητα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια πλασματική και μεροληπτική εικόνα για το έγκλημα, τον εγκληματία και το θύμα. Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη:

> Το σύστημα παράγει το έγκλημα και τον εγκληματία, δημιουργεί τα αντίστοιχα στερεότυπα, τα στερεότυπα αυτά διαχέονται και ενισχύονται με τη δράση των μέσων μαζικής επικοινωνίας, ασκείται ιδεολογική επίδραση στις μάζες και κατασκευάζονται οι συλλογικές παραστάσεις και οι συλλογικοί φόβοι για το έγκλημα και τον εγκληματία και οι παραστάσεις αυτές καθορίζουν την παραπομπή νέων υποθέσεων στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης[446].

Η πλασματική εικόνα που παρουσιάζεται μέσα από τις επίσημες στατιστικές, έχει από τη μεριά της ως συνέπεια τη δόμηση των στερεοτύπων του εγκλήματος και του εγκληματία, όπως αυτά παρουσιάζονται στις αναπαραστάσεις τόσο του κοινού, όσο και των οργάνων του ποινικού συστήματος.

> Γίνεται κατανοητό λοιπόν, ότι αυτές οι παραπομπές αφορούν κυρίως σε εγκλήματα που ανταποκρίνονται στο επικρατούν στερεότυπο του εγκληματία που φέρει τα χαρακτηριστικά των κατώτερων κοινωνικό-οικονομικών τάξεων[447].

Τα παραπάνω έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην απόφαση των θυμάτων για αναφορά, καθώς και στις αποφάσεις των οργάνων του ποινικού συστήματος για προώθηση ή μη, μέσα στο σύστημα, των ποινικών υποθέσεων. Οι υποθέσεις που τελικά επιλέγονται από τα

---

[445] Skogan (1977), όπ. π., βλ. σημ. 116, σελ. 43.
[446] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 101.
[447] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2, σελ. 101.

θύματα για να αναφερθούν, καθώς και εκείνες που επιλέγονται για να προωθηθούν μέσα στο ποινικό σύστημα, είναι οι υποθέσεις που ταιριάζουν με το κοινά αποδεκτό στερεότυπο του εγκλήματος και του εγκληματία. Παρατηρούμε λοιπόν ότι υπάρχει ένας ακόμη φαύλος κύκλος που οδηγεί στη μη-αναφορά και ο οποίος είναι προϊόν της.

Άλλη συνέπεια της μη-αναφοράς είναι, σύμφωνα με τον Skogan[448], η λανθασμένη κατανομή των αστυνομικών υπηρεσιών και πόρων, τόσο στον τομέα της πρόληψης, όσο και στον τομέα της καταστολής του εγκλήματος. Τα εγκλήματα για τα οποία δε λαμβάνει γνώση η αστυνομία, όπως είναι φυσικό, δεν προσελκύουν την προσοχή της και τη μελλοντική προληπτική προσπάθειά της, τόσο για το είδος του εγκλήματος που δεν αναφέρθηκε, όσο και για τον τόπο (π.χ. γειτονία) που αυτό έλαβε χώρα. Αυτό συμβαίνει γιατί η κατανομή του υλικού και ανθρώπινου δυναμικού της αστυνομίας γίνεται με βάση την ανάγκη που έχει, η κάθε κατηγορία εγκλήματος και η κάθε περιοχή, για αστυνομική προστασία. Αυτό αποφασίζεται στη βάση του είδους των αναφερόμενων εγκλημάτων, της περιοχής τέλεσής τους, της σοβαρότητάς τους και των ποσοστών σύλληψης των δραστών τους.

Οι πρακτικές αναφοράς μπορούν να διαμορφώσουν, κατά ένα σημαντικό τρόπο, τη λειτουργία της αστυνομίας. Η αυτό-εικόνα του αστυνομικού είναι αυτή του μαχητή κατά του εγκλήματος. Οι αστυνομικοί βλέπουν τους εαυτούς τους ως δυνατούς, αρσενικούς προστάτες των αδυνάτων από τους αδίστακτους εγκληματίες[449]. Στην πραγματικότητα, όμως, ένα μεγάλο μέρος του χρόνου τους το ξοδεύουν στην επίλυση συγκρούσεων (π.χ. καυγάδες σε μπαρ, διαπληκτισμοί μεταξύ γειτόνων και συζύγων, κ.λπ.), οι οποίες ταιριάζουν ελάχιστα με την αυτό-εικόνα του ρόλου τους. Ο Rubinstein (βλ. Sparks[450]), για παράδειγμα, παρατήρησε ότι στις περιοχές όπου κατοικούν άτομα που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις, η αστυνομία καλείται, όχι για να συλλάβει και να διώξει, αλλά για να σταματήσει συζυγικούς καυγάδες, φιλονικίες μεταξύ γειτόνων, κ.λπ.

Οι αστυνομικοί αντιστέκονται σ' αυτό το μπόλιασμα της κοινωνικής εργασίας στα καθήκοντά τους και αγωνίζονται να ορίσουν την αποστολή τους μ' έναν τρόπο

---

[448] Skogan (1977), όπ. π., βλ. σημ. 116, σελ. 43.
[449] Niederhoffer, A. (1967): Behind the shield: The police in the urban sociaty. New York: Doubleday.
[450] Sparks (1985), όπ. π., βλ. σημ. 15, σελ. 30.

περισσότερο σύμφωνο με την εικόνα που έχουν για τον ρόλο τους. Οι διαφορές στα ποσοστά αναφοράς του εγκλήματος, έχουν ως αποτέλεσμα να ενισχύουν τον ένα ή τον άλλο ρόλο των αστυνομικών και συνεπώς διαμορφώνουν τη δράση, τη λειτουργία και το ρόλο της αστυνομίας μέσα στην κοινωνία.

Η μη-αναφορά του εγκλήματος μπορεί, επίσης, να επηρεάσει την κατανομή των προγραμμάτων που έχουν σχεδιαστεί για παροχή αποζημίωσης και ψυχολογικής υποστήριξης στα θύματα[451]. Έτσι, για παράδειγμα, τόσο τα ιδιωτικά, όσο και τα δημόσια συμβουλευτικά κέντρα για τα θύματα βιασμού, δεν μπορούν να ανταποκριθούν στους σκοπούς τους, λόγω της απουσίας πληροφοριών σχετικά με τα περιστατικά. Από την άλλη πλευρά, η μη-αναφορά του εγκλήματος έχει ως αποτέλεσμα τη λανθασμένη κατανομή των κονδυλίων που διατίθενται προκειμένου ορισμένοι δημόσιοι ή ιδιωτικοί χώροι να γίνουν περισσότερο ασφαλείς (π.χ. ο φωτισμός ενός σκοτεινού δρόμου) και αυτό γιατί η κατανομή των κονδυλίων αυτών γίνεται με βάση τις μετρημένες ανάγκες, οι οποίες προκύπτουν από τα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων που αντιστοιχούν στην κάθε περιοχή.

Πέρα, όμως, απ' όλα τα παραπάνω η μη-αναφορά του εγκλήματος έχει συνέπειες και στην ίδια την κοινότητα. Η μη-αναφορά των εγκλημάτων αυξάνει το φόβο του κοινού για μια ενδεχόμενη θυματοποίησή του και αυτό γιατί ελάχιστα εγκλήματα διώκονται και συνεπώς, ακόμη λιγότεροι δράστες καταδικάζονται. Η κατάσταση αυτή αυξάνει το φόβο του κοινού για το έγκλημα. Επίσης, η μη-αναφορά των εγκλημάτων οδηγεί στην ισχυροποίηση των άτυπων μορφών κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος. Το έγκλημα αντιμετωπίζεται στα πλαίσια της κοινότητας και μόνο τα πολύ σοβαρά εγκλήματα διαπερνούν τον προστατευτικό της κλοιό και φτάνουν στους φορείς του επίσημου και τυπικού κοινωνικού ελέγχου. Άρα, η κοινότητα λειτουργεί ως κυματοθραύστης της δημοσιοποίησης του εγκλήματος και αποτελεί έναν καθοριστικό παράγοντα, διευθέτησης της παρέκκλισης και απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Με λίγα λόγια, οι πληροφορίες σχετικά με τον όγκο και την κατανομή των εγκλημάτων, παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της αντίδρασης τόσο των

---

[451] Skogan (1977), όπ. π., βλ. σημ. 116, σελ. 44.

ιδιωτικών παραγόντων (άτυπος κοινωνικός έλεγχος), όσο και του κράτους (επίσημος κοινωνικός έλεγχος), απέναντι στο έγκλημα. Τα εγκλήματα που δεν καταγράφονται στις επίσημες εγκληματολογικές στατιστικές, θα διαφύγουν, τελικά, των προσπαθειών να επανορθωθούν οι δυσλειτουργικές τους συνέπειες.

1.9. Συμπεράσματα.

Οι προσπάθειες κατανόησης της διαδικασίας λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, έχουν καταλήξει σε μια ποικιλία παραγόντων. Βασιζόμενες, κατά κύριο λόγο, σε πληροφορίες οι οποίες συλλέχθηκαν μέσω αυτό-αναφορών, οι μέχρι τώρα έρευνες προτείνουν ότι η απόφαση του θύματος για αναφορά στην αστυνομία είναι μια πολύπλοκη λειτουργία μιας ποικιλίας μεταβλητών οι οποίες συνδέονται με τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος και του δράστη, αλλά όχι με τα χαρακτηριστικά του θύματος, όπως η ηλικία, η φυλή, το φύλο και η κοινωνικό-οικονομική τάξη. Το αν ένα έγκλημα θα αναφερθεί μπορεί καλύτερα να προβλεφθεί από τη φύση και τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος. Οσο μεγαλύτερη είναι η αντιλαμβανόμενη σοβαρότητα του εγκλήματος, τόσο πιθανότερη είναι η αναφορά του στην αστυνομία

Ενώ τα θύματα μπορεί να προσδοκούν πολυάριθμα θετικά αποτελέσματα από την αναφορά, το γεγονός ότι μόνο το 1/3 των εγκλημάτων αναφέρεται, προτείνει ότι πολλά θύματα είναι απαισιόδοξα σχετικά με τα αποτελέσματα ή ότι αναμένουν επιπρόσθετες ζημιές από την εμπλοκή τους με την αστυνομία και τα άλλα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Οι έρευνες υπέδειξαν ένα μεγάλο αριθμό αρνητικών συνεπειών που μπορεί να έχει η εμπλοκή του θύματος στους μηχανισμούς του ποινικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένου του κόστους των μετακινήσεων και του παρκαρίσματος, το χάσιμο χρόνου από την εργασία και το σχολείο και το κόστος της φροντίδας του παιδιού.

Η αστυνομική και εισαγγελική ανάκριση, μπορεί ν' αποτελέσουν τραυματικές εμπειρίες για το θύμα. Τα θύματα αισθάνονται, συχνά, ενοχλημένα και απογοητευμένα

από την επαφή τους με την αστυνομία και το δικαστήριο και μερικές φορές συμπεραίνουν ότι είναι τα ίδια τα θύματα που δικάζονται. Επιπρόσθετα, ο φόβος της αντεκδίκησης από τον δράστη, μολονότι αναφέρεται σε λίγες θυματολογικές έρευνες, μπορεί να είναι ένας σημαντικός αποθαρρυντικός παράγοντας αναφοράς για μια κατηγορία θυμάτων. Επίσης, οι έρευνες προτείνουν ότι για πολλά θύματα τα πλεονεκτήματα της αναφοράς στην αστυνομία είναι λιγότερα από τα μειονεκτήματα.

Ένας επιπλέον παράγοντας που επηρεάζει την απόφαση του θύματος για αναφορά στην αστυνομία, βρέθηκε να είναι η ψυχολογική και συναισθηματική κατάσταση του θύματος. Τα θύματα που βιώνουν μεγάλα ποσά συναισθημάτων θυμού, αγανάκτησης, μίσους και επιθυμίας για την παραδειγματική τιμωρία του δράστη, είναι πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, τα θύματα αυτά είναι περισσότερο επιρρεπή στην επιρροή των τρίτων ατόμων, τόσο στο στάδιο του χαρακτηρισμού του περιστατικού, όσο και στο στάδιο λήψης της απόφασής του για αναφορά. Με βάση τα παραπάνω, θα μπορούσαμε να προτείνουμε ότι τα έντονα συναισθήματα που βιώνει το θύμα, μετά το έγκλημα, δεν αποτελούν άμεσο παράγοντα αναφοράς, αλλά έμμεσο. Το παραπάνω, συμβαίνει γιατί η κακή ψυχολογική και συναισθηματική κατάσταση των θυμάτων τα κάνει επιρρεπή στην κοινωνική επιρροή, η οποία με τη σειρά της συναρτάται άμεσα με την απόφασή τους για αναφορά.

Μολονότι τα αποτελέσματα των ερευνών προσφέρουν μια απόδειξη αξιοπιστίας και ακρίβειας, η σχετικά ανεπαρκής βιβλιογραφία υποφέρει από δύο μειονεκτήματα: i) τα περισσότερα από τα στοιχεία των ερευνών, έχουν συλλεχθεί από αυτό-αναφορές των ίδιων των θυμάτων και ii) υπάρχει μια εμφανής απουσία θεωρητικών πλαισίων που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην εναρμόνιση των συγκρουόμενων αποτελεσμάτων και να καθοδηγήσουν τη μελλοντική έρευνα σε νέους ορίζοντες.

Το θύμα του εγκλήματος δεν επιλέγει την αναφορά του εγκλήματος, ούτε επιλέγεται από το ποινικό σύστημα για να παίξει το συγκεκριμένο ρόλο. Αυτό που στην πραγματικότητα συμβαίνει είναι ότι το θύμα επιλέγει το ποινικό σύστημα, από το οποίο έχει προεπιλεγεί για να το επιλέξει. Η παραπάνω πρόταση εμπεριέχει, τόσο τους αντικειμενικούς, όσο και τους υποκειμενικούς παράγοντες λήψης της απόφασης.

Η απόφαση του θύματος για αναφορά, δεν είναι μια διαδικασία απολαβής άμεσων κερδών. Δεν είναι όμως και μια συμπεριφορά άμοιρη αντίστοιχων προσδοκιών. Για να κατανοήσουμε το φαινόμενο της αναφοράς θα πρέπει πρώτα να απαντήσουμε στο ερώτημα, πως η κλήση της αστυνομίας κατάφερε να γίνει - όταν εκδηλώνεται - ένα είδος κοινωνικού αντανακλαστικού.

> Θα πρέπει να μας απασχολήσει η εμφύτευση της αστυνομίας στον κοινωνικό ιστό. Πως εμπεδώθηκαν οι συλλογικές αναπαραστάσεις, που την ανάγουν σε υποχρεωτικό, σχεδόν, σημείο αναφοράς; ...την απάντηση δίνουν, κατά ένα μεγάλο μέρος, οι μελέτες εκείνες που δείχνουν σε τι χρησιμεύει πραγματικά η αστυνομία. Παρέχει "ασφάλεια", λειτουργεί σαν "δίχτυ", ή ακόμα και σαν "σκουπιδοτενεκές", όπου καταλήγουν οι φόβοι και οι τραγικές ή γελοίες διαφορές;[452]

Σύμφωνα με το Δασκαλάκη[453], το θύμα θα αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, μόνο στην περίπτωση που δεν έχει τη δυνατότητα να διευθετήσει έξω-ποινικά και επωφελώς (υλικά ή συναισθηματικά) το περιστατικό και μόνο στην περίπτωση εκείνη που οι παραστάσεις του για την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της αστυνομίας είναι θετικές και οι παραστάσεις του για το έγκλημα και τον εγκληματία εναρμονίζονται με τα πραγματικά περιστατικά του εγκλήματος.

Σύμφωνα με τους Greenberg et. al.[454], η απόφαση του θύματος για αναφορά φαίνεται να βασίζεται περισσότερο σε μια «καυτή» (hot) διαδικασία λήψης απόφασης, η οποία καθοδηγείται περισσότερο από την παρόρμηση και από μη υπολογισμένες ενέργειες, παρά από μια «ψυχρή» (cold) διαδικασία που περιλαμβάνει μια προσεκτική στάθμιση των εναλλακτικών λύσεων.

Πρόκειται για μια σύνθετη διαδικασία, για ένα κοινωνικό-ψυχολογικό μηχανισμό, που έχει ανάγκη από πολυδιάστατη, διεπιστημονική και πολυπαραγοντική προσέγγιση. Είναι μια διαδικασία που εμπλέκει τις παραστάσεις και τις συσσωρευμένες γνώσεις του θύματος, οι οποίες αντικειμενοποιούνται με βάση τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος, του εγκληματία και του ίδιου του θύματος, τις δυνατότητες επιλογών που έχει το θύμα, την κοινωνική υποστήριξη και επιρροή που δέχεται, καθώς και την ψυχολογική του κατάσταση μετά το έγκλημα. Δεν πρόκειται για μια αυτοματοποιημένη απόφαση που

---

[452] Houchon (1988), όπ. π., βλ. σημ. 331, σελ. 14.
[453] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. σημ. 2.
[454] Greenberg et. al. (1979), όπ. π., βλ. σημ. 242.

βασίζεται σε ανορθολογικές αξιολογήσεις, αλλά ούτε και για έναν ψυχρό υπολογισμό κερδών και ζημιών. Πρόκειται για μια ενδιάμεση κατάσταση, που το βάρος της μετατίθεται πότε προς τη μια και πότε προς την άλλη κατεύθυνση, ανάλογα με το είδος και τη σοβαρότητα του εγκλήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ.

2.0. Εισαγωγή.

Στο κεφάλαιο αυτό, θα γίνει μια θυματολογική προσέγγιση του εγκλήματος του βιασμού, προκειμένου ν' αποκτήσουμε μια σφαιρική εικόνα του φαινομένου. Το ενδιαφέρον του κεφαλαίου εστιάζεται, κατά κύριο λόγο, στο θύμα του βιασμού. Αυτό γιατί, πριν επιχειρήσουμε να διερευνήσουμε τους παράγοντες που ωθούν τα θύματα στην απόφαση για αναφορά ή μη του εγκλήματος στην αστυνομία, κρίνουμε σκόπιμο να κάνουμε μια ολοκληρωμένη και πλήρη παρουσίαση του υποκειμένου, του οποίου τη συμπεριφορά μελετάμε στην παρούσα διατριβή.

Στην παράγραφο 2.1. θα παρουσιάσουμε τους ορισμούς του βιασμού, έτσι όπως αυτοί δίνονται από τον ποινικό νομοθέτη (παρ. 2.1.1.), από τους εγκληματολόγους και τους άλλους κοινωνικούς επιστήμονες (παρ. 2.1.2.), από την κοινή γνώμη (παρ. 2.1.3.) και από το θύμα του εγκλήματος (παρ. 2.1.4.). Επίσης, στην ίδια παράγραφο, θα αναλυθεί ο ρόλος των μ.μ.ε. στη διαμόρφωση των στάσεων του κοινού και των θυμάτων, απέναντι στο έγκλημα του βιασμού (παρ. 2.1.5.).

Στην παράγραφο 2.2., θα γίνει μια σύντομη επισκόπηση των κυριότερων θεωρητικών προσεγγίσεων του βιασμού. Αρχικά θα παρουσιαστούν οι κοινωνιολογικές θεωρίες (παρ. 2.2.1.), στη συνέχεια οι ψυχολογικές και ψυχαναλυτικές (παρ. 2.2.2.), έπειτα οι φεμινιστικές (παρ. 2.2.3.) και τέλος, οι ανθρωπολογικές (παρ. 2.2.4.).

Στην επόμενη παράγραφο (παρ. 2.3.) θα ασχοληθούμε αποκλειστικά με το θύμα του βιασμού. Σ' αυτήν την παράγραφο θα εστιάσουμε την προσοχή μας, στις ιδιαιτερότητες των θυμάτων βιασμού, σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα (παρ. 2.3.1.), την αντιμετώπισή τους από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης (παρ. 2.3.2.) και πιο συγκεκριμένα από την αστυνομία (παρ. 2.3.2.1.), από τα ποινικά δικαστήρια (παρ. 2.3.2.2.) και στο στάδιο των ιατρικών εξετάσεων (παρ. 2.3.2.3.). Στη συνέχεια, θα παρουσιαστεί η διαδικασία της δεύτερης θυματοποίησης των θυμάτων βιασμού στα πλαίσια του ποινικού συστήματος (παρ. 2.3.3.), καθώς και οι στάσεις των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου απέναντί του (παρ. 2.3.4.). Παρακάτω, θα γίνει μια παρουσίαση του τρόπου με τον οποίο προσλαμβάνεται ο βιασμός από το δράστη και από το θύμα (παρ. 2.3.7.), καθώς και μια αναφορά στις στάσεις του κοινού και των θυμάτων απέναντι στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης (παρ. 2.3.8.).

Στην παράγραφο 2.4., θα παρουσιάσουμε τη διαδικασία προόδου και εξέλιξης των υποθέσεων βιασμού στα διάφορα ποινικά στάδια. Πιο συγκεκριμένα θα παρουσιαστεί η ποινική εξέλιξη των υποθέσεων βιασμού (παρ. 2.4.1.), στην αστυνομική (παρ. 2.4.1.1.), στην εισαγγελική (παρ. 2.4.1.2.) και στη δικαστική τους φάση (παρ. 2.4.1.3.). Στη συνέχεια, θα αναφέρουμε ορισμένες προτάσεις για την αναθεώρηση της νομοθεσίας που αφορά στο έγκλημα του βιασμού, καθώς και διεθνή παραδείγματα τέτοιων αναθεωρήσεων (παρ. 2.4.1.4.).

Έπειτα, θα αναφερθούμε στους παράγοντες που επηρεάζουν την ποινική προώθηση ή απόρριψη των υποθέσεων βιασμού από τα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης (παρ. 2.4.2.). Πιο συγκεκριμένα, θα εξετάσουμε το ρόλο που διαδραματίζουν τα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη (παρ. 2.4.2.1.), τα χαρακτηριστικά του ίδιου του βιασμού (παρ. 2.4.2.2.), η απόφαση του θύματος για προώθηση ή οριστική παύση της

ποινικής δίωξης (παρ. 2.4.2.3.) και τέλος, η απόφαση της αστυνομίας για προώθηση ή αρχειοθέτηση της υπόθεσης (παρ. 2.4.2.4.).

Στην επόμενη παράγραφο (παρ. 2.5.), θα ασχοληθούμε με τις πλατιά διαδεδομένες μυθολογίες σχετικά με το έγκλημα του βιασμού και ταυτόχρονα θα κάνουμε μια προσπάθεια να καταρρίψουμε τους μύθους αυτούς και να αποκαταστήσουμε την πραγματική εικόνα του φαινομένου.

Τέλος, στην παράγραφο 2.6., θα ασχοληθούμε με τις συνέπειες που έχει το έγκλημα του βιασμού στο θύμα. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στις βραχυπρόθεσμες (παρ. 2.6.1.), καθώς και στις μακροπρόθεσμες συνέπειές του (παρ. 2.6.2.). Τέλος, θα παρουσιάσουμε τις διαδικασίες και τους μηχανισμούς μέσα από τους οποίους το θύμα επιχειρεί να ξεπεράσει την δύσκολη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει μετά τη θυματοποίησή του (παρ. 2.6.3.).

2.1. Ο ορισμός του βιασμού.

Ο τρόπος με τον οποίο ορίζεται το έγκλημα του βιασμού διαφέρει ανάλογα με τον φορέα, που κάθε φορά, δίνει το συγκεκριμένο ορισμό. Έτσι, για παράδειγμα, το έγκλημα του βιασμού ορίζεται διαφορετικά από το ποινικό νομοθέτη, σε σχέση με τον ορισμό που δίνεται από τα θύματα βιασμού, τους βιαστές, αλλά και το ευρύτερο κοινό. Το παράδοξο, με το συγκεκριμένο έγκλημα, είναι ότι υπάρχει ένα μεγάλο χάσμα ανάμεσα στον ποινικό ορισμό του βιασμού και τον ορισμό που δίνουν τα επιμέρους άτομα (δράστες, θύματα, τρίτα άτομα). Το παραπάνω, έχει σοβαρότατες συνέπειες στον τομέα της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, καθώς και στη μετέπειτα ποινική του εξέλιξη. Για παράδειγμα, πολλές φορές τα θύματα βιασμού δεν ορίζουν ως τέτοια μια πράξη που, σύμφωνα με τον Ποινικό μας Κώδικα, ανταποκρίνεται στην αντικειμενική και στην υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος του βιασμού. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα θύματα να αναφέρουν σπάνια τους βιασμούς τους στις διωκτικές αρχές και μόνο στις περιπτώσεις που το έγκλημα είναι ιδιαίτερα βεβαρημένο.

2.1.1. Ο νομικός ορισμός του βιασμού.

Σύμφωνα με τη θεωρία του νομικού φορμαλισμού (legal formalism) οι ποινικές αντιδράσεις απέναντι στα διάφορα εγκλήματα είναι συνέπεια του νομικού τους ορισμού και των νομικών προβλέψεων που τα χαρακτηρίζουν. Έτσι, για την εξήγηση και την ποινική αντιμετώπιση του βιασμού έχει αποδειχθεί ότι η σεξουαλική διείσδυση είναι καθοριστικός παράγοντας στην απόφαση των διωκτικών αρχών να προωθήσουν την υπόθεση. Επίσης, έχει αποδειχθεί ότι ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας είναι η σχέση που υπήρχε ανάμεσα στο δράστη και το θύμα πριν τη διάπραξη του βιασμού, αν δηλαδή ήταν συγγενείς, απλώς γνωστοί ή απολύτως άγνωστοι. Η σχέση ανάμεσα στο δράστη και το θύμα συνδέεται με το ζήτημα της συναίνεσης του θύματος, κατά τη διάρκεια της πράξης. Συνεπώς, τα χαρακτηριστικά της συνουσίας και της έλλειψης συναίνεσης του θύματος, είναι τα κύρια χαρακτηριστικά που δομούν τον νομικό ορισμό του συγκεκριμένου εγκλήματος. Τα δύο παραπάνω ουσιαστικά στοιχεία του νομικού ορισμού του βιασμού, έχει αποδειχθεί ότι καθορίζουν και την ποινική εξέλιξη (προώθηση ή αρχειοθέτηση) των υποθέσεων αυτών μέσα στο ποινικό σύστημα[1].

> Ο βιασμός είναι το πιο δύσκολο κομμάτι της συμπεριφοράς για να περιγραφεί, να οριστεί και να αποδειχθεί. Ο ορισμός του... υπόκειται σ' ένα δεδομένο χρόνο και εποχή, στην άποψη για τις γυναίκες, στο βαθμό εκσυγχρονισμού του νόμου και στην ικανότητα του νομικού επαγγέλματος. Ο ορισμός του βιασμού ποτέ δεν έχει παραμείνει ο ίδιος και έχει επηρεαστεί από τις καταβολάδες των δικαστικών αποφάσεων και των λοιπών παραδόσεων, όπως αυτές άλλαξαν μέσα στο χρόνο[2].

Ο νομικός ορισμός του βιασμού είναι μια κοινωνικά διαμορφωμένη πραγματικότητα που μετασχηματίζεται και μετεξελίσσεται ανάλογα με τις ευρύτερες κοινωνικές και πολιτισμικές αλλαγές. Αντιπροσωπεύει την άποψη που έχει η συγκεκριμένη κοινωνία για τη γυναίκα, το βαθμό της ισότητας των δύο φύλων, την πολιτισμική εξέλιξη ή στασιμότητα της κοινωνίας και το επίπεδο της νομικής κουλτούρας ενός λαού.

---

[1] Kerstetter, W.A. (1990): Gateway to justice: Police and prosecutorial response to sexual assaults against women. *Journal of Criminal Law & Criminology*, τομ. 81, τευχ. 2, σ. 271.
[2] Schultz, L.G. (1977): Rape victimology, Springfield, Illinois, U.S.A.

Υπάρχει γενική συμφωνία (Katz και Mazur[3], Schiff[4]) στο ότι ο νομικός ορισμός του βιασμού συγκροτείται από τρία στοιχεία: 1) την κολπική διείσδυση (συνουσία), 2) τη χρήση βίας και 3) την απουσία συναίνεσης του θύματος.

Η συνουσία μπορεί να είναι οποιασδήποτε μορφής και να κυμαίνεται από την ελαφρότερη διείσδυση του ανδρικού οργάνου στον κόλπο της γυναίκας, έως την ολοκληρωμένη συνουσία που συνοδεύεται από εκσπερμάτιση[5]. Η χρήση βίας είναι απαραίτητη προκειμένου να καμφθεί η αντίσταση του θύματος. Ο καθηγητής Glaister[6], αναφερόμενος στον αγγλικό νόμο για το βιασμό, τόνισε ότι η αντίσταση του θύματος θα πρέπει να διατηρηθεί έως το τέλος και να παραδοθεί μόνο όταν η αντίστασή του υπερνικηθεί από «αναισθησία, απόλυτη εξάντληση, κτηνώδη βία ή φόβο θανάτου».

Το δικαστήριο της Florida διατύπωσε μια επιεικέστερη άποψη, σύμφωνα με την οποία η βία μπορεί να είναι μεταβιβασμένη στο μυαλό του θύματος, μπορεί δηλαδή μια γυναίκα να μην αγγιχτεί καθόλου και όμως να είναι τόσο τρομοκρατημένη, όσο και αν είχε ασκηθεί επάνω της ένα μεγάλο ποσό σωματικής βίας[7]. Σ' αυτές τις περιπτώσεις μια γυναίκα, ίσως, να μην τολμά να αντισταθεί και γι' αυτό μπορεί να μην προβάλλεται καμιά απολύτως αντίσταση.

Το τρίτο συστατικό του βιασμού είναι απουσία συναίνεσης. Ακόμη και στην περίπτωση που χρησιμοποιείται βία, αλλά η συνουσία δεν έλαβε χώρα παρά την θέληση της γυναίκας, στην περίπτωση αυτή δεν έχει τελεστεί το έγκλημα του βιασμού. Από την άλλη μεριά, όμως, όταν η γυναίκα συναινεί στο βιασμό από το φόβο της άσκησης βίας και του σωματικού τραυματισμού, τότε η συναίνεση θεωρείται άκυρη και συνεπώς μιλάμε για βιασμό[8].

Η Brownmiller έδωσε το νομικό ορισμό του συγκεκριμένου εγκλήματος, όπως αυτός ισχύει στις περισσότερες από τις Πολιτείες των Η.Π.Α., ως εξής:

---

[3] Katz, S. και M.A. Mazur (1979): Understanding the rape victim: A synthesis of research findings. John Wiley & Sons.
[4] Schiff, A.F. (1969): Statistical features of rape. *Journal of Forensic Science*, τευχ. 14, σελ. 102.
[5] Schiff (1969), όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 102.
[6] Glaister, J. (1962): Medical jurisprudence and toxicology. 11η έκδοση, Livingston, Edinburgh, Scotland.
[7] Schiff (1969), όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 103.
[8] Schiff (1969), όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 103.

> ... διάπραξη συνουσίας με μια γυναίκα, όχι τη σύζυγο, παρά τη θέληση και τη συναίνεσή της, αν η θέλησή της υπερνικηθεί από τη βία ή το φόβο που προέρχεται από την απειλή της βίας ή από ναρκωτικά ή οινοπνευματώδη ποτά ή όταν, λόγω διανοητικού ελαττώματος, είναι ανίκανη να ασκήσει λογική κρίση, ή όταν είναι κάτω από το αυθαίρετο όριο ηλικίας[9].

Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, που διατυπώθηκε από τον Schiff:

> Βιασμός είναι η συνουσία, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, μιας γυναίκας, όχι της συζύγου του δράστη, χωρίς τη συναίνεσή της και με εξαναγκασμό είτε μέσω φόβου, βίας, είτε απειλής, από ένα δράστη ή από περισσότερους[10].

Τα αποτελέσματα των ερευνών, σύμφωνα με τους Katz και Mazur[11], αποδεικνύουν ότι τα θύματα που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, πολλές φορές, δεν κατανοούν το νομικό του ορισμό. Πιο συγκεκριμένα, οι Schultz και DeSavage[12] βρήκαν ότι το 41% των φοιτητριών ενός Κολεγίου των Η.Π.Α. όρισαν λανθασμένα το έγκλημα του βιασμού. Ακόμη και ανάμεσα σ' αυτές που ισχυρίστηκαν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού ή απόπειρας βιασμού, το 39% έδωσε λανθασμένο ορισμό. Οι φοιτήτριες έτειναν να θεωρούν ως βιασμό το βίαιο φιλί ή το χαΐδεμα, σε σύγκριση με τους φοιτητές οι οποίοι συνέδεσαν το βιασμό με πιο βίαιες μορφές σεξουαλικής επίθεσης. Αλλά, πάνω από το μισό των φοιτητών (55%) επίσης έδωσε λανθασμένο ορισμό του βιασμού.

Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, δείχνουν με σαφήνεια τη διάσταση που υπάρχει ανάμεσα στο νομικό ορισμό του βιασμού και στον τρόπο με τον οποίο ορίζεται το συγκεκριμένο έγκλημα από τα επιμέρους άτομα, είτε είναι θύματα, είτε όχι. Αυτή η διάσταση ανάμεσα στο νομικό ορισμό και τον ορισμό του βιασμού από τα θύματα και το ευρύτερο κοινό, δημιουργεί πολλές συγχύσεις και έχει σοβαρότατες συνέπειες, τόσο κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης από το θύμα για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, όσο και στη μετέπειτα ποινική εξέλιξη της υπόθεσης.

Ένα άλλο συμπέρασμα, που προκύπτει από την έρευνα των Schultz και DeSavage, είναι ότι υπάρχει διάσταση στον τρόπο με τον οποίο ορίζεται ο βιασμός από τους άνδρες και τις γυναίκες. Πιο συγκεκριμένα, οι άνδρες είναι περισσότερο ανεκτικοί στο βιασμό

---

[9] Brownmiller, S. (1975): Against our will. Women and rape. New York, Bantam Books, σ. 412.
[10] Schiff (1969), όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 102.
[11] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. σημ. 3.
[12] Schultz, L.G. και J. DeSavage (1977): Rape and rape attitudes on a college campus. Στο L.G. Schultz (eds): Rape victimology, κεφ. 6, σ. 77 - 90.

και ορίζουν ως τέτοιες τις περισσότερο βεβαρημένες πράξεις σεξουαλικής βίας, σε σύγκριση με τις γυναίκες οι οποίες ορίζουν ως βιασμό και πράξεις που νομικά δεν πληρούν την αντικειμενική υπόσταση του συγκεκριμένου εγκλήματος.

2.1.1.1. Ιστορική αναδρομή.

Σε παλιότερες εποχές ο βιασμός εθεωρείτο ως έγκλημα κατά της ιδιοκτησίας και πιο συγκεκριμένα, ως κλοπή της σεξουαλικής ιδιοκτησίας του πατέρα ή του συζύγου αφέντη. Μ' αυτή τη λογική, ο νόμος δε θεωρούσε ότι ο βιασμός ήταν μια άδικη πράξη εναντίον της γυναίκας η οποία τον είχε υποστεί, αλλά εναντίον του κυρίου και κατόχου της. Η γυναίκα αποτελούσε περιουσιακό στοιχείο του άνδρα και ο βιασμός της ισοδυναμούσε με μείωση της αξίας του περιουσιακού αγαθού.

Οι νόμοι περί βιασμού, σύμφωνα με τη Griffin[13], υπάρχουν για να προστατεύουν τα δικαιώματα του άνδρα ως κτήτορα του γυναικείου σώματος και όχι το δικαίωμα της γυναίκας πάνω στο σώμα της και στη γενετήσια ελευθερία της. Παραδοσιακά ο βιασμός έχει θεωρηθεί ως μια προσβολή που ένας άνδρας διαπράττει εναντίον ενός άλλου άνδρα. Βιάζοντας τη γυναίκα κάποιου άλλου, θεωρητικά κάποιος άνδρας μπορεί να αυξήσει τον ανδρισμό του, μειώνοντας ταυτόχρονα τον ανδρισμό του άλλου. Συνεπώς, η τιμή του άνδρα δεν υπόκειται άμεσα στο βιασμό, αλλά έμμεσα, μέσω της γυναίκας του.

Κάτω απ' αυτό το ιδεολογικό-ιστορικό πλαίσιο, η ποινή του δράστη ήταν ή λιθοβολισμός ή αποζημίωση του ιδιοκτήτη της γυναίκας που βιάστηκε[14]. Σύμφωνα με τη Griffin[15], στην περίπτωση που ένας μαύρος άνδρας είχε βρεθεί να έχει σχέσεις με μια λευκή γυναίκα, η γυναίκα μπορούσε να χρησιμοποιήσει το προνόμιο του χρώματος του δέρματος και να ισχυριστεί ότι είχε πέσει θύμα βιασμού. Στην περίπτωση αυτή ο μαύρος άνδρας λινζαριζόταν. Αν η γυναίκα δεν ισχυριζόταν βιασμό, υποβαλλόταν αυτή σε λινζάρισμα. Με τον καιρό τα πράγματα άλλαξαν και η γυναίκα έπαψε να θεωρείται

---

[13] Griffin, S. (1977): Rape: The all - american crime. Στο L.G. Schultz (eds): Rape victimology, κεφ. 3, σελ. 34.
[14] Τσαλίκογλου, Φ. (1989): Μυθολογίες βίας και καταστολής, εκδ. Παπαζήση, σελ. 89.
[15] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 35.

ιδιοκτησία του άνδρα. Καθοριστική στο σημείο αυτό υπήρξε και η συμβολή των γυναικείων οργανώσεων.

Το 1984 στη χώρα μας, με την αναθεώρηση του Ποινικού Κώδικα (ν. 1419/1984), ο βιασμός έπαψε να είναι έγκλημα κατά των ηθών και χαρακτηρίστηκε ως έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Η παραπάνω τροποποίηση δείχνει μια σαφέστατη πρόοδο στο νομικό ορισμό του βιασμού και μια προσπάθεια του ποινικού νομοθέτη να εκσυγχρονίσει τις αρτηριοσκληρωτικές διατάξεις του Π.Κ. Παρ' όλες, όμως, τις αλλαγές ορισμένες από τις προηγούμενες αντιλήψεις παραμένουν ενεργείς. Έτσι, βλέπουμε ότι δε θεωρείται βιασμός, η βίαιη σεξουαλική συνουσία, στα πλαίσια του γάμου.

Μ' αυτόν τον τρόπο, εμμέσως πλην σαφώς, ο νομοθέτης αναγνωρίζει το δικαίωμα του συζύγου στη σεξουαλική επαφή, ακόμη και με βίαιο τρόπο και χωρίς τη συγκατάθεση της συζύγου του. Συνεπώς, η γυναίκα εξακολουθεί να θεωρείται ιδιοκτησία του συζύγου της, ο οποίος έχει το δικαίωμα (και νομικά) επιβολής της εξουσίας του, πάνω της. Η μη-ποινικοποίηση του συζυγικού βιασμού εξακολουθεί να συντηρεί τα δικαιώματα ιδιοκτησίας του άνδρα πάνω στη γυναίκα, στα πλαίσια του γάμου, τουλάχιστον.

Σύμφωνα με τον Levi-Strauss[16], οι κανόνες σεξουαλικής ιδιοκτησίας είναι η βασική δομή των συστημάτων συγγένειας. Συνεπώς η ποινικοποίηση του συζυγικού βιασμού θα είχε ως συνέπεια, εκ μέρους του ποινικού νομοθέτη, την άρνηση της σεξουαλικής ιδιοκτησίας του συζύγου πάνω στη γυναίκα του. Αυτό, πέρα από το γεγονός ότι θα ερχόταν σε αντίθεση με τα κοινώς αποδεκτά ήθη της ανδροκρατούμενης κοινωνίας, θα είχε και μια άλλη σοβαρότατη συνέπεια: τη διατάραξη της βασικής δομής των συστημάτων συγγένειας.

Ομως, οι πρακτικές δυσπιστίας τόσο του κοινού, όσο και των επίσημων φορέων προς το βιασμό και το θύμα του, δεν μπορούν να καταπολεμηθούν με νομοθετικές μεταρρυθμίσεις και θέσπιση νέων νόμων και μόνο. Πρώτα απ' όλα, χρειάζεται αλλαγή της νοοτροπίας και των κοινωνικών στάσεων απέναντι στο βιασμό και το θύμα του, έτσι ώστε

[16] Levi-Strauss, C. (1949): Les structures elementaires de la parente. Paris, Presses Universitaires de France.

να πάψει το θύμα να φέρει το στίγμα του βιασμού και να υφίσταται τη δεύτερη θυματοποίηση στο ακροατήριο.

2.1.1.2. Ο ορισμός του βιασμού στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο.

Ο Ελληνικός Ποινικός Κώδικας, μετά την αναθεώρηση του 1984[17], ορίζει το έγκλημα του βιασμού στο δέκατο-ένατο κεφάλαιο, το οποίο έχει τον τίτλο «εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμεταλλεύσης της γενετήσιας ζωής». Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 336, παρ. 1, Π.Κ., βιασμό διαπράττει όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία εξώγαμη ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης. Η παραπάνω πράξη, σύμφωνα πάντα με το αρθ. 336, παρ. 1, Π.Κ., τιμωρείται με κάθειρξη, δηλαδή με ποινή άνω των πέντε ετών. Αν η παραπάνω πράξη έγινε από δύο ή περισσότερους δράστες που ενεργούσαν από κοινού, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών[18]. Αν ο βιασμός είχε ως συνέπεια το θάνατο του παθόντος επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών ή ισόβια κάθειρξη[19].

Ο ποινικός νομοθέτης δεν ποινικοποιεί το βιασμό στα πλαίσια του γάμου και αυτή ίσως είναι η μεγαλύτερη παράλειψή του, κατά την τελευταία αναθεώρηση του άρθρου περί βιασμού. Μ' αυτήν την αναθεώρηση έγιναν σημαντικά βήματα προόδου όσον αφορά στον ποινικό ορισμό του βιασμού. Οι σημαντικότερες αλλαγές ήταν οι εξής:

i) Το έγκλημα του βιασμού παύει να αποτελεί έγκλημα κατά των ηθών και μετατρέπεται σε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Η γενετήσια ελευθερία αναλύεται σε δύο θεμελιώδη δικαιώματα: στο δικαίωμα ελεύθερης επιλογής ερωτικού συντρόφου και στο δικαίωμα επιλογής της χρονικής στιγμής που θέλει κάποιος να έχει, με τον ερωτικό του σύντροφο, ερωτικό διάλογο.

---

[17] Η αναθεώρηση του Ποινικού Κώδικα έγινε με το νόμο 1419/1984.
[18] Βλ. αρθρ. 336, παρ. 2, Π.Κ.
[19] Βλ. αρθρ. 340 Π.Κ.

ii) Γίνεται ξεχωριστή και ταυτόχρονα αυστηρότερη πρόβλεψη για τον «ομαδικό βιασμό»[20]. Η περίπτωση του «ομαδικού βιασμού» αποτελεί πράξη εντονότατα αποκρουστική, που έπρεπε να διακριθεί σε απαξία, από τον απλό βιασμό.

iii) Η ποινική προστασία καλύπτει, πλέον, πλήρως και ισοβαρώς τόσο τον άνδρα, όσο και τη γυναίκα, από πράξεις που προσβάλλουν την γενετήσια ελευθερία.

iv) Γίνεται ενοποίηση των αντικειμενικών υποστάσεων των εγκλημάτων των άρθρων 336 και 337 Π.Κ. Ενοποιούνται σ' ένα έγκλημα, που ονομάζεται «βιασμός», οι αξιόποινες πράξεις του βιασμού και του εξαναγκασμού σε ασέλγεια.

Το θύμα και ο δράστης βιασμού μπορούν να ανήκουν σε οποιοδήποτε από τα δύο φύλα. Το θύμα βιασμού μπορεί να είναι οποιασδήποτε ηλικίας, ακόμη και ανήλικο. Δεν ερευνάται το άμεμπτο των ηθών του θύματος[21]. Επίσης, είναι αδιάφορη η σχέση που υπήρχε ανάμεσα στο δράστη και στο θύμα πριν από τη διάπραξη του βιασμού, εκτός και αν πρόκειται για συζυγική σχέση.

Ο βιασμός είναι έγκλημα πολύπρακτο γιατί περιλαμβάνει αφ' ενός τη χρήση βίας ή απειλής και αφ' ετέρου την εξώγαμη συνουσία ή ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξεως. Ενόψη της πρώτης πράξης (δηλαδή τη χρήση βίας ή απειλής) είναι έγκλημα υπαλλακτικώς μικτό[22]. Αρκεί το ένα απ' αυτά, δηλαδή είτε η βία, είτε η απειλή[23], δεν αποκλείεται, όμως, η συνδρομή και των δύο[24].

Το έγκλημα του βιασμού λαμβάνει χώρα όταν κάποιος - με σκοπό την επίτευξη εξώγαμης συνουσίας ή ανοχής ή επιχείρησης ασελγούς πράξεως - εξαναγκάζει γυναίκα ή άνδρα, είτε με τη χρήση σωματικής βίας είτε με την απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου, να υποβληθεί σε συνουσία ή άλλη ασελγή πράξη[25].

Για να στοιχειοθετηθεί το έγκλημα του βιασμού απαιτούνται: 1) εξαναγκασμός (γυναίκας ή άνδρα), 2) ο εξαναγκασμός να γίνει με σωματική βία ή απειλή σπουδαίου και

---

[20] Βλ. αρθρ. 336, παρ. 2, Π.Κ.
[21] Α.Π. 63/1897, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΘΗ', σελ. 473,
Α.Π. 291/1949, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΘΞ', σελ. 619.
[22] Α.Π. 1360/1984, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΕ', σελ. 364 - 366.
[23] Α.Π. 1556/1983, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΔ', σελ. 508 - 509.
[24] Α.Π. 1556/1983, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΔ', σελ. 508 - 509.
[25] Α.Π. 1556/1983, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΔ', σελ. 508 - 509,
Α.Π. 1870/1983, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΔ', σελ. 657 - 658,
Α.Π. 1971/1984, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΕ', σελ. 598.

άμεσου κινδύνου και 3) ο εξαναγκασμός να γίνει με σκοπό την εξώγαμη συνουσία ή την ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξεως[26].

Με τον όρο εξαναγκασμός, εννοείται η παρά τη θέληση ή την αντίσταση του θύματος, υποβολή του σε εξώγαμη συνουσία ή ανοχή ή επιχείρηση άλλης ασελγούς πράξεως[27].

Σωματική βία είναι η φυσική δύναμη που δε δύναται να απωθηθεί και με την οποία εξαναγκάζεται κάποιος να υποστεί εξώγαμη συνουσία ή ανοχή ή επιχείρηση άλλης ασελγούς πράξεως[28]. Η σωματική βία μπορεί να ασκηθεί με τη φυσική επίδραση στο σώμα του άλλου προκειμένου να κατανικηθεί η αντίστασή του (π.χ. φίμωση του στόματος, δέσμευση, κ.λπ.) Ακόμη, μπορεί να ασκηθεί με τη χορήγηση υπνωτικών, ναρκωτικών ή άλλων ανάλογων ουσιών, που έχουν ως αποτέλεσμα να φέρουν το άτομο σε κατάσταση ανικανότητας προς αντίσταση[29]. Επίσης, μπορεί να ασκηθεί και με παράλειψη νόμιμης ενέργειας (π.χ. άρνηση παροχής τροφής μέχρι να ενδώσει το θύμα). Σωματική βία έχουμε και στην περίπτωση που ο δράστης εκμεταλλεύεται την κατάσταση του θύματος που δεν είναι ικανό ν' αντισταθεί. και στην οποία έχει περιέλθει από το δράστη, χωρίς να υπάρχει σκοπός σαρκικής ομιλίας μαζί του (π.χ. γιατρός εκμεταλλεύεται τη θέση της παθούσας που είναι ξαπλωμένη για γυναικολογική εξέταση και λόγω της θέσης της δεν είναι ικανή για αντίσταση και ασελγεί βίαια επάνω της). Δε συνιστούν σωματική βία οι υποσχέσεις, η εξαπάτηση του θύματος και η δια γοητείας κάμψη της αντίστασής του.

Ψυχολογική βία είναι η απειλή που συνδέεται με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής ή άλλου ουσιώδους δικαιώματος[30]. Οσον αφορά στα απειλούμενα δικαιώματα δεν τίθεται κανένας περιορισμός. Μπορεί, δηλαδή, να αφορά όχι μόνο τη ζωή ή την υγεία

---

[26] Α.Π. 1131/1981, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΒ', σελ. 478 - 479,
Α.Π. 370/1983, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΓ', σελ. 797 - 798,
Α.Π. 1360/1984, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΕ', σελ. 364 - 366.
[27] Α.Π. 441/1980, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. Λ', σελ. 647 - 649,
Α.Π. 1870/1983, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΔ', σελ. 657 - 658,
Α.Π. 1971/1984, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΕ', σελ. 598.
[28] Α.Π. 441/1980, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. Λ', σελ. 647 - 649,
Α.Π. 1360/1984, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΕ', σελ. 364 - 366.
[29] Βλ. αρθρ. 13 γ' Π.Κ.,
Α.Π. 981/1980, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΑ', σελ. 136 - 137.
[30] Α.Π. 1556/1983, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΔ', σελ. 508 - 509,
Α.Π. 1870/1983, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΔ', σελ. 657 -658.

αλλά και την περιουσία. Πρέπει, όμως, τα δικαιώματα αυτά να είναι σε κάθε περίπτωση σπουδαία.

Η απειλή μπορεί να στρέφεται, είτε κατά του θύματος, είτε κατά των οικείων του. Είναι αδιάφορο αν ο δράστης προτίθεται να πραγματοποιήσει την απειλή, αρκεί να εκληφθεί ως σπουδαία και άμεση από το θύμα. Επίσης, είναι αδιάφορο εάν η απειλή δεν ήταν αντικειμενικά πραγματοποιήσιμη κατά τη στιγμή της απειλής.

Η συναίνεση του θύματος αποκλείει την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος. Δεν μπορεί, δηλαδή, να γίνει λόγος περί βιασμού. Υποτίθεται βέβαια ότι η συναίνεση προϋπάρχει της πράξης ή υφίσταται τουλάχιστον κατά τη διάρκειά της. Η προσποιητή "αντίσταση", εξομοιώνεται με συναίνεση. Η αντίσταση του θύματος δεν απαιτείται να είναι διαρκής, δηλαδή μέχρι την αποπεράτωση της πράξης, όταν οι περιστάσεις δικαιολογούν την κατάπαυσή της, π.χ. γιατί το θύμα θεώρησε μάταια κάθε περαιτέρω αντίσταση ή γιατί ερεθίστηκε ερωτικά. Είναι αδιάφορο αν το θύμα δοκίμασε ή όχι σαρκική απόλαυση κατά την πράξη.

Το πότε η βία είναι ικανή να κατανικήσει την αντίσταση κρίνεται από το δικαστή, ο οποίος λαμβάνει υπ' όψη του τους προσωπικούς όρους του βιάσαντος και του βιασθέντος ατόμου, π.χ. τη φυσική δύναμη του καθενός, και όλες τις άλλες αντικειμενικές περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης (λ.χ. τον τόπο και το χρόνο) που θα μπορούσαν να έχουν επίδραση στην εκτίμηση του βαθμού βίας που ασκήθηκε και της αντίστασης που αντιτάχθηκε.

Συνουσία είναι η συνένωση των γεννητικών μορίων[31]. Εξώγαμη συνουσία είναι κάθε εκτός γάμου συνουσία, η οποία επιτυγχάνεται όταν ολόκληρο ή ένα μέρος του γεννητικού μορίου του άνδρα εισέρχεται στο γεννητικό μόριο της γυναίκας. Εξώγαμη είναι η εκτός τυπικά έγκυρου γάμου συνουσία. Δεν είναι εξώγαμη η συνουσία που τελείται σε άκυρο ή ακυρώσιμο γάμο και αυτό γιατί ο άκυρος ή ακυρώσιμος γάμος παράγουν τα αποτελέσματα του έγκυρου γάμου μέχρι την αμετάκλητη λύση τους. Δε συμβαίνει, όμως, το ίδιο και στον ανυπόστατο γάμο.

---

[31] Α.Π. 1131/1981, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΒ', σελ. 478 - 479.

Δράστης εξώγαμης συνουσίας δεν μπορεί να είναι ο σύζυγος ο οποίος εξαναγκάζει σε συνουσία τη σύζυγό του. Ο άνδρας έχει όχι μόνο δικαίωμα, αλλά και καθήκον να την εκτελέσει, η δε γυναίκα με το γάμο της έλαβε την υποχρέωση να ανέχεται την κατά φύση συνουσία. Τα παραπάνω δεν ισχύουν στην περίπτωση που έχει επέλθει χωρισμός από τραπέζης και κοίτης, καθώς επίσης και στην περίπτωση που η σύζυγος ανθίσταται δικαιολογημένα, π.χ. για λόγους υγείας, τότε η πράξη λαμβάνει το χαρακτήρα της παράνομης βίας[32]. Ο σύζυγος, όμως, είναι δυνατό να είναι συναυτουργός βιασμού σε εξώγαμη συνουσία, στην περίπτωση που αυτός ασκεί τη βία ή την απειλή εναντίον της συζύγου του.

Επίσης, ο σύζυγος μπορεί να είναι δράστης, εις βάρος της συζύγου του, στην περίπτωση της ανοχής ή της επιχείρησης άλλης ασελγούς πράξης (λ.χ. παρά φύση ασέλγεια, πεολειχία, κ.λπ.), εκτός της συνουσίας[33]. Ο γάμος δε δημιουργεί ηθικό καθήκον ανοχής ή επιχείρησης και άλλων γενετήσιων πράξεων, πλην της συνουσίας.

Η συνουσία διακρίνεται της ασελγούς πράξεως. Ασελγής πράξη είναι η πράξη εκείνη που αντικειμενικά προσβάλλει το κοινό αίσθημα της αιδούς και των ηθών, και υποκειμενικά κατευθύνεται προς την ικανοποίηση ή διέγερση της γενετήσιας επιθυμίας[34]. Πρέπει να είναι ισοδύναμη, από άποψη βαρύτητας, με τη συνουσία[35]. Ως ασελγής πράξη θεωρείται και η επαφή των γεννητικών οργάνων του δράστη με το σώμα του θύματος προς ικανοποίηση της γενετήσιας επιθυμίας και ορμής του δράστη, ανεξάρτητα αν αυτός φτάσει στο σημείο της εκσπερμάτισης και της ικανοποίησης που αυτή επιφέρει[36].

Την ασελγή πράξη μπορεί το θύμα να εξαναγκαστεί να εκτελέσει είτε στο δικό του σώμα, είτε στο σώμα του βιαστή, είτε ακόμη και στο σώμα κάποιου τρίτου. Η ασελγής πράξη που τελείται σε σώμα άλλου προσώπου, απαιτεί σωματική επαφή, έστω και αν το

---

[32] Βλ. αρθρ. 330 Π.Κ.

[33] Βλ. αγόρευση του Υπουργού της Δικαιοσύνης στη συζήτηση στη Βουλή των Ελλήνων για την "Τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας". *Πρακτικά της Βουλής*, συνεδρίαση ΠΑ' (ολομέλεια), 13 - 2 - 1984, σελ. 4087.

[34] Α.Π. 704/1981, *Ποινοκά Χρονικά*, τομ. ΛΣΤ'.

[35] Μ.Ο.Δ. Θεσσαλονίκης 610/1985, *Αρμενόπουλος* (1985), σελ. 489.
Μ.Ο.Δ. Θεσσαλονίκης 667/1985, *Αρμενόπουλος* (1985), σελ. 405.

[36] Μ.Ο.Ε. Αθήνας 195/1985, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΕ', σελ. 509.

σώμα δεν είναι γυμνό ή δεν αφορά στα γεννητικά όργανα. Ασελγείς πράξεις είναι η ασέλγεια παρά φύση, η πεολειχία[37], ο λεσβιακός έρωτας και το φίλημα όταν δίνεται κατά τρόπο ακόλαστο και ηδυπαθή. Παθητικό υποκείμενο μπορεί να είναι άνδρας ή γυναίκα[38].

Ανοχή σημαίνει ότι το θύμα υπομένει την υπό του σώματός του ενέργεια ασελγούς πράξης, είτε από τον εξαναγκάζοντα, είτε από κάποιον τρίτο. Επιχείρηση έχουμε στην περίπτωση που το εξαναγκαζόμενο θύμα επιχειρεί την ασελγή πράξη στο δικό του σώμα, στο σώμα του δράστη ή κάποιου τρίτου ατόμου.

Τετελεσμένος είναι ο βιασμός όταν έχει συντελεσθεί η συνουσία (δηλ. η συνένωση των γεννητικών μορίων ή κάποια άλλη ασελγής πράξη). Είναι αδιάφορο αν υπήρξε ικανοποίηση της ορμής.

Απόπειρα βιασμού έχουμε όταν τελικά δεν επιτυγχάνεται συνουσία, παρά την επιδίωξή της μέσω της άσκηση σωματικής ή ψυχολογικής βίας, λόγω τυχαίων περιστατικών και άσχετων προς τη θέληση του υπαιτίου. Απόπειρα αποτελεί και η έναρξη της σωματικής βίας που έχει ως σκοπό να εξαναγκαστεί το θύμα σε εξώγαμη συνουσία ή την ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξης[39], π.χ. η ρίψη του θύματος στο έδαφος, η προσπάθεια απογύμνωσης. Απόπειρα υπάρχει και όταν ο δράστης λόγω φυσικής αδυναμίας δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει την πράξη[40].

Αν ο δράστης πιστεύει ότι η γυναίκα μόνο κατά προσποίηση θα αντιταθεί, ενώ πράγματι θέλει και αυτή τη συνουσία, μόλις δε εκδήλωσε αληθινή και σοβαρή αντίσταση παραιτήθηκε αμέσως από κάθε περαιτέρω ενέργεια, δεν υφίσταται βιασμός, αλλά ούτε και απόπειρα.

---

[37] Α.Π. 775/1981, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΒ',
Α.Π. 1131/1981, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΒ', σελ. 478 - 479.
[38] Α.Π. 775/1981, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΒ',
Α.Π. 1131/1981, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΒ', σελ. 478 - 479.
[39] Α.Π. 441/1980, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. Λ', σελ. 647 - 649,
Α.Π. 758/1981, *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΒ', σελ. 51 - 53.
[40] Περιπτώσεις απόπειρας, βλ. Α.Π. 441/80, Α.Π. 563/85, Α.Π. 736/84, Α.Π. 1317/84, Α.Π. 1360/84.

2.1.2. Ο κοινωνιολογικός και εγκληματολογικός ορισμός του βιασμού.

Περισσότερο διαφωτιστικός, από το νομικό ορισμό του βιασμού, για τη φύση και τις ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου εγκλήματος, είναι ο κοινωνιολογικός και ο εγκληματολογικός ορισμός.

Έτσι, για παράδειγμα, η Τσαλίκογλου υποστηρίζει ότι ο βιασμός δεν είναι μόνο ένα απλό έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας. Με τον τρόπο αυτό διευρύνει τον ορισμό του βιασμού. Πιο συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι:

> Η απροκάλυπτη βία που ασκείται με το βιασμό δε διακυβεύει μόνο τη γενετήσια ελευθερία της γυναίκας, αλλά και τη συνολική δομή της ύπαρξής της[41].

Το πρόβλημα του βιασμού ήταν ουσιαστικά αγνοημένο μέχρι πριν από είκοσι χρόνια, οπόταν και έκανε την εμφάνισή του το φεμινιστικό κίνημα και άρχισε να εστιάζει την προσοχή του πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα. Ένας αντικειμενικός στόχος του φεμινιστικού κινήματος ήταν να ανατρέψει τη μέχρι τότε αντίληψη ότι ο βιασμός είναι ένα απομονωμένο και αποσπασματικό φαινόμενο που σχετίζεται με ψυχοπαθολογικούς άνδρες (Gager και Schurr[42]) και να καταδείξει ότι αποτελεί ένα αδιαχώριστο μέρος του συνολικού κοινωνικού πλαισίου.

Οι Weis και Borges όρισαν το βιασμό:

> ...ως έγκλημα εχθρότητας και επιθετικότητας. Είναι η ύστατη πράξη αντικειμενοποίησης της γυναίκας ως σεξουαλικού πλάσματος και συχνά βιώνεται απ' αυτή σα μια άμεση επίθεση εναντίον της προσωπικότητάς της[43].

Ένας διαφορετικός ορισμός του βιασμού και των σεξουαλικών επιθέσεων, γενικότερα, δόθηκε από τους Steketee και Austin:

> Η σεξουαλική επίθεση είναι μια μορφή σωματικής επίθεσης κατευθυνόμενη κυρίως προς τις γυναίκες από άνδρες δράστες. Οπως και οι άλλες μορφές επίθεσης, αναγνωρίζεται ως μια πράξη

---

[41] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 89.
[42] Gager, N. και C. Schurr (1976): Sexual assault: Confronting rape in America. New York, Grosset & Dunlap, σελ. 280.
[43] Weis, K. & S.S. Borges (1973): Victimology and rape: The case of the legitimate victim. *Issues of Criminology*, τομ. 8, τευχ. 2, σελ. 137.

> επιθετικότητας στην οποία ο δράστης ψάχνει να κερδίσει τον έλεγχο πάνω στο θύμα, με βία ή με απειλή βίας[44].

Στο παραπάνω κλίμα κινήθηκε και η Griffin[45], ορίζοντας το βιασμό ως πράξη επιθετικότητας στην οποία το θύμα στερείται τον αυτό-προσδιορισμό του. Μια πράξη βίας η οποία και αν ακόμη δε συνοδεύεται από τραυματισμό ή φόνο του θύματος, φέρει πάντα μαζί της την απειλή του θανάτου. Σύμφωνα πάντα με την Griffin, ο βιασμός είναι μια πράξη μαζικής τρομοκρατίας που τα θύματά της επιλέγονται αδιακρίτως. Αντίθετα, σύμφωνα με τους προπαγανδιστές της ανδρικής υπεροχής, είναι η γυναίκα που προκαλεί το βιασμό της με το να μην είναι αγνή ή με το να βρίσκεται σε λάθος τόπο, την ακατάλληλη στιγμή.

Αυτό που πρέπει να κρατάμε πάντα στο μυαλό μας είναι ότι στα κίνητρα του βιαστή ενυπάρχει και μια τάση εξουσιασμού και κυριαρχίας πάνω στο θύμα, ανεξάρτητα αν αυτό είναι άνδρας ή γυναίκα. Οι Schwendinger και Schwendinger, συμφωνώντας με την παραπάνω παρατήρηση, διατύπωσαν τον ακόλουθο ορισμό:

> Ο βιασμός είναι ένα ταξίδι εξουσίας - μια πράξη επιθετικότητας και μια πράξη περιφρόνησης - και στις περισσότερες περιπτώσεις είναι, μόνο, κατά δεύτερο λόγο σεξουαλικό[46].

Με την παραπάνω άποψη συμφώνησε και ο Groth, ο οποίος όρισε το βιασμό ως μια "ψευδό-σεξουαλική πράξη". Πιο συγκεκριμένα υποστήριξε ότι:

> ...ο βιασμός είναι μια ψευδό-σεξουαλική πράξη, ένα σχήμα σεξουαλικής συμπεριφοράς που σχετίζεται πολύ περισσότερο με την κοινωνική θέση, την εχθρότητα, την εξουσία, παρά με την αισθησιακή ηδονή ή τη σεξουαλική ικανοποίηση. Είναι μια σεξουαλική συμπεριφορά στην πρωταρχική υπηρεσία μη-σεξουαλικών συμπεριφορών[47].

Το βασικό συμβολικό νόημα του βιασμού είναι η ταπείνωση και η καθυπόταξη της γυναίκας κάτω από την κυρίαρχη εξουσία του άνδρα. Το πολιτιστικό μας σύστημα ενθαρρύνει έντονα την αγνότητα και την παθητικότητα της γυναίκας και ταυτόχρονα ενσταλάζει στον άνδρα την αντίληψη ότι θα πρέπει να επιδείξει ένα ορισμένο είδος συμπεριφοράς και εκδήλωσης του ανδρισμού του.

---

[44] Steketee, G. και A.H. Austin (1989): Rape victims and the justice system: Utilization and impact. *The Social Service Review*, τομ. 63, τευχ. 2, σελ. 285.
[45] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 38.
[46] Schwendinger, J.R. και H. Schwendinger (1974): Rape myths: in legal, theoretical, and everyday practice. *Crime and Social Justice*, τομ. 1, σελ. 20.
[47] Groth, N. (1979): Man who rape. New York, Plenum Press, σελ. 13.

Η αμερικανίδα φεμινίστρια εγκληματολόγος Susan Brownmiller έδωσε τη δική της εκδοχή, υποστηρίζοντας ότι ο βιασμός δεν είναι:

> ...τίποτα περισσότερο ή λιγότερο από μια συνειδητή διαδικασία εκφοβισμού με την οποία όλοι οι άνδρες κρατούν όλες τις γυναίκες σε κατάσταση φόβου[48].

Επίσης, σύμφωνα με την παραπάνω συγγραφέα, ένας φεμινιστικός ορισμός του βιασμού θα μπορούσε να διατυπωθεί ως εξής:

> Μια σεξουαλική επιδρομή στο σώμα με τη βία, μια εισβολή στον ιδιαίτερο, προσωπικό εσωτερικό χώρο χωρίς συναίνεση...αποτελεί μια σκόπιμη παραβίαση της συναισθηματικής, σωματικής και λογικής ακεραιότητας και είναι μια εχθρική και ταπεινωτική πράξη βίας η οποία αξίζει το όνομα του βιασμού[49].

Ο βιασμός, πολλές φορές, μπορεί να είναι και μια πράξη καθαρά πολιτική, έτσι ώστε να νομιμοποιούμαστε να μιλήσουμε για πολιτικό βιασμό. Στην κατηγορία αυτή μπορούμε να κατατάξουμε τους διαφυλετικούς βιασμούς, τους βιασμούς σε καιρό πολέμου, καθώς και τους βιασμούς μεταξύ συμμοριών. Οι βιασμοί αυτού του είδους, στο συμβολικό επίπεδο, στοχεύουν στη μείωση της γυναικείας φύσης και μέσα απ' αυτή στη γενικότερη μείωση μιας φυλής, μιας τάξης, ή ενός έθνους. Σύμφωνα με τους Weis και Borges[50], ο πολιτικός βιασμός είναι το αποτέλεσμα ενός ανεπιτυχούς παντρέματος του σεξισμού με το ρατσισμό, και ο πολιτικός βιαστής είναι το προϊόν μιας σεξιστικής και ταυτόχρονα ρατσιστικής κοινωνίας.

Σύμφωνα με την Τσαλίκογλου, ο βιασμός αποτελεί:

> Οριακή έκφραση μιας κοινωνικά αποδεκτής συμπεριφοράς, μιας συμπεριφοράς που εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο σύστημα κοινωνικού ελέγχου της γυναίκας[51].

Τόσο οι άνδρες, όσο και οι γυναίκες καλούνται να εναρμονίσουν τη συμπεριφορά τους με το κυρίαρχο, στις συλλογικές αναπαραστάσεις, στερεότυπο του ρόλου του φύλου τους. Έτσι, οι άνδρες καλούνται να υιοθετήσουν επιθετικούς και ορμητικούς ρόλους, ενώ οι γυναίκες παθητικούς, έτσι ώστε να ανταποκριθούν στις προδιαγραφές του φύλου τους.

---

[48] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9, σελ. 5.
[49] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9, σελ. 376.
[50] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 124 - 125.
[51] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 125.

Τα δύο παραπάνω γνωρίσματα συγκροτούν μια ιδεολογία βίας που ενισχύει μια στάση ανοχής στο βιασμό[52].

Σύμφωνα με τους Weis και Borges[53], ο βιασμός λειτουργεί ως μηχανισμός κοινωνικού ελέγχου των γυναικών που τις κρατά σε μια θέση υποταγής ή τις τοποθετεί σ' αυτή τη θέση. Ο φόβος του βιασμού, που είναι κοινός για όλες τις γυναίκες, τις ελέγχει κοινωνικά περιορίζοντας την ικανότητά τους να κινηθούν ελεύθερα.

Οι νόμοι περί βιασμού είναι πολύ αυστηροί και αυτό όχι γιατί προσβάλουν την προσωπικότητα και παραβιάζουν τη σεξουαλική ελευθερία των γυναικών, αλλά γιατί παραβιάζουν την ιδιοκτησία των ανδρών. Ο βιασμός μιας γυναίκας αντιστοιχεί με την οικειοποίηση της ιδιοκτησίας ενός άνδρα από κάποιον άλλο. Ο νόμος έρχεται να προστατεύσει αυτή την ιδιοκτησία. Έτσι παρατηρείται το φαινόμενο οι γυναίκες που προστατεύονται από κάποιον άνδρα (π.χ. παντρεμένες, ανήλικες κόρες, κ.λπ.) να γίνονται ευκολότερα πιστευτές όταν καταγγέλλουν έναν βιασμό, σε σύγκριση με τις γυναίκες που δεν προστατεύονται (π.χ. ανύπαντρες, διαζευγμένες, κ.λπ.), για τις οποίες πολλές φορές διατυπώνεται η άποψη ότι άξιζαν το βιασμό τους ή ότι τον επιζητούσαν. Σύμφωνα με την Green:

> Το έγκλημα του βιασμού αφορά σε μια πράξη όχι εναντίον της γυναίκας, αλλά εναντίον των ανδρών οι οποίοι φτιάχνουν το νόμο, των πατέρων, των αδελφών και των συγγενών.

Το έγκλημα του βιασμού, σύμφωνα με τους Weis και Borges, είναι:

> ...κοινωνικά κατασκευασμένο από τις πολιτισμικά επιβεβλημένες νόρμες, δικαιώματα και υποχρεώσεις τα οποία ορίζουν τις προσδοκίες του ρόλου για τους άνδρες και τις γυναίκες και καθιερώνουν τους κανόνες με τους οποίους οι ρόλοι αυτοί σχετίζονται ο ένας με τον άλλο[54].

Η παραπάνω άποψη υποστηρίζεται από το ακόλουθο πραγματικό περιστατικό που έχει αναφερθεί από τη Griffin. Σύμφωνα , λοιπόν, με την αφήγηση της συγγραφέως:

> ...το περασμένο καλοκαίρι έγινε μια συνεστίαση για ένα νέο άνδρα που θα παντρευόταν. Μια γυναίκα μισθώθηκε για να χορέψει γυμνή προκειμένου να διασκεδάσουν οι καλεσμένοι. Στο ψηλότερο σημείο της βραδιάς ο γαμπρός έσυρε τη γυναίκα στο υπνοδωμάτιο. Καμιά κίνηση δεν έγινε από τους φίλους του για να εμποδιστεί αυτό που θα μπορούσε να είναι ένας ενδεχόμενος βιασμός... Οπως η ίδια η γυναίκα περιέγραψε: "Προσπάθησα να τον κρατήσω μακριά - του είπα για τον έρπη στα γεννητικά μου

[52] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 126.
[53] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 120.
[54] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 115.

> όργανα, κ.λπ., αλλά αυτός δε θα μπορούσε να αντικρίσει τους φίλους του, αν δε με πήδαγε"[55].

Από την παραπάνω παράθεση των απόψεων περί βιασμού, βλέπουμε πως οι επιστήμονες συμφωνούν στο ότι ο βιασμός αποτελεί το έσχατο έγκλημα βίας. Ένα άλλο στοιχείο που προκύπτει είναι ότι τα θύματα του βιασμού είναι κυρίως γυναίκες ή με άλλα λόγια ότι το πρόβλημα του βιασμού είναι συνυφασμένο με το γυναικείο φύλο. Ένα τρίτο συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε είναι ότι ο βιασμός είναι μια πράξη κυριαρχίας και άσκησης εξουσίας, όπου η σεξουαλική ικανοποίηση του βιαστή είναι κατ' επίφαση και όχι ουσιαστική. Συνεπώς, ο βιασμός είναι ένα ψευδό-σεξουαλικό έγκλημα βίας με το οποίο επιχειρείται η άσκηση εξουσίας και κυριαρχίας στο θύμα, καθώς και η επιβεβαίωση ενός κακώς νοούμενου ανδρισμού. Είναι η πιο ακραία μορφή αντικειμενοποίησης, ταπείνωσης και εξευτελισμού, ανθρώπου από άνθρωπο.

Το κοινωνικό παιχνίδι που άπτεται της γενετήσιας σφαίρας είναι ένα συμβολικό παιχνίδι επικοινωνίας, που όταν δεν επιτυγχάνεται καταλήγει σε παρερμηνείες που πολλές φορές μπορεί να καταλήξουν σε εκδήλωση βίαιης επιθετικότητας, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος που στάθηκε αδύνατο να επιτευχθεί μέσω της δημιουργίας ενός κώδικα συνεννόησης.

2.1.3. Ο ορισμός του βιασμού από το κοινό. Οι στάσεις του κοινού απέναντι στο έγκλημα του βιασμού.

Οπως έχουν αναφέρει οι Weis και Borges[56], σύμφωνα με την άποψη πολλών ανδρών, ο βιασμός είναι σεξ και το σεξ είναι απόλαυση. Ο Sir Matthew Hale, το 1630 στο βιβλίο του «History of the pleas of the crown» (σελ. 132), διατύπωσε την άποψη ότι ο βιασμός είναι ένα έγκλημα «εύκολο να γίνει και δύσκολο να αποδειχθεί...» (Ploscowe[57]). Ο

[55] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 25.
[56] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 134.
[57] Ploscowe, M. (1962): Sex and the law. New York, Ace Books, σελ. 176.

Schultz[58] ανέφερε ορισμένες κοινά διαδεδομένες απόψεις οι οποίες φωτογραφίζουν τις στάσεις του κοινού απέναντι στο έγκλημα του βιασμού:

> Ο βιασμός είναι μια επαναστατική πράξη. Μ' ευχαριστεί...
>
> Eldridge Cleaver - 1962
>
> Για να το ικανοποιήσεις, τίποτα λιγότερο από το να δέσεις τα χέρια στην πλάτη, έπειτα τα γόνατα μακριά το ένα από το άλλο και τα σώματα απλωμένα με χέρια και πόδια ανοιγμένα, και έπειτα ιδρώτας και δάκρυα.
>
> Jean Paulhan - 1965
>
> ...δεν υπάρχει έρωτας χωρίς επίθεση.
>
> Konard Lorenz - 1966
>
> (Ο βιασμός)...είναι αποκλειστικά η πράξη του άνδρα η οποία εκφράζει τον επιθετικό ανδρισμό καλύτερα από κάθε άλλη μορφή σαδιστικής δραστηριότητας.
>
> Desmond Morris - 1969
>
> Τώρα όπως όλες οι γυναίκες γνωρίζουν, από τις φαντασιώσεις τους, ο βιασμός έχει πολλά πλεονεκτήματα.
>
> The Berkeley Barb - 1970
>
> Ποτέ δε συνέβη και επιπλέον το άξιζαν.
>
> U.S. Army Slogan - 1971
>
> Το πέος του είχε γίνει ένα όπλο...
>
> Last Tango in Paris - 1973
>
> Οι άνδρες και οι γυναίκες το έκαναν από την αρχή και όχι από τότε που εμείς αρχίσαμε να αποκαλούμε τους εαυτούς μας πολιτισμένους, εμείς αρχίσαμε να λέμε ότι το να πηδάς ανθρώπους οι οποίοι δεν το θέλουν, είναι άσχημο.
>
> R. Parks - 1974

Πόσες φορές, αλήθεια, έχουμε ακούσει παρόμοιες φράσεις και αποφθέγματα αυτού του τύπου; Καθημερινά ακούμε γύρω μας, όταν γίνεται λόγος για το βιασμό, απόψεις όπως οι παρακάτω: «αν δε μπορείς να τον αποφύγεις προσπάθησε να τον απολαύσεις», «τα ήθελε και τα έπαθε», «ο καθένας παίρνει αυτό που του αξίζει», «πήγαινε γυρεύοντας», «το ευχαριστήθηκε», «είναι αδύνατο να βιάσεις μια γυναίκα αν δεν το θέλει η ίδια», «η βία

[58] Schultz (1977), όπ. π., βλ. σημ. 2. σελ. xv.

αρέσει στις γυναίκες», «όλες το απολαμβάνουν και αρκετές απ' αυτές το αναζητούν», κ.λπ.

Μια κοινωνικά διαδεδομένη άποψη περί βιασμού, σύμφωνα με τη Greer[59], είναι ότι οι γυναίκες - συνειδητά ή ασυνείδητα - επιθυμούν να βιαστούν και ότι ο βιασμός απελευθερώνει τα απωθημένα ζωώδη ένστικτά τους. Στις συλλογικές αναπαραστάσεις, οι γυναίκες:

> ...θέλουν να είναι ματωμένες, υποταγμένες και άγρια πηδηγμένες, άσχετα με τις απελπισμένες τους μάχες και τα δάκρυα[60].

Μια άλλη ευρέως διαδεδομένη αντίληψη, σύμφωνα με την Cohn[61], είναι ότι είναι αδύνατο να βιάσεις μια γυναίκα παρά τη θέλησή της. Με την παραπάνω παρατήρηση συμφώνησε και η Greer[62], η οποία παρατήρησε ότι υπάρχει η αφελής αντίληψη ότι ο κόλπος της γυναίκας δε μπορεί να παραβιαστεί εάν η γυναίκα, συνειδητά ή ασυνείδητα, δε συναινέσει στην ερωτική πράξη. Σ' αυτή την κατεύθυνση κινείται και το επιχείρημα που διατυπώνεται από αρκετούς με μορφή ερώτησης: «πως μπορείς να περάσεις μια κλωστή μέσα από την τρύπα μιας βελόνας, όταν αυτή βρίσκεται διαρκώς σε κίνηση;». Η απάντηση είναι απλή, βάζοντας ένα μαχαίρι στο λαιμό αυτού που κρατά τη βελόνα και απειλώντας τον ότι αν δεν κρατήσει τη βελόνα σταθερή, θα πεθάνει. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και στην περίπτωση του βιασμού.

Μια διαπίστωση, που δε χωρά αμφισβήτηση, αφορά στη διάσταση που υπάρχει ανάμεσα στον νομικό ορισμό του βιασμού και τον ορισμό του από τα επιμέρους άτομα. Μολονότι ο νομικός ορισμός είναι σαφής και απλός, συχνά αγνοείται και διαστρεβλώνεται από τα άτομα, τα οποία καταλήγουν σ' ένα στενότερο ορισμό, από εκείνον που έχει δώσει ο ποινικός νομοθέτης στο συγκεκριμένο έγκλημα. Αυτός ο περιορισμός της έννοιας του βιασμού, στη συνείδηση της κοινής γνώμης, είναι αποτέλεσμα των προκαταλήψεων και των ευρέως διαδεδομένων στερεοτύπων που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του βιασμού, του βιαστή και του θύματος, καθώς και

---

[59] Greer, G. (1977): Seduction is a four - letter word. Στο L. Schultz (eds): Rape victimology, κεφ. 19, σελ. 374.
[60] Greer (1977), όπ. π., βλ. σημ. 59, σελ. 374.
[61] Cohn, B. (1973): Succumbing to rape. *The Second Wave*, τομ. 2, τευχ. 2, Box 344, Cambridge, Massachusetts, σελ. 12.
[62] Greer (1977), όπ. π., βλ. σημ. 59, σελ. 375.

στις δυσκολίες της απόκτησης όλων εκείνων των αποδεικτικών στοιχείων που είναι απαραίτητα για τη νομική θεμελίωση μιας υπόθεσης βιασμού.

Στην έρευνα των Schultz και DeSavage[63], οι ερωτώμενοι παροτρύνθηκαν να διαλέξουν από μια κλίμακα αυξανόμενης σεξουαλικής βίας, το σημείο στο οποίο λαμβάνει χώρα ο βιασμός με τη νομική του έννοια. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν, όπως είδαμε και πιο πάνω, ότι ο βιασμός ορίστηκε λανθασμένα από το 41% όλων των γυναικών της έρευνας, το 55% όλων των ανδρών, το 44% των γυναικών που δήλωσαν ότι δεν είχαν δεχθεί καμιά σεξουαλική επίθεση και από το 39% των γυναικών που δήλωσαν ότι είχαν πέσει θύματα επίθεσης με σεξουαλικό περιεχόμενο.

Έτσι, σύμφωνα με τους Weis και Borges[64], στη συνείδηση της κοινής γνώμης βιασμός είναι μόνο η πράξη εκείνη που ο δράστης είναι ένα βίαιο και άγνωστο στο θύμα άτομο, που το θύμα αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία αμέσως μετά τη διάπραξη και που υπάρχουν όλα τα απαραίτητα στοιχεία για την απόδειξη της επίθεσης του δράστη και της αντίστασης που πρόβαλε το θύμα.

Σύμφωνα με το Δασκαλάκη και τους συνεργάτες του[65], η ανταπόκριση μιας παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς στο νομικό τύπο του εγκλήματος, δε φαίνεται να είναι αρκετή για την κοινωνική εκτίμηση μιας συμπεριφοράς ως εγκληματικής. Για να προκαλέσει μια συμπεριφορά τιμωρητικές αντιδράσεις, θα πρέπει η προσβολή του έννομου αγαθού να φτάσει σ' έναν ορισμένο βαθμό έντασης, που ονομάζεται κατώφλι εγκληματικότητας της συμπεριφοράς. Έτσι, για παράδειγμα, μια χειρονομία σε μια γυναίκα, από ένα σημείο και πέρα μπορεί να πάψει να αποτελεί εκδήλωση οικειότητας και να προσληφθεί σαν προσβολή της αιδούς.

Το κατώφλι της εγκληματικότητας των διαφόρων συμπεριφορών έχει αποδειχθεί ερευνητικά[66] ότι διαφέρει ανάλογα με το είδος της συμπεριφοράς, το βαθμό αστικοποίησης της περιοχής στην οποία κατοικεί το άτομο που καλείται να ορίσει τη συμπεριφορά, την ηλικία του ατόμου, το εισόδημά του, το εκπαιδευτικό του επίπεδο και

---

[63] Schultz και DeSavage (1977), όπ. π., βλ. σημ. 12, σελ. 79.
[64] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 91.
[65] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 5.
[66] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 5, σελ. 331 - 332.

τέλος από το επάγγελμά του. Όπως αναφέραμε και παραπάνω[67], έχει βρεθεί ότι οι γυναίκες ορίζουν διαφορετικά το βιασμό σε σχέση με τους άνδρες, και πιο συγκεκριμένα ότι οι άνδρες ορίζουν ως βιασμούς μόνο τις βαριές σεξουαλικές επιθέσεις (Schultz και DeSavage[68]).

Από τα αποτελέσματα της έρευνας για την "απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα"[69], προέκυψαν σημαντικά στοιχεία που αφορούν στον τρόπο με τον οποίο προσλαμβάνεται το έγκλημα του βιασμού από το κοινό. Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση αν θα πρέπει να τιμωρείται κάποιος που βιάζει μια γυναίκα, η οποία, αφού στην αρχή δέχτηκε να ανταλλάξει μαζί του φιλιά και χάδια, στο τέλος αντιστέκεται, το 62% των ερωτώμενων[70] απάντησε ότι δεν πρέπει να τιμωρείται. Επίσης, βρέθηκε ότι οι παραπάνω απαντήσεις ποικίλουν ανάλογα με την τοπική προέλευση, την πολιτική ένταξη, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, την επαγγελματική θέση και το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων ατόμων. Αντίθετα, δε βρέθηκε να διαφοροποιούνται οι απαντήσεις με βάση το φύλο των ερωτώμενων ατόμων.

Ο διαφορετικός ορισμός του βιασμού από τους κοινωνικούς εταίρους μπορεί, σε μεγάλο βαθμό, να εξηγήσει την έλλειψη επικοινωνίας και τις αμοιβαίες παρερμηνείες και προβλήματα που ανακύπτουν στις σεξουαλικού τύπου επαφές των ατόμων που χαρακτηρίζονται από μια προ-εγκατεστημένη σχέση. Έτσι, για παράδειγμα, γνωστά μεταξύ τους άτομα διαφορετικού φύλου μπορεί να εκλαμβάνουν διαφορετικά τις ίδιες συμπεριφορές, με αποτέλεσμα να ανακύπτουν καταστάσεις σεξουαλικής βίας που να ορίζονται διαφορετικά από τον άνδρα και διαφορετικά από τη γυναίκα.

Οι Skelton και Burkhart[71] διεξήγαγαν μια παρόμοια έρευνα. Στους ερωτώμενους δόθηκε το παρακάτω περιστατικό:

> Ένας άνδρας και μια γυναίκα, έπειτα από έξοδο, πηγαίνουν στο διαμέρισμα του άνδρα. Πίνουν, ακούν ελαφρά μουσική, φιλιούνται, και χαϊδεύονται. Ο άνδρας αρχίζει να γδύνει τη γυναίκα και αυτή απομακρύνει τα χέρια του από τα ρούχα της. Αυτός επιμένει, αυτή αντιστέκεται προφορικά. Αυτός γίνεται

---

[67] βλ. παρ. 2.1.
[68] Schultz και Desavage (1977), όπ. π., βλ. σημ. 12.
[69] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 5.
[70] Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 2.000 άτομα από όλη την Ελλάδα, επιλεγμένα με αντιπροσωπευτική δειγματοληψία.
[71] Skelton, C.A. και B.R. Burkhart (1980): Sexual assault: Determinants of victim disclosure. *Criminal Justice and Behavior*, τομ. 7, σελ. 229 -236.

περισσότερο πιεστικός και αυτή εξακολουθεί να λέει "'όχι". Αυτός αγνοεί τις διαμαρτυρίες της και φτάνει σε σεξουαλική συνουσία μαζί της.

Οταν τα άτομα ρωτήθηκαν αν το παραπάνω γεγονός είναι βιασμός, η πλειοψηφία τους απάντησε ότι το περιστατικό δεν ήταν βιασμός. Ο βασικός λόγος γι' αυτό είναι ότι σε ένα πλαίσιο γνωριμίας - ακόμη περισσότερο όταν υπάρχει κάποια ερωτική σχέση - η συναίνεση της γυναίκας στη σεξουαλική επαφή θεωρείται ως δεδομένη. Ενώ είναι δύσκολο να πιστέψουμε ότι η γυναίκα θα συναινούσε στην σεξουαλική επαφή μ' έναν άγνωστο στο πεζοδρόμιο, θα ήταν εύκολο να πιστέψουμε ότι μια γυναίκα θα συναινούσε σε συνουσία μ' ένα άτομο με το οποίο βγήκε ραντεβού, αφ' ότου γυρίσουν στο σπίτι του άνδρα και αφού έχουν πιει κάποιο ποτό.

Από τις παραπάνω έρευνες φαίνεται ότι ο ορισμός του βιασμού στις συλλογικές αναπαραστάσεις είναι στενότερος απ' αυτόν του ποινικού δικαίου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχει ένα χάσμα ανάμεσα στο νόμο και τις κοινωνικές στάσεις απέναντι στο έγκλημα του βιασμού. Σύμφωνα με τους Weis και Borges[72], τα περισσότερα άτομα θεωρούν το βιασμό ως μια ξαφνική βίαιη επίθεση, από έναν άγνωστο, σ' έναν ερημικό, δημόσιο χώρο, μετά την οποία αναμένεται από το θύμα να παρουσιάσει αποδείξεις της επίθεσης και της ενεργητικής του αντίστασης. Το σπίτι του θύματος δε θεωρείται ως πιθανός τόπος βιασμού, εκτός και αν ο βιαστής έχει μπει με τη βία. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά συγκροτούν αυτό που οι Weis και Borges ονόμασαν «κατάσταση κλασσικού βιασμού». Αυτό το είδος του βιασμού είναι και ο ορισμός του εγκλήματος του βιασμού, όπως αυτός καταγράφεται στις συλλογικές αναπαραστάσεις.

Η «καλή» γυναίκα, στις συλλογικές αναπαραστάσεις, είναι αγνή. Γι' αυτήν ο βιασμός είναι χειρότερος και από το θάνατο και συνεπώς θα μπορούσε ν' αντισταθεί μέχρι θανάτου προκειμένου να τον αποφύγει. Μετά από μια τέτοια μάχη το θύμα θα πρέπει να είναι τουλάχιστο σοβαρά τραυματισμένο. Αν δεν υπάρχει κανένα στοιχείο τραυματισμού - αν δηλαδή το θύμα προτίμησε να βιαστεί, παρά να πεθάνει - τότε τα τρίτα, προς το βιασμό, άτομα υποθέτουν ότι το θύμα συναίνεσε στο βιασμό του ή ότι προκάλεσε το δράστη. Ο βιασμός είναι το μοναδικό έγκλημα, στο οποίο ένα άσχετο με την

[72] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43.

αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος στοιχείο (τραυματισμός του θύματος), αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την καταδίκη του δράστη.

Αρκετοί ερευνητές (Peters[73], Hilberman[74], Nadelson[75]) έχουν συγκρίνει τις αντιδράσεις των ατόμων στο βιασμό, με τις αντιδράσεις τους σε μη-σεξουαλικές επιθέσεις. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών, αν μια γυναίκα ισχυριστεί ότι έχει πέσει θύμα μη-σεξουαλικής επίθεσης, τότε γίνεται εύκολα πιστευτή, εξετάζεται ιατρικά και αντιμετωπίζεται με ευαισθησία και κατανόηση. Κανένας δεν περιμένει από ένα θύμα ληστείας να προβάλει αντίσταση, ιδιαίτερα όταν ο ληστής κρατά όπλο. Αντίθετα, το θύμα βιασμού αναμένεται να αντισταθεί στις επιθυμίες του βιαστή, ανεξάρτητα από το ποσό της βίας που αυτός ασκεί επάνω του. Στην αντίθετη περίπτωση η αξιοπιστία του θύματος τελεί υπό αμφισβήτηση.

Στην περίπτωση του βιασμού, ακόμη και η οικογένεια του θύματος συχνά γίνεται παράλογη. Αν μια γυναίκα πέσει θύμα κλοπής ή μη-σεξουαλικής επίθεσης, οι περισσότερες οικογένειες προσπαθούν να βοηθήσουν με κάθε τρόπο. Αν όμως η ίδια γυναίκα πέσει θύμα βιασμού τότε τα άτομα θα αντιδράσουν, τις περισσότερες φορές, αρνητικά, δε θα υποστηρίξουν το θύμα και μπορεί ακόμη και να το ενοχοποιήσουν. Συνεπώς, το έγκλημα του βιασμού είναι το μοναδικό ποινικό αδίκημα που το θύμα του αντιμετωπίζεται τόσο αρνητικά από το κοινωνικό περιβάλλον και πολλές φορές ενοχοποιείται για τη θυματοποίησή του.

Έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι οι στάσεις απέναντι στο έγκλημα του βιασμού έχουν σημαντική επίδραση: i) στην αναφορά του βιασμού στην αστυνομία από τα ίδια τα θύματα[76], ii) στη μεταχείριση και την αντιμετώπιση των θυμάτων από τους δικαστές[77], από

---

[73] Peters, J. (1975): Social, legal and psychological effects of rape on the victim. *Pennsylvania Medicine*, τομ. 78, σελ. 34 - 36.

[74] Hilderman, E. (1976): The rape victim. A project of the Committee on Women of the American Psychiatric Association: Garamond/Pridemark Press.

[75] Βλ. Shubin, S. (1976): The victims of rape. *Today in Psychiatry*, τομ. 2, τευχ. 1, Chicago.

[76] Schwendinger και Schwendinger (1974), όπ. π., βλ. σημ. 46.

[77] Bohmer, C. (1974): Judicial attitudes toward rape victims. *Judicature*, τομ. 57, σελ. 303 - 307.

Bohmer, C. και A. Blumberg (1975): Twice traumatized: The rape victim and the court. *Judicature*, τομ. 58, σελ. 390 - 399.

τους ενόρκους[78] και από τους εισαγγελείς[79], iii) στη σύνταξη και τις αναθεωρήσεις των νόμων περί βιασμού[80], iv) στην αντιμετώπιση των υποθέσεων βιασμού από την αστυνομία[81] και v) στη σωματική και ψυχολογική φροντίδα και βοήθεια που παρέχεται στα θύματα από το προσωπικό των νοσοκομείων[82]. Επιπλέον η Brownmiller[83] υποστήριξε ότι η κοινωνία διαιωνίζει ορισμένες απόψεις σχετικά με το βιασμό, όπως: «όλες οι γυναίκες θέλουν να βιαστούν» (σελ. 311), «οι γυναίκες λανθασμένα κατηγορούν αθώους άνδρες για βιασμό» (σελ. 373) και «οι γυναίκες προκαλούν το βιασμό τους με τη σωματική τους εμφάνιση» (σελ. 373), οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα τη συντήρηση μιας μυθολογίας ενοχοποίησης του θύματος και από-ενοχοποίησης του δράστη.

Σύμφωνα με τον Feild[84], οι πολίτες τείνουν να έχουν για το έγκλημα του βιασμού τις ίδιες παραστάσεις με τους βιαστές και τους αστυνομικούς. Οι παραστάσεις αυτές είναι θετικές για το βιασμό και αρνητικές για το θύμα του. Πολλές έρευνες (Chaikin και

---

[78] Barber, R. (1974): Judge and jury attitudes to rape. *Australian and New Zealand Journal of criminolory*, τομ. 7, σελ. 157 - 172.
Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9.
Scroggs, J. (1976): Penalties for rape as a function of victim provocativeness, damage, and resistance. *Journal of Applied Social Psychology*, τομ. 6, σελ. 360 - 368.

[79] Holmstrom, L. και A. Burgess (1975): Rape: The victim goes on trial. Στο I. Drapkin και E. Viano (eds): Victimology: A new focus. Mass.: Lexington Books.
Landau, S. (1974): Rape: The victim as defendant. *Trial*, τομ. 10, σελ. 19 - 21.
Chappell, D. (1977): Forcible rape: A national survey of the responce by police. (Research Report). Seattle, Wash.: Battelle Human Affairs Research Center, Law and Justice Study Center.

[80] Heinz, G. (1974): Time for a change ih thiw nation's rape laws. *Congressional Record*, τομ. 2, σελ. 120, E2709.
Leurs, N. (1974): The behind-the-scenes story of the unanimous repeal bill victory. *Majority Report*, τομ. 3, σελ. 6 - 7.
Sasko, H. και D. Sesek (1975): Rape reform legislation: Is it the solution? *Cleveland State Law Review*, τομ. 24, σελ. 463 - 503.

[81] Galton, E. (1976): Police processing of rape complaints: A case study. *American Journal of Criminal Law*, τομ. 4, σελ. 15 - 30.
Keefe, M. και H. O'Reilly (1976): Changing perspectives in sex crimes investigation. Στο M. Walker και S. Brodsky (eds): Sexual assault. Mass.: Lexington.
Chappell (1977), όπ. π., βλ. σημ. 79.

[82] Burgess, A. και L. Holmstrom (1977): Rape trauma syndrom. Στο D. Chappell, R. Geis και G. Geis (eds.): Forcible rape: The crime, the victim, and the offender. Columbia University Press, New York, κεφ. 15, σελ. 315 - 328.
Burgess, A. και L. Holmstrom (1976): Coping behavior of the rape victim. *American Journal of Psychiatry*, τομ. 133, σελ. 413 - 418.
LeBourdais, E. (1976): Rape victims: The unpopular patients. *Dimensions of Health Services*, τομ. 53, σελ. 12 - 14.

[83] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9.

[84] Feild, H.S. (1978): Attitudes toward rape: A comparative analysis of police, rapists, crisis counselors, and citizens. *Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 36, τευχ. 2, σελ. 156 - 179.

Darley[85], Jones και Aronson[86]) έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι το κοινό είναι πρόθυμο να αποδώσει την ευθύνη του εγκλήματος στο θύμα. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η έρευνα του Feild για την ευθύνη των γυναικών στην πρόκληση του βιασμού.

Πιο συγκεκριμένα, το δείγμα της έρευνας του Feild συγκροτήθηκε από 1.448 άτομα, από τα οποία 254 ήταν αστυνομικοί, 118 γυναίκες σύμβουλοι βιασμού, 20 βιαστές και τα υπόλοιπα 528 ήσαν άνδρες και άλλες τόσες γυναίκες που προέρχονταν από μια μέσου πληθυσμού κοινότητα. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας βρέθηκε ότι οι στάσεις των πολιτών απέναντι στο βιασμό επηρεάζονται από το φύλο, τη φυλή και τις παραστάσεις των ατόμων για τις γυναίκες. Έτσι, βρέθηκε ότι οι άνδρες και οι μαύροι έχουν θετικότερες παραστάσεις απέναντι στο βιασμό, σε σύγκριση με τις γυναίκες και τους λευκούς. Επίσης, βρέθηκε ότι οι στάσεις των βιαστών επηρεάζονται από την οικογενειακή του κατάσταση, την ηλικία τους και τις γενικότερες γνώσεις τους σχετικά με το βιασμό. Οι λευκοί αστυνομικοί βρέθηκε να έχουν πιο θετικές στάσεις απέναντι στο βιασμό, σε σύγκριση με τους μαύρους. Οι περισσότερο αρνητικές στάσεις απέναντι στο βιασμό και το θύμα του, διατυπώθηκαν από τις γυναίκες συμβούλους βιασμού και οι θετικότερες από τους βιαστές. Καμία απολύτως διαφορά δε βρέθηκε ανάμεσα στις αντιλήψεις των βιαστών και των αστυνομικών, σε σχέση με το κίνητρο του βιασμού, την ψυχοπαθολογία των βιαστών και το κατά πόσο μια γυναίκα είναι επιθυμητή μετά το βιασμό της. Ακόμη, βρέθηκε ότι οι στάσεις των πολιτών ήταν περισσότερο ευθυγραμμισμένες μ' αυτές των βιαστών και των αστυνομικών, παρά μ' εκείνες των συμβούλων βιασμού.

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει το συμπέρασμα ότι ο ορισμός του βιασμού στις συλλογικές αναπαραστάσεις δεν είναι ομοιόμορφος. Η ανομοιογένεια του κοινωνικού ορισμού του συγκεκριμένου εγκλήματος, συχνά δημιουργεί παρερμηνείες και συγχύσεις. Όμως, σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο ορισμός του βιασμού

---

[85] Chaikin, A. και J. Darley (1973): Victim or perpetrator? Defensive attribution of responsibility and the need for order and justice. *Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 25, σελ. 268 - 275.

[86] Jones, C. και E. Aronson (1973): Attribution of fault to a rape victim as a function of respectability of the victim. *Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 26, σελ. 415 - 419.

από το κοινό είναι πολύ στενότερος απ' αυτόν του ποινικού νομοθέτη, γεγονός που αποτελεί και έναν παράγοντα εξήγησης της αναντιστοιχείας που υπάρχει ανάμεσα στην πραγματική και την τελικά καταγεγραμμένη, από την αστυνομία, εγκληματικότητα βιασμού.

2.1.4. Ο ορισμός του βιασμού από το θύμα.

Τις περισσότερες ιδιαιτερότητες, όσον αφορά στον ορισμό του βιασμού, παρουσιάζει η ομάδα των θυμάτων. Πότε το θύμα ορίζει ένα περιστατικό σεξουαλικής επίθεσης ως βιασμό; Ποιος είναι ο ρόλος της σοβαρότητας της επίθεσης στο χαρακτηρισμό της από το θύμα ως βιασμό; Πως ορίζεται η σοβαρότητα μιας σεξουαλικής επίθεσης από το ίδιο το θύμα; Πότε το θύμα αυτό-ενοχοποιείται; Σ' αυτήν την παράγραφο θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε σε ερωτήματα όπως τα παραπάνω, προκειμένου να διαφωτίσουμε, όσο είναι δυνατό, τον παραμελημένο χώρο του ορισμού του βιασμού από το ίδιο το θύμα.

Τα άτομα για να χαρακτηρίσουν τους εαυτούς τους ως θύματα εγκλήματος, θα πρέπει να χαρακτηρίσουν τους εαυτούς τους ως στόχους μιας εγκληματικής πράξης[87]. Αυτή η διαδικασία χαρακτηρισμού περιλαμβάνει δύο στοιχεία: i) τον ορισμό που δίνεται από το άτομο στο συγκεκριμένο έγκλημα και ii) την ταύτιση ή ομοιότητα του συγκεκριμένου περιστατικού με τον ορισμό αυτό (Block[88], Kalven και Zeisel[89], Quinney[90]). Για παράδειγμα, τα θύματα μη-τετελεσμένων εγκλημάτων, όπως μιας απόπειρας ληστείας ή διάρρηξης, μπορεί να μη θεωρήσουν τους εαυτούς τους θύματα, μολονότι τέτοιες πράξεις νομικά ορίζονται ως εγκληματικές. Παρόμοια, σύμφωνα με τους Greenberg και Ruback[91], ενώ η παιδική και η συζυγική κακοποίηση θεωρούνται ως ποινικά αδικήματα, τα θύματα οικογενειακής βίας μπορεί να μην την ορίσουν ως έγκλημα.

---

[87] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 185.
[88] Block (1974), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 121.
[89] Kalven, H., Jr., & H. Zeisel (1966): The American jury. Boston: Little, Brown.
[90] Quinney, R. (1970): The social reality of crime. Boston: Little, Brown.
[91] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 185.

Παρά την προφανή σπουδαιότητα της μελέτης των προσωπικών ορισμών του εγκλήματος, αποτελεί μια παραμελημένη περιοχή έρευνας. Τα ελάχιστα που είναι γνωστά προέρχονται από τη βιβλιογραφία του βιασμού. Πριν το θύμα προσπαθήσει να πείσει τους άλλους ότι έχει πέσει θύμα βιασμού, πρέπει να πείσει τον εαυτό του[92]. Η διαδικασία αυτή είναι πιο σύνθετη απ' ότι κανείς μπορεί να φανταστεί. Τα θύματα αυτά είναι πιθανότερο να θεωρήσουν τους εαυτούς τους θύματα βιασμού όταν ο δράστης είναι άγνωστος, όταν η επίθεση περιλαμβάνει σημαντικό βαθμό βίας[93] και όταν περιλαμβάνει συνουσία[94]. Για παράδειγμα, οι συνεντεύξεις με γυναίκες θύματα σεξουαλικών επιθέσεων, οδήγησαν τους Scheppele και Bart[95] να συμπεράνουν ότι όταν υπάρχει συνουσία οι γυναίκες θεωρούν τους εαυτούς τους θύματα βιασμού, ενώ όταν δεν υπάρχει πιστεύουν ότι τον έχουν αποφύγει. Χαρακτηρίζοντας ένα περιστατικό ως μη-έγκλημα, τυπικά τερματίζεται η διαδικασία λήψης απόφασης του θύματος και έτσι δεν υπάρχει κίνητρο για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία[96].

Οι φεμινιστές συγγραφείς (Brownmiller[97], Clark και Lewis[98], Russell[99]) υποστηρίζουν ότι ο βιασμός είναι μια πολιτιστικά μαθημένη συμπεριφορά, τόσο από τα θύματα, όσο και από τους δράστες. Συνεπώς, οι γυναίκες αποτυγχάνουν να ορίσουν πολλά περιστατικά σεξουαλικής βίας και επιθετικότητας, ως βιασμούς. Η παραπάνω κοινωνική μάθηση πραγματοποιείται μέσα από την κοινωνικοποίηση στον παραδοσιακό ρόλο του φύλου - που λαμβάνει χώρα μέσα σε μια κοινωνία διαστρωματοποιημένη με βάση το φύλο - και μέσα από τις παραδοσιακές στάσεις σχετικά με το ρόλο του φύλου, οι οποίες

---

[92] LaFree, G.D. (1989): Rape and criminal justice: The social construction of sexual assault. Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, κεφ. 4, σελ. 64.

[93] Koss, M.P., T.E. Dinerio και C.A. Seibel (1988): Strtanger and acquaintance rape: Are there differences in the victim's experiance? *Psychology of Women Quarterly*, τομ. 12, σελ. 1 - 12.

Oros, C.J., K. Leonard και M.D. Koss (1980): Factors related to self-attribution of rape by victims. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association. Montrel, Canada.

Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. σημ. 71.

Williams, L. (1984): The classic rape: When do victims report? *Social Problems*, τομ. 31, σελ. 459 - 467.

[94] Scheppele, K.L. και P.B. Bart (1983): Through women's eyes: Defining danger in the wake of sexual assault. *Journal of Social Issues*, τομ. 39, τευχ. 2, σελ. 63 - 80.

[95] Scheppele και Bart (1983), όπ. π., βλ. σημ. 94, σελ. 75.

[96] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 186.

[97] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9.

[98] Clark, L. και D. Lewis (1977): Rape: The price of coercive sexuality. Torondo: The Women's Press.

[99] Russell, D.E.H. (1975): The politics of rape. New York: Stein and Day.

χρησιμοποιούνται ως βάσεις για τις στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με τη σεξουαλική επιθετικότητα (μυθολογία του βιασμού)[100].

Σύμφωνα με τη Griffin:

> Ο James Bond αλληλοδιαδόχως τραβάει απότομα το περίστροφό του και το σεξουαλικό του όργανο και μολονότι δεν υπάρχει κάποια γνωστή σχέση ανάμεσα στις ικανότητες του να μάχεσαι με όπλο και του να κάνεις έρωτα, η ειρηνοφιλία φαίνεται ύποπτα θηλυπρεπής[101].

Οι Willson, et. al.[102] υποστήριξαν ότι η μυθολογία του βιασμού επηρεάζει, τους ορισμούς της σεξουαλικής επίθεσης, με αρκετούς τρόπους. Οι τρόποι αυτοί είναι οι εξής: i) όταν η επίθεση δεν είναι αντίστοιχη με το πολιτισμικό στερεότυπο του βιασμού από έναν βίαιο και άγνωστο δράστη, τότε είναι πολύ πιθανό η επίθεση να μην οριστεί ως βιασμός, ii) τα θύματα μπορεί να ενοχοποιηθούν για τη σεξουαλική επίθεση που δέχτηκαν, και iii) ο βιασμός μπορεί να αιτιολογηθεί από την άποψη των στερεοτυπικών αντιλήψεων σχετικά με την ανδρική και τη γυναικεία σεξουαλικότητα, οι οποίες χαρακτηρίζουν τους άνδρες ως επιθετικούς και τις γυναίκες ως παθητικές ή ακόμα και μαζοχιστικές. Οι παραπάνω μύθοι περιορίζουν τους ορισμούς των γυναικών σχετικά με το ποιες σεξουαλικές επιθέσεις αποτελούν βιασμό και αυτό οδηγεί στα μικρά ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

> Σε μερικές περιπτώσεις, οι βιασμοί πραγματικά δεν υπάρχουν γιατί το θύμα βλέπει την καταναγκαστική σεξουαλική εμπειρία ως φυσική και νόμιμη μέσα στο πλαίσιο μιας δομημένης σχέσης εξουσίας ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα[103].

Ένας μεγάλος αριθμός ερευνών έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εμμονή στις παραδοσιακές στάσεις, σχετικά με το ρόλο των φύλων, είναι συνδεδεμένη με την αποδοχή της μυθολογίας του βιασμού και τον περιορισμό του ορισμού του. Έτσι, για παράδειγμα, οι Klemmack και Klemmack[104] απέδειξαν ότι οι γυναίκες με παραδοσιακές

---

[100] Schwendinger και Schwendinger (1974), όπ. π., βλ. σημ. 46.
[101] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 23.
[102] Wilson, K., R. Faison και G.M. Britton (1983): Cultural aspects of male sex aggression. *Deviant Behavior*, τομ. 4, σελ. 241 - 255.
[103] Cherry, F. (1983): Gender roles and sexual violence". Στο E.R. Allgeier και N.B. McCormick (eds.): Changing boundaries: Gender roles and sexual behavior. Palo Alto, C.A.: Mayfield, σελ. 252.
[104] Klemmack, S.H. και D.L. Klemmack (1976): The social definition of rape. Στο M.J. Walker και S.L. Brodsky (eds.): In sexual assault: The victim and the rapist. M.A.: Lexington Books.

και στερεοτυπικές στάσεις σχετικά με τους γυναικείους ρόλους, είναι λιγότερο πιθανό να ορίσουν ένα περιστατικό βίαιης συνουσίας ως βιασμό, σε σύγκριση με τις γυναίκες με λιγότερο παραδοσιακές στάσεις. Επίσης, οι Krulewitz και Payne[105] υποστήριξαν ότι τα άτομα με θετικές στάσεις απέναντι στο φεμινιστικό κίνημα χαρακτηρίζουν ευκολότερα μια σεξουαλική επίθεση ως βιασμό και αποδίδουν τις αιτίες της διάπραξής του περισσότερο στο δράστη, παρά στο θύμα. Τέλος, ο Burt[106], από τα στοιχεία της έρευνάς του, συμπέρανε ότι πολλοί αμερικάνοι πολίτες αποδέχονται πολλούς από τους μύθους για το βιασμό και ότι οι απόψεις τους, για το συγκεκριμένο έγκλημα, είναι έντονα συνδεδεμένες με τις στάσεις τους σχετικά με το στερεοτυπικό ρόλο των φύλων, τη δυσπιστία για το αντίθετο φύλο και την αποδοχή της διαπροσωπικής βίας.

Συνεπώς, οι μύθοι σχετικά με το βιασμό είναι μέρος μιας γενικότερης στάσης που υποστηρίζει τη σεξουαλική βία και την επιθετικότητα εναντίον των γυναικών. Τα παραπάνω ευρήματα δείχνουν καθαρά ότι η εμμονή στις παραδοσιακές στάσεις σχετικά με το ρόλο των φύλων, που συνδέονται με πιο περιοριστικούς ορισμούς του βιασμού, εμποδίζει και αναστέλλει την αναφορά του συγκεκριμένου εγκλήματος στην αστυνομία[107].

Για να χαρακτηριστεί μια σεξουαλική επίθεση ως βιασμός, από τη γυναίκα που την υφίσταται, θα πρέπει η συγκεκριμένη επίθεση να έχει τα χαρακτηριστικά της κατάστασης που έχει ονομαστεί «κλασσικός βιασμός»[108]. Η Williams[109] όρισε ως κλασσικό βιασμό, εκείνη τη σεξουαλική επίθεση που ο δράστης και το θύμα είναι τελείως άγνωστοι μεταξύ τους και που κατά τη διάρκεια της πράξης ασκείται έντονη βία. Η συγγραφέας χρησιμοποίησε τον παραπάνω ορισμό προκειμένου να προσδιορίσει τις περιπτώσεις βιασμού που αναφέρονται συχνότερα στην αστυνομία. Τα θύματα του κλασσικού βιασμού, θεωρούν τους εαυτούς τους ως πραγματικά θύματα και συνεπώς

---

[105] Krulewitz, J.E. και E.J. Payne (1978): Attribution about rape: Effects of rapist force, observer sex and sex role attitudes. *Journal of Applied Social Psychology*, τομ. 8, σελ. 291 - 305.
[106] Burt, M.R. (1980): Cultural myths and supports for rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 38, σελ. 217 - 230.
[107] Orcutt, J.D. και R. Faison (1988): Sex-role attitude change and reporting of rape victimization 1973 - 1985. *The Sociological Quarterly*, τομ. 29, τευχ. 4, σελ. 589 - 604.
[108] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43.
[109] Williams (1984), όπ. π., βλ. σημ. 93.

αναφέρουν συχνότερα το έγκλημα στην αστυνομία. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις (π.χ. βιασμός μεταξύ γνωστών ατόμων), η επίθεση δεν προσλαμβάνεται από τα θύματα ως έγκλημα και αυτό έχει ως συνέπεια τη μη-αναφορά της στις διωκτικές αρχές.

Οσο σοβαρότερο θεωρείται το έγκλημα από το θύμα, τόσο υψηλότερο είναι το επίπεδο της έντασης και του πόνου που βιώνει. Ωστόσο ισχύει και το αντίστροφο, το επίπεδο του πόνου και της έντασης που βιώνει το θύμα, αμέσως μετά το έγκλημα, μπορεί να επηρεάσει την κρίση του κατά το στάδιο αξιολόγησης της σοβαρότητάς του[110]. Σύμφωνα με τους Greenberg και Ruback[111], τα θύματα αξιολογούν τη σοβαρότητα του εγκλήματος βασιζόμενα: i) στο βαθμό της αδικίας που βιώνουν ως αποτέλεσμα του εγκλήματος και ii) στο κατά πόσο ευάλωτα αισθάνονται σε μια μελλοντική θυματοποίησή τους. Η αίσθηση της αδικίας και του ευάλωτου, που βιώνει το θύμα, είναι αποτέλεσμα: i) του απροσδόκητου του εγκλήματος, ii) της αντιλαμβανόμενης σοβαρότητας της πραγματικής ζημιάς (π.χ. σωματικής, υλικής και ψυχολογικής) και iii) της ενδεχόμενης σοβαρότητας της ζημιάς (δηλαδή, τι πραγματικά θα μπορούσε να είχε συμβεί στο θύμα κάτω από άλλες περιστάσεις).

Σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο, όσο πιο απρόβλεπτο είναι ένα έγκλημα, τόσο μεγαλύτερη είναι η αίσθηση της αδικίας που βιώνει το θύμα. Η έρευνα των Greenberg και Ruback[112] επιβεβαιώνει αυτήν την υπόθεση. Πιο συγκεκριμένα, απέδειξαν ότι τα θύματα βιασμού ήταν περισσότερο θυμωμένα όταν γνώριζαν από πριν το βιαστή τους. Επίσης, όσο μεγαλύτερο ήταν το ποσό της αντιλαμβανόμενης ζημιάς που υπέστη το θύμα, τόσο εντονότερη ήταν η αίσθησή του ότι είχε αδικηθεί. Ακόμη, βρέθηκε ότι τα θύματα εξέφρασαν μεγαλύτερο θυμό όταν είχαν δεχθεί περισσότερες ταπεινωτικές πράξεις και όταν είχαν αντιμετωπίσει περισσότερα είδη εξαναγκασμού κατά τη διάρκεια της επίθεσης. Επίσης, όταν τα θύματα πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να είχαν υποστεί μεγαλύτερη ζημιά, ως αποτέλεσμα του βιασμού τους, τότε βιώνουν λιγότερο αρνητικά συναισθήματα (αδικίας και θυμού), σε σχέση με τα θύματα εκείνα που φαντάζονται ότι

---

[110] Schachter, S. (1964): The interaction of cognitive and physiological determinants of emotional state. Στο L. Berkowitz (eds): Advances in experimentalsocial psychology. New York: Academic Press, σελ. 49 - 80

[111] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 182.

[112] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, μελέτη 15, σελ. 187 - 192.

κάτω από άλλες περιστάσεις θα μπορούσαν να αποφύγουν την επίθεση ή να πάθουν μικρότερη ζημιά.

Ο ορισμός του βιασμού από το θύμα, είναι μια πολύπλοκη διαδικασία η οποία αποτελεί καθοριστικό στάδιο στη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Στην περίπτωση που το θύμα δε χαρακτηρίσει την επίθεση ως βιασμό, διακόπτεται και η διαδικασία λήψης της απόφασης για αναφορά. Στην αντίθετη περίπτωση, που το θύμα ορίσει το περιστατικό ως βιασμό, αυξάνονται και οι πιθανότητες αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

2.1.5. Ο ρόλος των μ.μ.ε. στη διαμόρφωση των στάσεων απέναντι στο βιασμό.

> Δεν είναι ο τύπος του πωρωμένου φονιά ο Παπαχρόνης ούτε και ο διεστραμμένος, ο απόκληρος της κοινωνίας και τελικά ο αντικοινωνικός. Είναι ευχάριστος για συντροφιά και έχει την ευχέρεια να μιλάει καλά.
>
> *Ελευθεροτυπία, 16/12/1982*

> "Δράκε αγάπη μου".
> Στις φυλακές ο Παπαχρόνης άρχισε να παίρνει επιστολές από θαυμάστριές του!... Μια τελευταία, από την περιοχή της Θεσσαλονίκης, σχημάτισε το σχήμα των χειλιών της με κραγιόν στο χαρτί και έγραψε: Σ' αγαπώ και σε θαυμάζω κι ας θέλουν οι άλλοι να λένε για σένα άσχημα πράγματα...
>
> *Ελευθεροτυπία, 21/1/1983*

> Κακά μαντάτα για τους βιαστές από την Ευρώπη. Κι όχι μόνο για τους καθαρούς βιαστές, που γι' αυτούς ο νόμος ήταν πάντα αυστηρός (...) αλλά και για τους άλλους τους κρυφούς, τους μουλωχτούς...Λοιπόν, μάγκες, μας πήρανε χαμπάρι. Και κοντά τα χέρια σας από δακτυλογράφους, γκουβερνάντες, γραμματείς, γιατί απ' όξω παραμονεύει ο μπόγιας.
>
> Π. Θάνος
> *Αυγή, 7/6/1986*

> Ο όρθιος ένοπλος βίαιος πολεμιστής παραμένει ακαταμάχητα γοητευτικός έστω και αν χρησιμοποιεί τα όπλα του για να σφάξει γυναίκες. Τι λέω; Ιδιαίτερα επειδή χρησιμοποιεί τα όπλα του για να σφάξει. Οταν δε η επίθεση συνδυάζεται με βιασμό, ε τότε πια το πράγμα είναι όνειρο μαγευτικό που έγινε πραγματικότητα. Και ποιος μαζεύει τις κομμώτριες που έπρεπε μέχρι τη στιγμή του

> "δράκου" να αρκεστούν σε μια αραιή και καμία φορά όχι τόσο ειλικρινή σφαλιάρα. Τι να την κάνεις τη σφαλιάρα άμα δε βγαίνει από την καρδιά, σου λέει ο άλλος. Σας σοκάρουν οι εκφράσεις;...
>
> Τηλέμαχος Μαράτος
> *Καθημερινή, 19/2/1983*

Άρθρα που συνηγορούν υπέρ των υπότροπων και καθ' έξη βιαστών, άρθρα παρουσίασης του «γοητευτικού» και «αισθησιακού» πορτραίτου των βιαστών-δολοφόνων, άρθρα δρακολογίας και δρακολαγνείας, άρθρα μυθοποίησης εγκληματιών, άρθρα συμπαράστασης και συμβουλών στους μουλωχτούς βιαστές, άρθρα-μανιφέστα υπέρ της αντικειμενοποίησης της γυναίκας, άρθρα που προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και θίγουν βάναυσα το δικαίωμα της γυναίκας στη γενετήσια ελευθερία της.

Αλήθεια, θα πρέπει να μας σοκάρουν οι εκφράσεις των παραπάνω αποσπασμάτων; Όχι μόνο θα πρέπει να μας σοκάρουν, αλλά θα πρέπει να μας προκαλούν αγανάκτηση, αηδία και τρόμο όταν προβάλλονται από έντυπα μεγάλης κυκλοφορίας και από άτομα που θέλουν να φέρουν την ιδιότητα του δημοσιογράφου. Αυτό γιατί διαμορφώνουν αντιλήψεις που δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα και έντεχνα καλλιεργούν μια ιδεολογία βίας, που τείνει να γίνει κυρίαρχη στις μέρες μας.

Σύμφωνα με την Griffin, η προπαγάνδα του βιασμού είναι έντονη και στη διαφήμιση. Πιο συγκεκριμένα, ανέφερε μια διαφήμιση στο Berkeley Barb η οποία έγραφε:

> Τώρα όλες οι γυναίκες γνωρίζουν από τις φαντασιώσεις τους, ότι ο βιασμός έχει πολλά πλεονεκτήματα. Το καλύτερο απ' όλα ότι είναι τόσο απλός. Ούτε η προετοιμασία είναι απαραίτητη, ούτε προηγούμενος προγραμματισμός, ούτε να αναρωτιέσαι αν πρέπει ή δεν πρέπει, μόνο χτύπημα! Βίαιο χτύπημα![113]

Τα μ.μ.ε. (τύπος, τηλεόραση, ραδιόφωνο) αποτελούν έναν από τους κύριους παράγοντες διαμόρφωσης της κοινής γνώμης για θέματα που βιώνουμε καθημερινά, άμεσα ή έμμεσα, ως πολίτες. Τα μ.μ.ε. έχουν την τάση, όχι πάντα εσκεμμένα, να παραμορφώνουν την πραγματικότητα και να δημιουργούν ειδήσεις που να προκαλούν το ενδιαφέρον του κοινού τους. Οι δημοσιογράφοι, πολλές φορές, δεν είναι τα πιο ενημερωμένα και κατάλληλα άτομα για την παρουσίαση ορισμένων θεμάτων. Η επιδερμική τους σχέση με

[113] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 22.

ορισμένα θέματα, έχει ως αποτέλεσμα την προβολή των στερεοτυπικών τους απόψεων, που τις περισσότερες φορές έχουν ελάχιστη σχέση με την αλήθεια.

Το έγκλημα του βιασμού είναι ένα από τα αγαπημένα θέματα των μέσων και αυτό γιατί, σύμφωνα με τους δημοσιογράφους, «πουλάει». Διαβάζοντας τους τίτλους των εφημερίδων, διαπιστώνουμε ότι παρουσιάζεται μια λανθασμένη εικόνα για το θύμα και το δράστη του βιασμού. Γίνεται μια προσπάθεια να παρουσιαστεί το θύμα ως υπεύθυνο του βιασμού του και ταυτόχρονα να προβληθεί ο δράστης σαν μια ιδιαίτερη, ατομική και πολλές φορές ψυχοπαθολογική περίπτωση. Τίτλοι όπως: «Μπαργούμαν κατήγγειλε βιασμό», «Της άρεσαν μόνο οι θωπείες», «Καταγγελίες για περίεργους βιασμούς», προκαταλαμβάνουν τον αναγνώστη και του δημιουργούν αμφιβολίες σχετικά με την αθωότητα του θύματος. Επίσης, πολλές φορές χρησιμοποιούνται και άσχετα με την υπόθεση στοιχεία, τα οποία κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση (π.χ. «η αδελφή του θύματος δούλευε σε καμπαρέ»). Συχνά, χρησιμοποιούνται και διάφορες φαινομενικά ανώδυνες εκφράσεις όπως: «οι φερόμενοι ως δράστες», «σύμφωνα πάντα με την καταγγελία», οι οποίες δείχνουν μια έντονη δυσπιστία απέναντι στο θύμα του βιασμού και την καταγγελία του και ταυτόχρονα κάνουν πιο ανώδυνη την, έτσι και αλλιώς, δύσκολη θέση του δράστη.

Και μόνο ο τίτλος του άρθρου, ότι δηλαδή το θύμα ήταν μπαργούμαν, προκαταλαμβάνει την κρίση του αναγνώστη, υπονοώντας ότι και μόνο το γεγονός ότι το θύμα ασκούσε το συγκεκριμένο επάγγελμα δικαιολογεί το βιασμό του, γιατί είναι στη φύση της δουλειάς του. Από την άλλη μεριά, όταν ο τύπος κάνει λόγο για περίεργους βιασμούς, υπονοείται ότι υπάρχουν και φυσιολογικοί βιασμοί. Το ότι η αδελφή του θύματος δουλεύει σε καμπαρέ δεν αφορά κανένα ή τουλάχιστον δεν θα έπρεπε να αφορά και σε τελική ανάλυση, δεν έχει σχέση με το βιασμό. Δεν έχουμε δει ποτέ, σε αντίστοιχες περιπτώσεις, να γράφεται και να συνιστά πληροφορία το γεγονός ότι η αδελφή του θύματος είναι φοιτήτρια ή δικηγόρος!

Το ότι η αδελφή του θύματος δουλεύει σε καμπαρέ, αν και δεν έχει καμιά σχέση με την υπόθεση, ανακαλεί στη μνήμη του αναγνώστη γνωστές παροιμίες και κοινωνικές αντιλήψεις όπως, «το μήλο κάτω από τη μηλιά θα πέσει», «μ' όποιον δάσκαλο καθίσεις,

τέτοια γράμματα θα μάθεις», κ.λπ., που ενοχοποιούν το θύμα και συντηρούν τη μυθολογία του βιασμού που θέλει τη γυναίκα να προκαλεί το βιασμό της και το δράστη ανίκανο να αντισταθεί στην πρόκληση. Τέλος, η φράση «ο φερόμενος ως κλέφτης» είναι άγνωστη στον ελληνικό τύπο, σε αντίθεση με τη φράση «ο φερόμενος ως βιαστής» που παρατηρείται πολύ συχνά. Όλα τα παραπάνω δημιουργούν στο κοινό μια στάση αμφισβήτησης του βιασμού, ενοχοποίησης του θύματος, δικαιολόγησης του βιαστή και καχυποψίας απέναντι στις καταγγελίες.

Στις περιπτώσεις που ο βιασμός δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, ο τύπος επικεντρώνει την προσοχή του στο πρόσωπο του δράστη, προσπαθώντας να τον παρουσιάσει ως μια ιδιαίτερη περίπτωση ανώμαλου και ψυχοπαθολογικού ατόμου, που δεν έχει καμία σχέση με το μέσο καθημερινό άνθρωπο και περισσότερο με τους φίλους, τους συγγενείς και τους οικείους μας. Χαρακτηρισμοί των δραστών από τον τύπο, όπως: «δράκοι», «κτηνάνθρωποι», «υπάνθρωποι», «σάτυροι», «τέρατα», κ.λπ., παραπέμπουν σε μια κατάσταση κοινωνικής και ψυχικής παρέκκλισης και παραγνωρίζουν, συνειδητά ή ασυνείδητα, ότι ο βιαστής φέρει τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του μέσου καθημερινού ατόμου.

Από την άλλη μεριά, ο τύπος θεωρεί υποχρέωσή του να τονίσει τα στοιχεία εκείνα που προκαλούν τον οίκτο και τη συμπάθεια του κοινού απέναντι στο βιαστή. Επίσης, πολλές φορές ο βιασμός παρουσιάζεται ως δικαιολογημένος στα πλαίσια της αντίληψης περί των ασυγκράτητων ανδρικών ορμών. Για παράδειγμα έχουμε διαβάσει κατά καιρούς: «Οι τύψεις με τσάκισαν», «Μετανιώνω - Φέρθηκα σα ζώο - Θέλω να εξιλεωθώ και να κάνω οτιδήποτε γι' αυτήν, ακόμα και να την παντρευτώ».

Ο Schneider[114] υποστήριξε ότι το έγκλημα ως είδηση γοητεύει το κοινό,, στοιχίζει φτηνά, βρίσκεται εύκολα από τα μέσα και δημιουργεί αισθήματα εφορίας γιατί κάνει τα άτομα να αισθάνονται σιγουριά που κατάφεραν να μην εγκληματήσουν. Επίσης, σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, η περιγραφή του εγκλήματος από τα μ.μ.ε. περιλαμβάνει σχεδόν αποκλειστικά εγκλήματα μεταξύ ξένων. Επιπλέον, η βία παρουσιάζεται με

[114] Schneider, H. J. (1989): Το έγκλημα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. *Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας*, τομ. 3 - 4, σελ. 88 - 116.

ωραιοποιημένο, αισθησιακά ελκυστικό τρόπο και οι αρνητικές της συνέπειες αγνοούνται. Ακόμη, τα μέσα δεν ασχολούνται με τις σχέσεις δράστη - θύματος, με το πριν και το μετά του εγκλήματος και με τα περιστατικά της ποινικής διαδικασίας. Τέλος, οι κοινωνικές και ψυχολογικές βλάβες του θύματος δεν παρουσιάζονται από τα μέσα, που το κύριο βάρος τους δίνεται στις υλικές και σωματικές βλάβες του.

Σύμφωνα με την Τσαλίκογλου[115], έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι στις περισσότερες γυναίκες ενυπάρχει ο φόβος του βιασμού τους και ότι συνδέουν την έννοια του εγκλήματος με το βιασμό και το φόνο. Ο βιασμός αποτελεί για τις γυναίκες μια πραγματική απειλή που δεν τις αφήνει να επαναπαυτούν και τις απομονώνει κοινωνικά. Ο φόβος των γυναικών απέναντι στο βιασμό επιτείνεται καθοριστικά από τα μ.μ.ε., που μέσα από την παρουσίαση των πιο αποτρόπαιων εγκλημάτων αυτού του είδους, συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας πλαστής εικόνας του φαινομένου, που φαντάζει ως αντικατοπτρισμός της πραγματικότητας[116].

Με την τελευταία παρατήρηση συμφωνεί και η Soothill[117], η οποία υποστήριξε ότι τα μ.μ.ε. παρουσιάζουν επιλεκτικά ακραίες υποθέσεις βιασμού (π.χ. ομαδικούς βιασμούς, βιασμούς από συμμορίες, βιασμούς κατ' εξακολούθηση και κατά συρροή, κ.λπ.) δεν προβάλουν το φαινόμενο στις πραγματικές του διαστάσεις, με αποτέλεσμα το κοινό να έχει λανθασμένες παραστάσεις σχετικά με το έγκλημα.

Η Soothill απέδειξε ότι υπάρχει μεγάλη διάσταση ανάμεσα στον πραγματικό βιασμό και την εικόνα που παρουσιάζεται από τα μ.μ.ε. Πιο συγκεκριμένα, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα μ.μ.ε. διαστρεβλώνουν την πραγματική εικόνα, σύμφωνα με την οποία το μεγαλύτερο ποσοστό των βιασμών διαπράττονται ανάμεσα σε δράστες και θύματα που είναι γνωστοί ή συγγενείς και μέσα στο σπίτι του θύματος. Τα μ.μ.ε. παρουσιάζουν μια αντίθετη εικόνα του βιασμού, σύμφωνα με την οποία η σεξουαλική επίθεση λαμβάνει χώρα ανάμεσα σε άγνωστα μεταξύ τους άτομα και σε δημόσιο χώρο. Επίσης, από την παραπάνω έρευνα βρέθηκε ότι, ενώ στην πραγματικότητα η συντριπτική πλειοψηφία των

---

[115] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 90.
[116] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 90.
[117] Soothill, K. (1991): The changing face of rape? *British Journal of Criminology*, τομ. 31, τευχ. 4, σελ. 383 - 392.

βιασμών λαμβάνουν χώρα μεταξύ μεμονωμένων ατόμων, τα μ.μ.ε. διαστρεβλώνουν την εικόνα παρουσιάζοντας αναλογικά πολύ περισσότερους ομαδικούς βιασμούς.

Η συνεχής προβολή βίας από τα μ.μ.ε. έχει ως αποτέλεσμα τη συναισθηματική αναισθησία του κοινού απέναντι στα εγκλήματα βίας και το σταδιακό εθισμό του στην επιθετική συμπεριφορά με βάση τις επιθετικές αξίες που έχει, πλέον, οικειοποιηθεί[118].

Πρέπει να περάσουμε σε μια πιο ορθολογική χρήση των μέσων, όσον αφορά στο έγκλημα και να ληφθούν υπ' όψη τα αποτελέσματα της εμπειρικής εγκληματολογικής έρευνας, έτσι ώστε να προσεγγίσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο την πραγματικότητα του εγκλήματος και να απαλλαγούμε από τους μύθους που παρουσιάζονται μέσα από τα μ.μ.ε.

2.2. Θεωρητικές προσεγγίσεις του φαινομένου του βιασμού.

Έχουν παρουσιαστεί πολλές θεωρίες για την εξήγηση του φαινομένου της σεξουαλικής βίας, από το χώρο των κοινωνικών επιστημών. Για τις ανάγκες της μελέτης μας, θα κατατάξουμε, τις κυριότερες απ' αυτές, σε τέσσερις κατηγορίες: i) τις κοινωνιολογικές, ii) τις ψυχολογικές, iii) τις φεμινιστικές και iv) τις ανθρωπολογικές.

Αν και θα μπορούσαμε να κατατάξουμε, τις θεωρίες για το βιασμό, σε δύο και μόνο κατηγορίες (κοινωνιολογικές και ψυχολογικές), κρίναμε σκόπιμο να παρουσιάσουμε ξεχωριστά τις φεμινιστικές θεωρίες, οι οποίες έχουν κατά βάση κοινωνικό προσανατολισμό, γιατί αποτελούν το κυρίαρχο θεωρητικό ρεύμα όσον αφορά στη ερμηνεία του φαινομένου του βιασμού. Από την άλλη μεριά, κρίθηκε σκόπιμο να παρουσιαστούν ξεχωριστά και οι ανθρωπολογικές θεωρίες οι οποίες, παρά την κοινωνιολογική τους προέλευση, ήταν οι πρώτες θεωρίες που καταπιάστηκαν με την εξήγηση του εγκλήματος του βιασμού.

---

[118] Schneider (1989), όπ. π., βλ. σημ. 114.

2.2.1. Κοινωνιολογικές θεωρίες.

Οι κοινωνιολογικές θεωρίες έχουν ως πρωταρχικό σκοπό τους την αποκάλυψη και διερεύνηση των αιτίων που οδηγούν στην εκδήλωση σεξουαλικής βίας. Οι θεωρίες αυτές αναζητούν τα αίτια του βιασμού σε όρους του κοινωνικού περιβάλλοντος του δράστη. Στη δεκαετία του 60' και στις αρχές της δεκαετίας του 70', οι ερευνητές απέδωσαν το έγκλημα του βιασμού στα χαρακτηριστικά των δραστών (Svalastoga[119], Amir[120], University of Pennsylvania Law Review[121], Chappell et al.[122]), στα χαρακτηριστικά των θυμάτων (Svalastoga[123], Amir[124], University of Pennsylvania Law Review[125]), στα οικολογικά πρότυπα (Chappell et al.[126]) και στην αναλογία ανδρών - γυναικών στον ευρύτερο πληθυσμό (Svalastoga[127]).

Η μελέτη του Amir είναι η πιο περιεκτική από τις πρώιμες κοινωνιολογικές προσεγγίσεις. Η θεωρία του Amir[128] για το βιασμό βασίστηκε στη «θεωρία του υπό-πολιτισμού της βίας» του Wolfgang[129], που διατυπώθηκε για το έγκλημα της ανθρωποκτονίας. Η θεωρία αυτή, σε γενικές γραμμές, υποστηρίζει ότι τα κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα σχηματίζουν έναν υποπολιτισμό και μια ομάδα αξιών, που διαφέρουν απ' αυτές του κυρίαρχου πολιτισμού. Λόγω της αδυναμίας τους, τα μέλη αυτού του υποπολιτισμού καταφεύγουν στη βία (συμπεριλαμβανομένου και του βιασμού) για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους. Η εξαθλίωση και η κοινωνική απομόνωση αυτών των ομάδων, τις οδηγεί στην ανάληψη βίαιης σεξουαλικής συμπεριφοράς.

---

[119] Svalastoga, K. (1962): Rape and social structure. *Pacific Sociological Review*, τομ. 5, σελ. 48 - 53.
[120] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[121] *University of Pennsylvania Law Review* (1968): Police discretion and the judgment that a crime has been commited: Rape in Philadelpia. τομ. 117, σελ. 227 - 322.
[122] Chappell, D., G. Geis, S. Schafer και L. Siegel (1971): Forcible rape: A comparative study of offenses known to the police in Boston and Los Angeles. Στο J.M. Henslin (ed.): Studies in the sociology of sex. New York: Appleton - Century - Crofts, σελ. 169 - 190.
[123] Svalastoga (1962), όπ. π., βλ. σημ. 119.
[124] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[125] *University of Pennsylvania Law Review* (1968), όπ. π., βλ. σημ. 97.
[126] Chappell et. al. (1971), όπ. π., βλ. σημ. 122.
[127] Svalastoga (1962), όπ. π., βλ. σημ. 119.
[128] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[129] Wolfgang, M.E. (1958): Patterns of criminal homicide. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Από την έρευνα του Amir, βρέθηκε ότι το 77% των βιασμών που αναφέρθηκαν στα αστυνομικά τμήματα της Philadelphia, κατά τη διάρκεια των ετών της μελέτης του, είχαν διαπραχθεί από δράστες οι οποίοι είχαν ταξινομηθεί ως άτομα χαμηλής κοινωνικής θέσης και ως φτωχοί. Για τον Amir, τα παραπάνω στοιχεία υποδηλώνουν ότι ο βιασμός είναι αναπόσπαστο τμήμα μιας υποκουλτούρας των χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων, όπου η επιθετικότητα και η εκμετάλλευση των γυναικών είναι καθημερινές πρακτικές.

Το κύριο μειονέκτημα της θεωρητικής προσέγγισης του Amir, είναι ότι στηρίχθηκε στα αποτελέσματα μιας έρευνας βασισμένης σε στοιχεία από βιασμούς που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία. Τα παραπάνω στοιχεία δεν αντιπροσωπεύουν την πραγματική εικόνα του βιασμού, αλλά παρουσιάζουν μια μεροληπτική εικόνα που εναρμονίζεται με το στερεότυπο του εγκληματία που φέρει τα κοινωνικό-οικονομικά χαρακτηριστικά των κατώτερων κοινωνικών τάξεων.

Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνάς τους, οι Jaffee και Srtaus[130] διατύπωσαν μια θεωρία εξήγησης του φαινομένου του βιασμού, σύμφωνα με την οποία ο βιασμός επηρεάζεται από δύο κοινωνικούς παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας είναι η κοινωνική αποδιοργάνωση. Πιο συγκεκριμένα, από την έρευνα βρέθηκε ότι ένα μεγάλο ποσοστό των διαφοροποιήσεων των αναφερθέντων βιασμών στις επιμέρους Πολιτείες των Η.Π.Α., εξηγείται με βάση τις μεταβλητές της φτώχιας, του βαθμού αστικοποίησης και του ποσοστού των διαζευγμένων ανδρών.

Ο δεύτερος παράγοντας, στο θεωρητικό μοντέλο των Jaffee και Straus, είναι ο προσανατολισμός προς τους ρόλους του φύλου και της σεξουαλικότητας που αναφέρεται με τον όρο «υπέρ-αρσενικότητα». Ο παραπάνω παράγοντας τίθεται με την προϋπόθεση της ύπαρξης μιας ανδρικά κυριαρχούμενης και βίαιης κοινωνίας, η οποία συνεπάγεται μια βίαιη και ανδρικά κυριαρχούμενη σεξουαλικότητα.

Τέλος, σύμφωνα με το παραπάνω θεωρητικό μοντέλο, όσο εντονότερο είναι το πρότυπο της «υπέρ-αρσενικότητας» μέσα στον ευρύτερο πληθυσμό, τόσο μεγαλύτερο είναι το αναγνωστικό κοινό των πορνογραφικών περιοδικών, καθώς και τα ποσοστά

[130] Jaffee, D. και M.A. Straus (1987): Sexual climate and reported rape: A state-level analysis. *Archives of Sexual Behavior*, τομ. 16, τευχ. 2.

βιασμού. Αλλά και αυτή η θεωρητική προσέγγιση πάσχει από τα ίδια μεθοδολογικά ελαττώματα, μ' αυτά της έρευνας του Amir.

Σύμφωνα με τη θεωρία της «αναλογίας των φύλων» (sex-ratio theory), η οποία παρουσιάστηκε από τον Von Hentig[131], όσο μεγαλύτερη είναι η αριθμητική υπεροχή των ανδρών έναντι των γυναικών, στο συνολικό πληθυσμό μιας κοινωνίας, τόσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των βιασμών που διαπράττονται. Η θεωρία αυτή αντιμετωπίζει το βιασμό ως συνέπεια της ανδρικής σεξουαλικής αποστέρησης και έλλειψης πηγών για την εκτόνωσή της.

Αρκετές έρευνες πραγματοποιήθηκαν προκειμένου να ελεγχθεί η παραπάνω θεωρία, όμως καμιά δεν κατάφερε να αποδείξει την εγκυρότητά της. Μια έρευνα που διεξήχθη στη Δανία[132], κατάφερε ν' αποδείξει την παραπάνω θεωρία, όταν συγκρίθηκαν οι αστικές με τις αγροτικές περιοχές. Όταν, όμως, η σύγκριση έγινε μόνο ανάμεσα σε αστικές περιοχές, τότε βρέθηκε ότι η θεωρία του Hentig ήταν ανεπαρκής για την εξήγηση του φαινομένου του βιασμού και της διακύμανσης των ποσοστών του. Από την ίδια έρευνα, βρέθηκε να υπάρχει μεγάλη διαφορά στα ποσοστά του βιασμού, μεταξύ πόλεων με την ίδια αναλογία πληθυσμιακής αντιπροσώπευσης των φύλων.

Από την άλλη μεριά, ο Amir[133] έλεγξε την υπόθεση του Von Hentig, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία της έρευνάς του που είχε συλλέξει από τους αστυνομικούς φακέλους βιασμού της Philadelphia. Αλλά ούτε ο Amir κατάφερε να αποδείξει ότι ισχύει η παραπάνω υπόθεση. Στην πραγματικότητα, ορισμένα από τα αποτελέσματά του καταλήγουν στο εντελώς αντίθετο συμπέρασμα, απ' αυτό που υποστηρίζει η θεωρία του Von Hentig. Συνεπώς, η θεωρία της αναλογίας των φύλων, δε βρέθηκε να επαληθεύεται ερευνητικά.

Οι Schwendinger και Schwendinger[134] παρουσίασαν μια άλλη προσέγγιση του φαινομένου του βιασμού, στηριζόμενοι στην άποψη ότι τα εγκλήματα βίας είναι προϊόντα του καπιταλισμού. Σύμφωνα με την παραπάνω άποψη, οι αντιφάσεις του καπιταλισμού θα συνεχίσουν να θρέφουν το μίσος και την περιφρόνηση ορισμένων ανδρών προς τις

---

131 Von Hentig, H. (1951): The sex ratio. *Social Forces*, τομ. 30, σελ. 443 - 449.
132 Svalastoga (1962), όπ. π., βλ. σημ. 119.
133 Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
134 Schwendinger και Schwendinger (1974), όπ. π., βλ. σημ. 46, σελ. 25.

γυναίκες. Οι παραπάνω συγγραφείς προτείνουν ότι για να επιλύσουμε αυτές τις αντιφάσεις και για ν' απαλλαγούμε από το έγκλημα του βιασμού και τις ψυχολογικές του συνέπειες που επιφέρει στα θύματα, θα πρέπει ν' αλλάξουμε το ταξικό σύστημα της καταπίεσης και να περάσουμε σε μια σοσιαλιστική κοινωνία.

Οι Baron και Straus[135], προκειμένου να ερμηνεύσουν το φαινόμενο, παρουσίασαν τη θεωρία του «πολιτισμικού πλεονάσματος». Σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία, ο βιασμός δεν είναι το αποτέλεσμα μόνο των κοινωνικών στάσεων που υποστηρίζουν τη σεξουαλική βία, αλλά υπάρχουν και άλλες πλευρές του πολιτισμού μας που νομιμοποιούν το βιασμό. Αυτό συμβαίνει όταν τα πρότυπα της βίας που κυριαρχούν στις διάφορες εκφάνσεις της κοινωνικής μας ζωής (π.χ. σωματική τιμωρία στα σχολεία, προβολή βίας από τα μέσα ενημέρωσης, κρατική βία, κ.λπ.) γενικευτούν στις σχέσεις μεταξύ των φύλων. Ανάλογα με την έκταση αυτής της γενίκευσης, η βία που ασκείται για κοινωνικά επιδοκιμαζόμενους σκοπούς (μη-σεξουαλικού περιεχομένου), μπορεί να συνδεθεί με συμπεριφορές όπως ο βιασμός.

Σύμφωνα πάντα με τους Baron και Straus[136], μια άλλη θεωρία που έχει προταθεί για την εξήγηση του φαινομένου του βιασμού, είναι η θεωρία της «κοινωνικής αποδιοργάνωσης». Σύμφωνα με τους υποστηρικτές αυτής της θεωρίας, το έγκλημα και η παρέκκλιση αντανακλούν συνθήκες που διασπούν την ενότητα των τοπικών κοινοτήτων και αδυνατίζουν την κανονιστική δύναμη των κοινωνικών κανόνων. Παράγοντες αποδιοργάνωσης όπως: η μετανάστευση, η οικογενειακή διάσπαση και η πολιτιστική ετερογένεια, έχουν συνδεθεί με διάφορες εγκληματικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα, έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι τα ποσοστά βιασμού είναι υψηλότερα σε περιοχές που κατοικεί δυσανάλογα μεγάλος αριθμός χωρισμένων και διαζευγμένων ατόμων[137], καθώς και ότι η γεωγραφική κινητικότητα συνδέεται με το βιασμό[138].

---

[135] Baron, L. και M.A. Straus (1987): Four theories of rape: A macrosiological analysis. *Social Problems*, τομ. 34, τευχ. 5.

[136] Baron και Straus (1987), όπ. π., βλ. σημ. 135.

[137] Blau, J.R. και P.M. Blau (1982): The cost of inequality: Metropolitan structure and violent crime. *American Sociological Review*, τομ. 47, σελ. 114 - 128.

Simpson, M.E. (1985): Violent crime, income inequality, and regional culture: Another look. *Sociological Focus*, τομ. 18, σελ. 199 - 208.

Smith, M.D. και N. Bennett (1985): Poverty, inequality, and theories of forcible rape. *Crime and Deliquency*, τομ. 31, σελ. 295 - 305.

Τα αποτελέσματα των ερευνών έχουν δείξει ότι υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που συνδέονται με υψηλά ποσοστά βιασμού σε μια κοινωνία. Για παράδειγμα, έχει αποδειχθεί ότι στις αστικές περιοχές παρατηρούνται υψηλότερα ποσοστά βιασμού, σε σχέση με τις αγροτικές περιοχές των Η.Π.Α.[139]. Συνεπώς, οι περισσότερο αστικοποιημένες περιοχές, αναμένεται να παρουσιάσουν μεγαλύτερα ποσοστά βιασμού. Οι έρευνες, επίσης, έχουν δείξει ότι οι βιαστές συνήθως είναι νεαρής ηλικίας, μαύροι και ανύπαντροι[140]. Συνεπώς, οι περιοχές με δυσανάλογο αριθμό νέων, μαύρων και ανύπαντρων κατοίκων, αναμένεται να παρουσιάσουν υψηλότερα ποσοστά βιασμού. Τέλος, αρκετές μελέτες έχουν υποστηρίξει ότι η οικονομική ανισότητα[141] και η ανεργία[142] συνδέονται με τα υψηλά ποσοστά βιασμού σε μια κοινωνία.

Οι παραπάνω έρευνες στηρίζονται στα επίσημα στοιχεία της αστυνομίας και αφορούν στις υποθέσεις βιασμού που έγιναν γνωστές στις διωκτικές αρχές. Οι υποθέσεις βιασμού αυτού του τύπου δεν αντιπροσωπεύουν την πραγματική εικόνα του φαινομένου. Μ' αυτόν τον τρόπο δημιουργείται μια παραπλανητική εικόνα για το έγκλημα του βιασμού, του δράστη και του θύματος. Συνεπώς, οι παραπάνω έρευνες πάσχουν από σοβαρό μεθοδολογικό σφάλμα, που τις καθιστά αναξιόπιστες. Μελέτες αυτού του τύπου θα πρέπει να στηρίζονται σε στοιχεία που προέρχονται από έρευνες θυματολογικού περιεχομένου, στις οποίες καταγράφεται η πραγματική εικόνα του φαινομένου. Με βάση λοιπόν τα παραπάνω, θα μπορούσε κανείς ν' αναρωτηθεί αν οι παραπάνω παράγοντες είναι - όπως ερμηνεύτηκαν από τους ερευνητές - γενεσιουργοί βιασμού ή μήπως απεικονίζουν τα χαρακτηριστικά των υποθέσεων και των δραστών τους που αναφέρονται στην

Blau, P.M. και R.M. Golden (1986): Metropolitan structure and criminal violence. *Sociological Quarterly*, τομ. 27, σελ. 15 - 26.

[138] Crutchfield, R.D., M.R. Geerken και W.R. Gove (1982): Crime rate and social integration. *Criminology*, τομ. 20, σελ. 467 - 478.

[139] Stack, S. και M.J. Kanavy (1983): The effect of religion on forcible rape: A structural analysis. *Journal for the Scientific Study of Religion*, tom. 22, sel. 67 - 74.

Hindelang, M.J. και B.L. Davis (1977): Forcible rape in the United States: A statistical profile. Στο D. Chappell, R. Geis και G. Geis (eds.): Forcible rape: The crime, victim and the offender. New York: Columbia University Press.

[140] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. σημ. 3.

Hindelang και Davis (1977), όπ. π., βλ. σημ. 139.

Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.

[141] Schwendinger J.R. και H. Schwendinger (1983): Rape and inequality. Beverly Hills, C.A.: Sage.

Stack και Kanavy (1983), όπ. π., βλ. σημ. 139.

[142] Chiricos, T.G. (1987): Rates of crime and unemployment: An analysis of aggregate research evidence. *Social Problems*, τομ. 34, σελ. 187 - 213.

αστυνομία, καθώς και τα χαρακτηριστικά του θύματος βιασμού που είναι πιθανότερο ν' αναφέρει το έγκλημα στις διωκτικές αρχές.

Από την έρευνα της Alder[143] βρέθηκε ότι ο καλύτερος παράγοντας πρόβλεψης της βίαιης σεξουαλικής επιθετικότητας ενός ατόμου, είναι το αν έχει συναναστροφές και φιλίες με άτομα σεξουαλικώς επιθετικά. Επίσης, βρέθηκε ότι ο μοναδικός δημογραφικός παράγοντας που συνδέεται με το βιασμό, είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο του δράστη. Τέλος, δε βρέθηκε να υπάρχει κάποια ιδιαίτερη σχέση ανάμεσα στην κοινωνική τάξη του δράστη και την εκδήλωση, εκ μέρους του, βίαιης επιθετικής σεξουαλικής συμπεριφοράς.

Οι Baron και Straus[144] προσπάθησαν να συνθέσουν όλα τα παραπάνω ερευνητικά συμπεράσματα και τις επιμέρους θεωρίες σ' ένα ενιαίο θεωρητικό μοντέλο εξήγησης του φαινομένου του βιασμού. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, ο βαθμός ισότητας των δύο φύλων είναι αντιστρόφως ανάλογος με τα ποσοστά βιασμού μέσα σε μια κοινωνία, ενώ ο βαθμός της κοινωνικής αποδιοργάνωσης, το επίπεδο της νομιμοποιημένης βίας και η κυκλοφορία των πορνογραφικών περιοδικών είναι ανάλογη με τα ποσοστά αυτά.

Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους απέδειξαν ότι η ανισότητα ανάμεσα στα φύλα, η κοινωνική αποδιοργάνωση, ο βαθμός αστικοποίησης, η κυκλοφορία των πορνογραφικών περιοδικών, η οικονομική ανισότητα και τα ποσοστά ανεργίας, έχουν άμεση σχέση και επηρεάζουν τα ποσοστά του βιασμού μέσα σε μια κοινωνία. Από την άλλη μεριά, δε βρέθηκε να υπάρχει καμιά άμεση σχέση ανάμεσα στη νομιμοποιημένη βία και στα ποσοστά του βιασμού. Πέρα όμως από τα παραπάνω ερευνητικά ευρήματα, οι Baron και Straus πιστεύουν ότι οι θεμελιώδεις αιτίες του βιασμού βρίσκονται στη βία, το σεξισμό, την κοινωνική αποδιοργάνωση και όχι στην πορνογραφία.

> Η έρευνα και η κοινωνική πολιτική που σχεδιάζεται για να μειώσει το βιασμό θα πρέπει να εστιάσει με μεγαλύτερη προσοχή σ' αυτές τις βαθύτερες αιτίες της βίας εναντίον των γυναικών[145].

Ο Chappell και οι συνεργάτες του[146], προκειμένου να ερμηνεύσουν τα υψηλότερα ποσοστά βιασμού που παρουσιάστηκαν στην πόλη του Los Angeles, σε σχέση με την πόλη

---

[143] Alder, C. (1985): An exploration of self-reported sexually aggressive behavior. *Crime and Deliquency*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 326 - 327.
[144] Baron και Straus (1987), όπ. π., βλ. σημ. 135, σελ. 483.
[145] Baron και Straus (1987), όπ. π., βλ. σημ. 135, σελ. 483.

του Boston, πρότειναν τη θεωρία της «σχετικής αποστέρησης». Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, όταν ένας άνδρας απορρίπτεται από μια γυναίκα στα πλαίσια μιας φιλελεύθερης προς τα ήθη κοινωνίας, τότε βιώνει πολύ έντονα τα αισθήματα της αποστέρησης και ενεργοποιεί μηχανισμούς αυτό-ενοχοποίησης, θεωρώντας τον εαυτό του ως το μοναδικό υπεύθυνο για το αποτέλεσμα. Όταν, όμως, αυτή η απόρριψη προέρχεται από μια γυναίκα στα πλαίσια μιας περιοριστικής ως προς τα ήθη κοινωνίας, τότε ο άνδρας επιστρατεύει μηχανισμούς δικαιολόγησης της απόρριψης, τους οποίους και αντλεί από τον περιοριστικό τρόπο με τον οποίο η κοινωνία αντιμετωπίζει της συμπεριφορές που αφορούν στα ήθη. Σύμφωνα μ' αυτή τη θεωρία, ενώ στην πρώτη περίπτωση το άτομο μπορεί να εκδηλώσει επιθετική συμπεριφορά και να βιάσει τη γυναίκα, στη δεύτερη είναι πολύ πιο δύσκολο.

Από τα στοιχεία της έρευνας του Chappell και των συνεργατών του, βρέθηκε ότι όσο πιο φιλελεύθερη είναι μια κοινωνία στον τομέα των ηθών, τόσο υψηλότερα είναι τα ποσοστά των βιασμών που διαπράττονται στη συγκεκριμένη κοινωνία. Μ' αυτόν τον τρόπο ερμηνεύθηκε και η διαφορά στα ποσοστά βιασμού ανάμεσα στις δύο πόλεις, Los Angeles και Boston. Όμως και αυτή η θεωρία πάσχει από το ίδιο μεθοδολογικό ελάττωμα, δηλαδή έχει στηριχθεί σε ερευνητικά δεδομένα που αντλήθηκαν από την αστυνομία και αφορούν μόνο στους βιασμούς που έγιναν γνωστοί στις διωκτικές αρχές. Άρα, θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι τα υψηλότερα ποσοστά βιασμού στην πόλη του Los Angeles είναι το αποτέλεσμα της μεγαλύτερης προθυμίας των θυμάτων για αναφορά ή της καλύτερης λειτουργίας της αστυνομίας στον τομέα της επισήμανσης της εγκληματικότητας.

Για την εξήγηση του φαινομένου του διαφυλετικού βιασμού, έχουν παρουσιαστεί δύο θεωρητικά μοντέλα, το κανονιστικό και το συγκρουσιακό. Σύμφωνα με τους υποστηρικτές του κανονιστικού μοντέλου, η αύξηση των ποσοστών του βιασμού λευκών γυναικών από μαύρους δράστες, οφείλεται στις κανονιστικές αλλαγές των σχέσεων μεταξύ των ατόμων των δύο παραπάνω φυλών. Η επαγγελματική και κοινωνική ισότητα

---

[146] Chappell, D.G., G. Geis, S. Schafer και L. Slegel (1971): Forcible rape: A comparative study of offences known to the police in Boston and Los Angeles. Στο J.M. Henslin (eds.): Studies in the sociology of sex. New York: Appleton-Century-Crofts, σελ. 169 -190.

και ισονομία, μεταξύ λευκών και μαύρων, γκρέμισε τα εμπόδια που παρεμπόδιζαν την κοινωνική επαφή και αλληλεπίδραση ανάμεσα στα άτομα των δύο φυλών. Οσο λιγότερα γίνονταν τα εμπόδια, τόσο πιθανότερο είναι οι μαύροι να επιζητούν τη γνωριμία, τη φιλία και την ερωτική συντροφιά με άτομα της λευκής φυλής. Η αυξανόμενη αλληλεπίδραση μεταξύ λευκών και μαύρων, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των ποσοστών του διαφυλετικού βιασμού.

Το μεγάλο μειονέκτημα του παραπάνω μοντέλου, είναι ότι αποτυγχάνει να ερμηνεύσει το γιατί έχουμε αύξηση μόνο των βιασμών λευκών γυναικών από μαύρους δράστες και όχι μαύρων γυναικών από λευκούς δράστες[147]. Μήπως, όμως, δεν έχουμε πραγματική αύξηση των βιασμών λευκών γυναικών από μαύρους δράστες, αλλά η αύξηση αυτή οφείλεται στη μεγαλύτερη διάθεση των λευκών θυμάτων για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία;

Σύμφωνα με τους θεωρητικούς της σύγκρουσης, η σεξουαλική πρόσβαση - όπως και τα υπόλοιπα πολύτιμα αγαθά - προσδιορίζεται, κατά μεγάλο μέρος, από σχέσεις δύναμης και εξουσίας μεταξύ των διάφορων υπό-ομάδων. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον LaFree[148], κατά τη διάρκεια της αμερικάνικης δουλείας, το σύστημα της σεξουαλικής διαστρωμάτωσης τοποθέτησε λίγα εμπόδια στη σεξουαλική πρόσβαση των λευκών ανδρών στις μαύρες γυναίκες, ταυτόχρονα τοποθέτησε σοβαρά εμπόδια στη σεξουαλική προσέγγιση των λευκών γυναικών από τους μαύρους άνδρες. Η σεξουαλική διαστρωμάτωση στις Η.Π.Α. συνεχίζει να ισχύει ακόμη και σήμερα και παράγει κανόνες σεξουαλικής πρόσβασης. Συνεπώς, το συγκρουσιακό μοντέλο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο βιασμός είναι μια πολιτική πράξη αντίδρασης και αμφισβήτησης, της εξουσίας και των προνομίων των λευκών, στη σύγχρονη κοινωνία.

Ο LaFree[149] προσπάθησε να ελέγξει ερευνητικά τα δύο παραπάνω θεωρητικά μοντέλα. Από τ' αποτελέσματα της έρευνάς του βρέθηκε ότι το κανονιστικό μοντέλο στάθηκε ανίκανο για να εξηγήσει το φαινόμενο του διαφυλετικού βιασμού και της αύξησης των ποσοστών του βιασμού λευκών γυναικών από μαύρους δράστες. Από την

---

[147] LaFree, G.D. (1982): Male power and female victimization: Toward of a theory of interracial rape. *American Journal of Sociology*, τομ. 88, τευχ. 2.
[148] LaFree (1982), όπ. π., βλ. σημ. 147.
[149] LaFree (1982), όπ. π., βλ. σημ. 147.

άλλη μεριά, αποδείχθηκε ότι το συγκρουσιακό μοντέλο ισχύει, αλλά μόνο αποσπασματικά. Συνεπώς, το παραπάνω μοντέλο έχει ανάγκη τροποποιήσεων και προσαρμογής στις ανάγκες εξήγησης του διαφυλετικού βιασμού. Σύμφωνα με τον LaFree, το κυριαρχούμενο από τους λευκούς σύστημα σεξουαλικής διαστρωμάτωσης, έχει φυλάξει ευλαβικά τη λευκή γυναίκα ως σύμβολο σεξουαλικής έλξης, ελευθερίας και δύναμης.

Μια άλλη κοινωνιολογική προσέγγιση του βιασμού παρουσιάστηκε από τον Kanin[150] και είχε ως στόχο της την ερμηνεία του φαινομένου της σεξουαλικής βίας μεταξύ ατόμων που ήταν από πριν γνωστά. Οι βιασμοί αυτού του είδους, σύμφωνα με τον Kanin, οφείλονται στην αποτυχία επικοινωνίας ανάμεσα σε άτομα διαφορετικών κοινωνικών τάξεων. Η έρευνά του διεξήχθη σ' ένα τυχαίο δείγμα 400 φοιτητών ενός Πανεπιστημίου των Η.Π.Α. Το 25,5% ανέφερε ότι είχε διαπράξει, τουλάχιστο, μία βίαιη σεξουαλική επίθεση. Αναφέρθηκαν 181 επεισόδια βιασμού, με 142 γυναίκες - θύματα.

Ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων δήλωσε ότι η υπερβολική χρήση καλλυντικών, ο υπερβολικός στολισμός με παλιά κοσμήματα, καθώς και τα φανταχτερά ρούχα (σημάδια χαμηλής κοινωνικής τάξης), συμβολίζουν ακόλαστες γυναίκες. Έτσι, οι άνδρες που ανήκουν στα μέσα και ανώτερα κοινωνικά στρώματα, προσλαμβάνοντας αυτά τα στοιχεία ως σημάδια σεξουαλικής πρόκλησης, εκδηλώνουν επιθετική συμπεριφορά ενάντια των γυναικών των κατώτερων κοινωνικών τάξεων. Παρεξηγήσεις, προερχόμενες από διαταξικές σχέσεις, μπορεί επίσης να σημειωθούν σε συναντήσεις μεταξύ ανδρών που ανήκουν στις εργατικές τάξεις και γυναικών που ανήκουν στα υψηλότερα στρώματα της μέσης κοινωνικής τάξης. Στην τελευταία περίπτωση, η άρνηση της γυναίκας μεταφράζεται από τον άνδρα ως προσπάθεια να αποφύγει το στιγματισμό της ως ανήθικης και γι' αυτό το λόγο ο άνδρας προβαίνει σε βίαιη σεξουαλική επίθεση προκειμένου να επιτύχει το στόχο του.

Σύμφωνα με τις πολιτιστικές μας αντιλήψεις περί αρρενωπότητας, η σεξουαλική ικανότητα αποτελεί σημαντικό στοιχείο και μια «λειτουργία ισχυροποίησης του

---

[150] Kanin, E.J. (1977): Selected dyadic aspects of male sex aggression. Στο L. Schultz (eds.): Rape victimology. κεφ. 5, σελ. 59 - 76.

ανδρισμού»[151]. Το αν οι άνδρες θα εκδηλώσουν επιθετική σεξουαλική συμπεριφορά ή όχι, μπορεί να εξαρτάται από τις αξίες, τις προσδοκίες και τη σεξουαλική συμπεριφορά των αρρένων φίλων τους[152]. Σύμφωνα με τον Kanin, οι σεξουαλικά επιθετικοί άνδρες τείνουν να συνδέονται φιλικά με άτομα που εκτιμούν και ενθαρρύνουν τη βίαιη σεξουαλική δραστηριότητα. Συνεπώς, θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στην υπόθεση ότι οι άνδρες με σεξουαλικά επιθετικούς φίλους, είναι πιθανότερο να εκδηλώσουν βίαιη σεξουαλική συμπεριφορά, σε σχέση με τους άνδρες που δεν έχουν τέτοιου είδους φιλικούς συγχροτισμούς.

2.2.2. Ψυχολογικές και ψυχαναλυτικές θεωρίες.

Οι ψυχολογικές θεωρίες, όπως και οι κοινωνιολογικές, έχουν ως πρωταρχικό σκοπό τους την αποκάλυψη και διερεύνηση των αιτίων που οδηγούν στην εκδήλωση σεξουαλικής βίας. Όμως, οι θεωρίες αυτού του τύπου, σε αντίθεση με τις κοινωνιολογικές, αναζητούν τα αίτια του βιασμού σε ατομικούς παράγοντες. Οι ψυχολογικές θεωρίες, σε γενικές γραμμές, υποστηρίζουν ότι ο βιαστής είναι άτομο ψυχολογικά απροσάρμοστο, υποφέρει από συναισθηματικές διαταραχές και η συμπεριφορά του είναι μια έκφραση της ψυχοπαθολογικής προσωπικότητάς του (Lottes[153], Williams και Holmes[154]).

Οι έρευνες που επιχείρησαν να αποδείξουν την εγκυρότητα αυτών των θεωριών, χρησιμοποίησαν ως μεθοδολογικά τους εργαλεία: ψυχολογικά τεστ, κλίμακες ευφυΐας,

---

[151] Kanin, E.J. (1967): Reference groups and sex conduct norm violation. *Sociology Quarterly*, τομ. 8, σελ. 1504 - 1695.
[152] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13.
Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 14.
[153] Lottes, I.L. (1988): Sexual socialization and attitudes toward rape. Στο A.W. Burgess (eds.): Rape and sexual assault II. New York: Garland Publishing, Inc.
[154] Williams, J.E. και K.A. Holmes (1981): The second assault: Rape and public attitudes. Westport, C.T.: Greenwood Press.

σωματικές μετρήσεις, εμπειρίες της παιδικής ηλικίας, όνειρα και γενετικές αναλύσεις των βιαστών, για να ελέγξουν τις ανωμαλίες που παρουσίαζαν[155].

Σύμφωνα με την Τσαλίκογλου[156], υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία απόψεων σχετικά με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της προσωπικότητας του ατόμου που ευθύνονται για τη διάπραξη του βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, έχει υποστηριχθεί ότι ο βιαστής είναι άτομο το οποίο: i) Πάσχει από ένα απωθημένο σύμπλεγμα ευνουχισμού ή σεξουαλικής ανεπάρκειας, που αναγκάζεται να μεταμφιέσει μέσα από μια επιθετική σεξουαλική συμπεριφορά. ii) Πάσχει από ενδοψυχικές συγκρούσεις, εσωτερική δυσαρμονία και κοινωνική απομόνωση. iii) Έχει λανθάνουσες ομοφυλοφιλικές τάσεις, που συγκαλύπτει αναπτύσσοντας βίαιες συμπεριφορές εναντίον των γυναικών. iv) Υπήρξε το ίδιο θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης κατά τη διάρκεια της παιδικής του ηλικίας. v) Βίωσε μια αντιφατική, ταυτόχρονα σκληρή και ερωτική μητρική συμπεριφορά.

Οι ερευνητές της ψυχολογικής παράδοσης (Guttmacher και Weihofen[157], Karpman[158]) υποθέτουν ότι για να κατανοήσει κάποιος το βιασμό, το πλέον σημαντικό είναι να μελετήσει το βιαστή. Στην πρακτική, αυτό σημαίνει ότι η ψυχολογική έρευνα προκειμένου να αποκαλύψει τις αιτίες του βιασμού, έχει περιοριστεί στη μελέτη των φυλακισμένων δραστών. Οι περισσότερες απ' αυτές τις έρευνες έχουν συμπεράνει ότι ο βιασμός διαπράττεται από λίγους ψυχικά διαταραγμένους άνδρες. Για παράδειγμα, ο Karpman γράφει: «Οι βιαστές είναι θύματα μιας αρρώστιας από την οποία πολλοί... υποφέρουν περισσότερο από τα θύματά τους.»[159]. Μια κύρια υπόθεση, αυτού του είδους των ερευνών, είναι το γεγονός ότι άλλες πλευρές του βιασμού (π.χ. τα χαρακτηριστικά του πλαισίου, οι ενέργειες του θύματος, οι κοινωνικοί κανόνες, οι νόμοι και η εφαρμογή τους, κ.λπ.) είναι λιγότερο σημαντικές για τη κατανόηση του βιασμού, σε σχέση με τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά του βιαστή.

---

[155] Check, J.V. και N. Malamuth (1985): An empirical assessment of some feminist hypotheses about rape. *International Journal of Women's Studies*, τομ. 8, τευχ. 4, σελ. 414 - 423.
[156] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 95.
[157] Guttmacher, M.S. και H. Weihofen (1952): Psychiatry and the law. New York: W.W. Norton.
[158] Karpman, B. (1954): The sexual offender and his offenses. New York: Julian Press.
[159] Karpman (1954), όπ. π., βλ. σημ. 158, σελ. 477.

Η Greer[160] συνέδεσε το φαινόμενο του βιασμού με τα συναισθήματα μίσους των ανδρών απέναντι στις γυναίκες. Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι η κατηγορία των ανδρών που μισούν τις γυναίκες, είναι μια ομάδα υψηλής επικινδυνότητας για την εκδήλωση βίαιης σεξουαλικής επιθετικότητας. Οι άνδρες αυτής της κατηγορίας αντιμετωπίζουν τις γυναίκες σαν αντικείμενα και τις βιάζουν, μειώνοντάς τις σε αφάνταστο βαθμό. Ο βιαστής αυτού του είδους δικαιολογεί την πράξη του ρίχνοντας την ευθύνη του βιασμού στη γυναικεία προκλητικότητα. Από την άλλη μεριά, διατυπώθηκε η άποψη ότι ο βιασμός είναι το αποτέλεσμα απωθημένων συναισθημάτων εχθρότητας, του βιαστή προς τη μητέρα του[161]. Σύμφωνα με τη Greer, είναι ανόητη η απορία γιατί ο πολιτισμός μας επιδεικνύει μια ψυχωτική στάση απέναντι στις γυναίκες, όταν όλα τα παιδιά αφήνονται, σχεδόν αποκλειστικά, στο έλεος μια γυναίκας, κατά τη διάρκεια των πέντε πρώτων και καθοριστικών χρόνων της ζωής τους.

Η Τσαλίκογλου[162] υποστηρίζει ότι η βία, με τις διάφορες μορφές εκδήλωσής της (π.χ. βιασμός), μπορεί να εκδηλωθεί από τον καθένα, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες. Η βία δεν είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα μιας ιδιαίτερης προσωπικότητας, αλλά κάτι που ενυπάρχει στον καθένα μας και που εκδηλώνεται κάτω από διαφορετικές, για τον καθένα, συνθήκες. Σύμφωνα πάντα με την Τσαλίκογλου, η εξάρτηση του ατόμου, η αίσθηση ότι δεν είναι ενεργός φορέας των ενεργειών του, η αδυναμία επενέργειας στο περιβάλλον του και η ασάφεια των ορίων του εαυτού, δημιουργούν ένα ευνοϊκό πλαίσιο για την ανάπτυξη βίαιης συμπεριφοράς.

Άλλες θεωρίες αποδίδουν το φαινόμενο του βιασμού σε έμφυτα ψυχολογικά χαρακτηριστικά του δράστη. Άνδρες με υψηλά επίπεδα ορμονών, όπως για παράδειγμα η τεστοστερόνη, θεωρούνται ανίκανοι να ελέγξουν τις σεξουαλικές τους επιθυμίες (Ellis[163], Lottes[164]). Από την άλλη πλευρά, ο βιασμός μπορεί να διαπραχθεί από άτομα τα οποία δεν

---

[160] Greer (1977), όπ. π., βλ. σημ. 59.
[161] Greer (1977), όπ. π., βλ. σημ. 59, σελ. 389.
[162] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 64.
[163] Ellis, L. (1989): Theories of rape: Inquiries into the causes of sexual aggression. New York: Hemisphere Publishing Corporation.
[164] Lottes (1988), όπ. π., βλ. σημ. 153.

έχουν πρόσβαση σε νομιμοποιημένες σεξουαλικές διεξόδους, όπως για παράδειγμα τα άτομα που δεν έχουν τις ικανότητες να βρουν τον κατάλληλο ερωτικό σύντροφο (Ellis[165]).

Έχουν διατυπωθεί πολλές, ψυχολογικής κατεύθυνσης, θεωρίες σχετικά με την εξήγηση του φαινομένου της βίας. Παρακάτω γίνεται μια συνοπτική παρουσίασή τους, που στηρίζεται στις αναφορές της Τσαλίκογλου[166].

Η βία έχει ερμηνευτεί ως μια συμπεριφορά που εκφράζει μιαν απάντηση σε μια κατάσταση αποστέρησης και συναισθημάτων ανικανοποίητου, όσον αφορά σε μια ζωτική ανάγκη του ατόμου. Σύμφωνα μ' αυτήν την άποψη, ο βιασμός είναι μια συμπεριφορά που εκδηλώνεται από σεξουαλικά στερημένα άτομα[167]. Μόνο κάτω από ορισμένες συνθήκες η αποστέρηση μεταφράζεται σε χρήση βίας για την απόκτηση του ζωτικής σημασίας αγαθού, από το δράστη.

Από την άλλη μεριά, έχει υποστηριχθεί ότι η βία είναι το αποτέλεσμα της επιθυμίας του ατόμου για επενέργεια στο περιβάλλον του[168]. Η επιθυμία του ατόμου να επενεργήσει στο περιβάλλον και τον περίγυρό του, του δημιουργεί ένα έντονο άγχος αποστέρησης και απόρριψης. Τα συναισθήματα αυτά, έχουν καθοριστική σημασία για τον ψυχισμό του ατόμου και πολλές φορές βρίσκουν την έκφρασή τους στην επιθετικότητα και τη βία.

Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι η βία προέρχεται από την επιθυμία αναγνώρισης του εαυτού[169]. Σύμφωνα με την παραπάνω άποψη, η βία είναι το αποτέλεσμα μιας ψυχικής αποσύνθεσης του ατόμου που προέρχεται από την απόρριψή του από τα υπόλοιπα κοινωνικά μέλη. Το άτομο δεν μπορεί να ζήσει χωρίς αναγνώριση και η απόρριψη του προκαλεί μια αγωνία που ελκύει τη βία.

Ακόμη, έχει υποστηριχθεί ότι η βία αποτελεί μια απάντηση στην επείγουσα αναγκαιότητα της έκφρασης[170]. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η βία είναι μια διέξοδος έκφρασης του ατόμου, στην απώθηση της επιθετικότητας που προέρχεται από τις διάφορες αποστερήσεις που βιώνει καθημερινά. Άλλα άτομα αντιδρούν στις

---

[165] Ellis (1989), όπ. π., βλ. σημ. 163.
[166] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14.
[167] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 66.
[168] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 67.
[169] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 68 - 69.
[170] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 71 - 73.

αποστερήσεις άμεσα και επιθετικά και άλλα άτομα απωθούν αυτή την αποστέρηση και αναστέλλουν την επιθετικότητα. Έχει αποδειχθεί ότι τα άτομα της δεύτερης κατηγορίας εκδηλώνουν σπάνια βίαιη συμπεριφορά, αλλά όταν την εκδηλώσουν φτάνουν σε υπερβολικά ακραίες μορφές βίας, που έχουν ως αποτέλεσμα τη διάπραξη των πιο αποτρόπαιων εγκλημάτων. Στη σημερινή κοινωνία η διέξοδοι της έκφρασης έχουν στενέψει υπερβολικά. Η έκφραση μέσω της βίας θα μπορούσε να ειδωθεί ως υγιές φαινόμενο έκφρασης του ατόμου, μόνο που η έκφραση αυτού του τύπου, είναι διέξοδος θανάτου και καταστροφής[171].

Υπάρχουν διάφορες ψυχαναλυτικές θεωρήσεις σχετικά με το πιο είναι το πρωταρχικό κίνητρο του βιαστή και η αιτία του βιασμού. Οι σημαντικότερες, σύμφωνα με την Τσαλίκογλου[172], είναι οι ακόλουθες: i) η θεωρία της αποπροσωποποίησης του άλλου και της επιθυμίας ακύρωσης του άλλου προσώπου, ii) η θεωρία της νοσταλγίας μιας συμπαγούς ταυτότητας, iii) η θεωρία της αγωνίας για επιβεβαίωση και iv) η θεωρία του φόβου του απειλητικού άλλου.

Σύμφωνα με την πρώτη θεώρηση, το πρωταρχικό κίνητρο του βιαστή είναι η αποπροσωποποίηση και ακύρωση της γυναίκας - θύματος. Η διαδικασία αυτή διευκολύνεται με την ενεργοποίηση των κυρίαρχων στερεοτύπων που σχετίζονται με τη γυναίκα. Με την ενεργοποίηση των στερεοτύπων της κοινής και εύκολης γυναίκας, ο βιαστής αποπροσωποποιεί το θύμα του και δικαιολογεί την πράξη του.

Σύμφωνα με τη δεύτερη θεώρηση, ο βιαστής με την πράξη του προσπαθεί να καταστρέψει το θύμα. Η καταστροφή του θύματος γίνεται απαραίτητος όρος ύπαρξής του. Αποτελεί απαραίτητο όρο για να αισθανθεί γεμάτος, ολόκληρος και ισχυρός, πράγμα που αδυνατεί να πετύχει με άλλα μέσα. Η υποτίμηση του θύματος από το βιαστή, ενδέχεται να είναι μια υποσυνείδητη υποτίμηση του ίδιου του εαυτού και μια προσπάθεια υπερνίκησής της.

Σύμφωνα με την τρίτη θεώρηση, ο βιασμός μπορεί να θεωρηθεί ως πράξη εναγώνιας αναζήτησης επιβεβαίωσης από τον άλλο. Αν η προσωπικότητα του ατόμου συγκροτείται

[171] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 73.
[172] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 120 - 125.

μέσω της αναγνώρισης της επιθυμίας του από τους άλλους, τότε η εναγώνια αναζήτηση της αναγνώρισης του εαυτού από τον άλλο, αποτελεί βασικό γνώρισμα του βιασμού.

Τέλος, σύμφωνα με την τέταρτη θεώρηση, ο φόβος είναι μια αρχέγονη αντίδραση του άνδρα απέναντι στο αρχέγονο πρότυπο της πανίσχυρης γυναίκας. Το πρότυπο αυτό της γυναίκας. επιδρά απειλητικά απέναντι στην ανδρική υπόσταση του ατόμου, γιατί ο άνδρας αισθάνεται υποχρεωμένος να είναι μια προσωπικότητα χωρίς χάσματα, χωρίς κενά και ισχυρότερη σε σχέση με τη γυναίκα. Το ισχυρό πρότυπο της γυναίκας κάνει τον άνδρα να αισθάνεται ανασφάλεια, σχετικά με την κυριαρχία του και φόβο για την κατάρρευση του ανδρικού προτύπου που εκπροσωπεί. Μ' αυτή τη λογική, ο βιασμός λειτουργεί ως πράξη επιβίωσης. Η καταστροφή του θύματος γίνεται απαραίτητος όρος ύπαρξης του δράστη. Μέσα από το βιασμό, ο βιαστής αισθάνεται ισχυρός, πράγμα που δεν μπορεί να πετύχει με άλλα μέσα.

Οι παραπάνω θεωρητικές προσεγγίσεις έχουν γίνει αντικείμενο έντονης κριτικής για μια σειρά από λόγους. Κατά πρώτο λόγο, οι ψυχολογικής και ψυχαναλυτικής κατεύθυνσης θεωρίες δε μπορούν να ερμηνεύσουν έγκυρα το φαινόμενο του βιασμού και αυτό γιατί αγνοούν τη σημασία των κοινωνικών παράγοντων στην εκδήλωση των ανθρώπινων συμπεριφορών.

Το μεγαλύτερο, όμως, ελάττωμα αυτών των θεωριών, είναι ότι προκειμένου να δομηθούν στηρίχθηκαν σε ερευνητικά δεδομένα που είχαν ληφθεί από μικρά δείγματα βιαστών, οι οποίοι τις περισσότερες φορές ήταν καταδικασμένοι, φυλακισμένοι και υπότροποι. Έχει αποδειχθεί ότι ελάχιστοι βιαστές οδηγούνται σε δίκη και ακόμη λιγότεροι φυλακίζονται (Sheffield[173], Temkin[174]). Οι ψυχολογικής προσέγγισης έρευνες δημιούργησαν ένα ψυχολογικό πορτραίτο του βιαστή, που απέχει πολύ απ' αυτό του μέσου βιαστή και το οποίο απεικονίζει μια ψυχοπαθολογική προσωπικότητα. Οι προσωπικότητες αυτές μπορεί να είναι προϊόντα της πολυετούς φυλάκισης. Από την άλλη μεριά, οι ψυχικά άρρωστοι βιαστές είναι ευκολότερο να συλληφθούν και να

[173] Sheffield, C.J. (1987): Sexual terrorism: The social control of women. Στο J. Freeman (eds.): Women: A feminist perspective. Mountain View, C.A.: Mayfield Publishing Company.
[174] Temkin, J. (1986): Women, rape and law reform. Στο S. Tomaselli και R. Porter (eds.): Rape. New York: Basil Blackwell.

καταδικαστούν γιατί ανταποκρίνονται στο στερεότυπο του βιαστή. Τέλος, οι περιπτώσεις βιασμού από ψυχικά άρρωστους δράστες, ίσως ν' αναφέρονται συχνότερα στην αστυνομία από το θύμα, γιατί εναρμονίζεται με το πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο του βιαστή.

Τα ερευνητικά αποτελέσματα που προκύπτουν από αυτόν τον πληθυσμό των ακραίων υποθέσεων, είναι πολύ πιθανό να παρουσιάσουν μια παραπλανητική εικόνα, όσον αφορά στα χαρακτηριστικά των πραγματικών βιαστών. Ομως, ακόμη και μ' αυτά τα μη-αντιπροσωπευτικά δείγματα, οι κλινικές μελέτες δε βρέθηκε να επιβεβαιώνουν τις ψυχολογικές ερμηνείες του βιασμού (Check και Malamuth[175], Lottes[176]). Το παραπάνω μεθοδολογικό σφάλμα, μειώνει την εγκυρότητα των ερευνητικών αποτελεσμάτων και την πιθανότητα να ισχύουν οι παραπάνω θεωρίες.

Μια τρίτη κριτική ασκήθηκε από τους φεμινιστές, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι ψυχολογικές θεωρίες παρουσιάζουν το βιαστή ως μια ιδιαίτερη ψυχοπαθολογική προσωπικότητα η οποία διαφέρει από τους μέσους «φυσιολογικούς» άνδρες. Οι θεωρίες αυτές παρουσιάζουν το βιαστή ως απομονωμένο και διανοητικά διαταραγμένο άτομο το οποίο επιτίθεται ξαφνικά εναντίον άγνωστων γυναικών, αγνοώντας ότι ο βιασμός είναι ένα φαινόμενο που συνήθως λαμβάνει χώρα μεταξύ γνωστών ατόμων (Williams και Holmes[177]).

Τέλος, οι ψυχολογικές θεωρίες, αποδίδοντας το βιασμό σε ψυχολογικές αιτίες, εμφανίζονται να από-ενοχοποιούν και να απαλλάσσουν το δράστη από τις ευθύνες της πράξης του[178]. Σύμφωνα με τις θεωρίες αυτές ο βιαστής δε μπορεί να ελέγξει τη σεξουαλική του συμπεριφορά και συνεπώς δεν ευθύνεται γι' αυτήν. Χαρακτηρίζοντας τη σεξουαλική βία ως ανώμαλη, παρεκκλίνουσα και σπάνια, οι ψυχολογικές θεωρίες εμφανίζονται σα ν' αρνούνται το πιο συχνό πλαίσιο εκδήλωσης της βίαιης σεξουαλικής επιθετικότητας, που είναι οι περιπτώσεις βιασμού που διαπράττονται μεταξύ γνωστών ατόμων (Williams και Holmes[179]).

---

[175] Check και Malamuth (1985), όπ. π., βλ. σημ. 155.
[176] Lottes (1988), όπ. π., βλ. σημ. 153.
[177] Williams και Holmes (1981), όπ. π., βλ. σημ. 154.
[178] Goodstein, L. και F. Lutze: Rape and criminal justice system responses. Στο I.L. Moyer (eds.): The changing roles of women in the criminal justice system: Offenders, victims and professionals. Κεφ. 9, σελ. 153 - 179, Waveland Press, Illinois.
[179] Williams και Holmes (1981), όπ. π., βλ. σημ. 154.

2.2.3. Φεμινιστικές θεωρίες.

Μέχρι το 1970 ελάχιστα είχαν γραφτεί σχετικά με το έγκλημα του βιασμού και σύμφωνα με τη φεμινιστική προσέγγιση, όλα προς λάθος κατεύθυνση. Οι θεωρητικές κατευθύνσεις που επικρατούσαν μέχρι τότε ήταν δύο: i) η γυναίκα είναι υπεύθυνη για το βιασμό της και ii) ο βιασμός είναι μια ψυχοπαθολογική συμπεριφορά η οποία περιορίζεται σε ελάχιστους ψυχικά άρρωστους άνδρες. Μετά το 1970 και με την ανάπτυξη του γυναικείου κινήματος και της ριζοσπαστικής φεμινιστικής θεωρίας, το φαινόμενο του βιασμού συνδέθηκε για πρώτη φορά με την κοινωνική, σεξουαλική, οικονομική και πολιτική ανισότητα ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες.

Οι φεμινιστικές θεωρίες, όπως οι ψυχολογικές και οι κοινωνιολογικές, έχουν ως πρωταρχικό σκοπό τους την αποκάλυψη και διερεύνηση των αιτίων που οδηγούν στην εκδήλωση σεξουαλικής βίας. Οι φεμινιστικές θεωρίες προσφέρουν κοινωνικό-πολιτισμικές ερμηνείες του φαινομένου του βιασμού, τονίζοντας τις συνέπειες που έχουν οι κοινωνικές στάσεις σχετικά με τους ρόλους των φύλων, στις σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Σύμφωνα με τις Smith και Bennet[180] «...οι φεμινιστικές θεωρίες αντιπροσωπεύουν, προς το παρόν, την κυρίαρχη κοινωνική εξήγηση του βιασμού». Μια αδυναμία, όμως, των θεωριών αυτών είναι ότι δεν κατάφεραν να δώσουν μια ικανοποιητική απάντηση στο ερώτημα γιατί οι γυναίκες διατρέχουν σημαντικά μεγαλύτερο κίνδυνο σε μερικές κοινότητες, σε σύγκριση με μερικές άλλες.

Σε μια πατριαρχική κοινωνία, όπως η δική μας, θεωρείται κατόρθωμα για έναν άνδρα το να έχει πολλές και διαφορετικές σεξουαλικές σχέσεις, ανεξάρτητα από τα μέσα που χρησιμοποιεί για να επιτύχει το στόχο του. Μια παρόμοια συμπεριφορά από μέρους της γυναίκας θεωρείται απαράδεκτη και κατακριτέα, σημάδι χαλάρωσης των ηθών και επιβαρυντικό γνώρισμα του χαρακτήρα της. Η παραπάνω παρατήρηση αποτελεί τη βάση εκκίνησης της φεμινιστικής προσέγγισης του εγκλήματος του βιασμού.

---

[180] Smith και Bennett (1985), όπ. π., βλ. σημ. 137, σελ. 296.

Η κεντρική υπόθεση της φεμινιστικής προσέγγισης είναι ότι ο βιασμός είναι το προϊόν περισσότερο του θεσμοποιημένου σεξισμού, παρά της ψυχοπαθολογίας του δράστη, της υποκουλτούρας της βίας και της πρόκλησης του θύματος. Οι φεμινιστές υποστηρίζουν ότι ο βιασμός και η απειλή του βιασμού έχουν παραδοσιακά υπηρετήσει το σκοπό της διατήρησης της υποταγής των γυναικών σ' ένα άνισο κοινωνικό σύστημα. Οπως και οι ανθρωπολόγοι, οι φεμινιστές έχουν εστιάσει τη προσοχή τους στις σχέσεις ανάμεσα στο βιασμό και στις γενικότερες σχέσεις ανάμεσα στους άνδρες και στις γυναίκες. Σύμφωνα με τις Smith και Bennett[181] «...ο βιασμός εμφανίζεται σ' αυτές τις θεωρίες, τόσο ως σύμβολο όσο και ως όργανο της ανδρικής κυριαρχίας».

Σύμφωνα με τους Myers και LaFree[182], οι σεξουαλικές επιθέσεις διαφέρουν ποιοτικά από τα άλλα εγκλήματα και ο επίσημος κοινωνικός τους έλεγχος διαφέρει ανάλογα. Υπ' αυτήν την έννοια, η φεμινιστική θεωρία έρχεται σε σύγκρουση με την παραδοσιακή θεωρία, η οποία προτείνει ότι όλα τα ποινικά αδικήματα είναι περίπου όμοια και ότι αυτό που τα διαφοροποιεί, τα ίδια καθώς και την επίσημη αντίδραση σ' αυτά, είναι ο βαθμός της σοβαρότητάς τους.

Στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν το βιασμό ως έγκλημα βίας και όχι ως πρωταρχικά σεξουαλικό έγκλημα, οι φεμινιστές αμφισβήτησαν το σεξουαλικό κίνητρο της συμπεριφοράς. Πρότειναν ότι ο βιασμός είναι ένα έγκλημα που παρακινείται από αισθήματα θυμού, οργής, ανασφάλειας, απογοήτευσης και εχθρότητας[183]. Γι' αυτό το λόγο και το ποσό της βίας που χρησιμοποιείται στο βιασμό, τις περισσότερες φορές είναι μεγαλύτερο απ' αυτό που χρειάζεται για να υποταχτεί η γυναίκα στις ορέξεις του βιαστή της.

Επίσης, τα παραπάνω αποδεικνύονται και από τους μαζικούς βιασμούς που διαπράττονται σε περιόδους πολέμων για να ταπεινωθεί ο αντίπαλος και να επιβεβαιωθεί η κυριαρχία του κατακτητή. Αυτό έγινε από τα Γερμανικά στρατεύματα κατά τη διάρκεια

---

[181] Smith και Bennett (1985), όπ. π., βλ. σημ. 137, σελ. 296.
[182] Myers, M. και G. LaFree (1982): Sexual assault and its prosecution: A comparison with other crimes. *Journal of Criminal Law and Criminology*, τομ. 73, σελ. 1282.
[183] McCaghy, C.H. (1976): Deviant behavior crime, conflict and interest group. New York: MacMillan.
Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13.
Bart, P.G. (1975): Rape doesn't end with a kiss. *Viva*, τευχ. 2, σελ. 39 - 42.

του τελευταίου παγκοσμίου πολέμου, από τα Αμερικάνικα στρατεύματα στο Βιετνάμ το 1968, από τα Πακιστανικά στρατεύματα στο Μπανγκλαντές το 1971 και από τα Τούρκικα στρατεύματα στην Κύπρο το 1974. Τα θύματα βιασμού αυτών των πολέμων ανέρχονται σε εκατοντάδες χιλιάδες, για παράδειγμα στο Μπανγκλαντές βιάστηκαν περίπου 300.000 γυναίκες[184]. Οι Γερμανοί στρατιώτες, μάλιστα, σφράγιζαν το μπράτσο της γυναίκας (κυρίως Εβραίας), που είχε βιαστεί, με την ανεξίτηλη σφραγίδα: «Πόρνη των στρατευμάτων του Χίτλερ», ώστε η ταπείνωση να διαρκεί για ολόκληρη τη ζωή της[185].

Επιπρόσθετα, η μεγάλη πλειοψηφία των θυμάτων ανήκουν σε κατηγορίες ατόμων που δεν μπορούν να υπερασπιστούν επαρκώς τους εαυτούς τους και που κάτω από φυσιολογικές συνθήκες δεν θα ήταν αντικείμενα σεξουαλικής διέγερσης (π.χ. πολύ νεαρά άτομα, ηλικιωμένες κυρίες, άτομα μειωμένου καταλογισμού, κ.λπ.)[186]. Τα παραπάνω δείχνουν με σαφήνεια ότι το σεξουαλικό κίνητρο είναι δευτερογενές στις περισσότερες περιπτώσεις βιασμού και η επίκλησή του γίνεται μόνο για τη νομιμοποίηση του περάσματος στην πράξη. Συνεπώς, μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ο βιασμός είναι «ταξίδι δύναμης και όχι ταξίδι πάθους»[187] και μια καθαρά «ψευδό-σεξουαλική πράξη»[188].

Η δύναμη και η ανδρική σεξουαλικότητα, είναι δύο στοιχεία στενά συνδεδεμένα στην κοινωνία μας. Άρα, η επιθετική σεξουαλική συμπεριφορά του άνδρα είναι μια πράξη επιβολής δύναμης και εξουσίας, από τους άνδρες που στερούνται δύναμης και εξουσίας, δηλαδή από όρους απαραίτητους για τη δόμηση του ανδρισμού τους. Με βάση τα παραπάνω, έχει υποστηριχθεί ότι οι άνδρες με τις περισσότερες ανασφάλειες σχετικά με το ρόλο τους στον κόσμο, οι άνδρες που αισθάνονται την έλλειψη μιας σημαντικής θέσης ή ενός αισθήματος εξουσίας ή γενικότερα, αισθάνονται αλλοτριωμένοι, είναι πιθανότερο να εκδηλώσουν βίαιη σεξουαλική επιθετικότητα στις σχέσεις τους με τις γυναίκες[189].

Οι υποθέσεις της φεμινιστικής θεωρίας είναι λογικές επεκτάσεις του φεμινιστικού επιχειρήματος ότι οι νόμοι κατά του βιασμού θεσμοθετήθηκαν για να προστατεύσουν τα

---

[184] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9, σελ. 104 επ.
[185] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9, σελ. 70.
[186] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14.
[187] Bart (1975), όπ. π., βλ. σημ. 183, σελ. 40.
[188] Groth (1979), όπ. π., βλ. σημ. 47, σελ. 13.
[189] Alder (1985), όπ. π., βλ. σημ. 143, σελ. 311 312.

δικαιώματα ιδιοκτησίας των ανδρών, πάνω στις σεξουαλικές και αναπαραγωγικές λειτουργίες των γυναικών. Οι πρεσβευτές της φεμινιστικής άποψης υποστηρίζουν ότι το νομικό σύστημα συνεχίζει να προστατεύει το θεσμό της σεξουαλικής ιδιοκτησίας, προστατεύοντας μόνο ορισμένους τύπους θυμάτων. Άξιες προστασίας κρίνονται οι γυναίκες που εναρμονίζονται με το στερεότυπο του ρόλου του φύλου τους ή αυτές που είναι πολύτιμες ως σεξουαλική ιδιοκτησία, είτε εν δυνάμει (π.χ. παρθένες, νεαρές), είτε πραγματικά (π.χ. παντρεμένες). Οι λιγότερο πολύτιμες γυναίκες, καθώς και εκείνες που παρεκκλίνουν από το ρόλο του φύλου τους, είναι λιγότερο πιθανό να λάβουν την προστασία του ποινικού νόμου και του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος. Σύμφωνα με τη Griffin:

> Ένας άνδρας μπορεί να καυχάται στους φίλους του ότι έχει είκοσι άνδρες που δουλεύουν γι' αυτόν. Είναι επίσης τονωτικό για το εγώ του, αν έχει την οικονομική δύναμη να ντύνει τη γυναίκα του με γούνες και κοσμήματα. Αν ένας άνδρας στερείται τα μέσα για να αποκτήσει τέτοια δύναμη, μπορεί να εκφράσει το θυμό του μέσα από εξίσου αρρενωπές δραστηριότητες - βιασμό και κλοπή. Αφού η ανδροκρατική κοινωνία ορίζει τη γυναίκα ως κτήμα, δεν προκαλεί έκπληξη ότι το έγκλημα που διαπράττεται συχνότερα, μαζί με το βιασμό, είναι η κλοπή[190].

Το σεξουαλικό κλίμα μιας κοινωνίας μπορεί να επηρεάσει άμεσα τα επίσημα ποσοστά του βιασμού, μέσω της ενθάρρυνσης ή της νομιμοποίησης της βίας εναντίον των γυναικών ή έμμεσα με τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος το οποίο διευκολύνει την αναφορά του βιασμού, όταν αυτός λαμβάνει χώρα[191]. Έτσι, για παράδειγμα, ένας μεγάλος αριθμός θεωρητικών έχει συνδέσει τη μεγάλη έκταση του φαινομένου του βιασμού με το ευρύτερο σύστημα της ανδρικής κυριαρχίας μέσα σε μια πατριαρχική κοινωνία[192] και με τα πρότυπα κοινωνικοποίησης μέσα από τα οποία οι άνδρες αναπτύσσουν χαρακτηριστικά συμπεριφοράς που διέπονται από επιθετικότητα και κυριαρχία, ενώ οι γυναίκες μαθαίνουν να είναι παθητικές και υπάκουες[193].

> ...δεν είναι μόνο ο πολιτισμός μας που διδάσκει στους άνδρες τις πρώτες γνώσεις του βιασμού, αλλά και η κοινωνία ή πιο

---

[190] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 37.
[191] Jaffee και Straus (1987), όπ. π., βλ. σημ. 130.
[192] Schwendnger, J. R. και H. Schwendinger (1983): Rape and inequality. Sage, Beverly Hills.
Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43.
[193] Russell (1975), όπ. π., βλ. σημ. 99.

συγκεκριμένα οι άλλοι άνδρες που ενθαρρύνουν τη διάπραξή του[194].

Σύμφωνα με τη φεμινιστική προσέγγιση, ο βιασμός είναι ένας μηχανισμός κοινωνικού ελέγχου των γυναικών, που υπάρχει σ' όλες τις πατριαρχικές κοινωνίες και που κρατά ή τοποθετεί τις γυναίκες σε θέση υποταγής[195]. Σύμφωνα με τους Clark και Lewis[196], ο βιασμός είναι πιθανότερο να λάβει χώρα σε κοινωνίες στις οποίες οι γυναίκες θεωρούνται ως σεξουαλικές και αναπαραγωγικές ιδιοκτησίες των ανδρών. Στις κοινωνίες αυτού του τύπου, οι άνδρες διατηρούν την εξουσία και τα προνόμιά τους και επιβάλλουν τα σεξουαλικά τους δικαιώματα, μέσω της απειλής και της χρήσης βίας. Η παραπάνω θεωρητική προσέγγιση του βιασμού ονομάστηκε «θεωρία της ανισότητας των φύλων»[197].

Άλλοι φεμινιστές συγγραφείς έχουν υποστηρίξει ότι η πορνογραφία αποτελεί σημαντικό παράγοντα ώθησης των ανδρών προς τις βίαιες σεξουαλικές επιθέσεις[198]. Η «θεωρία της πορνογραφίας» είναι βασισμένη σε τρεις υποθέσεις. Σύμφωνα με την πρώτη υπόθεση, ο σεξισμός και η ανδρική κυριαρχία απεικονίζονται και υμνούνται μέσα από την πορνογραφία[199]. Η εικόνα της γυναίκας - όπως παρουσιάζεται μέσα από την πορνογραφία - ως αντικείμενο σεξουαλικής εκμετάλλευσης, τείνει να ενισχύσει και να νομιμοποιήσει την ανδρική σεξουαλική βία.

Σύμφωνα με τη δεύτερη υπόθεση, η πορνογραφία αντικειμενοποιεί σεξουαλικά τις γυναίκες και αυτό έχει ως συνέπεια τη διάσπαση του γυναικείου σώματος και την ερωτική επιθυμία των μερών του. Η πορνογραφία αποκτηνώνει και υποβαθμίζει τις γυναίκες, τυλίγει με αίγλη τη βία και νομιμοποιεί το σεξισμό[200]. Μέσα από την παραπάνω

---

[194] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 26.

[195] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9.
Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 120.

[196] Clark και Lewis (1977), όπ. π., βλ. σημ. 98.

[197] Baron και Straus (1987), όπ. π., βλ. σημ. 135.

[198] Dworkin, A. (1985): Against the male flood:Censorship, pornography and equality. *Harvard Women's Law Journal*, τομ. 8, σελ. 1 - 29.
MacKinnon, C. (1984): Not a moral issue. *Law and Policy Review*, τομ. 2, σελ. 321 - 345.
Ratterman, D. (1982): Pornography: The spectrum of harm. *Aegis*, τομ. autumn, σελ. 42 - 52.

[199] Dworkin, A. (1981): Pornography: Men possessing women. New York: G.P. Putnam's Sons.
Brownmiller (1973), όπ. π., βλ. σημ. 9.
Dworkin (1985), όπ. π., βλ. σημ. 198.

[200] Dworkin (1981), όπ. π., βλ,. σημ. 199.
Dworkin (1985), όπ. π., βλ. σημ. 198.

διαδικασία σεξουαλικής αντικειμενοποίησης, η γυναίκα γίνεται κατάλληλο θύμα σεξουαλικής βίας. Τέλος, σύμφωνα με την τρίτη υπόθεση, η πορνογραφία η οποία απεικονίζει επιθέσεις εναντίον γυναικών, παράγει πρότυπα και μοντέλα συμπεριφοράς[201]. Η βίαιη πορνογραφία έχει γίνει κυρίαρχη στις μέρες μας. Η εικόνα της γυναίκας που ευχαριστιέται να κακοποιείται και να βιάζεται, είναι πλέον κοινοτυπία.

Μια άλλη φεμινιστική θεωρία παρουσιάστηκε από τον Kanin[202] και είχε ως στόχο της την ερμηνεία του φαινομένου του βιασμού μεταξύ ατόμων που ήταν από πριν γνωστά (περιπτώσεις βιασμού σε ραντεβού). Οι βιασμοί αυτού του είδους, σύμφωνα με τον Kanin, οφείλονται είτε στην αποτυχία επικοινωνίας μεταξύ των φύλων, είτε στις διαδικασίες κοινωνικού ελέγχου των παρεκκλινόντων γυναικών, είτε τέλος στην προσδοκία του παρεκκλίνοντος ρόλου της γυναίκας.

Με βάση τη θεωρία της «αποτυχίας επικοινωνίας μεταξύ των φύλων», ο Kanin διατύπωσε την άποψη ότι πολλές φορές οι άνδρες αντιλαμβάνονται τη συμπεριφορά των γυναικών λανθασμένα. Έτσι, πολλές φορές, ενώ προηγούνται ερωτικά παιχνίδια, οι άνδρες επιθυμούν να συνεχίσουν την ερωτική πράξη, ενώ οι γυναίκες αντιδρούν. Τότε είναι που εκδηλώνεται η επιθετική συμπεριφορά των ανδρών εναντίον τους. Από τα στοιχεία της έρευνας του Kanin προκύπτει ότι, πριν από τη βίαιη σεξουαλική επίθεση, είχε προηγηθεί ανάμεσα στο δράστη και το θύμα: στο 7% φιλιά, στο 23% χαΐδεμα του στήθους της γυναίκας και στο 70% των περιπτώσεων χαΐδεμα των γεννητικών της οργάνων. Αυτή η συναινετική συμπεριφορά των γυναικών ήταν εύκολο να μεταφραστεί, από τους άνδρες, ως πρόκληση και πρόσκληση σε συνουσία.

Το φαινόμενο της βίαιης επιθετικής συμπεριφοράς μπορεί να προκύπτει και ως αποτέλεσμα της διαφορετικής υποκουλτούρας των ανδρών και των γυναικών, καθώς και από τη δυσκολία επικοινωνίας με βάση το ίδιο σεξουαλικό κώδικα. Αυτό, κατά βάση, συμβαίνει σε περιστασιακά ζευγάρια που δε γνωρίζονται καλά και συνεπώς η επιθετική συμπεριφορά είναι ευκολότερο να εκδηλωθεί[203].

Russell, D.E.H. (1978): On pornography. *Chrisalis Magazine*, τομ. spring, σελ. 11 - 15.

[201] Dworkin (1981), όπ. π., βλ,. σημ. 199.
Dworkin (1985), όπ. π., βλ. σημ. 198.

[202] Kanin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 150.

[203] Kanin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 150.

Από την άλλη μεριά, ο Kanin προσπάθησε να εξηγήσει το φαινόμενο του βιασμού με βάση τις διαδικασίες κοινωνικού ελέγχου των παρεκκλινόντων γυναικών. Σύμφωνα μ' αυτό το μοντέλο, οι πληροφορίες σχετικά με το σεξουαλικό παρελθόν μιας γυναίκας, έχουν ως αποτέλεσμα να προκαλούν περισσότερο υπολογίσιμες μορφές βίαιης επιθετικότητας, από μέρους των ανδρών. Εδώ, η σεξουαλική επιθετικότητα αντιμετωπίζεται ως μέσο κοινωνικού ελέγχου των γυναικών και ως μέσο εξαναγκασμού τους να ακολουθήσουν την κοινωνικά αποδεκτή σεξουαλική συμπεριφορά. Τα σεξουαλικά κίνητρα περνούν σε δευτερεύοντα ρόλο, ενώ η ανταπόδοση και η τιμωρία γίνονται κυρίαρχα. Σύμφωνα πάντα με τον Kanin, η βίαιη σεξουαλική επιθετικότητα ως τρόπος τιμωρίας των γυναικών, είναι ένα φαινόμενο που συνδέεται περισσότερο με τους άνδρες των εργαζόμενων τάξεων.

Τέλος, σύμφωνα πάντα με τον Kanin, ο βιασμός είναι το αποτέλεσμα της προσδοκίας ενός γυναικείου παρεκκλίνοντος ρόλου. Πιο συγκεκριμένα, στα ζευγάρια στα οποία οι άνδρες πιστεύουν ότι οι γυναίκες είναι σεξουαλικά ακόλαστες και αχαλίνωτες, μπορεί να εκδηλωθεί πολύ εύκολα βίαιη σεξουαλική επιθετικότητα από μέρους των ανδρών. Το αν η γυναίκα είναι στην πραγματικότητα ακόλαστη και αχαλίνωτη έχει πολύ μικρή σημασία. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι ο άνδρας πιστεύει ότι είναι. Από τα αποτελέσματα της έρευνας του Kanin βρέθηκε ότι τα άτομα που είχαν βιάσει, δικαιολόγησαν τη συμπεριφορά τους με βάση την κακή εικόνα που είχαν για τα θύματά τους, τα οποία χαρακτήρισαν ως πόρνες, του δρόμου, αχαλίνωτες, κ.λπ. Σύμφωνα με τον Kanin, η σεξουαλική ασυδοσία της γυναίκας - πραγματική ή φανταστική - προκαλεί τον άνδρα-συνοδό της να απαιτεί τις σεξουαλικές της υπηρεσίες.

Μια άλλη θεωρητική προσέγγιση των υποθέσεων βιασμού μεταξύ γνωστών ατόμων (περιπτώσεις βιασμού σε ραντεβού), έγινε από τους Weis και Borges[204]. Μια κοινά αποδεκτή κοινωνική σύμβαση θέλει τον άνδρα να είναι αυτός που θα αρχίσει τη σεξουαλική δραστηριότητα, ενώ τη γυναίκα τη θέλει παθητική. Έτσι, στο πρώτο ραντεβού η γυναίκα περιμένει να πάρει τα σημάδια εκείνα που θα την κάνουν να πιστέψει πως είναι επιθυμητή στον άνδρα που τη συνοδεύει. Αν αυτός δε δώσει αυτά τα σημάδια, η

[204] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 114.

γυναίκα θα ερμηνεύσει αυτή της τη συμπεριφορά με δύο τρόπους: ή ότι ο άνδρας είναι ομοφυλόφιλος ή ότι αυτή δεν είναι επιθυμητός ερωτικός στόχος. Οι άνδρες προκειμένου να προλάβουν την πρώτη εκδοχή, που είναι μειωτική για τον ανδρισμό τους, εκδηλώνουν βίαιη σεξουαλική επιθετικότητα που σοκάρει και εκπλήσσει τη γυναίκα. Έτσι, ενώ η γυναίκα συμφωνεί με το στόχο (ερωτική συνομιλία), διαφωνεί με τα μέσα (βίαιη επιθετικότητα) και συνεπώς αντιστέκεται στην ερωτική πράξη και ορίζει το συμβάν ως βιασμό ή απόπειρα βιασμού.

Συνεπώς, από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο βιασμός στις περιπτώσεις ραντεβού, είναι το αποτέλεσμα της αποτυχίας εγκατάστασης ενός κώδικα επικοινωνίας ανάμεσα στο δράστη και το θύμα.

Η σύνδεση της αρρενωπότητας με την ενεργητικότητα και τη δύναμη και της θηλυκότητας με την παθητικότητα και την υποταγή, έχουν δημιουργήσει μια ευρέως αποδεκτή αντίληψη της σεξουαλικότητας στην οποία ο άνδρας αναμένεται να είναι το ενεργητικό και η γυναίκα το παθητικό υποκείμενο, αναμένεται, δηλαδή, ο άνδρας να επιχειρεί να ξελογιάσει και να παρασύρει και η γυναίκα να ξελογιάζεται και να παρασύρεται[205]. Συνεπώς, όσο τα άτομα κοινωνικοποιούνται μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, τόσο περισσότερο μαθαίνουν ν' αντιμετωπίζουν τη σεξουαλικότητα με βάση τις παραπάνω αρχές, δηλαδή τόσο περισσότερο μαθαίνουν να είναι βιαστές και θύματα βιασμού[206].

Η παραπάνω άποψη μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όσο περισσότερο μερικοί άνδρες παραμένουν προσκολλημένοι σε παραδοσιακές και συντηρητικές στάσεις σχετικά με το ρόλο των φύλων, τόσο πιθανότερο είναι να εκδηλώσουν επιθετική σεξουαλική συμπεριφορά[207]. Η μελέτη του Kanin[208] πρόσφερε υποστήριξη στην παραπάνω υπόθεση. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι άνδρες που είναι προσκολλημένοι σε διπλά κριτήρια με βάση τα οποία προσδιορίζουν την ανδρική και τη γυναικεία συμπεριφορά, είναι πιθανότερο να εκδηλώσουν επιθετική σεξουαλική συμπεριφορά.

---

[205] LeVine, S. και J. Koenig (1980): Why men rape: Interviews with convicted rapists. Torondo, Canada: MacMillan, σελ. 4.
[206] McCaghy (1976), όπ. π., βλ. σημ. 183.
Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13.
Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9.
Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43.
[207] Alder (1985), όπ. π., βλ. σημ. 143.
[208] Kanin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 150.

Από την άλλη μεριά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι παραδοσιακές στάσεις και οι συντηρητικές απόψεις, σχετικά με το ρόλο των φύλων, προσφέρουν τη βάση για τη δικαιολόγηση της βίαιης ανδρικής επιθετικής συμπεριφοράς. Έτσι, έχει δημιουργηθεί ο μύθος του άνδρα που δε μπορεί να ελέγξει την παρορμητική, σεξουαλική του συμπεριφορά, η οποία πηγάζει από την προκλητική συμπεριφορά των γυναικών και έχει ως λογική της κατάληξη το βιασμό.

Από την έρευνα της Alder[209] βρέθηκε να υπάρχει μια σημαντική σχέση ανάμεσα στη βίαιη σεξουαλική επιθετικότητα και στις στάσεις των βιαστών απέναντι στις γυναίκες. Για παράδειγμα, στάσεις όπως: «κάθε γυναίκα που πηγαίνει μόνη της σε μπαρ, αξίζει οτιδήποτε της συμβεί», «οι περισσότερες γυναίκες ευχαριστιούνται το βιασμό τους», βρέθηκε να συνδέονται έντονα με την εκδήλωση βίαιης σεξουαλικής επιθετικότητας των φορέων τους.

2.2.4. Ανθρωπολογικές θεωρίες.

Αν και οι ανθρωπολογικές θεωρίες εντάσσονται στις ευρύτερες κοινωνιολογικές, κρίθηκε σκόπιμο να παρουσιαστούν ξεχωριστά, λόγω του ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν αφού κάνουν συγκρίσεις ανάμεσα σε φυλές διαφορετικών πολιτισμών, που παρουσιάζουν διαφορετικούς δείκτες βιασμού.

Οι ανθρωπολόγοι αποτέλεσαν την πρώτη ακαδημαϊκή ομάδα που συνέδεσε αποκλειστικά το βιασμό με την κοινωνική δομή[210]. Για παράδειγμα, ο LeVine[211] παρουσίασε τη θεωρία του «διαφορικού κοινωνικού ελέγχου», σύμφωνα με την οποία ο διαφορετικός κοινωνικός έλεγχος που ασκείται στα δύο φύλα και η συνακόλουθη αποστέρηση που γεννά, αποτελούν γενεσιουργούς παράγοντες βιασμού.

---

[209] Alder (1985), όπ. π., βλ. σημ. 143, σελ. 326.
[210] LaFree (1989), όπ. π., βλ. σημ. 92, σελ. 22.
[211] LeVine, R.A. (1959): Gusii sex offenses: A study in social control. *American Anthropologist*, τομ. 61, σελ. 965 - 990.

Η θεωρία αυτή συνέδεσε τα ποσοστά βιασμού που καταγράγησαν μεταξύ των Gusii (φυλή της νοτιοδυτικής Kenya), με τη διασεξουαλική σύγκρουση, υποστηριζόμενη από μια κοινωνική δομή η οποία ενθαρρύνει τους άνδρες να καθυποτάξουν βίαια τις γυναίκες στις σεξουαλικές τους επιθυμίες. Αξίζει να τονιστεί ότι η φυλή των Gusii παρουσιαζει εκπληκτικά υψηλά ποσοστά βιασμού τα οποία, σύμφωνα με συντηρητικές μετρήσεις, είναι τέσσερις έως πέντε φορές υψηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά των Η.Π.Α.[212]. Σύμφωνα με τον LeVine, οι γάμοι στη φυλή των Gusii θεωρούνται ως διεκδικήσεις μεταξύ των φυλών που περιλαμβάνουν βία. Αυτό συμβαίνει γιατί οι άνδρες θα πρέπει να αποκτήσουν σύζυγο από μια άλλη - συνήθως εχθρική - φυλή, λόγω των εξωγαμικών απαιτήσεων της φυλής.

Στην περίπτωση των Gusii βρέθηκαν να ενυπάρχουν τέσσερα χαρακτηριστικά, που σύμφωνα με τον LeVine, παρατηρούνται σε όλες τις κοινωνίες που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά βιασμού. Τα χαρακτηριστικά αυτά, είναι τα παρακάτω: i) Οι επίσημοι και αυστηροί περιορισμοί στις εξώγαμες σεξουαλικές σχέσεις των γυναικών. ii) Οι έντονες σεξουαλικές αναστολές από μέρους των γυναικών. iii) Τα οικονομικά και άλλα εμπόδια στο γάμο που παρατείνουν, σε αρκετούς άνδρες, το χρονικό διάστημα που είναι ανύπαντροι μέχρι την ηλικία των τριάντα ετών και iv) Η απουσία του φυσικού διαχωρισμού των φύλων. Τα τέσσερα παραπάνω χαρακτηριστικά που διέκρινε ο LeVine, είναι αναγκαίες, αλλά όχι επαρκείς συνθήκες για υψηλά ποσοστά βιασμού, αφού τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί να παρατηρηθούν και σε κοινωνίες με υψηλά ποσοστά πορνείας ή άλλες εναλλακτικές λύσεις του βιασμού[213].

Οπως στις περισσότερες θεωρίες, έτσι και σ' αυτή, το κύριο μεθοδολογικό του πρόβλημα ήταν ότι στηρίχθηκαν σε ερευνητικά δεδομένα που ελήφθησαν από την αστυνομία και τα οποία παρουσιάζουν μια διαφορετική εικόνα του βιασμού, του βιαστή και του θύματος. Συνεπώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τα υψηλά ποσοστά βιασμού στη φυλή των Gusii, δεν είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού κοινωνικού ελέγχου των δύο

---

[212] Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι οι Η.Π.Α. θεωρούνται χώρα με πολύ υψηλά ποσοστά βιασμού και έχει υπολογιστεί ότι διαπράττεται ένας βιασμός καθε πέντε λεπτά.

[213] Block, H.A. και G. Geis: Man, crime and sociaty. Random House: New York, σελ. 248 - 257.

φύλων, αλλά της μεγαλύτερης προθυμίας των θυμάτων για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Άρα, οι υψηλοί δείκτες του επίσημα καταγεγραμμένου βιασμού, μπορεί να σημαίνει μικρό σκοτεινό αριθμό για το συγκεκριμένο έγκλημα και τίποτε άλλο. Μόνο με θυματολογικού περιεχομένου έρευνες θα μπορέσουμε να προσεγγίσουμε την πραγματική εικόνα του βιασμού και να προτείνουμε εγκυρότερα θεωρητικά μοντέλα.

Από την άλλη πλευρά, έχει βρεθεί ότι υπάρχουν κοινωνίες στις οποίες ο βιασμός είναι ένα άγνωστο φαινόμενο. Σύμφωνα με τη Margaret Mead (βλ. Block και Geis[214]), οι Arapesh (φυλή που κατοικεί στα ορεινά της Νέας Γουϊνέας) δε γνωρίζουν τίποτε άλλο για το βιασμό, πέρα από το γεγονός ότι αυτός αποτελεί μια δυσάρεστη συνήθεια της φυλής των Nugum, που κατοικεί στα νοτιοανατολικά τους). Σύμφωνα με τη Mead, οι Arapesh δεν έχουν κάποιες ιδιαίτερες αντιλήψεις περί ανδρικής φύσης, πράγμα που θα έκανε το φαινόμενο του βιασμού κατανοητό. Συνεπώς, από τα παραπάνω μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι οι κοινωνίες που δεν διέπονται από στερεοτυπικές αντιλήψεις και στάσεις σχετικά με το ρόλο των φύλων, είναι κοινωνίες που δεν έχουν υψηλά ποσοστά βιασμού ή που αγνοούν εντελώς τη συγκεκριμένη βίαιη συμπεριφορά.

Οι ανθρωπολογικές έρευνες πάνω στους Ινδιάνους Cheyenne (Hoebel[215]) και των Mangia της Ωκεανίας (Marshall και Suggs[216]), συμπέραναν ότι οι άνδρες μερικές φορές χρησιμοποιούν τον ομαδικό βιασμό ως μια τιμωρία εναντίον των άπιστων συζύγων. Ένα πιο πρόσφατο παράδειγμα είναι η έρευνα της Sanday[217], σχετικά με το βιασμό στις φυλετικές κοινωνίες. Η Sanday διέκρινε τις κοινωνίες, σε κοινωνίες «με τάση βιασμού» και στις «ελεύθερες βιασμού» και συμπέρανε ότι στις κοινωνίες με τάσεις βιασμού, οι γυναίκες έχουν ελάχιστη δύναμη και δεν συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης των δημοσίων αποφάσεων. Συνεπώς, βλέπουμε ότι ο βιασμός αποτελεί ένα μέσο άσκησης άτυπου κοινωνικού ελέγχου, για τις γυναίκες που παρουσιάζουν παρεκκλίνουσα

---

[214] Block και Geis, όπ. π., βλ. σημ. 213, σελ. 252.
[215] Hoebel, E.A. (1954): The law of primitive man. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
[216] Marshall, D.S. και R.C. Suggs, eds. (1971): Human sexual behavior: Variations in the ethnographic spectrum. New York: Basic Books.
[217] Sanday, P.R. (1981): Female power and male dominance: On the origins of sexual inequality. New York: Cambridge University Press.

σεξουαλική συμπεριφορά και χαρακτηρίζει, κατά κύριο λόγο, τις ανδροκρατούμενες κοινωνίες, στις οποίες ο γυναικείος λόγος είναι αμελητέος για τη δημόσια ζωή.

2.3. Η θυματολογία του βιασμού.

Η θυματολογία είναι ένας επιμέρους κλάδος της εγκληματολογίας που καθιστά το θύμα του εγκλήματος, κύριο στόχο της μελέτης[218]. Η έννοια της θυματοποίησης αναφέρεται στις κοινωνικές διαδικασίες μέσω των οποίων το θύμα του εγκλήματος καθίσταται απροστάτευτο και ανυπεράσπιστο, τόσο πριν και κατά τη διάρκεια, όσο και μετά το έγκλημα που διαπράχθηκε σε βάρος του.

Η θυματοποίηση εξελίσσεται σε τρεις φάσεις, οι οποίες είναι οι εξής: i) η προετοιμασία του θύματος για το έγκλημα και οι προ-εγκληματικές καταστάσεις που τη συγκροτούν, ii) η εμπειρία του κατά τη διάρκεια του εγκλήματος και iii) η μεταχείρισή του και οι αντιδράσεις που θα αντιμετωπίσει μετά το έγκλημα, τόσο από τη συνολική κοινωνία, όσο και από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος[219].

2.3.1. Η ιδιαιτερότητα του θύματος βιασμού: Το πιο στιγματισμένο θύμα.

Τα άτομα τείνουν να αντιμετωπίζουν τα θύματα ως υπεύθυνα για τη μοίρα τους (Lerner[220], Ryan[221]). Από την άλλη μεριά τα θύματα εγκλημάτων μπορεί να αγνοούνται από τα άτομα (Reiff[222]), είτε γιατί αντιμετωπίζονται ως οι χαμένοι μιας συγκεκριμένης

---

[218] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 95.
[219] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 92.
[220] Lerner, M.J. (1970): The desire for justice and reactions to victims. Social psychological studies of some antecedents and consequences. Στο J. Macaulay & L. Berkowitz (eds.): Altruism and helping behavior. New York: Academic Press, σελ. 205 - 229.
[221] Ryan, W. (1971): Blaming the victim. New York: Vintage Books.
[222] Reiff, R. (1979): The invisible victim: The criminal justice system's forgotten responsibility. New York: Basic Books.

κατάστασης (Bard και Sangrey[223]), είτε λόγω του φόβου της ενοχοποίησής τους από τη συναναστροφή μαζί τους (Frederick[224], Weis και Weis[225]). Η στάση αυτή είναι απόλυτα εναρμονισμένη με την ηθική και τις αξίες των Δυτικών καπιταλιστικών κοινωνιών, όπου κυριαρχεί ο ανταγωνισμός και το προσωπικό επίτευγμα. Στα πλαίσια αυτών των κοινωνιών οι χαμένοι δε χαίρουν εκτίμησης και αποδοχής και συνήθως οι άλλοι αποφεύγουν να ταυτιστούν μαζί τους. Είναι στιγματισμένοι γιατί δεν κατάφεραν να παίξουν το ρόλο του νικητή, στα πλαίσια ενός ανταγωνιστικού κοινωνικού παιχνιδιού. Η γενική πολιτιστική απέχθεια και αδιαφορία, εκτείνεται μέχρι το σημείο να ενοχοποιείται το θύμα για τη θυματοποίησή του.

Ένας άλλος λόγος που τα άτομα αποφεύγουν τα θύματα είναι ότι αυτά, συχνά είναι μελαγχολικά και τα περισσότερα άτομα προτιμούν να συναναστρέφονται με ευχάριστους και χαρούμενους ανθρώπους (Coates et. al.[226]). Ως συνέπεια των παραπάνω, τα θύματα είναι κοινωνικά απομονωμένα, τη στιγμή που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη για κοινωνική υποστήριξη, καθώς και στιγματισμένα - μέσω των μηχανισμών ενοχοποίησης του θύματος - για το έγκλημα που έχουν υποστεί.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα της κοινωνικής απόρριψης και περιθωριοποίησής του, το θύμα αισθάνεται στιγματισμένο και ένοχο. Τα αποτελέσματα των ερευνών έχουν δείξει ότι τα θύματα τείνουν να εσωτερικεύσουν αρνητικά κοινωνικά πιστεύω και στάσεις σχετικά με τη θυματοποίησή τους (Drapkin και Viano[227], Symonds[228]).

Τα θύματα εγκλημάτων κατά του προσώπου είναι περισσότερο στιγματισμένα, σε σχέση με τα θύματα εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας[229]. Από τα θύματα εγκλημάτων κατά του προσώπου, τα θύματα βιασμού βιώνουν αυτά τα προβλήματα στο μέγιστο βαθμό,

---

[223] Bard και Sangrey (1986), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 224.
[224] Frederick, C. (1980): Effects of natural vs. human-induced violence. *Evaluation and Change*, σελ. 71 - 75.
[225] Weis, K. & S. Weis (1973): Victimology and the justification of rape. Στο I. Drapkin & E. Viano (eds.): Victimology: A new focus. Lexington, M.A.: Lexington Books, σελ. 3 - 27.
[226] Coates, D., C.B. Wortman & A. Abbey (1979): Reactions to victims. Στο I.H. Freize, D. Bar-Tal & J.S. Carroll (eds.): New approaches to social problems: Applications of attribution theory. San Francisco: Jossey-Bass, σελ. 21 - 52.
[227] Drapkin, I. & E. Viano (1974): Victimology A new focus. Lexington, M.A.: Lexington Books.
[228] Symonds, M. (1980): The "second injury" to victims. *Evaluation and Change*, σελ. 36 - 38.
[229] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 99.

λόγω του υψηλού βαθμού ενοχοποίησης που τους επιρρίπτει το κοινωνικό σύνολο (Freize et. al.[230]). Τα άτομα που αποτελούν τη συνολική κοινωνία αντιδρούν αρνητικά στο θύμα βιασμού. Οι μητέρες δεν αφήνουν τα παιδιά τους να παίξουν μ' ένα παιδί που έχει πέσει θύμα βιασμού, οι γείτονες και οι φίλοι συχνά σχολιάζουν αρνητικά το θύμα, που πολλές φορές εξοστρακίζεται από την κοινωνία στην οποία ζει, τέλος, ακόμη και οι γιατροί μπορεί να κατηγορήσουν το θύμα για το βιασμό του (Katz και Mazur[231]). Η όλη κοινωνική απόρριψη που βιώνει - με τόσο έντονο τρόπο - το θύμα ως αποτέλεσμα την δημιουργία ενός γενικευμένου κλίματος σιωπής και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Η παρακάτω δήλωση ενός θύματος βιασμού, δείχνει καθαρά την κατάσταση που βιώνουν τα θύματα σεξουαλικών επιθέσεων.

> ...ήμουν τρομερά ενοχλημένη, απ' ότι είχε συμβεί, και τρομακτικά ντροπιασμένη. Δεν ήθελα κανένας να γνωρίζει τι μου είχε συμβεί[232].

Η αυτό-εικόνα των θυμάτων βιασμού διαμορφώνεται, όχι μόνο από την εσωτερίκευση των αρνητικών κοινωνικών στερεοτύπων, αλλά και από τις πλατιά διαδεδομένες αρνητικές στάσεις του άτυπου και του τυπικού κοινωνικού ελέγχου, απέναντι στο θύμα βιασμού. Έτσι, πέρα από το τραύμα του ίδιου του βιασμού, τα θύματα έχουν να αντιμετωπίσουν και τα συναισθήματα ντροπής και ενοχής, που τους δημιουργούνται λόγω του κοινωνικού στίγματος που τους αποδίδεται.

Η άποψη ότι το θύμα ευθύνεται για το βιασμό του, είναι μια ευρέως διαδεδομένη άποψη που κυριαρχεί, τόσο στη συνείδηση του μέσου πολίτη, όσο και ανάμεσα στους φορείς του επίσημοι κοινωνικού ελέγχου. Η άποψη αυτή τείνει να γίνει η κυρίαρχη, μετά και από τη θεωρητική της κάλυψη, που προέρχεται από το χώρο της θυματολογίας και αφορά στην ιδέα του «παροτρυντικού θύματος».

Η έννοια του παροτρυντικού θύματος, που αποτελεί έννοια κλειδί στη θυματολογία, διεύρυνε την εγκληματολογική προοπτική και έκανε πιο σφαιρική τη μελέτη του εγκλήματος. Η ιδέα αυτή εκφράστηκε για πρώτη φορά από τον Wolfgang[233] στην

---

[230] Frieze, I.H., M.S., S. Hymer & M.S. Greenberg (1987): Describing the crime victim: Psychological reactions ti victimization. *Professional Psychology: Research and Practice*, τομ. 18, τευχ. 4, σελ. 299 - 315.
[231] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. σημ. 3, σελ. 202.
[232] Cohn (1973), όπ. π., βλ. σημ. 61, σελ. 7.
[233] Wolfgang (1958), όπ. π., βλ. σημ. 129.

περίπτωση των θυμάτων ανθρωποκτονίας και στη συνέχεια μεταφέρθηκε από τον Amir[234] στα θύματα βιασμού. Σύμφωνα μ' αυτήν την άποψη, το θύμα βιασμού έχει ποσοστά ευθύνης για τη θυματοποίησή του. Η έννοια αυτή είχε ως αποτέλεσμα τη μεταφορά του στίγματος από το δράστη στο θύμα και την ταυτόχρονη δικαιολόγηση του βιασμού, μέσω της ενοχοποίησης του θύματος. Με βάση αυτήν την προοπτική, έχουν διατυπωθεί απόψεις όπως: «... το θύμα σχηματίζει και διαμορφώνει τον εγκληματία»[235], «... το θύμα είναι πάντα η αιτία του εγκλήματος»[236], «Αν το θύμα δεν είναι αποκλειστικά υπεύθυνο για το ότι συνέβη ένα ατυχές γεγονός, τουλάχιστον είναι πάντοτε ένας συμπληρωματικός παράγοντας»[237].

Έτσι, το επιστημονικό ενδιαφέρον μετακινήθηκε από τη μελέτη του δράστη και πέρασε στην εξέταση της πρόκλησης του θύματος και στη σχέση ανάμεσα στο δράστη και το θύμα. Το πλαίσιο αυτό έχει συνέπειες στη στάση του κοινού, αλλά και των επίσημων φορέων απέναντι στο θύμα βιασμού. Έχει ως αποτέλεσμα τον επιπρόσθετο στιγματισμό του θύματος και την εναλλαγή του ρόλου του μ' αυτόν του δράστη. Κάτω απ' αυτόν τον επιστημονικό μανδύα, φτάσαμε να μιλάμε για υπεύθυνο θύμα και να εφαρμόζουμε μηχανισμούς ενοχοποίησής του. Έτσι, σύμφωνα με τους Weis και Borges[238], η μελέτη του βιασμού αποτελεί ένα ιδιαίτερα επεξηγηματικό παράδειγμα, του πως η θυματολογία μπορεί να γίνει η "τέχνη" του να αποδοθεί ευθύνη στο θύμα.

> Ο βιασμός είναι το μόνο έγκλημα στον κόσμο όπου ... το θύμα θεωρείται πιο στιγματισμένο, πιο "ατιμασμένο" από το δράστη[239].

Δεν υπάρχει κανένα άλλο αδίκημα και ακόμη περισσότερο άλλο κακούργημα, για το οποίο ολόκληρη η κοινωνία να αντιδρά αντανακλαστικά και αυθόρμητα καταδικάζοντας, πρώτα το θύμα και μόνο ύστερα το δράστη του εγκλήματος. Αν φανταστούμε τη γενίκευση αυτής της κοινωνικής ηθικής, τότε βλέπουμε το μέγεθος της συλλογικής ευθύνης. Ας φανταστούμε ότι η είδηση ληστείας πολλών εκατομμυρίων στο

---

234 Amir, M. (1967): Victim precipiteded forcible rape. *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, τομ. 58.
235 Von Hentig, H. (1948): The criminal and hiw victims: Studies in the sociology of crime. New Heven, Yale University Press, σελ. 384.
236 Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70, σελ. 258.
237 Amir (1967), όπ. π., βλ. σημ. 234, σελ. 493.
238 Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 98.
239 Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου, Α. (1985): Βιασμός: Η φεμινιστική άποψη ενός εγκλήματος. Εφημ.: "*Τα Νέα*", 3-3-1985.

δρόμο, θα προκαλούσε σε όλους τους δέκτες την αυτόματη αντίδραση: «Μα τα γύρευε και αυτός, εδώ που τα λέμε, τι ήθελε να κυκλοφορεί με τόσα εκατομμύρια στο δρόμο;». Ας φανταστούμε εκείνη την κοινωνική ηθική που θα αντιμετώπιζε άλλες παρόμοιες ειδήσεις του αστυνομικού δελτίου ως εξής: «Μα ήταν σωστό, ηλικιωμένος άνθρωπος να κυκλοφορεί μόνος μες τη νύχτα στο δρόμο; Μετά σου λένε φταίει ο φονιάς;».

Πόσο παράλογη, άραγε, φαίνεται η αντιμετώπιση των εγκλημάτων της κλοπής και της ανθρωποκτονίας, με βάση την παραπάνω κοινωνική ηθική; Φυσικά, φαίνεται εντελώς παράλογη. Και όμως το έγκλημα του βιασμού, καθώς και το θύμα του αντιμετωπίζονται με αυτή την κοινωνική ηθική και είναι το μοναδικό έγκλημα που αντιμετωπίζεται μ' αυτόν τον τρόπο. Για παράδειγμα, κανέναν δε σοκάρει η χιλιοειπωμένη έκφραση: «Μα είναι σωστό, σοβαρή γυναίκα να κυκλοφορεί μόνη μες τη νύχτα στο δρόμο; Μετά σου λένε ότι φταίει ο βιαστής;». Μ' αυτή τη λογική το θύμα βιασμού αξίζει ότι και αν του συμβεί, ευθύνεται για το βιασμό του και προκάλεσε τον - ανήμπορο να αντισταθεί - δράστη. Μόνο στο έγκλημα του βιασμού το θύμα είναι τόσο στιγματισμένο.

Το κάθε έγκλημα σε βαθμό κακουργήματος είναι εξίσου έγκλημα και εξίσου αποτρόπαιο, ότι ώρα και αν γίνει ή οπουδήποτε στη γη και αν συντελεστεί. Το κάθε έγκλημα, εκτός από το βιασμό[240].

2.3.2. Η αντιμετώπιση του θύματος βιασμού από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

> Είτε είναι εγκληματίες, (είτε θύματα), είτε αξιωματούχοι της αστυνομίας, είτε δικηγόροι ή ακόμη και σωφρονιστικοί υπάλληλοι, οι γυναίκες αντιμετωπίζονται με βάση ένα βαθιά ριζωμένο και πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο, το δίπολο: παρθένα - πόρνη[241].

[240] Αφιέρωμα (1987): Βία - Βιασμοί. ('Αρθρο της Α. Φραγκουδάκη). *Δίνη*, τευχ. 2.
[241] Feinman, C.: Women in the criminal justice system: Concluding observations. Κεφ. 7, σελ. 165.

Σύμφωνα με τον Φαρσεδάκη[242], στην περίπτωση που η γυναίκα είναι θύμα εγκλήματος, η μεταχείρισή της, σε σχέση με τους άνδρες, είναι δυσμενέστερη. Ακόμη πιο δυσμενής, όμως, είναι η μεταχείριση του θύματος βιασμού. Έχει αποδειχθεί (Giacopassi και Wilkinson[243], Russell[244]) ότι οι γυναίκες που έχουν πέσει θύματα σεξουαλικής βίας, βρίσκουν ελάχιστη ανταπόκριση και αρνητική αντιμετώπιση από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Εξαίρεση, στον παραπάνω κανόνα, βρέθηκε να αποτελούν οι περιπτώσεις εκείνες που ένας μαύρος άνδρας κατηγορείται για το βιασμό μιας λευκής γυναίκας. Στις περιπτώσεις αυτές, το σύστημα αντιμετωπίζει αρνητικά το δράστη και όχι το θύμα (LaFree[245], Russell[246], Walsh[247], Williams και Holmes[248]).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου αντιμετώπισης του θύματος βιασμού, αποτελεί η παρακάτω αφήγηση της μεγάλης τραγουδίστριας του blues, Billie Holliday, η οποία σε ηλικία δέκα ετών έπεσε θύμα βιασμού από ένα γείτονά της που τη μετέφερε βίαια σ' ένα δημόσιο κτήριο και τη βίασε. Η μητέρα της κάλεσε την αστυνομία και η άτυχη τραγουδίστρια μεταφέρθηκε στο πλησιέστερο αστυνομικό τμήμα. Όπως η ίδια αφηγείται:

> Όταν φτάσαμε εκεί, αντί να μεταχειρισθούν εμένα και τη μητέρα μου σαν κάποιες που κάλεσαν τους μπάτσους για βοήθεια, με μεταχειρίσθηκαν σα να σκότωσα κάποιον... Αυτό που ξέρω σίγουρα είναι ότι με πέταξαν σ' ένα κελί... μια χονδρή, λευκή νοσοκόμα... είδε ότι ήμουν ακόμη αιμόφυρτη, με λυπήθηκε και μου έδωσε δύο ποτήρια γάλα. Αλλά κανένας άλλος δεν έκανε τίποτα για μένα, εκτός από το να μου ρίχνουν βρώμικες ματιές και να χαχανίζουν μεταξύ τους. Μετά από δύο μέρες... με έσυραν στο δικαστήριο. Ο Mr. Dick αποφάσισε πέντε χρόνια. Με καταδίκασαν σε εγκλεισμό σε καθολικό ίδρυμα[249].
>
> Billie Holliday.

---

[242] Φαρσεδάκης, Ι. (1980): Η αντιμετώπιση της γυναίκας από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. *Ο Αγώνας της Γυναίκας*, τομ. 5, σελ. 30.
[243] Giacopassi, D. και K. Wilkinson (1985): Rape and the devalued victim. *Law and Human Behavior*, τομ. 9, σελ. 367 - 383.
[244] Russell (1975), όπ. π., βλ. σημ. 99.
[245] LaFree (1989): όπ. π., βλ. σημ. 92.
[246] Russell (1975), όπ. π., βλ. σημ. 99.
[247] Walsh, A. (1987): The sexual stratification hypotheses and sexual assault in light of the changing conceptions of race. *Criminology*, τομ. 25, τευχ. 1, σελ. 153 - 173.
[248] Williams, J.E. και K.A. Holmes (1981): The second assault: Rape and public attitudes. Grrenwood Press, Westport, Conn.
[249] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 31.

Ο βιασμός είναι το μοναδικό έγκλημα αναφορικά με την αρνητική έως εχθρική αντιμετώπιση του θύματός του από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Τα θύματα βιασμού, μέσα στο ποινικό σύστημα, υποβάλλονται σ' έναν θεσμοποιημένο σεξισμό ο οποίος αρχίζει με την αντιμετώπιση από την αστυνομία και καταλήγει στη συστηματική αθώωση των περισσότερων de facto βιαστών[250].

> (Το θύμα βιασμού)... μπορεί να βιώσει τη μεταχείριση, από τους παράγοντες της εφαρμογής του νόμου, ως μια τελετουργία υποβιβασμού, ελάχιστα κατώτερη του πραγματικού βιασμού[251].

Όταν οι γυναίκες - θύματα βιασμού παρεκκλίνουν από το κυρίαρχο στερεότυπο του φύλου τους, τότε οι μαρτυρίες τους δε γίνονται πιστευτές από τους επίσημους φορείς του ποινικού συστήματος. Το κυρίαρχο στερεότυπο συγκροτείται από γυναίκες παντρεμένες, παρθένες και ενάρετες, οι οποίες αποτελούν πολύτιμη ιδιοκτησία για κάποιον άνδρα (π.χ. σύζυγο, πατέρα, αδελφό)[252].

Έτσι, για παράδειγμα, όταν μια ανύπαντρη γυναίκα, ελευθέρων ηθών και με πολλές σεξουαλικές εμπειρίες, πέσει θύμα βιασμού, είναι σχεδόν απίθανο να γίνει πιστευτή από τις διωκτικές αρχές. Στις περιπτώσεις αυτές δεν ασκείται ποινική δίωξη και οι υποθέσεις, αυτού του τύπου, μπαίνουν στο αρχείο. Αντίθετα, πιστευτά γίνονται τα θύματα εκείνα που εναρμονίζονται με το κυρίαρχο θηλυκό στερεότυπο. Στις περιπτώσεις αυτές ασκείται αμέσως ποινική δίωξη κατά του κατηγορούμενου ως βιαστή. Η πρακτική αυτή του ποινικού συστήματος, σύμφωνα με τους Clark και Lewis[253], δεν είναι τίποτε άλλο παρά η αντιμετώπιση του βιασμού ως εγκλήματος κατά της ιδιοκτησίας, με το οποίο προστατεύεται το δικαίωμα κυριότητας του άνδρα - αφέντη, πάνω στη γυναίκα - κτήμα.

---

[250] Robin, G.D. (1977): Forcible rape: Institutionalized sexism in the criminal justice system. *Crime and Delinquency*, τομ. 23, τευχ. 2, σελ. 135.
[251] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 132.
[252] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 107.
[253] Clark και Lewis (1977), όπ. π., βλ. σημ. 98.

2.3.2.1. Η αντιμετώπιση του θύματος από την αστυνομία.

Εδώ και αρκετά χρόνια, οι στάσεις της αστυνομίας είναι μια πηγή έντονων παραπόνων και διαμαρτυριών από μέρους των θυμάτων βιασμού. Η βιβλιογραφία είναι γεμάτη με ανέκδοτα που εξιστορούν την αστυνομική προκατάληψη αναφορικά με τη μεταχείριση των θυμάτων. Μερικοί αστυνομικοί έχουν επικριθεί για το σαρκαστικό τρόπο με τον οποίο ανακρίνουν το θύμα, υπονοώντας ότι ψεύδεται και ότι απόλαυσε τη σεξουαλική εμπειρία[254]. Αρκετοί, επίσης, αστυνομικοί έχουν επικριθεί ότι πιέζουν το θύμα έτσι ώστε να επαναλάβει κάθε λεπτομέρεια του βιασμού του, ενώ οι ίδιοι έχουν μια υποκατάστατη εγκεφαλική σεξουαλική εμπειρία. Σύμφωνα με τη Russell[255], δεν είναι ασυνήθιστο να χρησιμοποιηθεί σεξουαλικός τόνος στην ανάκριση του θύματος, από τους αστυνομικούς.

Οι Weis και Borges[256] περιέγραψαν μερικές αντιδράσεις της αστυνομίας, που μπορεί αρκετές φορές να εκδηλωθούν, απέναντι στα θύματα βιασμού. Η δυσπιστία είναι η πρώτη αντίδραση. Πολλές φορές το θύμα είναι υποχρεωμένο να απαντήσει σε προσβλητικές και καθαρά προσωπικές ερωτήσεις, που το φέρνουν σε δύσκολη θέση και του προκαλούν συναισθήματα ντροπής και αμηχανίας. Η περιφρόνηση και η καχυποψία της αστυνομίας είναι ιδιαίτερα κυρίαρχες, όταν ο κατηγορούμενος ήταν φίλος του θύματος. Στις περιπτώσεις αυτές, το θύμα αντιμετωπίζεται από την αστυνομία ως «προδότης» (ρουφιάνος) και ο βιαστής ως «προδομένος». Τέλος, αν το θύμα δε θέλει να δει κανέναν άνδρα, συμπεριλαμβανομένου και του γιατρού, τότε η αστυνομία αποκαλεί το θύμα μη-συνεργάσιμο. Αυτό έχει αρκετές και σοβαρές συνέπειες για την ποινική εξέλιξη της υπόθεσής του.

Από την έρευνα της Wood[257], που έγινε με τη μέθοδο των συνεντεύξεων σε θύματα βιασμού, βρέθηκε ότι ανάμεσα στα θύματα υπάρχει μια ποικιλία απόψεων σχετικά με την αντιμετώπισή τους από την αστυνομία. Αρκετά θύματα εξέφρασαν παράπονα αναφορικά

---

[254] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. σημ. 3, σελ. 192.
[255] Russell (1975), όπ. π., βλ. σημ. 99, σελ. 199.
[256] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 103.
[257] Wood, P.L. (1973): The victim in a forcible rape case: A feminist view. *American Criminal Law Review*, τομ. 11, τευχ. 2, σελ. 335 - 354.

με την αντιμετώπισή τους και δήλωσαν ότι η αστυνομικοί τους έκαναν εξευτελιστικές ερωτήσεις και ειρωνικά σχόλια του τύπου: «Πόσους οργασμούς είχες;», «Εγώ γνωρίζω γιατί βιάστηκες», «Εγώ δε σε περιμάζεψα την προηγούμενη εβδομάδα για πορνεία;». Άλλοι ζητούσαν να μάθουν λεπτομέρειες που έδειχναν να τις απολαμβάνουν, όπως: «Πόσο μεγάλος ήταν;», «Τι σκεφτόσουν ενώ αυτός το έκανε;». Τέλος, μια γυναίκα δήλωσε ότι παρόλο που ο βιασμός της ήταν μια πολύ άσχημη εμπειρία, η αστυνομική ανάκριση ήταν έξι φορές περισσότερο τρομακτική.

Χαρακτηριστική είναι η παρακάτω αφήγηση ενός θύματος βιασμού που ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία:

> ...Περίμενα ευθείες ερωτήσεις σχετικά με το βιασμό... Αντίθετα, το πρώτο πράγμα που με ρώτησαν ήταν, «αν υπήρξε διείσδυση» και «αν είχα οργασμό». Φαινόταν να διεγείρεται η περιέργειά τους από ασήμαντες λεπτομέρειες, όπως: «Τι έλεγε;», «Έβγαλε το παντελόνι του;», «Χρησιμοποίησε προφυλακτικό;», «Πόσες φορές στο έκανε;», «σε τι στάση;»[258].

Σύμφωνα με τη Φαρζιέ[259], η ενοχοποίηση του θύματος βιασμού από την αστυνομία, φαίνεται καθαρά μέσα από τις ερωτήσεις που του υποβάλλονται κατά τη διάρκεια της ανάκρισης από τα αστυνομικά όργανα. Οι ερωτήσεις που υποβάλλονται στο θύμα, σύμφωνα με τη Φαρζιέ, συνήθως είναι οι εξής: «Έχετε σεξουαλικές εμπειρίες;», «Είστε ανύπαντρη, σε διάσταση ή διαζευγμένη;», «Παίρνετε χάπι ή έχετε σπιράλ;», «Είχατε ποτέ εξωσυζυγικές σεξουαλικές σχέσεις;», «Είχατε εραστές;», «Γνωρίζατε τον άνδρα που σας βίασε;», «Το συναντήσατε εκείνη τη φορά με τη θέλησή σας;», «Φορούσατε κοντή φούστα, μπλούζα ντεκολτέ ή κάποιο άλλο άσεμνο ρούχο;», «Μιλήσατε μαζί του πριν σας βιάσει;», «Αποφύγατε να φωνάξετε τόσο, όσο να σας ακούσουν;»[260].

Επίσης, έχει παρατηρηθεί ότι πολλά θύματα βιασμού απειλούνται από την αστυνομία ότι θα διωχθούν για ψευδή κατάθεση, άλλα εξαναγκάζονται να καταγγείλουν και όταν δεν το επιθυμούν και τέλος, πολλά θύματα ενθαρρύνονται να αποσύρουν τη μήνυσή τους και να μην ασκήσουν ποινική δίωξη[261]. Τα θύματα βιασμού, που αναφέρουν

---

[258] Anonymously Written (1973): When a woman attacked. (*Sexology Magazine*, τομ. Σεπτεμβρίου, σελ. 15.
[259] Φαρζιέ, Μ.Ο. (1991): Ο βιασμός. Αθήνα: Νεα Συνορα.
[260] Οι ερωρήσεις αυτές έχουν καταγραφεί από το Βρετανικό Σύνδεσμο για τις Ελευθερίες του Πολίτη και αναφέρονται στο βιβλίο της Μ. Ο. Φαρζιέ.
[261] Public Document (1977): Report of district of Columbia task force on rape. Στα L. Schultz (eds.): Rape victimology. Κεφ. 18, σελ. 345.

το περιστατικό στην αστυνομία, αισθάνονται ταπεινωμένα γιατί η αστυνομία τα αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό σχετικά με το αν διεπράχθη βιασμός και κατά πόσο απόλαυσαν την σεξουαλική πράξη[262].

Από τις παραπάνω πρακτικές, φαίνεται καθαρά ότι η αστυνομία ψάχνει να βρει, άσχετα με την υπόθεση, στοιχεία που να ενοχοποιούν το θύμα και να το καθιστούν υπεύθυνο για το βιασμό του. Οι ερωτήσεις αυτές περιγράφουν ανάγλυφα τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται τα θύματα βιασμού από την αστυνομία και το δεύτερο βιασμό που υφίστανται κατά τη διάρκεια τη ποινικής διαδικασίας.

Παρόλο το ότι δεν υπάρχει εμπειρική απόδειξη, πολλοί συγγραφείς[263] υποστηρίζουν ότι η αστυνομία αντιμετωπίζει τα θύματα βιασμού με τον τρόπο που θα έπρεπε να αντιμετωπίζει το δράστη. Τα αποτελέσματα της έρευνας του Feild[264] έδειξαν ότι οι στάσεις των αστυνομικών, απέναντι στο έγκλημα του βιασμού, συμφωνούν σε πολλά σημεία μ' αυτές των βιαστών. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι στάσεις των αστυνομικών, όπως και των βιαστών, είναι περισσότερο θετικές απέναντι στο βιασμό και το βιαστή και περισσότερο αρνητικές απέναντι στο θύμα. Από την έρευνα του Amir[265], βρέθηκε ότι η αστυνομία τείνει να πιστεύει ότι μια γυναίκα με πολλές σεξουαλικές εμπειρίες, δεν μπορεί να είναι θύμα βιασμού και ότι επιζητούσε, αν δεν προκάλεσε, τη σεξουαλική επίθεση του δράστη.

Έχει υποστηριχθεί ότι η αστυνομία, της οποίας ο κοινωνικό-πολιτιστικός προσανατολισμός είναι όμοιος μ' αυτόν του δράστη, συχνά αντιμετωπίζει το βιασμό από την πλευρά του δράστη και όχι από την πλευρά του θύματος[266]. Επίσης, έχει επισημανθεί ότι η αστυνομία τείνει να είναι περισσότερο καχύποπτη απέναντι στο θύμα βιασμού - σε σύγκριση με το θύμα επίθεσης ή ληστείας - αφού ο βιασμός είναι, τις περισσότερες φορές, ένα ιδιωτικό έγκλημα, όπου μπορεί να μην υπάρχει κανένας μάρτυρας[267]. Συνεπώς,

---

[262] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 132.
[263] Findlay, B. (1974): Cultural context of rape. *Women Lawyers Journal*, τομ. 60, σελ. 205.
Mathiasen, S. (1974): The rape vicrim: A victim of society and the law. *Willamette Law Journal*, τομ. 11, σελ. 43 - 45.
[264] Feild (1978): όπ. π., βλ. σημ. 84.
[265] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[266] Wood (1973): όπ. π., βλ. σημ. 257, σελ. 348.
[267] Curtis, L. (1974): Victim precipitation and violent crime. *Social Problems*, τομ. 21, σελ. 594 - 605.

οι αστυνομικοί μπορούν να εμπιστευτούν μόνο το θύμα το οποίο «είναι ένα αξιοσέβαστο μέλος της κοινωνίας, εμφανώς σωματικά κακοποιημένο... και υστερικό καθ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξης»[268]. Η Brownmiller με τη σειρά της δηλώνει σχετικά με την αντιμετώπιση του θύματος βιασμού από την αστυνομία:

> Παρόλο το ότι οι γνώσεις τους σχετικά με το νόμο, υποτίθεται ότι ενισχύονται, η ανδρική αστυνομική νοοτροπία είναι η ίδια με τις στερεοτυπικές απόψεις του βιασμού που ενυπάρχουν στην υπόλοιπη ανδρική κουλτούρα. Η τραγωδία για το θύμα βιασμού είναι ότι ο αστυνομικός είναι ένα άτομο το οποίο επιβαρύνει τη θυματοποίησή του[269].

Έχει υποστηριχθεί ότι η εκπαίδευση που παρέχεται στους αστυνομικούς, όσον αφορά στη διερεύνηση υποθέσεων βιασμού, τους προδιαθέτει έτσι ώστε να αμφισβητήσουν την κατάθεση του θύματος[270]. Αρκεί να αναφέρουμε ότι, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του F.B.I., στις Ηνωμένες Πολιτείες, κατά το έτος 1973, το 10% των μηνύσεων βιασμού χαρακτηρίστηκαν ως αβάσιμες και μπήκαν στο αρχείο[271]. Από μια εθνικής εμβέλειας έρευνα του Chappell[272], σε 208 αστυνομικά τμήματα των Η.Π.Α., βρέθηκε ότι το 93% των τμημάτων αυτών προσφέρουν στους αστυνομικούς εκπαίδευση προσανατολισμένη στις ανάγκες απόδειξης υποθέσεων βιασμού. Από την ίδια έρευνα, βρέθηκε ότι μόνο το 38% των τμημάτων πρόσφερε εκπαίδευση πάνω σε θέματα που αντιμετωπίζουν το βιασμό ως κοινωνικό πρόβλημα.

2.3.2.2. Η αντιμετώπιση του θύματος από τα ορκωτά δικαστήρια.

> Το θύμα του εγκλήματος συχνά αντιμετωπίζεται όπως ο δράστης. Αυτό φαίνεται τόσο δραματικά στις υποθέσεις βιασμού, όπου το θύμα δικάζεται, τόσο, όσο και ο κατηγορούμενος[273].

---

[268] Mathiasen (1974), όπ. π., βλ. σημ. 263, σελ. 44.
[269] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9.
[270] Symonds, M. (1975): Victims of violence: Psychological effects and aftereffects. *The American Journal of Psychoanalysis*, τομ. 35, σελ. 19 - 26.
[271] Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (1985), όπ. π., βλ. σημ. 239.
[272] Chappell, D. (1977): Forcible rape: A national survey of the response by prosecutor. Reseearch Report. Seattle, Wash.: Battelle Human Affairs Research Center, Law and Justice Study Center.
[273] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 30.

Σύμφωνα με την Griffin[274], κατά τη διάρκεια της διαδικασίας στο ακροατήριο ισχύουν δύο μέτρα και δύο σταθμά, όσον αφορά στην αντιμετώπιση του άνδρα - βιαστή και την γυναίκας - θύματος βιασμού. Η γυναίκα (θύμα) αντιμετωπίζεται με το βαθιά ριζωμένο στερεότυπο της αγνότητας, της παρθενίας και της πίστης στον άνδρα. Από την άλλη μεριά, ο άνδρας (δράστης) θεωρείται σεξουαλικά παρορμητικός και αντιμετωπίζεται με βάση το μύθο της ανεξέλεγχτης ανδρικής παρόρμησης. Ο κοινωνικός έλεγχος της σεξουαλικής ζωής ασκείται μόνο στις γυναίκες, οι οποίες οφείλουν να είναι αγνές (παρθένες και αμόλυντες) πριν το γάμο και πιστές στον άνδρα τους μετά απ' αυτόν. Για τον άνδρα δεν υπάρχουν αντίστοιχες επιταγές.

Η διαδικασία στο ακροατήριο, θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι για το θύμα βιασμού η πιο επώδυνη ψυχολογικά εμπειρία που θα αντιμετωπίσει μέσα στο ποινικό σύστημα. Χαρακτηριστικό είναι το ότι σε μερικές Πολιτείες των Η.Π.Α., οι προηγούμενες καταδίκες του δράστη για βιασμό δεν θεωρούνται αποδεικτικό στοιχείο ενοχής του, αντίθετα το σεξουαλικό παρελθόν του θύματος θεωρείται σημαντικό στοιχείο, πάνω στο οποίο βασίζεται το δικαστήριο, για να εκδώσει την ετυμηγορία του[275].

Οι συνήγοροι υπεράσπισης του βιαστή, τις περισσότερες φορές, είναι διατεθειμένοι να χρησιμοποιήσουν οποιοδήποτε μέσο προκειμένου να πετύχουν την αθώωση ή την μικρότερη δυνατή ποινή για τον πελάτη τους. Τα μέσα και τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν, σχετίζονται κατά βάση στο σεξουαλικό παρελθόν του θύματος, στις σεξουαλικές του εμπειρίες, στο γενικότερο τρόπο ζωής του και σε άλλα - άσχετά με την υπόθεση - στοιχεία, που σχεδόν πάντα σχετίζονται με την προσωπική ζωή του θύματος. Σε γενικές γραμμές, η αντιμετώπιση του θύματος από το συνήγορο υπεράσπισης του δράστη είναι χειρότερη απ' αυτήν των αστυνομικών[276].

Αρνητική, όμως, είναι και η αντιμετώπιση του θύματος από τους ενόρκους και αυτό γιατί οι νεαρές γυναίκες συνήθως είναι αποκλεισμένες από το σώμα των ενόρκων, ενώ οι ηλικιωμένες έχουν πουριτανικές απόψεις και υιοθετούν το κυρίαρχο στερεότυπο της ευθύνης του θύματος για το βιασμό του. Το σώμα των ενόρκων, συνήθως, συγκροτείται

---

[274] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 27.
[275] Griffin (1977), όπ. π., βλ. ση. 13, σελ. 27.
[276] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 132.

από άτομα που ανήκουν στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες του πληθυσμού, τα οποία έχουν και περισσότερο ελεύθερο χρόνο[277]. Φυσικά, τις περισσότερο αρνητικές στάσεις απέναντι στο θύμα βιασμού, τις έχουν οι άνδρες ένορκοι οποιασδήποτε ηλικίας.

Σύμφωνα με τους Kalven και Zeisel[278], οι ένορκοι είναι πιθανότερο να συμμερίζονται τη θέση του δράστη, παρά του θύματος, κυρίως στις περιπτώσεις εκείνες που προκύπτει κάποιο επιβαρυντικό, του χαρακτήρα του θύματος, στοιχείο. Από την έρευνα των παραπάνω συγγραφέων, αποδείχθηκε ότι οι ένορκοι παίρνουν το μέρος του δράστη όταν η κοινωνική και σεξουαλική συμπεριφορά του θύματος, καθώς και το ιδιωτικό του παρελθόν δεν είναι τέλειο και αψεγάδιαστο. Επίσης, βρέθηκε ότι ακόμη και στην περίπτωση που οι ένορκοι είναι γυναίκες, οι γυναίκες αυτές θα αντιδράσουν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που θα αντιδράσουν οι άνδρες (δηλαδή, θα αντιμετωπίσουν με επιείκεια το δράστη), όταν το θύμα βιασμού δεν έχει καλή υπόληψη.

Σύμφωνα με τους Goodstein και Lutze[279], οι μυθολογίες και τα πλατιά διαδεδομένα στερεότυπα, τα σχετικά με το βιασμό, επηρεάζουν την ετυμηγορία των ενόρκων όταν οι υποθέσεις με τις οποίες ασχολούνται περιλαμβάνουν ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω στοιχεία: i) την προηγούμενη γνωριμία του θύματος με το δράστη, ii) την προκλητική συμπεριφορά του θύματος, πριν από την εκδήλωση της σεξουαλικής επίθεσης, iii) την αποδοχή, από μέρους του θύματος, των προτάσεων του δράστη για βόλτα με το αυτοκίνητο ή επίσκεψη στο διαμέρισμά του, iv) τη χρήση, από το θύμα, τοξικών ουσιών, όπως αλκοόλ και ναρκωτικά, v) την κοινωνική θέση του θύματος, σε σχέση μ' αυτή του δράστη και vi) την παρουσία ενός βιαστή με «ηθικό» χαρακτήρα και κοινωνικά συμβατό παρελθόν.

Σύμφωνα με τις Reskin και Visher[280], στις περιπτώσεις των κλασσικών υποθέσεων βιασμού π.χ. άγνωστος δράστης, τραυματισμός του θύματος, επίθεση σε δημόσιο και ερημικό χώρο, κ.λπ.), οι ένορκοι τείνουν να αγνοούν τα προσωπικά χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη, κατά τη διαδικασία έκδοσης της απόφασής τους. Η μοναδική

---

[277] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 132.
[278] Kalven και Zeisel (1966), όπ. π., βλ. σημ. 89, σελ. 249.
[279] Goodstein και Lutze, όπ. π., βλ. σημ. 178, σελ. 171.
[280] Reskin, B. F. και C.A. Visher (1986): The impacts of evidence and extralegal factors in jurors' decisions. *Law and Society Review*, τομ. 29, τευχ. 3, σελ. 423 - 438.

εξαίρεση στις παραπάνω περιπτώσεις είναι το αν ή όχι οι ένορκοι θεωρούν ότι το θύμα είχε επιδείξει την απαιτούμενη προσοχή και σύνεση πριν το βιασμό του. Αντίθετα, στις αδύνατες υποθέσεις (π.χ. δράστης γνωστός του θύματος, επίθεση σε κάποιο ιδιωτικό χώρο, κ.λπ.) οι ένορκοι είναι πιθανότερο να πειστούν για την ενοχή του κατηγορούμενου αν είναι άνεργος ή αν δε φαίνεται σεξουαλικά ελκυστικός. Τέλος, οι ένορκοι είναι πιθανότερο να αθωώσουν το δράστη αν, με βάση τα πιστεύω τους, το θύμα έχει συμπεριφερθεί απερίσκεπτα ή έχει ανήθικο χαρακτήρα.

Με τα παραπάνω συμπεράσματα συμφωνεί και ο LaFree[281], του οποίου η μελέτη πιστοποιεί τη σημασία των στερεοτύπων του ρόλου των φύλων στην έκδοση της ετυμηγορίας των ενόρκων. Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι η απόφαση των ενόρκων επηρεάζεται από τις μαρτυρίες σχετικά με τον τρόπο ζωής του θύματος. Κάθε απόδειξη αλκοολισμού, χρήσης ναρκωτικών, ή σεξουαλικής δραστηριότητας του θύματος εκτός γάμου, οδηγεί τους ενόρκους σε αμφιβολίες σχετικά με την ενοχή του κατηγορούμενου, όπως ακριβώς συμβαίνει και στην περίπτωση προηγούμενης γνωριμίας, ανάμεσα στο δράστη και το θύμα.

2.3.2.3. Η αντιμετώπιση του θύματος στη φάση των ιατρικών εξετάσεων.

Στο νοσοκομείο θα γίνουν οι απαραίτητες εξετάσεις για σωματικά και ψυχολογικά τραύματα που μπορεί να έχουν προκληθεί στο θύμα, από το βιασμό. Επίσης, οι γιατροί του νοσοκομείου συλλέγουν τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία, που θα χρησιμοποιηθούν στο δικαστήριο για τη στήριξη και απόδειξη της κατηγορίας. Σε πολλά νοσοκομεία το θύμα πληρώνει τις εξετάσεις στις οποίες θα πρέπει να υποβληθεί[282].

---

[281] LaFree (1989), όπ. π., βλ. σημ. 92, σελ. 226.
[282] Public Document (1977), όπ. π., βλ. σημ. 261, σελ. 347.

Όπως έχει αναφερθεί από τη Wood[283], το θύμα στο νοσοκομείο μπορεί να περιμένει ακόμη και τέσσερις ώρες για να εξεταστεί και όλο αυτό το διάστημα δεν μπορεί να κάνει μπάνιο και να καθαρίσει το αίμα και το σπέρμα που, ενδεχομένως, υπάρχουν επάνω του.

Η ιατρική εξέταση πραγματοποιείται με βασικό σκοπό να διαπιστωθεί αν πραγματοποιήθηκε συνουσία χωρίς τη θέληση του θύματος. Το θύμα υποβάλλεται σε αλκοόλ-τεστ για να διαπιστωθεί μήπως έχει καταναλώσει αλκοολούχα ποτά, πράγμα που αποτελεί ελαφρυντικό στοιχείο για το δράστη[284]. Στη συνεχεία το θύμα ξεγυμνώνεται και εξετάζονται τα ρούχα του για κηλίδες αίματος, σπέρματος ή οποιουδήποτε άλλου αποδεικτικού στοιχείου του βιασμού[285]. Έπειτα, ακολουθεί η γυναικολογική εξέταση για την ύπαρξη σπέρματος στον κόλπο ή για εσωτερικό κολπικό τραυματισμό του θύματος[286]. Μετά τη συλλογή των παραπάνω στοιχείων, ο γιατρός συντάσσει την ιατρική του πραγματογνωμοσύνη η οποία και ακολουθεί την υπόθεση σ' όλα τα στάδια της ποινικής της εξέλιξης.

Πιστεύεται ότι πολλοί γιατροί είναι απρόθυμοι να εξετάσουν το θύμα βιασμού γιατί δεν θέλουν να κλιθούν από το δικαστήριο να καταθέσουν και ότι σ' αυτή τους την προσπάθεια αποφυγής της παράστασής τους στη δίκη, πολλές φορές δεν καταγράφουν τα στοιχεία που εντοπίζουν (π.χ. τα τραύματα του θύματος)[287]. Επίσης έχει υποστηριχθεί[288] ότι οι γιατροί που συνήθως εξετάζουν τα θύματα είναι χαμηλών ικανοτήτων και όχι πάντα γυναικολόγοι, ότι η ιατρική φροντίδα που τους παρέχεται δεν είναι πάντα η κατάλληλη, ότι δεν υπάρχει καμιά απολύτως ψυχολογική υποστήριξη και ότι τα θύματα δεν ενημερώνονται για τις μεθόδους αποφυγής εγκυμοσύνης και για τις απαραίτητες μεθόδους ελέγχου μετάδοσης αφροδίσιων νοσημάτων.

Χαρακτηριστική είναι η παρακάτω αφήγηση ενός θύματος βιασμού που ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία και υποβλήθηκε στις, επιβεβλημένες από το νόμο, ιατρικές εξετάσεις σε δημόσιο νοσοκομείο:

> .. έπειτα άρχισε μια επώδυνη εξέταση στον κόλπο μου. Πάρθηκαν φωτογραφίες... έπρεπε να περιμένω γυμνή για ακόμη δύο ώρες. Ο

[283] Wood (1973), όπ. π., βλ. σημ. 257.
[284] Wood (1973), όπ. π., βλ. σημ. 257.
[285] Wood (1973), όπ. π., βλ. σημ. 257.
[286] Wood (1973), όπ. π., βλ. σημ. 257.
[287] Public Document (1977), όπ. π., βλ. σημ. 261, σελ. 347.
[288] Public Document (1977), όπ. π., βλ. σημ. 261, σελ. 348.

> γιατρός με μεταχειρίσθηκε σαν ένα μεγάλο κομμάτι κρέας. Προφανώς ήθελε να με κάνει να πιστέψω πως είχε αίσθηση του χιούμορ, γιατί αστειεύτηκε: «Πρέπει να κάνεις καλύτερες παρέες στο μέλλον»[289].

Από την έρευνα της Cohn[290], που διεξήχθη πάνω σ' ένα δείγμα 62 θυμάτων βιασμού από άγνωστους δράστες, βρέθηκε ότι όλες σχεδόν οι γυναίκες πήγαν σε γιατρό μετά το βιασμό τους. Η πρώτη ερώτηση του γιατρού αφορούσε στο αν το θύμα ήταν παρθένα. Αν το θύμα δεν ήταν παρθένα, αυτό σήμαινε ότι θα έπρεπε να περιμένει μια τέτοια συμπεριφορά με τη ζωή που κάνει. Ανεξάρτητα όμως με τα παραπάνω, οι γιατροί έκαναν σαφές ότι ο βιασμός δεν θα μπορούσε να συμβεί, χωρίς τη συνεργασία του θύματος. Τέλος, βρέθηκε ότι το ιατρικό προσωπικό έκανε τα θύματα να αισθάνονται ένοχα και ντροπιασμένα, εκφράζοντας την άποψη ότι ο βιασμός δε θα είχε διαπραχθεί αν δεν το ήθελε το θύμα.

Όλη η παραπάνω κατάσταση είναι εξουθενωτική, εξευτελιστική, ανυπόφορη και δυσβάσταχτη για το θύμα, το οποίο απογοητεύεται και αποθαρρύνεται να συνεχίσει την ποινική δίωξη της υπόθεσης[291].

2.3.3. Η δεύτερη θυματοποίηση του θύματος βιασμού μέσα στο ποινικό σύστημα.

> Τα θύματα θυματοποιούνται, τόσο ως αποτέλεσμα του εγκλήματος, όσο και ως αποτέλεσμα της εισόδου τους στο σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης[292].

Η έννοια του «δεύτερου τραυματισμού» (second injury) του θύματος, που εμφανίστηκε στη εγκληματολογία από τον Symonds[293], αναφέρεται σε μια σταδιακή κλιμάκωση των συνεπειών της θυματοποίησης, ως αποτέλεσμα της κοινωνικής

---

[289] Anonymously Written (1973), όπ. π., βλ. σημ. 258.
[290] Cohn (1973), όπ. π., βλ. σημ. 61, σελ. 11.
[291] Wood (1973), όπ. π., βλ. σημ. 257.
[292] Knudten, R.D., A.C. Meade, a.c. Knudten και W.G. Doerner (1977): Victims and witnesses: Their experiences with crime and the criminal justice system. Washington, D.C.: U.S.G.P.O., σελ. 4.
[293] Symonds (1980), όπ. π., βλ. σημ. 228.

αντιμετώπισης του θύματος μετά το έγκλημα και της ενοχοποίησής του, τόσο από τους επίσημους φορείς, όσο και από το ευρύτερο κοινό. Η Williams[294] περιέγραψε τη σκληρή και απάνθρωπη διαδικασία της αντιμετώπισης του θύματος βιασμού από το σ.π.δ., που όπως συμφωνεί και η ίδια είναι πιθανότερο να την αντιμετωπίσουν οι έγχρωμες γυναίκες, ως «δευτερεύουσα θυματοποίηση».

Μια από τις μεγαλύτερες ταλαιπωρίες που υφίσταται το θύμα βιασμού, είναι η αναγκαιότητα του να ζήσει την εμπειρία του βιασμού του πολλές φορές, κατά την ποινική διαδικασία και εξέλιξη της υπόθεσής του. Είναι υποχρεωμένο να αφηγηθεί την εμπειρία του, με κάθε λεπτομέρεια και πολλές φορές. Αυτή, η εξουθενωτική για το θύμα διαδικασία, διαρκεί από το αστυνομικό στάδιο, μέχρι και την τελευταία φάση της συζήτησης της υπόθεσης στο ακροατήριο. Σύμφωνα με τους Kidd και Chayet, "το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης μπορεί από μόνο του να αποτελέσει πηγή επιπρόσθετης ταλαιπωρίας"[295].

Σύμφωνα με τον Lizotte[296], αντίθετα με τη μεταχείριση των άλλων θυμάτων, το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης συνεχίζει να τραυματίζει το θύμα βιασμού κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Πράγματι, η ποινική δίωξη των υποθέσεων βιασμού έχει χαρακτηριστεί ως « δεύτερη επίθεση»[297], αφού το θύμα είναι διπλά τραυματισμένο, μια φορά από το δράστη και μια από τις επίσημες αρχές δίωξης και καταστολής του εγκλήματος[298].

Από την έρευνα του Stuart[299] βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, τόσο στην αστυνομία, όσο και στο δικαστήριο, προβλήματα που έχουν καταστροφικές συνέπειες πάνω τους. Το μεγαλύτερο ποσοστό των θυμάτων της έρευνας δήλωσαν ότι η αστυνομία τα αντιμετώπισε ταπεινωτικά και με σκεπτικισμό. Από την άλλη μεριά, τα θύματα διαπίστωσαν μια τάση της αστυνομίας να μην προωθήσει

---

294 Williams (1984), όπ. π., βλ. σημ. 93.
295 Kidd και Chayet (1984), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 101, σελ. 45.
296 Lizotte, A. (1986): Determinants of completing rape and assault. *Journal of Quantitative Criminology*, τομ. 2, τευχ. 3.
297 Williams και Holmes (1981), όπ. π., βλ. σημ. 248.
298 Geis, G. (1977): Forcible rape: An introduction. Στο D. Chappell, D. Geis και G. Geis (eds.): The crime, the victim, and the offender. Columbia University Press, New York.
299 Stuart, D. (1993): No real harm done: Sexual assault and the criminal justice system. Στο P.W. Easteal (eds.): Without consent: Confronting adult sexual violence. Σελ. 95 - 106.

ποινικά τις υποθέσεις τους, από τις οποίες οι περισσότερες μπήκαν στο αρχείο. Τέλος, σύμφωνα με τις δηλώσεις των περισσότερων θυμάτων της έρευνας, η εμπειρία τους στο ακροατήριο ήταν περισσότερο επώδυνη. Το δικαστήριο αναγνώριζε στα θύματα ελάχιστα δικαιώματα και αμφέβαλε έντονα για την αξιοπιστία τους.

Μια από τις πιο σημαντικές αποφάσεις του θύματος, είναι η απόφασή του να ειδοποιήσει την αστυνομία. Η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία μπορεί να έχει σημαντικές, άμεσες και μακροπρόθεσμες, συνέπειες για τα θύματα[300]. Αν ο ύποπτος συλληφθεί από την αστυνομία, τα θύματα μπορεί να ικανοποιηθούν από το ότι ο δράστης μπορεί να τιμωρηθεί, από το ότι η ιδιοκτησία τους μπορεί να επιστραφεί και από το ότι τόσο ο δράστης, όσο και άλλοι, μπορεί να εμποδιστούν από το να διαπράξουν παρόμοιες πράξεις στο μέλλον. Από την άλλη πλευρά, η επαφή του θύματος με την αστυνομία μπορεί μόνο να επιδεινώσει την κατάστασή του, προκαλώντας αυτό που ο Symonds[301] ονόμασε «δεύτερο τραυματισμό». Αντιμετωπίζοντας τους - όχι και τόσο ευχάριστους - λειτουργούς του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς και τις ανυπόφορες διαδικασίες της ανάκρισης, τα θύματα μπορεί να βιώσουν επιπρόσθετη ένταση και δυσαρέσκεια ως αποτέλεσμα της αναφοράς του εγκλήματος.

Ενώ πολλοί συγγραφείς έχουν προτείνει ότι ο βιαστής μπορεί να αντιμετωπίζεται ως θύμα στα πλαίσια του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, οι Burgess και Holmstrom[302] έχουν υποστηρίξει το αντίθετο, ότι δηλαδή, το θύμα βιασμού αντιμετωπίζεται όπως και ο δράστης. Η διαδικασία στο ακροατήριο είναι, για τα θύματα, το ίδιο επώδυνη όσο και ο ίδιος ο βιασμός τους. Αυτό φάνηκε καθαρά από τα αποτελέσματα από την έρευνα των Burgess και Holmstrom[303], τόσο με τις παρατηρήσεις των ερευνητών κατά τη διάρκεια των δικών βιασμού, όσο και με τις απευθείας συζητήσεις με τα θύματα σχετικά με τα αισθήματά τους από τη δοκιμασία τους στο ακροατήριο.

---

[300] Freize, Hymer και Greenberg (1987), όπ. π., σημ. 230.
[301] Symonds (1980), όπ. π., βλ. σημ. 228.
[302] Burgess, A.C. και L.L. Holmstrom (1973): Rape: The victim and the criminal justice system. Paper presented at the First International Symbosium on Victimology. Jerusalem, 2 - 6 Σεπτεμβρίου.
[303] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237.

Τρία είναι τα στοιχεία της δομής και της λειτουργίας των δικαστηρίων που κάνουν το θύμα βιασμού να αισθάνεται ότι μέσα στο δικαστήριο θυματοποιήται, όσο και κατά τη διάρκεια του βιασμού. Τα στοιχεία αυτά είναι, σύμφωνα με τους Burgess και Holmstrom[304], τα εξής:

i) Οι καθυστερήσεις στη διαδικασία. Οι πολυάριθμες καθυστερήσεις και αναβολές είναι ο κανόνας και όχι η εξαίρεση στις δικαστικές διαδικασίες. Συχνά το θύμα φτάνει και περιμένει μέχρι και δύο ώρες για να του πουν ότι ο κατηγορούμενος έχει αλλάξει δικηγόρο, ότι ο δικηγόρος δεν έχει εμφανιστεί ή ότι ένας μάρτυρας υπεράσπισης δεν είναι διαθέσιμος τη συγκεκριμένη ημέρα. Ο χρόνος ανάμεσα στην ημέρα του βιασμού και την ημέρα της τελικής ετυμηγορίας, είναι συνήθως από έναν έως ενάμιση χρόνο.

ii) Η δημοσιότητα της δίκης. Τα θύματα βιασμού δίνουν την κατάθεσή τους μπροστά σε κοινό. Επίσης το θύμα θα πρέπει να επαναλάβει δημόσια τις λεπτομέρειες του βιασμού, καθώς και λεπτομέρειες που άπτονται της προσωπικής του ζωής. Ο καθένας μέσα στο δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει το βιασμό του θύματος, έστω και από δεύτερο χέρι.

iii) Το θύμα και ο δράστης αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο. Σύμφωνα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, μόνο ο κατηγορούμενος δικάζεται στο δικαστήριο. Ομως, κατά τη διάρκεια της δίκης, γίνεται προφανές ότι μέσα στο μυαλό των παριστάμενων, στη δίκη, ατόμων δε δικάζεται μόνο ο δράστης, αλλά και το θύμα. Αυτό γίνεται περισσότερο κατανοητό όταν κάποιος μελετήσει τα θέματα που τίθενται σε συζήτηση κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας. Τα θέματα αυτά, σύμφωνα με τους Burgess και Holmstrom[305], είναι τα εξής: 1) Ο βαθμός συναίνεσης του θύματος, 2) ο βαθμός αντίστασής του, 3) η σεξουαλική υπόληψη και φήμη του, 4) οι συνήθειες και η συμπεριφορά του, 5) ο γενικότερος χαρακτήρας του, 6) η συναισθηματική του κατάσταση και τέλος, 7) το αν το θύμα ανέφερε, με δική του πρωτοβουλία, το περιστατικό στην αστυνομία.

---

[304] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 28.
[305] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 28.

Τα θύματα βιασμού που η υπόθεσή τους καταλήγει στο ακροατήριο είναι συνήθως ελάχιστα προετοιμασμένα για τη δίκη[306]. Η αντιμετώπιση του δράστη, αποτελεί μια δυσάρεστη εμπειρία για το θύμα. Επιπλέον, το θύμα εξαναγκάζεται να ξαναζήσει την εμπειρία του βιασμού του, τόσο νοητικά όσο και προφορικά, ενώ εξετάζεται κάθε λεπτομέρεια του περιστατικού. Επίσης, το θύμα είναι επιφορτισμένο με την υποχρέωση να αποδείξει ότι η συνουσία επήλθε χωρίς τη θέληση και τη συναίνεσή του[307]. Αν βρεθεί σπέρμα στον κόλπο του θύματος, αυτό αποτελεί απόδειξη ότι έλαβε χώρα η σεξουαλική πράξη και ο σωματικός τραυματισμός, συνήθως, αποτελεί απόδειξη αντίστασης του θύματος[308].

Οπως έχει σημειώσει η Τσαλίκογλου[309], σύμφωνα με μαρτυρίες γυναικών που έχουν παρευρεθεί ως πολιτική αγωγή σε δίκες βιασμού, το δικαστήριο είναι προκατειλημμένο απέναντι στο θύμα και αυτή η προκατάληψη συμβάλει στη δεύτερη θυματοποίησή του κατά τη διάρκεια της ποινικής δίκης. Πολλές φορές ο δικαστής, εκ παραδρομής, αποκαλεί το θύμα δράστη και αντίστροφα και υποβάλλει στο θύμα εξευτελιστικές ερωτήσεις του τύπου: αν φορούσε εσώρουχο κατά το βιασμό του, ποιες είναι οι σεξουαλικές σχέσεις που έχει με τον αρραβωνιαστικό του, κ.λπ.

Ο συνήγορος υπεράσπισης έχει το δικαίωμα να ανακρίνει το θύμα. Συνήθως, προσπαθεί να αμφισβητήσει την αξιοπιστία του θύματος και να αποδείξει ότι αυτό προκάλεσε και συνεπώς ευθύνεται για το βιασμό του[310]. Η διαδικασία της κατάθεσης είναι άκρως προσβλητική και ενοχλητική για το θύμα και του προκαλεί συναισθήματα ενοχής. Συνολικά, η εμπειρία στο ακροατήριο δημιουργεί στο θύμα την αίσθηση ότι δε δικάζεται ο βιαστής, αλλά αυτό το ίδιο το θύμα[311].

Πιο συγκεκριμένα, από την έρευνα των Burgess και Holmstrom[312] βρέθηκε ότι τα θύματα, μιλώντας μετά την εμπειρία τους στο δικαστήριο, έτειναν να εστιάζουν την

---

306 Peters, J.J., L.C. Meyer και N.E. Carroll, (1976): The Philadelphia assault victim study. Final Report from the National Institute of Mental Health. ROIMH 21304, σελ. 100.
307 Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9, σελ. 412 - 420.
308 Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. σημ. 3, σελ. 199.
309 Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 135.
310 Peters, J.J. (1973): Child rape: Defusing a psychological time bomb. *Hospital Physician*, σελ. 46 - 49.
311 Peters, Meyer και Carroll (1976), όπ. π., βλ. σημ. 306, σελ. 100.
312 Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237.

προσοχή τους, όχι στον πραγματικό βιασμό τους από το δράστη, αλλά στον προφορικό βιασμό τους από το συνήγορο υπεράσπισης. Τα θύματα δήλωσαν ότι ο συνήγορος τους προκάλεσε νευρικό κλονισμό, ότι ήταν προσβλητικός, διαστρέβλωνε τα λόγια τους, τα ταπείνωνε, τα έκανε να κλαίνε και γενικά ότι τα έφερε σε πολύ δύσκολη θέση. Αυτές οι δηλώσεις είναι παρόμοιες με τις δηλώσεις των ίδιων θυμάτων για το βιαστή τους, που τις έκαναν αμέσως μετά το έγκλημα.

Τα θύματα που φτάνουν στο ακροατήριο, συχνά, έχουν την πεποίθηση ότι η εμπειρία αυτή θα είναι το αποκορύφωμα των δυσκολιών και προσδοκούν ότι μετά τη δίκη θα είναι ικανά να αρχίσουν μια νέα ζωή[313]. Δυστυχώς, για τις περισσότερες γυναίκες, αυτό δεν είναι αλήθεια. Είναι περιβόητα τα χαμηλά ποσοστά καταδίκης στις υποθέσεις βιασμού. Η Brownmiller[314] έχει δείξει ότι μόνο για το 3% των βιαστών που συλλαμβάνονται, τελικά τα δικαστήρια εκδίδουν καταδικαστική απόφαση. Το χάσμα ανάμεσα στις προσδοκίες του θύματος και την πραγματικότητα της κατάστασης, κάνει την επακόλουθη κοινωνική προσαρμογή του θύματος ακόμη πιο δύσκολη[315].

Τα ψυχολογικά αποτελέσματα των δικαστικών διαδικασιών πάνω στο θύμα είναι, συνήθως, καταστροφικά[316]. Οι Medea και Thompson[317] ανέφεραν ότι πολλοί αστυνομικοί έχουν δηλώσει ότι δεν θα ήθελαν οι γυναίκες τους ή οι κόρες τους να υποβληθούν σε μια δίκη βιασμού. Όταν η ετυμηγορία του δικαστηρίου είναι αθωωτική για το δράστη, τα αποτελέσματα και οι συνέπειες της, πάνω στο θύμα, μπορεί να είναι τραγικές[318].

---

313 Peters, Meyer και Carroll (1976), όπ. π., βλ. σημ. 306, σελ. 100.
314 Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9, σελ. 190.
315 Peters, Meyer και Carroll (1976), όπ. π., βλ. σημ. 306, σελ. 100.
316 Burgess, A.W. και L.L. Holmstrom (1974): Rape: Victims of crisis. Bowie, Md.: Brady.
317 Medea, A. και K. Thompson (1974): Against rape: A survival manual for women: How to cope with rape physically and emotionally. New York: Farrar, Straus & Girraux.
318 Burgess και Holmstrom (1974), όπ. π., βλ. σημ. 316.

2.3.4. Οι στάσεις των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης απέναντι στο θύμα βιασμού.

> Πολλοί αξιωματούχοι (του ποινικού συστήματος), ιδιαίτερα οι αρχαιότεροι, πιστεύουν ότι αν η γυναίκα δεν παρουσιαστεί μελανιασμένη, δεν υπάρχει βιασμός. Επίσης αναρωτιούνται: «Αν η γυναίκα δεν είναι παρθένα, ποιο είναι το μεγάλο αδίκημα;»[319].
>
> Detective Al Simon,
> Central Park Precinct.
> *New York Times, 30/1/1972.*

Αν κάποιος μελετήσει προσεκτικά τις πρακτικές και τη στάση των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου (αστυνομικούς, εισαγγελείς, δικαστές, κ.λπ.) θα παρατηρήσει ότι είναι αρνητικά τοποθετημένοι απέναντι στο θύμα βιασμού και πιστεύουν ότι το ίδιο το θύμα προκάλεσε το βιασμό του.

Οι στάσεις του κοινού, όσον αφορά στον ορισμό του βιασμού, διαφέρουν κατά πολύ και είναι ασυνεπείς με τον ορισμό του βιασμού, έτσι όπως αυτός διατυπώνεται από τον ποινικό νόμο. Τα αποτελέσματα των ερευνών (Bachman και Ward[320], Bourque[321], Shotland και Goodstein[322]) έχουν αποδείξει ότι τα άτομα του ευρύτερου κοινού είναι πιθανότερο να ορίσουν μια σεξουαλική επίθεση ως βιασμό, αν ο δράστης είναι άγνωστος στο θύμα, αν ο δράστης χρησιμοποίησε σωματική βία, αν το θύμα αντιστάθηκε σθεναρά στην επίθεση και τέλος, αν το θύμα τραυματίστηκε κατά τη διάρκεια του βιασμού. Οι στάσεις αυτές αφθονούν στον πολιτισμό μας, μαζί με ορισμένους άλλους μύθους σχετικά με το βιασμό, όπως: «οι γυναίκες ισχυρίζονται ότι βιάστηκαν μόνο όταν τις έχει παρατήσει ο σύντροφος τους ή έχουν κάτι να συγκαλύψουν» ή «οι γυναίκες μπορούν να αντισταθούν σ' έναν βιαστή αν πραγματικά το θέλουν» ή «μόνο τα κακά κορίτσια βιάζονται»[323].

Οι παραπάνω στάσεις και μυθολογίες, έχει αποδειχθεί ότι έχουν επηρεάσει και διαποτίσει και τις στάσεις των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης που έρχονται

---

[319] Βλ. Schultz (1977), όπ. π., βλ. σημ. 2.
[320] Bachman, R. και S. Ward (1990): What constitutes rape? A factorial survey analysis of a student population. Parer presented at the annual meeting of the American Sociological Association. Washington, D.C.
[321] Bourque, L.R. (1989): Defining rape. Durham, N.C.: Duke University Press.
[322] Shotland, L.R. και L. Goodstein (1983): Just because she doesn't want to doesn't mean it's rape: An experimentally based causal model of the perception of rape in a dating situation. *Social Psychology Quarterly*, τομ. 46, σελ. 220 - 232.
[323] Burt (1980), όπ. π., βλ. σημ. 106, σελ. 217.

σε επαφή με τα θύματα βιασμού (Burt[324], Feild[325]), καθώς επίσης και ολόκληρη τη διαδικασία λήψης αποφάσεων μέσα στο ποινικό σύστημα, από την απόφαση για σύλληψη κάποιου υπόπτου, μέχρι και την ετυμηγορία των ενόρκων κατά τη διάρκεια της ποινικής δίκης του βιασμού (Berger[326], Kerstetter[327], LaFree[328]).

Σύμφωνα με τους Goodstein και Lutze[329], ο εισαγγελέας είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και είναι υπεύθυνος για την καθοριστική απόφαση αρχειοθέτησης των αναφερόμενων, στην αστυνομία, υποθέσεων βιασμού ή προώθησής τους στο ακροατήριο.

Ελάχιστα είναι γνωστά για τη στάση των εισαγγελέων απέναντι στις υποθέσεις βιασμού. Είναι, όμως, γνωστό ότι μια μεγάλη αναλογία των υποθέσεων που αναφέρονται στην αστυνομία ή που τελικά φτάνουν στον εισαγγελέα με άλλο τρόπο, αρχειοθετούνται και ως εκ τούτου δεν φτάνουν ποτέ στο ακροατήριο. Από την έρευνα της Caringella-MacDonald[330] βρέθηκε ότι σχεδόν τα 2/3 του συνόλου των υποθέσεων που φτάνουν στον εισαγγελέα μπαίνουν στο αρχείο, προτού φτάσουν στο ακροατήριο. Η απόφαση του εισαγγελέα να αρχειοθετήσει μια υπόθεση ίσως να προέρχεται, λιγότερο από μια αντανάκλαση των προσωπικών του απόψεων και παραστάσεων για το έγκλημα του βιασμού, και περισσότερο από μια ορθολογική αξιολόγηση της αναμενόμενης αντίδρασης των δικαστών και των ενόρκων, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο[331].

Από την άλλη μεριά, οι ένορκοι είναι συνήθως άτομα μεγάλης ηλικίας και προέρχονται κυρίως από τα μεσαία στρώματα[332]. Συνεπώς, είναι πιθανό να έχουν πιο συντηρητικές στάσεις απέναντι στο βιασμό και το θύμα του και να ενστερνίζονται τους

---

[324] Burt, M.R. (1978): Attitudes supportive of rape in American culture. House Committee on Science and Technology. Hearing: 95th Congress, 2nd session. Washington, D.C.: U.S.G.P.O.
[325] Feild (1978): όπ. π., βλ. σημ. 84.
[326] Berger, V. (1977): Man's trial, women's tribulation: Rape casesin the courtroom. *Collumbia Law Review*, τομ. 77, σελ. 1 - 103.
[327] Kerstetter (1990), όπ. π., βλ. σημ. 1.
[328] LaFree (1989), όπ. π., βλ. σημ. 92.
[329] Goodstein και Lutze, όπ. π., βλ. σημ. 178, σελ. 171.
[330] Caringella - MacDonald, S. (1984): Sexual assault prosecution: An examination of model rape legislation in Michigan. *Women and Politics*, τομ. 4, τευχ. 3, σελ. 65 - 82.
[331] Goodstein και Lutze, όπ. π., βλ. σημ. 178, σελ. 171.
[332] Kalven και Zeisel (1966), όπ. π., βλ. σημ. 89.

μύθους που αφορούν στο συγκεκριμένο έγκλημα[333]. Γι' αυτό και δεν είναι παράξενο το γεγονός ότι αρκετές μελέτες έχουν αποδείξει ότι οι ένορκοι αντιμετωπίζουν με προκατάληψη τις υποθέσεις αυτού του τύπου και κυρίως το θύμα του βιασμού[334].

2.3.5. Ο τρόπος με τον οποίο ο δράστης και το θύμα προσλαμβάνουν το βιασμό.

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που προκαλούν αμφιβολίες στα θύματα σχετικά με ορισμένα εγκλήματα που διαπράττονται εναντίον τους. Οι κυριότεροι απ' αυτούς, σύμφωνα με τους Ruback et. al.[335], είναι οι παρακάτω:

ι) Ο βαθμός εγγύτητας του θύματος στο έγκλημα. Οταν τα εγκλήματα γίνονται γνωστά στο θύμα τους μετά τη διάπραξή τους (π.χ. διάρρηξη κατοικίας κατά την απουσία του ενοίκου), τότε το θύμα έχει περισσότερες αμφιβολίες για το χαρακτηρισμό του περιστατικού, σε σχέση με τα εγκλήματα που διαπράττονται μπροστά στα μάτια του θύματος ή που το θύμα βιώνει προσωπικά τη διάπραξη του εγκλήματος (π.χ. σωματικές βλάβες, βιασμός, κ.λπ.).

ii) Η τοποθεσία διάπραξης του εγκλήματος. Στα εγκλήματα που διαπράττονται σε μη-οικείες για το θύμα τοποθεσίες, ιδιαίτερα σε τοποθεσίες όπου αναμένεται η διάπραξη εγκλημάτων (π.χ. σε σκοτεινά και κακόφημα δρομάκια μιας μεγάλης πόλης), τα θύματα έχουν ελάχιστες, έως καμιά αμφιβολία για το χαρακτηρισμό του περιστατικού ως εγκλήματος[336]. Αντίθετα, όσον αφορά στα εγκλήματα που λαμβάνουν χώρα σε πιο οικείες τοποθεσίες, όπου δεν αναμένεται η διάπραξη εγκλημάτων (π.χ. στο σπίτι του θύματος), τα θύματα είναι πιθανότερο να είναι αβέβαια σχετικά με το αν το περιστατικό αποτελεί έγκλημα[337].

---

[333] Goodstein και Lutze, όπ. π., βλ. σημ. 178, σελ. 171.
[334] Για περισσότερα πάνω σ' αυτό το θέμα, βλ. παρ. 2.3.2.2.
[335] Ruback, Greenberg και Westcott (1984), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 150.
[336] Shotland και Goodstein (1983), όπ. π., βλ. σημ. 322.
[337] LeJeune, R. και N. Alex (1973): On being mugged: The event and its aftermath. *Urban Life and Culture*, τομ. 2, σελ. 259 - 287.

iii) Ο τρίτος παράγοντας συνδέεται με τη φύση του ίδιου του εγκλήματος. Υπάρχει ένας αριθμός εγκλημάτων, που λόγω της φύσης τους, παρουσιάζουν μεγάλες δυσκολίες σχετικά με τον χαρακτηρισμό τους από τα θύματα, αλλά όχι μόνο απ' αυτά. Έτσι, για παράδειγμα, ο χαρακτηρισμός μιας σεξουαλικής επίθεσης ως βιασμού, είναι μια δύσκολη υπόθεση για το θύμα, ιδιαίτερα όταν ο δράστης και το θύμα είχαν βγει ραντεβού, όταν το θύμα προέβαλλε μικρή και μόνο προφορική αντίσταση, όταν η αντίσταση άρχισε πολύ αργά και όταν ο δράστης άσκησε ελάχιστη έως καμία σωματική βία[338]. Τέλος, οι απόπειρες είναι λιγότερο πιθανό να χαρακτηριστούν από τα θύματά ως εγκλήματα, σε σχέση με τα τετελεσμένα.

Από τη μεριά της, η Williams[339] υποστήριξε ότι για να ορίσει ένα θύμα μια σεξουαλική επίθεση ως βιασμό, θα πρέπει η επίθεση αυτή να συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά του «κλασσικού βιασμού» (classic rape). Θα πρέπει, δηλαδή, το θύμα και ο δράστης να είναι άγνωστοι μεταξύ τους, το θύμα να προβάλλει σθεναρή αντίσταση, να τραυματιστεί σοβαρά και η επίθεση να λάβει χώρα σε δημόσια περιοχή.

Ο Lizotte[340], από την πλευρά του, υποστήριξε ότι τα θύματα ορίζουν μια επίθεση ως βιασμό, μόνο τις "δυνατές υποθέσεις βιασμού" (strong rape cases), δηλαδή τις υποθέσεις εκείνες που διαθέτουν τα απαραίτητα εκείνα χαρακτηριστικά που θα τις καταστήσει ικανές να αντιμετωπιστούν με κατανόηση από το ποινικό σύστημα. Τέτοια χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τον Lizotte, είναι η έλλειψη οποιασδήποτε σχέση ανάμεσα στο δράστη και το θύμα, ο σοβαρός τραυματισμός του θύματος, οι ιατρικές εξετάσεις του θύματος σε νοσοκομείο, η ύπαρξη αποδεικτικών στοιχείων του εγκλήματος, κ.λπ.

Από τα παραπάνω, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι για να οριστεί μια σεξουαλική επίθεση ως βιασμός από το θύμα, θα πρέπει η επίθεση αυτή να λαμβάνει χώρα σε περιβάλλον που δεν είναι οικείο στο θύμα, ο δράστης να είναι άγνωστος, το θύμα να έχει αντισταθεί σθεναρά (σωματικά και προφορικά), το θύμα να έχει υποβληθεί σε ιατρικές εξετάσεις σε νοσοκομείο, ο δράστης να έχει ασκήσει σημαντικά ποσά βίας και ο βιασμός να είναι τετελεσμένος και όχι απόπειρα. Συνεπώς, οι παραπάνω περιπτώσεις

---

338 Shotland και Goodstein (1983), όπ. π., βλ. σημ. 322.
339 Williams (1984), όπ. π., βλ. σημ. 93.
340 Lizotte, A.J. (1985): The uniqueness of rape: Reporting assaultive violence to the police. *Crime and Delinquency*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 169 - 190.

βιασμού θα έχουν και τις περισσότερες πιθανότητες να αναφερθούν στην αστυνομία από τα ίδια τα θύματα.

Από την άλλη μεριά, οι βιαστές, σύμφωνα με τον McCaldon[341], έχουν μια τάση απο-ενοχοποίησης της πράξης τους και μετάθεσης της ευθύνης στο θύμα. Προσπαθούν να βρουν λογικά ή και παράλογα ερείσματα, έτσι ώστε να αποφύγουν την ενοχή και το χαρακτηρισμό του συμβάντος ως βιασμού. Σύμφωνα με την Polk[342], ένα από τα σημαντικά χαρακτηριστικά του βιασμού, είναι ότι πολλοί βιαστές, ακόμη και καταδικασμένοι σε ποινή κάθειρξης, δεν ορίζουν την πράξη τους ως εγκληματική. Όπως έχει υποστηρίξει η Russell[343]: «μερικοί βιαστές πιστεύουν ότι είναι εραστές». Για παράδειγμα, έχουν αναφερθεί αρκετά παραδείγματα βιαστών που έστειλαν στα θύματά τους ευχαριστήριες κάρτες και λουλούδια[344].

Με τις παραπάνω παρατηρήσεις συμφωνούν τα αποτελέσματα της έρευνας των Clark και Lewis[345]. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η πλειοψηφία των βιαστών δε θεωρούσαν ότι είχαν κάνει κάτι κακό, δεν έβλεπαν τη συμπεριφορά τους διαφορετική από των άλλων ανδρών και πολύ περισσότερο δεν παραδέχονταν ότι είχαν παραβεί τον ποινικό νόμο.

2.3.6. Οι στάσεις του κοινού και των θυμάτων βιασμού απέναντι στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Οι ηθικοπλαστικές και τιμωρητικές στάσεις της αστυνομίας δημιουργούν επιπρόσθετη ένταση στα θύματα βιασμού[346]. Αρκετά θύματα δηλώνουν τόσο ενοχλημένα από τις στάσεις και την αντιμετώπιση της αστυνομίας, όσο και από τον ίδιο το βιασμό.

---

[341] McCaldon, R.J. (1967): Rape. *Canadian Journal of Corrections*, τομ. 9, σελ. 43.
[342] Polk, K. (1985): Rape reform and criminal justice processing. *Crime and Deliquency*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 191 - 205.
[343] Russell (1975), όπ. π., βλ. σημ. 99, σελ. 110.
[344] Goode, E. (1983): Deviant behavior. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, σελ. 242.
[345] Clark και Lewis (1977), όπ. π., βλ. σημ. 75, σελ. 101.
[346] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. σημ. 3, σελ. 193.

Η εμπειρική έρευνα (Chackerian και Barrett[347], Chackerian[348]), έχει αποδείξει ότι οι θετικές αξιολογήσεις, σχετικά με τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα, της αστυνομίας από τους πολίτες, συνδέονται με υψηλά ποσοστά σύλληψης και χρήσης βίας, εκ μέρους των αστυνομικών τμημάτων. Από την άλλη μεριά, η μελέτη των Baker et. al.[349] σε τέσσερις πόλεις του Illinois και της Indiana αποκάλυψε μία μέτρια θετική σχέση ανάμεσα στη συνολική ικανοποίηση των πολιτών από τη λειτουργία της αστυνομίας και την εμπιστοσύνη τους στην ικανότητά της να συλλάβει τους εγκληματίες. Με άλλα λόγια, βρέθηκε ότι το κοινό παρουσιάζει υψηλότερους δείκτες ικανοποίησης από τη λειτουργία της αστυνομίας, όταν έχει εμπιστοσύνη στις ικανότητές της για σύλληψη των δραστών.

Το πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο, σχετικά με τον τρόπο που η αστυνομία αντιμετωπίζει τα θύματα βιασμού, είναι ότι τα αντιμετωπίζει πολύ άσχημα και ταπεινωτικά, ότι δεν πιστεύει τις μαρτυρίες τους και ότι εστιάζει την προσοχή της σε πράγματα που είναι πέρα από τα καθήκοντά της, όπως οι σεξουαλικές λεπτομέρειες.

Αντίθετα μ' αυτό το στερεότυπο, από την έρευνα των Burgess και Holmstrom[350], βρέθηκε ότι τα περισσότερα θύματα βιασμού μίλησαν ευνοϊκά σχετικά με το τρόπο που τα αντιμετώπισε η αστυνομία. Τα περισσότερα από το σύνολο των θυμάτων (83,6%) του δείγματος της παραπάνω έρευνας, μίλησαν είτε ευνοϊκά σχετικά με τον τρόπο που τα είχε αντιμετωπίσει η αστυνομία (31,5%), είτε ουδέτερα (52,1%). Μόνο το 10,3% μίλησε αρνητικά σχετικά με την αντιμετώπιση και τη μεταχείρισή του από την αστυνομία.

Πιο συγκεκριμένα, τα θύματα είπαν ότι: «η αστυνομία με έκανε να αισθανθώ καλύτερα», ή «ήταν πολύ εξυπηρετικοί». Η περισσότερο ευνοϊκή δήλωση για την αστυνομία ήταν η ακόλουθη: «Η αστυνομία ήταν εξυπηρετική. Έχω τον υπέρτατο σεβασμό για την αστυνομία. Ήταν απίστευτα ευγενικοί.... Δεν ξέρω τι μπορώ να κάνω για να τους το ξεπληρώσω». Επίσης, μια άλλη γυναίκα ανέφερε ότι είχε αρνητικές στάσεις σχετικά με τον τρόπο που η αστυνομία αντιμετωπίζει τα θύματα βιασμού. Ωστόσο, αφού

---

[347] Chackerian, R. και R.F. Barrett (1973): Police professionalism and police evaluation. *Urban Affairs Quarterly*, τομ. 8, σελ. 345 - 349.
[348] Chackerian, R. (1974): Police professionalism and citizen evaluation: A preliminary look. *Public Administration Review*, τομ. 44, σελ. 141 - 148.
[349] Baker, R., F. Meyer, A.M. Corbett και D. Rudoni (1977): Citizen evaluation and the police service. Presented at the 1977 annual meeting of thw American Political Science Association.
[350] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 23.

σκέφτηκε τον τρόπο με τον οποίο η αστυνομία αντιμετώπισε την προσωπική της περίπτωση, πρόσθεσε: «Πιστεύω ότι αυτό είναι μόνο προκατάληψη»[351].

Από την άλλη πλευρά, βρέθηκε ότι μόνο μια μικρή μειοψηφία θυμάτων του δείγματος, είχε αρνητικές στάσεις απέναντι στην αστυνομία, είτε σε σχέση με την αρχική εξέταση (ανάκριση), είτε σε σχέση με τη μετέπειτα αντιμετώπιση από την αστυνομία. Τα θύματα αυτά δήλωσαν: «Ο καθένας καθόταν τριγύρω και με κοίταζε επίμονα». «Δεν υπήρχε καμία μυστικότητα στην ομιλία μαζί τους», κ.λπ.[352].

Από τη μελέτης των Medea και Thompson[353], μολονότι μόνο το 30% των υποκειμένων του δείγματος ανέφεραν το βιασμό στις αρχές, βρέθηκε ότι, σχεδόν τα μισά απ' αυτά (44%), δήλωσαν ότι η αστυνομία ήταν εχθρική απέναντί τους, ενώ το 38% απάντησαν ότι ήταν φιλική. Τέλος, το 18% των θυμάτων δεν προσδιόρισε ακριβώς ή δεν έδωσε καμία απολύτως απάντηση.

Οι Peters et al.[354] ανέφεραν ότι το 79,3%, των θυμάτων που μελέτησαν, βαθμολόγησαν την αντιμετώπισή τους από την αστυνομία, στο πρώτο στάδιο, με το μέσο όρο ή πάνω απ' αυτόν. Η βαθμολόγηση της αντιμετώπισης του θύματος, στο μεταγενέστερο στάδιο των συνεντεύξεων από τους αστυνομικούς επιθεωρητές, έδειξε ότι το 68% των θυμάτων βαθμολόγησαν με τον μέσο όρο ή και πάνω απ' αυτόν.

Από την έρευνα του DeFrancis[355] βρέθηκε ότι η αντίδραση των μελών της οικογένειας του θύματος, προς την αστυνομία, όσον αφορά στον παιδικό βιασμό ήταν σε γενικές γραμμές ευνοϊκή. Σχεδόν οι μισοί (49%) εξέφρασαν ευνοϊκά σχόλια σχετικά με τις εμπειρίες τους με την αστυνομία, αλλά, πάνω από το 1/3 (37%) των υποκειμένων της έρευνας βρέθηκαν να είναι απογοητευμένα και εχθρικά σχετικά με τη λειτουργία και την αντιμετώπιση της αστυνομίας. Ο DeFrancis υποστήριξε ότι μερικές από τις παραπάνω αρνητικές αντιδράσεις ήταν παράλογες και προέρχονται από φανταστικές και απραγματοποίητες προσδοκίες σχετικά με τη λειτουργία της αστυνομίας.

---

[351] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 24.
[352] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237.
[353] Medea και Thompson (1974), όπ. π., βλ. σημ. 317.
[354] Peters, Meyer και Carroll (1976), όπ. π., βλ. σημ. 306, σελ. 95 - 99 και 131 - 132, πιν. 29.
[355] DeFrancis, V. (1969): Protecting the child victim of sex crimes committed by adults. Final Report. Denver: The American Humane Association , Children's Division.

Διαφωτιστικά, στο σημείο αυτό, θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι τα αποτελέσματα της έρευνας των Ashworth και Feldman-Summers[356], σχετικά με τις παραστάσεις των θυμάτων βιασμού απέναντι στην αποτελεσματικότητα του ποινικού συστήματος. Η έρευνα αυτή διεξήχθη πάνω σε θύματα βιασμού που είχαν αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία, σε θύματα επίθεσης μη-σεξουαλικού περιεχομένου και σε άτομα του ευρύτερου κοινού. Η έρευνα αυτή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι παραστάσεις των ατόμων απέναντι στην αποτελεσματικότητα του ποινικού συστήματος επηρεάζονται: i) από το αν είναι θύματα ή όχι, ii) από το είδος της θυματοποίησης και iii) από το χρόνο παραμονής στο ποινικό σύστημα.

Πιο συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι οι παραστάσεις των θυμάτων βιασμού, γίνονταν συνεχώς και περισσότερο αρνητικές, όσο περνούσε ο χρόνος από τη στιγμή της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Δε βρέθηκε, όμως, να ισχύει το ίδιο, τόσο στα θύματα μη-σεξουαλικών επιθέσεων, όσο και στα άτομα του ευρύτερου κοινού. Το παραπάνω αποτέλεσμα, ίσως, να μπορεί να εξηγηθεί από τα πολύ μικρά ποσοστά σύλληψης και καταδίκης των δραστών στις υποθέσεις αυτού του τύπου. Για παράδειγμα, αξίζει να σημειωθεί ότι, από την έρευνα αυτή, βρέθηκε ότι μόνο ένα από τα είκοσι-έξι θύματα βιασμού, είδαν το βιαστή τους να καταδικάζεται και να φυλακίζεται για την πράξη του.

Η παραπάνω αιτιολογία υποστηρίζεται και από τα ερευνητικά δεδομένα που παρουσιάσθηκαν από τον Ennis[357]. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά, η δυσαρέσκεια των θυμάτων για το ποινικό σύστημα βρέθηκε να μειώνεται, όσο μεγαλύτερη ήταν η ποινική εξέλιξη της υπόθεσής τους. Τα λιγότερο δυσαρεστημένα θύματα ήταν εκείνα που ο δράστης οδηγήθηκε σε καταδίκη και που η ποινή που του επιδικάστηκε ήταν σύμφωνη με τις προσδοκίες του θύματος.

Επίσης, τα αποτελέσματα της έρευνας των Ashworth και Feldman-Summers έδειξαν ότι τα θύματα βιασμού έχουν τις περισσότερο αρνητικές στάσεις απέναντι στην αποτελεσματικότητα του πανικού συστήματος, σε σχέση με τα υπόλοιπα θύματα

---

[356] Ashworth, C.D. και S. Feldman-Summers (1978): Perceptions of the effectiveness of the criminal justice system: The female victim's perspective. *Criminal Justice and Behavior*, τομ. 5, τευχ. 3.

[357] Ennis (1967): όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30, σελ. 47 - 51.

επίθεσης. Το αποτέλεσμα αυτό δε φαίνεται να είναι παράλογο αν αναλογιστούμε την αναποτελεσματικότητα του ποινικού συστήματος στη σύλληψη και την καταδίκη των βιαστών. Από την άλλη πλευρά, βρέθηκε ότι οι παραστάσεις των θυμάτων βιασμού απέναντι στο ποινικό σύστημα ήταν γενικά θετικότερες απ' αυτές των ατόμων του ευρύτερου κοινού. Όμως, αυτή η διαφορά βρέθηκε να μειώνεται με την πάροδο του χρόνου παραμονής των θυμάτων στο ποινικό σύστημα. Ενώ οι στάσεις των θυμάτων βιασμού γίνονταν σταδιακά όλο και πιο αρνητικές, οι στάσεις των ατόμων του ευρύτερου κοινού παρέμεναν σταθερές.

Οι Sperks et. al.[358], αντίθετα με τα αποτελέσματα της έρευνας των Ashworth και Feldman-Summers, απέδειξαν ότι οι παραστάσεις των θυμάτων απέναντι στο ποινικό σύστημα και την αστυνομία ειδικότερα, επηρεάζονται από τα προσωπικά χαρακτηριστικά τους, όπως π.χ. από την ηλικία, τη φυλή και το εισόδημά τους. Όμως, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι, η έρευνα αυτή δεν αφορούσε αποκλειστικά στα θύματα βιασμού, αλλά διεξήχθη σ' ένα δείγμα που το αποτελούσαν θύματα όλων των εγκλημάτων. Σε γενικές γραμμές, από την έρευνα αυτή βρέθηκε ότι η μεγάλη πλειοψηφία των ερωτώμενων (τόσο τα θύματα, όσο και τα άτομα του ευρύτερου κοινού) εξέφρασαν μεγάλο βαθμό ικανοποίησης από την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, τόσο στην περιοχή τους, όσο και γενικότερα.

Στα ίδια συμπεράσματα κατέληξε και η έρευνα του Ennis[359], σχετικά με τις παραστάσεις του κοινού απέναντι στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε ότι τα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα είναι θετικότερα προδιατεθειμένα απέναντι στην αστυνομία, σε σχέση με τα κατώτερα. Από την άλλη μεριά, τα άτομα που ανήκουν στη μαύρη φυλή, όλων των κοινωνικό-οικονομικών επιπέδων, παρουσιάζουν έντονες αρνητικές στάσεις απέναντι στην αστυνομία. Οι μαύροι άνδρες, άσχετα με το εισόδημά τους, εκτιμούν την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας ως χαμηλότερη, σε σχέση με τους λευκούς. Οι μαύρες γυναίκες είναι περισσότερο επικριτικές σχετικά με τη δράση της αστυνομίας, σε σχέση με τους μαύρους άνδρες. Επιπλέον, τα άτομα που ανήκουν στην

[358] Sparks, Genn και Dodd (1977), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 100, κεφ. 7 - 8.
[359] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 103, σελ. 43.

μαύρη φυλή παρουσιάζουν περισσότερο αρνητικές στάσεις για την αστυνομία, όσο το εισόδημά τους αυξάνει, σε σχέση με τους λευκούς οι οποίοι παρουσιάζουν ευνοϊκότερες στάσεις σχετικά με την αστυνομική αποτελεσματικότητα, όσο αυξάνεται το εισόδημά τους.

Επίσης, σύμφωνα πάντα με τον Ennis[360], οι μαύροι άνδρες είναι εντονότερα επικριτικοί, σε σχέση με τους λευκούς, όσον άφορά στην εντιμότητα της αστυνομίας. Επίσης, τόσο οι λευκές όσο και οι μαύρες γυναίκες, εμφανίζονται να αμφισβητούν σχετικά λιγότερο την αστυνομική εντιμότητα. Είναι δύσκολο να πει κανείς ποιες από τις στάσεις αυτές είναι προϊόντα μιας πραγματικής εμπειρίας με την αστυνομική διαφθορά και ποιες εκφράζουν τους διάφορους βαθμούς εχθρότητας απέναντι στην αστυνομία. Σε κάθε περίπτωση, τα ερευνητικά αποτελέσματα του Ennis, υποδηλώνουν μια πιο αρνητική στάση των μαύρων σε σχέση με τους λευκούς, όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα της αστυνομίας.

Τέλος, υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός ερευνών που αποδεικνύουν ότι τα άτομα του ευρύτερου κοινού έχουν αρνητικές παραστάσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, για πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος.

2.4. Ο βιασμός και το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Με τον όρο σύστημα, εννοούμε ένα σύνολο στοιχείων που αλληλοσυνδέονται μεταξύ τους και που έχουν κοινό σκοπό ή κοινή λειτουργική αποστολή[361]. Η ποινική δικαιοσύνη αποτελεί ένα σύστημα που συγκροτείται από επιμέρους υποσυστήματα, καθένα από τα οποία έχει δική του λειτουργική αποστολή.

---

[360] Ennis, (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 103, σελ. 43.
[361] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 79.

Σύμφωνα με τον ορισμό του Δασκαλάκη[362], το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης αποτελεί το σύνολο της οργανωμένης κοινωνικής αντίδρασης κατά του εγκλήματος που έχει ανατεθεί σε όργανα πρόληψης, ανακάλυψης, δίωξης, ανάκρισης, απόφασης και εκτέλεσης της απόφασης, των οποίων η λειτουργία αποτελεί ένα αδιάσπαστο σύνολο που χαρακτηρίζεται από την κοινότητα του τελικού σκοπού.

Σύμφωνα πάντα με τον Δασκαλάκη[363], η δομή του συστήματος αποτελείται από τον «κεντρικό πυρήνα» και τα «περιφερειακά υποσυστήματα». Ο «κεντρικός πυρήνας», που τον ονομάζει «δικαιοσύνη υπό στενή έννοια», συγκροτείται από τα ανακριτικά και δικαιοδοτικά όργανα, όπως, ανακριτές, δικαστικά συμβούλια, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια, ακυρωτικό δικαστήριο. Επίσης, αποτελείται από όργανα επιφορτισμένα με τη δίωξη, δηλαδή τους εισαγγελείς οι οποίοι συγκροτούν τις εισαγγελίες και τους εισαγγελείς που αντιστοιχούν στα δικαστήρια κάθε βαθμού δικαιοδοσίας. Οι εισαγγελείς διατηρούν τη λειτουργική τους αυτοτέλεια σε σχέση με τα δικαστήρια. Έχουν ως αποστολή τους την άσκηση της ποινικής δίωξης, που είναι μια διαδικασία απαραίτητη για να επιληφθούν τα δικαστήρια των διαφόρων υποθέσεων. Είναι, όμως, τόσο στενά συνδεδεμένη με τα δικαστήρια, ώστε εντάσσεται και αυτή στον «κεντρικό πυρήνα» του συστήματος. Αυτός ο «κεντρικός πυρήνας», πλαισιώνεται από υποσυστήματα και πιο συγκεκριμένα, από την αστυνομία και το σωφρονιστικό σύστημα, τα οποία αποτελούν την περιφέρεια του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Ο βιασμός είναι το έγκλημα εκείνο που παρουσιάζει τις περισσότερες ιδιαιτερότητες, όσον αφορά στην ποινική του εξέλιξη, σε, σχέση με τα υπόλοιπα εγκλήματα. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι το έγκλημα στο οποίο παρατηρείται η ύπαρξη ενός διαφορετικού, μοναδικού και ιδιαίτερου τρόπου ποινικής αποκωδικοποίησης. Σύμφωνα με την ορολογία του Schur[364], το ποινικό σύστημα χαρακτηρίζεται από μια διάχυτη κουλτούρα «ανοχής του βιασμού». Αστυνομικοί, εισαγγελείς και δικαστές διακατέχονται από μια κυρίαρχη, στο ποινικό σύστημα, ιδεολογία ανοχής του βιασμού, ενοχοποίησης του θύματος και «προστασίας» του βιαστή.

---

362 Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 5.
363 Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 79 - 80.
364 Schur, E. (1984): Labeling women deviant. New York: Random House, σελ. 153.

2.4.1. Η ποινική διαδικασία στις υποθέσεις βιασμού.

> Ένας άνδρας θα πρέπει να είναι πολύ άτυχος για να καταδικαστεί για βιασμό. Πρέπει να είναι ανόητος ή κάτω από την επήρεια ναρκωτικών ή αλκοολούχων ποτών, για να αφήσει ίχνη αίματος, μελανιές, απειλές, σπέρμα... Θα πρέπει να έχει διαλέξει το είδος της γυναίκας για την οποία οι γείτονες δεν έχουν τίποτα να πουν, παρά καλά λόγια, η οποία να διαθέτει αρκετή «αυθάδεια» για να πάει αμέσως στο αστυνομικό τμήμα και να υποβάλλει μήνυση, και αν καταλήξει σε δίκη, να αντιμετωπίσει τη δημόσια ταπείνωση...[365]

Ο βιασμός είναι το μοναδικό ποινικό αδίκημα όπου δίνεται μεγαλύτερη προσοχή στη συμπεριφορά του θύματος, παρά του δράστη. Δεν εξετάζονται οι αντιδράσεις και η συμπεριφορά του δράστη, κατά τη διάρκεια του βιασμού, αλλά οι αντιδράσεις και η συμπεριφορά του θύματος. Εξετάζεται λεπτομερειακά το σεξουαλικό και ποινικό παρελθόν του θύματος και ακροφυγώς του δράστη. Αν το θύμα αντιστάθηκε σθεναρά στη σεξουαλική επίθεση και αν αυτό συνέβη, θα πρέπει να υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία (π.χ. ο σοβαρός τραυματισμός του). Αν η συναίνεση του θύματος προήλθε από επιθυμία για σεξουαλική επαφή ή μετά από λογικό φόβο σοβαρού τραυματισμού ή θανάτου του.

Ο βιασμός είναι το μοναδικό έγκλημα που ο δράστης παίζει το δεύτερο ρόλο στην ποινική αντιμετώπισή του, ενώ τον τραγικό ρόλο του πρωταγωνιστή υποδύεται το θύμα που αντιμετωπίζεται ως υπεύθυνο για τη μοίρα του. Είναι το μοναδικό έγκλημα όπου υπάρχει τόση δυσπιστία απέναντι στην κατάθεση και τις μαρτυρίες των θυμάτων. Όπου υπάρχουν οι περισσότερες μη-αναφερόμενες στην αστυνομία υποθέσεις. Όπου υπάρχουν οι περισσότερες υποθέσεις που μπαίνουν στο αρχείο, λόγω έλλειψης στοιχείων για την άσκηση της ποινικής δίωξης. Είναι το έγκλημα με τις λιγότερες καταδίκες, γιατί σ' ένα μεγάλο ποσοστό παύει οριστικά η ποινική δίωξη μετά από αίτηση του θύματος[366] και γιατί πολλές φορές ο δράστης καταδικάζεται για άλλα εγκλήματα και όχι για το κύριο, που είναι ο βιασμός. Τέλος, είναι το μοναδικό έγκλημα που η ετυμηγορία του δικαστηρίου στηρίζεται λιγότερο σε θέματα που αφορούν στο παρελθόν, στην

---

[365] Greer (1977), όπ. π., βλ. σημ. 59, σελ. 378.
[366] άρθρ. 344, Π.Κ.

προσωπικότητα και στη συμπεριφορά του δράστη και περισσότερο σε θέματα που αφορούν στο θύμα.

Η πρώτη επαφή μιας υπόθεσης, με το ποινικό σύστημα, γίνεται με την επισήμανση του βιασμού από την αστυνομία. Η επισήμανση γίνεται, είτε με την αυτεπάγγελτη αστυνομική δράση (η ποία είναι αμελητέα, ως ποσοστό επί του συνόλου), είτε με τις αναφορές των θυμάτων ή τρίτων ατόμων. Μόλις η αστυνομία λάβει γνώση για τη διάπραξη ενός βιασμού, είναι υποχρεωμένη να στείλει την υπόθεση στον εισαγγελέα.

Στο εισαγγελικό στάδιο, αφού γίνει μια πρώτη διαλογή των υποθέσεων και αρχειοθετηθούν αυτές που θα κριθούν ως νομικά αβάσιμες ή ουσιαστικά προφανώς αναληθείς, για τις υπόλοιπες θα ασκηθεί ποινική δίωξη και θα προωθηθούν, είτε απευθείας στο ακροατήριο, είτε σε ανάκριση. Στον ανακριτή, άλλοι από τους κατηγορούμενους κρατούνται προσωρινά στη φυλακή και άλλοι όχι.

Μετά την ανάκριση, οι υποθέσεις παραπέμπονται στο δικαστικό συμβούλιο όπου, άλλοι από τους κατηγορούμενους απαλλάσσονται με βούλευμα κι άλλοι παραπέμπονται στο ακροατήριο για να δικαστούν. Το θύμα βιασμού, μέχρι και πριν την έκδοση της δικαστικής απόφασης, έχει το δικαίωμα να ζητήσει την οριστική παύση της ποινικής δίωξης ή να μην αρχίσει, λόγω πιθανού τραυματισμού του από τη δημοσιοποίηση της υπόθεσης.

Στο ακροατήριο άλλοι αθωώνονται και άλλοι καταδικάζονται σε ποινή στερητική της ελευθερίας. Άλλοι από τους κατηγορούμενους καταδικάζονται για βιασμό και άλλοι μπορεί να καταδικαστούν για άλλες εγκληματικές πράξεις (π.χ. ένας βιαστής μπορεί να καταδικαστεί μόνο για σωματικές βλάβες ή για κλοπή). Απ' αυτούς που καταδικάστηκαν και υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος, άλλοι μπορούν να εξαγοράσουν την ποινή τους έναντι ορισμένου ποσού, άλλοι μπορούν να απολαύσουν του μέτρου της αναστολής εκτέλεσης της ποινής και μια τρίτη κατηγορία θα υποχρεωθεί να εκτίσει την ποινή του στη φυλακή.

Παρακάτω θα επιχειρήσουμε μια συστηματικότερη ανάλυση των ποινικών διαδικασιών στις υποθέσεις βιασμού και για τις ανάγκες της μελέτης μας θα

επικεντρώσουμε το ενδιαφέρον μας στην αστυνομική, την εισαγγελική και τη δικαστική φάση της ποινικής εξέλιξης.

2.4.1.1. Η *αστυνομική φάση*.

Σύμφωνα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, τα αστυνομικά όργανα, με την ιδιότητα του ανακριτικού υπαλλήλου, εξουσιοδοτούνται: i) να δέχονται μηνύσεις ή εγκλήσεις[367], ii) να εκτελούν ανακριτικές πράξεις μετά από εντολή της εισαγγελικής αρχής ή του ανακριτή[368], iii) να επιλαμβάνονται εγκλημάτων που καταλαμβάνονται έπ' αυτοφώρω και χωρίς προηγούμενη εντολή του εισαγγελέα ή του ανακριτή[369], iv) να διενεργούν προκαταρκτική εξέταση, μετά από εντολή του εισαγγελέα[370] και v) είναι υποχρεωμένα να ενημερώνουν τον εισαγγελέα για οποιοδήποτε στοιχείο που έρχεται στην αντίληψή τους και αφορά αξιόποινες πράξεις που διώκονται αυτεπάγγελτα[371].

Η αστυνομία έχει διπλή αποστολή. Από τη μια μεριά, είναι επιφορτισμένη με το μέλημα της πρόληψης του εγκλήματος μέσω της λειτουργίας της ως μηχανισμού αρμόδιου για την τήρηση της δημόσιας τάξης. Από την άλλη μεριά, είναι επιφορτισμένη με την καταστολή του εγκλήματος, δηλαδή τη διαπίστωση των εγκλημάτων, την ανακάλυψη των δραστών, τη σύλληψη και την παράδοσή τους στους μηχανισμούς του «κεντρικού πυρήνα» του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης. Μ' αυτήν την έννοια, η αστυνομία λειτουργεί ως βοηθητικό περιφερειακό υποσύστημα της ποινικής δικαιοσύνης[372].

Ποιος είναι όμως ο πραγματικός ρόλος της αστυνομίας μέσα στην κοινωνία; «Παρέχει ασφάλεια, λειτουργεί σα δίχτυ, ή ακόμα και σα σκουπιδοτενεκές, όπου καταλήγουν οι φόβοι και οι τραγικές ή γελοίες διαφορές;»[373].

---

[367] άρθρ. 42 παρ. 2, Κ.Π.Δ.
[368] άρθρ. 43, 33 παρ. 1, 243 παρ. 1, Κ.Π.Δ.
[369] άρθρ. 243 παρ. 2, Κ.Π.Δ.
[370] άρθρ. 43 παρ. 2, Κ.Π.Δ.
[371] άρθρ. 37 παρ. 1, Κ.Π.Δ.
[372] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 80.
[373] Houchon (1988), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 331, σελ. 14.

Από την έρευνα του Bercal[374] προέκυψε το συμπέρασμα ότι η αστυνομία θα μπορούσε περισσότερο να χαρακτηριστεί ως οργανισμός παροχής πληροφοριών, παρά ως οργανισμός που έχει ως μοναδική του αποστολή την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, από την παραπάνω έρευνα, βρέθηκε ότι ένας μεγάλος αριθμός από τις τηλεφωνικές κλίσεις που λαμβάνει η αστυνομία, αφορούσαν προβλήματα που λύθηκαν χωρίς την αποστολή, επί τόπου, αστυνομικών οργάνων. Πρόκειται για κλίσεις που είχαν να κάνουν με την παροχή πληροφοριών από την αστυνομία και οι οποίες βρέθηκε ότι αποτελούσαν το 22% των κλίσεων που έλαβε το αστυνομικό τμήμα του Detroit και το 18% των κλίσεων που έλαβε το αστυνομικό τμήμα του St. Louis. Οι κλίσεις αυτές αφορούσαν στην παροχή πληροφοριών και βοήθειας σχετικά με θέματα καυσίμων, ηλεκτρικού, τηλεπικοινωνιών και ύδρευσης, καθώς και πληροφορίες για ασυνήθιστα φαινόμενα, όπως δυνατοί άνεμοι, κεραυνοί, κ.λπ. και κλίσεις που είχαν ως κύριο σκοπό τους την επικοινωνία, προκειμένου να αποφορτιστούν και να μειωθούν κάποιες εντάσεις.

Ο νόμος δε δίνει στην αστυνομία τη διακριτική ευχέρεια και εξουσία να επιλέγει τις υποθέσεις στις οποίες κρίνει ότι θα πρέπει να ασκηθεί ποινική δίωξη και να θέτει στο αρχείο εκείνες, που σύμφωνα με τα δικά της κριτήρια, δεν αξίζουν τον κόπο να διωχθούν. Η αστυνομία είναι υποχρεωμένη να πράξει όσα ορίζονται από το νόμο για κάθε έγκλημα που θα υποπέσει στην αντίληψή της και κατόπιν αυτών να παραπέμψει την υπόθεση στον εισαγγελέα. Μόνο στις περιπτώσεις πταισμάτων η αστυνομία έχει το δικαίωμα να αρκεστεί σε μια απλή σύσταση.

Όμως, στην πραγματικότητα, σύμφωνα με το Δασκαλάκη[375], τα πράγματα είναι διαφορετικά γιατί η αστυνομία απονέμει στον εαυτό της το δικαίωμα της διακριτικής ευχέρειας και της επιλογής ανάμεσα στις ποινικές υποθέσεις.

Τα περισσότερα εγκλήματα έρχονται στη γνώση της αστυνομίας από τις καταμηνύσεις των ιδιωτών και όχι με τη δική της αυτεπάγγελτη δράση. Σύμφωνα με την έρευνα των De Laet και Van Ourtine που διεξήχθη στη Γαλλία το 1984[376], το 17% των ποινικών υποθέσεων, για τις οποίες λαμβάνει γνώση η αστυνομία, προέρχονται από τη

---

[374] Bercal, T.E. (1970): Calls for police assistance. Consumer demands for governmental service. *American Behavioral Scientist*, τομ. 13, σελ. 681 - 691.
[375] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2.
[376] Βλ. Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2.

δράση της ίδιας της αστυνομίας, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό είναι προϊόν καταμήνυσης των ιδιωτών.

Η διακριτική ευχέρεια της αστυνομίας υπόκειται σε περιορισμούς[377]. Οπως φάνηκε *παραπάνω, ένας περιορισμός προέρχεται από το μηνυτή και αυτό συμβαίνει γιατί* στις περιπτώσεις που κάποιος καταθέσει μήνυση, η αστυνομία δεν έχει το δικαίωμα να αγνοήσει το γεγονός και είναι υποχρεωμένη να διαβιβάσει τη μήνυση στον εισαγγελέα. Διάφορες έρευνες[378] έχουν δείξει ότι όσο πιο ψηλά στην κοινωνική ιεραρχία βρίσκεται κάποιος μηνυτής, τόσο πιο περιορισμένη είναι η διακριτική ευχέρεια της αστυνομίας να κλείσει την υπόθεση.

Σύμφωνα με το Δασκαλάκη[379], τα όρια της διακριτικής ευχέρειας της αστυνομίας χαράσσονται από δύο βασικούς παράγοντες οι οποίοι είναι αλληλένδετοι: i) την υπερφόρτωση της υπηρεσίας με υποθέσεις και ii) την επαγγελματική ιδεολογία των οργάνων. Σύμφωνα με τον πρώτο παράγοντα, όταν υπάρχει μεγάλος όγκος υποθέσεων, τότε η αστυνομία είναι υποχρεωμένη να κάνει μια πρώτη διαλογή. Το κριτήριο με βάση το οποίο γίνεται αυτή η διαλογή, είναι η σοβαρότητα των εγκλημάτων. Η σοβαρότητα των εγκλημάτων κρίνεται με βάση τα υποκειμενικά κριτήρια των αστυνομικών, τα οποία καθορίζονται στη βάση της επαγγελματικής ιδεολογίας που αναπτύσσεται μεταξύ των ατόμων που συγκροτούν το Σώμα.

Πολλές εμπειρικές μελέτες[380] έχουν αποδείξει ότι η κοινωνικό-οικονομική τάξη του δράστη αποτελεί καθοριστικό παράγοντα επιλογής και προώθησης των υποθέσεων, από την αστυνομία, μέσα στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα του Jongman[381], που έγινε στο Βέλγιο, απέδειξε ότι όταν ο δράστης συλλαμβάνεται σε μια λαϊκή συνοικία τα επακόλουθα είναι δυσμενέστερα, σε σχέση μ' αυτόν που θα συλληφθεί σε περιοχή υψηλής κοινωνικής στάθμης. Επίσης, απέδειξε ότι οι πιθανότητες να εμπλακεί κάποιος στους μηχανισμούς της ποινικής

---

[377] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 110.
[378] Βλ. Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2.
[379] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2.
[380] Βλ. Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2.
[381] Βλ. Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2.

δικαιοσύνης, αυξάνονται όσο χαμηλότερη είναι η κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία ανήκει.

Σύμφωνα με τον LaFree[382], η αστυνομία είναι ο σημαντικότερος επίσημος παράγοντας προώθησης των υποθέσεων βιασμού μέσα στο ποινικό σύστημα. Ο αστυνομικός είναι, τις περισσότερες φορές, το πρώτο άτομο που θα συναντήσει το θύμα μέσα στο σ.π.δ. και η αστυνομία είναι ο μοναδικός επίσημος φορέας που θα συμμετέχει σε όλες τις ποινικές φάσεις, από την αρχική αναφορά του βιασμού μέχρι και την τελεσίδικη ετυμηγορία[383].

Επίσης, σύμφωνα πάντα με τον LaFree[384], η αστυνομία είναι αυτή που θα συλλάβει τους πιθανούς δράστες, από τους οποίους, θα επιλεγεί εκείνος κατά του οποίου θα ασκηθεί η ποινική δίωξη. Η αστυνομία, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο παράγοντα της ποινικής διαδικασίας, έχει τη διακριτική ευχέρεια της συγκάλυψης των υποθέσεων βιασμού. Τα αποτελέσματα της έρευνας του LaFree έδειξαν ότι από τις 881 υποθέσεις που αναφέρθηκαν στα αστυνομικά τμήματα της Indianapolis, μόνο οι 328 (37,2%) κατέληξαν σε σύλληψη του βιαστή. Ο συγγραφέας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι σημαντικότερες αποφάσεις που λαμβάνονται κατά την αστυνομική φάση είναι η απόφαση για απόρριψη μιας υπόθεσης, η απόφαση για σύλληψη και η απόφαση για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας της αρχικής κατηγορίας[385].

Σύμφωνα με τον Lizotte[386], η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας της αστυνομίας, για αρχειοθέτηση των υποθέσεων, είναι περισσότερο έντονη στις υποθέσεις βιασμού, σε σύγκριση με όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα επίθεσης. Έχει αποδειχθεί ότι ανεπίσημα οι διωκτικές αρχές αγνοούν τις αναφορές εκείνες για τις οποίες πιστεύουν ότι είναι ψευδείς ή που δεν μπορούν να επαληθευτούν με τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία[387]. Σύμφωνα με την Wood[388], η αστυνομία συνήθως αρνείται να δεχθεί τις αναφορές των θυμάτων, όταν

---

[382] LaFree (1989), όπ. π., βλ. σημ. 92, σελ. 66.
[383] LaFree (1989), όπ. π., βλ. σημ. 92, σελ. 66.
[384] LaFree (1989), όπ. π., βλ. σημ. 92, σελ. 67.
[385] Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα συμπεράσματα του LaFree αφορούν στον τρόπο δράσης και λειτουργίας της αστυνομίας στις Η.Π.Α., όπου και υπάρχει διαφορετικό από το ελληνικό, ποινικό σύστημα και η αστυνομία έχει τη διακριτική ευχέρεια αρχειοθέτησης των υποθέσεων που δεν είναι νομικά βάσιμες.
[386] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. σημ. 340, σελ. 173.
[387] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. σημ. 3, σελ. 207 - 209.
[388] Wood (1973), όπ. π., βλ. σημ. 257.

αυτά παρουσιάζονται μόνα τους στο αστυνομικό τμήμα, αλλά ακόμη και στις περιπτώσεις που δέχονται τις αναφορές, είναι απρόθυμη να προωθήσει τις υποθέσεις εκείνες που, σύμφωνα με τα δικά της κριτήρια, δεν είναι σημαντικές.

Τα παραπάνω, σύμφωνα με τους McCahill et. al.[389], οφείλονται σ' ένα διάχυτο σεξισμό ο οποίος μεταφράζεται σε μια έντονη απροθυμία των ανδρών αστυνομικών - σε αντίθεση με τις γυναίκες - να προωθήσουν ποινικά τις υποθέσεις βιασμού. Αρκεί να αναφέρουμε εδώ ότι, σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία του F.B.I., το 1973 το 10% των υποβαλλόμενων μηνύσεων βιασμού χαρακτηρίσθηκαν ως εντελώς αβάσιμες και μπήκαν στο αρχείο. Η αστυνομία της Πολιτείας της Ν. Υόρκης το 1974 ανέθεσε την προκαταρκτική εξέταση των υποθέσεων βιασμού σε γυναίκες και αυτό είχε ως αποτέλεσμα, το ποσοστό των μηνύσεων για βιασμό που έμπαιναν στο αρχείο να πέσει στο μηδέν[390].

Ο Kerstetter[391] περιέγραψε την αστυνομική φάση εξέτασης των υποθέσεων βιασμού, όπως αυτή παρατηρήθηκε μέσω των αποτελεσμάτων της έρευνας που διεξήχθη με τη μέθοδο της συμμετοχικής παρατήρησης στα αστυνομικά τμήματα του Chicago. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, η τυπική διαδικασία στο αστυνομικό στάδιο προβλέπει ότι ο αστυνομικός επιθεωρητής θα πρέπει να αποφασίσει αν θα χαρακτηρίσει το συγκεκριμένο περιστατικό ως βιασμό. Οι αστυνομικοί κανόνες προβλέπουν ότι ο αστυνομικός επιθεωρητής που έχει αναλάβει την υπόθεση, θα πρέπει να δικαιολογήσει την απόφασή του σε αναφορά που θα πρέπει να υποβάλλει το πολύ μέσα σε επτά ημέρες. Στη συνέχεια, ένας επόπτης του τμήματος των βίαιων εγκλημάτων θα πρέπει να ελέγξει και να εγκρίνει τη συγκεκριμένη αναφορά. Μόλις ολοκληρωθεί η αστυνομική έρευνα, ολόκληρος ο φάκελος της υπόθεσης προωθείται στο αρχηγείο της αστυνομίας, όπου και εξετάζεται αν η συγκεκριμένη υπόθεση έχει αντιμετωπιστεί κατάλληλα.

Τα δύο βασικά αποτελέσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα του Kerstetter είναι: i) ότι υπάρχει η τάση να χαρακτηρίζονται αρκετές υποθέσεις βιασμού ως αστήρικτες και

---

[389] McCahill, T.W., I.C. Meyer και A.M. Fischman (1979): The aftermath of rape. Lexington: D.C.: Heath.
[390] Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (1985), όπ. π., βλ. σημ. 239.
[391] Kerstetter (1990), όπ. π., βλ. σημ. 1.

νομικά αβάσιμες και ii) ότι τα θύματα δεν αντιμετωπίζονται με ευαισθησία από τους αστυνομικούς. Τα παραπάνω συμπεράσματα, όμως, βρέθηκε να ισχύουν για όλα τα εγκλήματα βίας και όχι μόνο για το έγκλημα του βιασμού.

Έχει υποστηριχθεί[392] ότι η αστυνομική φάση στις υποθέσεις βιασμού συγκροτείται από τρία στάδια. Στο πρώτο στάδιο, αποστέλλονται στον τόπο του εγκλήματος ένστολοι περιφερειακοί αστυνομικοί. Στο στάδιο αυτό, γίνεται μια γρήγορη προκαταρκτική έρευνα που αποσκοπεί στο να προσδιοριστεί τι ακριβώς συνέβη, αν θα συλληφθεί κάποιος, αν θα τεθεί η αστυνομία σε επιφυλακή, αν θα μεταδοθεί κάποιο μήνυμα από το ραδιόφωνο, αν θα ειδοποιηθεί ασθενοφόρο, κ.λπ. Στο στάδιο αυτό, το θύμα θα αναγκαστεί να περιγράψει αρκετές φορές το τι ακριβώς συνέβη, γιατί θα ρωτηθεί από πολλούς αστυνομικούς και αξιωματικούς. Οι ερωτήσεις τις περισσότερες φορές είναι μειωτικές και εξευτελιστικές για το θύμα[393].

Στο δεύτερο στάδιο, φτάνει στον τόπο του εγκλήματος εκπαιδευμένος αστυνομικός του Τμήματος Ηθών. Αυτός θα διεξάγει σύντομη συνέντευξη με το θύμα, θα διατάξει τη συλλογή των στοιχείων και θα μεταφέρει το θύμα στο νοσοκομείο. Εκεί, κατά τη διάρκεια της αναμονής για εξέταση, το θύμα θα εξετασθεί με μεγαλύτερη λεπτομέρεια. Οι συνθήκες της εξέτασης, σ' αυτό το χώρο, δεν είναι οι ιδανικότερες γι' αυτή τη δουλειά και η όλη ατμόσφαιρα δε συμβάλλει για μια μεθοδική και περιεκτική συνέντευξη.

Μετά την ιατρική εξέταση το θύμα πηγαίνει στο σπίτι του και την επόμενη ημέρα θα κλιθεί να καταθέσει, επίσημα πλέον, για τελευταία φορά, στο Τμήμα Ηθών (τρίτο στάδιο). Στη συνέχεια το θύμα θα δει φωτογραφίες πιθανών δραστών, που είχαν απασχολήσει και στο παρελθόν τις διωκτικές αρχές για παρόμοιες υποθέσεις. Τέλος, το θύμα αφήνεται ελεύθερο και του δίνεται η συμβουλή να βρει κάποιον δικηγόρο[394].

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας του Kerstetter[395], κατά τη διάρκεια της αστυνομικής φάσης των υποθέσεων βιασμού, τρία είναι τα βασικά γεγονότα που χρήζουν

---

[392] Public Document (1977), όπ. π., βλ. σημ. 261, σελ. 344 - 345.
[393] Για περισσότερα όσον αφορά στις ερωτήσεις της αστυνομίας, βλ. παρ. 2.3.2.1.
[394] Πρέπει να σημειωθεί ότι όσα αναφέρθηκαν αφορούν στα στάδια της αστυνομικής εξέτασης των υποθέσεων βιασμού, έτσι όπως αυτά υπάρχουν και λειτουργούν στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Οποιαδήποτε μεταφορά τους στην ελληνική πρακτική της αστυνομίας θα ήταν αβάσιμη και παρακινδυνευμένη.
[395] Kerstetter (1990), όπ. π., βλ. σημ. 1, σελ. 287.

απόδειξης προκειμένου να θεμελιωθεί η κατηγορία: i) αν πραγματοποιήθηκε συνουσία, ii) η ταυτότητα του δράστη και ο βαθμός γνωριμίας του με το θύμα και iii) αν υπήρξε συναίνεση του θύματος. Τα δύο τελευταία στοιχεία, βρέθηκε να είναι στενά συσχετισμένα. Πιο συγκεκριμένα, αν ο δράστης και το θύμα είναι άγνωστοι, τότε είναι ευκολότερο να αποδειχθεί ότι δεν υπήρχε συναίνεση του θύματος, αλλά είναι δυσκολότερη η ανακάλυψη της ταυτότητας του δράστη. Στην περίπτωση, όμως, που ο δράστης και το θύμα είναι γνωστοί, τότε είναι ευκολότερη η ανακάλυψη της ταυτότητας του δράστη, αλλά είναι δυσκολότερο να αποδειχθεί ότι δεν υπήρχε συναίνεση του θύματος. Άρα, οι υποθέσεις βιασμού που γίνονται γνωστές στην αστυνομία μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες, σ' αυτές που το ζητούμενο είναι η ταυτότητα του δράστη και σ' αυτές που το ζητούμενο είναι η συναίνεση του θύματος.

2.4.1.2. Η εισαγγελική φάση.

Το κύριο έργο του εισαγγελέα είναι η δίωξη των αξιόποινων πράξεων[396]. Η εισαγγελία, ως αρμόδια για την άσκηση της ποινικής δίωξης αρχή, είναι ανεξάρτητη από κάθε άλλη αρχή, ακόμη και από τα δικαστήρια στα οποία και υπηρετεί[397]. Είναι η υπεύθυνη αρχή κατά το στάδιο της προδικασίας, παρίσταται κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, ασκεί ένδικα μέσα, επιμελείται της εκτέλεσης των δικαστικών πράξεων, εκπροσωπεί το δημόσιο συμφέρον ενώπιον του δικαστηρίου και εποπτεύει τη λειτουργία τους.

Η διαδικασία φιλτραρίσματος των ποινικών υποθέσεων από την εισαγγελία διαφέρει ανάλογα με το αν ο νόμος παρέχει τη δυνατότητα διακριτικής ευχέρειας ή όχι, σχετικά με την άσκηση της ποινικής δίωξης. Οι διάφορες νομοθεσίες λύνουν το πρόβλημα αυτό με διαφορετικό τρόπο. Έτσι, υπάρχουν νομοθεσίες που ρυθμίζουν το ζήτημα αυτό με βάση την αρχή της σκοπιμότητας, σύμφωνα με την οποία ο εισαγγελέας

---

396 άρθρ. 27, Κ.Π.Δ.
397 άρθρ. 28, Κ.Π.Δ.

έχει τη δυνατότητα από το νόμο να κρίνει ελεύθερα αν θα ασκήσει ποινική δίωξη ή αν θα αρχειοθετήσει μια υπόθεση (π.χ. Γαλλία). Αντίθετα, οι νομοθεσίες που υιοθετούν την αρχή της νομιμότητας επιλύουν αυτό το ζήτημα με την υποχρεωτική άσκηση της ποινικής δίωξης από τον εισαγγελέα, για οποιοδήποτε έγκλημα υποπέσει στην αντίληψή του (π.χ. Γερμανία). Το ελληνικό νομικό σύστημα υιοθετεί την αρχή της νομιμότητας, μόνο που στον εισαγγελέα παρέχεται η δυνατότητα να θέσει μια υπόθεση στο αρχείο, αν αυτή βρεθεί νομικά αβάσιμη ή ψευδής.

Από την έρευνα για την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα[398], βρέθηκε ότι η εισαγγελία δεν αρχειοθετεί τις ποινικές υποθέσεις για τις οποίες επιλαμβάνεται και τις παραπέμπει όλες στο ακροατήριο. Αν ληφθεί υπόψη ότι την πενταετία 1971 - 1975, η εισαγγελία δεχόταν καθημερινά κατά μέσο όρο 322 μηνύσεις, αντιλαμβάνεται κανείς ότι δεν υπάρχει χρόνος για μελέτη αυτών των μηνύσεων. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η εισαγγελία στην Ελλάδα δε λειτουργεί ως φίλτρο, αλλά προωθεί όλες τις υποθέσεις στο ακροατήριο, όπου και γίνεται το τελικό ξεκαθάρισμα[399].

Αυτός είναι και ο λόγος που υπάρχει μεγάλος αριθμός αθωωτικών αποφάσεων στα ελληνικά ποινικά δικαστήρια, πράγμα που δε συμβαίνει σε άλλες χώρες, όπως η Γαλλία, όπου οι επιλογές γίνονται σε προγενέστερα στάδια, όπως στο εισαγγελικό στάδιο. στις χώρες αυτές, η απόφαση του εισαγγελέα για άσκηση ποινικής δίωξης είναι πρόκριμα ενοχής του κατηγορουμένου[400].

Σύμφωνα με το Δασκαλάκη[401], το βασικό κριτήριο επιλογής των υποθέσεων στο εισαγγελικό στάδιο είναι η σοβαρότητα του εγκλήματος. Όμως, η εκτίμηση της σοβαρότητας των εγκλημάτων είναι μια υποκειμενική διαδικασία και συνεπώς δεν είναι πάντα η ίδια. Η εκτίμηση της σοβαρότητας του εγκλήματος από τον εισαγγελέα μεταλλάσσεται ανάλογα με το φόρτο εργασίας του ποινικού συστήματος. Δηλαδή, ένα έγκλημα θα χαρακτηριστεί ως σοβαρό ή μη και συνεπώς θα διωχθεί ποινικά ή θα

---

398 Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 5.
399 Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 121.
400 Στη Γαλλία το σύνολο των αθωωτικών αποφάσεων των ποινικών δικαστηρίων φτάνει, μόλις, το 1,5% του συνόλου.
401 Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2.

αρχειοθετηθεί, αντίστοιχα, ανάλογα με το κατά πόσο είναι υπερφορτωμένο το ποινικό σύστημα με υποθέσεις.

Ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας επηρεασμού των επιλογών του εισαγγελέα είναι η κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει ο ύποπτος για τη διάπραξη του εγκλήματος. Από την έρευνα του Jongman[402], βρέθηκε ότι η κοινωνική τάξη του υπόπτου επηρεάζει τις επιλογές του εισαγγελέα μόνο στις υποθέσεις εκείνες που ο ύποπτος είναι ηλικίας άνω των δεκαοκτώ ετών, ενώ αντίθετα δεν έχει καμία επίδραση στις περιπτώσεις των υπόπτων που έχουν ηλικία μικρότερη από την προαναφερθείσα. Η ποινική δίωξη ασκείται συχνότερα στις υποθέσεις που ο ύποπτος ανήκει στις χαμηλές κοινωνικό-οικονομικές τάξεις και σπανιότερα στις υποθέσεις που ο ύποπτος ανήκει στις υψηλότερες.

Το παραπάνω συμπέρασμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι ενισχύεται και από τα αποτελέσματα της έρευνας του Sessar[403], σύμφωνα με τα οποία η πιθανότητες αρχειοθέτησης μιας υπόθεσης αυξάνονται όταν στην εισαγγελική φάση παρίσταται συνήγορος υπεράσπισης. Λόγω του ότι οι ύποπτοι που ανήκουν στις χαμηλότερες τάξεις δε διαθέτουν τα οικονομικά μέσα για την παράσταση συνηγόρου, έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να διωχθούν ποινικά, σε σχέση με τους ύποπτους των ανώτερων τάξεων.

Σύμφωνα με τον Kerstetter[404], στις Η.Π.Α. η εισαγγελική φάση αρχίζει όταν η αστυνομία έχει συλλάβει το βιαστή ή έχει εντοπίσει έναν ύποπτο. Τότε, ένας βοηθός εισαγγελέα (assistant prosecutor) θα συναντηθεί με τους αστυνομικούς που χειρίσθηκαν την υπόθεση για να ακούσει την κατάθεσή τους, θα εξετάσει το θύμα, το δράστη ή τον ύποπτο που έχει συλληφθεί, καθώς και κάθε άλλο διαθέσιμο μάρτυρα. Στη βάση αυτής της πληροφόρησης, ο βοηθός εισαγγελέα θα αποφασίσει αν θα ασκήσει ποινική δίωξη εναντίον του κατηγορούμενου για το συγκεκριμένο βιασμό. Η παραπάνω διαδικασία αποτελεί ένα μηχανισμό αποσυμφόρησης του ποινικού συστήματος, από το πλήθος των υποθέσεων που προωθεί η αστυνομία για την άσκηση ποινικής δίωξης.

---

[402] Βλ. Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 118.
[403] Βλ. Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 121.
[404] Kerstetter (1990), όπ. π., βλ. σημ. 1, σελ. 279 - 282.

2.4.1.3. Η διαδικασία στο ακροατήριο.

Τα ποινικά δικαστήρια, με την αμετάκλητη αθωωτική ή καταδικαστική απόφαση που εκδίδουν, τερματίζουν την κύρια διαδικασία του ποινικού συστήματος[405].

Υπάρχουν δύο συστήματα με βάση τα οποία λαμβάνει χώρα η διαδικασία στο ακροατήριο. Το πρώτο είναι το κατηγορητικό σύστημα, στο οποίο οι λειτουργίες της κρίσης, της κατηγορίας και της υπεράσπισης ασκούνται από διαφορετικούς παράγοντες. Το δεύτερο είναι το εξεταστικό σύστημα, το οποίο διαφέρει από το προηγούμενο κατά το ότι οι λειτουργίες της κρίσης, της κατηγορίας και της υπεράσπισης ασκούνται από έναν και μόνο παράγοντα που είναι ο δικαστής[406].

Το ελληνικό σύστημα είναι κατηγορητικό και γι' αυτό το λόγο η διαδικασία στο ακροατήριο διέπεται από την αρχή της αντιδικίας. Έτσι, η διαδικασία στο ακροατήριο διαμορφώνεται περισσότερο ως μια μορφή διαμάχης, παρά σα μια μέθοδο ανακάλυψης της αλήθειας. Μ' αυτόν τον τρόπο στη δικαιοσύνη δεν υπάρχει μια αντικειμενική αλήθεια, αλλά δύο υποκειμενικές: η εκδοχή της κατηγορίας και η εκδοχή της υπεράσπισης[407]. Σύμφωνα με τη γνώμη των ίδιων των δικαστών, υπάρχει σοβαρή πιθανότητα η απόφαση να μην ανταποκρίνεται στην αλήθεια. Η έρευνα για την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα[408], έδειξε ότι το 55% των δικαστών του δείγματος θεωρούσαν το ενδεχόμενο *δικαστικής πλάνης ως πιθανό.*

Οσον αφορά στους παράγοντες που καθορίζουν τη δικαστική κρίση, από την παραπάνω έρευνα προέκυψε το συμπέρασμα ότι οι δικαστές υιοθετούν τα ίδια στερεότυπα και τις ίδιες προκαταλήψεις με τα άτομα του ευρύτερου πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι δικαστές έχουν τις ίδιες αντιλήψεις για τον εγκληματία, για τη βαρύτητα του εγκλήματος και για τις αιτίες της εγκληματικότητας, μ' αυτές που κυριαρχούν στις συλλογικές αναπαραστάσεις της κοινωνικής μάζας.

---

[405] άρθρ. 547, 546, 370α, Κ.Π.Δ.
[406] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2.
[407] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2.
[408] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 5.

Από την έρευνα για την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα[409] βρέθηκε ότι ο μέσος όρος της βαρύτητας των ποινών ήταν αντιστρόφως ανάλογος με την κοινωνικό-οικονομική θέση του κατηγορουμένου. Απ' αυτό, βγαίνει το συμπέρασμα ότι υπάρχει μια σταθερή σχέση ανάμεσα στη χαμηλή θέση που κατέχει κάποιος στην κοινωνική ιεραρχία και τη δυσμενή μεταχείρισή του από την ποινική δικαιοσύνη. Την παραπάνω πρόταση μπορούμε να τη γενικεύσουμε πέρα από το δράστη του εγκλήματος, και στο θύμα.

2.4.1.4. Προτάσεις για την αναθεώρηση των νόμων περί βιασμού.

> Η, κατόπιν νομικής εντολής, αλλαγή μπορεί με τον καιρό να αλλάξει πολιτικές και πρακτικές, αλλά έχει συνήθως μικρά αποτελέσματα στο να αλλάξει πολιτιστικά υπαγορευμένες στάσεις και αξίες[410].

Σύμφωνα με την Caringella - MacDonald[411], τα τελευταία χρόνια υπάρχει αφθονία τροποποιήσεων των νόμων περί βιασμού, με πρωταρχικό σκοπό να εξαλειφθεί η διαφορετική ποινική αντιμετώπιση του εγκλήματος του βιασμού, σε σχέση με τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας, καθώς και η μοναδικότητα του όσον αφορά στην αποδεικτική του διαδικασία και στις απαιτήσεις του ποινικού συστήματος προκειμένου να θεμελιωθεί νομικά.

Οι τροποποιήσεις των νόμων περί βιασμού είχαν, επίσης, ως στόχο τους να μειώσουν το στιγματισμό και τον τραυματισμό του θύματος κατά την ποινική εξέλιξη της υπόθεσης. Για να επιτευχθεί αυτό έγινε μια προσπάθεια να αντιμετωπίζονται οι υποθέσεις βιασμού όπως όλες οι υπόλοιπες υποθέσεις βίαιης εγκληματικότητας, δηλαδή να αποφορτιστεί ο βιασμός από το σεξουαλικό του περιεχόμενο και να αντιμετωπιστεί ως έγκλημα βίαιης επιθετικότητας[412].

---

[409] Δασκαλάκης και συνεργάτες (1983), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 5.
[410] Feinman, όπ. π., βλ. σημ. 241, σελ. 165.
[411] Caringella - MacDonald, S. (1985): The comparability in sexual and non-sexual assault case treatment: Did statute change meet the objective? *Crime and Deliquency*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 206 - 222.
[412] Caringella - MacDonald (1985), όπ. π., βλ. σημ. 411.

Οι Chappell et. al.[413] έχουν υποστηρίξει ότι τα κυριότερα χαρακτηριστικά των αναθεωρήσεων των νόμων περί βιασμού, στις διάφορες Πολιτείες των Η.Π.Α., είναι τα ακόλουθα: i) ο νέος και ευρύτερος ορισμός του βιασμού και η υποβάθμιση των απαιτήσεων απόδειξης, ii) ο επαναπροσδιορισμός του βιασμού ως ευρύτερου εγκλήματος, ορισμένο ως επίθεση ή κακοποίηση, iii) σε μερικές Πολιτείες, όπως το Michigan, ο νέος ορισμός των επιθέσεων εγκατέλειψε εντελώς τον όρο του βιασμού, iv) η αλλαγή και η μετατροπή των απαιτήσεων επιβεβαίωσης και σε μερικές περιπτώσεις η παντελής κατάργησή τους, και v) οι νομοθετικές αλλαγές οι οποίες τείνουν στο να περιορίσουν τις αναφορές τις σχετικές με το σεξουαλικό παρελθόν του θύματος.

Μια άλλη τάση, των αναθεωρήσεων των νόμων περί βιασμού στις Η.Π.Α., έχει παρατηρηθεί και αναφερθεί από τον Bienen[414]. Η τάση αυτή αφορά στη σταδιακή μείωση των ποινών που επιβάλλουν τα ποινικά δικαστήρια στις υποθέσεις σεξουαλικών επιθέσεων. Όπως έχουν υποστηρίξει οι Bloch και Geis[415], ο βιασμός αποτελεί το σοβαρότερο σεξουαλικό έγκλημα και αναφορικά με την ποινή που του επιβάλλεται, αντιπροσωπεύει το πιο σοβαρό ποινικό αδίκημα μετά την ανθρωποκτονία. Σε τρεις Πολιτείες των Η.Π.Α. (Arkansas, Louisiana και North Carolina) επιβάλλεται η θανατική καταδίκη για το έγκλημα του βιασμού, ενώ σε άλλες δεκαπέντε Πολιτείες η ποινή είναι διαζευκτική ανάμεσα στη θανατική καταδίκη και την ισόβια κάθειρξη[416]. Ο βασικός λόγος της μείωσης των ποινών, ήταν η προσδοκία για μια αύξηση των ποσοστών των καταδικαστικών αποφάσεων των δικαστηρίων και αυτό γιατί, τόσο οι δικαστές, όσο και οι ένορκοι θα μπορούσαν πιο εύκολα να καταδικάσουν το δράστη, λόγω των μειωμένων ποινών.

Σύμφωνα με τον LaFree[417], με την αναθεώρηση των ποινικών νόμων περί βιασμού, που έγινε στις Η.Π.Α. το 1973, δημιουργήθηκε ένα ειδικά εξουσιοδοτημένο όργανο (Sex Offense Unit) που είχε ως πρωταρχικό σκοπό και ευθύνη του την ποινική προώθηση όλων

---

[413] Chappell, D., C. Legrand και J. Reich (1979): Forcible rape: An analysis of legal issues. Washington, D.C.: National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice.
[414] Bienen, L. (1980): National developments in rape reform legislation. *Women's Rights Law Reporter*, τομ. 6, σελ. 179.
[415] Bloch και Geis, όπ. π., βλ. σημ. 213, σελ. 252.
[416] Bloch και Geis, όπ. π., βλ. σημ. 213, σελ. 252.
[417] LaFree, G.D. (1981): Official reactions to social problems: Police decisions in sexual assault cases. *Social Problems*, τομ. 28, τευχ. 5.

των αναφορών και μηνύσεων που αφορούσαν σε επιθέσεις σεξουαλικού περιεχομένου. Το όργανο αυτό είχε συγκροτηθεί από έξι αστυνομικούς επιθεωρητές, από τους οποίους οι τέσσερις, συμπεριλαμβανομένου και του προϊστάμενου, ήταν γυναίκες. Άλλες σημαντικές αλλαγές που προέβλεπε η παραπάνω αναθεώρηση ήταν οι ακόλουθες: i) την οργάνωση προγράμματος βοήθειας των θυμάτων, μέσω του οποίου προσφέρονταν συμβουλές και υποστήριξη στα θύματα βιασμού, ii) την ανάθεση των υποθέσεων βιασμού σε γυναίκες εισαγγελείς και iii) την ψήφιση νόμου ο οποίος απαγόρευε την ενασχόληση του δικαστηρίου με το σεξουαλικό παρελθόν των θυμάτων βιασμού.

Σημαντικές είναι οι προτάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την καταπολέμηση του εγκλήματος του βιασμού στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, στις 10 Ιουνίου 1986, η ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εξέδωσε το ψήφισμα με τίτλο: «η άσκηση σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών»[418]. Το ψήφισμα ζητάει από τα κράτη - μέλη να αναθεωρήσουν τη νομοθεσία τους και να καταργήσουν τη διάκριση μεταξύ βιασμού και ασέλγειας[419]. Ζητάει, επίσης, να αναθεωρήσουν τη νομοθεσία τους έτσι ώστε τα εγκλήματα σεξουαλικής βίας να διώκονται αυτεπάγγελτα[420]. Να αναγνωριστεί, σε ενώσεις και οργανώσεις γυναικών, το δικαίωμα να παρίστανται ως πολιτική αγωγή στις δίκες σεξουαλικής βίας. Να ποινικοποιηθεί ο βιασμός στα πλαίσια του γάμου. Να θεσμοθετηθούν μέτρα για την προστασία των εργαζόμενων γυναικών. Να δημιουργηθούν σχολές επιμόρφωσης και εκπαίδευσης των αστυνομικών, έτσι ώστε να είναι καταρτισμένοι και να αντιμετωπίζουν τα σεξουαλικά εγκλήματα χωρίς προκαταλήψεις[421].

Η Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών έχει κάνει τις δικές της προτάσεις σχετικά με τις απαραίτητες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις αναφορικά με το έγκλημα του βιασμού[422]. Πιο συγκεκριμένα έχουν προτείνει ότι θα πρέπει: i) να καταστεί δικονομικά δυνατή η

---

[418] Έγγραφο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αριθμό Α2 - 44/86, σειρά Α', 20 - 5 - 1986.
[419] Η διάκριση αυτή έχει καταργηθεί στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο με το άρθρο 9, του νόμου 1419/1984.
[420] Η ρύθμιση αυτή έχει συμπεριληφθεί στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο, μόνο για το έγκλημα του βιασμού, με το άρθρο 11, του νόμου 1419/1984.
[421] Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου περιέχει και άλλες σημαντικές προτάσεις για την καταπολέμηση του εγκλήματος του βιασμού. Εδώ, αναφέρθηκαν μόνο οι σημαντικότερες, κατά την κρίση μας.
[422] Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών (1985): Βία - Βιασμός: Κείμενα κοινωνικού και φεμινιστικού προβληματισμού. Εκδ. Ωκεανίδα, β' έκδοση.

παράσταση των γυναικείων οργανώσεων και σωματείων στις δίκες βιασμού, ως πολιτικών εναγόντων, όταν το θύμα δεν έχει αντίρρηση, ii) να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη σύνθεση των δικαστηρίων, έτσι ώστε να αποτελείται από δικαστές και των δύο φύλων, κατ' ίσον αριθμό και με ιδιαίτερη επιμόρφωση, iii) να μην απαιτείται τεχνική απόδειξη του βιασμού, iv) να μην εξετάζεται το σεξουαλικό παρελθόν της γυναίκας, v) να απαγορεύεται η αποκατάσταση του θύματος μέσω χρηματικής αποζημίωσης και vi) να μην είναι δυνατός ο έξω-ποινικός συμβιβασμός δράστη - θύματος, μέσω γάμου.

Όσον αφορά στην αναθεώρηση των νόμων, των σχετικών με την ποινική δίωξη των υποθέσεων συζυγικού βιασμού, έχουν κατά καιρούς υποστηριχθεί δύο διαφορετικές απόψεις. Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, η αναθεώρηση θα πρέπει να γίνει με το σκεπτικό να μην περιλαμβάνονται στο νέο άρθρο όλες οι περιπτώσεις συζυγικού βιασμού, αλλά μόνο εκείνες της τυπικής συμβίωσης των συζύγων, όπου οι σύζυγοι συζούν, αλλά έχουν διακόψει τις σεξουαλικές τους σχέσεις. Αντίθετα, σύμφωνα με τη δεύτερη άποψη, το νέο άρθρο θα πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις περιπτώσεις συζυγικού βιασμού και αυτό γιατί ο νόμος δε θα πρέπει να υιοθετήσει την άποψη ότι η γυναίκα με το γάμο της εκχωρεί τα δικαιώματά της, τα σχετικά με τη γενετήσια ελευθερία της.

Έχει προταθεί, από μια μερίδα του νομικού κόσμου, ότι ο βιασμός θα πρέπει να πάψει να αποτελεί σεξουαλικό έγκλημα και να ενταχθεί στην κατηγορία των υπολοίπων εγκλημάτων βίαιης επιθετικότητας. Η κοινωνική σημασία του βιασμού είναι διαφορετική απ' αυτή της βίαιης επίθεσης. Ενώ, τόσο η επίθεση, όσο και ο βιασμός είναι βασικά πράξεις βίαιης επιθετικότητας και εχθρότητας, ο βιασμός αποτελεί μια συνολική επίθεση εναντίον ολόκληρου του ατόμου, η οποία επηρεάζει τη σωματική, ψυχολογική και κοινωνική ταυτότητα του θύματος. Δεν υπάρχει άλλο έγκλημα βίας που να έχει τόσο τραυματικές συνέπειες για το θύμα, όσο ο βιασμός[423]. Επιπλέον, ο βιασμός δεν περιλαμβάνει αναγκαστικά σοβαρά στοιχεία βίας και επίθεσης, κυρίως στις περιπτώσεις βιασμού από γνώριμο, του θύματος, άτομο. Το θύμα βιασμού μπορεί να πιστεύει ότι η αντίστασή του είναι μάταια ή ακόμη και επικίνδυνη ή μπορεί να είναι παράλυτο από το

[423] Για περισσότερα, βλ. παρ. 2.5.

φόβο του και ανίκανο να κάνει οτιδήποτε και συνεπώς μπορεί να παραδίδεται στις επιθυμίες του βιαστή του χωρίς κάποια ιδιαίτερη αντίσταση στο βιασμό.

2.4.2. Παράγοντες που επηρεάζουν την ποινική εξέλιξη των υποθέσεων βιασμού.

Η κύρια λειτουργία του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης είναι να ασκήσει τον επίσημο κοινωνικό έλεγχο του εγκλήματος με την εφαρμογή του ποινικού νόμου. Έτσι, μέσα από ένα διαρκές φιλτράρισμα που γίνεται στα διάφορα στάδια, τελικά παράγεται το έγκλημα και ο εγκληματίας. Η παραγωγή αυτή δεν είναι μια αναπαράσταση της κοινωνικής πραγματικότητας, αλλά μια κατασκευή της[424].

Μια παραστατική εικόνα του ποινικού συστήματος έχει δοθεί από τον Robert[425], ο οποίος το απεικόνισε ως «χωνί» με αλλεπάλληλες σειρές φίλτρων. Το φιλτράρισμα αυτό υποτίθεται ότι γίνεται με γνώμονα τις επιταγές του ποινικού νόμου και με βάση κριτήρια ενοχής και αθωότητας. Στην πραγματικότητα, όμως, παρεμβαίνουν παράγοντες που έχουν σχέση με την υπερφόρτωση των μηχανισμών με υποθέσεις, με την ύπαρξη ή μη μαρτύρων, με την προθυμία των μαρτύρων να καταθέσουν, με την ειλικρίνεια των καταθέσεών τους, κ.λπ. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες καθορίζουν τελικά τη διαδικασία λήψης της απόφασης από τους επίσημους φορείς της ποινικής δικαιοσύνης.

Η έρευνα των Myers και LaFree[426] διεξήχθη με βασικό σκοπό της να διαπιστώσει τις στάσεις των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου απέναντι στα εγκλήματα σεξουαλικής επίθεσης και να αποκαλύψει τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν, αναφορικά με την αντιμετώπισή τους από το ποινικό σύστημα, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα. Από τα αποτελέσματα της έρευνας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το έγκλημα του βιασμού έχει διαφορετική αντιμετώπιση και μεταχείριση

---

[424] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 107.
[425] Robert, P. (1977): Les statistiques criminelles et la recherche. *Deviance et Societe*, τομ. VI.
[426] Myers και LaFree (1982), όπ. π., βλ. σημ. 182.

από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Όμως, βρέθηκε ότι η διαφορετική αντιμετώπισή του περιορίζεται στις διαφορετικές ποινές, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας και τη ληστεία και στην απόφαση για αρχειοθέτηση των υποθέσεων, σε σύγκριση με τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας.

Επίσης, οι επίσημοι φορείς του ποινικού συστήματος δεν βρέθηκε να στηρίζουν τις αποφάσεις τους, τις σχετικές με την προώθηση ή την απόρριψη της υπόθεσης, στην αξία του θύματος βιασμού ως σεξουαλικής ιδιοκτησίας και την προσαρμογή του στο στερεότυπο, το σχετικό με το ρόλο του φύλου. Βρέθηκε, όμως, ότι οι επίσημοι φορείς στηρίζουν τις αποφάσεις τους στα χαρακτηριστικά του πλαισίου μέσα στο οποίο έλαβε χώρα ο βιασμός, στην ύπαρξη ή όχι των απαραίτητων αποδεικτικών στοιχείων της υπόθεσης, καθώς και στην ύπαρξη ή όχι κάποιου αυτόπτη μάρτυρα.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε κανείς να πει ότι, παρόλο που το έγκλημα του βιασμού παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες στην ποινική του αντιμετώπιση, σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα, οι διαφορές και οι ιδιαιτερότητες δεν είναι εντυπωσιακές. Συνεπώς, από την παραπάνω έρευνα δε βρέθηκε να επιβεβαιώνεται η υπόθεση της φεμινιστικής - συγκρουσιακής σχολής ότι οι σεξουαλικές επιθέσεις διαφέρουν ποιοτικά σε σχέση με τα υπόλοιπα εγκλήματα και συνεπώς διαφέρουν και οι αντιδράσεις του ποινικού συστήματος απέναντί τους.

Στις παρακάτω παραγράφους θα εστιάσουμε την προσοχή μας στην ποινική εξέλιξη των υποθέσεων βιασμού και στους παράγοντες που την επηρεάζουν. Θα μελετήσουμε, δηλαδή, την τύχη των υποθέσεων αυτών μετά την αναφορά τους στην αστυνομία[427]. Θα πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι η ποινική σταδιοδρομία των υποθέσεων βιασμού εξαρτάται από δύο ειδών αποφάσεις: i) από την απόφαση του θύματος ή κάποιου τρίτου ατόμου για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία και ii) από την απόφαση του θύματος και των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης για προώθηση ή απόρριψη των υποθέσεων. Στα πλαίσια της ανάλυσης που ακολουθεί θα ασχοληθούμε με τη διαδικασία

[427] Για τους παράγοντες αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, θα γίνει εκτενής ανάλυση στο επόμενο κεφάλαιο.

γνωριμίας με το δράστη, πριν από τη διάπραξη του εγκλήματος[433], ν) δεν είχε αναφέρει αμέσως το περιστατικό στην αστυνομία[434] και νi) ήταν απρόθυμο να προωθήσει ποινικά την υπόθεσή του και επιθυμούσε την οριστική παύση της ποινικής δίωξης[435].

Έχει αποδειχθεί ότι η αστυνομία δεν προωθεί ποινικά τις υποθέσεις εκείνες στις οποίες δε μπορεί να αποδειχθεί η ενοχή του κατηγορούμενου στο δικαστήριο. Έτσι, οι πόρνες, οι γυναίκες που κάνουν χρήση αλκοολούχων ποτών, καθώς και αυτές που ζουν μια σεξουαλικά άστατη ζωή, θα αντιμετωπίσουν την απόρριψη της υπόθεσής τους από την αστυνομία, σε περίπτωση που πέσουν θύματα βιασμού (Burgess και Holmstrom[436], Weis και Borges[437], McCahill et. al.[438]).

Η έρευνα των Clark και Lewis[439], που πραγματοποιήθηκε στο Torondo του Καναδά, έφερε στο φως ότι το 1/3 των βιασμών, που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, είχαν χαρακτηριστεί ως νομικά αβάσιμοι, πράγμα που σημαίνει ότι η υπόθεση έκλεισε και μπήκε στο αρχείο. Επίσης, βρέθηκε ότι οι υποθέσεις οι οποίες συγκέντρωναν τις περισσότερες πιθανότητες να χαρακτηριστούν νομικά αβάσιμες, ήταν οι υποθέσεις εκείνες που περιελάμβαναν θύματα νεαρής ή μέσης ενήλικης ηλικίας, ανύπαντρα, άνεργα, γνώριμα στο δράστη και μεθυσμένα κατά τη διάρκεια του βιασμού.

Επίσης, πολλές έρευνες (Clark και Lewis[440], Holmstrom και Burgess[441]) έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εν γένει συμπεριφορά του θύματος, τόσο πριν, όσο και κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής επίθεσης, επηρεάζει τις αντιδράσεις και τις αποφάσεις των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης που αφορούν στην αντιμετώπιση και στην ποινική προώθηση των υποθέσεων βιασμού. Όταν τα θύματα παρουσιάζουν παρεκκλίνουσα συμπεριφορά, είναι πιθανότερο οι υποθέσεις τους να χαρακτηριστούν νομικά αβάσιμες και να μην ασκηθεί ποινική δίωξη.

---

[433] LaFree (1981), όπ.π., βλ. σημ. 417.
[434] Holmstrom, L.L. και A.W. Burgess (1978): The victim of rape: Insitutional reactions. New York: Wiley-Intersciense.
[435] LaFree (1981), όπ.π., βλ. σημ. 417.
[436] Burgess και Holmstrom (1974), όπ. π., βλ. σημ. 316.
[437] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43.
[438] McCahill et. al. (1979), όπ. π., βλ. σημ. 389.
[439] Clark και Lewis (1977), όπ. π., βλ. σημ. 98.
[440] Clark και Lewis (1977), όπ. π., βλ. σημ. 98.
[441] Holmstrom και Burgess (1978), όπ. π., βλ. σημ. 434.

Σύμφωνα με τον LaFree[442], υπάρχουν πέντε τύποι παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς του θύματος: i) όταν το θύμα κάνει auto-stop, ii) όταν το θύμα είναι μεθυσμένο κατά τη διάρκεια του εγκλήματος, iii) όταν το θύμα βρίσκεται σε νυχτερινό κέντρο διασκέδασης χωρίς συνοδό, iv) όταν το θύμα έχει έξω-συζυγικές σεξουαλικές σχέσεις και v) όταν το θύμα μπήκε με τη θέλησή του στο αυτοκίνητο ή στο σπίτι του δράστη.

Από την έρευνα των Myers και LaFree[443] βρέθηκε ότι οι επίσημοι φορείς του ποινικού συστήματος αντιμετωπίζουν με μεγαλύτερη επιείκεια τα άτομα που κατηγορούνται για βιασμό, στις περιπτώσεις που τα θύματα είναι γυναίκες που ανήκουν στη μαύρη φυλή και στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα. Επίσης, βρέθηκε ότι οι επίσημοι φορείς αντιμετωπίζουν λιγότερο αυστηρά τους εναγόμενους για βιασμό, όταν τα θύματα είναι γυναίκες με κακή ηθική υπόσταση, που ζουν μια άστατη ζωή, που έκαναν auto-stop στο δράστη, που είχαν κάνει χρήση αλκοολούχων ποτών πριν ή κατά τη διάρκεια του εγκλήματος ή χαρακτηρίζονται ως μόνιμες χρήστες, που δεν ανέφεραν αμέσως το έγκλημα στην αστυνομία και τέλος, που είχαν σεξουαλικές σχέσεις με τους δράστες πριν από τη διάπραξη του βιασμού.

Η παραπάνω έρευνα απέδειξε ότι όταν το θύμα συγκεντρώνει ένα ή περισσότερα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά, τότε είναι λιγότερο πιθανό η υπόθεσή του να παραπεμφθεί σε δίκη και να εκδοθεί καταδικαστική απόφαση κατά του κατηγορούμενου. Τέλος, από την παραπάνω έρευνα βρέθηκε ότι οι αντιδράσεις του ποινικού συστήματος στα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα (π.χ. εγκλήματα βίας, εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας), δε βασίζονται σε τέτοιου είδους αξιολογήσεις.

Από την έρευνα των Chandler και Toney[444], η οποία διεξήχθη σ' ένα δείγμα 408 θυμάτων βιασμού που είχαν ζητήσει βοήθεια από δημόσιο νοσοκομείο τα έτη 1976 έως 1978, βρέθηκε ότι τα χαρακτηριστικά του θύματος ασκούν σημαντική επίδραση στην απόφαση της αστυνομίας να προωθήσει ποινικά την υπόθεση. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι σημαντικός παράγοντας είναι και η εκτίμηση της όλης συμπεριφοράς του θύματος, πριν και κατά τη διάρκεια του εγκλήματος, καθώς και τα χαρακτηριστικά της

---

[442] LaFree (1981), όπ.π., βλ. σημ. 417.
[443] Myers και LaFree (1982), όπ. π., βλ. σημ. 182.
[444] Chandler, S.M. και M. Toney (1981): The decisions and the processing of rape victims through the criminal justice system. *California Sociologist*, τομ. 4, τευχ. 2, σελ. 155 - 169.

προσωπικότητας του θύματος που μπορούν να του προσδώσουν το χαρακτηρισμό του ηθικού και «καλού» ατόμου.

Με τα παραπάνω συμπεράσματα, συμφωνούν και τα αποτελέσματα της έρευνας του Amir[445]. Πιο συγκεκριμένα, ο Amir απέδειξε ότι η αστυνομία είναι πιθανότερο να βάλει μια υπόθεση βιασμού στο αρχείο όταν το θύμα διάγει έναν αχαλίνωτο σεξουαλικό βίο και όταν το σεξουαλικό του παρελθόν είναι «ένοχο». Η παραπάνω πιθανότητα γίνεται ακόμη μεγαλύτερη όταν το θύμα ανήκει και στη μαύρη φυλή. Επίσης, βρέθηκε ότι αν, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας στο ακροατήριο, βρεθούν στοιχεία που να πιστοποιούν την έλλειψη ηθικής υπόστασης και αγνότητας του θύματος, τότε οι πιθανότητες, η ετυμηγορία του δικαστηρίου να είναι καταδικαστική για το δράστη, είναι σημαντικά μικρότερες.

Από τη μεριά του, ο LaFree[446] απέδειξε ότι οι αντιδράσεις των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, απέναντι στα άτομα που κατηγορούνται για σεξουαλικά εγκλήματα είναι επιεικέστερες στις περιπτώσεις που το θύμα είναι ηλικίας μικρότερης των δέκα-οκτώ ετών. Επίσης, βρέθηκε ότι τα περιστατικά βιασμού που τα θύματα ήταν κάτω των δεκαοκτώ ετών, ήταν πολύ πιθανό να περιλαμβάνουν και νεαρούς δράστες. Πιο συγκεκριμένα, οι συνεντεύξεις με τους αστυνομικούς έδειξαν ότι στην αστυνομία κυριαρχεί η πίστη ότι οι βιασμοί που αναφέρονται από ανήλικα θύματα και νεαρές γυναίκες - ιδιαίτερα όταν ο δράστης είναι ανήλικος και γνωστός του θύματος - δεν θα πρέπει να προωθούνται ποινικά, δηλαδή, δε θα πρέπει να ασκείται ποινική δίωξη. Από τα παραπάνω φαίνεται ότι ο παράγοντας ηλικία είναι ένας ακόμη παράγοντας επιρροής των αποφάσεων και των αντιδράσεων των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης.

Αντίθετα, η παραπάνω έρευνα έδειξε ότι παράγοντες όπως, η φυλή στην οποία ανήκει το θύμα, ο τόπος διάπραξης του εγκλήματος (ιδιωτικός ή δημόσιος), ο βαθμός αντίστασης του θύματος, ο σωματικός τραυματισμός του και η ύπαρξη ή όχι μαρτύρων, δεν επηρεάζουν τις αντιδράσεις και τις αποφάσεις του ποινικού συστήματος, σε καμιά φάση

---

[445] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[446] LaFree (1981), όπ.π., βλ. σημ. 417.

της ποινικής εξέλιξης των υποθέσεων, όπως για παράδειγμα. τις αποφάσεις για σύλληψη, άσκηση ποινικής δίωξης, κ.λπ.

Οσον αφορά στην απόφαση της αστυνομίας για σύλληψη κάποιου υπόπτου σε περιπτώσεις βιασμού, η έρευνα του LaFree[447] απέδειξε ότι οι σημαντικότεροι παράγοντες, που επηρεάζουν αυτή την απόφαση της αστυνομίας, είναι: i) η ικανότητα του θύματος να αναγνωρίσει το δράστη, ii) η επιθυμία του να προωθηθεί ποινικά η υπόθεσή του, iii) η αργοπορία του θύματος να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, iv) η σχέση γνωριμίας που υπάρχει ανάμεσα στο δράστη και το θύμα και v) η εν γένει παρεκκλίνουσα συμπεριφορά του θύματος, από το κυρίαρχο στερεότυπο του ρόλου του φύλου του. Από τους πέντε παραπάνω παράγοντες, βρέθηκε ότι οι σημαντικότεροι, για την απόφαση της αστυνομίας για σύλληψη, ήταν οι δύο πρώτοι, που σύμφωνα με τον LaFree[448], ανήκουν στην κατηγορία των νομικών παραγόντων.

Σύμφωνα με τον Block[449], έχει παρατηρηθεί ότι η αστυνομική αντίδραση στην διάπραξη ενός εγκλήματος διαφέρει ανάλογα με την κοινωνικό-οικονομική τάξη[450] στην οποία ανήκει το θύμα. Τα εγκλήματα εναντίον των μελών των ανώτερων τάξεων, αντιμετωπίζονται από την αστυνομία διαφορετικά, σε σχέση με τα εγκλήματα κατά των ατόμων που ανήκουν στις κατώτερες τάξεις. Πιο συγκεκριμένα, η κύρια λειτουργία της αστυνομίας για τα μέλη της κυρίαρχης τάξης, είναι να εφαρμόσει τον νόμο και να προστατεύσει τον πολίτη από το έγκλημα. Αντίθετα, η κύρια λειτουργία της για τα μέλη των κατώτερων τάξων, είναι να διατηρήσει την τάξη. Άρα, η κοινωνικό-οικονομική τάξη, στην οποία ανήκει το θύμα, παίζει σημαντικό ρόλο στο τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπίσει η αστυνομία το συγκεκριμένο έγκλημα. Η προθυμία της αστυνομίας να προωθήσει ποινικά ένα έγκλημα είναι μεγαλύτερη, όσο υψηλότερη είναι η κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία ανήκει το θύμα του συγκεκριμένου εγκλήματος.

---

[447] LaFree (1981), όπ.π., βλ. σημ. 417.
[448] LaFree (1981), όπ.π., βλ. σημ. 417.
[449] Block, R.L. (1970): Police action as reported by victims of crime. *Police*, τομ. 15, σελ. 43 - 49.
[450] Ο προσδιορισμός της κοινωνικό-οικονομικής τάξης, στην περίπτωση αυτή, γίνεται με βάση το οικογενειακό εισόδημα του ατόμου.

Ο Skogan[451] έχει υποστηρίξει ότι οι υποθέσεις βιασμού που έχουν τις περισσότερες πιθανότητες να προωθηθούν ποινικά από την αστυνομία, είναι οι υποθέσεις εκείνες που το θύμα ανήκει στις ανώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις και απολαμβάνει τον πλήρη σεβασμό της αστυνομίας. Επίσης, υποστήριξε ότι στις περιπτώσεις βιασμού ανηλίκων, η αστυνομία δίνει μεγαλύτερη προσοχή στις επιθυμίες των κηδεμόνων του θύματος, για άσκηση ποινικής δίωξης, παρά στις επιθυμίες του ίδιου του θύματος.

Σύμφωνα με τους Brodyaga et al.[452], στους λόγους που οδηγούν τα θύματα βιασμού στο να μην επιθυμούν να προωθηθεί ποινικά η υπόθεσή τους, περιλαμβάνονται οι αρνητικές στάσεις τους απέναντι στα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Αλλά και οι στάσεις των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης (π.χ. αστυνομικών, εισαγγελέων, δικαστών, κ.λπ.), έχει αποδειχθεί ότι επηρεάζουν κατά σημαντικό τρόπο την αντιμετώπιση των υποθέσεων βιασμού, καθώς και τις αποφάσεις των επίσημων φορέων του ποινικού συστήματος για ποινική προώθηση των υποθέσεων αυτών[453].

Ένας άλλος παράγοντας, που έχει αποδειχθεί ότι είναι καθοριστικός για τον τρόπο αντιμετώπισης των υποθέσεων βιασμού από τα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, είναι η φυλετική σύνθεση της δυάδας, δράστης - θύμα. Σύμφωνα με τον LaFree:

> ... η αυστηρότητα των επίσημων κυρώσεων που επιβάλλονται στους άνδρες για σεξουαλική παραβίαση γυναικών, βασίζεται στη σχετική δύναμη του θύματος και του δράστη, προσδιοριζόμενη κατά ένα μέρος από τη φυλή του καθενός[454].

Πιο συγκεκριμένα, ο LaFree[455] εξέτασε τα διάφορα στάδια ποινικής εξέλιξης των υποθέσεων βιασμού (π.χ. ποσοστά διαλεύκανσης των υποθέσεων, άσκησης ποινικής δίωξης, καταδίκης, φυλάκισης, κάθειρξης), με βάση τη φυλή στην οποία ανήκε ο δράστης και το θύμα. Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας επιβεβαίωσαν τη θεωρία της «σεξουαλικής στρωματοποίησης», σύμφωνα με την οποία οι περιπτώσεις βιασμού λευκής

---

[451] Skogan (1974), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 76.
[452] Brodyaga, Gates, Singer, Tucker και White (1975), όπ. π., βλ. σημ. 430, σελ. 148.
[453] Feldman - Summers, S. και G.C. Palmer (1980): Rape as viewed by judges, prosecutors, and police officers. *Criminal Justice and Behavior*, τομ. 7, τευχ. 1, σελ. 19 - 40.
[454] LaFree, G.D. (1980a): The effect of sexual stratification by race on official reactions to rape. *American Sociological Review*, τομ. 45, σελ. 853.
[455] LaFree, G.D. (1980a), όπ. π., βλ. σημ. 454.

γυναίκας από μαύρο άνδρα, αντιμετωπίζονται με τη μεγαλύτερη αυστηρότητα από το ποινικό σύστημα. Επίσης επιβεβαιώθηκε η υπόθεση ότι το ποινικό σύστημα είναι περισσότερο αυστηρό απέναντι στους δράστες εγκλημάτων που ανήκουν στις λιγότερο ισχυρές κοινωνικές ομάδες (π.χ. στη μαύρη φυλή).

Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα του LaFree[456] κατέληξε στο συμπέρασμα ότι την αυστηρότερη αντιμετώπιση από το ποινικό σύστημα λαμβάνουν οι περιπτώσεις βιασμού λευκής γυναίκας από μαύρο δράστη, ακολουθούν οι περιπτώσεις βιασμού λευκών γυναικών από λευκούς δράστες, έπονται οι υποθέσεις βιασμού μαύρων γυναικών από μαύρους δράστες και τέλος, την επιεικέστερη μεταχείριση λαμβάνουν οι περιπτώσεις βιασμού μαύρων γυναικών από λευκούς δράστες. Τα παραπάνω αποτελέσματα δείχνουν καθαρά ότι υπάρχει ένα φυλετικό κριτήριο που επηρεάζει καθοριστικά τον τρόπο αντιμετώπισης των σεξουαλικών εγκλημάτων από τους επίσημους φορείς του ποινικού συστήματος, καθώς και τις πιθανότητες που έχει μια υπόθεση να προωθηθεί ποινικά και να έχει μια ολοκληρωμένη ποινική εξέλιξη.

2.4.2.2. Τα χαρακτηριστικά του βιασμού.

Από την έρευνα του Amir[457] βρέθηκε ότι στο 87% των υποθέσεων βιασμού, που είχαν αναφερθεί στα αστυνομικά τμήματα της Philadelhia των Η.Π.Α., τα θύματα είχαν υποκύψει στο βιασμό χωρίς τη χρήση σωματικής βίας από το δράστη, γεγονός που καθιστά προβληματική την αποδεικτική διαδικασία στα πλαίσια της δικαστικής διερεύνησης της υπόθεσης και της διαδικασίας έκδοσης της ετυμηγορίας των ενόρκων.

Η έρευνα των Clark και Lewis[458] απέδειξε ότι οι υποθέσεις βιασμού που συγκεντρώνουν τις περισσότερες πιθανότητες να χαρακτηριστούν ως νομικά αβάσιμες από την αστυνομία και συνεπώς να μπουν στο αρχείο, ήταν οι υποθέσεις εκείνες που ο βιασμός έλαβε χώρα στο σπίτι του θύματος και το θύμα δεν είχε κάποια σημάδια

---

[456] LaFree, G.D. (1980a), όπ. π., βλ. σημ. 454.
[457] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[458] Clark και Lewis (1977), όπ. π., βλ. σημ. 98.

σωματικού τραυματισμού που να αποδεικνύουν ότι αντιστάθηκε και πάλεψε με το δράστη, προκειμένου να αποφύγει το βιασμό.

Η έρευνα των Konecni και Ebbesen[459] απέδειξε ότι οι αντιδράσεις των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης απέναντι στο έγκλημα του βιασμού, εξαρτώνται, σε μεγάλο βαθμό, από τη σοβαρότητα του εγκλήματος. Έτσι, βρέθηκε ότι τα σοβαρότερα περιστατικά βιασμού, έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες ποινικής προώθησης από τους επίσημους φορείς του ποινικού συστήματος.

Από τη μεριά του, ο LaFree[460], απέδειξε ότι οι αντιδράσεις των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, απέναντι στα άτομα που κατηγορούνται για σεξουαλικά εγκλήματα είναι, τόσο αυστηρότερες, όσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα. Η σοβαρότητα του εγκλήματος βρέθηκε, από την παραπάνω έρευνα, να είναι ο σημαντικότερος παράγοντας πρόβλεψης των αντιδράσεων του ποινικού συστήματος και της ποινικής εξέλιξης των σεξουαλικών εγκλημάτων.

Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι οι αντιδράσεις των οργάνων απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, είναι επιεικέστερες, όταν στο περιστατικό συμμετέχουν περισσότεροι από ένας δράστες[461]! Το παραπάνω εύρημα βρέθηκε να ισχύει, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που τα θύματα ήταν περισσότερα από ένα, που οι δράστες και το θύμα ήταν γνωστοί πριν από το έγκλημα και στις περιπτώσεις που οι δράστες και το θύμα ήταν νεαρής ηλικίας. Το συμπέρασμα αυτό του LaFree έρχεται σε αντίθεση, πρώτα με το παραπάνω συμπέρασμα της δικής του έρευνας και στη συνέχεια, με τα ερευνητικά αποτελέσματα της μελέτης των Konecni και Ebbesen και αυτό γιατί οι περιπτώσεις ομαδικού βιασμού είναι ιδιαίτερα βεβαρημένες, ποινικά κολάσιμες, πράξεις[462].

Από την έρευνα των Cluss et. al.[463], η οποία διεξήχθη πάνω σ' ένα δείγμα 77 θυμάτων βιασμού που βρέθηκαν σ' ένα Κέντρο προστασίας θυμάτων, αποδείχθηκε ότι τα θύματα

---

[459] Konecni, V.J. και E.B. Ebbesen (1984): The mythology of legal decision making. *International Journal of Law and Psychiatry*, τομ. 7, τευχ. 1, σελ. 5 - 18.
[460] LaFree, G.D. (1980b): Variables affecting guilty pleas and convictions in rape cases: Toward a social theory of rape processing. *Social Forces*, τομ. 58, σελ. 833 - 850.
[461] LaFree (1981), όπ. π., βλ. σημ. 417.
[462] Βλ. αρθρ. 336, παρ. 2, του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα.
[463] Cluss, P.A., J. Boughton, E. Frank, B.D. Stewart και D. West (1983): The rape victim: Psychological correlates of participation in the legal process. *Criminal Justice and Behavior*, τομ. 10, τευχ. 3, σελ. 342 - 357.

που ήταν περισσότερο πρόθυμα να προωθηθεί ποινικά η υπόθεσή τους, ήταν τα θύματα εκείνα που είχαν δεχθεί τις σοβαρότερες επιθέσεις. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα που επιθυμούσαν την ποινική προώθηση ήταν οι γυναίκες που είχαν πέσει θύματα ομαδικού βιασμού, που είχαν δεχθεί πολλαπλά χτυπήματα με αποτέλεσμα το σοβαρό σωματικό τραυματισμό τους, που είχαν δεχθεί απειλές για τη ζωή τους ή για τη ζωή των μελών της οικογένειάς τους, που ο βιαστής κρατούσε όπλο κατά τη διάρκεια του εγκλήματος και ήταν χρήστης αλκοόλ ή ναρκωτικών ουσιών. Από την άλλη μεριά, οι Cluss et. al. απέδειξαν ότι τα παραπάνω χαρακτηριστικά δεν υπήρχαν στις περιπτώσεις βιασμού των θυμάτων εκείνων που δεν επιθυμούσαν την ποινική προώθηση της υπόθεσής τους.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό του βιασμού που έχει βρεθεί ότι παίζει σημαντικό ρόλο στη ποινική αντιμετώπιση, προώθηση και εξέλιξη των υποθέσεων, είναι ο βαθμός γνωριμίας ανάμεσα στο δράστη και το θύμα. Σύμφωνα με τον Skogan[464], η αστυνομία είναι απρόθυμη να ασκήσει ποινική δίωξη στις υποθέσεις βιασμού όπου ο δράστης και το θύμα έχουν κάποια στενή συγγενική σχέση και αυτό γιατί πιστεύει ότι οι υποθέσεις αυτού του τύπου έχουν ελάχιστες πιθανότητες να παραπεμφθούν στο ακροατήριο για εκδίκαση.

Η έρευνα των Chandler και Toney[465] απέδειξε ότι οι περιπτώσεις που είχαν τη μεγαλύτερη πιθανότητα να προωθηθούν ποινικά ήταν οι υποθέσεις βιασμού στις οποίες ο δράστης και το θύμα ήταν άγνωστοι μεταξύ τους. Με το παραπάνω συμπέρασμα συμφωνούν και τα αποτελέσματα της έρευνας των Konecni και Ebbesen[466].

Από έρευνα που διεξήγαγε η ίδια η αστυνομία στις Η.Π.Α.[467], βρέθηκε ότι η σχέση γνωριμίας του δράστη με το θύμα είναι σημαντικός παράγοντας για τη λήψη της απόφασης της αστυνομίας για σύλληψη ενός υπόπτου, άσκηση ποινικής δίωξης και έρευνα της υπόθεσης από τον εισαγγελέα. Επίσης, από την παραπάνω έρευνα βρέθηκε ότι η σχέση δράστη και θύματος βιασμού ήταν ένας σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της καταδίκης του δράστη.

---

[464] Skogan (1974), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 76.
[465] Chandler και Toney (1981), όπ. π., βλ. σημ. 444.
[466] Konecni και Ebbesen (1984), όπ. π., βλ. σημ. 459.
[467] L.E.A.A. (1977): Forcible rape: A national survey of the response by prosecutors. Washington, D.C.: U.s. Government Printing Office.

Ομοια, από μια ανάλυση υποθέσεων βιασμού που αντλήθηκαν από τα αστυνομικά τμήματα της Indianapolis των Η.Π.Α., για τα έτη 1970 έως 1975, ο LaFree[468] βρήκε ότι η σχέση δράστη και θύματος ήταν ένας σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της σύλληψης του δράστη. Το παραπάνω συμπέρασμα είναι λογικό αν αναλογιστούμε ότι είναι πιο εύκολο να συλληφθεί ένα άτομο που είναι γνώριμο του θύματος, παρά κάποιος άγνωστος δράστης που εξαφανίζεται μετά τη διάπραξη του εγκλήματος.

Διαφωτιστική, πάνω σ' αυτό το ζήτημα, είναι και η έρευνα των Kerstetter και Van Winkle[469], η οποία διεξήχθη σ' ένα τυχαίο δείγμα 587 υποθέσεων σεξουαλικών εγκλημάτων, που είχαν αναφερθεί στο αστυνομικό τμήμα του Chicago, κατά τη διάρκεια του έτους 1981. Από το σύνολο των υποθέσεων του δείγματος, οι 364 ήταν υποθέσεις στις οποίες ο δράστης και το θύμα ήσαν άγνωστοι μεταξύ τους, ενώ στις υπόλοιπες 223, ο δράστης και το θύμα ήσαν γνωστοί.

Από την παραπάνω έρευνα βρέθηκε ότι στο 62%, των υποθέσεων γνωριμίας, ο δράστης συλλαμβάνεται και προφυλακίζεται. Επίσης, βρέθηκε ότι, στις υποθέσεις αυτού του είδους, η αστυνομία δεν επηρεάζει αρνητικά τα θύματα, όσον αφορά στην επιθυμία τους για ποινική προώθηση της υπόθεσής τους. Από την άλλη μεριά, μόνο στο 31%, των υποθέσεων μεταξύ αγνώστων, ο δράστης συλλαμβάνεται και προφυλακίζεται. Επίσης, βρέθηκε ότι η αστυνομία επηρεάζει αρνητικά το θύμα, αναφορικά με την ποινική προώθηση της υπόθεσης, στις περιπτώσεις που δεν υπάρχουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία, καθώς και όταν το θύμα έχει παραβιάσει τους κοινά αποδεκτούς κανόνες της γυναικείας συμπεριφοράς. Τα θύματα των υποθέσεων γνωριμίας επηρεάζονται θετικά από την αστυνομία στις περιπτώσεις που υπάρχει κάποιος αυτόπτης μάρτυρας στο βιασμό ή το θύμα έχει αντισταθεί σωματικά ή είναι κάτω των δεκαοκτώ ετών ή είναι παντρεμένο ή ο δράστης έχει χρησιμοποιήσει όπλο.

Πάντως και στις δύο παραπάνω κατηγορίες θυμάτων, βρέθηκε ότι τη σημαντικότερη επίδραση στην απόφαση της αστυνομίας να επηρεάσει την γνώμη του θύματος για ποινική προώθηση της υπόθεσής του, ήταν η ύπαρξη των απαραίτητων αποδεικτικών

---

[468] LaFree (1989), όπ. π., βλ. σημ. 92.

[469] Kerstetter, W.A. και B. Van Winkle (1990): Who decides? A study of the complainant's decision to prosecute in rape cases. *Criminal Justice and Behavior*, τομ. 17, τευχ. 3.

στοιχείων με βάση τα οποία θα υπήρχαν πολλές πιθανότητες, σύμφωνα με τη γνώμη της αστυνομίας, για μια επιτυχημένη ποινική εξέλιξη της υπόθεσης. Σύμφωνα με τη γνώμη των ίδιων των θυμάτων, βρέθηκε ότι η απόφαση για ποινική προώθηση της υπόθεσής τους, επηρεάζεται από τις προβλέψεις τους για μια επιτυχή ή ανεπιτυχή κατάληξη της ποινικής διαδικασίας.

Η αντιμετώπιση των υποθέσεων βιασμού από το ποινικό σύστημα έχει ως αποτέλεσμα, τις περισσότερες φορές, να γίνονται αποδεκτοί ως βάσιμοι οι βιασμοί που ο δράστης και το θύμα είναι άγνωστοι μεταξύ τους. Συνεπώς τα θύματα βιασμών γνωριμίας είναι απρόθυμα να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία και αυτό γιατί γνωρίζουν προκαταβολικά ότι η αστυνομία και τα υπόλοιπα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης θα τα αντιμετωπίσουν με δυσπιστία και συνεπώς η ποινική εξέλιξη της υπόθεσής τους θα είναι αμφίβολη.

2.4.2.3. Η απόφαση του θύματος για συνέχιση ή οριστική παύση της ποινικής δίωξης.

Το ελληνικό ποινικό δίκαιο, στο άρθρο 344 Π.Κ., καθιερώνει την αυτεπάγγελτη ποινική δίωξη του εγκλήματος του βιασμού. Με το ίδιο άρθρο, όμως, καθιερώνεται και η δυνατότητα οριστικής παύσης της ποινικής δίωξης, μετά από δήλωση των δικαιούμενων προσώπων. Ο λόγος που τα παραπάνω πρόσωπα μπορούν να ζητήσουν την οριστική παύση της ποινικής δίωξης, είναι το ενδεχόμενο του ψυχικού τραυματισμού του θύματος από τη δημοσιότητα που θα πάρει η υπόθεση.

Έτσι, όπως και πριν από την αναθεώρηση του 1984, όπου το έγκλημα του βιασμού διωκόταν κατόπιν έγκλησης του θύματος, έτσι και τώρα η ποινική δίωξη του βιασμού εξαρτάται από τη θέληση του θύματος, το οποίο μπορεί να δηλώσει ότι δεν επιθυμεί τη δίωξη του βιαστή τους, προκειμένου να μην τραυματιστεί ψυχικά από τη δημοσιότητα της ποινικής δίκης. Μ' αυτόν τον τρόπο, το έγκλημα του βιασμού καθίσταται έγκλημα κατ'

επίφαση αυτεπάγγελτο και ουσιαστικά αποτελεί έγκλημα διωκόμενο κατ' έγκληση, αφού το θύμα έχει τη διακριτική ευχέρεια της οριστικής παύσης της ποινικής δίωξης.

Οπως πολύ σωστά επισημαίνει ο εισαγγελέας Μπέσσας:

> Η δήλωση αυτή δεν είναι τίποτε άλλο παρά η έγκληση που εμφανίζεται με άλλο πρόσωπο... Η λύση του δράματος του βιασμού με τη δήλωση του παθόντος, καθώς είναι βολική για όλους τους παράγοντες της δίκης, θα γίνεται ασμένως αποδεκτή... Τα όρια αντοχής του παθόντος, σε μια σχεδόν απεριόριστη διαδρομή (μέχρι να καταστεί αμετάκλητη η απόφαση), είναι βέβαιο ότι θα εξαντληθούν και η κερδώα αντίληψη θα επικρατήσει[470].

Και η Ψαρούδα - Μπενάκη υποστηρίζει ότι:

> Δεν είναι εφαρμόσιμα αυτά τα πράγματα. Ούτε, άλλωστε, θα πάψει η συναλλαγή μ' αυτόν τον τρόπο. Γιατί η συναλλαγή που γινόταν με την ανάκληση ή τη μη-ανάκληση, θα γίνεται τώρα με τη δήλωση «θα δηλώσεις ή δε θα δηλώσεις ότι θα υποστείς ψυχικό τραυματισμό»[471].

Το χρονικό όριο υποβολής της παραπάνω δήλωσης, του άρθρου 344 Π.Κ., περί σοβαρού ψυχικού τραυματισμού, είναι πολύ ευρύ: αρχίζει από τη στιγμή που το βούλευμα γίνεται αμετάκλητο, πριν, δηλαδή, γίνει η πρώτη δίκη στο ακροατήριο και φτάνει μέχρι και τον Άρειο Πάγο[472].

Ο Black[473] έχει υποστηρίξει ότι η απόφαση του θύματος για ποινική προώθηση της υπόθεσής του, είναι ο σημαντικότερος παράγοντας πρόβλεψης των πιθανοτήτων που έχει η κάθε υπόθεση να εξελιχθεί ποινικά. Επίσης, υποστήριξε ότι η θέληση του θύματος να προωθήσει ποινικά την υπόθεσή του είναι σημαντικότερος παράγοντας, ακόμη και από τα αποδεικτικά στοιχεία, αν και οι δύο παραπάνω παράγοντες λειτουργούν από κοινού. Ο Black όρισε την αστυνομία, περισσότερο ως υπηρέτη των επιθυμιών του θύματος, παρά ως μια αυτόνομη εξουσία.

Σύμφωνα με τους Brodyaga et al.[474], στους λόγους που οδηγούν τα θύματα βιασμού στο να μην επιθυμούν να προωθηθεί ποινικά η υπόθεσή τους, περιλαμβάνονται τα

---

[470] Παρατηρήσεις του εισαγγελέα Κ. Μπέσσα στην απόφαση του Μ.Ο.Δ. Βόλου 43/1985, *Ποινικά Χρονικά* (1986), τομ. ΛΣΤ', σελ. 212.

[471] Αγόρευση της Α. Ψαρούδα - Μπενάκη στη συζήτηση στη Βουλή των Ελλήνων για την "Τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας". *Πρακτικά της Βουλής*, συνεδρίαση ΠΑ' (ολομέλεια), 13 - 2 - 1984, σελ. 3960.

[472] Αναγνωστόπουλος, Η. (1986): Ο χρόνος υποβολής της δηλώσεως ψυχικού τραυματισμού κατ' άρθρο 344 Π.Κ. / Με αφορμή τις Α.Π. 1268/1985, Μ.Ο.Δ. Βόλου 43/1985, Μ.Ο.Δ. Λευκάδας 7/1986. *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΣΤ', σελ. 622 - 624.

[473] Black (1970), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 35.

[474] Brodyaga, Gates, Singer, Tucker και White (1975), όπ. π., βλ. σημ. 430, σελ. 148.

συναισθήματα που βιώνει το θύμα για τη θυματοποίησή του, όπως για παράδειγμα, ντροπή, αμηχανία και ενοχή. Επίσης, περιλαμβάνονται τα συναισθήματά του προς τον βιαστή, όπως για παράδειγμα, φόβος, μίσος και οίκτος. Τέλος, περιλαμβάνονται τα συναισθήματά του προς τους άλλους, όπως για παράδειγμα, ότι το θύμα δε θέλει να προκαλέσει αναστάτωση στους γονείς, το σύζυγο, τον εραστή και τα παιδιά του και οι παραστάσεις του για το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης.

Οι Brodyaga et al.[475] υποστήριξαν ότι δε θα πρέπει να προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι - μετά τον ψυχικό τραυματισμό του θύματος από την αστυνομική έρευνα και την ιατρική περίθαλψη στο νοσοκομείο - μερικά θύματα αρνήθηκαν να συνεργαστούν περαιτέρω, όσον αφορά στις επίσημες διαδικασίες που απαιτούνται για την έρευνα και την ποινική δίωξη των εγκλημάτων και αποφάσισαν να αποσύρουν την καταγγελία τους.

Από την έρευνα του MacDonald[476] βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού αποσύρουν τις καταγγελίες τους γιατί θέλουν να αποφύγουν τη δύσκολη θέση, τον επιπρόσθετο ψυχικό τους τραυματισμό και τις εμφανίσεις τους στο ακροατήριο. Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι ο προβλεπόμενος, από το θύμα, ψυχικός τραυματισμός που θα προέλθει μέσα από τις ποινικές πρακτικές και διαδικασίες, μπορεί να αποτρέψει μια μερίδα θυμάτων από την απόφαση να προωθήσουν ποινικά την υπόθεσή τους[477]. Για μερικά θύματα, ο φόβος της δημοσιότητας και το ενδεχόμενο μιας δημόσιας δίκης, μπορεί να είναι εξαιρετικά ενοχλητικές καταστάσεις που θα ήθελαν, με κάθε μέσο, να τις αποφύγουν[478].

Από την άλλη μεριά, έχει υποστηριχθεί ότι μερικά θύματα αποσύρουν τις καταγγελίες τους, λόγω της πίεσης που δέχονται από το βιαστή και τους συγγενείς του[479]. Αλλά θύματα, έχει παρατηρηθεί ότι λαμβάνουν απειλητικά τηλεφωνήματα προκειμένου να αποσύρουν την καταγγελία τους[480]. Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι η οικογένεια του θύματος, συχνά, αποθαρρύνει την επιπλέον ποινική δράση, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που ο βιαστής είναι συγγενής ή στενός οικογενειακός φίλος[481]. Ακόμη, έχει αποδειχθεί

---

[475] Brodyaga, Gates, Singer, Tucker και White (1975), όπ. π., βλ. σημ. 430, σελ. 40.
[476] MacDonald, J.M. (1971): Rape offenders and their victiims. Springfield, III.: Thomas.
[477] MacDonald (1971), όπ. π., βλ. σημ. 476.
[478] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. σημ. 3, σελ. 196.
[479] MacDonald (1971), όπ. π., βλ. σημ. 419.
[480] Burgess και Holmstrom (1974), όπ. π.,βλ. σημ. 316, σελ. 9.
[481] MacDonald (1971), όπ. π., βλ. σημ. 476.

ότι, περιστασιακά, μια καταγγελία για βιασμό αποσύρεται όταν το τεστ εγκυμοσύνης αποδειχθεί αρνητικό και σε σπάνιες περιπτώσεις, μια υπόθεση κλείνει όταν ο βιαστής συμφωνήσει να παντρευτεί το θύμα[482]. Τέλος, ένας άλλος καθοριστικός λόγος απόσυρσης των καταγγελιών βιασμού, από το θύμα, είναι και ο έξω-ποινικός συμβιβασμός ανάμεσα στο δράστη και το θύμα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Burgess και Holmstrom[483] έδειξαν ότι τα 2/3 των θυμάτων βιασμού, που είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, εξέφρασαν την επιθυμία να προωθηθεί ποινικά η υπόθεσή τους και να ασκηθεί ποινική δίωξη. Ο κύριος λόγος που οδήγησε τα θύματα σ' αυτή τους την απόφαση, βρέθηκε ότι ήταν η επιθυμία τους να εμποδίσουν και να προλάβουν τη θυματοποίηση και άλλων γυναικών. Ένας δεύτερος λόγος, που δόθηκε από τα ίδια τα θύματα, ήταν η οργή τους προς τον βιαστή. Τα θύματα αντιμετωπίζουν το βιασμό ως ένα τρομερό περιστατικό που τα τραυμάτισε σοβαρά και ανεπανόρθωτα. Ένας τρίτος λόγος, ήταν ότι έπρεπε να απονεμηθεί δικαιοσύνη και ότι ο βιαστής θα έπρεπε να τιμωρηθεί.

Ομως, η παραπάνω μελέτη των Burgess και Holmstrom, μελέτησε και του λόγους που οδήγησαν τα θύματα στην απόφαση να αποσύρουν την καταγγελία του βιασμού και να σταματήσουν την ποινική δίωξη της υπόθεσης. Τα θύματα βρέθηκε ότι έδωσαν τρεις λόγους προκειμένου να δικαιολογήσουν την απόφασή τους. Ο πρώτος και κυριότερος λόγος ήταν ο φόβος της αντεκδίκησης από το δράστη, την οικογένειά του ή τους φίλους του. Ο δεύτερος λόγος ήταν η απροθυμία του θύματος να στείλει το βιαστή στη φυλακή. Τα θύματα δήλωσαν ότι η φυλακή, όπως λειτουργεί σήμερα, είναι ένας ακατάλληλος χώρος, ακόμη και για βιαστές. Ο τρίτος λόγος ήταν η επιθυμία του θύματος να αποφύγει την επώδυνη και ταπεινωτική δοκιμασία της διαδικασίας στο ακροατήριο.

---

[482] MacDonald (1971), όπ. π., βλ. σημ. 476.
[483] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 26.

2.4.2.4. Η απόφαση της αστυνομίας για προώθηση ή απόρριψη της υπόθεσης.

Η αστυνομία αποτελεί το σημαντικότερο παράγοντα ποινικής προώθησης των σεξουαλικών εγκλημάτων[484]. Αποτελεί, τυπικά, την πρώτη επαφή του θύματος με το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης[485] και συμμετέχει σ' όλα τα στάδια της ποινικής εξέλιξης των υποθέσεων, από την αναφορά του εγκλήματος, μέχρι την έκδοση της δικαστικής απόφασης[486]. Επίσης, αποτελεί εκείνο το μηχανισμό του ποινικού συστήματος που προμηθεύει τους υπόπτους στους οποίους απαγγέλλονται οι κατηγορίες.

Από την έρευνα του LaFree[487] βρέθηκε ότι από το σύνολο των 905 υποθέσεων βιασμού που περιελάμβανε το δείγμα, μόνο οι 324 (35,8%) κατέληξαν σε σύλληψη κάποιου υπόπτου. Συνεπώς, στο αστυνομικό στάδιο λαμβάνει χώρα το σημαντικότερο φιλτράρισμα των ποινικών υποθέσεων, μέσω της πρακτικής των χαμηλών ποσοστών διαλεύκανσης των εγκλημάτων[488].

Σύμφωνα με τον LaFree[489], η διεθνής βιβλιογραφία έχει παρουσιάσει τρία μοντέλα εξήγησης του τρόπου αντιμετώπισης των υποθέσεων βιασμού από την αστυνομία, το καθένα από τα οποία στηρίζεται σε διαφορετικούς παράγοντες εξήγησης αυτής της αντιμετώπισης. Το πρώτο είναι το νομικό μοντέλο. Σύμφωνα με τους υποστηρικτές αυτού του μοντέλου (Clark και Lewis[490], Holmstrom και Burgess[491]), η αντιμετώπιση των υποθέσεων βιασμού από την αστυνομία στηρίζεται σε νομικά κριτήρια, όπως για παράδειγμα, αν ο βιασμός ήταν τετελεσμένος ή απόπειρα.

Το δεύτερο είναι το έξω-νομικό μοντέλο. Οι υποστηρικτές αυτού του μοντέλου (Griffin[492], Brownmiller[493]) προτείνουν ότι η αστυνομία στηρίζεται σε έξω-νομικά

---

[484] LaFree (1981), όπ. π., βλ. σημ. 417, σελ. 582.
[485] Holmstrom και Burgess (1978), όπ. π., βλ. σημ. 434.
[486] LaFree (1981), όπ. π., βλ. σημ. 417, σελ. 582.
[487] LaFree (1981), όπ. π., βλ. σημ. 417.
[488] Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι στις υποθέσεις που στο αστυνομικό στάδιο παραμένουν ανεξιχνίαστες, δηλαδή δεν έχει συλληφθεί κάποιος ύποπτος, η αστυνομία είναι υποχρεωμένη να τις βάλει στο αρχείο.
[489] LaFree (1981), όπ. π., βλ. σημ. 417.
[490] Clark και Lewis (1977), όπ. π., βλ. σημ. 98.
[491] Holmstrom και Burgess (1978), όπ. π., βλ. σημ. 434.
[492] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13.
[493] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9.

κριτήρια (όπως για παράδειγμα, στα δημογραφικά χαρακτηριστικά και την εν γένει συμπεριφορά του θύματος), προκειμένου να αντιμετωπίσει τις υποθέσεις βιασμού.

Τέλος, σύμφωνα με το μοντέλο της αλλαγής (Chappell[494]), η αναγνώριση του βιασμού ως ένα σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί η σημασία που έδινε η αστυνομία στα έξω-νομικά κριτήρια και πλέον να στηρίζεται περισσότερο σε νομικά.

Σύμφωνα με τον LaFree[495], η απόφαση της αστυνομίας σχετικά με το αν θα κριθεί μια υπόθεση βιασμού ως νομικά αβάσιμη και συνεπώς το αν θα μπει στο αρχείο, μερικές φορές, στηρίζεται περισσότερο σε έξω-νομικά, παρά σε νομικά κριτήρια. Προκειμένου να υποστηρίξει την άποψή του αυτή, ο LaFree παρουσίασε δύο αιτιολογικές εκθέσεις της αστυνομίας, οι οποίες παρουσιάζουν το σκεπτικό με βάση το οποίο οι υποθέσεις βιασμού κρίθηκαν αβάσιμες και αρχειοθετήθηκαν.

Σύμφωνα, λοιπόν, με την πρώτη έκθεση:

> Η αναφορά είναι αμφίβολη, τόσο για τα γεγονότα τα οποία συνέβησαν, όσο και για τον τρόπο που συνέβησαν. Πιστεύω ότι είναι κατασκευασμένη... Οι θετοί γονείς του κοριτσιού, έχουν πολλά προβλήματα μαζί του... και το σκάει από το σπίτι...[496]

Σύμφωνα με τη δεύτερη έκθεση:

> Εξέτασα το παραπάνω υποτιθέμενο θύμα... αυτή δήλωσε ότι το έσκασε από το σπίτι... και συνάντησε μια φίλη της. Έμαθα από τη μητέρα της ότι το κορίτσι το είχε σκάσει από το σπίτι πέντε φορές. Πριν από τρεις μήνες κοιμήθηκε και ήρθε σε συνουσία μ' έναν Μεξικάνο και είχε συχνά σεξουαλική επαφή... Το κορίτσι φαίνεται να έχει διανοητικά προβλήματα και προφανώς της αρέσει το σεξ[497].

Τα αποτελέσματα της έρευνας του LaFree[498] απέδειξαν την ισχύ του νομικού μοντέλου στον τρόπο αντιμετώπισης των σεξουαλικών εγκλημάτων από την αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι αντιδράσεις της αστυνομίας ήταν αυστηρότερες απέναντι στους κατηγορούμενους για βιασμό όταν: i) το θύμα ήταν ικανό να αναγνωρίσει το δράστη, ii) το θύμα ήταν πρόθυμο να καταθέσει, iii) η σεξουαλική επίθεση

---

[494] Chappell, D. (1975): Forcible rape and the American system of criminal justice. Στο D. Chappell και J. Manahan (eds.): Violence and criminal justice. Lexington, Mass.: D.C. Heath, σελ. 85 - 99.
[495] LaFree (1981), όπ. π., βλ. σημ. 417.
[496] LaFree (1981), όπ. π., βλ. σημ. 417, σελ. 589.
[497] LaFree (1981), όπ. π., βλ. σημ. 417, σελ. 589.
[498] LaFree (1981), όπ. π., βλ. σημ. 417.

περιελάμβανε συνουσία, iv) το κατηγορητήριο ήταν περισσότερο σοβαρό, και v) ο δράστης είχε χρησιμοποιήσει όπλο.

Η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία δεν εξασφαλίζει και την περαιτέρω ποινική εξέλιξη της υπόθεσης. Στις Η.Π.Α., η αστυνομία έχει μεγάλα περιθώρια διακριτικής ευχέρειας σχετικά με το ποιες από τις υποθέσεις, για τις οποίες λαμβάνει γνώση, θα πρέπει να τις προωθήσει στα επόμενα ποινικά στάδια και ποιες απ' αυτές θα πρέπει να τις χαρακτηρίσει ως νομικά αβάσιμες και να τις αρχειοθετήσει. Σύμφωνα με τη Wood[499], η αστυνομία έχει διακριτική ευχέρεια τέτοιου βαθμού, έτσι ώστε να μπορεί να επηρεάσει το κατά πόσο μια υπόθεση βιασμού θα καταλήξει σε καταδίκη του δράστη.

Οι Skogan και Gordon[500], αναλύοντας τα στατιστικά στοιχεία του αστυνομικού τμήματος της πόλης του Chicago, των Η.Π.Α., για το έτος 1982, βρήκαν ότι κρίθηκαν νομικά αβάσιμες και μπήκαν στο αρχείο, το 43,1% των υποθέσεων βιασμού, το 30,9% των ληστειών, το 14,9% των διαρρήξεων και το 10% των κλοπών. Επίσης , από στοιχεία του ίδιου αστυνομικού τμήματος, για τα έτη 1981 έως το πρώτο τετράμηνο του 1983, βρέθηκε ότι το έγκλημα του βιασμού συγκέντρωνε τις περισσότερες υποθέσεις που χαρακτηρίστηκαν ως αβάσιμες από την αστυνομία, ακολουθούμενος από τη ληστεία, την επίθεση και τέλος την ανθρωποκτονία. Αλλά, πέρα από τις διαφορές μεταξύ του βιασμού και των άλλων ποινικών αδικημάτων, βρέθηκαν σημαντικές διαφορές στα ποσοστά βασιμότητας και του ίδιου του βιασμού, ανάλογα με το αν αυτός ήταν τετελεσμένος ή απόπειρα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα ποσοστά αρχειοθέτησης των τετελεσμένων βιασμών ήταν αισθητά μικρότερα, σε σχέση μ' αυτά που παρουσίαζαν οι απόπειρες.

Μερικές φορές ένα θύμα πιέζεται από τους αξιωματικούς της αστυνομίας να μην προωθήσει ποινικά την υπόθεσή του. Από την έρευνα των Peters et al.[501] βρέθηκε ότι 151 θύματα (29%), από ένα σύνολο 790 θυμάτων βιασμού που είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, δέχτηκαν την παραπάνω μορφή πίεσης. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα, συχνά, υποβάλλονταν ή απειλούνταν να υποβληθούν σε τεστ ανιχνεύσεως ψεύδους, με

---

[499] Wood (1973), όπ. π., βλ. σημ. 257.
[500] Skogan, W.G. και A.C. Gordon (1983): Crime in Illinois: 1982. Παρουσιάστηκε από το: Illinois Department of Law Enforcement Division of Support Service. Bureau of Identification.
[501] Peters, Meyer και Carroll (1976), όπ. π., βλ. σημ. 306, πιν. 31, σελ. 132.

σκοπό να αποτρέψουν την απόφασή τους να προωθήσουν ποινικά την υπόθεσή τους[502]. Τέλος, βρέθηκε ότι η επιχειρηματολογία της αστυνομίας, προκειμένου να πείσει το θύμα ότι δεν πρέπει να επιθυμεί την ποινική εξέλιξη της υπόθεσης, στηριζόταν στα παρακάτω: i) στην αμφισβήτηση της κατάθεσης του θύματος (44,3%), ii) στο γεγονός της δυσκολίας απόδειξης της ενοχής του δράστη στο δικαστήριο (26,5%), iii) στο γεγονός της δυσκολίας εντοπισμού και σύλληψης του δράστη (7,3%), και τέλος, iv) σε άλλους λόγους (21,9%).

Σύμφωνα με τους Burgess και Holmstrom[503], μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις βιασμού η αστυνομία επιμένει να στείλει την υπόθεση στο δικαστήριο, χωρίς τη θέληση του θύματος. Έτσι, η θέληση του θύματος για ποινική προώθηση της υπόθεσής του, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την τύχη, τόσο της υπόθεσης, όσο και του ίδιου του θύματος, μέσα στο ποινικό σύστημα.

2.4.3. Οι ιδιαιτερότητες της ποινικής εξέλιξης του βιασμού.

> ... το πιο ασφαλές έγκλημα που μπορεί να διαπράξει ένας άνδρας είναι ο βιασμός[504].

Πρώτα απ' όλα θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε τη φαινομενολογία της ποινικής εξέλιξης των υποθέσεων βιασμού. Χρήσιμα αριθμητικά στοιχεία προέκυψαν από την έρευνα του National Institute of Mental Health[505] των Η.Π.Α., η οποία διεξήχθη το χρονικό διάστημα των ετών 1972 - 1975, σ' ένα δείγμα 3.971 θυμάτων βιασμού που είχαν νοσηλευθεί στο Γενικό Νοσοκομείο της Philadelhia[506].

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, από το σύνολο των βιασμών που αναφέρθηκαν στην αίθουσα εκτάκτων περιστατικών του νοσοκομείου, μόνο το 53,3% χαρακτηρίστηκαν από την αστυνομία ως βιασμοί ή απόπειρες βιασμού. Στο 39,5% του συνόλου των υποθέσεων (ποσοστό 74% των βάσιμων υποθέσεων), η αστυνομία προέβη σε

---

[502] Peters, Meyer και Carroll (1976), όπ. π., βλ. σημ. 306, σελ. 97 - 101.
[503] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 26.
[504] Anonymously Written (1973), όπ. π. βλ. σημ. 258, σελ. 17.
[505] National Institute of Mental Health: Victims of rape. U.S. Department of Health, Education and Welfare Public Health Service.
[506] Πιο συγεκριμένα, στο «Center for Rape Concern».

σύλληψη ενός τουλάχιστον υπόπτου για το συγκεκριμένο βιασμό. Στο 25,6%, του συνόλου των υποθέσεων που αναφέρθηκαν στο νοσοκομείο, ασκήθηκε ποινική δίωξη. Το 19,6%, του συνόλου των υποθέσεων βιασμού, έφτασε τελικά στο ακροατήριο. Από το συνολικό αριθμό των υποθέσεων, μόνο στο 10,6% ο κατηγορούμενος κρίθηκε ένοχος για τουλάχιστον ένα αδίκημα και το 6,6% κρίθηκε ένοχος για το έγκλημα του βιασμού (ποσοστό 62,6% του συνόλου των υποθέσεων που κατέληξαν σε καταδικαστική απόφαση). Στο 5,4%, του συνόλου των υποθέσεων, ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε σε φυλάκιση (ποσοστό 80,9% αυτών που κρίθηκαν ένοχοι διάπραξης βιασμού). Τέλος, μόνο στο 3,8%, του συνόλου των υποθέσεων, ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε σε φυλάκιση άνω των δύο ετών (ποσοστό 71,1% αυτών που καταδικάστηκαν σε φυλάκιση με την κατηγορία του βιασμού).

Σύμφωνα με τον Φαρσεδάκη[507], από στοιχεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης των Η.Π.Α. (Uniform Crime Report, 1980), προκύπτει ότι από τους 100 βιασμούς που διαπράττονται αναφέρονται στην αστυνομία μόνο 10 έως 20. Από τους βιασμούς που αναφέρονται στην αστυνομία, μόνο στους μισούς γίνεται σύλληψη κάποιου υπόπτου, απ' αυτές τις υποθέσεις μόνο στις δύο από τις τρεις ασκείται ποινική δίωξη και από τις τελευταίες, μόνο το 60% καταλήγουν σε καταδικαστική απόφαση στο δικαστήριο. Δηλαδή, μόνο οι δύο έως τέσσερις, στις εκατό, υποθέσεις βιασμού θα καταλήξουν σε καταδίκη του κατηγορούμενου.

Από έρευνα του LaFree[508] βρέθηκε ότι σε σύνολο 870 υποθέσεων βιασμού, οι οποίες αποτέλεσαν και το τελικό δείγμα της έρευνάς του[509], μόνο οι 326 απ' αυτές κατέληξαν σε σύλληψη ενός υπόπτου. Από τις παραπάνω υποθέσεις μόνο στις 123 ασκήθηκε ποινική δίωξη και μόνο οι 103 απ' αυτές κατέληξαν σε καταδικαστική απόφαση στο δικαστήριο. Από τις υποθέσεις που κατέληξαν σε καταδίκη του κατηγορούμενου, μόνο στις 82 επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης και μόνο στις 30 απ' αυτές η ποινή ήταν μεγαλύτερη των έξι ετών.

---

[507] Φαρσεδάκης (1980), οπ. π., βλ. σημ. 242.
[508] LaFree (1980b), όπ. π., βλ. σημ. 460.
[509] Το αρχικό δείγμα της έρευνας του LaFree το αποτελούσαν 881 υποθέσεις βιασμού. Για λόγους μεθοδολογικούς, απορρίφθηκαν οι 11 απ' αυτές (1,2%) και η έρευνα διεξήχθη με τις εναπομείνασες 870.

έχει τις περισσότερες πιθανότητες να διωχθεί ποινικά, μετά βέβαια από την ανθρωποκτονία. Συνεπώς, παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει καχυποψία στην αντιμετώπιση και την ποινική εξέλιξη του βιασμού στο εισαγγελικό στάδιο.

Οσον αφορά στο δικαστικό στάδιο και την πιθανότητα έκδοσης καταδικαστικής απόφασης, για τις υποθέσεις στις οποίες ασκήθηκε ποινική δίωξη, βρέθηκε ότι στο 64% των υποθέσεων βιασμού το δικαστήριο εξέδωσε καταδικαστική απόφαση, σε σχέση με το 74% των ανθρωποκτονιών, το 45% των επιθέσεων, το 69% των ληστειών και το 63% των διαρρήξεων. Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι τα ποσοστά καταδικαστικών αποφάσεων στις υποθέσεις βιασμού δε διαφέρουν απ' αυτά των άλλων κακουργημάτων και μάλιστα είναι και κατά πολύ μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα των άλλων εγκλημάτων επίθεσης.

Τέλος, μελετώντας τα στοιχεία της έρευνας, που αφορούν στη φάση της επιμέτρησης της ποινής, βλέπουμε ότι στο 81% των υποθέσεων βιασμού, στις οποίες υπήρξε καταδικαστική απόφαση, ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε σε στερητική της ελευθερίας ποινή, σε σχέση με το 88% των ανθρωποκτονιών, το 29% των επιθέσεων, το 71% των ληστειών και το 47% των διαρρήξεων.

Από την ανάλυση των στοιχείων της έρευνας της Polk βρέθηκε ότι το έγκλημα του βιασμού δεν παρουσιάζει ιδιαιτερότητες, σε σχέση με τα υπόλοιπα κακουργήματα, όσον αφορά στη διαλεύκανση των υποθέσεων μέσω σύλληψης του υπόπτου, στην άσκηση ποινικής δίωξης, στην προώθηση των υποθέσεων στο ακροατήριο, καθώς και στις αποφάσεις για καταδίκη και φυλάκιση του κατηγορούμενου. Τα συμπεράσματα αυτά είναι καταλυτικά γιατί δείχνουν ότι ο σκεπτικισμός των επίσημων φορέων του ποινικού συστήματος, για το έγκλημα του βιασμού και το θύμα του, δεν έχουν κάποιο ιδιαίτερο αντίκτυπο στις ποινικές πρακτικές αντιμετώπισης και εξέλιξης των εγκλημάτων αυτού του τύπου.

Αντίθετα, όμως, με την έρευνα της Polk, οι περισσότερες έρευνες, πάνω στο έγκλημα του βιασμού και την ποινική του αντιμετώπιση και εξέλιξη, απέδειξαν ότι ο

βιασμός διαφέρει, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, από τις άλλες μορφές βίαιης εγκληματικότητας (Myers και LaFree[516], Sagarin[517], Bohmer[518]).

Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα των Myers και LaFree[519] είχε ως πρωταρχικό της σκοπό τη διερεύνηση των τυχών ιδιαιτεροτήτων του εγκλήματος του βιασμού, σε σχέση με τα άλλα εγκλήματα βίας, καθώς και τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας. Μ' αυτό τον τρόπο θέλησαν να διερευνήσουν το κατά πόσο αληθεύει η βασική υπόθεση της φεμινιστικής - συγκρουσιακής θεώρησης, που υποστηρίζει την μοναδικότητα και τις ιδιαιτερότητες των υποθέσεων βιασμού, όσον αφορά στην ποινική τους αντιμετώπιση και εξέλιξη.

Επιχείρησε να συγκρίνει το έγκλημα του βιασμού με τα άλλα ποινικά αδικήματα σε σχέση με την ποινική τους εξέλιξη, η οποία μετρήθηκε με βάση τις τέσσερις παρακάτω μεταβλητές: i) Τη μεταβλητή της "απόρριψης". Εδώ εξετάζεται αν ένα έγκλημα αρχειοθετήται ή ασκήται ποινική δίωξη κατά του δράστη του. ii) Τη μεταβλητή της "δίκης". Εδώ εξετάζεται αν ένα έγκλημα, κατά του οποίου ασκήθηκε ποινική δίωξη, θα παραπεμφθεί στο ακροατήριο ή όχι. iii) Τη μεταβλητή της "ετυμηγορίας". Εδώ εξετάζεται το είδος της δικαστικής απόφασης, δηλαδή, αν η απόφαση του δικαστηρίου είναι καταδικαστική ή αθωωτική. iv) Τη μεταβλητή της "ποινής". Εδώ εξετάζεται το είδος της ποινής που επιβάλλεται στον κατηγορούμενο, δηλαδή, αν του επιδικάζεται στερητική της ελευθερίας ή κάποια άλλη ποινή.

Με βάση τα παραπάνω, οι Myers και LaFree επιχείρησαν, κατά πρώτο λόγο, να διερευνήσουν τις ιδιαιτερότητες του βιασμού σε σχέση με τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας. Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους απέδειξαν ότι για τις τρεις από τις τέσσερις παραπάνω μεταβλητές δε βρέθηκε να υπάρχει διαφορά στην ποινική αντιμετώπιση του βιασμού, σε σχέση με τα άλλα εγκλήματα βίας. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι δεν υπάρχει διαφορά

---

[516] Myers και LaFree (1982). όπ. π., βλ. σημ. 182.
[517] Sagarin, E. (1977): Forcible rape and the problem of the rights of the accused. Στο D. Chappell, R. Geis και G. Geis (eds.): Forcible rape: The crime, the victim, and the offender. Columbia University Press, New York.
[518] Bohmer, C. (1977): Judicial attitudes toward rape victims. Στο D. Chappell, D. Geis και G. Geis (eds.): Forcible rape: The crime, the victim, and the offender. Columbia University Press, New York.
[519] Myers και LaFree (1982). όπ. π., βλ. σημ. 182.

ως προς τις μεταβλητές της απόρριψης, της δίκης και της ετυμηγορίας. Αντίθετα, διαφορά βρέθηκε να υπάρχει ως προς τη μεταβλητή της ποινής.

Στη συνέχεια εξετάστηκαν οι ιδιαιτερότητες του βιασμού σε σχέση με τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας. Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους απέδειξαν και εδώ ότι για τις τρεις από τις τέσσερις παραπάνω μεταβλητές δε βρέθηκε να υπάρχει διαφορά στην ποινική αντιμετώπιση του βιασμού σε σχέση με τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι δεν υπάρχει διαφορά ως προς τις μεταβλητές της απόρριψης, της ετυμηγορίας και της ποινής. Αντίθετα, διαφορά βρέθηκε να υπάρχει ως προς τη μεταβλητή της δίκης.

Το γενικό συμπέρασμα της έρευνας των Myers και LaFree είναι ότι, ενώ είναι εξίσου πιθανό για όλα τα εγκλήματα να ασκηθεί ποινική δίωξη, το έγκλημα του βιασμού είναι πιθανότερο να καταλήει στο ακροατήριο, σε σχέση με τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και είναι λιγότερο πιθανό να καταλήξει σε ποινή φυλάκισης, σε σχέση με τ' άλλα εγκλήματα βίας. Μ' αυτόν τον τρόπο, παρατηρείται να υπάρχει μια επιείκεια, του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης απέναντι στα άτομα που κατηγορούνται για διάπραξη βιασμού, σε σχέση με τους εναγόμενους των άλλων εγκλημάτων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Myers και LaFree έδειξαν ότι υπάρχουν κάποιες διαφορές ανάμεσα στην αντιμετώπιση του βιασμού και των άλλων ποινικών αδικημάτων. Από την άλλη μεριά, όμως, βρέθηκε να υπάρχουν και κάποιες ομοιότητες και έτσι δεν επιβεβαιώθηκε απόλυτα η υπόθεση της φεμινιστικής - συγκρουσιακής θεωρίας για τη μοναδικότητα της ποινικής αντιμετώπισης του εγκλήματος του βιασμού.

Σύμφωνα με τον Μαγγανά[520], το έγκλημα του βιασμού παρουσιάζει αρκετές ιδιαιτερότητες αναφορικά με την ποινική του εξέλιξη, σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα. Υποστήριξε ότι εκτός του ότι ο βιασμός αυξάνεται με τον πιο γρήγορο ρυθμό, κατέχει επιπλέον και μερικές άλλες πρωτιές. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον παραπάνω συγγραφέα, ο βιασμός είναι το έγκλημα όπου: i) υπάρχουν οι λιγότερες καταγγελίες σε σχέση με τα εγκλήματα που έγιναν (10%), ii) υπάρχουν οι περισσότερες

[520] Μαγγανάς, Α. (1984): Πρόσφατες μεταρρυθμίσεις που αφορούν τα σεξουαλικά εγκλήματα στον Καναδά. *Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΔ', σελ. 561.

αβάσιμες καταγγελίες (37,5%) και iii) γίνονται οι λιγότερες συλλήψεις υπαιτίων (50%), οι λιγότερες απαγγελίες κατηγοριών (5%) και τελικά οι λιγότερες καταδίκες (2,5%), σε σχέση με τον αριθμό των καταγγελιών.

Στον Καναδά - σύμφωνα πάντα με τον Μαγγανά[521] - το 1971, σε 2.107 καταγγελίες θυμάτων, οι 1.230 κρίθηκαν «αβάσιμες». Αυτές οι καταγγελίες οδήγησαν σε 717 συλλήψεις και μόνο σε 119 περιπτώσεις απαγγέλθηκαν κατηγορίες. Σε 65, από τις 119 περιπτώσεις, υπήρξαν καταδικαστικές αποφάσεις και μόνο οι μισές ήταν για βιασμό, ενώ οι άλλες για ασέλγεια.

Στην παράγραφο αυτή δώσαμε έμφαση στις έρευνες που υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στην ποινική εξέλιξη του βιασμού και των άλλων ποινικών αδικημάτων, οι οποίες όμως αποτελούν μειοψηφία. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερευνών έχει αποδείξει ότι η ποινική εξέλιξη των υποθέσεων βιασμού είναι μοναδική και ότι παρουσιάζει πολλές ιδιαιτερότητες, σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα, τόσο στην αστυνομική και στην εισαγγελική, όσο και στη δικαστική (ετυμηγορία, ποινή).

2.5. Μύθοι και πραγματικότητα σχετικά με το έγκλημα του βιασμού.

Το κυρίαρχο και πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο σχετικά με το έγκλημα του βιασμού έχει παρουσιαστεί με τον ακόλουθο τρόπο:

> Ένα νεαρό, λευκό κορίτσι, ηλικίας 22 ετών, περπατούσε μόνο του από το λεωφορείο έως το σπίτι του, γυρνώντας από τη δουλειά. Ξαφνικά ένας άγνωστος, μαύρος άνδρας πήδηξε πίσω από ένα κτίριο και την άρπαξε. Μ' ένα μαχαίρι στο λαιμό της και με τρομερές απειλές για να κάνει ότι της έλεγε, την τράβηξε με το ζόρι στους θάμνους και τη βίασε[522].

Η Burt[523] απέδειξε τη σημαντική έκταση στην οποία τα άτομα επιδοκιμάζουν τους «μύθους βιασμού» και τα «δυσμενή σεξουαλικά πιστεύω». Πιο συγκεκριμένα, βρήκε ότι

---

[521] Μαγγανάς (1984), όπ. π., βλ. σημ. 520, σελ. 561.
[522] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. σημ. 3, σελ. 101.
[523] Burt (1980), όπ. π., βλ. σημ. 106.

πάνω από τα μισά άτομα, που έλαβαν μέρος στην έρευνά της, συμφώνησαν ότι αν μια γυναίκα αρχίσει ένα ερωτικό παιχνίδι και αφήσει την κατάσταση να ξεφύγει από τα χέρια της, τότε είναι δικιά της η ευθύνη αν ο σύντροφός τη βιάσει.

Τα αποτελέσματα των ερευνών (Goodstein και Lutze[524], Cann et. al.[525], Klemmack και Klemmack[526]) προτείνουν ότι μια σημαντική αναλογία πολιτών στις Η.Π.Α., άνδρες και γυναίκες, υιοθετούν αντιλήψεις, στάσεις και απόψεις που καθιστούν δύσκολο στα θύματα σεξουαλικής επιθετικότητας να γίνουν πιστευτά, να μη θεωρηθούν υπεύθυνα για τη θυματοποίησή τους και να τους αποδοθεί δικαιοσύνη. Τόσο η φυλή όσο και το φύλο έχει αποδειχθεί ότι αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για το σχηματισμό αυτών των αντιλήψεων σχετικά με το βιασμό. Για παράδειγμα, οι Giacopassi και Dull[527] βρήκαν ότι οι μαύροι άνδρες είναι εκείνοι που υιοθετούν, περισσότερο από τις άλλες φυλετικές ομάδες, τους μύθους και τα στερεότυπα του βιασμού.

Είναι πλέον κοινά αποδεκτό, στους επιστημονικούς κύκλους, ότι έχει δημιουργηθεί μια έντονη μυθολογία γύρω από το έγκλημα του βιασμού, η οποία είναι το αποτέλεσμα της ίδιας της φύσης του θέματος. Ο βιασμός παραπέμπει σε συναισθηματικά και ιδεολογικά φορτισμένες έννοιες, όπως οι έννοιες της σεξουαλικότητας, της γυναικείας φύσης, της ανδρικής φύσης, του έρωτα και του θανάτου[528]. Η μυθολογία αυτή έχει περιβάλλει το θέμα μ' ένα πέπλο μυστηρίου που καθιστά δύσκολη, αν όχι ακατόρθωτη, τη μελέτη του προβλήματος στις πραγματικές του διαστάσεις.

Παρακάτω θα γίνει μια προσπάθεια να παρουσιάσουμε και να καταρρίψουμε τους κυριότερους από τους μύθους, που περιβάλλουν το έγκλημα του βιασμού, βασισμένοι σε ερευνητικά στοιχεία.

1) Ο μύθος της μαζοχιστικής φύσης της γυναίκας. Σύμφωνα μ' αυτόν το μύθο, η υποσυνείδητη επιθυμία της γυναίκας να βιαστεί, είναι κρυμμένη πίσω από την εξωτερική της σεμνότητα[529]. Επιστημονική κάλυψη αυτής της αντίληψης προσέφερε η

---

[524] Goodstein και Lutze, όπ. π., βλ. σημ. 178, σελ. 158.
[525] Cann, A., L. Calhoum, J.W. Selby και E.H. King (1981): Rape: A contemporary onerview and analysis. *Journal of Social Issues*, τομ. 37, τευχ. 4, σελ. 1 - 3.
[526] Klemmack και Klemmack (1976), όπ. π., βλ. σημ. 104.
[527] Giacopassi, D.J. και T.R. Dull (1986): Gender and racial differences in the acceptance of rape myths within a college population. *Sex Roles*, τομ. 15, τευχ. 1/2, σελ. 63 - 75.
[528] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. 14, σελ. 90.
[529] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 22.

ψυχαναλυτική θεωρία του Freud. Σύμφωνα με την Τσαλίκογλου[530], το 1924, σ' ένα άρθρο του γύρω από το πρόβλημα του μαζοχισμού, ο Freud υποστήριξε το δόγμα ότι οι γυναίκες είναι από τη φύση τους μαζοχίστριες, αναζητούν την απόλαυση του πόνου και ότι ο μαζοχισμός συνιστά έκφραση της ψυχοσεξουαλικής γενετήσιας γυναικείας ωριμότητας. Στη συνέχεια, η Helen Deutch, στο βιβλίο της «Η ψυχολογία της γυναίκας», θα υποστηρίξει ότι ο μαζοχισμός είναι ένα συστατικό στοιχείο της γυναικείας φύσης, προϋπόθεση της ίδιας της ερωτικής απόλαυσης[531]. Η απλουστευτική μεταφορά των απόψεων αυτών, σε συνδυασμό με την αβασάνιστη αποδοχή των φροϋδικών θέσεων, οδήγησε στην εδραίωση της αντίληψης του βιασμού ως ενδόμυχα επιθυμητού από τη γυναίκα[532].

2) Ο μύθος της ισχυρής ανδρικής βιολογικής παρόρμησης. Σύμφωνα μ' αυτόν το μύθο, ο άνδρας δε μπορεί να μείνει σεξουαλικά ανικανοποίητος και να καταστείλει τις σεξουαλικές του ορμές. Ο άνδρας, πέρα από ένα σημείο του ερωτικού παιχνιδιού, γίνεται ένα "σεξουαλικό αυτόματο ανίκανο λογικής και αυτό-ελέγχου"[533]. Σύμφωνα μ' αυτή την άποψη, ο άνδρας χαρακτηρίζεται από ισχυρότατες βιολογικές σεξουαλικές επιθυμίες που έχουν ανάγκη άμεσης ικανοποίησης. Μέσα σ' αυτό το πλαίσια, ο βιασμός προβάλλει σαν ένα είδος «φυσικής», «νομοτελειακής» εκτόνωσης μιας επείγουσας βιολογικής ανάγκης. Από την άλλη μεριά, ο βιαστής προβάλλει ως ένα είδος υπέρ-αρσενικού, που συνοψίζει την ιδιαιτερότητα του ανδρικού φύλου: το αδάμαστο και το ασυγκράτητο των ορμών του[534]. Η Greer υποστήριξε ότι:

> είναι μια αυταπάτη το ότι ο βιασμός αποτελεί έκφραση μιας ανεξέλεγκτης επιθυμίας ή ένα είδος πιεστικής αντίδρασης σε μια ακαταμάχητη έλξη[535].

Από την έρευνα των Schultz και DeSavage[536] βρέθηκε ότι τον παραπάνω μύθο τον υιοθετούν περισσότερο οι γυναίκες (53%), παρά οι άνδρες (30%). Όταν οι γυναίκες, που

---

[530] Τσαλίκογλου, Φ. (1980): Ο βιασμός και η μυθολογία του: Η λεηλασία της γυναικείας επιθυμίας. *Ο Αγώνας της Γυναίκας*, τευχ. 5, σελ. 27.
[531] Βλ. Τσαλίκογλου (1980), όπ. π., βλ. σημ. 528, σελ. 27.
[532] Τσαλίκογλου (1980), όπ. π., βλ. σημ. 530, σελ. 27.
[533] Schultz και DeSavage (1977), όπ. π., βλ. σημ. 12, σελ. 81.
[534] Τσαλίκογλου (1980), όπ. π., βλ. σημ. 530, σελ. 28.
[535] Greer, G. (1971): The female eunuch. London , Paladin, Granada Publishing Ltd., σελ. 251.
[536] Schultz και DeSavage (1977), όπ. π., βλ. σημ. 12.

υιοθετούν αυτήν την αντίληψη, ρωτήθηκαν να δικαιολογήσουν τη στάση τους αυτή, οι απαντήσεις που έδωσαν ήταν του τύπου: «είναι στο χέρι της γυναίκας να σταματήσει τα επικίνδυνα παιχνίδια πριν από το επικίνδυνο σημείο». Από την παραπάνω έρευνα, φαίνεται ότι οι γυναίκες έχουν μια τάση αυτό-ενοχοποίησης στις περιπτώσεις σεξουαλικών επιθέσεων, γεγονός που από-ενοχοποιεί το δράστη και καθιστά το θύμα ανίκανο να απαιτήσει την ποινική διευθέτηση του εγκλήματος.

3) Ο μύθος της ψυχοπαθολογικής προσωπικότητας του μέσου βιαστή. Οι ψυχοπαθολογικές θεωρίες υποστηρίζουν ότι ο βιαστής είναι ένα ψυχικά διαταραγμένο άτομο. Η συμπεριφορά του θεωρείται έκφραση είτε νευρωτικής, είτε ψυχοπαθητικής, είτε και σχιζοφρενικής συμπτωματολογίας. Η κυριότερη συνέπεια του παραπάνω μύθου είναι ότι συσκοτίζεται το γεγονός ότι ο βιασμός συνιστά παράλληλα ένα κοινωνικό φαινόμενο που αντλεί τη σημασία του από ένα συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο. Οι έρευνες, οι σχετικές με το έγκλημα του βιασμού, κατέρριψαν τον παραπάνω μύθο.

Κατά τον Amir:

> Οι έρευνες δείχνουν ότι οι δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων δεν είναι ιδιαίτεροι ή ψυχοπαθολογικοί τύποι, ούτε αποτελούν μια ομάδα περισσότερο ενοχλητική από τις ομάδες ελέγχου με τις οποίες συγκρίνονται[537].

Ο Alan Taylor, αξιωματικός επιτήρησης αποφυλακισθέντων, ο οποίος είχε δουλέψει με βιαστές στη φυλακή του San Luis Obispo στην California των Η.Π.Α., υποστηρίζει ότι:

> Οι άνδρες αυτοί (οι βιαστές) ήταν οι πιο φυσιολογικοί άνδρες που υπήρχαν εδώ (στη φυλακή). Είχαν μεγάλη απογοήτευση, αλλά ήσαν το ίδιο απογοητευμένοι με όλους τους άλλους που περπατούν στο δρόμο[538].

Σύμφωνα με τον Μαγγανά[539], έχει ερευνητικά αποδειχθεί ότι το 97% των βιαστών δεν παρουσιάζουν κάποια χαρακτηριστικά ψυχοπαθολογίας ή σεξουαλικής διαστροφής, χωρίς βέβαια να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι συχνά παρουσιάζουν ορισμένα ψυχολογικά προβλήματα. Σύμφωνα με την Τσαλίκογλου[540], από τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών έχει βρεθεί ότι το πορτρέτο του μέσου βιαστή δεν ταιριάζει

---

[537] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[538] Βλ. Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 21.
[539] Μαγγανάς (1984), όπ. π., βλ. σημ. 520, σελ. 562.
[540] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. 14, σελ. 97.

καθόλου με την εικόνα του ψυχοπαθολογικού ατόμου, αλλά φέρει τα χαρακτηριστικά του μέσου «φυσιολογικού» και «ευυπόληπτου» πολίτη.

4) Ο μύθος της αδυναμίας διάπραξης του βιασμού χωρίς τη συναίνεση του θύματος. Σύμφωνα μ' αυτόν το μύθο, μια γυναίκα είναι αδύνατο να βιαστεί χωρίς να το επιθυμεί και αυτό γιατί δε μπορεί κάποιος άνδρας να βιάσει μια νεαρή και υγιή γυναίκα, η οποία αντιστέκεται σθεναρά στη σεξουαλική επίθεση. Με βάση αυτήν την αντίληψη, έχει παρατηρηθεί να εκφράζονται απόψεις από το κοινό, όπως οι παρακάτω: «πραγματικά δεν μπορώ να καταλάβω, πως μια γυναίκα μπορεί να βιαστεί χωρίς τη θέλησή της», «μια γυναίκα με σηκωμένη τη φούστα μπορεί να τρέχει πιο εύκολα και πιο γρήγορα από έναν άνδρα με κατεβασμένο το παντελόνι»[541]. Στο ίδιο μήκος κύματος βρίσκεται και το επιχείρημα μερικών που αναρωτιούνται πως είναι δυνατό να περάσεις μια κλωστή από την τρύπα της βελόνας όταν η βελόνα δεν είναι σταθερή, αλλά κινείται διαρκώς. Κάτι αντίστοιχο πιστεύεται και για τα θύματα βιασμού, πολύ περισσότερο όταν αυτά είναι νεαρής ηλικίας και υγιή σωματικά.

Συνεπώς, ο παραπάνω μύθος αρχίζει να γίνεται επικίνδυνος αν αναλογιστεί κανείς ότι η πλειοψηφία των θυμάτων βιασμού ανήκουν στη νεανική ηλικιακή ομάδα και προφανώς διαθέτουν υγεία και σφρίγος[542]. Η ευρεία αποδοχή αυτού του μύθου έχει ως συνέπεια τη δεύτερη θυματοποίηση των θυμάτων. Αμφισβητείται η μαρτυρία τους, εξευτελίζονται και ταπεινώνονται. Όλη αυτή η κατάσταση τα κάνει να αυτό-ενοχοποιούνται και να σκέφτονται ότι αν είχαν ενεργήσει διαφορετικά θα μπορούσαν να είχαν αποφύγει το βιασμό τους. Όλο αυτό το κλίμα επηρεάζει αρνητικά το θύμα κατά το στάδιο λήψης της απόφασης για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

5) Ο μύθος της γυναικείας πρόκλησης και υπευθυνότητας στο βιασμό. Έχει υποστηριχθεί ότι:

> ... οι υπαινιγμοί ότι αυτή (το θύμα) προκάλεσε το βιαστή και, πράγματι, ενδόμυχα απόλαυσε το περιστατικό, αντανακλούν την πλατιά διαδεδομένη πίστη ότι η γυναίκα δε μπορεί να βιαστεί χωρίς τη θέλησή της[543].

---

[541] Schwendinger και Schwendinger (1974), όπ. π., βλ. σημ. 46.
[542] Schwendinger και Schwendinger (1974), όπ. π., βλ. σημ. 46.
[543] Anonymously Written (1973), όπ. π. βλ. σημ. 258, σελ. 17.

Σύμφωνα μ' αυτόν το μύθο, το θύμα δεν είναι άμοιρο ευθυνών για το βιασμό που υπέστη, αλλά έχει και αυτό ευθύνη στη θυματοποίησή του. Η άποψη αυτή έχει και επιστημονική κάλυψη και πιο συγκεκριμένα έχει γίνει λόγος για «παροτρυντικό θύμα βιασμού» (victim precipitated forcible rape)[544]. Σύμφωνα μ' αυτήν την άποψη υπάρχει κάτι στα θύματα που τα διαφοροποιεί σε σχέση με τα άτομα του ευρύτερου πληθυσμού.

Υπάρχουν, δηλαδή, ορισμένα χαρακτηριστικά και συμπεριφορές των θυμάτων που τα καθιστούν προκλητικά και εμφανείς στόχους των βιαστών. Τέτοιες συμπεριφορές, όπως για παράδειγμα, το προκλητικό ντύσιμο, μια πρόσκληση σε γεύμα, μια φιλική χειρονομία οικειότητας, το auto-stop σε άγνωστους οδηγούς, μπορεί να παρεξηγηθούν και να προσληφθούν ως πρόκληση και πρόσκληση για το βιαστή, ο οποίος μπορεί να τα θεωρήσει σημάδια συναίνεσης σε συνουσία.

6) Ο μύθος της σπανιότητας της διάπραξης του βιασμού. Σύμφωνα μ' αυτόν το μύθο, το έγκλημα του βιασμού είναι ένα από τα πιο σπάνια βίαια εγκλήματα. Η αντίληψη αυτή είναι απόλυτα λανθασμένη και αποτελεί το προϊόν των μικρών έως ελάχιστων ποσοστών αναφοράς του στις διωκτικές αρχές. Τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών αποδεικνύουν με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο τον παραπάνω ισχυρισμό μας[545]. Μάλιστα, ο Μαγγανάς[546] έχει υποστηρίξει ότι, σύμφωνα με αρκετούς εγκληματολόγους και αστυνομικούς, η αναλογία των αναφερόμενων στην αστυνομία βιασμών είναι ένας προς δέκα.

7) Ο μύθος ότι ο βιασμός είναι μια αυθόρμητη και παρορμητική πράξη, από την οποία λείπει παντελώς το στοιχείο του προσχεδιασμού. Ο μύθος αυτός συνδέεται με το μύθο της ισχυρής βιολογικής ανδρικής παρόρμησης. Όμως, και οι δύο παραπάνω μυθολογίες έχουν καταρριφθεί από τα αποτελέσματα των ερευνών.

Πιο συγκεκριμένα, από την έρευνα του Amir βρέθηκε ότι το 71% των βιασμών που αναφέρθηκαν στην αστυνομία είχε επιμελώς προσχεδιαστεί. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι το παραπάνω ποσοστό ήταν 58% όταν υπήρχε ένας δράστης, 83% όταν υπήρχαν δύο δράστες και 90% όταν οι δράστες ήταν τρεις ή και περισσότεροι. Τα παραπάνω στοιχεία

---

[544] Amir (1967), όπ. π., βλ. σημ. 234.
[545] Για περισσότερα πάνω σ' αυτό το ζήτημα, βλ. στο επόμενο κεφάλαιο, παρ. 3.1.
[546] Μαγγανάς (1984), όπ. π., βλ. σημ. 520, σελ. 561.

καταρρίπτουν, τόσο το μύθο του αυθόρμητου της πράξης, όσο κι αυτόν της ισχυρής ανδρικής βιολογικής παρόρμησης.

8) Οι μύθοι σχετικά με τη φυλετική σύνθεση του βιασμού. Οι μύθοι αυτοί έχουν καλλιεργηθεί και έχουν βρει πρόσφορο έδαφος στις Η.Π.Α., οπού ο πληθυσμός τους παρουσιάζει μεγάλη φυλετική ανομοιογένεια. Σύμφωνα μ' αυτούς τους μύθους, που κατά βάση είναι πιο έντονοι στις Νότιες Πολιτείες με τα πολλά φυλετικά και ρατσιστικά προβλήματα, μια μαύρη γυναίκα δεν είναι δυνατό να βιαστεί από ένα λευκό άνδρα, όπως και καμιά λευκή γυναίκα δεν είναι δυνατό να συναινέσει σε σεξουαλική επαφή μ' ένα μαύρο άνδρα[547].

Ο φόβος ότι οι μαύροι άνδρες θα βιάσουν τις λευκές γυναίκες, αποτελούσε και αποτελεί μια κλασσική παράνοια[548] που τα ερευνητικά αποτελέσματα την καταρρίπτουν, αποδεικνύοντας ότι το 90% των βιασμών είναι ενδοφυλετικοί και μόνο το υπόλοιπο 10% είναι διαφυλετικοί[549]. Σύμφωνα με την Griffin, το έγκλημα του βιασμού:

> ... βοηθά να διαιωνιστούν δύο μύθοι οι οποίοι είναι ωφέλιμοι στην ανδρική κυριαρχία της λευκής φυλής - η κτηνωδία του μαύρου άνδρα και το επιθυμητό της λευκής γυναίκας[550].

Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι στις δεκαοκτώ Πολιτείες των Η.Π.Α., που προβλέπουν τη θανατική ποινή για το έγκλημα του βιασμού[551], η ποινή αυτή εφαρμόστηκε μόνο στις περιπτώσεις διαφυλετικού βιασμού και πιο συγκεκριμένα στις υποθέσεις εκείνες που μαύροι άνδρες είχαν βιάσει λευκές γυναίκες. Σύμφωνα με τους Bloch και Geis[552], κατά το χρονικό διάστημα των ετών 1930 έως 1962, στις παραπάνω Πολιτείες υπήρξαν 444 εκτελέσεις καταδικασμένων βιαστών, από τους οποίους οι 399 ανήκαν στη μαύρη φυλή. Σε έξι από τις παραπάνω Πολιτείες είχαν εκτελεστεί αποκλειστικά και μόνο μαύροι κατάδικοι βιασμού. Για παράδειγμα στην Πολιτεία της Virginia, από το έτος 1908, έχουν εκτελεστεί 41 βιαστές και όλοι τους ήταν μαύροι, παρά το γεγονός ότι η μαύρη φυλή αποτελεί μόνο το 25% του συνολικού πληθυσμού της παραπάνω Πολιτείας και ότι οι

---

[547] Public Document (1977), όπ. π., βλ. σημ. 261, σελ. 341.
[548] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 35.
[549] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[550] Griffin (1977), όπ. π., βλ. σημ. 13, σελ. 36.
[551] Οι δεκαπέντε απ' αυτές τις Πολιτείες προβλέπουν τη θανατική ποινή διαζευκτικά με την ισόβια κάθηρξη.
[552] Bloch και Geis, όπ. π., βλ. σημ. 213, σελ. 252.

λευκοί άνδρες που είχαν καταδικαστεί για βιασμό αποτελούσαν το 44% του συνόλου των καταδικασμένων[553].

Όλο αυτό το μυθοπλαστικό κλίμα σχετικά με τις φυλές, καθώς και τα δύο μέτρα και δύο σταθμά στην εφαρμογή του νόμου, προκάλεσαν, στις Η.Π.Α., μια αντίδραση που είχε ως κύριο σκοπό της να προστατεύσει τα δικαιώματα των μαύρων που είχαν κατηγορηθεί για βιασμό λευκών γυναικών.

9) Ο μύθος ότι ο βιασμός είναι μια πράξη διεξόδου που οφείλεται στην έλλειψη «φυσιολογικών» σεξουαλικών σχέσεων. Σύμφωνα μ' αυτόν το μύθο, ο βιασμός είναι το αποτέλεσμα της αποστέρησης, για διάφορους λόγους, μιας μερίδας ανδρών από νομιμοποιημένες σεξουαλικές σχέσεις. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η αδυναμία εξασφάλισης ερωτικής συντροφιάς με νόμιμους τρόπους, οδηγεί ορισμένα άτομα στο να την απαιτήσουν με τον πλέον βίαιο τρόπο: το βιασμό.

Σύμφωνα με τον Μαγγανά[554], οι αστυνομικές στατιστικές του Quebec αποδεικνύουν ότι το 95% των βιαστών είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν έναν άλλο, περισσότερο νόμιμο, τρόπο για να ικανοποιήσουν τις σεξουαλικές τους ανάγκες. Επίσης, από άλλες μελέτες προκύπτει ότι το 16% των βιαστών ήταν παντρεμένοι και ένα άλλο 50% είχε μια μόνιμη ερωτική σχέση[555]. Από τα παραπάνω ερευνητικά στοιχεία προκύπτει ότι ο βιασμός δεν αποτελεί μια απάντηση στην έλλειψη σεξουαλικών σχέσεων και συνεπώς μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το πρωταρχικό κίνητρο του εγκλήματος αυτού δεν είναι το σεξουαλικό.

10) Ο μύθος ότι ο βιασμός είναι το αποτέλεσμα της δυσανάλογης εκπροσώπησης των φύλων μέσα στον πληθυσμό μιας κοινωνίας. Σύμφωνα μ' αυτόν το μύθο, ο οποίος υποστηρίχθηκε θεωρητικά από τον Von Hentig[556], ο βιασμός μπορεί εξίσου να διαπραχθεί, ανεξάρτητα από το πιο από τα δύο φύλα υπερτερεί. Αν οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών, στο συνολικό πληθυσμό μιας κοινωνίας, τότε τα κρούσματα βιασμού θα αυξηθούν και αυτό γιατί οι γυναίκες θα αποκτήσουν μια πιο προκλητική συμπεριφορά προκειμένου να προσελκύσουν τους σεξουαλικούς τους συντρόφους. Από

---

[553] Bloch και Geis, όπ. π., βλ. σημ. 213, σελ. 252.
[554] Μαγγανάς (1984), όπ. π., βλ. σημ. 520 σελ. 562.
[555] Βλ. Μαγγανάς (1984), όπ. π., βλ. σημ. 520 σελ. 562.
[556] Von Hentig (1951), όπ. π., βλ. σημ. 131.

την άλλη μεριά, αν οι άνδρες υπερτερούν των γυναικών και πάλι οι βιασμοί θα αυξηθούν και αυτό γιατί η απογοήτευση των ανδρών θα αυξηθεί λόγω της έλλειψης ερωτικών συντρόφων. Η παραπάνω άποψη δεν αποδείχθηκε ερευνητικά ότι ισχύει (Schwendinger και Schwendinger[557], Amir[558]) και συνεπώς αποτελεί έναν ακόμη μύθο σχετικά με το βιασμό.

11) Ο μύθος της νομιμοποίησης της πορνείας ως παράγοντα μείωσης των εγκλημάτων βιασμού. Οι λαϊκοί μύθοι, σύμφωνα με τους Schwendinger και Schwendinger[559], υποστηρίζουν ότι αν η πορνεία γίνει νόμιμη και ελεγχόμενη, τότε θα μειωθούν και οι βιασμοί που διαπράττονται. Πίσω απ' αυτόν το μύθο βρίσκεται η πλατιά διαδεδομένη αντίληψη ότι ο βιασμός έχει καθαρά σεξουαλικά κίνητρα. Με βάση την αντίληψη αυτή πιστεύεται ότι μπορεί να περιοριστεί η έκταση του φαινομένου, αν νομιμοποιηθούν οι εμπορευματοποιημένες σεξουαλικές σχέσεις. Ωστόσο, το βασικό κίνητρο του βιασμού δεν είναι σεξουαλικό και αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι βιαστές δεν αποτελούν και την καλύτερη πελατεία των οίκων ανοχής[560].

12) Ο μύθος ότι ο δράστης και το θύμα του βιασμού είναι άτομα μεταξύ τους άγνωστα. Σύμφωνα μ' αυτόν το μύθο, ο δράστης και το θύμα του βιασμού δε γνωρίζονται και συνεπώς είναι πολύ δύσκολο να υπάρχει βιασμός ανάμεσα σε άτομα που ήταν από πριν γνωστά. Όσο μεγαλύτερη είναι η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο δράστη και το θύμα, τόσο ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες διάπραξης βιασμού. Η άποψη αυτή στηρίζεται στην πίστη ότι μόνο όταν το θέλει η γυναίκα, είναι δυνατό να της επιτεθεί σεξουαλικά ένα άτομο που είναι οικείο της.

Από τα αποτελέσματα της θυματολογικής έρευνας του Ennis[561], η οποία διεξήχθη το 1965 σε 10.000 νοικοκυριά των Η.Π.Α., βρέθηκε ότι το 45% όλων των σοβαρών εγκλημάτων κατά του ατόμου (συμπεριλαμβανομένου του βιασμού), διαπράχθηκαν από κάποιο γνώριμο, του θύματος, άτομο. Το έγκλημα από έναν άγνωστο, δεν είναι η κυρίαρχη εικόνα που παρουσιάζουν τα στοιχεία των θυματολογικών ερευνών.

---

[557] Schwendinger και Schwendinger (1974), όπ. π., βλ. σημ. 46.
[558] Amir, M. (1977): Forcible rape. Στο L.G. Schultz (eds.): Rape victimology. Springfield, Illinois, U.S.A.
[559] Schwendinger και Schwendinger (1974), όπ. π., βλ. σημ. 46.
[560] Schwendinger και Schwendinger (1974), όπ. π., βλ. σημ. 46.
[561] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 103, σελ. 38.

Με το παραπάνω συμπέρασμα συμφωνούν και άλλοι συγγραφείς, όπως οι Amir[562] και Brownmiller[563]. Πιο συγκεκριμένα, ο Amir, από την έρευνά του πάνω στα επίσημα αστυνομικά στοιχεία για το βιασμό στην πόλη της Philadelphia των Η.Π.Α., διαπίστωσε ότι μόνο στο 42% των υποθέσεων ο δράστης και το θύμα ήταν απολύτως άγνωστοι μεταξύ τους, ενώ στο 10% ήταν ελάχιστα γνωστοί και στο υπόλοιπο 48%, δράστης και θύμα ήταν γνωστοί, φίλοι ή συγγενείς. Επιπλέον, αν αναλογιστούμε ότι η αναφορά των βιασμών στην αστυνομία είναι λιγότερο πιθανή όσο στενότερη είναι η σχέση γνωριμίας ανάμεσα στο δράστη και το θύμα[564], μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα ποσοστά βιασμών γνωριμίας είναι κατά πολύ μεγαλύτερα, απ' αυτά που παρουσιάστηκαν από την έρευνα του Amir.

13) Ο μύθος ότι ο βιασμός είναι ένα έγκλημα που απασχολεί τις χαμηλότερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις. Έχει παρατηρηθεί ότι υπάρχει μια έντονη υπέρ-εκπροσώπηση των χαμηλότερων κοινωνικό-οικονομικών τάξεων στις δικαστικές και σωφρονιστικές στατιστικές του βιασμού, η οποία είναι μυθοπλαστική[565]. Αυτή η υπέρ-εκπροσώπηση οφείλεται στο γεγονός ότι η εγκληματικότητα των τάξεων αυτών είναι περισσότερο ορατή στις διωκτικές αρχές, για το λόγο ότι ταυτίζονται με το κυρίαρχο στερεότυπο του εγκληματία, που τον θέλει να είναι φτωχός, αμόρφωτος, άνεργος και νεαρής ηλικίας. Τα άτομα αυτά είναι περισσότερο ευάλωτα στους μηχανισμούς επισήμανσης του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης και συνεπώς εντοπίζονται και συλλαμβάνονται ευκολότερα.

Πολλές επιστημονικές μελέτες (Amir[566], Rabkin[567]) έχουν υποπέσει στο μεθοδολογικό σφάλμα, να βγάζουν συμπεράσματα για τα χαρακτηριστικά του βιασμού και των βιαστών στηριζόμενες, αποκλειστικά και μόνο, σε στοιχεία της αστυνομίας ή σε στοιχεία που αφορούν σε καταδικασμένους βιαστές. Το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια να βγει το συμπέρασμα ότι οι βιαστές είναι άτομα που ανήκουν στις χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις. Αντίθετα, από τη θυματολογική έρευνα της Alder[568], δε βρέθηκε να υπάρχει καμία

---

[562] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[563] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9.
[564] Για περισσότερα πάνω στο ζήτημα αυτό, βλ. στο επόμενο κεφάλαιο, παρ. 3.3.6.
[565] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 102 - 103.
[566] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[567] Rabkin, J.G. (1979): The epidemiology of forcible rape. *American Journal of Orthopsychiatry*, τομ. 49, σελ. 634 - 647.
[568] Alder, C. (1985), όπ. π, βλ. σημ. 143, σελ. 325.

απολύτως συσχέτιση ανάμεσα στο βιασμό και την κοινωνική τάξη ή το εκπαιδευτικό επίπεδο του δράστη. Στα ίδια συμπεράσματα έχουν καταλήξει και άλλες έρευνες, όπως αυτή του Smithyman[569], η οποία διεξήχθη σ' ένα δείγμα βιασμών για τους οποίους δεν είχε λάβει γνώση η αστυνομία και δεν βρήκε να υπάρχει καμία σχέση ανάμεσα στο βιασμό και την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει ο βιαστής.

Επίσης, σύμφωνα με τους Weis και Borges[570], στις αστυνομικές στατιστικές υπάρχει και μια αντίστοιχη υπέρ-εκπροσώπηση των θυμάτων βιασμού που ανήκουν στις χαμηλότερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις. Αυτό δε σημαίνει ότι τα άτομα αυτών των τάξεων πέφτουν πιο συχνά και πιο εύκολα θύματα βιασμού, αλλά σύμφωνα με τους παραπάνω συγγραφείς, τα θύματα αυτών των τάξεων αναγκάζονται να ζητήσουν ιατρική βοήθεια και περίθαλψη από τα δημόσια νοσοκομεία, τα οποία με τη σειρά τους έχουν υποχρέωση να ειδοποιήσουν την αστυνομία, η οποία και ασκεί αυτεπάγγελτα την ποινική δίωξη. Τα παραπάνω δε συμβαίνουν με τα θύματα εκείνα που ανήκουν στις μέσες και ανώτερες κοινωνικές τάξεις και αυτό γιατί διαθέτουν τα οικονομικά μέσα να απευθυνθούν σε ιδιώτες γυναικολόγους και συνεπώς κρατούν τη θυματοποίησή τους μυστική από την αστυνομία.

14) Ο μύθος ότι ο βιασμός διαπράττεται σε δημόσιες και ερημικές τοποθεσίες και όχι σε ιδιωτικούς χώρους. Ο παραπάνω μύθος καταρρίφθηκε από τα αποτελέσματα της θυματολογικής έρευνας του Ennis[571], η οποία διεξήχθη το 1965 σε 10.000 νοικοκυριά των Η.Π.Α. και η οποία βρήκε ότι το 40%, περίπου, των σοβαρών επιθέσεων και των βιασμών διαπράττονται μέσα στο σπίτι του θύματος. Το τυχαίο έγκλημα στο δρόμο, δεν είναι η κυρίαρχη εικόνα που εμφανίζουν τα στοιχεία των θυματολογικών ερευνών, ούτε ακόμη και στις αστικές περιοχές.

15) Ο μύθος της ισχύος του θερμικού νόμου της εγκληματικότητας του βιασμού. Σύμφωνα μ' αυτόν το μύθο, το έγκλημα του βιασμού λαμβάνει χώρα, κατά κύριο λόγο, του θερμούς μήνες του χρόνου και πιο συγκεκριμένα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Η

---

569 Smithyman, S.D. (1978): The undetected rapist. Ph.D. dissertation, Claremont Graduate School.
570 Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43.
571 Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 103, σελ. 38.

έρευνα του Amir[572] απέδειξε ότι δεν ισχύει η παραπάνω υπόθεση και ότι το έγκλημα του βιασμού δεν παρουσιάζει έξαρση σε κάποια συγκεκριμένη εποχή του χρόνου.

16) Τέλος, ο μύθος ότι οι περισσότεροι βιασμοί διαπράττονται το βράδυ. Το κυρίαρχο στερεότυπο του βιασμού θέλει το συγκεκριμένο έγκλημα να διαπράττεται κατά τις νυχτερινές ώρες. Αντίθετα, έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι οι περισσότεροι βιασμοί διαπράττονται κατά τη διάρκεια της ημέρας (Amir[573], Brownmiller[574]).

Τα παραπάνω στοιχεία καταρρίπτουν τους μύθους σχετικά με το βιασμό, οι οποίοι, όμως, έχουν εμφυτευτεί μέσα στην συνείδηση του κοινού και μ' αυτόν τον τρόπο συνεχώς αναπαράγονται ανανεωμένοι και πιο επικίνδυνοι. Σύμφωνα με την Τσαλίκογλου[575], η επιστημονική σκέψη δεν κινήθηκε μόνο προς την κατεύθυνση της κατάρριψης των μυθολογιών του βιασμού, αλλά και προς την κατεύθυνση της ενίσχυσής τους, δίνοντάς τους μια επίσημη μορφή επιστημονικοφάνειας που τους έκανε πιο ισχυρούς και που λειτούργησε ως απολογητής της κυρίαρχης τάξης πραγμάτων.

2.6. Οι συνέπειες του βιασμού στο θύμα.

Από την άποψη του θύματος, τα αποτελέσματα του βιασμού είναι μοναδικά και έντονα. Για παράδειγμα, οι Burgess και Holmstrom[576] βρήκαν ότι τα θύματα βιασμού υφίστανται σοβαρό ψυχολογικό τραυματισμό. Αυτό το τραύμα μπορεί να περιλαμβάνει φοβίες, έμμονες ιδέες, συναισθήματα θυμού και αντεκδίκησης, κατάθλιψη, εφιάλτες, τάσεις αυτοκτονίας, και ένα πλήθος από άλλα συναισθηματικά και ψυχολογικά προβλήματα τα οποία δεν παρουσιάζονται, τουλάχιστονν τόσο συχνά, στα θύματα των άλλων εγκλημάτων βίας[577].

> Το σύνδρομο του τραύματος από το βιασμό είναι μια έντονη φάση και μια μακροπρόθεσμη διαδικασία επαναδιοργάνωσης που συμβαίνει ως αποτέλεσμα του βιασμού ή της απόπειρας. Αυτό το σύνδρομο των συμπεριφορικών, σωματικών, και ψυχολογικών

[572] Amir (1977), όπ. π., βλ. σημ. 558.
[573] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[574] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. σημ. 9.
[575] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. 14, σελ. 91.
[576] Burgess και Holmstrom (1974), όπ. π., βλ. σημ. 316.
[577] Lizotte (1986), όπ. π., βλ. σημ. 296.

αντιδράσεων είναι μια αντίδραση έντονης έντασης σε μια κατάσταση που είναι απειλητική για τη ζωή[578].

Η Τσαλίκογλου[579] έχει υποστηρίξει ότι το σύνδρομο αυτό περιλαμβάνει μια πολυμορφία σωματικών και ψυχικών αντιδράσεων, που παρατείνονται μέσα στο χρόνο, όπως φόβο, άγχος, ντροπή, αγωνία, κ.λπ.

Σύμφωνα με τους Burgess και Holmstrom[580], το σύνδρομο, συνήθως, εξελίσσεται σε δύο φάσεις. Η πρώτη είναι η έντονη φάση. Αυτή είναι η περίοδος που υπάρχουν πολλές δυσλειτουργίες και αναστατώσεις στον τρόπο ζωής του θύματος του βιασμού. Τα σωματικά συμπτώματα είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτα και το πιο χαρακτηριστικό συναίσθημα είναι ο φόβος. Η δεύτερη φάση αρχίζει όταν το θύμα αποφασίζει να οργανώνει πάλι τη ζωή του και στα περισσότερα θύματα αρχίζει δύο με τρεις εβδομάδες μετά την επίθεση. Οι αλλαγές στις κινητικές συνήθειες, οι εφιάλτες και οι φοβίες είναι τα πιθανότερα συμπτώματα της φάσης αυτής.

Σύμφωνα με τους Sutherland και Scherl[581], τα θύματα βιασμού περνούν από τρεις φάσεις, μετά την εμπειρία του εγκλήματος. Στο πρώτο στάδιο τα θύματα βρίσκονται σε συναισθηματική σύγχυση και ψυχολογική αναστάτωση και τις περισσότερες φορές αποφασίζουν να κρατήσουν το βιασμό τους μυστικό, τόσο από την αστυνομία, όσο και από τους δικούς τους ανθρώπους (π.χ. γονείς, σύζυγο, εραστή, φίλους, κ.λπ.). Στο στάδιο αυτό το θύμα αισθάνεται έντονη θλίψη και αγωνία. Έχει ανάγκη από κοινωνική υποστήριξη, η οποία όμως του λείπει γιατί χειρίζεται μόνο του τη δυσάρεστη κατάσταση που έχει προκύψει.

Στη δεύτερη φάση το θύμα προσπαθεί να ξεπεράσει την τραυματική εμπειρία του βιασμού, απωθώντας την εμπειρία αυτή στο υποσυνείδητό του και δικαιολογώντας την πράξη του βιαστή, ενοχοποιώντας τον εαυτό του και προσπαθώντας να επιστρέψει στη φυσιολογική καθημερινή του ζωή.

Στην τρίτη φάση, το θύμα αρχίζει να βιώνει συναισθήματα κατάθλιψης και αισθάνεται έντονα την ανάγκη να μιλήσει σε κάποιον για το περιστατικό. Στο στάδιο

---

[578] Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82, σελ. 318.
[579] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 126.
[580] Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82, σελ. 318.
[581] Sutherland, S. και D.S. Scherl (1970): Patterns of response among victims of rape. *American Journal Orthopsychiat*, τομ. 40, τευχ. 3, σελ. 503 - 511.

αυτό, το θύμα παύει να δικαιολογεί την πράξη του βιαστή και αρχίζει να αισθάνεται έντονο θυμό, τόσο για το βιαστή που την έφερε σ' αυτή τη θέση, όσο και για τον εαυτό του που το επέτρεψε ή το ανέχτηκε.

2.6.1. Οι βραχυπρόθεσμες συνέπειες του βιασμού.

Οπως έχουν υποστηρίξει οι Greenberg και Ruback[582], μολονότι η ένταση που βιώνουν τα θύματα μετά το έγκλημα μπορεί να διαφέρει, συνήθως, αναφέρουν ότι βιώνουν συναισθήματα θυμού, φόβου, ξαφνιάσματος, σύγχυσης, και κατάθλιψης. Επίσης, σε μερικές περιπτώσεις - κυρίως τα θύματα βιασμού - αυτό-ενοχοποιούνται για το έγκλημα. Ένας κόσμος που, πριν από το έγκλημα, τα θύματα τον θεωρούσαν ως προβλέψιμο και ασφαλή, ξαφνικά εμφανίζεται απρόβλεπτος και επικίνδυνος. Προσπαθώντας να δώσουν νόημα στην θυματοποίησή τους, τα θύματα συνήθως αναρωτιούνται: «Γιατί εγώ;».

Από την έρευνα των Burgess και Holmstrom[583] βρέθηκε ότι ένας σημαντικός αριθμός θυμάτων βιασμού δεν αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Οι παραπάνω συγγραφείς ονόμασαν το σύνδρομο αυτό ως «αντίδραση σιωπής στο βιασμό». Η έρευνά τους απέδειξε ότι τα θύματα αυτής της κατηγορίας, αμέσως μετά το βιασμό τους, βιώνουν καταστάσεις μεγάλης συναισθηματικής αστάθειας, έντονου άγχους, παρατεταμένων φοβιών, αρνητικών στάσεων απέναντι σε όλους τους άνδρες και αδύνατης, έως ανύπαρκτης αυτοπεποίθησης και αυτό-εκτίμησης.

Μολονότι μπορεί να υπάρχουν επιμέρους διαφορές ανάμεσα στα διαφορετικά είδη εγκλημάτων, οι περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι οι αντιδράσεις των θυμάτων στη θυματοποίησή τους ακολουθεί μια συγκεκριμένη διαδικασία, η οποία είναι δυνατό να προβλεφθεί. Αρκετοί απ' αυτούς έχουν προσπαθήσει να συστηματοποιήσουν αυτές τις αντιδράσεις σε συγκεκριμένα στάδια.

---

582 Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 1.
583 Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82.

Έτσι, έχει υποστηριχθεί ότι πρώτα απ' όλα υπάρχει η άμεση αντίδραση στο έγκλημα, η οποία έχει χαρακτηριστεί ως φάση "σύγκρουσης - αποδιοργάνωσης"[584]. Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει μούδιασμα ή αποπροσανατολισμό, μαζί με άρνηση, δυσπιστία και αισθήματα μοναξιάς, κατάθλιψης, ανικανότητας και ευπάθειας. Ο Symonds[585], μελετώντας τα θύματα βιασμού, έκανε μια επιμέρους υποδιαίρεση αυτού του σταδίου, σε μια αρχική αντίδραση που χαρακτηρίζεται από ένα έντονο σοκ, δυσπιστία, παροδική παράλυση και άρνηση, η οποία ακολουθείται από μια δεύτερη αντίδραση όπου το θύμα χαρακτηρίζεται από έναν παγωμένο φόβο, μια ψεύτικη αδιαφορία για τους άλλους και παρουσιάζει αστάθεια στη συμπεριφορά του. Το στάδιο αυτό μπορεί να διαρκέσει από μερικές ώρες, έως και ημέρες.

Τα παραπάνω συμπεράσματα έχουν επιβεβαιωθεί από πλήθος ερευνών και όχι μόνο για το έγκλημα του βιασμού. Για παράδειγμα, έχει αποδειχθεί ότι η πιο συνηθισμένη αντίδραση των θυμάτων διάρρηξης είναι η έκπληξη και το σοκ[586]. Ο θυμός, το σοκ, η δυσπιστία, η σύγχυση, ο φόβος και το άγχος, βρέθηκαν να είναι μερικές από τις άμεσες αντιδράσεις των θυμάτων βιασμού[587]. Επίσης, έχει βρεθεί ότι τα θύματα βιασμού, ληστείας και επίθεσης, προσλαμβάνουν τον εαυτό τους ως αδύναμο, φοβισμένο, ανίκανο και εκτός ελέγχου, αμέσως μετά τη θυματοποίησή τους[588]. Άλλες ψυχοσωματικές αντιδράσεις που παρατηρήθηκαν ερευνητικά είναι η διάρροια, οι πονοκέφαλοι, η αύξηση των ψυχοσωματικών συμπτωμάτων και η επιδείνωση κάθε προηγούμενου προβλήματος υγείας[589]. Οι παραπάνω άμεσες αντιδράσεις του θύματος στο έγκλημα, συνήθως,

---

[584] Bard και Sangrey (1986), όπ. π., κεφ. α', βλ. σημ. 224.

[585] Symonds (1975), όπ. π., βλ. σημ. 270.
Symonds, M. (1976): The rape victim: Psychological pattterns of response. *American Journal of Psychoanalysis*, τομ. 35, σελ. 19 - 26.

[586] Maguire, M. (1980): Impact of burglary upon victims. *British Journal of Criminology*, τομ. 20, σελ. 261 - 275.

[587] Sutherland και Scherl (1970), όπ. π., βλ. σημ. 581.
Notman, M. και C. Nadelson (1976): The rape victim: Psychodynamic considerations. *American Journal of Psychiatry*, τομ. 133, σελ. 408 - 412.
Veronen, L.G., D.G. Kilpatrick και P.A. Resick (1979): Treating fear and anxiety in rape victims: Implications for the criminal justice system. Στο W.H. Parsonage (eds.): Perspectives on victimology. Sage Research Progress Series in Criminology, τομ. 11, σελ. 148 - 159.

[588] Krupnick, J. (1980): Brief psychotherapy with victims of violent crime. *Victimology: An International Journal*, τομ. 5, σελ. 347 - 354.

[589] Leymann, H. (1985): Somatic and psychological symptoms after the experience of life threatening events: A profile analysis. *Victimology: An International Journal*, τομ. 10, σελ. 512 - 538.

μορφή έμμονων ιδεών, είτε με τη μορφή ονείρου ή εφιάλτη. Τέλος, το θύμα μπορεί να παρουσιάσει μια μείωση του ενδιαφέροντός του για ερωτικές και κοινωνικές σχέσεις[596].

Η ζωή του θύματος βιασμού αλλάζει ριζικά μετά το έγκλημα (π.χ. αλλαγή κατοικίας, εργασίας, φίλων, κ.λπ.)[597]. Ο βιασμός σηματοδοτεί μια ρήξη με την προηγούμενη ζωή και το θύμα βλέπει τη ζωή του σε δύο φάσεις: πριν και μετά το βιασμό[598]. Τα θύματα, αμέσως μετά το έγκλημα, βιώνουν μια έντονη σύγχυση συναισθημάτων, σε συνδυασμό με μια έντονη αβεβαιότητα που δείχνει την ψυχική τους αναστάτωση και την ανάγκη τους για βοήθεια, συμπαράσταση και κοινωνική υποστήριξη.

Η ψυχολογική κατάσταση που βιώνεται από τα θύματα αμέσως μετά το έγκλημα, μελετήθηκε από τους Veronen et. al.[599], πάνω σ' ένα δείγμα εικοσιπέντε θυμάτων τα οποία έλαβαν μέρος στην έρευνα δύο έως τρεις ώρες μετά το βιασμό τους. Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε ότι τα θύματα ανέφεραν: έντονα ρίγη (96%), πόνο (68%), σφίξιμο την μυών (68%), πονοκέφαλο (60%), καθώς και άλλες ψυχοσωματικές αντιδράσεις που προέρχονταν από την υπερβολική ψυχολογική ένταση που βίωσαν κατά τη διάρκεια της διάπραξης του εγκλήματος. Επίσης, βρέθηκε ότι τα κυριότερα συναισθήματα των θυμάτων ήταν, η στεναχώρια (96%), η εξάντληση (96%), η ταραχή (88%), ο φόβος (88%) και ο τρόμος (80%). Τέλος, σύμφωνα με τους ερευνητές οι φοβίες του θύματος αρχίζουν αμέσως μετά το βιασμό και μπορεί να παραταθούν για μήνες ή ακόμη και για χρόνια.

Από την έρευνα των Sutherland και Scherl[600], σ' ένα δείγμα δεκατριών θυμάτων βιασμού, βρέθηκε ότι οι άμεσες συνέπειες του βιασμού στο θύμα ήταν η έντονη θλίψη, η δυσπιστία, η αγωνία και η συναισθηματική κατάρρευση. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα ήταν απρόθυμα να μιλήσουν σχετικά με το τι τους είχε συμβεί. Από την άλλη μεριά, τα θύματα αρνούνται να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία ή να επισκεφθούν κάποιο νοσοκομείο για τις απαραίτητες ιατρικές εξετάσεις[601]. Όμως, φαίνονται περισσότερο πρόθυμα να αναφέρουν το περιστατικό στη σπιτονοικοκυρά, τη συγκάτοικο

---

[596] Freize, Hymer και Greenberg (1987), όπ. π., βλ. σημ. 230.
[597] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 127.
[598] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 89.
[599] Veronen, Kilpartick και Resick (1979), όπ. π., βλ. σημ. 585.
[600] Sutherland και Scherl (1970), όπ. π., βλ. σημ. 579.
[601] Τα νοσοκομεία στις Η.Π.Α. είναι υποχρεωμένα να ενημερώσουν την αστυνομία, στις περιπτώσεις που νοσηλεύουν θύματα βιασμού.

ή τον εργοδότη τους. Τέλος, τα θύματα βρέθηκαν να βιώνουν μια έντονη αβεβαιότητα σχετικά με το πως θα αισθάνονταν αν έβλεπαν για δεύτερη φορά το βιαστή ή αν μιλούσαν στους γονείς τους ή στον ερωτικό τους σύντροφο.

Σύμφωνα με την Greer[602], έχει παρατηρηθεί ότι τα θύματα βιασμού, μετά το έγκλημα, κάνουν εμετό, πλένονται μανιωδώς, καίνε τα ρούχα τους, κάνουν απόπειρες αυτοκτονίας, έχουν εφιάλτες, αισθάνονται έντονη ντροπή, πέφτουν σε κατάθλιψη, φοβούνται στο σκοτάδι, κ.λπ.

Από την έρευνα του Frazier[603], πάνω σ' ένα δείγμα ενήλικων θυμάτων βιασμού, βρέθηκε ότι τα θύματα, λίγες ημέρες μετά τη θυματοπόιησή τους, αυτό-ενοχοποιούνται για το βιασμός τους και αποδίδουν την ευθύνη της διάπραξης του εγκλήματος, τόσο στον εαυτό τους, όσο και σε ορισμένους άλλους εξωγενείς παράγοντες. Η τάση αυτό-ενοχοποίησης του θύματος, συνδέεται με την αυξανόμενη ψυχολογική πίεση που βιώνει το θύμα μετά το βιασμό του και αποτελεί μια διαδικασία δικαιολόγησης και ερμηνείας του εγκληματικού περιστατικού.

Σύμφωνα με τους Burgess και Holmstrom[604], οι αντιδράσεις των θυμάτων στο βιασμό τυπικά μπορούν να χωριστούν σε δύο φάσεις: μια βραχυπρόθεσμη φάση έντονης αποδιοργάνωσης και μια μακροπρόθεσμη διαδικασία επαναδιοργάνωσης.

Αμέσως μετά το βιασμό, το θύμα μπορεί να δοκιμάσει μια μεγάλη ποικιλία συναισθημάτων. Η επίδραση του βιασμού μπορεί να είναι τόσο έντονη, έτσι ώστε το θύμα να βιώσει ένα μεγάλο σοκ και συναισθήματα δυσπιστίας. Από τις συνεντεύξεις της έρευνας των Burgess και Holmstrom[605] βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού, συνήθως, παρουσιάζουν δύο συναισθηματικά στυλ: i) <u>το εκφραστικό στυλ</u>, όπου τα αισθήματα του φόβου, του άγχους και του θυμού εκφράζονται μέσα από συμπεριφορές όπως, το κλάμα και η ομιλία με αναφιλητά και ii) <u>το ελεγχόμενο στυλ</u>, όπου τα συναισθήματα αποκρύπτονται και τα θύματα παρουσιάζουν μια πλασματική ηρεμία και αταραξία.

---

[602] Greer (1977), όπ. π, βλ. σημ. 59, σελ. 382.
[603] Frazier, P.A. (1990): Victim attributions and post-rape trauma. *Personality and Social Psychology*, τομ. 59, τευχ. 2, σελ. 298 - 304.
[604] Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82.
[605] Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82.

Σύμφωνα με τους Burgess και Holmstrom[606], κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, τα θύματα μπορεί να παρουσιάσουν δύο ειδών αντιδράσεις: σωματικές και συναισθηματικές. Κατά τη διάρκεια των πρώτων εβδομάδων μετά το βιασμό, τα θύματα είναι πιθανό να παρουσιάσουν τις παρακάτω σωματικές αντιδράσεις: i) Σωματικό τραυματισμό. Ο ερεθισμός και ο τραυματισμός στο λαιμό είναι συνήθως ένα πρόβλημα των θυμάτων που έχουν υποβληθεί σε πεολειχία. ii) Έντονους πονοκέφαλους, κούραση και διαταραχές στον ύπνο. iii) Μπορεί να παραπονεθούν για στομαχικούς πόνους. Η όρεξή τους μπορεί να επηρεαστεί και μπορεί να δηλώσουν ότι δεν μπορούν να φάνε και ότι το φαγητό δεν έχει γεύση. iv) Τέλος, διάφορες γυναικολογικές διαταραχές, όπως φαγούρα, αίσθηση καψίματος, συχνοουρία και γενικευμένους πόνους[607].

Από την άλλη μεριά, τα θύματα εκφράζουν μια μεγάλη ποικιλία συναισθημάτων, καθώς αρχίζουν να αντιμετωπίζουν τα επακόλουθα του βιασμού. Τα κυριότερα από αυτά είναι ο φόβος, η ταπείνωση, ο θυμός, η εκδίκηση, η αμηχανία και η αυτό-ενοχοποίηση. Το εντονότερο, όμως, από τα παραπάνω συναισθήματα είναι ο φόβος του θύματος για το σωματικό τραυματισμό και το θάνατο. Ένα άλλο συναίσθημα που εκφράζουν συχνά τα θύματα είναι η ενοχή που, κατά ένα μέρος, οφείλεται στη κοινωνικοποίηση των γυναικών με βάση το πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο που επιρρίπτει την ευθύνη του βιασμού στο θύμα[608].

2.6.2. Οι μακροπρόθεσμες συνέπειες του βιασμού.

> Αυτό που χάνει για πάντα (το θύμα βιασμού) είναι τη πίστη στην καλοσύνη των ανθρώπων και την εμπιστοσύνη στους άλλους. Χάνει την πίστη στη δύναμη της λογικής και του ορθολογισμού[609].

Το θύμα βιασμού, μετά το έγκλημα, γίνεται δύσπιστο απέναντι στους ανθρώπους και τις καλές τους προθέσεις. Δεν εμπιστεύεται κανέναν και κυρίως κανέναν άνδρα.

---

[606] Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82, σελ. 319 - 320.
[607] Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82, σελ. 319 - 320.
[608] Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82, σελ. 319 - 320.
[609] Cohn (1973), όπ. π., βλ. σημ. 61, σελ. 12.

> Μια γυναίκα που έχει βιαστεί ζει, περισσότερο ή λιγότερο, μόνιμα με το φόβο του βιασμού βαθιά μέσα στο μυαλό της. Ο βιασμός της αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο αισθάνεται τον κόσμο... Δεν πηγαίνει πλέον σε μακρινά μέρη. Δεν περπατάει τη νύχτα μόνη στους δρόμους... Είναι καχύποπτη για όλους τους ξένους, είτε στην εξώπορτά της, είτε στο δρόμο. Ζώντας με το φόβο του βιασμού, τον αποφεύγει[610].

Μια άλλη σημαντική μακροπρόθεσμη συνέπεια του βιασμού στο θύμα, είναι ότι ζει μόνιμα με το φόβο μιας δεύτερης θυματοποίησης, πράγμα που το κρατά σε μια μόνιμη κατάσταση φόβου, επιφυλακτικότητας και απομόνωσης, προκειμένου να την αποφύγει. Ο φόβος του βιασμού είναι διάχυτος σε όλο το γυναικείο πληθυσμό, μόνο που στα θύματα είναι εντονότερος και έχει σαφέστερη εικόνα που προέρχεται από προσωπικές εμπειρίες.

> Αυτή (το θύμα) τελικά πληρώνει το τίμημα του να είσαι γυναίκα σ' έναν κόσμο διοικούμενο από άνδρες[611].

Μέσα σ' έναν κόσμο άδικο και άνισο, οι γυναίκες καλούνται να πληρώσουν το τίμημα αυτής της ανισότητας, σε σχέση με το άλλο φύλο. Το τίμημα αυτό είναι πολύ βαρύ και πολλές φορές φτάνει στην ακραία μορφή του να κατηγορείσαι και να πληρώνεις για κάτι για το οποίο, όχι μόνο δεν έχεις ευθύνη, αλλά που το έχεις υποστεί από κάποιον άλλο.

Από τις συνεντεύξεις, που διεξήγαγαν οι Weis και Borges[612] σε θύματα βιασμού, βρέθηκε ότι ο βιασμός έχει ως συνέπεια τη μείωση της αυτό-εκτίμησης του θύματος, την ανικανότητά του να απολαύσει μια σεξουαλική σχέση και σε ακραίες περιπτώσεις ακόμη και την αυτοκτονία. Από την ίδια έρευνα βρέθηκε να υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στην εμπειρία του βιασμού και την αυτοκτονία. Σύμφωνα με την Τσαλίκογλου[613], πολλά θύματα βιασμού έφτασαν στην τρέλα ή την αυτοκτονία και άλλα δεν κατάφεραν ποτέ να ξεπεράσουν το σοκ.

Το τελευταίο στάδιο των αντιδράσεων του θύματος στη θυματοποίησή του, είναι το στάδιο της «επαναδιοργάνωσης»[614]. Μολονότι, στο στάδιο αυτό, ο φόβος και ο θυμός του θύματος βιασμού μειώνονται, οι μακροπρόθεσμες αντιδράσεις του, καθώς και οι συνέπειες του εγκλήματος μπορεί να είναι προβληματικές. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της

---

[610] Cohn (1973), όπ. π., βλ. σημ. 61, σελ. 12.
[611] Cohn (1973), όπ. π., βλ. σημ. 61, σελ. 12.
[612] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. σημ. 43, σελ. 126.
[613] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. σημ. 14, σελ. 89.
[614] Freize, Hymer και Greenberg (1987), όπ. π., βλ. σημ. 230.

έρευνας των Ellis et. al.[615], τα θύματα βιασμού που ρωτήθηκαν ένα χρόνο μετά το έγκλημα, δήλωσαν ότι αισθάνονταν μεγαλύτερη μελαγχολία και λιγότερη ευχαρίστηση στην καθημερινή τους ζωή, σε σχέση με τις γυναίκες της ομάδας ελέγχου.

Από την άλλη μεριά, ένας μεγάλος αριθμός των θυμάτων βιασμού που συμμετείχαν στην έρευνα των Burgess και Holmstrom[616], δήλωσαν ότι δεν αισθανόντουσαν ότι είχαν συνέλθει από το έγκλημα, μετά από την πάροδο χρονικού διαστήματος τεσσάρων έως έξι ετών. Πιο συγκεκριμένα, τα θύματα ανέφεραν ως κυριότερα συμπτώματα, τη μειωμένη σεξουαλική δραστηριότητα, τους σωματικούς πόνους κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής επαφής και τη δυσκολία να έρθουν σε οργασμό. Παρόμοιες μακροπρόθεσμες συνέπειες του βιασμού στο θύμα, παρατηρήθηκαν και από άλλες μελέτες (Ellis et. al.[617], Sales et. al.[618]).

Επιπλέον, σ' αυτό το στάδιο, τα θύματα είναι πιθανό να κατηγορήσουν τον εαυτό τους για έλλειψη προσοχής και για απερίσκεπτη εμπλοκή σε επικίνδυνες καταστάσεις[619]. Τέλος, έχει αποδειχθεί ότι η μείωση του φόβου και του άγχους που βιώνουν τα θύματα, πραγματοποιείται κατά τους πρώτους μήνες μετά το βιασμό[620].

Από τις συνεντεύξεις μιας άλλης έρευνας των Burgess και Holmstrom[621] βρέθηκε ότι οι μακροπρόθεσμες συνέπειες του βιασμού είναι οι εξής: μια έντονη κινητική δραστηριότητα του θύματος, εφιάλτες, και τραυματοφοβίες. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα, αρκετά συχνά, μετά την επίθεση αλλάζουν τόπο κατοικίας. Αυτή η μετακίνηση γίνεται προκειμένου να επιτύχει την ασφάλειά του και να συνεχίσει μια κανονική ζωή. Μερικές γυναίκες, για τους ίδιους λόγους, κάνουν ταξίδια στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό. Άλλη μια πολύ συχνή αντίδραση βρέθηκε να είναι η αλλαγή στον αριθμό του τηλεφώνου και η αίτηση του θύματος για απόρρητο τηλεφωνικό νούμερο. Μια άλλη αρκετά συχνή αντίδραση των θυμάτων βρέθηκε να είναι η επίκληση της

---

[615] Ellis, E., B. Atkeson και K. Calhoun (1981): An assessment of long-term reaction to rape. *Journal of Abnormal Psychology*, τομ. 90, σελ. 263 - 266.
[616] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237.
[617] Ellis, Atkeson και Calhoun (1981), οπ. π., βλ. σημ. 615.
[618] Sales, E., M. Baum και B. Shore (1984): Victim readjustment following assault. *Journal of Social Issues*, τομ. 40, τευχ. 1, σελ. 117 - 136.
[619] Notman και Nadelson (1976), όπ. π., βλ. σημ. 587.
[620] Kilpatrick, Resick και Veronen (1981), όπ. π., βλ. σημ. 593.
[621] Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82.

οικογένειας ή των φίλων για βοήθεια και υποστήριξη. Τέλος, βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού, συχνά, αναφέρουν ότι είχαν δυσάρεστες εμπειρίες, σχετικές με όνειρα και εφιάλτες.

Ο Rado[622] εισήγαγε τον όρο «τραυματοφοβία» για να ορίσει μια αντίδραση φόβου σε μια τραυματική κατάσταση. Οι Burgess και Holmstrom[623] μετέφεραν αυτήν την ιδέα - που ο Rado τη χρησιμοποίησε στα θύματα πολέμου - στα θύματα βιασμού. Οι πιο συχνές αντιδράσεις φοβίας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, είναι: i) ο φόβος μέσα στο σπίτι (αναφέρθηκε από θύματα που είχαν βιαστεί μέσα στο σπίτι τους), ii) ο φόβός έξω από το σπίτι (αναφέρθηκε από θύματα που είχαν βιαστεί έξω από το σπίτι τους), iii) ο φόβος του να είσαι μόνος (αναφέρθηκε, σχεδόν, απ' όλα τα θύματα βιασμού), iv) ο φόβος μέσα στο πλήθος, v) ο φόβος που προκαλείται όταν ένας άνθρωπος είναι πίσω μας (αναφέρθηκε από θύματα που δέχτηκαν επίθεση ξαφνικά και από πίσω) και vi) ο φόβος του θύματος ότι έχουν διαταραχτεί κάποιες από τις σεξουαλικές του λειτουργίες.

Από την έρευνα των Murphy et. al.[624], η οποία πραγματοποιήθηκε σ' ένα δείγμα 204 θυμάτων βιασμού και σε μια ομάδα ελέγχου που την αποτελούσαν 173 γυναίκες, βρέθηκε ότι τα θύματα, σε σχέση με τις γυναίκες της ομάδας ελέγχου, παρουσίαζαν ιδιαίτερα αδύνατες σχέσεις με τους σημαντικούς άλλους (ένα χρόνο μετά την επίθεση), σημαντικά χαμηλότερη αυτό-εκτίμηση (δεκαοκτώ μήνες μετά την επίθεση) και χαμηλότερη ικανοποίηση από τις σχέση τους με τους ερωτικούς τους συντρόφους (δύο χρόνια μετά την επίθεση).

Τα θύματα βιασμού δεν αισθάνονται μόνο την ψυχολογική πίεση της θυματοποίησης, αλλά και μια επιπρόσθετη ένταση που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από μόνο το εγκληματικό περιστατικό. Το θύμα με τη θυματοποίησή του κατατάσσεται στην κατηγορία των προσβεβλημένων, αδικημένων, ντροπιασμένων και ηττημένων ατόμων. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η συναισθηματική κατάσταση των θυμάτων βιασμού, αλλά και όλων των άλλων βίαιων εγκλημάτων, παρομοιάζει μ' αυτήν των γονιών ενός σωματικά

---

622 Rado, S. (1949): Pathodynamics and treatment of traumatic war neurosis - Traumatophobia. *Psychosomatic Medicine*, τομ. 4, σελ. 362 - 368.
623 Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82.
624 Murphy, S.M., et. al. (1988): Rape victims' self-esteem: A longitudinal analysis". *Journal of Interpersonal Violence*, τομ. 3, τευχ. 4, σελ. 355 - 370.

ανάπηρου παιδιού, οι οποίοι αν και δεν ευθύνονται άμεσα για την αναπηρία του, βιώνουν συναισθήματα μειονεξίας και φέρουν ένα στίγμα κατωτερότητας. Επίσης, θα μπορούσαμε να την παρομοιάσουμε μ' αυτή των απατημένων συζύγων, των γυναικών που εγκαταλείπονται από τους συζύγους τους, των βαριά άρρωστων από ανίατη ασθένεια. Αυτό και μόνο το γεγονός της θυματοποίησης κατατάσσει τα θύματα στο στρατόπεδο των κοινωνικά, σωματικά και ψυχολογικά μειωνεκτούντων ατόμων, πράγμα που έχει σοβαρές, όπως είδαμε, μακροπρόθεσμες συνέπειες για το θύμα.

2.6.3. Διαδικασίες υπέρβασης του τραύματος.

Πριν επιχειρήσουμε να αναλύσουμε τη διαδικασία υπέρβασης της κρίσης στην οποία έχει περιέλθει το θύμα μετά το βιασμό, κρίνουμε σκόπιμο να αναφερθούμε πρώτα στα αίτια που παρήγαγαν τη συγκεκριμένη κρίση. Όπως είδαμε στις παραπάνω παραγράφους[625], οι συνέπειες που έχει ο βιασμός στο θύμα είναι σχεδόν καταστροφικές. Γιατί, όμως, είναι τόσο έντονες οι συνέπειες του βιασμού στο θύμα του; Ποιοι είναι οι παράγοντες που προκαλούν αυτές τι σοβαρότατες συνέπειες; Από την έρευνα των Norris και Feldman-Summers[626] βρέθηκε ότι οι παράγοντες που είναι υπεύθυνοι για τις ψυχολογικές συνέπειες του βιασμού στο θύμα είναι:

i) Ο σκεπτικισμός και η καχυποψία με την οποία αντιμετωπίζονται τα θύματα από την αστυνομία. Αν το θύμα διακρίνει αυτόν το σκεπτικισμό και την καχυποψία, καθώς και τη γενικότερη αρνητική του αντιμετώπιση από τις διωκτικές αρχές (αλλά και από όπου αλλού έχει αναφέρει το συμβάν, π.χ. οικογένεια, σύζυγο, φιλική παρέα, κ.λπ.), οι ψυχολογικές συνέπειες θα πάρουν τη μορφή συναισθημάτων ενοχής και έλλειψης αυτό-εκτίμησης.

ii) Το ευπρόσβλητο και το ευάλωτο του θύματος βιασμού στους ισχυρισμούς ότι είναι υπεύθυνο για τη θυματοποίησή του. Όπως έχει αποδειχθεί ερευνητικά, πολλά άτομα

---

[625] Βλ. παρ. 2.6., 2.6.1. και 2.6.2.

[626] Norris, J. και S. Feldman-Summers (1981): Factors related to the psychological impacts of rape on the victim. *journal of Abnormal Psychology*, τομ. 90, σελ. 562 - 567.

- συμπεριλαμβανομένου και του θύματος - μπορεί να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι το θύμα φέρει την κύρια ευθύνη του βιασμού του[627].

iii) Η έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης, κατανόησης και βοήθειας που ενδεχομένως μπορεί να αντιμετωπίσουν τα θύματα του βιασμού. Έχει ερευνητικά αποδειχθεί ότι η κοινωνική υποστήριξη διευκολύνει την προσαρμογή των γυναικών οι οποίες είχαν πέσει θύματα σεξουαλικής κακοποίησης στην παιδική τους ηλικία[628]. Με βάση το παραπάνω συμπέρασμα, θα ήταν λογικό να υποθέσουμε ότι μια αντίστοιχη διαδικασία μπορεί να ισχύει και στην περίπτωση των θυμάτων βιασμού. Τα θύματα που ζουν ή εργάζονται με άτομα που τα αντιμετωπίζουν με κατανόηση και υποστήριξη, ξεπερνούν ευκολότερα τα ψυχολογικά τους προβλήματα και προσαρμόζονται ομαλότερα στην καθημερινή πραγματικότητα.

iv) Ο βαθμός σοβαρότητας του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, αποδείχτηκε ότι όσο σοβαρότερη είναι η επίθεση (π.χ. βαρύς σωματικός τραυματισμός του θύματος, χρήση όπλου από το δράστη, κ.λπ.), τόσο μεγαλύτερη είναι ψυχολογική σύγκρουση που βιώνουν τα θύματα μετά το βιασμό τους.

Τα αποτελέσματα των ερευνών απέδειξαν ότι για ένα σημαντικό αριθμό θυμάτων, ιδιαίτερα σεξουαλικών επιθέσεων, η διαδικασία υπέρβασης της κρίσης είναι χρονοβόρα (Burgess και Holmstrom[629], Ellis et. al.[630], Resick[631]) και ανώμαλα εξελισσόμενη (Sales et. al.[632]). Η αντίδραση του θύματος μπορεί να διαφέρει ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία του, καθώς και από μια σειρά κοινωνικών παραγόντων που του περιορίζουν ή του επιβάλλουν ορισμένες εναλλακτικές λύσεις.

Το μεγαλύτερο μέρος των θυμάτων βιασμού, προκειμένου να ξεπεράσουν τις σοβαρές σωματικές και ψυχικές συνέπειες του βιασμού τους, αντιδρούν μ' έναν ή και

---

627 Feldman-Summers, S. και C. Ashworth (1978): Factors affecting victims credibility in rape cases. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association. Toronto, Canada.

628 Tsai, M., S. Feldman-Summers και M. Edgar (1979): Childhood molestation: Variables related to differential impacts on psychosexual functioning in adult women. *journal of Abnormal Psychology*, τομ. 88, σελ. 407 - 417.

629 Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237.

630 Ellis, Atkeson και Calhoun (1981), οπ. π., βλ. σημ. 615.

631 Resick, P.A. (1990): Victims of sexual assault. Στο A.J. Lurigio, W.G. Skogan και R.C. Davis (eds.): Victims of crime: Problems, policies, and programs. Newbury Park, C.A.: Sage, σελ. 69 - 86.

632 Sales, Baum και Shore (1984), όπ. π., βλ. σημ. 618.

περισσότερους από τους ακόλουθους τρόπους: i) Αναζητούν τους λόγους και τα αίτια του βιασμού τους. ii) Ελαχιστοποιούν το συμβάν, προσπαθώντας να πείσουν τον εαυτό τους ότι δεν ήταν και τόσο σοβαρό. iii) Προσπαθούν να συμπιέσουν τις αντιδράσεις τους και να απωθήσουν τα συναισθήματά τους, αρνούμενα να παραδεχθούν αυτό που έγινε. iv) Προσπαθούν να διώξουν από το μυαλό τους το συμβάν, στρέφοντας την προσοχή τους ολοκληρωτικά σε κάποια απασχόληση. v) Καταφεύγουν σε τεχνικές χαλάρωσης, για να περιορίσουν τα αποτελέσματα του άγχους τους. vi) Απομονώνονται και αποφεύγουν τις κοινωνικές συναναστροφές. vii) Βρίσκουν καταφύγιο στο οινόπνευμα, στα φάρμακα και στα ναρκωτικά. viii) Τέλος, ορισμένα θύματα μπορεί να αναζητήσουν την εκτόνωση της κρίσης μέσω της αναφοράς του περιστατικού στην αστυνομία και με την προσδοκία ότι θα συλληφθεί και θα τιμωρηθεί ο δράστης.

Σύμφωνα με τους Yee et. al.[633], οι στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από τα θύματα για την υπέρβαση της κρίσης της θυματοποίησης είναι οι ακόλουθες: i) Η σκλήρυνση του στόχου (π.χ. τοποθέτηση κλειδαριών ασφαλείας και συναγερμού, εγγραφή σε σχολή αυτό-άμυνας, κ.λπ.). ii) Η κοινωνική αποχώρηση (π.χ. η μη-δημοσιοποίηση των συναισθημάτων του). iii) Οι συγκρίσεις προς τα κάτω (π.χ. το έγκλημα θα μπορούσε να είναι σοβαρότερο, άλλα θύματα έχουν υποστεί σοβαρότερες συνέπειες). iv) Η ενεργητική αντιμετώπιση (π.χ. αναφορά του περιστατικού στην αστυνομία). v) Η αυτό-ενοχοποίηση (π.χ. το θύμα αισθάνεται υπεύθυνο για τη θυματοποίησή του). vi) Τέλος, η άρνηση και η απώθηση του εγκλήματος (π.χ. το θύμα αρνείται να σκέφτεται το έγκλημα).

Έχει αποδειχθεί ότι τα θύματα, προκειμένου να ξεπεράσουν την κρίση της θυματοποίησης, αναλαμβάνουν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση μόνα τους. Έτσι, για παράδειγμα, έχει αποδειχθεί ότι, συχνά, μετακινούνται σε νέα κατοικία και αλλάζουν αριθμό τηλεφώνου[634], αποφεύγουν τις κοινωνικές επαφές, μένουν κλεισμένα στα σπίτια τους και γίνονται περισσότερο προσεκτικά στην καθημερινή τους ζωή[635].

---

[633] Yee, J., S.R. Beach, M.S. Greenberg και D. Marsh (1991): Attitudes towards various modes of coping with criminal victimization. Paper presented at the meeting of thw Eastern Psychological Association, New York.
[634] Burgess και Holmstrom (1977), όπ. π., βλ. σημ. 82.
[635] Scheppele και Bart (1983), όπ. π., βλ. σημ. 94.

Άλλες φορές, στρέφονται προς τους άλλους, προκειμένου να ξεπεράσουν το τραύμα τους. Η βοήθεια που μπορεί να ζητήσουν από τους άλλους μπορεί να είναι ιατρική, συναισθηματική, ψυχολογική, αλλά μπορεί να ζητήσουν και απλή πληροφόρηση. Ανεξάρτητα από τη μορφή που θα πάρει αυτή η βοήθεια, έχει αποδειχθεί ότι η στροφή του θύματος προς τους άλλους αποτελεί σημαντικό παράγοντα υπέρβασης της κρίσης της θυματοποίησης[636]. Τα άτομα που προσφέρουν βοήθεια στο θύμα μπορεί να είναι συγγενείς, φίλοι, γείτονες, παριστάμενα στο έγκλημα άτομα, καθώς και επαγγελματίες, όπως, δικηγόροι, γιατροί, αστυνομικοί, κ.λπ.[637]. Από τα αποτελέσματα της έρευνας των Sutherland και Scherl[638] βρέθηκε ότι στις περισσότερες περιπτώσεις που το θύμα ήταν έτοιμο να αναφέρει το περιστατικό στους γονείς του, παρουσιάστηκε μια μείωση του άγχους και των άλλων αρνητικών συμπτωμάτων, που παρουσίαζε το θύμα ως αποτέλεσμα του βιασμού του.

Μια τρίτη επιλογή του θύματος, προκειμένου να ξεπεράσει το τραύμα της θυματοποίησης, είναι να απευθυνθεί στο σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία μπορεί, με διάφορους τρόπους, να αμβλύνει τα συναισθήματα έντασης που βιώνει το θύμα ως συνέπεια της θυματοποίησής του[639]. Τα συναισθήματα αδικίας που βιώνει το θύμα, μπορεί να μειωθούν αν ο δράστης συλληφθεί και καταδικαστεί ή αν αναγκαστεί να αποκαταστήσει τη ζημιά που προξένησε στο θύμα[640]. Μολονότι, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία μπορεί να συνεισφέρει αποτελεσματικά στη διαδικασία συναισθηματικής αποφόρτισης του θύματος, τα στατιστικά στοιχεία μας οδηγούν στο να διαπιστώσουμε το παράδοξο της μη-αναφοράς των εγκλημάτων στις διωκτικές αρχές. Σύμφωνα με τους Frieze et. al.[641], μόνο το 1/3 του συνολικού όγκου της εγκληματικότητας αναφέρεται στην αστυνομία. Τα παραπάνω ποσοστά για το έγκλημα του βιασμού είναι ακόμη πιο απογοητευτικά.

---

[636] Bard και Sangrey (1986), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 224.
[637] Gottfredson, G.D., M. Reiser και C.R. Tsegaye-Spates (1987): Psychological help for victims of crime. *Professional Psychology: Research and Practice*, τομ. 18, σελ. 316 - 325.
[638] Sutherland και Scherl (1970), όπ. π., βλ. σημ. 581, σελ. 505.
[639] Greenberg, M.S., R.B. Ruback και D.R. Westcott (1983), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 306.
[640] Freize, Hymer και Greenberg (1987), όπ. π., βλ. σημ. 230.
[641] Freize, Hymer και Greenberg (1987), όπ. π., βλ. σημ. 230.

Μια τέταρτη επιλογή των θυμάτων, προκειμένου να ξεπεράσουν το τραύμα τους, είναι να επαναπροσδιορίσουν και να επαναχαρακτηρίσουν το τραυματικό περιστατικό. Μ' αυτή τη διαδικασία τα θύματα επιτυγχάνουν να ορίσουν το τραυματικό γεγονός ως μη εγκληματική πράξη ή αν την ορίσουν ως τέτοια, μειώνουν τη σοβαρότητά της. Μ' αυτό τον τρόπο, καταφέρνουν να επανακτήσουν την χαμένη τους αυτοπεποίθηση και αυτό-εκτίμηση και να αποβάλλουν τα συναισθήματα του ευάλωτου και της έντασης που βιώνουν.

Σύμφωνα με τον Taylor[642], υπάρχει μια ποικιλία από διαδικασίες με βάση τις οποίες τα θύματα επαναπροσδιορίζουν τη θυματοποίησή τους. Η κυριότερη απ' αυτές είναι η διαδικασία της καθοδικής κοινωνικής σύγκρισης. Έχει, για παράδειγμα, αποδειχθεί ότι τα θύματα βιασμού, μετά το έγκλημα, συγκρίνουν την κατάστασή τους με άλλα θύματα περισσότερο βίαιων εγκλημάτων, τα οποία βρίσκονται σε χειρότερη μοίρα[643]. Επίσης, από τους Bart και Scheppele[644] έχει βρεθεί ότι τα θύματα βιασμού ακολουθούν την ίδια διαδικασία επαναπροσδιορισμού της κατάστασης, σύμφωνα με την οποία η σεξουαλική επίθεση εναντίον τους δεν ορίζεται ως πραγματικός βιασμός. Τέλος, έχει βρεθεί ότι τα θύματα δηλώνουν ότι θα μπορούσαν ακόμη και να είχαν σκοτωθεί ή να είχαν υποβληθεί σε μεγαλύτερη ταπείνωση[645]. Μέσω των παραπάνω νοητικών διεργασιών τα θύματα βιασμού καταφέρνουν να ορίσουν το περιστατικό με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να κάνουν όσο το δυνατό πιο ανώδυνη τη διαδικασία υπέρβασης της κρίσης της θυματοποίησής τους.

Όμως, υπάρχουν και άλλοι συγγραφείς[646] οι οποίοι υποστηρίζουν ότι οι καθοδικές κοινωνικές συγκρίσεις μπορεί να επιτείνουν και να διογκώσουν τα συναισθήματα έντασης, φόβου και ευάλωτου που βιώνουν τα θύματα. Όταν το θύμα σκεφτεί ότι η θυματοποίησή του θα μπορούσε ενδεχομένως να έχει και χειρότερα αποτελέσματα, τότε

---

642 Taylor, S.E. (1983): Adjustment to threatening events: A theory of cognitive adaptation. *American Psychologist*, τομ. 38, σελ. 1161 - 1173.
643 Burgess, A.W. και L.L. Holmstrom (1979): Adaptive strategies and recovery from rape". (*American Journal of Psychiatry*, τομ. 136, σελ. 1278 - 1282.
644 Bart, P.B. και K.L. Scheppele (1980): There ought to be a law: Women's definitions and legal definitions of sexual assault. Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, New York.
645 Burgess και Holmstrom (1979), όπ. π., βλ. σημ. 643.
646 Ruback, Greenberg και Westcott (1984), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 150.

είναι πιθανότερο να αυξηθούν τα συναισθήματα φόβου, για μια μελλοντική θυματοποίηση, που βιώνει το θύμα.

2.7. Συμπεράσματα.

Οι εμπειρικές μελέτες, που αφορούν στο έγκλημα του βιασμού, έδειξαν ότι υπάρχει ένα πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο σχετικά με το έγκλημα, το δράστη και το θύμα του. Το στερεότυπο αυτό είναι βαθιά ριζωμένο, τόσο στη συνείδηση των ευρύτερων κοινωνικών ομάδων, όσο και στη συνείδηση των επίσημων φορέων του ποινικού συστήματος, όπως αστυνομικούς, εισαγγελείς, δικαστές, κ.λπ. Βιασμός, σύμφωνα μ' αυτό το στερεότυπο, είναι μια ξαφνική και βίαιη σεξουαλική επίθεση, από ένα άγνωστο προς το θύμα άτομο, σε δημόσια και ερημική τοποθεσία, που να έχει ως αποτέλεσμα μια ολοκληρωμένη σεξουαλική πράξη και τραυματισμό του θύματος, ο οποίος να μπορεί να αποδειχθεί. Ο παραπάνω ορισμός του βιασμού βρίσκεται σε πλήρη διάσταση με την πραγματική εικόνα του φαινομένου, έτσι όπως απεικονίζεται από τις θυματολογικές έρευνες. Επίσης, είναι αποσπασματικός και περιοριστικός του νομικού ορισμού του συγκεκριμένου εγκλήματος, όπως αυτός καταγράφεται στον Ποινικό μας Κώδικα.

Η παραπάνω περιγραφή συνθέτει τα χαρακτηριστικά του μοναδικού βιασμού ο οποίος έχει αυξημένες πιθανότητες: i) να αναφερθεί στην αστυνομία, ii) να οριστεί ως έγκλημα από το θύμα, το δράστη, τα άτομα του ευρύτερου κοινού και τους επίσημους φορείς του ποινικού συστήματος, iii) να αντιμετωπιστεί με ενδιαφέρον από το ποινικό σύστημα και να καταδικαστεί ο δράστης του, iv) να αντιμετωπιστεί ευγενικά και με ιδιαίτερη φροντίδα το θύμα, από τα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Σ' όλες τις άλλες περιπτώσεις βιασμού: i) το θύμα αυτό-ενοχοποιείται για το βιασμό του, ii) ο δράστης, τα τρίτα άτομα και τα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης ενοχοποιούν το θύμα, iii) το θύμα αντιμετωπίζεται ταπεινωτικά και iv) ο δράστης, τις περισσότερες φορές, αθωώνεται.

Ο βιασμός είναι το μοναδικό έγκλημα που το θύμα του στιγματίζεται περισσότερο από το δράστη. Το θύματα βιασμού, πέρα από την τραυματική εμπειρία της θυματοποίησης, υποβάλλονται σε μια επιπρόσθετη ταλαιπωρία μέσα στο ποινικό σύστημα. Πολλές φορές, αντιμετωπίζονται ταπεινωτικά και εξευτελιστικά, τόσο από την αστυνομία, όσο και κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας. Αυτή η αντιμετώπιση του θύματος από το ποινικό σύστημα έχει ονομαστεί, από πολλούς εγκληματολόγους, ως δεύτερη θυματοποίηση. Η δίκη του βιασμού, είναι η μοναδική ποινική δίκη στην οποία, ουσιαστικά, δε δικάζεται ο δράστης, αλλά το θύμα. Είναι η μοναδική ποινική δίκη στην οποία η εν γένει συμπεριφορά του θύματος, τόσο πριν, όσο και μετά το βιασμό, παίζει σημαντικότερο ρόλο από τη συμπεριφορά του δράστη, τόσο για την έκδοση της ετυμηγορίας του δικαστηρίου, όσο και για την τελική επιμέτρηση της ποινής.

Από την άλλη πλευρά, οι συλλογικές αναπαραστάσεις απέναντι στο έγκλημα του βιασμού είναι διαποτισμένες από τα πλατιά διαδεδομένα στερεότυπα και μυθολογίες σχετικά με το συγκεκριμένο έγκλημα. Οι θυματολογικές έρευνες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα στερεότυπα και οι μύθοι του βιασμού, δεν ανταποκρίνονται στην πραγματική εικόνα του φαινομένου, αλλά αναπαράγουν μια πλασματική κοινωνική πραγματικότητα που εξυπηρετεί μια συνομωσία σιωπής και συγκάλυψης, αυτού που για πολλούς αποτελεί το έσχατο έγκλημα βίας εναντίον της συνολικής προσωπικότητας του ατόμου. Η μυθοπλαστική παραφιλολογία, η σχετική με το έγκλημα του βιασμού, καθιστά επιτακτική την ανάγκη της περαιτέρω επιστημονικής διερεύνησης του φαινομένου, καθώς και μιας, κεντρικά κατευθυνόμενης, ενημερωτικής προσπάθειας του κοινού.

Τέλος, έχει αποδειχθεί ότι οι συνέπειες του βιασμού στο θύμα είναι, από σοβαρές έως καταστροφικές. Το θύμα ενδέχεται να μη ξεπεράσει ποτέ το τραυματικό περιστατικό και να αντιμετωπίσει έντονα κοινωνικά, οικογενειακά, εργασιακά, σωματικά και ψυχολογικά προβλήματα. Αρκετά θύματα βιασμού έχουν οδηγηθεί μέχρι και στην αυτοκτονία. Οι παραπάνω συνέπειες, έχει αποδειχθεί ότι γίνονται εντονότερες όταν το θύμα αποφασίζει να προωθήσει ποινικά την υπόθεση και αυτό γιατί, πέρα από την τραυματική εμπειρία του βιασμού, έχει να αντιμετωπίσει και το σκεπτικισμό των

επίσημων φορέων του ποινικού συστήματος, καθώς και την πιθανή ματαίωση των προσδοκιών του για καταδίκη του δράστη και ηθική ικανοποίησή του.

Όλο το παραπάνω κλίμα, έχει δημιουργήσει και συντηρεί επιμελώς μια κουλτούρα ανοχής και αποσιώπησης του βιασμού. Τα θύματα αποθαρρύνονται να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία για μια σειρά από λόγους. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε εκτενώς στους λόγους αυτούς, αποδεικνύοντας την ιδιαιτερότητα του εγκλήματος του βιασμού, αναφορικά με τους παράγοντες που ωθούν τα θύματα να αναφέρουν το συμβάν στην αστυνομία, σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ.

3.0. Εισαγωγή.

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια προσπάθεια παρουσίασης των κυριότερων ερευνητικών αποτελεσμάτων σχετικά με την αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία, καθώς και των κυριότερων παραγόντων που την επηρεάζουν.

Πιο συγκεκριμένα, στην παράγραφο 3.1. θα παρουσιαστεί η φαινομενολογία της αναφοράς και της μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιαστεί το στατιστικό πορτραίτο των θυμάτων που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία (παρ. 3.1.1.), το στατιστικό πορτραίτο των δραστών (παρ. 3.1.2.), το στατιστικό πορτραίτο των βιασμών (παρ. 3.1.3.), καθώς και το στατιστικό πορτραίτο των ανδρικών βιασμών (παρ. 3.1.4.). Επίσης, θα παρουσιαστεί η διάσταση που υπάρχει ανάμεσα στις επίσημες στατιστικές του βιασμού και στα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών (παρ. 3.1.5.).

Στην παράγραφο 3.2., θα αναφερθούμε στους παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του ποινικού συστήματος στις υποθέσεις βιασμού. Στην παράγραφο αυτή θα

γίνει μια προσπάθεια διάγνωσης του καθοριστικού ρόλου του θύματος στην κινητοποίηση της ποινικής δικαιοσύνης στις υποθέσεις βιασμού.

Στην παράγραφο 3.3., θα παρουσιαστούν τα κυριότερα ερευνητικά αποτελέσματα, σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Για την παρουσίαση των σχετικών ερευνών, δημιουργήσαμε ξεχωριστές παραγράφους, όπου στην κάθε μια από αυτές παρουσιάζεται και ένας διαφορετικός παράγοντας αναφοράς. Η σειρά παρουσίασης των παραγράφων, δε σχετίζεται και με μια αντίστοιχη αξιολόγηση της σπουδαιότητας των παραγόντων που αναφέρονται σ' αυτές.

Πιο συγκεκριμένα, οι παράγοντες αναφορά του εξετάζονται είναι οι εξής: τα χαρακτηριστικά του βιασμού που δομούν τη σοβαρότητα του εγκλήματος (παρ. 3.3.1.), τα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη (παρ. 3.3.2.), η κοινωνική επιρροή (παρ. 3.3.3.), οι παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία και το ρόλο του φύλου τους (παρ. 3.3.4.), τα συναισθήματα του θύματος μετά το βιασμό (παρ. 3.3.5.) και η σχέση του δράστη με το θύμα (παρ. 3.3.6.).

Στην παράγραφο 3.3.7., θα αναφερθούμε σε άλλους παράγοντες αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, όπως η έλλειψη αποδεικτικού υλικού (παρ. 3.3.7.1..), οι δυνατότητες έξω-ποινικής διευθέτησης της υπόθεσης (παρ. 3.3.7.2.), ο φόβος της κοινωνικής απόρριψης (παρ. 3.3.7.3.), ο βαθμός αστικοποίησης (παρ. 3.3.7.4.), ο ορθολογικός υπολογισμός των ωφελειών και των ζημιών (παρ. 3.3.7.5.), η δημοσιότητα του εγκλήματος (παρ. 3.3.7.6.), οι αναθεωρήσεις των νόμων περί βιασμού (παρ. 3.3.7.7.), η διάσταση ανάμεσα στο νομικό και τον κοινωνικό ορισμό του βιασμού (παρ. 3.3.7.8.) και το φιλελεύθερο σεξουαλικό κλίμα της κοινότητας (παρ. 3.3.7.9.).

Στην παράγραφο 3.4., θα εστιάσουμε την προσοχή μας σε έρευνες που επιχείρησαν να αποκαλύψουν του παράγοντες αναφοράς και μη αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, μέσω της μεθόδου των αυτό-αναφορών των ίδιων των θυμάτων.

Στην παράγραφο 3.5., θα παρουσιάσουμε ένα μοντέλο ανάλυσης και ερμηνείας της διαδικασίας και των σταδίων λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Στην παράγραφο 3.6., θα αναφερθούμε στους παράγοντες που

επηρεάζουν την καθυστερημένη αναφορά των υποθέσεων βιασμού στην αστυνομία. Στην επόμενη παράγραφο (παρ. 3.7.), θα γίνει μια προσπάθεια να διαπιστωθεί η μοναδικότητα του φαινομένου της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία. Στη συνέχεια (παρ. 3.8.), θα παρουσιαστούν οι κυριότερες συνέπειες που έχει η μη-αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Τέλος, στην παράγραφο 3.9. θα αναφερθούμε στις ψευδείς αναφορές βιασμού και στους λόγους που τις επιβάλλουν.

3.1. Η φαινομενολογία της αναφοράς και της μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Συγκρίνοντας τη συχνότητα διάπραξης του βιασμού με τη συχνότητα διάπραξης των άλλων σοβαρών ποινικών αδικημάτων που αναφέρονται στις διωκτικές αρχές, βλέπουμε ότι ο βιασμός δεν είναι ένα συχνά διαπραττόμενο έγκλημα. Αντιπροσωπεύει μόνο το 1% του συνολικού ποσού του εγκλήματος και το 6% του συνολικού ποσού των εγκλημάτων βίας[1]. Στην κατηγορία των εγκλημάτων βίας περιλαμβάνονται η ανθρωποκτονία, ο βιασμός, η ληστεία και η σοβαρή επίθεση. Η Horos[2], βασισμένη σε μια μεγάλη αναλογία μη-αναφερόμενων βιασμών, υποστήριξε ότι ο βιασμός είναι το συχνότερα διαπραττόμενο έγκλημα και η Griffin[3] συμπέρανε ότι «υπάρχουν περισσότεροι βιασμοί που διαπράττονται, σε σχέση με τις βεβαρημένες επιθέσεις και τις ανθρωποκτονίες».

Ο ρυθμός του εγκλήματος του βιασμού στις Η.Π.Α., για το 1973, ήταν 47 για κάθε 100.000, πράγμα που σημαίνει ότι 47 στις 100.000 γυναίκες των Η.Π.Α. είχαν αναφέρει στην αστυνομία ότι είχαν πέσει, τουλάχιστον μια φορά, θύματα βιασμού[4]. Άρα ο κίνδυνος θυματοποίησης βιασμού για μια γυναίκα κατά το 1973 ήταν 47 στις 100.000 ή αλλιώς περίπου μια πιθανότητα στις 2.144. Ωστόσο, θα πρέπει να ήμαστε προσεκτικοί κατά την

---

[1] Bureau of Justice statistics (1985): Criminal victimization, 1984. Washington, D.C.: U.S.D.J.

[2] Horos, C.V. (1974): Rape, The private crime, The social horror. New Caanan, Conn.: Today Publishing.

[3] Griffin (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.

[4] Federal Bureau of Investigation (1974): Crime in the United States. Uniform Crime Reports, 1973. Washington, D.C.: U.S.G.P.O.

εκτίμηση των παραπάνω αριθμών και αυτό γιατί είναι βασισμένοι στις αναφερόμενες στην αστυνομία υποθέσεις.

Εξάλλου, θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι ο βιασμός είναι πιθανότατα το περισσότερο μη-αναφερόμενο έγκλημα[5]. Η Russell[6] έχει υποστηρίξει ότι «ο βιασμός είναι ένα κατάφορα μη-αναφερόμενο έγκλημα». Σύμφωνα με τους Wilson και Clarenbach[7], ενώ η προθυμία των θυμάτων, για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, εμφανίζεται να έχει αυξηθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες, οι ειδικοί υπολογίζουν ότι μόνο το 1/3 έως το 1/10 των διαπραττόμενων σεξουαλικών επιθέσεων αναφέρεται στις διωκτικές αρχές. Μελετώντας τους υπολογισμούς των εγκληματολόγων, διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό των βιασμών που αναφέρονται στην αστυνομία υπολογίζεται από 5%[8], έως και 50%[9].

Ο βιασμός είναι ένα από τα ελάχιστα αναφερόμενα στην αστυνομία εγκλήματα σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας, στις Η.Π.Α. και στον Καναδά[10]. Έχει υπολογιστεί ότι η αναλογία των αναφερόμενων στην αστυνομία βιασμών σε σχέση με τους μη-αναφερόμενους είναι, από ένας στους δύο, έως ένας στους είκοσι (Sutherland και Scherl[11], Massey et al.[12], Amir[13], Griffin[14], Peters et al.[15]). Οι Clark και Lewis[16] υπολόγισαν ότι μόνο ένας έως τέσσερις βιασμοί, σε κάθε δέκα διαπραττόμενους, αναφέρεται στην αστυνομία.

Ο Storaska[17], από την πλευρά του, πίστευε ότι η πραγματική αναλογία είναι ένας αναφερόμενος βιασμός για κάθε εκατό μη-αναφερόμενους, αλλά ο υπολογισμός του δεν

---

[5] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3.
[6] Russell, M. (1980): Rape victims and police reporting. *Canada's Mental Health,* τομ. 28, τευχ. 2, σελ. 14.
[7] Wilson, C. και K. Clarenbach (1980): Violence against women: Causes and prevention. *Domestic Violence,* Monograph Series, No. 3.
[8] Wood (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 257.
[9] Hilberman, E. (1976): The rape victim. New York, Basic Books Inc.
[10] Robin, G. (1977): Forcible rape: Institutionalized sexism in the criminal justice system. *Crime and Deliquency,* τομ. 23, τευχ. 2, σελ. 136 - 153.
[11] Sutherland και Scherl (1970), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 581.
[12] Massey, J.B., C.R. Garcia και J.P. Emich, Jr. (1971): Management of sexually assaulted females. *Obstetrics and Gynecology,* τομ. 38, τευχ. 1, σελ. 29 - 36.
[13] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[14] Griffin (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.
[15] Peters, Meyer και Carroll (1976), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 306.
[16] Clark και Lewis (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 98.
[17] Storaska, F. (1975): How to say no to a rapist... and survive. New York: Random House.

ήταν βασισμένος σε εμπειρικά στοιχεία. Αντίθετα, ο Peters[18] προτείνει ότι η αναλογία των αναφερόμενων σε σχέση με τους μη-αναφερόμενους βιασμούς είναι ένας στους 1,5. Επίσης, συμπέρανε ότι η συχνότητα του μη-αναφερόμενου βιασμού δεν είναι τόσο εκτεταμένη, όπως παρουσιάζεται από τις περισσότερες έρευνες[19].

Έχει παρατηρηθεί ότι με την πάροδο του χρόνου αυξάνονται οι υποθέσεις βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία[20]. Σύμφωνα με τον Schultz[21], το 1972 αναφέρθηκαν στα αστυνομικά τμήματα των Η.Π.Α. 46.430 βιασμοί, δηλαδή 4.540 βιασμοί περισσότεροι σε σχέση με το 1971 και 70% περισσότεροι σε σχέση με το 1967[22]. Υπολογίζεται ότι στις Η.Π.Α. 43 στις 100.000 γυναίκες υποβάλλονται σε τουλάχιστον ένα βιασμό κάθε χρόνο. Η παραπάνω αναλογία προκύπτει από την ανάλυση των επίσημων στατιστικών και φυσικά αποτελεί την κορυφή του παγόβουνου και αυτό γιατί οι επίσημες αρχές υπολογίζουν ότι το ποσοστό των μη-αναφερόμενων βιασμών κυμαίνεται από 200 έως 300%[23].

Σύμφωνα με τον Galvin[24], ενώ μέσα στις δύο δεκαετίες του 1960 και του 1970 οι ανθρωποκτονίες διπλασιάστηκαν, στις ίδιες δεκαετίες οι βιασμοί τετραπλασιάστηκαν. Από την άλλη μεριά, έχει παρατηρηθεί ότι το έγκλημα του βιασμού είχε τους ίδιους ρυθμούς αύξησης με τις βεβαρημένες επιθέσεις, αλλά μικρότερους ρυθμούς σε σχέση με τις ληστείες και τα περισσότερα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας.

Μια έρευνα εθνικής εμβέλειας[25] που διεξήχθη στις Η.Π.Α., ανέφερε ότι τα περιστατικά βιασμού αυξήθηκαν σε εθνικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η συχνότητα των αναφερόμενων βιασμών για κάθε 100.000 κατοίκους ήταν 3 το 1933, 9,2 το 1960 και 11,6 το 1965. Μια λεπτομερειακή μελέτη με συνεντεύξεις που διεξήχθη από το Πανεπιστήμιο του Chicago σε συνεργασία με το National Opinion Research Center των

---

[18] Peters, J.J. (1975): Social psychiatric studyof victim reporting rape. A study presented at the American Psychiatric Association, 128th Annual Meeting, Anaheim, California.
[19] Peters, Meyer και Carroll (1976), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 306, σελ. 4 - 5.
[20] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44.
[21] Schultz (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β'. σημ. 2, σελ. vii.
[22] Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από τις στατιστικές επετηρίδες του F.B.I. και πιο συγκεκριμένα από τα Uniform Crimes Reports του 1973.
[23] Schultz (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β'. σημ. 2, σελ. vii.
[24] Galvin, J. (1985): Rape: A decate of reform. *Crime and Delinquency*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 163 - 168.
[25] President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice (1967): The challenge of crime in a free society. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

Η.Π.Α., βρήκε ότι οι βιασμοί που πραγματικά διαπράττονται είναι 3,5 φορές περισσότεροι από αυτούς που αναφέρονται ή 42,5 βιασμοί για κάθε 100.000 κατοίκους (Sutherland και Scherl[26]).

Χαρακτηριστικά, πάνω στο ζήτημα αυτό, είναι και τα στοιχεία που παρατίθενται από τους Weis και Borges[27]. Σύμφωνα μ' αυτά, από το 1960 έως το 1971 ο αριθμός των βιασμών που αναφέρθηκαν στα αστυνομικά τμήματα των Η.Π.Α. αυξήθηκε κατά 146%. Μόνο μέσα στο 1971, το ποσοστό των αναφερόμενων βιασμών αυξήθηκε κατά 11% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Με τα παραπάνω συνηγορούν και τα στοιχεία που παρουσιάζει ο Μαγγανάς[28], σύμφωνα με τα οποία στις Η.Π.Α., ανάμεσα στα έτη 1968 και 1973, παρατηρήθηκε μια αύξηση των καταγεγραμμένων από την αστυνομία βιασμών της τάξης του 62%. Στον Καναδά ο αριθμός των μηνύσεων βιασμού τριπλασιάστηκε ανάμεσα στα έτη 1965 και 1973. Υποστήριξη των παραπάνω απόψεων προσφέρεται και από μια άλλη ανάλυση των στατιστικών στοιχείων του F.B.I.[29]. Η παραπάνω ανάλυση έδειξε ότι, κατά το έτος 1965, στα αστυνομικά τμήματα των Η.Π.Α. αναφέρθηκαν 22.460 βιασμοί, το έτος 1966 ο αριθμός αυτός ανέβηκε στους 25.332 βιασμούς και τέλος το έτος 1967 στους 27.096.

Το ερώτημα, όμως, που ανακύπτει σ' αυτό το σημείο είναι αν τα θύματα βιασμού αναφέρουν σε μεγαλύτερο ποσοστό το έγκλημα στην αστυνομία ή μήπως η αύξηση των ποσοστών αναφοράς αντιπροσωπεύει μια πραγματική αύξηση των διαπραττόμενων βιασμών. Για να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα χρειάζεται ευρεία θυματολογικού περιεχομένου έρευνα. Αλλά και οι έρευνες αυτού του τύπου παρουσιάζουν αρκετά μεθοδολογικά προβλήματα[30] τα οποία καθιστούν την απάντηση του συγκεκριμένου ερωτήματος προβληματική. Συνεπώς, για να απαντηθεί με ακρίβεια το παραπάνω ερώτημα, θα πρέπει να τελειοποιηθεί η μεθοδολογία των θυματολογικών ερευνών. Μέχρι να γίνει αυτό, δεν θα μπορούμε να απαντήσουμε με ασφάλεια στην ερώτηση πως

---

[26] Sutherland και Scherl (1970), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 579, σελ. 503.
[27] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43, σελ. 93.
[28] Μαγγανάς (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 537, σελ. 561.
[29] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.
[30] Περισσότερα για τα μεθοδολογικά προβλήματα των θυματολογικών ερευνών, βλ. παρ. 3.1.5. και 4.4.3.

δικαιολογούνται τα διαρκώς αυξανόμενα ποσοστά βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία.

Ωστόσο, τα στατιστικά στοιχεία που πήραμε από το Ελληνικό Υπουργείο Δημόσιας Τάξης δε συμφωνούν με την παραπάνω εικόνα που σκιαγραφείται από τις επίσημες στατιστικές των Η.Π.Α. Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία αυτά, οι βιασμοί που αναφέρθηκαν στα ελληνικά αστυνομικά τμήματα το έτος 1992 ήταν 276, το έτος 1993 μειώθηκαν σε 270 και τέλος το 1994, το παραπάνω νούμερο, μειώθηκε ακόμη περισσότερο και έφτασε τους 258 βιασμούς.

Στις παρακάτω παραγράφους θα γίνει μια προσπάθεια να σκιαγραφηθεί το προφίλ των υποθέσεων βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά των θυμάτων που αναφέρουν το έγκλημα στις διωκτικές αρχές, τα χαρακτηριστικά των δραστών που παραπέμπονται στο ποινικό σύστημα, καθώς και τα γενικότερα χαρακτηριστικά των υποθέσεων βιασμού που δεν καλύπτονται από το σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας.

3.1.1. Το στατιστικό πορτραίτο των θυμάτων που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία.

Σύμφωνα με τους Katz και Mazur[31], τα εμπειρικά στοιχεία αποκαλύπτουν ότι οι γυναίκες όλων των ηλικιών, των φυλών, των οικογενειακών καταστάσεων, των κοινωνικό-οικονομικών τάξεων και των επαγγελμάτων είναι ευπρόσβλητες στο βιασμό. Ωστόσο, όλες οι γυναίκες δεν είναι το ίδιο ευπρόσβλητες.

Οι παραπάνω συγγραφείς βασιζόμενοι σε υποθέσεις βιασμού που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, διαπίστωσαν ότι τα παρακάτω δημογραφικά χαρακτηριστικά είναι εκείνα που συνδέονται περισσότερο με την αύξηση των πιθανοτήτων θυματοποίησης βιασμού: i) το φύλο: οι γυναίκες αντιμετωπίζουν σημαντικά μεγαλύτερο κίνδυνο σε σχέση με τους άνδρες, ii) η ηλικία: οι έφηβοι (13 έως 19 ετών) και οι νεαροί ενήλικες (κάτω των

[31] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3.

25 ετών) είναι ομάδες υψηλού κινδύνου για βιασμό σε σχέση με τα παιδιά και τους ώριμους ενήλικες (άνω των 25 ετών), iii) η φυλή: οι μαύροι κάθε ηλικίας αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο σε σχέση με τους λευκούς, iv) η γαμική θέση: οι ανύπαντρες γυναίκες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο σε σχέση με τις παντρεμένες, v) η κοινωνικό-οικονομική θέση: οι γυναίκες των κατώτερων τάξεων αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο βιασμού σε σχέση με τις γυναίκες των μέσων και ανώτερων τάξεων, vi) η απασχόληση: όλες οι γυναίκες ανεξάρτητα από την απασχόλησή τους είναι ευάλωτες στο βιασμό, ωστόσο οι φοιτήτριες φαίνεται να διατρέχουν έναν αυξημένο κίνδυνο.

Συνεπώς, μια σφαιρική περιγραφή του θύματος βιασμού, σύμφωνα πάντα με τους Katz και Mazur, είναι η εξής: νεαρή, μαύρη και ανύπαντρη γυναίκα, προερχόμενη από τις χαμηλότερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις και η οποία ακόμη παρακολουθεί κάποιο σχολείο.

Οι περισσότεροι ερευνητές συμφωνούν ότι οι γυναίκες που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις αντιμετωπίζουν έναν σημαντικά μεγαλύτερο κίνδυνο να βιαστούν, σε σχέση με τις γυναίκες των μέσων και ανώτερων τάξεων[32]. Ωστόσο, αφού οι περισσότερες μελέτες βασίζονται σε υποθέσεις βιασμού που έχουν αναφερθεί στην αστυνομία, μπορεί να δικαιολογηθεί η υπόθεση ότι οι περισσότεροι μη-αναφερόμενοι βιασμοί έχουν ως θύματα λευκές γυναίκες, που ανήκουν στα μεσαία στρώματα και ότι το συγκεκριμένο έγκλημα αφορά σε όλες τις κοινωνικές τάξεις (DeFrancis[33], Weis και Borges[34]).

Τα θύματα που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις αναφέρουν συχνότερα το έγκλημα στην αστυνομία, σε σύγκριση με τα θύματα των μεσαίων και ανώτερων κοινωνικών τάξεων[35]. Μια πιθανή εξήγηση αυτού του γεγονότος είναι ότι τα θύματα αυτά έχουν τα οικονομικά, καθώς και άλλα μέσα για να ξεπεράσουν την κρίση χωρίς να εμπλακούν στη δυσάρεστη περιπέτεια των διαδικασιών της ποινικής δικαιοσύνης.

---

[32] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 42.
[33] DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355.
[34] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43.
[35] Kupperstein, L. (1971): Treatment and rehabilitation of deliquent youth. *Acta Criminologica,* IV,11.

Μερικοί ερευνητές προτείνουν ότι τα περισσότερα θύματα της ανώτερης κοινωνικό-οικονομικής τάξης αναφέρουν το βιασμό τους σε ιδιωτικούς γιατρούς, οι οποίοι δεν υποχρεούνται να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία[36]. Μια μελέτη πάνω σε ιδιωτικούς γιατρούς αποκάλυψε ότι η πλειοψηφία (57%) των θυμάτων, που τους προσφέρθηκε ιδιωτική ιατρική φροντίδα, ανέφεραν στην αστυνομία τις σεξουαλικές επιθέσεις που είχαν δεχθεί[37]. Σ' ένα άλλο 15% των υποθέσεων, αυτή η πληροφορία ήταν άγνωστη στο γιατρό και αναμφίβολα ένα σημαντικό ποσοστό των θυμάτων αυτής της κατηγορίας είχε αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία.

Ανακεφαλαιώνοντας, τα εμπειρικά στοιχεία αποκαλύπτουν ότι οι γυναίκες όλων των κοινωνικών τάξεων είναι ευπρόσβλητες στο βιασμό. Ωστόσο, οι περισσότεροι μη-αναφερόμενοι βιασμοί, περιλαμβάνουν θύματα που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις[38]. Τα θύματα αυτά, στις επίσημες στατιστικές, φαίνονται να αποτελούν ομάδα υψηλού κινδύνου θυματοποίησης βιασμού.

Είναι δύσκολο να πούμε με σιγουριά ποια είναι πραγματικά η ηλικιακή ομάδα του υψηλότερου κινδύνου και αυτό γιατί υπάρχουν πολλές υποθέσεις βιασμού οι οποίες δεν αναφέρονται στην αστυνομία. Αυτό μπορεί να συμβαίνει γιατί οι ώριμοι ενήλικες (Hursch και Selkin[39], Ennis[40]) και τα παιδιά (Landis[41]) αποκρύπτουν περισσότερο τις θυματοποιήσεις τους, σε σχέση με τους έφηβους και τους νεαρούς ενήλικες. Αυτό που μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα, βασιζόμενοι στις υποθέσεις που έχουν αναφερθεί στην αστυνομία, είναι ότι οι έφηβοι και οι νεαροί ενήλικες είναι εκείνες οι ηλικιακές ομάδες που διατρέχουν το μεγαλύτερο κίνδυνο να πέσουν θύματα βιασμού.

Ωστόσο, το παραπάνω συμπέρασμα είναι αμφίβολης εγκυρότητας και ενδεχομένως να προκύπτει από την τάση των θυμάτων αυτών των ηλικιακών ομάδων να αναφέρουν με

---

[36] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 42.

[37] McGuire, L.S. και M. Stern (1976): Survey of incidence of and physicians' attitudes toword sexual assault. *Public Health Reports,* τομ. 91, τευχ. 2, σελ. 103 - 109.

[38] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 43.

[39] Hursch, C.J. και J. Selkin (1974): Rape prevention research project. Mimeographed Annual Report of the Violence Research Unit, Division of Psychiatric Service, Department of Health and Hospitals, Denver.

[40] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.

[41] Landis, J.T. (1956): Experiences of 500 children with adult sexual deviation. *Psychiatric Quarterly Supplement,* τομ. 30, σελ. 91 - 109.

μεγαλύτερη ευκολία το βιασμό τους στην αστυνομία. Σύμφωνα με τον Schultz[42], στο 24% των υποθέσεων βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία τα θύματα είναι παιδιά κάτω των 14 ετών.

Έρευνες που στηρίχθηκαν σε υποθέσεις βιασμού που αναφέρθηκαν στην αστυνομία έχουν δείξει ότι γυναίκες όλων των ηλικιών - από 5 μηνών έως 91 ετών - έχουν αναφερθεί ως θύματα βιασμού[43]. Μολονότι κάθε γυναίκα είναι ευπρόσβλητη στο βιασμό, βρέθηκε ότι οι ηλικίες του μεγαλύτερου κινδύνου είναι η εφηβεία (13 έως 17 ετών) έως και το τέλος της νεαρής ενήλικης περιόδου της ζωής του ατόμου (18 έως 24 ετών) [44].

Μια άλλη έρευνα[45], η οποία στηρίχθηκε σε 100 υποθέσεις βιασμού που είχαν αναφερθεί στα αστυνομικά τμήματα της Κομητείας του Dade των Η.Π.Α. σ' ένα διάστημα δεκατεσσάρων μηνών[46], βρήκε ότι τα θύματα που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία είχαν μέση ηλικία τα 23,2 έτη. Αναλυτικότερα, το 47% των θυμάτων ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα από δέκα έως δεκαεννέα ετών και το 32% ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα από είκοσι έως εικοσιεννέα ετών. Μόνο το 2% των θυμάτων βρέθηκε να είναι ηλικίας κάτω των δέκα ετών, ενώ μόνο το 3% ήταν άνω των πενήντα. Το νεαρότερο θύμα βρέθηκε να είναι έξι ετών. Τέλος, οι συχνότερα απαντώμενες ηλικίες ήταν τα δεκατρία και τα δεκατέσσερα έτη, οι οποίες αντιπροσώπευαν το 8% και 9% του συνόλου των θυμάτων, αντίστοιχα.

Αποκαλυπτικά, επίσης, είναι τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας[47] που αφορούν στη φυλή του θύματος. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι από τις 100 γυναίκες που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, οι 64 ανήκαν στη μαύρη φυλή και ότι οι περισσότεροι απ' αυτούς είχαν λάβει χώρα σε συνοικίες που κατοικούσαν αποκλειστικά άτομα αυτής της φυλής. Επίσης, βρέθηκε ότι κατά το χρονικό διάστημα της διάπραξης του βιασμού, μόνο 20 από τα 100 θύματα ήσαν παντρεμένα, ενώ τα υπόλοιπα 80 ήσαν άγαμα. Κατά το χρόνο διεξαγωγής της έρευνας βρέθηκε ότι τα 48 θύματα ήσαν

---

[42] Schultz, L. (1977): The child as a sex victim: Socio-legal perspectives. Στο L. Schultz (eds.): Rape victim;ology. Springfield, Illinois, U.S.A., κεφ. 15, σελ. 258.
[43] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ β', σημ. 3.
[44] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ β', σημ. 3.
[45] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.
[46] Το χρονικό διάστημα ήταν από τον Οκτώβριο του 1966, έως το Δεκέμβριο του 1967.
[47] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.

παντρεμένα και τα 42 ήσαν άγαμα. Τα 41 από τα θύματα είχαν ένα ή περισσότερα παιδιά. Τα 7 από τα παραπάνω θύματα ήταν άγαμα και τα παιδιά τους ήταν εκτός γάμου. Τέλος, οι 7 από τις 100 γυναίκες ήσαν παρθένες πριν τη διάπραξη του βιασμού. Η μικρότερη απ' αυτές ήταν έξι ετών και η μεγαλύτερη δεκαεννέα.

Όσον αφορά στο βαθμό τραυματισμού του θύματος, η παραπάνω έρευνα[48] βρήκε ότι το 38% του συνόλου των θυμάτων είχε εμφανή σημάδια σωματικού τραυματισμού. Πιο συγκεκριμένα, το 21% των θυμάτων είχε γενικευμένα τραύματα που ήσαν πιο έντονα στην περιοχή του λαιμού και του κρανίου. Το 10% παρουσίαζε τοπικά τραύματα στην ευρύτερη κολπική περιοχή. Τέλος, το 7% των θυμάτων παρουσίαζε ένα συνδυασμό τοπικών και γενικευμένων τραυμάτων. Όλα τα γενικευμένα τραύματα είχαν προέλθει από την πάλη του θύματος με το δράστη, ενώ όλα τα τοπικά τραύματα ήταν απόρροια της σεξουαλικής επαφής. Ο μέσος όρος της ηλικίας των τραυματισμένων θυμάτων ήταν 24,8 έτη και οι ηλικίες αυτές άρχιζαν από τα έξι έτη και κατέληγαν στα πενήντα-εφτά, δηλαδή περιελάμβαναν όλες τις ηλικίες του δείγματος.

Όσον αφορά στο ποινικό παρελθόν των θυμάτων βιασμού, ο Amir[49], μελετώντας 646 υποθέσεις βιασμού που είχαν αναφερθεί στα αστυνομικά τμήματα της Philadelphia των Η.Π.Α., διαπίστωσε ότι το 19% του συνόλου των θυμάτων είχε συλληφθεί για τουλάχιστον μια φορά από την αστυνομία, κατά το παρελθόν. Το 56% των θυμάτων αυτής της κατηγορίας βρέθηκε ότι είχε συλληφθεί για διάπραξη κάποιου σεξουαλικού εγκλήματος.

Από την παραπάνω έρευνα, βρέθηκε επίσης ότι στους 217 βιασμούς, από το σύνολο των 646 υποθέσεων, είτε ο δράστης, είτε το θύμα είχε αποδειχθεί ότι είχαν κάνει χρήση αλκοολούχων ποτών. Επίσης, βρέθηκε ότι στο 63% των παραπάνω υποθέσεων, τόσο ο δράστης, όσο και το θύμα είχαν κάνει χρήση αλκοόλ[50]. Η χρήση αλκοόλ βρέθηκε να συσχετίζεται έντονα με την άσκηση βίας, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που μόνο ο δράστης είχε καταναλώσει τέτοιου είδους προϊόντα.

---

[48] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.
[49] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70, σελ. 63 - 65.
[50] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70, σελ. 63 - 65.

Μια άλλη ενδιαφέρουσα έρευνα[51] διεξήχθη στο Νέο Δελχί της Ινδίας και είχε ως στόχο της να περιγράψει τα βασικά χαρακτηριστικά των υποθέσεων βιασμού που αναφέρονται στα διάφορα αστυνομικά τμήματα. Η έρευνα αυτή στηρίχθηκε σε 1.244 υποθέσεις βιασμού οι οποίοι προέρχονταν από τα αστυνομικά τμήματα του Νέου Δελχί και αφορούσαν στην χρονική περίοδο των ετών από το 1960 έως το 1984. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν 85 συνεντεύξεις σε θύματα και 56 σε δράστες βιασμού.

Από τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας προέκυψε ότι τα 4/5 των υποθέσεων είχαν διαπραχθεί από έναν και μόνο δράστη, ενώ στο υπόλοιπο 1/5 οι δράστες ήσαν δύο ή και περισσότεροι. Η ηλικιακή ομάδα του υψηλότερου κινδύνου για τα θύματα ήταν οι ηλικίες από 12 έως 16 ετών. Τόσο τα θύματα, όσο και οι δράστες των περισσότερων υποθέσεων προέρχονταν από τα χαμηλότερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα. Τέλος, βρέθηκε ότι τα περισσότερα από τα θύματα υπέφεραν από σωματικά και ψυχολογικά τραύματα, μετά την τέλεση του εγκλήματος.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά δομούν το προφίλ των θυμάτων βιασμού που αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία. Όμως, η παραπάνω εικόνα δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και αυτό γιατί τα θύματα βιασμού που αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία δεν αντιπροσωπεύουν το σύνολο των θυμάτων. Θα μπορούσε κάποιος να υποθέσει ότι η πραγματική εικόνα του θύματος είναι τελείως διαφορετική από αυτή που παρουσιάστηκε παραπάνω και πως η διαστρέβλωσή της οφείλεται στις υποθέσεις που δεν αναφέρονται στην αστυνομία και οι οποίες μεροληπτούν σε βάρος της αξιοπιστίας του δείγματος.

---

[51] Veeraraghavan, V. (1987): Rape and victims of rape. New Delhi, India: Northern Book Centre.

3.1.2. Το στατιστικό πορτραίτο των δραστών βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία.

Βασιζόμενοι στις αναφερόμενες στην αστυνομία υποθέσεις, βλέπουμε ότι το θύμα και ο δράστης του βιασμού συνδέονται στενά όσον αφορά στα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά. Οπως ακριβώς και το θύμα, ο δράστης του βιασμού είναι κατά κύριο λόγο ένας νεαρός (ηλικίας 15 έως 24 ετών), ανύπαντρος, μαύρος άνδρας που προέρχεται από τα χαμηλότερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα (Amir[52], McDonald[53], Katzenbach[54], Eisenhower[55], Svalastoga[56]).

Πιο συγκεκριμένα, ο Amir[57] μελετώντας τις υποθέσεις βιασμού που αναφέρθηκαν στα αστυνομικά τμήματα της Philadelphia, βρήκε ότι το 90% των βιαστών ανήκαν στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα και ότι το 82% ήσαν μαύροι, γεγονός που τον οδήγησε να διατυπώσει την άποψη ότι το έγκλημα του βιασμού συνδέεται με τη «χαμηλής τάξης, νέγρικη υπό-κουλτούρα» (the lower class negro sub-culture).

Σύμφωνα με τον Rabkin[58]:

> ... η επίδραση της κοινωνικής θέσης, κατά τα στάδια της διακριτικής ευχέρειας των διαδικασιών του δικαστηρίου, είναι τόσο μεγάλη έτσι ώστε να αποκλείονται συστηματικά τα μέλη των μέσων και ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων από τις επίσημες στατιστικές του βιασμού.

Η ομάδα των βιαστών αποτελείται από άτομα όλων των επαγγελματικών κατηγοριών: από άνεργους, έως και άτομα που ασκούν εξουσία[59]. Οι φεμινιστές εγκληματολόγοι (Brownmiller[60], Medea και Thompson[61]) έχουν υποστηρίξει ότι ο βιαστής

---

[52] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[53] McDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 477.
[54] Katzenbach, N. (1967): The challenge of crime in a free society. A Report by the President's Commission on Law Enforcement and the Administration of Justice. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
[55] Eisenhower, M.S. (1969): To establish justice, to insure domestic tranquility. Final Report of the National Commission on Causes and Prevention of Violence. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
[56] Svalastoga (1962), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 119.
[57] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[58] Rabkin, J.G. (1979): The epidemiology of forcible rape. *American Journal of Orthopsychiatry,* τομ. 49, σελ. 634 - 647.
[59] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ β', σημ. 3.
[60] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 9.
[61] Medea και Thompson (1974), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 317.

είναι ένα φυσιολογικό άτομο, όπως ο άνθρωπος της διπλανής πόρτας. Αντίθετα, η μελέτη του Amir[62] πάνω σε 646 αναφερόμενες στην αστυνομία υποθέσεις, βρήκε ότι πολλοί δράστες δεν ήσαν αθώα άτομα, αλλά σχεδόν οι μισοί (49%) είχαν έναν προηγούμενο φάκελο σύλληψης[63], μολονότι η σύλληψη αυτή δεν ήταν ιδιαίτερα συχνά για σεξουαλικό έγκλημα. Ο Mohr[64] βρήκε ότι το ποσοστό ήταν 57,9%, ενώ η Svalastoga[65] βρήκε ότι το 67% των βιαστών που φτάνουν στο ακροατήριο έχουν ποινικό παρελθόν.

Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν ότι οι βιαστές οι οποίοι τελικά εμπλέκονται στις διαδικασίες του ποινικού συστήματος δεν προέρχονται από τις μέσες και ανώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις και αυτό διότι οι τάξεις αυτές διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα συγκάλυψης της υπόθεσης και συμβιβασμού με το θύμα. Επίσης, προκύπτει ότι οι βιαστές που έχουν οποιοδήποτε ποινικό παρελθόν είναι πιθανότερο να εμπλακούν στους μηχανισμούς του ποινικού συστήματος, σε σχέση μ' αυτούς που δεν είχαν απασχολήσει στο παρελθόν τις διωκτικές αρχές. Αυτό συμβαίνει γιατί ο συγκεκριμένος βιαστής ανταποκρίνεται στο κυρίαρχο στερεότυπο του εγκλήματος του βιασμού.

Από την έρευνα της Schiff[66], η οποία στηρίχθηκε σε 100 υποθέσεις βιασμού που είχαν αναφερθεί στα αστυνομικά τμήματα της Κομητείας του Dade των Η.Π.Α., βρέθηκε ότι για τη διάπραξη των 100 παραπάνω βιασμών, είχαν κατηγορηθεί 239 άτομα. Η παραπάνω αναντιστοιχία ανάμεσα στον αριθμό των βιασμών και τον αριθμό των κατηγορουμένων, δικαιολογείται από το γεγονός ότι το 42% των παραπάνω υποθέσεων ήσαν βιασμοί που είχαν διαπραχθεί από περισσότερους του ενός δράστες. Από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτει ότι υπήρχαν 181 κατηγορούμενοι για ομαδικούς και 58 για απλούς (ατομικούς) βιασμούς. Από τους 181 κατηγορούμενους για ομαδικό βιασμό, οι 31 ήσαν άτομα που ανήκαν στη λευκή φυλή, ενώ οι υπόλοιποι 150 ανήκαν στη μαύρη. Οι αντίστοιχοι αριθμοί για τους απλούς βιασμούς ήσαν 19 και 39. Οι 36 ομαδικοί βιασμοί

---

[62] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.

[63] Ο Amir διαπίστωσε ότι στο 9% του συνόλου των περιπτώσεων βιασμού που ο δράστης τους είχε ποινικό παρελθόν, ο βιαστής είχε συλληφθεί από την αστυνομία τουλάχιστον μια φορά, κατά το παρελθόν, για διάπραξη βιασμού.

[64] Mohr, J. W. (1965): Rape and attempted rape. Στο Sexual behavior and the criminal law. Part III, A preliminary report. Mimeographed, from the Forensic Clinic, Torondo Psychiatric Hospital, σελ. 24.

[65] Svalastoga (1962), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 119.

[66] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.

διαπράχθηκαν από μαύρους, οι 5 από λευκούς, ενώ ένα ομαδικός βιασμός διαπράχθηκε με τη συνέργια δύο μαύρων και ενός λευκού.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η εικόνα σχετικά με το μέσο βιαστή, που προκύπτει από την ανάλυση των επίσημων στατιστικών της αστυνομίας, είναι μεροληπτική και μακριά από την πραγματικότητα. Αξιόπιστα και έγκυρα συμπεράσματα σχετικά με τα χαρακτηριστικά του μέσου βιαστή, μπορούν να προκύψουν μόνο από έρευνες θυματολογικού περιεχομένου σε αντιπροσωπευτικά δείγματα του ευρύτερου πληθυσμού.

3.1.3. Το στατιστικό πορτραίτο των βιασμών που αναφέρονται στην αστυνομία.

Στην παράγραφο αυτή θα γίνει μια προσπάθεια σκιαγράφησης του πορτραίτου των υποθέσεων βιασμού οι οποίες αναφέρονται στην αστυνομία. Προκαταβολικά θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εικόνα που θα παρουσιαστεί δεν ανταποκρίνεται στην πραγματική εικόνα του φαινομένου, όπως αυτή παρουσιάζεται, κατά προσέγγιση τουλάχιστον, από τις θυματολογικές έρευνες.

Ο Amir[67] διαπίστωσε ότι στο 85,1%, των 646 υποθέσεων βιασμού που μελέτησε, είχε ασκηθεί κάποιο είδος βίας (π.χ. χτυπήματα, προσπάθεια πνιγμού, κ.λπ.). Επίσης, βρέθηκε ότι το 1/3 των βιασμών, που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, διαπράττεται στο σπίτι του θύματος, το 71% των βιασμών ήταν προσχεδιασμένοι, το 53% διαπράχθηκαν το σαββατοκύριακο, με ημέρα αιχμής το Σάββατο και ότι οι ώρες υψηλού κινδύνου ήσαν από 20.00 μ.μ. έως 2.00 π.μ. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι τόσο οι μαύροι δράστες, όσο και τα μαύρα θύματα των υποθέσεων του δείγματος, ήσαν τέσσερις φορές περισσότερα από την αναλογία του μαύρου πληθυσμού στην πόλη της Philadelpia.

---

[67] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.

Από την έρευνα της Schiff[68], σε δείγμα 100 υποθέσεων βιασμού, βρέθηκε ότι στις 7 περιπτώσεις το έγκλημα του βιασμού συνοδευόταν από κλοπή, στις 3 από τις παραπάνω υποθέσεις η κλοπή ήταν το βασικό κίνητρο, ενώ στις υπόλοιπες 4 ήταν ο βιασμός. Επίσης, βρέθηκε ότι στο 33% των περιπτώσεων ο δράστης και το θύμα ήσαν γνωστοί πριν από τη διάπραξη του βιασμού. Μάλιστα, στο 4% του συνόλου των υποθέσεων ο δράστης και το θύμα ήσαν συγγενείς. Στο υπόλοιπο 67% των περιπτώσεων ο δράστης και το θύμα ήταν παντελώς άγνωστοι.

Από την παραπάνω έρευνα προέκυψε, επίσης, ότι το 37% του συνόλου των υποθέσεων έλαβε χώρα μέσα σε αυτοκίνητο ή στα πλαίσια της άμεσης γειτονιάς του θύματος, το 22% στο σπίτι του θύματος ή στα πλαίσια της ευρύτερης γειτονιάς του, το 11% στην περιοχή που κατοικούσε ο δράστης, το 6% σε διάφορα εγκαταλελειμμένα κτίρια και τέλος το υπόλοιπο 24% των υποθέσεων έλαβε χώρα σε διάφορες ερημικές περιοχές, όπως πάρκα, δάση, απομονωμένες περιοχές, αυλές σχολείων, κ.λπ.

Επιπλέον, βρέθηκε ότι από το σύνολο των υποθέσεων που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, στο 19% δεν ασκήθηκε ποινική δίωξη και συνεπώς μπήκαν στο αρχείο ως αβάσιμες. Στο 36% των υποθέσεων υπήρξε σύλληψη κάποιου υπόπτου για τη διάπραξη του βιασμού, ενώ στο υπόλοιπο 45% η υπόθεση δεν διαλευκάνθηκε με τη σύλληψη κάποιου υπόπτου. Τα 6, από τα 100 θύματα, αποφάσισαν να αποσύρουν την καταγγελία τους και συνεπώς έπαυσε οριστικά η ποινική δίωξη του εγκλήματος. Ακόμη, βρέθηκε ότι στο 10% των υποθέσεων που έφτασαν στο ακροατήριο, οι 12 κατηγορούμενοι κρίθηκαν ένοχοι βιασμού, από τους οποίους οι τρεις καταδικάστηκαν σε ποινή ισόβιας κάθειρξης[69].

Από την έρευνα των Kerstetter και Van Winkle[70], η οποία διεξήχθη σ' ένα τυχαίο δείγμα 587 υποθέσεων σεξουαλικών εγκλημάτων που είχαν αναφερθεί στα αστυνομικά τμήματα του Chicago κατά τη διάρκεια του έτους 1981, βρέθηκε ότι από το σύνολο των υποθέσεων του δείγματος, οι 364 (62%) ήσαν υποθέσεις στις οποίες ο δράστης και το θύμα ήσαν άγνωστοι μεταξύ τους, ενώ στις υπόλοιπες 223 (38%) ο δράστης και το θύμα ήσαν γνωστοί. Επίσης, βρέθηκε ότι το 21% των 364 βιασμών μεταξύ αγνώστων περιελάμβαναν

---

[68] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.
[69] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.
[70] Kerstetter και Van Winkle (1990), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 469.

λευκά θύματα, ενώ το υπόλοιπο 79% περιελάμβανε θύματα που ανήκαν στη μαύρη φυλή. Ακόμη, βρέθηκε ότι το 15% ήσαν διαφυλετικοί βιασμοί στους οποίους ο δράστης ανήκε στη μαύρη και το θύμα στη λευκή φυλή. Μόνο στο 6% του συνόλου των υποθέσεων, τόσο ο δράστης, όσο και το θύμα ανήκαν στη λευκή φυλή. Η ίδια σχεδόν εικόνα παρατηρήθηκε και στις υποθέσεις βιασμού μεταξύ γνωστών.

Μια ιδιαίτερη και πολύ ενδιαφέρουσα κατηγορία βιασμών, αποτελούν οι περιπτώσεις διαφυλετικού βιασμού και αυτό γιατί παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στις πρακτικές αναφοράς τους στην αστυνομία, ανάλογα με τη φυλετική τους σύνθεση. Έχει παρατηρηθεί ότι σχεδόν όλες οι περιπτώσεις διαφυλετικού βιασμού, οι οποίες αναφέρονται στην αστυνομία, περιλαμβάνουν μαύρους δράστες - ή δράστες που ανήκουν σε άλλες μειονότητες - οι οποίοι έχουν βιάσει λευκές γυναίκες[71].

Σύμφωνα με τους Katz και Mazur[72], ελάχιστοι βιασμοί που περιλαμβάνουν λευκούς δράστες και θύματα που ανήκουν σε μια μειονοτική φυλή, έχουν αναφερθεί στην αστυνομία. Ερευνητικά στοιχεία αποκαλύπτουν ότι όταν λευκοί άνδρες επιτίθονται σε μαύρες γυναίκες, το μαύρο θύμα σπάνια αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία[73]. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα λευκά θύματα αναφέρουν συχνότερα το διαφυλετικό βιασμό στην αστυνομία, απ' ότι τα θύματα που ανήκουν σε κάποια μειονότητα.

Ο Amir[74], διαπίστωσε ότι περίπου 7% του συνόλου των υποθέσεων του δείγματος της έρευνάς του ήσαν διαφυλετικοί βιασμοί. Πιο συγκεκριμένα, βρήκε ότι το 4,2% των βιασμών του δείγματος περιελάμβαναν μαύρους δράστες και λευκά θύματα, ενώ στο 2,6% των περιπτώσεων οι δράστες ήσαν λευκοί και τα θύματα μαύρα.

Ο LaFree[75], μελετώντας τα αποτελέσματα των κυριοτέρων ερευνών που στηρίχθηκαν στα στοιχεία των αστυνομικών στατιστικών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι βιασμοί λευκών γυναικών από μαύρους δράστες είναι κατά πολύ περισσότεροι και ότι έχουν παρουσιάσει μια αξιοσημείωτη αύξηση κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, σε

---

[71] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3.
[72] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3.
[73] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.
[74] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[75] LaFree (1982), όπ. π., βλ. κεφ. β, σημ. 147.

σχέση με τους βιασμούς μαύρων γυναικών από λευκούς δράστες. Αρκετοί συγγραφείς (Curtis[76], Holmstrom και Burgess[77]) έχουν υποστηρίξει ότι αυτό συμβαίνει γιατί τα μαύρα θύματα βιασμού είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν ένα διαφυλετικό βιασμό στην αστυνομία, σε σχέση με τα λευκά θύματα. Με τα παραπάνω συνηγορούν και άλλα ερευνητικά στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία από τις 100 υποθέσεις βιασμού που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, οι 17 ήσαν διαφυλετικοί βιασμοί[78]. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι στις 15 περιπτώσεις ο δράστης ήταν μαύρος, ενώ στις υπόλοιπες 2 ήταν λευκός.

Ωστόσο, ο LaFree[79], μελετώντας τα συμπεράσματα των θυματολογικών ερευνών των τελευταίων ετών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η παραπάνω υπόθεση είναι αμφίβολης εγκυρότητας. Αυτό συμβαίνει, γιατί τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών, που διεξήχθησαν το χρονικό διάστημα από το 1973 έως το 1977, έδειξαν ότι οι βιασμοί λευκών γυναικών από μαύρους δράστες ήσαν 10 φορές περισσότεροι από τους βιασμούς μαύρων γυναικών από λευκούς δράστες. Τα παραπάνω αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών είναι κατά πολύ πιο έγκυρα από εκείνα των ερευνών που στηρίζονται στις υποθέσεις που έχουν αναφερθεί στην αστυνομία και αυτό γιατί στηρίζονται σε αντιπροσωπευτικά δείγματα του ευρύτερου πληθυσμού και όχι μόνο στις υποθέσεις που αναφέρθηκαν στα αστυνομικά τμήματα. Φυσικά, και στις θυματολογικές έρευνες υπάρχει σημαντική πιθανότητα λάθους γιατί οι παράγοντες που αποτρέπουν τα θύματα να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, μπορούν να λειτουργούν αποτρεπτικά και στο να τον αναφέρουν στους συνεντευκτές της θυματολογικής έρευνας. Ομως, οι πιθανότητες λάθους σ' αυτού του είδους τις έρευνες είναι σημαντικά μικρότερες.

Από την άλλη μεριά, σημαντικές είναι και οι ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν οι απόπειρες βιασμού σε σχέση με τα τετελεσμένα περιστατικά, σχετικά με τις πρακτικές αναφοράς τους στις διωκτικές αρχές. Σύμφωνα με τα στοιχεία του F.B.I. για το έτος 1975,

---

[76] Curtis, L.A. (1976): Rape, race and culture: Some speculations in search of a theory. Στο M.J. Walker και S.L. Brodsky (eds.): Sexual assault.
[77] Holmstrom και Burgess (1978), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 434.
[78] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.
[79] LaFree (1982), όπ. π., βλ. κεφ. β, σημ. 147.

το 26% όλων των βιασμών που αναφέρθηκαν στην αστυνομία ήσαν απόπειρες[80]. Το Denver Anti-Crime Council, έχοντας μελετήσει όλες τις αναφερόμενες στην αστυνομία υποθέσεις σεξουαλικής επίθεσης ανάμεσα στα έτη 1970 και 1972, βρήκε ότι στο 1/3 των υποθέσεων (304 στις 915 υποθέσεις βιασμού) οι γυναίκες είχαν καταφέρει να αντισταθούν επιτυχημένα στη σεξουαλική επίθεση[81]. Οι Schulz και DeSavage[82] απέδειξαν ότι το 70% των υποθέσεων σεξουαλικής επίθεσης που δεν είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, ήσαν απλές απόπειρες.

Από τα παραπάνω βγαίνει το συμπέρασμα ότι υπάρχει ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό αποπειρών βιασμού που δεν αναφέρεται στην αστυνομία και το οποίο είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό των τετελεσμένων βιασμών για το οποίο δε λαμβάνει γνώση η αστυνομία. Αυτό συμβαίνει, ίσως, γιατί οι απόπειρες βιασμού δε θεωρούνται από τα θύματα ως σοβαρά εγκλήματα τα οποία αξίζει τον κόπο να αναφερθούν στην αστυνομία. Έτσι, η συντριπτική πλειοψηφία των αποπειρών βιασμού μένουν τελικά στο σκοτάδι και μακριά από τους μηχανισμούς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος.

Μια άλλη ενδιαφέρουσα πλευρά της φαινομενολογίας του βιασμού, είναι η οικολογική του διάσταση. Σύμφωνα με τον Amir[83], οι περισσότεροι βιαστές όπως και τα θύματά τους - τουλάχιστον αναφορικά με τις υποθέσεις που έχουν αναφερθεί στην αστυνομία - προέρχονται από τις αστικές περιοχές και πιο συγκεκριμένα από τα ghettos, γεγονός που οδήγησε το συγγραφέα στο να αποκαλέσει το έγκλημα του βιασμού ως «οικολογικά κατευθυνόμενο».

Σύμφωνα με τα στοιχεία του F.B.I.[84], οι γυναίκες οι οποίες ζουν στις αστικές περιοχές, άνω των 250.000 κατοίκων, είναι τρεις φορές πιθανότερο να πέσουν θύματα βιασμού (πιθανότητες 100 στις 100.000), σε σχέση με τις γυναίκες των ημι-αστικών περιοχών (πιθανότητες 35 στις 100.000) και τέσσερις φορές πιθανότερο σε σχέση με τις

---

[80] Federal Bureau of Investigation (1976): Crime in the United States. Uniform Crime Reports, 1975. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
[81] Selkin, J. (1975): Rape: When to fight back. *Psychology Today*, σελ. 74.
[82] Schultz και DeSavage (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 12, σελ. 87.
[83] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[84] Federal Bureau of Investigation (1974), όπ. π., βλ. σημ. 4, σελ. 13.

γυναίκες των αγροτικών περιοχών (πιθανότητες 23 στις 100.000). Η παραπάνω εικόνα, δεν παρουσιάζεται μόνο στους βιασμούς που αναφέρονται στην αστυνομία, αλλά και σ' αυτούς που δεν αναφέρονται[85].

Η Svalastoga[86], κάνοντας αναφορά σε μια έρευνα του Lemaire (1929 - 1939), διαπίστωσε ότι σε προηγούμενες εποχές, οι περισσότεροι βιασμοί διαπράττονταν σε αγροτικές περιοχές. Σήμερα, η αστικοποίηση έχει σημαντική επίδραση στους ρυθμούς αύξησης των περισσότερων εγκλημάτων[87]. Σύμφωνα με τον Katzenbach[88], είκοσι-έξι πόλεις με πάνω από 500.000 κατοίκους που συγκεντρώνουν περίπου το 18% του συνολικού πληθυσμού του πλανήτη, εξηγούν περισσότερες από τις μισές περιπτώσεις εγκλημάτων κατά του ατόμου, οι οποίες έχουν αναφερθεί στην αστυνομία.

Ένα από τα πληρέστερα αποδεδειγμένα γεγονότα, σχετικά με τα εγκλήματα της ανθρωποκτονίας, του βιασμού, της ληστείας, της βεβαρημένης επίθεσης και της διάρρηξης, είναι ότι τις περισσότερες φορές λαμβάνουν χώρα στις παραπιγματουπόλεις των μεγάλων αστικών κέντρων[89].

3.1.4. Το στατιστικό πορτραίτο των ανδρικών βιασμών που αναφέρονται στην αστυνομία.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει και για τις περιπτώσεις βιασμών μεταξύ ανδρών. Η απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, είναι μια απόφαση που δύσκολα θα ληφθεί από τις γυναίκες - θύματα. Η παραπάνω απόφαση γίνεται ακόμη πιο δύσκολη για τους άνδρες - θύματα βιασμού.

Οσον αφορά στους βιασμούς αυτού του είδους, χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία που προέρχονται από την έρευνα του Forman[90]. Τα στοιχεία της παραπάνω έρευνας

---

[85] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30, σελ. 24.
[86] Svalastoga (1962), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 119.
[87] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 125.
[88] Katzenbach (1967), όπ. π., βλ. σημ. 54.
[89] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 125.
[90] Forman, B.D. (1982): Reported male rape. *Victimology*, τομ. 7, σελ. 235 - 236.

αντλήθηκαν από ένα πρόγραμμα διανοητικής υγείας των Forman και Sass[91]. Η έρευνα του Forman διεξήχθη πάνω σ' ένα δείγμα 198 περιπτώσεων βιασμού, από τις οποίες προέκυψαν 212 θύματα. Τα παραπάνω περιστατικά αναφέρθηκαν στα αστυνομικά τμήματα της Κολούμπια και της Βόρειας Καρολίνας των Η.Π.Α. το χρονικό διάστημα των ετών 1978 και 1979. Η αναλογία των βιασμών σε σχέση με τον ευρύτερο πληθυσμό ήταν 8 βιασμοί για κάθε 10.000 κατοίκους.

Οι 12 από τους βιασμούς του δείγματος, δηλαδή ποσοστό 5,7%, ήσαν βιασμοί μεταξύ ανδρών. Η ηλικία των θυμάτων των ανδρικών βιασμών κυμαινόταν από 6 έως 43 χρόνια, με μέση ηλικία τα 16,6. Τα 9 θύματα (75%) ήσαν άνω των 18 ετών. Οι 7 περιπτώσεις (58%) περιελάμβαναν λευκά θύματα, ενώ οι υπόλοιπες 5 (42%) μαύρα θύματα βιασμού. Στις 8 υποθέσεις (67%) οι δράστες ήσαν άγνωστοι με το θύμα. Βία ή απειλή βίας ήταν παρούσα σε όλες τις υποθέσεις βιασμών μεταξύ ανδρών, αλλά χρήση όπλου υπήρξε μόνο σε 3 περιπτώσεις που τα θύματά τους ήσαν ηλικίας άνω των 18 ετών. Σωματικός τραυματισμός του θύματος βρέθηκε να υπάρχει μόνο σε 3 περιπτώσεις (25%). Παρά φύση συνουσία υπήρξε σε 6 περιπτώσεις (50%), η μία εκ των οποίων είχε διαπραχθεί με αμβλύ όργανο. Στο 25% των περιπτώσεων το θύμα είχε υποστεί πεολειχία, ενώ σ' ένα άλλο 25%, πεολειχία είχε δεχθεί ο δράστης. Οι ηλικίες των δραστών κυμαίνονταν από 15 έως 50 χρόνια, με μέσο όρο τα 30. Μόνο 2 περιστατικά περιελάμβαναν περισσότερους από έναν δράστες και τα θύματά τους ήσαν άνω των 18 ετών. Επίσης, μόνο δύο υποθέσεις (17%), που περιελάμβαναν θύματα άνω των 18 ετών, ήσαν διαφυλετικές. Συλλήψεις είχαν γίνει σε 8 (66,7%) από τις υποθέσεις των βιασμών με θύματα άνδρες, σε σύγκριση με τις 59 συλλήψεις (29,5%) που έγιναν στο σύνολο των 200 υποθέσεων στις οποίες τα θύματα ήσαν γυναίκες.

Στο γενικό πληθυσμό, οι βιασμοί μεταξύ ανδρών αντιπροσωπεύουν μόνο ένα μικρό ποσοστό. Δύο άλλες μελέτες σχετικά με το βιασμό (Hursch και Selkin[92], Massey et al.[93]),

---

[91] Forman, B.D. και N.M. Sass (1981): Developing a rape data file for rape prevention through interagency collaboration. *Hospital & Community Psychiatry,* τομ. 32, σελ. 129 - 130.

[92] Hursch και Selkin (1974), όπ. π., βλ. σημ. 39.

[93] Massey, Garcia και Emich (1971), όπ. π. βλ. σημ. 12.

βρήκαν ότι το 4% των θυμάτων ήσαν άνδρες, ενώ οι Hayman et al.[94] βρήκαν ότι το παραπάνω ποσοστό ήταν 5%.

Ο βιασμός μπορεί να αναφέρεται δυσκολότερα στην αστυνομία όταν το θύμα του είναι άνδρας, σε σχέση με το βιασμό που έχει ως θύμα του γυναίκα. Μια μελέτη των Schultz και DeSavage[95] βρήκε ότι ανάμεσα στους άρρενες φοιτητές ενός κολεγίου, ηλικίας 19 έως 24 ετών, το 30% (6 στους 20) παραδέχθηκαν, μέσω ενός ανώνυμου ερωτηματολογίου, ότι είχαν πέσει τουλάχιστον μια φορά θύματα βιασμού (20%), ή απόπειρας βιασμού (10%), κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Κανένας απ' αυτούς δεν ανέφερε το βιασμό του στις αρχές. Συνεπώς, προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι βιασμοί με θύματα άνδρες δεν αναφέρονται σχεδόν ποτέ στην αστυνομία ή σε κάποιες άλλες αρχές και σκεπάζονται ολοκληρωτικά από ένα πέπλο σιωπής.

Μολονότι το δείγμα της παραπάνω έρευνας ήταν μικρό, τα αποτελέσματά της αποκαλύπτουν ότι οι ενήλικες φοιτητές ήσαν ευάλωτοι στο βιασμό (30%), αλλά όχι τόσο συχνά όσο ήσαν οι γυναίκες (50%). Τέλος, από την παραπάνω έρευνα προκύπτει ότι μολονότι και οι άνδρες βιάζονται, η πιθανότητα για θυματοποίηση βιασμού είναι πολύ μεγαλύτερη ανάμεσα στις γυναίκες, παρά ανάμεσα στους άνδρες.

3.1.5. Η διάσταση ανάμεσα στις επίσημες στατιστικές του βιασμού και τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών. Μύθος και πραγματικότητα.

Η θυματολογική έρευνα του Kilpatrick και των συνεργατών του[96], πάνω σ' ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα 391 γυναικών που κατοικούσαν στην κοινότητα του Charleston

---

[94] Hayman, C.R., C. Lanza, R. Fuentes και K. Algor (1972): Rape in the district of Columbia. *American Journal of Obstetrics and Gynecology,* τομ. 113, τευχ. 1, σελ. 91 - 97.
[95] Schultz και DeSavage (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 12, σελ. 80.
[96] Kilpatrick, D.G., B.E. Saunders, L.J. Veronen, C.L. Best και J.M. Von (1987): Criminal victimization: Lifetime prevalence, reporting to police, and psychological impact. *Crime and Delinquency,* τομ. 33, σελ. 479.

των Η.Π.Α., διαπίστωσε ότι το 23% του δείγματος είχαν πέσει θύματα τετελεσμένου βιασμού.

Οι επίσημες στατιστικές, οι σχετικές με το έγκλημα του βιασμού, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται πολύ προσεκτικά. Από τις στατιστικές αυτού του τύπου δεν είναι δυνατό να προκύψουν αξιόπιστα συμπεράσματα σχετικά με το συνολικό φαινόμενο του βιασμού. Αυτό γιατί στην αστυνομία αναφέρεται μόνο ένα μικρό ποσοστό του συνόλου των διαπραχθέντων βιασμών, το οποίο φυσικά δεν είναι, ούτε θα μπορούσε να είναι αντιπροσωπευτικό του συνόλου.

Ο Ennis[97] σύγκρινε τα στοιχεία των επίσημων αστυνομικών στατιστικών του Uniform Crime Reports του F.B.I., με τα στοιχεία μιας εθνικής εμβέλειας θυματολογικού περιεχομένου έρευνας, που διεξήχθη στις Η.Π.Α., προκειμένου να διαπιστώσει ποια είναι η αναλογία ανάμεσα στους πραγματικά διαπραττόμενους βιασμούς και σ' αυτούς που τελικά γίνονται γνωστοί στις διωκτικές αρχές. Τα αποτελέσματα της παραπάνω σύγκρισης έδειξαν ότι για κάθε έναν αναφερόμενο βιασμό υπήρχαν 3,5 βιασμοί που δεν είχαν αναφερθεί στην αστυνομία. Με άλλα λόγια, βρέθηκε ότι το 75% των βιασμών που διαπράττονται καλύπτεται από το σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι το έγκλημα του βιασμού παρουσιάζει τα χαμηλότερα ποσοστά αναφοράς σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας.

Η Horos[98] φαίνεται να είναι περισσότερο απαισιόδοξη στις προβλέψεις της, σε σχέση με τον Ennis. Πιο συγκεκριμένα, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι για κάθε μία υπόθεση βιασμού που αναφέρεται στην αστυνομία, υπάρχουν δέκα που δεν αναφέρονται. Σύμφωνα μ' αυτόν τον υπολογισμό, το 90% των διαπραττόμενων βιασμών δε γίνονται ποτέ γνωστοί στις διωκτικές αρχές.

Αποκαλυπτικά είναι τα αποτελέσματα της θυματολογικής έρευνας του Warshaw[99] η οποία διεξήχθη το 1985 σ' ένα δείγμα 6.100 προπτυχιακών φοιτητριών, οι οποίες παρακολουθούσαν τα μαθήματα 32 Κολεγίων των Η.Π.Α. Από τα αποτελέσματα της

---

[97] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.
[98] Horos (1974), όπ. π., βλ. σημ. 2.
[99] Warshaw, R. (1988): Inever called it rape: The Ms. report on recognizing fighting and surviving date and acquaintance rape. New York, N.Y.: Ms. Foundation/Sarah Lazin Books.

έρευνας βρέθηκε ότι το 25% των φοιτητριών είχαν τουλάχιστον μια εμπειρία τετελεσμένου βιασμού ή απόπειρας. Επίσης, το 84% των παραπάνω θυμάτων είχε σχέση γνωριμίας με το δράστη. Τέλος, βρέθηκε ότι μόνο το 5% του συνόλου των θυμάτων είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία.

Τα αποτελέσματα μιας άλλης θυματολογικής έρευνας[100], έδειξαν ότι οι απόπειρες βιασμού που αναφέρονται στους συνεντευκτές είναι τρεις φορές περισσότερες από τους τετελεσμένους βιασμούς. Τα άτομα των διάφορων φυλετικών μειονοτήτων, καθώς και τα νεαρά άτομα βρέθηκε να έχουν δυσανάλογα μεγάλα ποσοστά εκπροσώπησης στα συνολικά ποσοστά του βιασμού. Τα θύματα συχνά είχαν δεχτεί επίθεση είτε από περισσότερους δράστες, είτε από δράστες που κρατούσαν όπλο. Επίσης, βρέθηκε ότι οι βιασμοί συνήθως λαμβάνουν χώρα σε ερημικές και δημόσιες τοποθεσίες. Οι περισσότερες από τις γυναίκες που είχαν δεχθεί επίθεση, είτε είχαν αντισταθεί, είτε είχαν επιτεθεί στο δράστη, είτε είχαν επιχειρήσει να το σκάσουν προκειμένου να αποφύγουν το έγκλημα. Μόνο μια μικρή μειοψηφία θυμάτων δέχτηκαν τέτοιας έκτασης τραυματισμό, έτσι ώστε να απαιτείται η παραμονή τους στο νοσοκομείο για μία ή και περισσότερες ημέρες.

Τα ποσοστά του βιασμού συχνά είναι πολύ δύσκολο να μετρηθούν και αυτό λόγω της μεγάλης απροθυμίας των θυμάτων να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, καθώς και λόγω των πρακτικών της αστυνομίας η οποία έχει την τάση να αμφισβητεί τις μαρτυρίες τους. Μια θυματολογική έρευνα εθνικής εμβέλειας (National Crime Survey) που διεξήχθη στις Η.Π.Α. υπολόγισε ότι κατά το έτος 1987 οι 1,3 στις 1000 γυναίκες, ηλικίας άνω των 12 ετών, είχαν πέσει θύματα βιασμού. Οι γυναίκες που ανήκαν σε κάποια φυλετική μειονότητα ήταν πιθανότερο να πέσουν θύματα βιασμού, σε σχέση με τις γυναίκες που ανήκαν στην κυρίαρχη λευκή φυλή (πιθανότητες 1,8% και 0,5%, αντίστοιχα). Τέλος, βρέθηκε ότι το 49% των θυμάτων τετελεσμένου βιασμού γνώριζαν το βιαστή τους[101].

---

[100] L.E.A.A. (1972): Son jose methods test of known crime victims. Statistics tecnical report #1. Washington, D.C.: L.E.A.A.

[101] Flanagan, T. και K. Jemieson, eds. (1988): Sourcebook of Criminal Justice Statistics. U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics: Washington, D.C.: U.S.G.P.O.

Από την ίδια θυματολογική έρευνα[102], που διεξήχθη στις Η.Π.Α. στη διάρκεια των ετών από το 1973 έως το 1982, προέκυψε ότι τα θύματα βιασμού είναι γυναίκες όλων των ηλικιών, των φυλών και των οικονομικών επιπέδων. Ωστόσο, συχνότερα τα θύματα βιασμού είναι νεαρής ηλικίας, άγαμα και προερχόμενα από τις κατώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι συνήθως οι βιαστές λειτουργούν μόνοι, δε χρησιμοποιούν όπλο και είναι άγνωστοι με το θύμα. Επίσης, βρέθηκε ότι οι περισσότεροι βιασμοί διαπράττονται τη νύχτα, καθώς και ότι οι απόπειρες βιασμού είναι περισσότερες σε σχέση με τα τετελεσμένα εγκλήματα.

Σχετικά με την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, η παραπάνω έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το 50% των θυμάτων απόπειρας ή τετελεσμένου βιασμού αναφέρουν το έγκλημα στις διωκτικές αρχές. Επίσης, βρέθηκε ότι οι τετελεσμένοι βιασμοί είναι κατά πολύ πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία σε σχέση με τις απόπειρες. Τέλος, τα θύματα που δε γνωρίζουν από πριν το βιαστή τους είναι περισσότερο πρόθυμα να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σύγκριση με τα θύματα που γνωρίζουν από πριν το δράστη.

Ομως, η παραπάνω έρευνα του National Crime Survey, η οποία βασίστηκε στις απαντήσεις ενός μόνο μέλους του νοικοκυριού και που δεν έθεσε κάποια συγκεκριμένη ερώτηση για τη θυματοποίηση βιασμού, αναμφίβολα δεν παρουσίασε το φαινόμενο του βιασμού στις σωστές του διαστάσεις και δεν κάλυψε την έκταση των περιστατικών βιασμού. Έτσι, για παράδειγμα, θα μπορούσε να μην αποκαλυφθεί ένας βιασμός ο οποίος ήταν άγνωστος στο πρόσωπο που απαντά στις ερωτήσεις των συνεντευκτών ή ένας βιασμός που το πρόσωπο το οποίο απαντά δεν ήταν πρόθυμο να συζητήσει.

Περισσότερο αξιόπιστα στοιχεία έχουν προκύψει από άλλες μελέτες οι οποίες έχουν πάρει ως δείγμα τους τυχαίους πληθυσμούς γυναικών. Το 1978 η Russell[103] πραγματοποίησε μια έρευνα πάνω σε 930 γυναίκες, κατοίκους του San Frascisco, ηλικίας άνω των 18 ετών. Από την έρευνα αυτή βρέθηκε ότι το 44% των γυναικών δήλωσαν ότι

---

[102] Bureau of Justice Statistics (1985): The crime of rape. U.S. Department of Justice, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

[103] Russell, D.H. (1984): Sexual exploitation: Rape, child sexual abuse, and workplace harassment. Beverly Hills, C.A.:Saga Publications Inc.

είχαν πέσει θύματα απόπειρας ή τετελεσμένου βιασμού, τουλάχιστον μια φορά, κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Μόνο το 8% του συνολικού αριθμού των βιασμών της παραπάνω έρευνας βρέθηκε ότι είχαν αναφερθεί στην αστυνομία.

Μια άλλη θυματολογική έρευνα[104] που διεξήχθη το 1973 στην πόλη του San Diego των Η.Π.Α., φανέρωσε ότι μέσα στη χρονική διάρκεια του έτους είχαν διαπραχθεί 1.100 σεξουαλικές επιθέσεις, από τις οποίες οι 800 ήσαν απόπειρες βιασμού και οι υπόλοιπες τετελεσμένα εγκλήματα. Επίσης, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 1.100 βιασμών, στην αστυνομία αναφέρθηκαν οι μισοί.

Αρκετές μελέτες, που είχαν ως δείγμα τους φοιτήτριες και φοιτητές κολεγίων των Η.Π.Α., αποκάλυψαν την ύπαρξη ανησυχητικών ποσοστών βιασμού. Από δύο έρευνες που διεξήχθησαν το 1957 και το 1977 (Kanin 1957[105], Kanin 1984[106]), βρέθηκε ότι το 25% των φοιτητριών ανέφεραν ότι είχαν πέσει θύματα απόπειρας ή τετελεσμένου βιασμού.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, η Koss και οι συνεργάτες της[107] διεξήγαγαν μια έρευνα πάνω σε 3.187 φοιτήτριες 32 Ιδρυμάτων τα οποία ήσαν, είτε κολέγια, είτε πανεπιστήμια. Το παραπάνω δείγμα ήταν προσεκτικά επιλεγμένο έτσι ώστε να είναι αντιπροσωπευτικό του συνολικού πληθυσμού. Οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν εάν, από την ηλικία των 14 ετών, είχαν κάποια σεξουαλική εμπειρία χωρίς τη θέλησή τους. Κρίθηκε σκόπιμο να μη χρησιμοποιηθεί ο όρος βιασμός για να μη χαθούν απαντήσεις. Η έρευνα της Koss και των συνεργατών της κατέληξε στα ίδια ποσοστά μ' αυτά της έρευνας του Kanin. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ένα ποσοστό 11,8% αποπειρών βιασμού και ένα 15,3% τετελεσμένων βιασμών. Από τα θύματα αυτά το 84% γνώριζε το βιαστή του και το 57% των βιασμών ή των αποπειρών βιασμού είχαν λάβει χώρα σε ραντεβού.

Τα ποσοστά μη-αναφοράς έχουν βρεθεί να είναι μεγαλύτερα στις περιπτώσεις βιασμού με θύματα παιδιά. Έχει αποδειχθεί ότι το ποσοστό των σεξουαλικών επιθέσεων

---

[104] L.E.A.A. (1975): Criminal victimization surveys in 13 American Cities. U.S. Department of Justice, U.S. Government Printing Office, σελ. 202.

[105] Kanin, E. J. (1957): Male aggression in dating-courtship relations. *American Journal of Sociology,* τομ. 63, σελ. 197 - 204.

[106] Kanin, E.J. (1984): Date rape: Unofficial criminals and victims. *Victimology,* τομ. 9, σελ. 95 - 108.

[107] Koss, M.P., C.A. Gidycz και N. Wisniewski (1987): The scope of rape: Incidence and prevalence of sexual aggression and victimization in a national samble of higher education students. *Journal of Consulting and Clinical Psychology,* τομ. 55, σελ. 168.

εναντίον παιδιών ήταν πολύ μεγαλύτερο απ' ότι είχαν δείξει οι μελέτες που είχαν στηριχθεί σε υποθέσεις βιασμού που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία[108]. Αυτό γιατί, όπως έχουν δείξει αρκετές έρευνες (Kinsey et al. [109], Gagnon[110], Landis[111]), ένα μεγάλο ποσοστό υποθέσεων βιασμού δεν αναφέρονται στην αστυνομία.

Επίσης, έχει αποδειχθεί ότι τα παιδιά τείνουν να κρατούν τη θυματοποίησή τους μυστική από τους γονείς τους, όταν πρόκειται για έγκλημα σεξουαλικής φύσης (Landis[112], Peters[113]). Ακόμη και στις περιπτώσεις που ενημερώνουν τους γονείς τους, πολλοί απ' αυτούς είναι απρόθυμοι να ειδοποιήσουν την αστυνομία, είτε γιατί θέλουν να προστατεύσουν το παιδί τους από μια επιπρόσθετη δυσάρεστη εμπειρία (π.χ. αστυνομική ανάκριση και εξέταση στο ακροατήριο), είτε γιατί θέλουν να προστατεύσουν το δράστη, όταν αυτός είναι μέλος της οικογένειάς τους ή κάποιος φίλος. Τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα οι περισσότερες υποθέσεις σεξουαλικής επίθεσης σε παιδιά να μην αναφέρονται στις αστυνομικές αρχές. Ο Gagnon[114] βρήκε ότι μόνο το 6% των ενήλικων ατόμων, που καλούνται να θυμηθούν μια παιδική τους σεξουαλική θυματοποίηση, μπόρεσε να θυμηθεί ότι είχε αναφέρει την υπόθεση στην αστυνομία.

Από την κλασσική μελέτη των Kinsey et al. [115] βρέθηκε ότι σχεδόν το ένα τέταρτο (24%) των ενηλίκων γυναικών του γενικού πληθυσμού είχαν πέσει θύματα σεξουαλικού εγκλήματος κατά την παιδική τους ηλικία, από έναν άνδρα άνω των 15 ετών. Ο Gagnon[116], αργότερα, σε μια επανάληψη της μελέτης του Kinsey και των συνεργατών του, αποκάλυψε μια ακόμη μεγαλύτερη αναλογία (28%) παιδικών σεξουαλικών θυματοποιήσεων, στις γυναίκες του γενικού πληθυσμού. Τέλος, η μελέτη του Landis[117], πάνω σ' ένα δείγμα

---

[108] Rush, F. (1971): The sexual abuse of children: A feminist point of view. Στο N. Connell και C. Wilson (eds.): Rape: The first source book for women. New York: A Plume Book, New American Library, 1974, σελ. 65 - 75.
[109] Kinsey, A.C., W.B. Pomeroy, C.E. Martin και P.H. Gebhard (1953): Sexual behavior in the human female. Philadelphia: Saunders.
[110] Gagnon, J.H. (1956): Female child victims of sex offenses. *Social Problems,* τομ. 13, σελ. 176 - 192.
[111] Landis (1956), όπ. π., βλ. σημ. 41.
[112] Landis (1956), όπ. π., βλ. σημ. 4.
[113] Peters (1975), όπ. π., βλ. σημ. 18.
[114] Gagnon (1956), όπ. π., βλ. σημ. 110.
[115] Kinsey, Pomeroy, Martin και Gebhard (1953), όπ. π., βλ. σημ. 109, σελ. 116 - 122.
[116] Gagnon (1956), όπ. π., βλ. σημ. 110.
[117] Landis (1956), όπ. π., βλ. σημ. 41.

φοιτητριών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το 35% των γυναικών είχαν πέσει θύματα σεξουαλικού εγκλήματος, κατά την παιδική τους ηλικία, από έναν ενήλικο άνδρα.

Οι Kinsey et al.[118] αναγνώρισαν ότι αν η μελέτη τους είχε συμπεριλάβει μια περισσότερο αντιπροσωπευτική αναλογία γυναικών από τις χαμηλότερες τάξεις, τα ποσοστά βιασμού θα ήσαν ακόμη μεγαλύτερα και αυτό γιατί, σύμφωνα πάντα με τον Kinsey και τους συνεργάτες του, οι γυναίκες των κατώτερων κοινωνικό-οικονομικών τάξεων παρουσιάζουν μεγαλύτερο ποσοστό παιδικών σεξουαλικών θυματοποιήσεων, σε σχέση με τις γυναίκες των μέσων και ανώτερων τάξεων.

3.2. Παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του ποινικού συστήματος στις υποθέσεις βιασμού.

Οι παράγοντες ενεργοποίησης των μηχανισμών του ποινικού συστήματος στις υποθέσεις βιασμού, κρίθηκε σκόπιμο να εξεταστούν ξεχωριστά λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει το συγκεκριμένο έγκλημα[119]. Η ιδιαιτερότητα του θύματος βιασμού, οι στιγματιστικές επιδράσεις που έχει πάνω στο θύμα η δημοσιοποίηση του περιστατικού, οι ιδιαιτερότητες της ποινικής εξέλιξης των υποθέσεων αυτών, οι ιδιομορφίες των πρακτικών αναφοράς του θύματος, καθώς και ο μεγάλος σκοτεινός αριθμός της εγκληματικότητας που καλύπτει το συγκεκριμένο έγκλημα, καθιστά αναγκαία την αυτοτελή του εξέταση.

Το θύμα δεν είναι το μοναδικό πρόσωπο που μπορεί να πάρει την απόφαση για το αν θα αναφερθεί ένας βιασμός στην αστυνομία. Σύμφωνα με τον Amir[120], μόνο το 36,6% των βιασμών, που έγιναν γνωστοί στην αστυνομία, αναφέρθηκαν από τα ίδια τα θύματα[121]. Σχεδόν το 14% των θυμάτων βρέθηκαν στη σκηνή του εγκλήματος από την αστυνομία η

---

[118] Kinsey, Pomeroy, Martin και Gebhard (1953), όπ. π., βλ. σημ. 109, σελ. 117.

[119] Περισσότερα για τις ιδιαιτερότητες του εγκλήματος του βιασμού, βλ. παρ. 2.3.1., 2.4.3. και 3.6.

[120] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70, πιν. 99, σελ. 288.

[121] Ο Amir (1971), στον πίνακα 99 της σελίδας 288 του βιβλίου του, αναφέρει λανθασμένα ότι το 237, στο 646 ισοδυναμεί με ποσοστό 26,8% (αντί για 36,6% που είναι το σωστό).

οποία εκτελούσε τις συνηθισμένες περιπολίες της. Όταν ο βιασμός αναφέρεται στην αστυνομία ή σε άλλες αρχές, το 49% των περιπτώσεων αναφέρονται από τρίτα,σε σχέση με το έγκλημα,άτομα. Ο διαφορετικός από το θύμα παράγοντας αναφοράς ήταν συνήθως ένα μέλος της οικογένειας του θύματος ή ένας φίλος. Πάνω από το 1/4 των υποθέσεων που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, αναφέρθηκαν από τη μητέρα (23,5%) ή από τον πατέρα (5,1%) του θύματος[122]. Στο 5,7% των υποθέσεων ένα άλλο μέλος της οικογένειας του θύματος ήταν υπεύθυνο για την ειδοποίηση της αστυνομίας. Οι σύζυγοι ανέφεραν το 2,5% των υποθέσεων και οι φίλοι (συμπεριλαμβανομένων των γειτόνων, των δασκάλων, κ.λπ.) κάλεσαν την αστυνομία στο 5,1% των περιπτώσεων. Μόνο το 6% των βιασμών αναφέρθηκαν στην αστυνομία από κάποιο άγνωστο στο θύμα άτομο. Ελάχιστα θύματα (1,3%) ανέφεραν το συμβάν σ' ένα νοσοκομείο το οποίο στη συνέχεια κάλεσε την αστυνομία.

Οι Burgess και Holmstrom[123] υποστήριξαν ότι κάποιο άλλο άτομα διαφορετικό από το θύμα παίρνει την απόφαση για αναφορά, δρώντας είτε ως ενδιάμεσος της βούλησης του θύματος, είτε πιέζοντας το θύμα να αναφέρει. Οι Peters et. al.[124] σημείωσαν ότι πολλοί καλοπροαίρετοι ενήλικες, καθώς και μέλη της οικογένειας του παθόντος, αναλαμβάνουν την ευθύνη να καλέσουν την αστυνομία χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του θύματος. Άλλες φορές, η αστυνομία καλείται από ένα απολύτως άγνωστο άτομο ή από ένα γείτονα του θύματος. Στη μελέτη του DeFrancis[125], πάνω σε θύματα βιασμού παιδικής και εφηβικής ηλικίας[126], βρέθηκε ότι πάνω από τις μισές υποθέσεις (57%) αναφέρθηκαν από τη μητέρα του θύματος, ένα άλλο 13% αναφέρθηκαν από τον πατέρα και ένα 7% αναφέρθηκαν από κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας. Ένα άλλο 7% αναφέρθηκαν από έναν αυτόπτη μάρτυρα, από ένα ανώνυμο πρόσωπο ή από ένα γείτονα. Μόνο το 13% των παιδιών θυμάτων βιασμού αποκάλυψαν με δική τους πρωτοβουλία το έγκλημα στις διωκτικές αρχές. Για το 1% των υποθέσεων δεν υπήρχαν πληροφορίες. Σύμφωνα με τους Katz και

---

[122] Η μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων αυτών περιελάμβαναν θύματα παιδικής ή το πολύ εφηβικής ηλικίας.

[123] Burgess, A.W. και L.L. Holmstrom (1973): The rape victim in the emergency ward. *American Journal Nursing*, τομ. 10, τευχ. 73, σελ.1741.

[124] Peters, Meyer και Carroll, (1976), όπ. π., κεφ. β', σημ. 306, σελ. 27.

[125] DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355, σελ. 71, πιν. 28.

[126] Όλα τα θύματα τις έρευνας ήσαν κάτω των δεκαέξι ετών.

Mazur[127] τα περιστατικά βιασμού κατά παιδιών και εφήβων αναφέρονται συχνότερα στην αστυνομία από τους γονείς των θυμάτων.

Οι Holmstrom και Burgess[128] πήραν συνεντεύξεις από 94 γυναίκες θύματα βιασμού, ηλικίας άνω των 17 ετών, οι οποίες είχαν εισαχθεί σε δημόσιο νοσοκομείο ως αποτέλεσμα του σοβαρού τους τραυματισμού. Βρήκαν ότι μόνο 22 (23%) απ' αυτές αποφάσισαν να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία. Στο 28% των περιπτώσεων, η αστυνομία ειδοποιήθηκε από την οικογένεια ή από τους φίλους του θύματος. Το 23% των υποθέσεων αναφέρθηκαν στην αστυνομία από απολύτως άγνωστα στο θύμα άτομα. Στο 10% των περιστατικών τα θύματα πείστηκαν, να καλέσουν την αστυνομία, από συγγενείς και φίλους τους, πράγμα που δείχνει το σημαντικό ρόλο που παίζει η επίδραση των άλλων στη λήψη απόφασης του θύματος βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Όταν τα θύματα βιασμού ήσαν ηλικίας κάτω των δέκα-εφτά ετών, τότε ο ρόλος των άλλων στην ενεργοποίηση του ποινικού συστήματος βρέθηκε να είναι σημαντικότερος. Από τις συνεντεύξεις των είκοσι-τριών θυμάτων αυτής της κατηγορίας, προέκυψε ότι μόνο τα δύο κάλεσαν την αστυνομία με δική τους πρωτοβουλία.

Από την έρευνα των Kerstetter και Van Winkle[129], σ' ένα τυχαίο δείγμα 587 σεξουαλικών εγκλημάτων που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, βρέθηκε ότι από τις 364 υποθέσεις όπου ο δράστης και το θύμα ήσαν άγνωστοι μεταξύ τους, μόνο το 6% των περιπτώσεων είχαν αποκαλυφθεί με την αυτεπάγγελτη δράση της αστυνομίας, ενώ το υπόλοιπο 94% είχαν αναφερθεί από τα ίδια τα θύματα. Παρόμοια, στις υπόλοιπες 223 υποθέσεις βιασμού μεταξύ γνωστών, μόνο το 5% των περιπτώσεων είχαν αποκαλυφθεί με την αυτεπάγγελτη δράση της αστυνομίας, ενώ το υπόλοιπο 95% είχε αναφερθεί από τα ίδια τα θύματα.

Η πλειοψηφία των εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένου και του βιασμού, γίνονται γνωστά στην αστυνομία από τις αναφορές των πολιτών. Το θύμα είναι ο πρώτος παράγοντας κοινωνικού ελέγχου σε σχέση με τις αποφάσεις που είναι απαραίτητες για να

---

[127] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ β', σημ. 3, σελ. 187.
[128] Holmstrom και Burgess (1978), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 434.
[129] Kerstetter και Van Winkle (1990), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 469.

επιβεβαιωθεί επίσημα ότι ο βιασμός έχει τελεστεί. Σύμφωνα με την έρευνα του LaFree[130], μόνο το 2,2% των υποθέσεων βιασμού ήρθε στη γνώση της αστυνομίας από την αυτεπάγγελτη δράση των διωκτικών αρχών. Η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών ήρθαν στο φως από τις αναφορές των πολιτών. Επομένως, χωρίς τη συνεργασία των θυμάτων και των άλλων αυτόπτων μαρτύρων του βιασμού, ουσιαστικά, δεν υπάρχουν συλλήψεις. Επιπλέον, λόγω του ότι τα θύματα είναι οι κυριότεροι μάρτυρες στις υποθέσεις βιασμού, η συνεργασία τους με τα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης θεωρείται απαραίτητη για την άσκηση της ποινικής δίωξης και την καταδίκη του βιαστή.

Η Bachman[131] στη μελέτη της για την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, ανέλυσε τα στοιχεία της Εθνικής Θυματολογικής Έρευνας (NCVS), των Η.Π.Α., για τα έτη 1987 έως 1990. Η ανάλυση βασίστηκε σε δείγμα 235 γυναικών, άνω των δώδεκα ετών, οι οποίες δήλωσαν στους συνεντευκτές ότι είχαν πέσει θύματα απόπειρας ή τετελεσμένου βιασμού. Από το σύνολο των θυμάτων, τα 90 ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, τα 117 δεν το έκαναν, ενώ οι υπόλοιπες 28 υποθέσεις δε στάθηκε δυνατό να προσδιοριστούν. Τα 73 από τα 90 περιστατικά (81%) που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, η αναφορά έγινε από το ίδιο το θύμα. Το υπόλοιπο 19% (17 βιασμοί) αναφέρθηκαν στην αστυνομία από κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας του θύματος.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Burgess και Holmstrom[132] φανέρωσαν ότι στις περισσότερες περιπτώσεις κάποιο άλλο, διάφορο του θύματος, άτομο εμπλέκεται στην αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Βρέθηκε ότι κάποιο τρίτο άτομο παίρνει την απόφαση να αναφέρει, δρώντας ως μεσάζοντας των επιθυμιών του θύματος ή πείθοντάς το να αναφέρει μόνο του το συμβάν. Αυτό συνέβη στις 46 από τις 61 (75%) υποθέσεις της έρευνας. Επίσης, βρέθηκε ότι οι γυναίκες κάλεσαν από μόνες τους την αστυνομία μόνο στις 15 από τις 61 (25%) περιπτώσεις βιασμού.

Είναι δύσκολο να προσδιορίσουμε με ακρίβεια, μέσα στη σύγχυση που περιβάλλει το συγκεκριμένο έγκλημα, το ποιος παίρνει την απόφαση για αναφορά του στην

---

[130] LaFree (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 92, σελ. 63.

[131] Bachman, R. (1993): Predicting the reporting of rape victimizations: Have rape reforms made a difference? *Criminal Justice and Behavior*, τομ. 20, τευχ. 3, σελ. 260.

[132] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 22.

αστυνομία. Ωστόσο, φαίνεται ότι πολλές φορές, τρίτα άτομα παίρνουν επάνω τους την ευθύνη λήψης απόφασης, για λογαριασμό των θυμάτων. Μερικές φορές τα άτομα αυτά υποθέτουν ότι το θύμα θα εγκρίνει την απόφασή τους. Για παράδειγμα, μια γυναίκα ήταν τόσο ταραγμένη μετά το βιασμό της που δεν μπορούσε να μιλήσει, έτσι η συγκάτοικός της και ένας γείτονας ειδοποίησαν αμέσως την αστυνομία χωρίς να ρωτήσουν την παθούσα[133]. Μερικές φορές, τρίτα άτομα αναφέρουν στην αστυνομία χωρίς τη θέληση του θύματος. Για παράδειγμα, μια γυναίκα δήλωσε ότι ο αδελφός της ειδοποίησε την αστυνομία παρ' όλο που η ίδια δεν το ήθελε[134]. Τέλος, μερικές φορές, τα τρίτα άτομα χρησιμοποιούν τακτικές που έχουν ως σκοπό τους να πείσουν τα θύματα να αναφέρουν.

Από τα παραπάνω, φαίνεται καθαρά πως το θύμα δεν είναι ο καθοριστικός συντελεστής στην ενεργοποίηση του ποινικού συστήματος στις υποθέσεις βιασμού και ότι ο ρόλος του αυτός εξασθενεί σταδιακά, όσο η ηλικία του μειώνεται. Τις περισσότερες φορές ο βιασμός αναφέρεται από τρίτα προς το θύμα άτομα ή αναφέρεται από τα θύματα τα οποία πήραν την απόφαση για αναφορά στην αστυνομία, μετά από την παρέμβαση και την επιρροή που άσκησαν τρίτα άτομα στην απόφαση αυτή. Συνεπώς, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο καθοριστικός παράγοντας ενεργοποίησης των μηχανισμών του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης στις υποθέσεις βιασμού, είναι η κοινωνική επιρροή των τρίτων ατόμων. Η επιρροή αυτή, όπως θα φανεί και παρακάτω, είναι καθοριστικός παράγοντας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

3.3. Παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Ο λόγος για τον οποίο επιλέχθηκε ο βιασμός ως παράδειγμα για την εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία, δίνεται με σαφήνεια από τους Weis και Borges ως εξής:

---

[133] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 22.
[134] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 22.

> Ο βιασμός επιλέχθηκε γιατί προσφέρει το πιο ακραίο παράδειγμα των ισχυόντων διαδικασιών θυματοποίησης, τόσο σε κοινωνικό, όσο και ατομικό επίπεδο, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το έγκλημα[135].

Τα θύματα βιασμού μπορεί να ωθούνται στην απόφαση να μην αναφέρουν το βιασμό στην αστυνομία λόγω του φόβου τους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση εκ μέρους του δράστη[136]. Άλλα, επιλέγουν τη σιωπή προκειμένου να αποφύγουν τη στιγματιστική λειτουργία των μηχανισμών του επίσημου κοινωνικού ελέγχου[137]. Επίσης, μπορεί να είναι απρόθυμα να αναφέρουν γιατί αισθάνονται ενοχλημένα ή ντροπιασμένα[138] ή γιατί φοβούνται την απόρριψη από το σύζυγο ή την οικογένειά τους[139]. Αλλά θύματα μπορεί να επιδιώκουν την προστασία της οικογένειάς τους, των φίλων τους ή ακόμη και του βιαστή και της οικογένειάς του, από τις αρνητικές επιπτώσεις που θα είχε μια ενδεχόμενη δημοσιοποίηση του εγκλήματος[140]. Πιθανόν, όμως, είναι να εμπλέκονται και διάφορα πρακτικά ζητήματα. Για παράδειγμα, ένα θύμα μπορεί να μην έχει τον απαραίτητο ελεύθερο χρόνο για να συμμετέχει στην ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία της ποινικής εξέλιξης της υπόθεσής του, γεγονός που παρατηρείται συχνότερα στα θύματα που εργάζονται[141]. Άλλα θύματα μπορεί να μην εμπιστεύονται την ικανότητα του ποινικού συστήματος στο να συλλάβει και να τιμωρήσει το βιαστή (Ashworth και Feldman-Summers[142], McDermott[143]).

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Greenberg και Ruback[144] απέδειξαν ότι η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία είναι πιθανότερη όταν: i) έχει γίνει χρήση όπλου, ii) έχει απειληθεί το θύμα, iii) η επίθεση έλαβε χώρα εκτός σπιτιού, iv) το θύμα είχε υποβληθεί σε ταπεινωτικές πράξεις, v) ο βιαστής ήταν μαύρος και vi) δεν υπήρχε προηγούμενη σχέση γνωριμίας ανάμεσα στο δράστη και το θύμα. Επίσης, βρέθηκε ότι τα

---

135 Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43, σελ. 137.
136 Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93.
137 Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
138 MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
139 Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3.
140 Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43.
141 Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
142 Ashworth και Feldman-Summers (1978), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 356.
143 McDermott (1979): Rape victimization in 26 American cities. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, L.E.A.A., National Criminal Justice Information and Statistics Service, U.S.G.P.O.
144 Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42. μελέτη 15.

θύματα που ανήκουν σε μια από τις παρακάτω κατηγορίες ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία. Αυτές οι κατηγορίες θυμάτων είναι οι εξής: i) τα θύματα που ανήκαν στη μαύρη φυλή, ii) τα θύματα που δεν είχαν ξαναπέσει θύματα βιασμού, iii) τα θύματα που αντιστάθηκαν προφορικά κατά τη διάρκεια του βιασμού, iv) τα θύματα που δεν αισθάνονταν ενοχές για το βιασμό τους, v) τα θύματα που αισθάνονταν θυμωμένα και οργισμένα, vi) τα θύματα που είχαν δεχθεί την επίθεση αργότερα μέσα στην ημέρα και τέλος, vii) τα θύματα που είχαν δεχθεί μεγαλύτερο σωματικό τραυματισμό και γενικά τα θύματα που είχαν αντιμετωπίσει σοβαρότερα περιστατικά.

Η περαιτέρω ανάλυση των αποτελεσμάτων της παραπάνω έρευνας έδειξε ότι οι παράγοντες που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του βιασμού είναι περισσότερο καθοριστικοί για την πρόβλεψη των πιθανοτήτων αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, σε σχέση με τα δημογραφικά και τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του θύματος.

Οι ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου ποινικού αδικήματος καθιστούν επιτακτική την ανάγκη διερεύνησης των παραγόντων αναφοράς του στους μηχανισμούς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου. Η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία παρουσιάζει, όπως και το ίδιο το έγκλημα, μια μοναδικότητα σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας[145]. Παρακάτω θα γίνει μια διεξοδική ανάλυση όλων των παραγόντων αναφοράς του βιασμού, όπως αυτοί έχουν προκύψει από τη διεθνή διερεύνηση του προβλήματος, το οποίο έχει αρχίσει να απασχολεί τις κοινωνικές επιστήμες από το 1970.

3.3.1. Τα χαρακτηριστικά του βιασμού. Η σοβαρότητα του βιασμού ως καθοριστικός παράγοντας αναφοράς.

Στην παράγραφο αυτή θα γίνει μια προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στα χαρακτηριστικά του βιασμού και στην απόφαση του θύματος για αναφορά του στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, θα εστιάσουμε την προσοχή μας στα χαρακτηριστικά εκείνα που δομούν τη σοβαρότητα του συγκεκριμένου εγκλήματος και

[145] Για περισσότερα πάνω σ' αυτό το ζήτημα, βλ. παρ. 3.7.

ειδικότερα στη χρήση βίας, στο βαθμό τραυματισμού του θύματος, στην απειλή του με κάποιο όπλο, στην ανάγκη του για ιατρική φροντίδα, κ.λπ.

Σύμφωνα με τη Williams[146], δύο είναι τα προαπαιτούμενα της απόφασης του θύματος βιασμού για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Το πρώτο είναι ότι θα πρέπει το ίδιο το θύμα να αναγνωρίσει τον εαυτό του ως θύμα βιασμού και το δεύτερο ότι θα πρέπει και οι άλλοι να το αναγνωρίσουν ως πραγματικό θύμα. Για να ισχύουν οι δύο παραπάνω προϋποθέσεις θα πρέπει το έγκλημα να καταγράφεται ως ιδιαίτερα σοβαρό, τόσο στις παραστάσεις του ίδιου του θύματος, όσο και στις παραστάσεις των τρίτων (π.χ. κοινό, όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, κ.λπ.).

Οι Skelton και Burkhart[147] διατύπωσαν την άποψη ότι τα θύματα βιασμού που δεν υφίστανται σοβαρό σωματικό τραυματισμό είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία και αυτό γιατί δεν μπορούν να αποδείξουν ότι δεν ήσαν τα ίδια υπεύθυνα για την πρόκληση της επίθεσης. Επιπλέον, έχει αποδειχθεί ότι τα θύματα αυτής της κατηγορίας που αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, είναι πολύ πιθανό να αντιμετωπίσουν τη δυσπιστία και το σκεπτικισμό των φίλων τους, των γιατρών και ακόμη περισσότερο των διωκτικών αρχών (Schwendinger και Schwendinger[148], Feild[149], Bohmer[150]). Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι οι βιασμοί που συγκεντρώνουν τις λιγότερες πιθανότητες να αναφερθούν στην αστυνομία (π.χ. βιασμοί μεταξύ γνωστών, βιασμοί χωρίς σωματικό τραυματισμό του θύματος, κ.λπ.), είναι εκείνοι που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα πραγματικά ποσοστά διάπραξης.

3.3.1.1. Παράγοντες δόμησης της σοβαρότητας του βιασμού.

Η παραδοσιακή κοινωνιολογική χρήση του όρου «σοβαρότητα του εγκλήματος», συσχετίζεται με τις συνέπειες που έχει μια παρεκκλίνουσα συμπεριφορά πάνω σε κάποια

---

[146] Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93.
[147] Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ 71.
[148] Schwendinger και Schwendinger (1974), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 46.
[149] Feild (1978), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 84.
[150] Bohmer (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 518.

άτομα και τέτοιες συνέπειες μπορεί να είναι ο σωματικός τραυματισμός, η οικονομική απώλεια, κ.λπ.[151]. Αντίθετα, ο Black[152] ορίζει τη σοβαρότητα των εγκλημάτων με βάση το ποσό του νόμου που επικαλούνται. Για παράδειγμα, υποστήριξε ότι αν ένας φτωχός άνδρας διαπράξει ένα έγκλημα εναντίον ενός άλλου φτωχού άνδρα, αυτό είναι λιγότερο σοβαρό από το αν και οι δύο ήσαν πλούσιοι. Επίσης, υποστήριξε ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός οργάνωσης του θύματος ενός εγκλήματος, τόσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα[153]. Οταν ο Black μιλάει για οργανωμένο θύμα υπονοεί τα θύματα που διαθέτουν μια προφανή οργάνωση, όπως για παράδειγμα οι επιχειρήσεις είναι περισσότερο οργανωμένα θύματα, σε σχέση με τα μεμονωμένα άτομα. Κατά τον ίδιο τρόπο, τα περισσότερα του ενός θύματα είναι περισσότερο οργανωμένα, σε σχέση με τα μεμονωμένα.

Οι Sellin και Wolfgang[154], προκειμένου να μετρήσουν τη σοβαρότητα των εγκλημάτων, χρησιμοποίησαν μια κλίμακα η οποία συγκροτείται από τις παρακάτω μεταβλητές: i) την έκταση και η φύση του σωματικού τραυματισμού του θύματος, ii) τη χρήση όπλου, iii) τον εκφοβισμός, iv) τη βίαιη σεξουαλική επίθεση, και v) την οικονομική απώλεια.

Τα διαθέσιμα ερευνητικά στοιχεία υποστηρίζουν την άποψη ότι μέσα στις κοινωνίες υπάρχει μια γενική συμφωνία σχετικά με τη σειρά κατάταξης των εγκλημάτων, με βάση τη σοβαρότητά τους[155]. Ιδιαίτερα, έχει βρεθεί ότι μια τέτοια κατάταξη είναι γενικά σταθερή σε σχέση με τη κοινωνική τάξη, την εκπαίδευση, τη φυλή, το φύλο, και την ηλικία[156]. Επιπλέον, έρευνες που χρησιμοποίησαν την κλίμακα σοβαρότητας των Sellin και Wolfgang[157] στον Καναδά[158], στο Πόρτο Ρίκο[159] και στην Αγγλία, Ταϊβάν,

---

[151] Sellin και Wolfgang (1964), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 129.
[152] Black (1976), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 145, σελ. 9.
[153] Black (1976), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 145, σελ. 17 και 95.
[154] Sellin και Wolfgang (1964), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 129.
[155] Rossi, P., E. Waite, C. Base και R. Berk (1974): The seriousness of crime: Normative structure and individual differences. *American Sociological Review,* τομ. 39, σελ. 224 - 237.
[156] Rossi, Waite, Base και Berk (1974), όπ. π., βλ. σημ. 155.
[157] Sellin και Wolfgang (1964), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 129.
[158] Akman, D., A. Normandaeau και S. Turner (1967): The measurement of delinquency in Canada. *Journal of Criminal Law,* τομ. 58, σελ. 330 - 337.

Βραζιλία και Μεξικό[160], έδειξαν ότι υπάρχει μια γενική δια-πολιτιστική συναίνεση σχετικά με τη σοβαρότητα των εγκλημάτων. Οι μελέτες αυτές προτείνουν ότι τόσο μέσα στις κοινωνίες, όσο και ανάμεσα σ' αυτές, υπάρχει μια γενική συμφωνία πάνω στα στοιχεία εκείνα που καθιστούν τα διάφορα εγκλήματα λιγότερο ή περισσότερο σοβαρά.

Ομως, ποια θα μπορούσαν να είναι τα χαρακτηριστικά εκείνα που καθιστούν ένα βιασμό σοβαρότερο από κάποιον άλλο; Μερικά απ' αυτά τα χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα: το είδος του βιασμού (π.χ. τετελεσμένος ή απόπειρα), ο βαθμός τραυματισμού του θύματος, ο βαθμός γνωριμίας δράστη και θύματος, ο βαθμός αντίστασης του θύματος, η γενικότερη στάση του θύματος απέναντι στο βιαστή πριν από το βιασμό, η χρήση διαφόρων ουσιών από το θύμα (π.χ. αλκοόλ, ναρκωτικές ουσίες, κ.λπ.), το αν το θύμα ήταν παρθένα η όχι, η οικογενειακή κατάσταση του θύματος, η έκταση της δημοσιοποίησης του γεγονότος, η χρήση όπλου από το δράστη, η τοποθεσία που λαμβάνει χώρα το έγκλημα, οι περισσότεροι του ενός δράστες, οι διάφορες ταπεινωτικές και εξευτελιστικές πράξεις (π.χ. πεολειχία, παρά φύση ασέλγεια, κ.λπ.), η παράνομη κατακράτηση και η απαγωγή του θύματος, η ώρα της διάπραξης του βιασμού, οι απειλές για αντεκδίκηση του δράστη εναντίον του θύματος ή της οικογένειάς του, ο φόβος για μια μελλοντική θυματοποίηση, κ.λπ.

Σύμφωνα με τους Greenberg και Ruback[161] η παρουσία των παρακάτω παραγόντων σε ένα βιασμό αυξάνει τη σοβαρότητα του συγκεκριμένου εγκλήματος. Οσο περισσότερες από τις παρακάτω μεταβλητές βρίσκονται σε ισχύ, τόσο σοβαρότερος μπορεί να θεωρηθεί ένας βιασμός. Η σοβαρότητα του βιασμού είναι μεγαλύτερη όταν συντρέχουν οι παρακάτω προϋποθέσεις: Ο βιαστής είναι άγνωστος με το θύμα, ο βιαστής χρησιμοποιεί όπλο, διεπράχθη βίαιη στοματική συνουσία, διεπράχθη βίαιη παρά φύση συνουσία, το θύμα έχει εξαναγκαστεί και σε άλλες σεξουαλικές πράξεις, ο βιασμός διεπράχθη από περισσότερους του ενός βιαστές (πολλαπλός βιασμός), το θύμα υπεβλήθη

---

[159] Velez-Diaz, A. και E. Magargee (1971): An interstigation of differences in value judgments between youthful offenders and nonoffenders in Puerto Rico. *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science,* τομ. 61, σελ. 549 - 553.

[160] Pease, K., J. Ireson και J. Thorpe (1975): Modified crime indices for eight countries. *Journal of Criminal Law and Criminology,* τομ. 66, σελ. 209 - 214.

[161] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 138.

σε διάφορες ταπεινωτικές πράξεις, υπέστη σοβαρό σωματικό τραυματισμό και παρακρατήθηκε παράνομα από το δράστη για περισσότερες από τρεις ώρες.

Έχει υποστηριχθεί από αρκετούς συγγραφείς ότι όσο σοβαρότερος είναι ένας βιασμός, τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες να αναφερθεί στην αστυνομία (Gagnon[162], Ennis[163], Amir[164], Hayman et. al.[165]). Αντίθετα, άλλοι υποστηρίζουν ότι η παραπάνω υπόθεση δεν επιβεβαιώθηκε από τα αποτελέσματα των ερευνών τους, οι οποίες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι όσο σοβαρότερο είναι ένα σεξουαλικό έγκλημα, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα αναφοράς του στην αστυνομία (Landis[166], Kilpatrick και Kanin[167]). Επίσης έχει βρεθεί ότι τα 74 στα 336 θύματα (22%), τα οποία ζήτησαν άμεση ιατρική φροντίδα μετά το βιασμό τους, δεν είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία[168].

Οι μελέτες για τη σεξουαλική κακοποίηση του παιδιού (Kinsey et al.[169], Gagnon[170], Landis[171]), έδειξαν ότι οι υποθέσεις που αναφέρθηκαν στην αστυνομία ήσαν σοβαρότερες και περιελάμβαναν σωματική επαφή όπως, για παράδειγμα, χαΐδεμα των γεννητικών οργάνων, ενώ οι υποθέσεις που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία ήσαν, κατά κύριο λόγο, επιθέσεις στις οποίες δεν υπήρξε σωματική επαφή όπως, για παράδειγμα, προφορική παρενόχληση, επίδειξη γεννητικών οργάνων, κ.λπ.

Σύμφωνα με τους Hindelang και Gottfredson[172], η σοβαρότητα των εγκλημάτων προσδιορίζεται με βάση τις τρεις παρακάτω παραμέτρους: αν το έγκλημα είναι τετελεσμένο ή απόπειρα, από τη χρήση όπλου και από το βαθμό του σωματικού τραυματισμού του θύματος[173]. Οι παραπάνω συγγραφείς προσπάθησαν να αποδείξουν τη

---

[162] Gagnon (1956), όπ. π., βλ. σημ. 110.
[163] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.
[164] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[165] Hayman, C.R., W.F. Steward, F.R. Lewis και M. Grant (1968): Sexual assault on women and children in the district of Columbia. *Public Health Reports,* τομ. 83, τευχ. 12, σελ. 1021 - 1028.
[166] Landis (1956), όπ. π., βλ. σημ. 41.
[167] Kilpatrick, C. και E. Kanin (1957): Male sex aggression on a University Campus. *American Sociological Review*, τομ. 22, σελ. 52 - 58.
[168] Hursch και Selkin (1974), όπ. π., βλ. σημ. 39.
[169] Kinsey et. al. (1953), όπ. π., βλ. σημ. 109.
[170] Gagnon (1956), όπ. π., βλ. σημ. 110.
[171] Landis (1956), όπ. π., βλ. σημ. 41.
[172] Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 26.
[173] Ο βαθμός σοβαρότητας των εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας, σύμφωνα με τους συγγραφείς, δομείται και από έναν τέταρτο παράγοντα ο οποίος είναι το ποσό της χρηματικής απώλειας που υπέστη το θύμα.

βασική τους υπόθεση σύμφωνα με την οποία όσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες αναφοράς του στις διωκτικές αρχές. Προκειμένου να αποδειχθεί η υπόθεση αυτή χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από μια εθνικής εμβέλειας θυματολογική έρευνα η οποία διεξήχθη σε 26 πόλεις των Η.Π.Α. Το συνολικό δείγμα της έρευνας περιελάμβανε 25.000 άτομα, που προέρχονταν από 10.000 νοικοκυριά και 2.000 επιχειρήσεις.

Οπως για όλα τα εγκλήματα βίας, έτσι και για το βιασμό, η παραπάνω έρευνα έδειξε ότι ο βαθμός σοβαρότητας του εγκλήματος αποτελεί σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης της αναφοράς του στην αστυνομία. Αναλυτικότερα, η έρευνα κατέληξε στα ακόλουθα συμπεράσματα. Πρώτα απ' όλα, τα τετελεσμένα εγκλήματα είναι πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση με τις απόπειρες. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το ποσοστό μη-αναφοράς των τετελεσμένων βιασμών ήταν 34%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των αποπειρών βιασμού ήταν 54%.

Επίσης, βρέθηκε ότι η χρήση όπλου από τον δράστη έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των πιθανοτήτων αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Οσον αφορά στο έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι το 1/3 των περιπτώσεων στις οποίες είχε χρησιμοποιηθεί όπλο δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των υποθέσεων βιασμού στις οποίες δεν έγινε χρήση όπλου ήταν 55%. Τέλος, βρέθηκε ότι ο σωματικός τραυματισμός του θύματος αποτελεί σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης των πιθανοτήτων αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το ποσοστό μη-αναφοράς των υποθέσεων βιασμού στις οποίες υπήρξε σωματικός τραυματισμός του θύματος ήταν 42%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των βιασμών, που το θύμα τους δεν είχε τραυματιστεί, ήταν 54%.

Σημαντικά είναι τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα της Williams[174]. Η έρευνα αυτή στηρίχθηκε σ' ένα δείγμα από 246 γυναίκες - θύματα βιασμού οι οποίες ήρθαν σε επαφή με κάποιο Κέντρο υποδοχής θυμάτων της Washington. Τα θύματα είχαν έρθει σε επαφή μ' αυτό το Κέντρο εθελοντικά, είτε μέσω τηλεφώνου, είτε προσωπικά. Από το σύνολο των θυμάτων, τα 146 είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ενώ

[174] Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93.

τα υπόλοιπα 100 δεν το είχαν κάνει. Το αρχικό δείγμα της έρευνας αποτελούσαν 455 υποθέσεις σεξουαλικών επιθέσεων, όμως απορρίφθηκαν οι 209 λόγω έλλειψης στοιχείων ή γιατί αφορούσαν σε άλλα σεξουαλικά εγκλήματα, εκτός του βιασμού.

Κατά το χρονικό διάστημα της διάπραξης του εγκλήματος, το 32% των θυμάτων του δείγματος ήταν ηλικίας από 10 έως 20 ετών, το 48% από 21 έως 30 και το 19% ήταν άνω των 30 ετών. Βασισμένη στους υπολογισμούς των θυμάτων, η συγγραφέας βρήκε ότι το 2,4% των δραστών ήταν ηλικίας από 10 έως 15 ετών, το 10,8% από 16 έως 20 ετών, το 61,4% από 21 έως 30, το 18,1 από 31 έως 40 και μόνο το 7,2% ήταν ηλικίας άνω των 40 ετών. Στο 45,1% των περιπτώσεων του δείγματος ο βιαστής ήταν απολύτως άγνωστος με το θύμα, στο 34,5% ήταν ελάχιστα γνωστός, στο 10% ήταν φίλος και στο υπόλοιπο 10% ήταν συγγενής του θύματος. Τέλος, βρέθηκε ότι οι βιασμοί του δείγματος είχαν λάβει χώρα κατά 34,6% στο σπίτι του θύματος, κατά 25,9% σε δημόσιες τοποθεσίες και κατά το 20,2% στο σπίτι του δράστη.

Σύμφωνα με τις βασικές υποθέσεις της παραπάνω έρευνας, η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία είναι πιθανότερη όταν: i) το θύμα βιάστηκε δημόσια, απήχθη από δημόσια περιοχή ή βιάστηκε από δράστη ο οποίος μπήκε στο σπίτι του θύματος με τη βία ή χωρίς τη συναίνεσή του, ii) υποβλήθηκε σε υψηλό βαθμό βίας, iii) υπέστη σοβαρό σωματικό τραυματισμό και iv) αντιστάθηκε σωματικά και προφορικά. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά δομούν την έννοια του «κλασσικού βιασμού» (classic rape), που σύμφωνα με τη Williams έχει τις περισσότερες πιθανότητες αναφοράς στην αστυνομία. Το θύμα έχει μέσα στο μυαλό του την κυρίαρχη παράσταση του κλασσικού βιασμού με την οποία συγκρίνει τη δική του εμπειρία, με σκοπό να αποφασίσει αν θα την ορίσει ή όχι ως βιασμό[175]. Οι παραπάνω υποθέσεις επιβεβαιώθηκαν και από διάφορες προγενέστερες έρευνες (Feldman-Summers και Ashworth[176], Lizotte[177]).

Τα αποτελέσματα της έρευνας βρέθηκε να υποστηρίζουν και να επιβεβαιώνουν έντονα τις υποθέσεις (i), (ii) και (iii). Πιο συγκεκριμένα βρέθηκε ότι πιθανότερη ήταν η

---

[175] Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93, σελ. 464.
[176] Feldman-Summers, S. και C.D. Ashworth (1981): Factors related to intentions to report a rape. *Journal of Social Issues,* τομ. 37, τευχ. 4.
[177] Lizotte (1985), όπ. π. βλ. κεφ. β', σημ. 340.

αναφορά των βιασμών στους οποίους είχε παραβιαστεί το σπίτι του θύματος ή που τα θύματα είχαν δεχθεί επίθεση στα αυτοκίνητά τους και αμέσως μετά ακολουθούσαν οι βιασμοί που είχαν διαπραχθεί δημόσια ή που τα θύματα είχαν υποστεί απαγωγή από δημόσιο χώρο. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα που είχαν δεχθεί απειλές με κάποιο όπλο, εκείνα που είχαν υποβληθεί σε υψηλό βαθμό βίας, καθώς και αυτά που δέχθηκαν σοβαρό σωματικό τραυματισμό, ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε να μην επιβεβαιώνεται η υπόθεση (iv) και αυτό γιατί το 85% των θυμάτων του δείγματος της έρευνας είχε αντισταθεί στο βιασμό, τόσο σωματικά, όσο και προφορικά.

Η παραπάνω έρευνα πάσχει σε σχέση με τη μέθοδο συλλογής των στοιχείων της. Το δείγμα της είναι στατικό και αυτό γιατί οι πληροφορίες συλλέγονται από φακέλους και αρχεία, χωρίς να υπάρχει άμεση επαφή με τα θύματα. Έτσι, η έρευνα καθίσταται ελλιπής σχετικά με ορισμένα χρήσιμα στοιχεία τα οποία μόνο με ερωτηματολόγια ή συνεντεύξεις μπορούν να συλλεχθούν. Το άλλο βασικό μειονέκτημα της έρευνας είναι η μεροληψία του δείγματός της. Πιο συγκεκριμένα, η παραπάνω έρευνα στηρίχθηκε σε υποθέσεις βιασμού που έχουν αναφερθεί σε κάποιο Κέντρο υποδοχής θυμάτων, αγνοώντας τα θύματα που δεν απευθύνονται σε Κέντρα αυτού του είδους και που αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των θυμάτων βιασμού.

Αντίθετα με τα παραπάνω ερευνητικά συμπεράσματα, η έρευνα των Dukes και Mattley[178] κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι μεταβλητές της κοινωνικής απόστασης δράστη και θύματος, ο αριθμός των δραστών που συμμετείχαν στο βιασμό, το ποσό της απειλής που δέχθηκε το θύμα, καθώς και το επίπεδο του σωματικού τραυματισμού του θύματος, δεν είναι στατιστικά σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία[179].

---

[178] Dukes, R.L. και C.L. Mattley (1977): Predicting rape victim reportage. *Sociology and Social Research*, τομ. 62, τευχ. 1, σελ. 63 - 84.

[179] Όσον αφορά στη μεθοδολογία και το δείγμα της έρευνας αυτής, βλ. παρακάτω, παρ. 3.3.4.1.

3.3.1.2. Αξιολόγηση της σοβαρότητας του βιασμού από το θύμα.

Ένα άλλο σημαντικό ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι το πως γίνεται η αξιολόγηση της σοβαρότητας του εγκλήματος από το θύμα. Έχει αποδειχθεί ότι όσο σοβαρότερο θεωρείται το έγκλημα από το θύμα, τόσο υψηλότερο είναι το ποσό της έντασης, της θλίψης και του πόνου που βιώνει[180]. Ωστόσο ισχύει και το αντίστροφο. Δηλαδή, το ποσό της θλίψης και της έντασης που βιώνει το θύμα μπορεί να επηρεάσει την αξιολόγηση του θύματος σχετικά με τη σοβαρότητα του εγκλήματος[181].

Σύμφωνα με τους Greenberg και Ruback[182], τα θύματα αξιολογούν τη σοβαρότητα των εγκλημάτων που έχουν υποστεί με βάση: το πόσο αδικημένους και το πόσο ευάλωτους θεωρούν τους εαυτούς τους σε μια μεταγενέστερη θυματοποίηση. Οι δύο παραπάνω κρίσεις του θύματος διαμορφώνονται ανάλογα με: i) το πόσο απροσδόκητο ήταν το έγκλημα, ii) το επίπεδο της αντιλαμβανόμενης σοβαρότητας της πραγματικής ζημιάς (π.χ. σωματικής, υλικής, ψυχολογικής) και iii) την ενδεχόμενη ή πιθανή σοβαρότητα της ζημιάς, δηλαδή, ανάλογα με το τι θα μπορούσε πραγματικά να είχε συμβεί στο θύμα κάτω από άλλες συνθήκες[183].

Σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο, όσο περισσότερο απρόβλεπτο είναι ένα έγκλημα, τόσο μεγαλύτερη είναι η αίσθηση της αδικίας που βιώνει το θύμα. Η έρευνα των Greenberg και Ruback[184] επιβεβαίωσε αυτόν τον ισχυρισμό. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού ήσαν περισσότερο θυμωμένα για την επίθεση όταν γνώριζαν από πριν το βιαστή τους. Επίσης, σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, όσο μεγαλύτερο ήταν το ποσό της αντιλαμβανόμενης ζημιάς που υπέστη το θύμα, τόσο εντονότερη ήταν η αίσθηση του θύματος ότι είχε αδικηθεί. Τα θύματα βιασμού βρέθηκε να εκφράζουν μεγαλύτερο θυμό όταν είχαν δεχθεί περισσότερες ταπεινωτικές πράξεις και όταν είχαν αντιμετωπίσει περισσότερα είδη εξαναγκασμού, κατά τη διάρκεια της επίθεσης. Επίσης, σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο, όταν τα θύματα φαντάζονται ότι θα μπορούσαν ενδεχομένως να είχαν

---

[180] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42.
[181] Schachter (1964), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 110.
[182] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 182.
[183] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 182.
[184] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, μελέτη 15.

υποστεί μεγαλύτερη ζημιά από την επίθεση, τότε βιώνουν λιγότερο αρνητικά συναισθήματα, σε σχέση με τα θύματα εκείνα που φαντάζονται ότι κάτω από άλλες συνθήκες θα μπορούσαν ενδεχομένως να αποφύγουν την επίθεση ή να υποστούν μικρότερη ζημιά από το δράστη.

Τα παραπάνω συμπεράσματα επιβεβαιώνονται και από τα αποτελέσματα της έρευνας των Bart και Scheppele[185], σύμφωνα με τα οποία τα θύματα που ορίζουν το έγκλημα ως βιασμό, βιώνουν περισσότερες αρνητικές συνέπειες ως αποτέλεσμα της θυματοποίησής τους. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 48 από τα 49 θύματα τα οποία είχαν δεχθεί σεξουαλική επίθεση που δεν περιελάμβανε συνουσία οποιουδήποτε τύπου, όρισαν λανθασμένα το περιστατικό ως απόπειρα βιασμού, μολονότι και οι 49 παραπάνω επιθέσεις είχαν νομικά ταξινομηθεί ως τετελεσμένοι βιασμοί. Αντίθετα, τα 42 από τα 45 θύματα τα οποία είχαν δεχθεί σεξουαλική επίθεση που περιελάμβανε κολπική, παρά φύση ή στοματική συνουσία. όρισαν ορθά το έγκλημα ως τετελεσμένο βιασμό. Η δεύτερη ομάδα των θυμάτων βρέθηκε να παρουσιάζει περισσότερες αρνητικές αντιδράσεις στο έγκλημα και μεγαλύτερη προθυμία αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, σε σύγκριση με την πρώτη ομάδα των θυμάτων.

Οι Oros et. al.[186] διαπίστωσαν ότι ο βαθμός της βίας, που ασκήθηκε εναντίον του θύματος κατά τη διάρκεια του βιασμού, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στην αξιολόγηση και το χαρακτηρισμό της επίθεσης ως εγκλήματος από το θύμα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού που δεν παρουσίαζαν σοβαρό σωματικό τραυματισμό και που γνώριζαν το βιαστή τους πριν από την τέλεση της πράξης, ήταν λιγότερο πιθανό να χαρακτηρίσουν την επίθεση ως έγκλημα και τον εαυτό τους ως θύματα βιασμού. Από την άλλη μεριά, οι Baker και Peterson[187] συμπέραναν ότι οι γυναίκες που θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν τον εαυτό τους ως θύματα βιασμού είναι αυτές που έχουν τραυματιστεί σοβαρά, που έχουν μείνει έγκυες, που έχουν εισαχθεί σε νοσοκομείο ή που

---

[185] Bart και Scheppele (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 644.

[186] Oros, C.J., K. Leonard και M.P. Koss (1980): Factors related to a self-attribution of rape by victims. *Personality and Social Psychology Bulletin*, τομ. 6, τευχ. 2, σελ. 193.

[187] Baker, A.L. και C. Peterson (1977): Self-blame by rape victims as a funcion of the rape's consequences: An attributional analysis. *Crisis Intervention*, τομ. 8, τευχ. 3, σελ. 92 - 104.

έχουν προσβληθεί από κάποιο αφροδίσιο νόσημα, ως αποτέλεσμα του βιασμού τους. Τέλος, έχει βρεθεί ότι και το κοινό (τόσο οι άνδρες, όσο και οι γυναίκες) είναι περισσότερο πρόθυμο να ορίσει μια σεξουαλική επίθεση ως βιασμό, όταν το θύμα έχει δεχθεί υψηλά ποσοστά βίας από τον επιτιθέμενο[188].

Πρόσθετη επιβεβαίωση των παραπάνω ερευνητικών συμπερασμάτων προσφέρεται από την έρευνα των Skelton και Burkhart[189]. Η έρευνα αυτή στηρίχθηκε σ' ένα δείγμα 128 φοιτητριών από τις οποίες ζητήθηκε να υποθέσουν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού και να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο το οποίο ζητούσε στοιχεία σχετικά με τις αντιδράσεις τους στον υποτιθέμενο βιασμό τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι ο μοναδικός παράγοντας που επηρεάζει την απόφαση των υποτιθέμενων θυμάτων να ορίσουν το περιστατικό ως βιασμό, ήταν το ποσό της βίας που ασκήθηκε από το δράστη εναντίον του θύματος κατά τη διάρκεια του εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όταν οι φοιτήτριες υπέθεταν ότι είχαν δεχθεί υψηλά ποσά βίας (π.χ. βίαια χτυπήματα, απειλές με μαχαίρι, κ.λπ.) ήταν πιθανότερο να ορίσουν το περιστατικό ως βιασμό, σε σχέση με τις φοιτήτριες που υπέθεταν ότι είχαν δεχθεί χαμηλά ποσά βίας. Επιπλέον, βρέθηκε ότι τα υποτιθέμενα θύματα της πρώτης κατηγορίας ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα της δεύτερης.

Τα παραπάνω αποτελέσματα θα πρέπει να τα αντιμετωπίσουμε με επιφυλακτικότητα γιατί στηρίζονται σε μαρτυρίες υποτιθέμενων θυμάτων, τα οποία σε καμιά περίπτωση δε μπορούν να βιώσουν την τραυματική εμπειρία ενός πραγματικού βιασμού και συνεπώς δε μπορούν να υποκαταστήσουν επαρκώς τα πραγματικά θύματα σε μια έρευνα που μελετά τις αντιδράσεις των θυμάτων του συγκεκριμένου εγκλήματος. Παρ' όλα τα μεθοδολογικά προβλήματα αυτού του τύπου των ερευνών, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι τα αποτελέσματά τους είναι χρήσιμα αρκεί να τα αντιμετωπίζουμε με τη δέουσα προσοχή και να τα αντιπαραθέτουμε με τα αποτελέσματα των ερευνών που στηρίχθηκαν σε πραγματικά θύματα βιασμού.

---

[188] Krulewitz, J.E. και E.J. Payne (1978): Attributions about rape. Effects of rapist force, observer, and sex role attitudes. *Journal of Applied Social Psychology*, τομ. 8, τευχ. 4, σελ. 291 - 305.

[189] Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 71.

3.3.1.3. Ο σοβαρός σωματικός τραυματισμός του θύματος.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η αποφυγή του βιασμού και ο τραυματισμός του θύματος είναι δύο μόνο από τις συνέπειες που έχει η απόφαση για αντίσταση στο βιασμό[190]. Μολονότι η τάση στη σύγχρονη νομοθεσία του βιασμού είναι να απαλείψει την ανάγκη ύπαρξης της σωματικής αντίστασης του θύματος, τα δικαστήρια ακόμη τη χρησιμοποιούν ως αποδεικτικό στοιχείο της έλλειψης συναίνεσης του θύματος[191]. Επιπλέον, η αντίσταση του θύματος, θα μπορούσε ακόμη να θεωρηθεί ως σημαντικός παράγοντας στην απόφαση της αστυνομίας και του εισαγγελέα για σύλληψη και άσκηση ποινικής δίωξης, αντίστοιχα[192]. Επίσης, οι αντιδράσεις των φίλων και των συγγενών του θύματος μπορεί να επηρεαστούν από το αν ή όχι το θύμα αντιστάθηκε σωματικά[193]. Τέλος, κατά πόσο το θύμα θα ξεπεράσει τον βιασμό του μπορεί να εξαρτηθεί από την έκταση στην οποία το ίδιο θα καταδικάσει τον εαυτό του για τον τρόπο με τον οποίο αντέδρασε κατά τη διάρκεια της επίθεσης[194].

Τα παραπάνω στοιχεία μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η σωματική αντίσταση του θύματος και ο ενδεχόμενος τραυματισμός του, αποτελούν χαρακτηριστικά νομιμοποίησης του θύματος, ως πραγματικού θύματος βιασμού, στα πλαίσια του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Για παράδειγμα, έχει αποδειχθεί ότι τα χαρακτηριστικά αυτού του τύπου επηρεάζουν τη στάση των αστυνομικών, των εισαγγελέων και των δικαστών απέναντι στην αξιοπιστία των καταγγελιών των θυμάτων βιασμού[195].

Αυτό, όμως, που έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία είναι το γεγονός ότι η αντίσταση του θύματος είναι παράγοντας που το κάνει να αισθάνεται ως πραγματικό θύμα βιασμού, ότι δεν ήταν υπεύθυνο για ότι συνέβη, ότι δεν πρέπει να ενοχοποιήσει τον εαυτό του, ότι

---

[190] Ruback, R.B. και D.L. Ivie (1988): Prior relationship, resistance, and injury in rapes: An analysis of crisis center records. *Violence and Victims*, τομ. 3, τευχ. 2, σελ. 109.
[191] Estrich, S. (1987): Real rape. Cambridge, M.A.: Harvard University Press.
[192] Battelle Memorial Institute (1977): Forcible rape: A national survey of the response by prosecutors. Washington, D.C.: L.E.A.A., τομ. 1.
[193] Ruback και Ivie (1988), όπ. π., βλ. σημ. 190, σελ. 109.
[194] Ruback και Ivie (1988), όπ. π., βλ. σημ. 190, σελ. 109.
[195] Feldman-Summers και Palmer (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 453.

ο κύριος υπαίτιος είναι ο δράστης και ότι ο βιασμός ήταν μια σοβαρή προσβολή εναντίον του. Έχει, για παράδειγμα, βρεθεί ότι τα χαρακτηριστικά του βιασμού (π.χ. χρήση όπλου από το δράστη, τραυματισμός του θύματος, κ.λπ.) συνδέονται με το βαθμό της ψυχολογικής έντασης και αναστάτωσης που δοκιμάζει το θύμα ως αποτέλεσμα του βιασμού του[196]. Στις περιπτώσεις αυτές τα θύματα πιστεύουν ότι νομιμοποιούνται να αναλάβουν ποινική δράση και ότι οι φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου θα ασχοληθούν σοβαρά με τις καταγγελίες τους.

Από τα παραπάνω, συμπεραίνουμε ότι η αντίσταση και ο επακόλουθος τραυματισμός του θύματος έχουν ως συνέπεια να οριστεί το περιστατικό ως βιασμός από το ίδιο το θύμα - και μάλιστα ως σοβαρή περίπτωση - και συνεπώς να αναφερθεί στην αστυνομία. Άρα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα θύματα που αντιστέκονται σωματικά στο βιασμό είναι πιθανότερο να αναφέρουν το περιστατικό στις διωκτικές αρχές.

Η παραπάνω υπόθεση φαίνεται να επιβεβαιώνεται από τη μελέτη των Greenberg και Ruback[197]. Η έρευνα αυτή έλαβε χώρα στην Atlanda των Η.Π.Α. με δείγμα της θύματα βιασμού και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα θύματα που είχαν υποστεί σοβαρό σωματικό τραυματισμό ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα που δεν παρουσίαζαν σοβαρά σωματικά τραύματα.

Η Bachman[198], στη μελέτη της για την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, ανέλυσε τα στοιχεία της Εθνικής Θυματολογικής Έρευνας (NCVS), των Η.Π.Α., για τα έτη 1987 έως 1990. Η ανάλυση βασίστηκε σε δείγμα 235 γυναικών ηλικίας άνω των δώδεκα ετών, οι οποίες δήλωσαν στους συνεντευκτές ότι είχαν πέσει θύματα απόπειρας ή τετελεσμένου βιασμού. Για τις ανάγκες της έρευνας αυτής δε δόθηκε συγκεκριμένος ορισμός του βιασμού, αλλά ο βιασμός στο NCVS ήταν αυτό-οριζόμενος από τις ίδιες τις ερωτώμενες. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής έδειξαν ότι η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία ήταν πιθανότερη στις περιπτώσεις που ο δράστης είχε χρησιμοποιήσει σωματική βία και τα τραύματα του θύματος είχαν ανάγκη ιατρικής φροντίδας.

---

[196] Norris και Feldman-Summers (1981), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 626.
[197] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, μελέτη 15.
[198] Bachman (1993), όπ. π., βλ. σημ. 131.

Επιπρόσθετη επιβεβαίωση των παραπάνω συμπερασμάτων προσφέρει η έρευνα των Feldman-Summers και Norris[199]. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής έδειξαν ότι το 74% των θυμάτων βιασμού, που ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία, είχαν δεχθεί σοβαρό τραυματισμό κατά τη διάρκεια διάπραξης του εγκλήματος. Ο τραυματισμός αυτός ήταν τέτοιας έκτασης έτσι ώστε το θύμα να έχει την ανάγκη ιατρικής φροντίδας. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι το αντίστοιχο ποσοστό για τα θύματα που δεν είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία ήταν 44%.

Αντίθετα με τα αποτελέσματα των άλλων ερευνών, η παραπάνω έρευνα[200] προτείνει ότι η απόφαση του θύματος να αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία δεν επηρεάζεται σημαντικά από τον τόπο της διάπραξης του βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, τα θύματα δεν παρουσιάστηκαν να αναφέρουν συχνότερα το έγκλημα στην αστυνομία όταν είχε διαπραχθεί μακριά από το σπίτι τους.

3.3.1.4. Αλλά χαρακτηριστικά δόμησης της σοβαρότητας του βιασμού.

Μια άλλη έρευνα είναι αυτή της Russell[201], που διεξήχθη πάνω σε ένα δείγμα 403 υποθέσεων βιασμού οι οποίες είχαν αναφερθεί σ' ένα Κέντρο υποδοχής θυμάτων (Vancouver Rape Relief), κατά τη διάρκεια των ετών 1974 έως 1977. Η έρευνα στηρίχθηκε στη μελέτη των φακέλων των υποθέσεων οι οποίοι περιείχαν χρήσιμες πληροφορίες σχετικές με το θύμα, το δράστη και τις συνθήκες διάπραξης του εγκλήματος. Από το σύνολο των υποθέσεων, το 51% είχαν αναφερθεί στην αστυνομία. Η έρευνα αυτή παρουσιάζει όλα τα μεθοδολογικά σφάλματα των ερευνών που στηρίζονται σε δείγματα τέτοιου τύπου και συνεπώς τα συμπεράσματά της θα πρέπει να τα αντιμετωπίσουμε με τη δέουσα προσοχή.

---

[199] Feldman-Summers, S. και J. Norris (1984): Differences between rape victims who report and those who do not report to a public agency. *Journal of Applied Social Psychology,* τομ. 14, τευχ. 6, σελ. 562 - 573.
[200] Bachman (1993), όπ. π., βλ. σημ. 131.
[201] Russell (1980), όπ. π., βλ. σημ. 6.

Η σύγκριση των υποθέσεων που είχαν αναφερθεί, μ' αυτές που δεν είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, έδειξε ότι τα θύματα που πριν το βιασμό τους δεν είχαν άλλη σεξουαλική εμπειρία ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το 77% των θυμάτων της παραπάνω κατηγορίας ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με το 47% των θυμάτων που είχαν κάποια σεξουαλική εμπειρία πριν το βιασμό.

Τέλος, χαρακτηριστικό είναι ότι τα θύματα που ανέφεραν το περιστατικό στο Κέντρο υποδοχής θυμάτων μετά την πάροδο ενός μηνός, ήταν η ομάδα των θυμάτων που ήταν πιθανότερο να έχει αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, σε σύγκριση με τα θύματα που είχαν αναφέρει το συμβάν σε χρονικό διάστημα μικρότερο του ένα μήνα. Το ποσοστό αναφοράς της πρώτης ομάδας ήταν 74%, σε σχέση με το 41% των θυμάτων της δεύτερης ομάδας. Το παραπάνω συμπέρασμα αποδεικνύει ότι πολλά θύματα πρώτα αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία και έπειτα, με την προτροπή της αστυνομίας, αναφέρουν το περιστατικό στα Κέντρα υποδοχής και προστασίας θυμάτων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας της Lizotte[202] απέδειξαν ότι ο σοβαρός τραυματισμός του θύματος είναι σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Σύμφωνα με την ερευνήτρια, η αναφορά αυτών των υποθέσεων βιασμού μπορεί να οφείλεται και στην ενθάρρυνση του θύματος να αναφέρει από το προσωπικό του νοσοκομείου στο οποίο προσέφυγε το θύμα προκειμένου να λάβει την απαραίτητη ιατρική περίθαλψη. Επίσης, βρέθηκε ότι οι περιπτώσεις βιασμού που συνοδεύονται και από κάποιο έγκλημα κατά της ιδιοκτησίας (π.χ. κλοπή, διάρρηξη, ληστεία), είναι πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όσο μεγαλύτερο είναι το αποτιμούμενο σε χρήμα ποσό της ιδιοκτησίας του θύματος που εκλάπη, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Ο παραπάνω παράγοντας δε βρέθηκε να παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην αναφορά των τετελεσμένων βιασμών, αλλά βρέθηκε να είναι καθοριστικός στην πρόβλεψη της αναφοράς των αποπειρών βιασμού[203].

---

[202] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 183.
[203] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 181.

Οι Sutherland και Scherl[204] υποστήριξαν ότι η ανάγκη του θύματος βιασμού για ιατρικές εξετάσεις, που έχουν ως σκοπό τους τη διαπίστωση μιας ενδεχόμενης εγκυμοσύνης ή του κινδύνου μετάδοσης κάποιου αφροδίσιου νοσήματος, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης της απόφασή του για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

3.3.2. Τα χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη.

Στην παράγραφο αυτή θα γίνει μια προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη του βιασμού και στην αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, θα εστιάσουμε τη μελέτη μας σε χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη όπως η ηλικία, η φυλή, το εκπαιδευτικό επίπεδο, η κοινωνικό-οικονομική τάξη, κ.λπ.

3.3.2.1. Τα γενικά κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος.

Η έρευνα σε σχέση με τα διαπροσωπικά εγκλήματα έχει αποδείξει ότι ο δράστης και το θύμα συνήθως είναι άτομα που ανήκουν στην ίδια φυλή, είναι κάτοικοι της ίδιας γειτονιάς και ανήκουν στην ίδια κοινωνικό-οικονομική τάξη[205]. Τα αποτελέσματα των ερευνών, που αφορούν στην επιρροή που ασκούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος στην απόφασή του για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, παρουσιάζονται αντιφατικά. Η αντιφατικότητα των ερευνητικών αποτελεσμάτων οφείλεται κατά κύριο

[204] Sutherland και Scherl (1970), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 581.
[205] Schafer, S. (1968): The victim and his criminal. New York: Random House.

λόγο στη σύνθεση των δειγμάτων των ερευνών, αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυμάτων.

Η McDermott[206] και η Bart[207] διαπίστωσαν ότι τα ποσοστά αναφοράς του βιασμού αυξάνονται όσο αυξάνεται η ηλικία του θύματος, ενώ οι περισσότεροι συγγραφείς (Amir[208], Russell[209], Hursch και Selkin[210], Ennis[211]) κατέληξαν στο αντίθετο συμπέρασμα. Επιπρόσθετα, διαπιστώθηκε (McDermott[212], Feldman-Summers και Ashworth[213]) ότι τα έγγαμα θύματα, καθώς και αυτά που ήσαν παντρεμένα τουλάχιστον μια φορά κατά το παρελθόν, ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σύγκριση με τα άγαμα θύματα, όταν αυτός είχε διαπραχθεί από άγνωστο στο θύμα άτομο. Αντίθετα, η Russell[214] βρήκε ότι τα έγγαμα θύματα ήταν ελάχιστα πιθανό να αναφέρουν οποιοδήποτε είδος βιασμού στην αστυνομία.

Σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές (Ennis[215], Feldman-Summers και Ashworth[216]), τα θύματα που ανήκουν στη λευκή φυλή είναι πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα των διαφόρων φυλετικών μειονοτήτων. Αντίθετα, άλλοι συγγραφείς διαπίστωσαν ότι τα θύματα που ανήκουν στη μαύρη ή κάποια άλλη μειονοτική φυλή, είναι πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία[217], ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που ο βιαστής είναι άγνωστος στο θύμα[218]. Το τελευταίο μπορεί να αποδοθεί σε μια τάση των λευκών θυμάτων να αντιμετωπίζουν το βιασμό τους ως ένα καθαρά προσωπικό ζήτημα[219].

---

206 McDermott (1979), όπ. π., βλ. σημ. 143.
207 Bart, P. (1975): Unalienating abortion, demystifying depression, and restoring rape victims. Paper presented at the annual meeting of the American Psychological Association, California.
208 Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
209 Russell (1980), όπ. π., βλ. σημ. 6.
210 Hursch και Selkin (1974), όπ. π., βλ. σημ. 39.
211 Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.
212 McDermott (1979), όπ. π., βλ. σημ. 143.
213 Feldman-Summers και Ashworth (1981), όπ. π., βλ. σημ. 176.
214 Russell (1980), όπ. π., βλ. σημ. 6.
215 Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.
216 Feldman-Summers και Ashworth (1981), όπ. π., βλ. σημ. 176.
217 Hindelang και Davis (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 139.
218 McDermott (1979), όπ. π., βλ. σημ. 143.
219 Feldman-Summers και Ashworth (1981), όπ. π., βλ. σημ. 176.

Η έρευνα της Russell[220] κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όσο μικρότερη είναι η ηλικία του θύματος, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το 58% των θυμάτων ηλικίας κάτω των 25 ετών είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με το 41% των θυμάτων ηλικίας άνω των 25 ετών. Ο μέσος όρος ηλικίας των θυμάτων που ανέφεραν ήταν 18,5 έτη, ενώ των θυμάτων που δεν ανέφεραν 22 έτη.

Ακόμη, από την παραπάνω έρευνα, βρέθηκε ότι τα έγγαμα θύματα βιασμού είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σχέση με τα άγαμα θύματα, λόγω του φόβου της απόρριψης από το σύζυγό τους. Πιο συγκεκριμένα, τα έγγαμα θύματα βρέθηκε ότι ανέφεραν το έγκλημα σε ποσοστό 37%, σε σχέση με το 56% των άγαμων θυμάτων. Επιπλέον, βρέθηκε ότι η μέθη του θύματος πριν ή κατά τη διάρκεια του βιασμού, δεν είχε καμιά απολύτως επίδραση στην απόφασή του για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Τέλος, δε βρέθηκε να υπάρχει κάποια σημαντική σχέση ανάμεσα στο επάγγελμα του θύματος και τα ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Ομως, τα παραπάνω αποτελέσματα είναι αμφίβολης εγκυρότητας γιατί η έρευνα παρουσιάζει σοβαρά μεθοδολογικά λάθη, κυρίως στον τομέα της συλλογής του δείγματος.

Οι Feldman-Summers και Norris[221] υπέθεσαν ότι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος (φυλή, εθνικότητα, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση) έχουν σημαντική επίδραση στην απόφασή του για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, υπέθεσαν ότι τα θύματα ηλικίας κάτω των 30 ετών είναι πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα ηλικίας άνω των 30 ετών και αυτό γιατί τα νεώτερα άτομα μπορούν να μιλήσουν με μεγαλύτερη άνεση για θέματα που σχετίζονται με τη σεξουαλική τους ζωή[222].

Από την άλλη μεριά, οι Feldman-Summers και Norris[223] υπέθεσαν ότι τα θύματα που ανήκουν σε μια εθνική ή φυλετική μειονότητα είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το

---

[220] Russell (1980), όπ. π., βλ. σημ. 6.
[221] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.
[222] Hunt, M. (1974): Sexual behavior in the 1970's. Chicago: Playboy Press.
[223] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.

βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα που δεν ανήκουν σε μειονότητες αυτού του τύπου, λόγω της δυσπιστίας τους απέναντι στους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου[224], οι οποίοι αποτελούν καθοριστικό και αναπόσπαστο κομμάτι της κυρίαρχης ιδεολογίας μιας κοινωνίας. Σύμφωνα με τη Griffin[225], οι μαρτυρίες των θυμάτων βιασμού που ανήκουν σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, σπάνια γίνονται πιστευτές από την αστυνομία, λόγω της ρατσιστικής και σεξιστικής νοοτροπίας των λευκών και συνεπώς οι υποθέσεις με τέτοια θύματα σπάνια αναφέρονται στις διωκτικές αρχές.

Τέλος, οι Feldman-Summers και Norris[226] υπέθεσαν ότι τα άγαμα θύματα είναι πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα έγγαμα, γιατί δε διατρέχουν τον κίνδυνο της διατάραξης ή της διάσπασης του συζυγικού τους δεσμού. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος (φυλή, εθνικότητα, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση) δεν επηρεάζουν την απόφασή του για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

Η έρευνα των Ruback και Ivie[227] στηρίχθηκε σ' ένα δείγμα 2.526 θυμάτων απόπειρας και τετελεσμένου βιασμού τα οποία είχαν αναφέρει τη θυματοποίησή τους σ' ένα Κέντρο υποδοχής θυμάτων, κατά τη χρονική διάρκεια των ετών 1982 έως 1984. Από το σύνολο των θυμάτων το 67% ανήκαν στη μαύρη φυλή, το 32% στη λευκή και το υπόλοιπο 1% σε κάποια άλλη. Το 64% ήσαν άγαμα, το 12% διαζευγμένα, το 10% ζούσαν σε διάσταση με το σύζυγό τους και το 3% είχαν χάσει τον άνδρα τους. Μόνο το 11% των θυμάτων του δείγματος ήσαν παντρεμένα και ζούσαν με το σύζυγό τους. Σχεδόν το σύνολο των θυμάτων είχαν δεχθεί τετελεσμένο βιασμό και μόνο 54 γυναίκες είχαν δεχθεί μια απλή απόπειρα. Το 89% των θυμάτων είχαν αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία. Τέλος, η ηλικία των θυμάτων κυμαινόταν από 14 έως 98 έτη.

Βασισμένοι στις εθνικής εμβέλειας θυματολογικές έρευνες των Η.Π.Α., οι παραπάνω συγγραφείς διαπίστωσαν ότι το 76% των θυμάτων τετελεσμένου βιασμού ήσαν

---

[224] Feldman-Summers και Ashworth (1981), όπ. π., βλ. σημ. 176.
[225] Griffin (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.
[226] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.
[227] Ruback και Ivie (1988), όπ. π., βλ. σημ. 190.

λευκά, το 23% μαύρα και το 1% ανήκαν σε κάποια άλλη φυλή. Το 80% των θυμάτων ήσαν ηλικίας 16 έως 24 ετών, το 14% ήσαν παντρεμένα, το 62% είχαν δεχθεί επίθεση από άγνωστο δράστη, και το 59% είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία. Συνεπώς, το δείγμα της έρευνας των Ruback και Ivie [228] είναι όμοιο μ' αυτό των θυματολογικών ερευνών, από την άποψη της ηλικίας και της οικογενειακής κατάστασης των θυμάτων. Από την άλλη μεριά, φαίνεται να περιέχει σοβαρότερα περιστατικά, σε σχέση με το δείγμα των θυματολογικών ερευνών. Την παραπάνω διαφορά οι Ruback και Ivie τη δικαιολόγησαν με βάση τα υψηλότερα ποσοστά αναφοράς του βιασμού, η οποία εξηγείται από τη σοβαρότητα του εγκλήματος.

Από την παραπάνω ανάλυση καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η σοβαρότητα του βιασμού και η οικογενειακή κατάσταση του θύματος, είναι δύο σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Οταν το θύμα είναι παντρεμένο, σπάνια αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία λόγω του φόβου της διάλυσης του γάμου, της αντίδρασης του συζύγου, της στάσης που θα κρατήσουν τα παιδιά, του ψυχικού τραυματισμού των παιδιών, κ.λπ.

Από την έρευνα της Lizotte[229] βρέθηκε ότι τα έγγαμα θύματα βιασμού είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σχέση με τα άγαμα. Επίσης, βρέθηκε ότι όταν μια έγγαμη γυναίκα βιάζεται από έναν άγαμο δράστη, τότε μειώνονται οι πιθανότητες να χαρακτηριστεί ο βιασμός ως προκαλούμενος από τη γυναίκα. Επιπλέον, βρέθηκε ότι τα θύματα με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου. Σύμφωνα με την ερευνήτρια, οι μορφωμένες γυναίκες δεν αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία λόγω του φόβου της απώλειας της κοινωνικής τους θέσης, καθώς και λόγω των περισσότερων πιθανοτήτων να γνωρίζουν τον τρόπο λειτουργίας του ποινικού συστήματος στις υποθέσεις βιασμού και συνεπώς μπορεί να θέλουν να αποφύγουν μια ενδεχόμενη τραυματική εμπειρία.

---

[228] Ruback και Ivie (1988), όπ. π., βλ. σημ. 190.
[229] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 183.

3.3.2.2. Η κοινωνικό-οικονομική θέση του θύματος.

> Η οικονομική εξάρτηση και η απειλή της απόλυσης, καθιστά τις γυναίκες των εργαζόμενων τάξεων περισσότερο τρωτές στο βιασμό και παράλληλα περισσότερο διστακτικές στην καταγγελία του[230].

Οι Weis και Borges[231] διατύπωσαν την άποψη ότι τα θύματα βιασμού που ανήκουν στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα αποφεύγουν την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία και συνεπώς την επισήμανσή του από τους επίσημους φορείς. Αυτό συμβαίνει γιατί διαθέτουν τα απαραίτητα οικονομικά μέσα προκειμένου να απευθυνθούν σε ιδιωτικούς γυναικολόγους και να λάβουν την απαραίτητη ιατρική περίθαλψη. Από την άλλη μεριά, τα θύματα που ανήκουν στα κατώτερα στρώματα είναι αναγκασμένα, λόγω της έλλειψης οικονομικών πόρων και της ανάγκης για ιατρική περίθαλψη, να απευθυνθούν στους επίσημους φορείς (π.χ. δημόσια νοσοκομεία, αστυνομία, κ.λπ.). Με την παραπάνω διαδικασία δημιουργείται η στερεοτυπική αντίληψη ότι μόνο τα μέλη των κατώτερων κοινωνικό-οικονομικών στρωμάτων πέφτουν θύματα βιασμού.

Σχετικά με τις παραπάνω παρατηρήσεις, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι έχουν εφαρμογή μόνο στις περιπτώσεις που τα θύματα έχουν ανάγκη ιατρικής βοήθειας και αυτό συμβαίνει στις περιπτώσεις σοβαρού τραυματισμού του θύματος και στις περιπτώσεις τετελεσμένου βιασμού, όπου οι γυναικολογικές εξετάσεις είναι απαραίτητες προκειμένου να διαπιστωθεί η ενδεχόμενη μετάδοση κάποιου αφροδίσιου νοσήματος και να ελεγχθεί το ενδεχόμενο εγκυμοσύνης του θύματος. Από τα παραπάνω, βγαίνει το συμπέρασμα ότι οι παρατηρήσεις των Weis και Borges δεν μπορούν να εφαρμοσθούν στις περιπτώσεις απόπειρας βιασμού που το θύμα δεν υπέστη σοβαρό τραυματισμό και συνεπώς δεν υπάρχει ανάγκη ιατρικής φροντίδας. Μ' αυτή τη λογική, όπως έχει ήδη παρατηρηθεί, οι απόπειρες βιασμού είναι λιγότερο πιθανό να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση με τα τετελεσμένα εγκλήματα.

---

[230] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 14, σελ. 103.
[231] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43.

Ο Δασκαλάκης[232] έχει υποστηρίξει ότι:

> Οι δυνατότητες διατήρησης μυστικής, από το ευρύ κοινό, της εγκληματικότητας των μελών τους ή η αυτό-ρύθμιση αυτής της εγκληματικότητας ποικίλει από ομάδα σε ομάδα. Έτσι οι ανώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις έχουν τη δυνατότητα αυτή σε απείρως μεγαλύτερο βαθμό από τις κατώτερες τάξεις.

Η μελέτη της Bachman[233], για την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, έδειξε να υπάρχει μια ιδιαίτερα σημαντική αρνητική σχέση ανάμεσα στην κοινωνικό-οικονομική θέση του θύματος βιασμού και στην αναφορά του στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, τα θύματα των χαμηλότερων κοινωνικό-οικονομικών στρωμάτων βρέθηκε να είναι πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα που ανήκαν στις ανώτερες κοινωνικό-οικονομικών τάξεις. Οι υπόλοιπες δημογραφικές μεταβλητές του θύματος, όπως η ηλικία και η οικογενειακή κατάσταση, δεν βρέθηκε να αποτελούν σημαντικούς παράγοντες εξήγησης του φαινομένου της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Αντίθετα με τους παραπάνω ερευνητές, η Bart[234] κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα θύματα που κατέχουν χαμηλές επαγγελματικές θέσεις είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα των ανώτερων επαγγελματικών θέσεων. Πάνω στο ίδιο θέμα, μια μελέτη που είχε ως στόχο της να αποκαλύψει τις πρακτικές αναφοράς σ' έναν υποτιθέμενο βιασμό, βρήκε ότι οι γυναίκες με τα υψηλότερα εισοδήματα ήταν πιθανότερο να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία αν έπεφταν θύματα βιασμού, σε σχέση με τις γυναίκες με τα χαμηλότερα εισοδήματα.

Σύμφωνα με τους Steketee και Austin[235], τα θύματα που ανήκουν στις ανώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις αισθάνονται περισσότερο προσβεβλημένα από το έγκλημα αφού περιμένουν μια πιο δίκαιη αντιμετώπιση από το περιβάλλον τους, λόγω του ότι είναι περισσότερο εξοικειωμένα με τις θετικές αντιδράσεις των άλλων. Αντίθετα, τα θύματα που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις έχουν συνηθίσει να

---

[232] Δασκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 95.
[233] Bachman (1993), όπ. π., βλ. σημ. 131.
[234] Bart (1975), όπ. π., βλ. σημ. 207.
[235] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44.

αντιμετωπίζουν περισσότερο αρνητικές αντιδράσεις εκ μέρους των άλλων[236]. Συνεπώς, τα θύματα της τελευταίας κατηγορίας είναι λιγότερο πιθανό να θεωρήσουν τη θυματοποίησή τους ως διαφορετικό γεγονός, σε σχέση με τις συνηθισμένες τους εμπειρίες[237] και άρα είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία.

3.3.2.3. Η κοινωνικό-οικονομική θέση του δράστη.

Οι βιαστές που ανήκουν στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα σπάνια παραπέμπονται στους επίσημους μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος και αυτό γιατί κατέχουν τα οικονομικά μέσα που είναι απαραίτητα για μια ενδεχόμενη έξω-ποινική αποζημίωση του θύματος με αντάλλαγμα τη σιωπή του. Από την άλλη μεριά, οι βιαστές που ανήκουν στα στρώματα αυτά έχουν τα μέσα και τη δύναμη να πιέσουν το θύμα προκειμένου να μην αναφέρει το βιασμό στην αστυνομία και σε περίπτωση που το έγκλημα αναφερθεί, έχουν τα μέσα και τη δύναμη να αποφύγουν την καταδίκη ή να τους επιμετρηθεί η επιεικέστερη των ποινών.

Αντίθετα, οι δράστες βιασμού που ανήκουν στα χαμηλά κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, είναι εκείνοι που τελικά θα παραπεμφθούν στο ποινικό σύστημα, θα καταδικαστούν, θα αποτελέσουν τους επίσημους δείκτες μέτρησης του εγκλήματος του βιασμού και θα δομήσουν το κυρίαρχο στερεότυπο του βιαστή, όπως αυτό παρουσιάζεται στις επίσημες στατιστικές, καθώς και στις συλλογικές αναπαραστάσεις του κοινού.

Από την έρευνα του Amir[238], που στηρίχθηκε πάνω σ' ένα δείγμα 646 τετελεσμένων βιασμών που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, βρέθηκε ότι το 90% των βιαστών ανήκαν στις κατώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις, ενώ το 81% ήσαν μέλη της μαύρης φυλής.

Στην έρευνά του, σχετικά με την παραβατικότητα των ανηλίκων, ο Kupperstein[239] απέδειξε ότι η ίδια παραβατική ή εγκληματική συμπεριφορά μπορεί να αντιμετωπισθεί

---

[236] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44.
[237] Chu, F. και S. Trotter (1974): The madness establishment. New York: Grossman.
[238] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[239] Kupperstein, L. (1971): Treatment and rehabilitation of deliquent youth. *Acta Criminologica*, τομ. iv, σελ. 11.

από το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης - μέσω της αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία - ή από κάποιο άλλο ηπιότερο σύστημα ή πλαίσιο, ανάλογα με την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει ο παραπεμπόμενος.

3.3.3. Η κοινωνική επιρροή.

Στην παράγραφο αυτή θα γίνει μια προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στην κοινωνική επιρροή που δέχεται το θύμα του βιασμού και στη διαμόρφωση της απόφασής του για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, θα εστιάσουμε τη μελέτη μας στο ρόλο της κοινωνικής επίδρασης, στο ρόλο της κανονιστικής επιρροής και στο ρόλο της κοινωνικής υποστήριξης του θύματος.

Η απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία δεν είναι μια ατομική του υπόθεση. Πολλές φορές επηρεάζεται, υποβοηθείται και ενισχύεται από τρίτα άτομα. Οι πληροφορίες, οι συμβουλές και οι παραινέσεις των ατόμων αυτών είναι καθοριστικές για την τελική απόφαση του θύματος. Από την επαφή του με τους άλλους, το θύμα επηρεάζεται στο να ορίσει τη σεξουαλική επίθεση ως βιασμό, στο να προσδιορίσει τη σοβαρότητα του εγκλήματος, καθώς και στο να αποφασίσει αν θα αναφέρει το συμβάν στην αστυνομία ή αν θα ακολουθήσει κάποια άλλη στρατηγική αποφόρτισης της κρίσης. Επίσης, οι γνώμες των τρίτων ατόμων μπορεί να λειτουργήσουν ως παράγοντες διαμόρφωσης των παραστάσεων του θύματος σχετικά με τη λειτουργία του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς και του τρόπου αντιμετώπισης του θύματος απ' αυτό.

3.3.3.1. Ο ρόλος της κοινωνικής επίδρασης.

Σύμφωνα με το θεωρητικό μοντέλο του Fishbein[240], η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι μια λειτουργία που επηρεάζεται από δύο παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας είναι το συνολικό προϊόν της αντιλαμβανόμενης πιθανότητας επέλευσης των διαφόρων αποτελεσμάτων και ο ταυτόχρονος υπολογισμός του καθ' ενός απ' αυτά. Ο δεύτερος παράγοντας, σύμφωνα με το παραπάνω θεωρητικό μοντέλο, είναι το συνολικό προϊόν των αντιλαμβανόμενων προσδοκιών των σημαντικών άλλων[241], καθώς και των κοινωνικών επιρροών που ασκούνται στο άτομο προκειμένου να συμμορφωθεί μ' αυτά που επιβάλλουν οι κοινωνικές προσδοκίες.

Οι Feldman-Summers και Ashworth[242] απέδειξαν ερευνητικά ότι το παραπάνω θεωρητικό μοντέλο του Fishbein ισχύει για την πρόβλεψη και την εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, η παραπάνω ερευνητές βρήκαν ότι οι δύο παράγοντες του μοντέλου του Fishbein επηρεάζουν σημαντικά την απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Η σημασία των κοινωνικών προσδοκιών, επιρροών και επιδράσεων στην πρόβλεψη της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, έχει αποδειχθεί από τους Feldman-Summers και Ashworth ότι είναι καθοριστική.

Η παραπάνω έρευνα δε στηρίχθηκε σε πραγματικά θύματα βιασμού, αλλά στις δηλώσεις 400 γυναικών που υπέθεσαν ότι είχαν πέσει θύματα. Συνεπώς, κάποιος θα μπορούσε να υποστηρίξει και όχι άδικα, ότι τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας δεν είναι απολύτως έγκυρα και αξιόπιστα. Τέλος, βρέθηκε ότι όσο περισσότερο τα υποτιθέμενα θύματα πίστευαν ότι ο σύζυγός τους θα επιθυμούσε την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, τόσο μεγαλύτερη ήταν η πιθανότητα αναφοράς του εγκλήματος.

---

[240] Fishbein, M. (1963): An investigation of the relationship between beliefs about an object and the attitude toward that object. *Human Relations*, τομ. 16, σελ. 233 - 240.

[241] Με τον όρο «σημαντικοί άλλοι», στην παρούσα μελέτη εννοούμε τα άτομα και τις ομάδες που λειτουργούν ως σημεία αναφοράς του δρώντος υποκειμένου. Παραδείγματα σημαντικών άλλων αποτελεί η οικογένεια, οι φίλοι, οι συνάδελφοι, κ.λπ.

[242] Feldman-Summers και Ashworth (1981), όπ. π., βλ. σημ. 176.

Για να εξαφανιστεί οποιαδήποτε αμφιβολία, οι Feldman-Summers και Norris[243] πραγματοποίησαν την ίδια ακριβώς έρευνα, αλλά σε πραγματικά θύματα βιασμού αυτή τη φορά. Η έρευνα αυτή υποστήριξε για μια ακόμη φορά το θεωρητικό μοντέλο του Fishbein, μόνο που ανέδειξε και δύο επιπρόσθετους παράγοντες πρόβλεψης της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία οι οποίοι δεν είχαν προβλεφθεί από το παραπάνω μοντέλο. Οι παράγοντες αυτοί ήσαν, ο βαθμός τραυματισμού του θύματος και η σχέση γνωριμίας ανάμεσα στο δράστη και το θύμα.

Οπως έχει αποδειχθεί, τα θύματα βιασμού βιώνουν τη μεγαλύτερη συναισθηματική ένταση σε σχέση με τα θύματα των άλλων εγκλημάτων βίας[244]. Συνεπώς η απόφαση των θυμάτων βιασμού για αναφορά δεν είναι μια καθαρά λογική πράξη εξέτασης όλων των διαθέσιμων εναλλακτικών λύσεων. Κάτω απ' αυτή την έντονη κατάσταση συναισθηματικής φόρτισης, τα θύματα βιασμού είναι πιθανότερο να απευθυνθούν προς τους άλλους προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κρίση. Εξάλλου, έχει αποδειχθεί ότι σε διάφορες κοινωνικές καταστάσεις - συνεπώς και στην περίπτωση του εγκλήματος - οι γυναίκες είναι πιθανότερο να ζητήσουν βοήθεια από τους άλλους, σε σχέση με τους άνδρες (McMullen και Gross[245], Veroff et. al.[246]). Από το παραπάνω ερευνητικό συμπέρασμα μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι γυναίκες θύματα βιασμού είναι περισσότερο ευάλωτες στην κοινωνική επιρροή, όσον αφορά στη διαδικασία λήψης της απόφασης για αναφορά στην αστυνομία, σε σύγκριση με τους άνδρες θύματα οποιουδήποτε εγκλήματος, εκτός του βιασμού[247].

Έχει αποδειχθεί[248], από έρευνα η οποία έλαβε χώρα στις Η.Π.Α. και στηρίχθηκε σε αποτελέσματα θυματολογικού περιεχομένου, καθώς και σε αναδρομικές συνεντεύξεις

---

243 Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.

244 Για περισσότερα βλ. κεφ. β', παρ. 2.6.

245 McMullen, P.A. και A.E. Gross (1983): Sex differences, sex roles, and health-related help-seeking. Στο B.M. DePaulo, A. Nadler και J.D. Fisher (eds.): New directions in helping: Vol. 2. Help Seeking. New York: Academic Press, σελ. 233 - 263.

246 Veroff, J., E. Douvan και R,A. Kulka (1981): The inner american: A self-portrait from 1957 - 1976. New York: Basic Books.

247 Ο ανδρικός βιασμός είναι λιγότερο πιθανό να αναφερθεί στην αστυνομία, σε σχέση με το γυναικείο. Ομως, αυτό αποτελεί μια ιδιαιτερότητα που παρατηρείται μόνο στα σεξουαλικά εγκλήματα.

248 Biaggio, M.K., A. Brownell και D.L. Watts (1991): Reporting and seeking support by victims of sexual offenses. *Journal of Offender Rehabilitation*, τομ. 17, τευχ. 1, σελ. 33 - 42.

σε βάθος με 12 θύματα βιασμού, ότι τα θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων είναι πιθανότερο να αναφέρουν το περιστατικό σε κάποια τρίτα άτομα, κυρίως γυναίκες, παρά να αποφασίσουν να το αναφέρουν στην αστυνομία. Τα θύματα μέσω αυτής της πρακτικής προσπαθούν να μοιραστούν τη δυσάρεστη εμπειρία του βιασμού τους με άτομα που πιστεύουν ότι θα τους συμπαρασταθούν και θα τα υποστηρίξουν ψυχολογικά.

Επίσης, λόγω της κατάστασης τους, τα θύματα βιασμού είναι πιθανότερο να ακολουθήσουν τις συμβουλές που θα λάβουν από τρίτα άτομα με τα οποία θα έρθουν σε επαφή. Σύμφωνα με τους Ruback και Ivie[249], τα θύματα βιασμού που έρχονται σε επαφή με τα διάφορα Κέντρα υποδοχής θυμάτων είναι πιθανότερο, σε σχέση με τα υπόλοιπα θύματα, να συμβουλευτούν τρίτα άτομα πριν αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία.

Τα θύματα που τους παρέχεται κοινωνικό-συναισθηματική υποστήριξη είναι πιθανότερο να προσαρμοστούν και να λειτουργήσουν καλύτερα, τόσο σε βραχυπρόθεσμο, όσο και σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, σε σχέση με τα θύματα που δεν τους παρέχεται η παραπάνω υποστήριξη. Πιο συγκεκριμένα, μελέτες σχετικά με το έγκλημα του βιασμού, έχουν δείξει ότι τα θύματα που υποστηρίζονται κοινωνικά, αντιμετωπίζουν καλύτερα την κατάσταση (Burgess και Holmstrom[250], Norris και Feldman-Summers[251]). Επιπλέον, έχει αποδειχθεί ότι τα τρίτα άτομα επηρεάζουν καθοριστικά την απόφαση των θυμάτων βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία[252].

Οι κοινωνικές προσδοκίες μπορεί να ενθαρρύνουν ή να αποθαρρύνουν την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Για παράδειγμα, μια γυναίκα που θα δηλώσει στο σύζυγο ή σ' ένα φίλο ή σε κάποιο μέλος της οικογένειας της ότι έπεσε θύμα βιασμού, είναι πολύ πιθανό να επηρεαστεί από τη γνώμη τους σχετικά με το αν θα πρέπει να αναφερθεί το έγκλημα στην αστυνομία. Η κοινωνική επιρροή προέρχεται από τις ομάδες αναφοράς του θύματος (π.χ. οικογένεια, φίλοι, συνάδελφοι, κ.λπ.) και εξαρτάται από τις κανονιστικές προσδοκίες των ατόμων που συγκροτούν τις ομάδες αυτές[253].

---

[249] Ruback, R.B. και D. Ivie (1983a): Prior relationship, resistance, and injuty in rapes: An analysis of crisis center records. *Violence and Victims*, τομ. 3, τευχ. 2.
[250] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 22.
[251] Norris και Feldman-Summers (1981), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 626.
[252] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237, σελ. 23.
[253] Sherif, M. και C. Sherif (1964): Reference groups. New York: Harper and Row.

Το παραπάνω συμπέρασμα δε θα πρέπει να μας προκαλεί έκπληξη και αυτό γιατί η πλατιά διαδεδομένη πίστη σχετικά με την αρνητική αντιμετώπιση των θυμάτων βιασμού από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, ενδέχεται να δημιουργεί μια αίσθηση αβεβαιότητας στα θύματα και συνεπώς η κοινωνική επιρροή μπορεί να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα στη λήψη της τελικής απόφασης του θύματος για αναφορά. Περισσότερο απ' όλα τα άλλα εγκλήματα, η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία φαίνεται να επηρεάζεται καθοριστικά από τις κοινωνικές προσδοκίες και επιρροές.

Επιπλέον υποστήριξη της εγκυρότητας της παραπάνω υπόθεσης προσφέρεται από την έρευνα των Feldman-Summers και Norris[254], σύμφωνα με την οποία οι κοινωνικές προσδοκίες και η κοινωνική επιρροή που προέρχεται από το σύζυγο, τους φίλους και από τα μέλη της οικογένειας του θύματος, αποτελούν σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του βιασμού στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, είχαν δεχθεί μεγαλύτερη κοινωνική πίεση για αναφορά του εγκλήματος, σε σχέση με τα θύματα που προτίμησαν να κρατήσουν το βιασμό τους κρυφό από τις διωκτικές αρχές.

Από μια αδημοσίευτη έρευνα[255], η οποία στηρίχθηκε στην ανάλυση αρχείων υποθέσεων βιασμού που είχαν αναφερθεί σ' ένα Κέντρο υποδοχής θυμάτων της Atlanda των Η.Π.Α. το έτος 1982, βρέθηκε ότι το 67% του συνόλου των 876 θυμάτων βιασμού του δείγματος της έρευνας, είχαν μιλήσει με κάποιο τρίτο άτομο (π.χ. φίλο, συγγενή ή κάποιο άγνωστο πρόσωπο), πριν να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία. Επίσης, βρέθηκε ότι περισσότερες από τις μισές υποθέσεις αναφέρθηκαν στην αστυνομία, όχι από το ίδιο το θύμα, αλλά από κάποιο άλλο πρόσωπο.

Με το παραπάνω συμπέρασμα συμφωνούν και τα ερευνητικά αποτελέσματα της έρευνας του Amir[256], σύμφωνα με τα οποία το 49% των υποθέσεων τετελεσμένου βιασμού που είχαν αναφερθεί στα αστυνομικά τμήματα της Philadelphia, δεν είχαν αναφερθεί από

---

[254] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.
[255] Ruback, R.B. και D. Ivie (1983b): An archival analysis of rape victims' behaviors and decisions. Αδημοσίευτο χειρόγραφο. Georgia State University.
[256] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.

το θύμα, αλλά από ένα άλλο πρόσωπο. Τέλος, σύμφωνα είναι και τα ερευνητικά αποτελέσματα της έρευνας των Ruback et. al.[257].

Ο βαθμός της έντασης της αναζήτηση πληροφοριών από τους άλλους διαφέρει ανάλογα με το είδος του εγκλήματος. Τα εγκλήματα εκείνα που παράγουν τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην πληροφόρηση από τους άλλους, είναι εκείνα που είναι δύσκολο να χαρακτηριστούν ή αυτά που παράγουν έντονες συναισθηματικές συνέπειες στα θύματά τους. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα εγκλήματα που ανακαλύπτονται μετά τη διάπραξή τους (π.χ. η διάρρηξη). Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται τα σοβαρά εγκλήματα, όπως ο βιασμός, που παράγουν σοβαρές συναισθηματικές συνέπειες στα θύματά τους. Τα θύματα της τελευταίας κατηγορίας εγκλημάτων υπόκεινται σε μεγαλύτερη εξάρτηση από τις πληροφορίες, τα επιχειρήματα και τις συμβουλές τρίτων προσώπων (Burgess και Holmstrom[258], Thompson και Medea[259]).

Τα θύματα βιασμού, πολλές φορές, έχουν ανάγκη τις πληροφορίες των άλλων για να βοηθηθούν στο να χαρακτηρίσουν το γεγονός και να επιλέξουν ανάμεσα στις προσφερόμενες επιλογές για ανάληψη δράσης[260]. Άλλες φορές πάλι, τα θύματα αναζητούν τη βοήθεια των άλλων γιατί ο ψυχικός τους τραυματισμός εμποδίζει την ικανότητά τους για λήψη αποφάσεων. Έχει αποδειχθεί ότι τις περισσότερες φορές η πρώτη πράξη του θύματος, αμέσως μετά το βιασμό του, είναι να έρθει σ' επαφή και να συζητήσει την εμπειρία του με άλλα άτομα[261]. Οι συνεντεύξεις με θύματα βιασμού έδειξαν ότι το 79% μίλησε με κάποιο τρίτο πρόσωπο πριν καταλήξει στην τελική του απόφαση, σχετικά με το αν θα αναφέρει ή όχι το έγκλημα στην αστυνομία[262].

Τα θύματα που είναι περισσότερα ευάλωτα στην κοινωνική επιρροή και τις κοινωνικές προσδοκίες, είναι: i) τα θύματα που αισθάνονται ένοχα για το βιασμό τους και που πιστεύουν ότι αν είχαν συμπεριφερθεί διαφορετικά θα μπορούσαν να είχαν αποφύγει το έγκλημα, ii) τα θύματα που οι παραστάσεις τους για το βιαστή και το βιασμό δεν

---

257 Ruback, Greenberg και Westcott (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 150.
258 Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237.
259 Thompson, K. και A. Medea (1974): Against rape. New York: Farrar, Strauss & Giroux.
260 Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 207.
261 Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, μελέτες 15, 16 και 20.
262 Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, μελέτη 16.

ταιριάζουν με τα χαρακτηριστικά της κατάστασης που βίωσαν, iii) τα θύματα που δεν είχαν προηγούμενες εμπειρίες θυματοποίησης και συνεπώς είναι αναμενόμενο να αναζητήσουν πληροφορίες για το πως θα πρέπει να ενεργήσουν σ' ένα άγνωστο γι' αυτά πεδίο δράσης, iv) τα θύματα με τις περισσότερο αρνητικές παραστάσεις σχετικά με την αντιμετώπιση του θύματος βιασμού από το ποινικό σύστημα, v) τα θύματα που βιώνουν έντονα ψυχολογικά προβλήματα ως αποτέλεσμα του εγκλήματος και συνεπώς είναι σχεδόν ανίκανα για τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης και vi) τα θύματα εγκλημάτων μικρής ή πολύ μεγάλης σοβαρότητας, σε σχέση με τα θύματα εγκλημάτων μέτριου βαθμού σοβαρότητας[263].

Από την έρευνα των Greenberg και Ruback[264] η οποία διεξήχθη με τη μέθοδο της συνέντευξης σε θύματα βιασμού, βρέθηκε ότι το πρώτο πράγμα που τα θύματα δήλωσαν ότι έκαναν αμέσως μετά το βιασμό τους ήταν να μιλήσουν με κάποιο άλλο άτομο (38%). Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονταν, φίλοι (49%), μέλη της οικογένειας (32%) και άγνωστα άτομα (13%). Μόνο το 18% των θυμάτων του δείγματος δήλωσαν ότι το πρώτο πράγμα που έκαναν μετά το βιασμό τους ήταν να καλέσουν την αστυνομία. Στις περιπτώσεις που είχε ειδοποιηθεί η αστυνομία, τα άτομα που ήταν πιθανότερο να την ειδοποιήσουν ήσαν τα θύματα (53%) και ακολουθούσαν τα μέλη της οικογένειάς του και οι φίλοι (25%). Το 40% των υποθέσεων που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, αναφέρθηκαν σε λιγότερο από μια ώρα από τη διάπραξη του εγκλήματος.

Το 78% των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, συμβουλεύτηκαν κάποιο άλλο άτομο πριν πάρουν την απόφαση να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Τα άτομα που συμβούλευσαν συχνότερα το θύμα ήσαν τα μέλη της οικογένειας (26%), οι φίλοι και οι γνωστοί (24%). Τα περισσότερα από τα παραπάνω θύματα συμβουλεύτηκαν να καλέσουν την αστυνομία (75%), ενώ μόνο το 4% συμβουλεύτηκε να μην το κάνει. Στο υπόλοιπο 21% των θυμάτων δόθηκαν άλλου τύπου συμβουλές που δεν αφορούσαν στην αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Από τα θύματα που συμβουλεύτηκαν να καλέσουν την αστυνομία, το 93% ανέφεραν το βιασμό, σε

---

[263] Ruback, Greenberg και Westcott (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 150.
[264] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42. μελέτη 16, σελ. 153 - 154.

σύγκριση με το 60% αυτών που συμβουλεύτηκαν να μην την καλέσουν ή έλαβαν άλλου τύπου συμβουλές. Από τα θύματα που έλαβαν ως συμβουλή να καλέσουν την αστυνομία, το 84% ακολούθησε αυτή τη συμβουλή.

Από τα στοιχεία της παραπάνω έρευνας προκύπτει ξεκάθαρα ότι η κοινωνική επίδραση είναι καθοριστικός παράγοντας πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Τρία στα τέσσερα θύματα συμβουλεύτηκαν τρίτα πρόσωπα πριν πάρουν την απόφαση για αναφορά ή μη του βιασμού τους στην αστυνομία[265].

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Greenberg και Ruback[266], απέδειξαν ότι είναι συχνό φαινόμενο τα θύματα βιασμού να μιλούν με άλλα άτομα μετά το έγκλημα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού ήταν πιθανότερο να μιλήσουν με άλλα άτομα παρά να ειδοποιήσουν την αστυνομία. Ανάμεσα στα θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους αμέσως, τα θύματα που αρχικά μίλησαν με κάποια άλλα άτομα παρουσίασαν μεγαλύτερα ποσοστά αναφοράς, σε σχέση με τα θύματα που αρχικά προέβησαν σε κάποια άλλη ενέργεια. Επίσης, όταν το θύμα μιλά με άλλα άτομα μετά το έγκλημα, τότε υπάρχει μικρότερη καθυστέρηση στην αναφορά. Από τα αποτελέσματα αυτά, είναι λογικό να συμπεράνουμε ότι για ένα σημαντικό αριθμό θυμάτων, η κοινωνική επίδραση επηρεάζει, τόσο την απόφαση για αναφορά του εγκλήματος στη αστυνομία, όσο και την καθυστέρηση της αναφοράς του.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Greenberg και Ruback[267], η οποία διεξήχθη με τη μέθοδο της συνέντευξης σε θύματα βιασμού, υποστήριξαν την ιδέα ότι τα θύματα επηρεάζονται από τρίτα άτομα, τόσο πριν, όσο και μετά από τη λήψη της απόφασης για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Βρέθηκε ότι η συχνότερη πρώτη αντίδραση του θύματος μετά το βιασμό του, ήταν να μιλήσει με κάποια άλλα άτομα, παρά να καλέσει την αστυνομία. Επίσης, βρέθηκε ότι μια σημαντική μειοψηφία θυμάτων (37%) δήλωσε ότι έλαβε συγκεκριμένη συμβουλή σχετικά με την αναφορά στην αστυνομία, προτού πάρει την οριστική του απόφαση. Το παραπάνω ποσοστό προτείνει ότι ένας σημαντικός

---

[265] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42. μελέτη 16, σελ. 155.
[266] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42. μελέτη 15, σελ. 148.
[267] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42. μελέτη 20, σελ. 176.

αριθμός θυμάτων βιασμού υπόκεινται στην επίδραση τρίτων ατόμων κατά το στάδιο λήψης της απόφασής τους για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας προτείνουν ότι η κοινωνική επίδραση αποτελεί ένα σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Επιπλέον, βρέθηκε ότι η υποστήριξη του θύματος από τους άλλους, μπορεί να συνδέεται με την απόφαση του θύματος να προωθήσει ποινικά την υπόθεσή του και με τις πιθανότητες που έχει μια υπόθεση βιασμού να προωθηθεί μέσα στο ποινικό σύστημα. Τέλος, βρέθηκε ότι η κοινωνική επίδραση συνδέεται με τις αλλαγές που κάνουν τα θύματα στον τρόπο ζωής τους, προκειμένου να αντιμετωπίσουν μια μελλοντική θυματοποίησή τους.

3.3.3.2. Ο ρόλος της κανονιστικής επιρροής.

Οι διάφορες κοινωνικές ομάδες έχουν κανόνες με βάση τους οποίους προσδιορίζουν πόσο σοβαρά θεωρούνται τα εγκλήματα και πως τα θύματα και τα τρίτα πρόσωπα θα πρέπει να αντιδρούν σ' αυτά[268]. Η κανονιστική επίδραση μπορεί να ασκηθεί πάνω στα θύματα μ' έναν από τους παρακάτω τρόπους. Πρώτα απ' όλα, τα μέλη της ομάδας μπορεί να εφαρμόσουν άμεση πίεση στα θύματα λέγοντάς τους τι αυτοί θεωρούν ως κατάλληλη συμπεριφορά και ότι η αποτυχία τους να συμμορφωθούν θα καταλήξει στην υποβολή κυρώσεων εναντίον τους. Ο δεύτερος τρόπος άσκησης κανονιστικής πίεσης στα θύματα είναι η υπενθύμιση των κανόνων της ομάδας αναφοράς τους, έτσι ώστε η παραβίαση των κανόνων αυτών να οδηγεί στην πρόβλεψη μιας ενδεχόμενης απόρριψής τους από την ομάδα. Για παράδειγμα, αν ένα μέλος μιας συμμορίας χτυπηθεί από ένα άλλο μέλος της ίδιας συμμορίας, πάνω σε έναν καβγά, είναι πολύ πιθανό η ομάδα να επιβάλλει αυστηρή τιμωρία στο άτομο που θα ορίσει τον εαυτό του ως θύμα και θα αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία.

---

[268] Sparks, Genn και Dodd (1977), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 100.

Υπάρχει ελάχιστη εμπειρική διερεύνηση του ρόλου που παίζει η κανονιστική επίδραση στη λήψη της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Σε μια απ' αυτές τις λίγες μελέτες, οι Feldman-Summers και Ashworth[269] βρήκαν ότι οι κανονιστικοί παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση του θύματος βιασμού για αναφορά. Η έρευνα αυτή, όπως είδαμε και παραπάνω, δε στηρίχθηκε σε πραγματικά θύματα βιασμού, αλλά στις δηλώσεις 400 γυναικών που υπέθεσαν ότι είχαν πέσει θύματα. Ιδιαίτερα, οι κανονιστικές προσδοκίες (π.χ. επιδοκιμασία ή αποδοκιμασία από τους σημαντικούς άλλους) ήταν ο καλύτερος παράγοντας πρόβλεψης των τάσεων των θυμάτων για αναφορά στην αστυνομία. Οι παραπάνω συγγραφείς συμπέραναν ότι αντί να κάνουμε τα αποτελέσματα της αναφοράς πιο ελκυστικά για το θύμα, μέσα από προγράμματα ιατρικής και ψυχολογικής φροντίδας, είναι σημαντικότερο να πείσουμε τα θύματα βιασμού ότι η απόφαση να αναφέρουν υποστηρίζεται από την οικογένεια, τους φίλους και ιδιαίτερα από άτομα όπως ο σύζυγος, με τα οποία το θύμα βιασμού διατηρεί μια στενή διαπροσωπική σχέση[270].

Οι κανονιστικές προσδοκίες, σχετικά με τη συμπεριφορά των θυμάτων, προσδιορίζονται από τη σοβαρότητα του εγκλήματος[271]. Σύμφωνα μ' αυτές τις προσδοκίες, τα λιγότερο σοβαρά εγκλήματα θα πρέπει να αναφέρονται σπάνια στην αστυνομία, ενώ αντίθετα τα σοβαρότερα εγκλήματα θα πρέπει σχεδόν πάντοτε να αναφέρονται στις διωκτικές αρχές. Άρα, για να κατανοήσουμε τις κανονιστικές προσδοκίες θα πρέπει να ερευνήσουμε τις περιστάσεις σχετικά με τη σοβαρότητα του εγκλήματος[272].

3.3.3.3. Ο ρόλος της κοινωνικής υποστήριξης.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, είναι η υποστήριξη που δέχεται από τα άτομα του

---

[269] Feldman-Summers και Ashworth (1981), όπ. π., βλ. σημ. 176.
[270] Feldman-Summers και Ashworth (1981), όπ. π., βλ. σημ. 176, σελ. 67.
[271] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42. σελ. 103.
[272] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42. σελ. 103.

στενού του περιβάλλοντος και κυρίως από τα μέλη της οικογένειάς του. Έχει αποδειχθεί ότι υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στο βιασμό και την επακόλουθη αναταραχή στην οικογένεια του θύματος[273]. Αντίθετα, άλλοι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι δεν ισχύει η παραπάνω υπόθεση[274].

Από την άλλη μεριά, έχει παρατηρηθεί ότι όσο μεγαλύτερο είναι το ποσό της απειλής που δέχεται το θύμα κατά τη διάρκεια του βιασμού του, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα μιας ενδεχόμενης οικογενειακής αναστάτωσης στο σπίτι του[275]. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα κτηνωδών και βάναυσων σεξουαλικών επιθέσεων θεωρούνται λιγότερο ένοχα για το βιασμό τους και συνεπώς λαμβάνουν μεγαλύτερη υποστήριξη από τα μέλη της οικογένειάς τους[276]. Ο βαθμός της κοινωνικής υποστήριξης που λαμβάνουν τα θύματα, μετά το βιασμό τους, έχει προταθεί ότι επηρεάζει σημαντικά την απόφασή τους για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία[277].

Οι άνδρες είναι γνωστό ότι αντιδρούν πολύ αρνητικά στο βιασμό των συζύγων τους[278]. Μερικές φορές ο σύζυγος δείχνει ελάχιστη κατανόηση και κατηγορεί άδικα το θύμα για το βιασμό του[279]. Ακόμη και όταν ένας βιασμός έχει συμβεί χωρίς την παραμικρή πρόκληση της γυναίκας, μερικοί σύζυγοι δεν μπορούν να συνεχίσουν τη συζυγική σχέση. Θεωρούν κάθε σεξουαλική σχέση ανάμεσα στη γυναίκα τους και κάποιον άλλον άνδρα, ως συζυγική απιστία, ακόμη και αν αυτό έχει συμβεί παρά τη θέλησή της. Συνεπώς, είναι πολύ συχνό το φαινόμενο να τερματίζεται ο γάμος με την έκδοση διαζυγίου, μετά από ένα βιασμό (Weis και Borges[280], Brodyaga et al.[281], Willis[282],

---

273 Miller, W.R., M. Williams και M.H. Bernstein (1982): The effects of rape on marital and sexual adjustment. *American Journal of Family Therapy*, τομ. 10, σελ. 51 - 58.
274 Resick, P.A., K.S. Calhoun, B.A. Atkeson και E.M. Ellis (1981): Social adjustment in victims of sexual assault. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, τομ. 49, σελ. 705 - 712.
275 Frank, E., M.S. Turner και B. Stewart (1980): Initial response to rape: The impact of factors within the rape situation. *Journal of Behavioral Assesment*, τομ. 2, σελ. 39 - 53.
276 Frank, Turner και Stewart (1980), όπ. π., βλ. σημ. 275.
277 Ruback, Greenberg και Westcott (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 150.
278 Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3.
279 Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43.
280 Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43, σελ. 105.
281 Brodyaga, Gates, Singer, Tucker και White (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 430, σελ. 289.
282 Willis, E. (1975): Rape on trial. *Rolling Stone*, τομ. 28, σελ. 38 - 41 και 79 - 81.

Brownmiller[283]). Ακόμη και τα αγόρια με τα οποία τα βιασμένα κορίτσια έχουν δεσμό, αντιδρούν αρνητικά και πολλές φορές διαλύουν τη σχέση[284].

3.3.4. Οι παραστάσεις του θύματος.

Στην παράγραφο αυτή θα γίνει μια προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος και στην απόφασή του για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, θα εστιάσουμε τη μελέτη μας στις παραστάσεις του θύματος για την αστυνομία και το ποινικό σύστημα γενικότερα, καθώς και στις παραστάσεις των θυμάτων για το ρόλο του φύλου τους. Οι Feldman-Summers και Norris[285] απέδειξαν ότι οι παραστάσεις και τα πιστεύω των θυμάτων σχετικά με το έγκλημα του βιασμού, δεν επηρεάζουν την απόφασή τους για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

3.3.4.1. Οι παραστάσεις για την αστυνομία και το ποινικό σύστημα, γενικότερα.

Έχει αποδειχθεί, από τους Ashworth και Feldman-Summers[286], ότι η συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών πιστεύει ότι η αστυνομία είναι αναποτελεσματική στο χειρισμό υποθέσεων βιασμού και ότι τα αποτελέσματα της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία είναι σε γενικές γραμμές αρνητικά για το θύμα του εγκλήματος.

Λόγω της αρνητικής αντιμετώπισης του θύματος βιασμού από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, πολλές γυναίκες δεν αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, από το φόβο μιας ενδεχόμενης δεύτερης θυματοποίησής τους μέσα στο

---

283 Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 9, σελ. 130.
284 Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3.
285 Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.
286 Ashworth και Feldman-Summers (1978), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 356.

ποινικό σύστημα. Συνεπώς, οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού είναι πολύ διαφορετικοί απ' αυτούς που επηρεάζουν την αναφορά των θυμάτων των υπόλοιπων εγκλημάτων βίας[287]. Σύμφωνα με τη δήλωση ενός θύματος βιασμού που ανέφερε το έγκλημα στην αστυνομία: «Ο βιασμός ήταν πιθανόν το λιγότερο τραυματικό περιστατικό... Αν βιαστώ πάλι... δεν πρόκειται να τον αναφέρω στην αστυνομία, λόγω του όλου υποβιβασμού»[288].

> Αν το μοναδικό ενδιαφέρον της γυναίκας είναι ο εαυτός της και η ενδεχόμενη ανάρρωσή της από την εμπειρία, τότε είναι προτιμότερο να συμβουλευτεί να μην καταγγείλει[289].

Τα θύματα βιασμού δεν αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία λόγω του φόβου τους για μια ενδεχόμενη αρνητική αντιμετώπιση και μεταχείρισή τους από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου (Thompson και Medea[290], Brodyaga et. al.[291]). Τα θύματα βιασμού, μέσα στο ποινικό σύστημα, πολλές φορές αισθάνονται ότι είναι αυτά που δικάζονται και όχι ο βιαστής τους. Ο συνήγορος υπεράσπισης υποβάλλει ταπεινωτικές και εξευτελιστικές ερωτήσεις στο θύμα, όπως για παράδειγμα, αν φορούσε εσώρουχα κατά τη διάρκεια του βιασμού, αν φορούσε προκλητικά ρούχα, αν είχε οργασμό και αν ευχαριστήθηκε τη σεξουαλική πράξη[292].

Αν τα θύματα θεωρήσουν ως ενδεχόμενο τον ψυχικό τους τραυματισμό, κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, είναι πολύ πιθανό να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία[293]. Η παραπάνω πρόταση επιβεβαιώθηκε ερευνητικά και από τους Byrnes και Kendall[294], οι οποίοι διαπίστωσαν ότι τα θύματα βιασμού που δεν είχαν αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία πίστευαν ότι η αστυνομία θα αμφισβητούσε τις μαρτυρίες τους ή ότι η αναφορά του εγκλήματος δε θα τους επέφερε κανένα απολύτως

---

[287] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340.
[288] Griffin (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13, σελ. 30.
[289] Greer (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 59, σελ. 380.
[290] Thompson και Medea (1974), όπ. π., βλ. σημ. 259.
[291] Brodyaga, Gates, Singer , Tucker και White (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 430, σελ. xi.
[292] Peretti, P.O. και N. Cozzens (1983): Characteristics of female rapees not reporting and reporting the first incidence of rape. *Corrective and Social Psychiatry,* τομ. 29, σελ. 82 - 87.
[293] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 173.
[294] Byrnes, S. και S. Kendall (1993): Only a witness. Στο P.W. Easteal (eds.): Without consent: Confronting adult sexual violence. Australian Institute of Criminology, Conference Proceeding Series, τομ. 20, σελ. 55 - 66.

όφελος. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι τα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία και η υπόθεσή τους έφτασε στο ακροατήριο, διαπίστωσαν ότι η επαφή τους με το ποινικό σύστημα ήταν στην καλύτερη περίπτωση απογοητευτική και στη χειρότερη ένας εφιάλτης. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες το θύμα θυματοποιείται για δεύτερη φορά και αυτή η δεύτερη θυματοποίηση, πολλές φορές, είναι σοβαρότερη από το ίδιο το έγκλημα. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, τα θύματα βιασμού αποθαρρύνονται να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία και προτιμούν να αντιμετωπίσουν με άλλους τρόπους την κατάσταση.

Η ανάρμοστη και προκατειλημμένη αντιμετώπιση του θύματος βιασμού από το ποινικό σύστημα, οδηγεί πολλά θύματα στην απόφαση να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία και έχει ως συνέπεια οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την αναφορά του βιασμού να διαφέρουν κατά πολύ απ' αυτούς που επηρεάζουν την απόφαση του θύματος για αναφορά άλλων εγκλημάτων βίας[295].

Έχει υπολογιστεί ότι το 80% του συνόλου των διαπραττόμενων βιασμών δεν αναφέρονται στην αστυνομία, λόγω του ότι τα θύματα συνήθως επιθυμούν να αποφύγουν την ταπείνωση που ενδεχομένως θα υποστούν από τη λεπτομερή περιγραφή του περιστατικού, που καλούνται να κάνουν, στην αστυνομία και στο ακροατήριο[296].

Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη:

> Ο τεράστιος σκοτεινός αριθμός που παρουσιάζει το έγκλημα του βιασμού οφείλεται στην παράσταση των θυμάτων περί ακαταλληλότητας της ποινικής δικαιοσύνης να τους δώσει ικανοποιητική λύση[297].

Το μοντέλο που παρουσιάζεται από τους Greenberg και Ruback[298], προτείνει ότι δεν είναι μόνο το μέγεθος του πόνου και της θλίψης του θύματος που μπορεί να εξηγήσει τις πρακτικές αναφοράς, αλλά είναι και η πίστη ότι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία μπορεί να μειώσει αυτόν τον πόνο. Επιβεβαίωση αυτής της πρότασης έρχεται από τους Dukes και Mattley[299], οι οποίοι βρήκαν ότι τα θύματα βιασμού είναι πιθανότερο

---

[295] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340.
[296] Ploscowe, M. (1968): Rape. Στο E. Saragrin και MacNamara (eds.): Problems of sex behavior. New York: Thomas Y. Cromwell.
[297] Δσκαλάκης (1985), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 2, σελ. 102.
[298] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 202.
[299] Dukes και Mattley (1977), όπ. π., βλ. σημ. 178.

να αναφέρουν το έγκλημα όταν βιώνουν αισθήματα φόβου, καθώς και όταν προσδοκούν μια θετική αντιμετώπιση από την αστυνομία.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Burgess και Holmstrom[300] έδειξαν να αμφισβητούν την υπόθεση ότι τα θύματα βιασμού δεν αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, λόγω των αρνητικών τους παραστάσεων γι' αυτήν. Το στερεότυπο που κυριαρχεί στις συλλογικές αναπαραστάσεις είναι ότι η αστυνομία αντιμετωπίζει αρνητικά το θύμα βιασμού. Το υποβιβάζει, το ταπεινώνει, δεν πιστεύει τις μαρτυρίες του, δεν πιστεύει στην αθωότητά του και ασχολείται με λεπτομέρειες του βιασμού, που έχουν σεξουαλικό περιεχόμενο, τις οποίες και απολαμβάνει.

Σε αντίθεση με το παραπάνω στερεότυπο, από την έρευνα των Burgess και Holmstrom προέκυψε ότι η πλειοψηφία των θυμάτων, που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, μίλησαν πολύ ευνοϊκά για τον τρόπο που αντιμετωπίστηκαν. Πιο συγκεκριμένα, τα 2/3 των θυμάτων δήλωσαν ότι η αστυνομία τα αντιμετώπισε καλά. Από εκεί και πέρα, υπήρξαν και μερικά θύματα τα οποία περιέγραψαν την αντιμετώπιση της αστυνομίας ως «εξαιρετική», «εξυπηρετική» και «απίστευτα ευγενική».

Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας, στην πραγματικότητα, δεν αμφισβητούν την υπόθεση ότι τα θύματα βιασμού δεν αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία λόγω των αρνητικών στάσεων που έχουν απέναντί της. Αυτό γιατί η έρευνα διεξήχθη σε θύματα που είχαν αναφέρει το περιστατικό και συνεπώς οι παραστάσεις τους είναι διαμορφωμένες από την πραγματική τους επαφή με την αστυνομία. Αυτό, όμως, δε σημαίνει ότι τα θύματα είχαν τις ίδιες παραστάσεις για την αστυνομία και πριν την επαφή τους μαζί της. Και αν ακόμη είχαν θετικές παραστάσεις για τη λειτουργία της αστυνομίας, σ' αυτό θα μπορούσε ίσως να αποδοθεί το γεγονός ότι τελικά ανέφεραν το βιασμό τους.

Αυτό που σε κάθε περίπτωση είναι καθοριστικό για το ζήτημα που εξετάζουμε, είναι οι παραστάσεις των θυμάτων βιασμού για την αστυνομία πριν την αναφορά του εγκλήματος. Αυτές είναι οι παραστάσεις που μπορεί να έχουν καθοριστική επίδραση στην απόφαση του θύματος, ανεξάρτητα αν οι παραστάσεις αυτές, μετά την επαφή με την αστυνομία, άλλαξαν, αλλοιώθηκαν ή έμειναν αμετάβλητες.

---

[300] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237.

Η έρευνα των Skelton και Burkhart[301], η οποία όπως είδαμε παραπάνω στηρίχθηκε σ' ένα δείγμα 128 φοιτητριών από τις οποίες ζητήθηκε να υποθέσουν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι παραστάσεις των υποτιθέμενων θυμάτων αναφορικά με την αστυνομία, δεν αποτελούν παράγοντα επηρεασμού της απόφασής τους για αναφορά του εγκλήματος.

Μια άλλη έρευνα[302], η οποία έλαβε χώρα στις Η.Π.Α. και στηρίχθηκε σε αποτελέσματα θυματολογικού περιεχομένου, καθώς και σε αναδρομικές συνεντεύξεις σε βάθος με 12 θύματα βιασμού, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων είναι απρόθυμα να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία. Οι κυριότεροι παράγοντες αυτής της συμπεριφοράς των θυμάτων βρέθηκε να είναι τα συναισθήματα φόβου που βιώνουν τα θύματα σχετικά με την ενδεχόμενη αρνητική αντιμετώπισή τους από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου, καθώς και μια νοητικού περιεχομένου διαδικασία ελαχιστοποίησης της σοβαρότητας της θυματοποίησής τους.

Οι Steketee και Austin[303] υποστήριξαν ότι οι παραστάσεις και οι προσδοκίες των θυμάτων για τη λειτουργία του ποινικού συστήματος μπορεί να παίξουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της απόφασής τους για αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία. Σημαντικές για την αναφορά του βιασμού είναι οι προηγούμενες εμπειρίες του θύματος σε σχέση με το ποινικό σύστημα. Τα θύματα που οι προηγούμενες εμπειρίες τους με το ποινικό σύστημα ήσαν θετικές, είναι πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία σε σχέση με τα θύματα που οι εμπειρίες τους ήσαν αρνητικές.

Όμως, τα περισσότερα θύματα βιασμού, λόγω του ότι θυματοποιούνται για πρώτη φορά, δεν αντλούν τις παραστάσεις του για το ποινικό σύστημα από προσωπικές τους εμπειρίες, αλλά από τις εμπειρίες άλλων θυμάτων, τρίτων ατόμων, καθώς και από τις αναφορές των μέσων ενημέρωσης[304]. Προκειμένου το θύμα να αποφασίσει αν θα αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία, θα στηριχθεί στις προσδοκίες και τα πιστεύω του σχετικά

---

[301] Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 71.
[302] Biaggio, Brownell και Watts (1991), όπ. π., βλ. σημ. 248.
[303] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44.
[304] Katz, J.H. (1984): No fairy godmother, no magic wards - The hearing process after rape. California: R. & E. Publihers.

με τον τρόπο που θα το αντιμετωπίσει η αστυνομία, οι δικηγόροι και οι δικαστές[305]. Η προβλεπόμενη, από το θύμα, καθυστέρηση της δίκης μπορεί να το οδηγήσει στην απόφαση να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία[306].

Τα αποτελέσματα της έρευνας της Lizotte[307] απέδειξαν ότι όταν το θύμα βιασμού προβλέψει έναν ενδεχόμενο ψυχολογικό του τραυματισμό από τα όργανα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, τότε είναι σχεδόν απίθανο να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία. Ο παραπάνω παράγοντας δε βρέθηκε να είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην πρόβλεψη της αναφοράς των άλλων εγκλημάτων επιθετικής βίας.

Σημαντικότατα είναι τα συμπεράσματα στα οποία κατάληξε η υποδειγματική έρευνα των Dukes και Mattley[308]. Το δείγμα της έρευνας αυτής συγκροτήθηκε από 45 θύματα βιασμού, της περιοχής του Colorado των Η.Π.Α., τα οποία είχαν την δυσάρεστη εμπειρία του εγκλήματος στο χρονικό διάστημα ανάμεσα στην 1η Ιανουαρίου του 1973 και την 1η Ιουνίου του 1975. Από το σύνολο των θυμάτων του δείγματος, τα 25 είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ενώ τα υπόλοιπα 20 δεν είχαν προβεί σ' αυτήν την ενέργεια. Οι ηλικίες των θυμάτων του δείγματος κυμαίνονταν από 15 έως 55 έτη. Το δείγμα της έρευνας δεν ήταν αντιπροσωπευτικό του ευρύτερου πληθυσμού και αυτό για οικονομικούς λόγους. Η συλλογή του δείγματος έγινε με εθελοντική πρόσκληση των θυμάτων μέσω ανακοινώσεων από τα μέσα ενημέρωσης, αγγελιών στον τύπο και ταχυδρομικών προσκλήσεων σε διάφορες γυναικείες οργανώσεις. Σίγουρα η παραπάνω διαδικασία συγκρότησης του δείγματος της έρευνας δεν ήταν και η καλύτερη που θα μπορούσε να εφαρμοστεί και αυτό γιατί τα θύματα που τελικά αποφάσισαν να συμμετέχουν στην έρευνα δεν αντιπροσωπεύουν το μέσο θύμα βιασμού.

Η παραπάνω έρευνα πρότεινε και απέδειξε ερευνητικά ένα θεωρητικό μοντέλο πρόβλεψης της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Σύμφωνα μ' αυτό το μοντέλο, όταν τα θύματα βιασμού βιώνουν έντονους φόβους σχετικά με μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη, χωρίς οι φόβοι τους αυτοί να αντισταθμίζονται από τους φόβους τους για μια

---

[305] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44.
[306] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44.
[307] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 184.
[308] Dukes και Mattley (1977), όπ. π., βλ. σημ. 178.

ενδεχόμενη δημοσιοποίηση του βιασμού τους στην οικογένεια και το ευρύτερο κοινό, και οι παραστάσεις τους για το ποινικό σύστημα και την αστυνομία, ειδικότερα, είναι θετικές και έχουν διαμορφωθεί από αξιόπιστες πηγές (π.χ. προσωπικές εμπειρίες, μαρτυρίες ατόμων του στενού του περιβάλλοντος, κ.λπ.), τότε τα θύματα είναι πολύ πιθανό να αναζητήσουν καταφύγιο στην αστυνομία, μέσω της πρακτικής της αναφοράς του εγκλήματος. Το παραπάνω θεωρητικό μοντέλο βρέθηκε ότι ήταν ικανό να προβλέψει τις πρακτικές αναφοράς του 87% των υποθέσεων του δείγματος.

Σύμφωνα με την παραπάνω έρευνα, η μεταβλητή των παραστάσεων του θύματος βιασμού για την αστυνομία δομήθηκε με βάση τρεις επιμέρους μεταβλητές: i) το «ενδιαφέρον» (concern) που δείχνει η αστυνομία για το θύμα του βιασμού. ii) την «αποτελεσματικότητα» (efficiency) της αστυνομίας στην αντιμετώπιση υποθέσεων αυτού του τύπου και iii) την πηγή των παραστάσεων του θύματος σχετικά με το ενδιαφέρον και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας. Η πηγή των παραστάσεων του θύματος βιασμού για την αστυνομία αποτελεί καθοριστικό παράγοντα λήψης της απόφασης για αναφορά. Οι προϊδεάσεις του θύματος σχετικά με τον τρόπο που η αστυνομία χειρίζεται τις υποθέσεις αυτού του τύπου σχηματίζονται σε προηγούμενα, της διάπραξης του βιασμού, στάδια. Η έκταση του κατά πόσο το θύμα θα εμπιστευτεί αυτές τις παραστάσεις εξαρτάται από το πόσο αξιόπιστη είναι η πηγή τους. Η πλέον αξιόπιστη πηγή είναι οι προσωπικές εμπειρίες του θύματος σε σχέση με την αστυνομία και το ποινικό σύστημα γενικότερα, ακολουθούν οι παραστάσεις που διαμορφώθηκαν από αφηγήσεις εμπειριών ατόμων του στενού περιβάλλοντος του θύματος και τέλος οι παραστάσεις που διαμορφώθηκαν από πληροφορίες που διοχετεύτηκαν από τα μέσα ενημέρωσης.

3.3.4.2. Οι παραστάσεις για το ρόλο του φύλου.

Σύμφωνα με τη φεμινιστική προσέγγιση του εγκλήματος του βιασμού, οι γυναίκες που αποτυγχάνουν να δράσουν με βάση τις παραδοσιακές αξίες του ρόλου του φύλου τους (π.χ. παθητικότητα, ευαισθησία, αγνότητα, σεμνότητα, παρθενία, πίστη, αφοσίωση, κ.λπ.)

και ταυτόχρονα πέφτουν θύματα βιασμού, δεν έχουν μεγάλες πιθανότητες να προστατευτούν επαρκώς από το νόμο[309]. Από την άλλη μεριά, έχει υποστηριχθεί ότι αν τα θύματα βιασμού είναι συμβατά με τις παραδοσιακές αξίες του ρόλου του φύλου τους (π.χ. είναι έγγαμα ή ανήλικα και προστατευόμενα μέλη ενός ενήλικου άνδρα), τότε έχουν αυξημένες πιθανότητες να τύχουν πλήρους προστασίας από το νόμο[310].

Η πλειοψηφία των θυμάτων βιασμού είναι γυναίκες. Οι γυναίκες στα πλαίσια της κοινωνίας μας κοινωνικοποιούνται με βάση ορισμένες αρχές που τις υποβάλλουν στην κυριαρχία των ανδρών. Μια γυναίκα από τη στιγμή της γέννησής της βρίσκεται συνεχώς κάτω από την κυριαρχία ενός άνδρα (π.χ. πατέρα, αδελφού, συζύγου). Πολλοί ερευνητές προτείνουν ότι η κοινωνικοποίηση της γυναίκας στο ρόλο του φύλου της παράγει συναισθήματα αδυναμίας σχετικά με τη θυματοποίηση (Brownmiller[311], Griffin[312], Russell[313]). Αυτή η κοινωνικοποίηση στο ρόλο του φύλου, σύμφωνα με τον Lizotte[314], θα μπορούσε να αποθαρρύνει τα θύματα βιασμού να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία.

> ... διδάσκονται συστηματικά τις θηλυκές αρετές της συμπεριφοράς της γυναικείας φύσης, ιδιαίτερα να είναι υπάκουες στους άνδρες[315].

Το πολιτιστικά αποδεκτό και καθιερωμένο, μέσω της κοινωνικοποίησης, πρότυπο της γυναικείας αδυναμίας και κατωτερότητας, σε αντίθεση με το εξουσιαστικό πρότυπο της ανδρικής κυριαρχίας, δεν είναι αποδεκτό μόνο από τον ανδρικό πληθυσμό αυτού του πλανήτη. Είναι εξίσου αποδεκτό και από τη συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών. Κάθε απόκλιση απ' αυτά τα πρότυπα είναι και μια περιθωριοποίηση των δρώντων υποκειμένων που την αναλαμβάνουν. Οι γυναίκες έχουν το δικό τους ποσοστό ευθύνης για την αναπαραγωγή της κατωτερότητάς τους μέσα στην κοινωνία και της υποταγής τους στην κυρίαρχη ανδρική κοινωνική κουλτούρα. Με βάση την παραπάνω κουλτούρα, ο άνδρας δρα, ενεργεί, αποφασίζει, δημιουργεί, διεκδικεί, επιβάλλεται, καταπιέζει, βιάζει, ενώ

---

[309] Myers και LaFree (1982), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 182.
[310] Myers και LaFree (1982), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 182.
[311] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 9.
[312] Griffin (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.
[313] Russell, D. (1975): The politics of rape. New York: Stein and Day.
[314] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 171.
[315] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43, σελ. 106.

αντίθετα η γυναίκα, παρακολουθεί, υφίσταται, υπομένει, διατάσσεται, διεκδικείται, καταπιέζεται, ταπεινώνεται και βιάζεται καθημερινά.

Η κοινωνικοποίηση των γυναικών στον κυρίαρχο ρόλο του φύλου τους, καθιστά τα θύματα βιασμού επιρρεπή στο να θεωρήσουν τη θυματοποίησή τους ως δική τους ευθύνη[316]. Σύμφωνα με την Jackson[317], οι γυναίκες είναι κοινωνικοποιημένες με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να πιστεύουν ότι είναι οι κατά κύριο λόγο υπεύθυνες για να ελέγξουν τις καταστάσεις που δημιουργούνται στις σχέσεις τους με τους άνδρες. Τέλος, έχει υποστηριχθεί ότι από τις γυναίκες αναμένεται να είναι, την ίδια στιγμή, σεξουαλικά ελκυστικές και ευγενικές (Weis και Borges[318], Brownmiller[319], Griffin[320], Kanin[321]).

Η απόφαση μιας γυναίκας να αναφέρει το βιασμό της στην αστυνομία προϋποθέτει μια ανοιχτή σύγκρουση με κάποιον άνδρα. Οι γυναίκες δεν έχουν κοινωνικοποιηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναλαμβάνουν συγκρουσιακούς και ενεργητικούς ρόλους. Έχουν κοινωνικοποιηθεί σε περισσότερο παθητικούς ρόλους, που πολλές φορές τις καθιστούν ανίκανες να αναλάβουν δράση και μάλιστα απέναντι στο ανδρικό σύμβολο της κυριαρχίας. Ο φόβος και η αναστολή αποτελούν κεντρικά χαρακτηριστικά της συμβατικής θηλυκότητας[322].

Οι παραστάσεις της μέσης γυναίκας για το ρόλο του φύλου της την καθιστούν ανίκανη να αναλάβει πρωτοβουλίες και την καθυποτάσσουν στη σιωπή, στην υπομονή, στην υπακοή και στην παθητικότητα. Της δημιουργούν συναισθήματα αντικειμενικής κοινωνικής αναπηρίας και της επιβάλλουν το αυτονόητο της παθητικότητας και το αδιανόητο της ανάληψης δράσης. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, η ανάληψη δράσης μιας γυναίκας θύματος βιασμού εναντίον του βιαστή της μπορεί να φαντάζει στα μάτια της ως αδιανόητη. Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι οι αρνητικές

316 Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93, σελ. 464.
317 Jackson, C.S. (1973): Forcible rape: A consideration of the basic issues. Αδημοσίευτη μελέτη, National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, Washington, D.C.
318 Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43.
319 Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 9.
320 Griffin (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.
321 Kanin (1957), όπ. π., βλ. σημ. 105.
322 Fisher, S. (1973): The female orgasm: Psychology, physiology, fantasy. New York: Basic Book, σελ. 122.

παραστάσεις των γυναικών για το ρόλο του φύλου τους τις καθιστά ανίκανες να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, όταν αυτές πέσουν θύματα βιασμού.

Η έρευνα των Skelton και Burkhart[323] κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όσο περισσότερο φιλελεύθερες είναι οι στάσεις των υποτιθέμενων θυμάτων αναφορικά με το ρόλο του φύλου τους, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να ορίσουν το περιστατικό ως βιασμό και συνεπώς να το αναφέρουν στην αστυνομία.

Επίσης, έχει αποδειχθεί ότι όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο ισότητας των δύο φύλων μέσα σε μια κοινωνία, τόσο αυξάνονται τα ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, καθώς και ότι οι κοινωνίες με υψηλά ποσοστά διαζευγμένων γυναικών παρουσιάζουν και υψηλά ποσοστά αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού[324].

Σημαντικότατη, στη διερεύνηση της επίδρασης των παραστάσεων για το ρόλο του γυναικείου φύλου πάνω στην απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, είναι η έρευνα των Orcutt και Faison[325]. Για να ελέγξουν τις υποθέσεις της έρευνάς τους, εξέτασαν ερευνητικά στοιχεία σχετικά με τις κοινωνικές στάσεις απέναντι στους ρόλους των φύλων και την ποινική θυματοποίηση, για τις δεκαετίες του 1970 και 1980, όπως αυτές κατεγράφησαν στις Η.Π.Α. Η έρευνα αυτή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η σταδιακή αλλαγή των παραστάσεων του κοινού σχετικά με το ρόλο του γυναικείου φύλου και τη χαμηλή θέση της γυναίκας στην κοινωνία, είχε ως αποτέλεσμα τη διεύρυνση του κοινωνικού ορισμού του βιασμού και την αύξηση των ποσοστών αναφοράς του στην αστυνομία.

Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η αλλαγή των παραστάσεων του κοινού σχετικά με τη γυναίκα και το βιασμό της, καθώς και η σταδιακή κατάρρευση των μύθων του βιασμού στη συνείδηση του κοινού, είχαν μεγαλύτερη επίδραση στην αύξηση των ποσοστών αναφοράς των βιασμών μεταξύ γνωστών και συγγενικών ατόμων. Η αλλαγή των κοινωνικών στάσεων αναφορικά με το ρόλο του γυναικείου φύλου και η σταδιακή μετατόπιση και διεύρυνση του κοινωνικού ορισμού του βιασμού, δε βρέθηκαν να έχουν

---

[323] Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 71.

[324] Reed, M.D. (1987): Female sensitization and the reporting of forcible rape in the United States. Southern Methodist University, American Sociaty of Criminology, Annual Proceedings.

[325] Orcutt και Faison (1988), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 107.

καμιά απολύτως επίδραση στην αύξηση των ποσοστών αναφοράς των βιασμών μεταξύ άγνωστων ατόμων.

Ένα άλλο συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε η έρευνα των Orcutt και Faison είναι ότι η σταδιακή υποχώρηση των παραδοσιακών αντιλήψεων αναφορικά με το ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία, που επικρατούν μεταξύ των ανδρών, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αύξηση των ποσοστών αναφοράς των βιασμών μεταξύ γνωστών και συγγενικών προσώπων. Έχει αποδειχθεί ότι η λήψη απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία είναι μια διαπροσωπική διαδικασία, κατά την οποία το θύμα ψάχνει για συμβουλές και υποστήριξη από τα άτομα του κοινωνικού του περιβάλλοντος[326]. Συνεπώς, τόσο οι άνδρες, όσο και οι γυναίκες, μπορεί να έχουν σημαντική επίδραση στην απόφαση των θυμάτων για το χαρακτηρισμό μιας σεξουαλικής επίθεσης ως βιασμού, καθώς και στις μεταγενέστερες αντιδράσεις και αποφάσεις τους σχετικά με την αντιμετώπιση του εγκλήματος.

Τέλος, από την παραπάνω έρευνα, βρέθηκε ότι η αλλαγή των κοινωνικών στάσεων σε σχέση με το ρόλο της γυναίκας μέσα στην κοινωνία, έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των ποσοστών αναφοράς των βιασμών μεταξύ γνωστών και συγγενών, στους οποίους υπάρχει έντονη άσκηση βίας ή απειλής του θύματος (π.χ. απειλή του θύματος με κάποιο όπλο). Αυτή η μείωση στα ποσοστά αναφοράς της παραπάνω κατηγορίας βιασμών μπορεί να αιτιολογηθεί με βάση την αύξηση των ποσοστών αναφοράς των λιγότερο βίαιων βιασμών μεταξύ γνωστών και συγγενικών προσώπων, γεγονός που επήλθε από τον επαναπροσδιορισμό του περιεχομένου του βιασμού και από τη διεύρυνση του κοινωνικού του ορισμού. Συνεπώς, συμπεριφορές που κατά το παρελθόν δε θεωρούνταν βιασμοί, τώρα θεωρούνται ως τέτοιοι και συνεπώς αναφέρονται συχνότερα στην αστυνομία.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η σταδιακή αλλαγή των παραδοσιακών κοινωνικών στάσεων σχετικά με το ρόλο του γυναικείου φύλου, έχει ως αποτέλεσμα τη διάβρωση των μύθων αναφορικά με το έγκλημα του βιασμού, καθώς και την αμφισβήτηση των κυρίαρχων στερεοτύπων που σχετίζονται με το έγκλημα αυτό. Τα

---

[326] Holmstrom, L.L. και A.W. Burgess (1978): The victim of rape: Institutional reactins. New York: Wiley.

παραπάνω έχουν ως συνέπεια τη διεύρυνση του κοινωνικού ορισμού του βιασμού και τη συνακόλουθη αύξηση των ποσοστών αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος και ιδιαίτερα ορισμένων μορφών του που μέχρι σήμερα παρέμεναν στο σκοτάδι.

3.3.5. Τα συναισθήματα του θύματος μετά το βιασμό.

Στην παράγραφο αυτή θα γίνει μια προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στα συναισθήματα του θύματος βιασμού και στην αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, θα εστιάσουμε την προσοχή μας στα συναισθήματα φόβου του θύματος για τα αντίποινα του δράστη, στα συναισθήματα ενοχής, καθώς και σε άλλα συναισθήματα που βιώνει το θύμα, όπως το άγχος, οι έντονες φοβίες, ο θυμός, κ.λπ.

> Η ντροπή, η σεμνοτυφία, η αμηχανία μπροστά στους γείτονες και τους συγγενείς ευνοούν τη μη-καταγγελία[327].

Οι ψυχολογικές συνέπειες που υφίστανται τα θύματα τετελεσμένου βιασμού, έχει παρατηρηθεί ότι είναι οι σοβαρότερες, σε σχέση με τα θύματα όλων των υπόλοιπων εγκλημάτων[328]. Σύμφωνα με τους Steketee και Austin[329], ένα στα πέντε θύματα βιασμού αποπειράται να αυτοκτονήσει. Τα μετά-τραυματικά συμπτώματα των θυμάτων βιασμού είναι εκτεταμένα και περιλαμβάνουν εξακολουθητικές αναπαραστάσεις του συμβάντος, μέσω εικόνων, αναμνήσεων και ονείρων, φοβίες συνδεδεμένες με το βιασμό, συναισθηματικές φορτίσεις, δυσκολίες στον ύπνο, δυσκολίες συγκέντρωσης και εκρηκτικές αντιδράσεις[330]. Επιπρόσθετες συνέπειες του βιασμού στο θύμα είναι το γενικευμένο άγχος, η κατάθλιψη, οι σεξουαλικές δυσλειτουργίες και η ανικανότητα για

---

[327] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 14, σελ. 130.
[328] Kilpatrick, D.G., C.L. Best, L.J. Veronen, A.E. Amick, L.A. Villaponteaux και G.A. Ruff (1985): Mental health correlates of criminal victimization: A random community survey. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, τομ. 53, σελ. 866 - 873.
[329] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44.
[330] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44.

αποτελεσματική λειτουργία στο σπίτι, στη δουλειά και στις κοινωνικές δραστηριότητες[331].

Το παραπάνω ψυχολογικό κλίμα καθιστά το θύμα ανίκανο να αποφασίσει να αναλάβει πρωτοβουλίες για την υπέρβαση της κρίσης. Από την έρευνα του Fishman[332] βρέθηκε ότι ο κυρίαρχος λόγος (27%) που οδήγησε τα θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων στην απόφαση να μην αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, ήταν η κακή ψυχολογική και συναισθηματική τους κατάσταση.

3.3.5.1. Ο φόβος του θύματος για τα αντίποινα του δράστη.

Ο φόβος των αντιποίνων του δράστη, έχει διαπιστωθεί ότι είναι ένα από τα κυρίαρχα συναισθήματα των θυμάτων βιασμού[333]. Συνεντεύξεις με θύματα βιασμού, που έλαβαν χώρα στο Κέντρο υποδοχής θυμάτων Beth του Ισραήλ, έδειξαν ότι τα 7 από τα 12 θύματα βιασμού είχαν έντονους φόβους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση εκ μέρους του δράστη ή της οικογένειάς του[334]. Ο φόβος του θύματος για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη είναι μια δύναμη που παραλύει το θύμα βιασμού και ασκεί έντονη επίδραση στις αποφάσεις που θα λάβει αμέσως μετά το έγκλημα[335]. Έχει αποδειχθεί ότι αυτού του τύπου οι φόβοι αποτελούν σημαντικό παράγοντα αποθάρρυνσης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία[336]. Το παραπάνω, βρέθηκε ιδιαίτερα να ισχύει στα θύματα που ανήκουν σε κάποια μειονότητα, όπου το 75% των θυμάτων αυτής της κατηγορίας δήλωσαν ότι ο φόβος των αντιποίνων του δράστη είναι ο σημαντικότερος

---

331 Steketee, G. και E.B. Foa (1987): Rape victims: Post-traumatic stress responses and their treatment. *Journal of Anxiety Disorders*, τομ. 1, σελ. 69 - 86.
332 Fishman (1979), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 80.
333 Veronen, L.J. και D.G. Kilpatrick (1983): Stress management for rape victims. Στο D. Meichenbaum και M.E. Jaremko (eds.): Stress reduction and prevention. New York: Plenum.
334 Silverman και Bowie (1986): From out of the shandow: Disclosing the patterns and circumstances of rape victimization.
335 Viano, E. (1983): Violence, victimization, and social change: A socio-cultural and public policy analysis. *Victimology*, τομ. 8, σελ. 54 - 79.
336 Dukes και Mattley (1977), όπ. π., βλ. σημ. 178.

λόγος που τα οδήγησε στην απόφαση να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία[337].

Από την έρευνα των Hindelang και Davis[338], που βασίσθηκε σε αυτό-αναφορές των ίδιων θυμάτων, βρέθηκε ότι το 75% των θυμάτων τετελεσμένου βιασμού που ανήκαν σε φυλετικού τύπου μειονότητες, έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, το φόβο τους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη, η οποία θα στρέφεται είτε εναντίον τους, είτε εναντίον της οικογένειάς τους.

Στοιχεία που αποδεικνύουν την επίδραση που έχει ο φόβος και το αίσθημα του ευάλωτου, που βιώνει το θύμα μετά το έγκλημα, πάνω στην απόφασή του για αναφορά, μπορούμε να βρούμε στην έρευνα των Dukes και Mattley[339], οι οποίοι βρήκαν ότι τα θύματα που αναφέρουν το βιασμό του, σε αντίθεση μ' αυτά που δεν το κάνουν, ήσαν περισσότερο φοβισμένα για το ενδεχόμενο αντεκδίκησης από το δράστη και επανάληψης της επίθεσης στο μέλλον. Η μελέτη των λόγων αναφοράς, που έδωσαν τα ίδια τα θύματα, οδηγούν σε μια επιπρόσθετη επιβεβαίωση της υπόθεσης ότι ο φόβος και το συναίσθημα του ευάλωτου, επηρεάζουν την απόφαση του θύματος για αναφορά. Επίσης, βρέθηκε ότι ο φόβος της αντεκδίκησης από τον δράστη, ήταν ένας σημαντικός παράγοντας μη-αναφοράς του βιασμού, ο οποίος εξηγεί πάνω από το 10% των βιασμών που δε αναφέρθηκαν στην αστυνομία[340].

Η έρευνα των Dukes και Mattley[341] εξέτασε πολλά από τα συναισθήματα που βιώνουν τα θύματα βιασμού μετά το έγκλημα, σε σχέση με τις πρακτικές αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία[342]. Πιο συγκεκριμένα, μελέτησε το βαθμό επίδρασης που έχουν στην αναφορά του βιασμού στην αστυνομία τα συναισθήματα του θυμού, του φόβου, της ταπείνωσης, της ντροπής, της ενοχής, της κατάθλιψης και της αηδίας, που βιώνει το θύμα αμέσως μετά το έγκλημα. Η μοναδική, από τις παραπάνω μεταβλητές της έρευνας, που βρέθηκε να είναι στατιστικά σημαντική σχετικά με την πρόβλεψη της αναφοράς του

---

337 Hindelang και Davis (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 139.
338 Hindelang και Davis (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 139.
339 Dukes και Mattley (1977), όπ. π., βλ. σημ. 178.
340 Bureau of Justice Statistics (1981), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 97.
341 Dukes και Mattley (1977), όπ. π., βλ. σημ. 178.
342 Οσον αφορά στη μεθοδολογία και το δείγμα της έρευνας αυτής, βλ. παραπάνω, παρ. 3.3.4.1.

βιασμού στην αστυνομία, ήταν τα συναισθήματα φόβου που βιώνει το θύμα. Αναλυτικότερα, η έρευνα αυτή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο φόβος του θύματος για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση από το δράστη, είναι σημαντικός παράγοντας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι ο φόβος του θύματος για μια ενδεχόμενη δημοσιοποίηση του βιασμού στην οικογένειά του και στο ευρύτερο κοινό, επιδρά ανασταλτικά στη λήψη απόφασης του θύματος για αναφορά.

3.3.5.2. Τα συναισθήματα ενοχής του θύματος.

Τα θύματα αρκετές φορές έχουν την τάση να κατηγορούν τον εαυτό τους για το έγκλημα που έχουν υποστεί[343]. Η τάση αυτή έχει παρατηρηθεί να υπάρχει σε μεγάλο βαθμό ανάμεσα στα θύματα βιασμού (Burgess και Holmstrom[344], Janoff-Bulman[345], Thompson και Medea[346]).

Κατηγορώντας τον εαυτό τους και τη συμπεριφορά τους ως υπεύθυνα για τη θυματοποίηση τους, τα θύματα βιασμού ορίζουν τους εαυτούς τους ως άτομα που άξιζαν τη μοίρα τους και όχι ως πραγματικά θύματα. Η ευκολία με την οποία το θύμα είναι ικανό να κατηγορήσει τον εαυτό του, εξαρτάται από τις συνθήκες του εγκλήματος[347]. Οσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα, τόσο λιγότερο πιθανό είναι τα θύματα βιασμού να κατηγορήσουν τους εαυτούς τους για την επίθεση που δέχθηκαν[348].

Πολλοί ερευνητές[349] έχουν αποδείξει ότι τα θύματα βιασμού αισθάνονται ενοχές για τη θυματοποίησή τους, κατηγορούν τον εαυτό τους για το έγκλημα ή αισθάνονται

---

[343] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 200.
[344] Burgess και Holmstrom (1975), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 237.
[345] Janoff-Bulman, R. (1979): Characterological versus behavioral self-blame: Inquiries into depression and rape. *Journal of Personality and Social Psychology,* τομ. 37, τευχ. 10, σελ. 1798 - 1809.
[346] Thompson και Medea (1974), όπ. π., βλ. σημ. 259.
[347] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 201.
[348] Baker, A.L. και C. Peterson (1977): Self-blame by rape victims as a function of the rape's consequences: An attributional analysis. *Crisis Intervention*, τομ. 8, τευχ. 3, σελ. 92 - 104.
[349] Burgess και Holmstrom (1974), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 82.

φόβους ότι θα κατηγορηθούν από την οικογένειά τους, τους φίλους τους ή ακόμη περισσότερο από την αστυνομία. Επιπλέον, η φυλή, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση του θύματος και ο βαθμός γνωριμίας του με το δράστη, βρέθηκαν να συσχετίζονται εντονότερα με τα αισθήματα ενοχής που βιώνει το θύμα μετά τη θυματοποίησή του, τα οποία με τη σειρά τους έχουν ως αποτέλεσμα τη μη-αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

Ένας λόγος που θα μπορούσε να δικαιολογήσει τα συναισθήματα ενοχής που βιώνουν τα θύματα για το βιασμό τους, είναι ότι οι γυναίκες έχουν κοινωνικοποιηθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να παίρνουν επάνω τους ολόκληρη την ευθύνη της θυματοποίησής τους, ιδιαίτερα στην περίπτωση του βιασμού[350]. Σύμφωνα με την Brownmiller[351], οι γυναίκες διέπονται από τη νοοτροπία του θύματος. Επίσης, υποστήριξε ότι ο μαζοχισμός είναι ένα χαρακτηριστικό των γυναικών το οποίο έχει αποκτηθεί μέσω της κοινωνικοποίησή τους μέσα σε μια ανδροκρατική κοινωνία. Παρόμοια, οι Burgess και Holmstrom[352] υποστήριξαν ότι οι γυναίκες είναι κοινωνικοποιημένες με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να κατηγορούν το θύμα. Με την παραπάνω αντίληψη συμφώνησαν και οι Bryant και Cirel[353].

Αναγνωρίζεται ότι υπάρχουν δύο είδη ενοχών που μπορεί να βιώσουν τα θύματα και αυτά είναι η χαρακτηρολογική και η συμπεριφορική[354]. Στην περίπτωση των συμπεριφορικών ενοχών, το θύμα μέμφεται τον εαυτό του για κάποιες συγκεκριμένες πράξεις, που σύμφωνα με την αντίληψή του οδήγησαν στο βιασμό του (π.χ. δεν έπρεπε να περπατάω μόνη μου τα βράδια, έπρεπε να κλειδώνω τις πόρτες και τα παράθυρα). Στην περίπτωση αυτή το θύμα διατηρεί έναν έλεγχο της κατάστασης γιατί πιστεύει ότι

Burgess και Holmstrom (1976), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 82.
Dukes και Mattley (1977), όπ. π., βλ. σημ. 178.
Feldman-Summers και Palmer (1970), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 453.
Griffin (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.
Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43.
Janoff-Bulman (1979), όπ. π., βλ. σημ. 345.
Schwendinger, H. και J. Schwendinger (1980): Rape victims and the false sense of guilt. *Crime and Social Justice,* τομ. 13, σελ. 4 - 17.

[350] Janoff-Bluman (1979), όπ. π., βλ. σημ. 345.
[351] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 9.
[352] Burgess και Holmstrom (1974), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 82.
[353] Bryant, G. και P. Cirel (1977): A community response to rape: An exemplary project. Washington, D.C.: National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice.
[354] Janoff-Bluman (1979), όπ. π., βλ. σημ. 345.

γνωρίζει τι ήταν εκείνο που το οδήγησε στο να πέσει θύμα βιασμού και συνεπώς γνωρίζει πως θα συμπεριφερθεί στο μέλλον, σε ανάλογες περιπτώσεις.

Από την άλλη μεριά, τα θύματα που βιώνουν την χαρακτηρολογική ενοχή, είναι εκείνα τα θύματα που αποδίδουν το βιασμό τους σε κάποια μόνιμα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους και του χαρακτήρα τους, όπως οι απόψεις πολλών γυναικών ότι είναι αδύναμες, απροστάτευτες και μαζοχίστριες. Τα θύματα που ανήκουν σ' αυτήν την κατηγορία, συχνά αναφέρουν για παράδειγμα ότι: «είμαι ένα αδύναμο άτομο», «είμαι ο τύπος της γυναίκας που της επιτίθενται οι βιαστές», κ.λπ. Τα θύματα αυτά είναι πολύ δύσκολο να ξεπεράσουν την κατάσταση της θυματοποίησης και να πιστέψουν ότι θα είναι λιγότερο ευάλωτα σ' ένα ενδεχόμενο μελλοντικό έγκλημα. Τα θύματα αυτά τείνουν να συμπεριφέρονται σαν χρόνια θύματα[355].

Η εξέταση των λίγων ερευνητικών στοιχείων, που σχετίζονται με τους βιασμούς που προκαλούνται από τα ίδια τα θύματα, δείχνει καθαρά ότι οι ενοχές των θυμάτων για το βιασμό τους δεν αντανακλούν έναν ακριβή υπολογισμό του αιτιώδους ρόλου της γυναίκας στο συγκεκριμένο έγκλημα. Πιο συγκεκριμένα, έχει διαπιστωθεί ότι μόνο το 4,4% όλων των διαπραττόμενων βιασμών προκαλούνται με υπαιτιότητα του θύματος[356]. Ο Amir[357], από τη μεριά του, βρήκε ότι οι προκαλούμενοι με υπαιτιότητα του θύματος βιασμοί ήσαν πολύ περισσότεροι (19%), όμως είχε χρησιμοποιήσει έναν πολύ ευρύτερο ορισμό σχετικά με το τι σημαίνει προκαλούμενος από το θύμα βιασμός.

Από τα παραπάνω στοιχεία γίνεται φανερό ότι τα θύματα βιασμού, αν και σε ελάχιστες περιπτώσεις ευθύνονται για το βιασμό τους, πολύ συχνά αισθάνονται ενοχές για τη θυματοποιησή τους και κατηγορούν τον εαυτό τους για το έγκλημα. Είναι προφανές ότι κάτω απ' αυτές τις συνθήκες τα θύματα ούτε που διανοούνται να αναφέρουν στην αστυνομία το έγκλημα. Αυτό φαίνεται λογικό, γιατί πως είναι δυνατό ένα θύμα που κατηγορεί τον εαυτό του για το βιασμό να τον αναφέρει στην αστυνομία;

---

[355] Janoff-Bluman (1979), όπ. π., βλ. σημ. 345.
[356] National Commission on the Causes and Prevention of Violence (1969): Crimes of violence. Vol. 2. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
[357] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.

Μια άλλη ενδιαφέρουσα έρευνα πάνω στο θέμα αυτό διεξήχθη από τους Sutherland και Scherl[358]. Η έρευνα αυτή στηρίχθηκε σε 13 συνεντεύξεις με θύματα βιασμού, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν μέσα σε 48 ώρες από τη διάπραξη του εγκλήματος. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα θύματα που αισθάνονταν ότι δεν είχαν προκαλέσει, δελεάσει ή πρόθυμα υποκύψει στο βιασμό, αμέσως μετά το έγκλημα, τηλεφώνησαν στη αστυνομία ή επισκέφτηκαν το πλησιέστερο νοσοκομείο. Το παραπάνω αποδείχθηκε για τα 8 από τα 13 θύματα του δείγματος της έρευνας. Τα υπόλοιπα 5 θύματα βρέθηκε να βιώνουν έντονα συναισθήματα ενοχής, γεγονός που επιβεβαιώθηκε από τις συνεντεύξεις της έρευνας. Τα συναισθήματα αυτά αντικατοπτρίζονται στο τρόπο με τον οποίο διάλεξαν να αποκαλύψουν το περιστατικό.

Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι το ένα θύμα ανέφερε το περιστατικό στη σπιτονοικοκυρά του, αλλά αρνήθηκε να πάει στο νοσοκομείο γιατί φοβόταν ότι ο γιατρός θα ειδοποιούσε την αστυνομία. Ένα άλλο θύμα, δύο μήνες μετά το βιασμό του, διαπίστωσε ότι ο βιασμός το είχε φέρει σε κατάσταση εγκυμοσύνης. Την επόμενη ημέρα ανέφερε το περιστατικό στον εργοδότη της, αλλά αρνήθηκε να το αναφέρει στην αστυνομία. Ένα τρίτο θύμα ανέφερε το περιστατικό στη συγκάτοικό του, έξι μέρες μετά το βιασμό, λέγοντας ότι φοβάται τη δημοσιότητα και δηλώνοντας ότι ήταν έγκυος λόγω της εντύπωσής της ότι κάθε συνουσία οδηγεί σε εγκυμοσύνη. Μια τέταρτη γυναίκα δεν αποκάλυψε το βιασμό της από τρεις άνδρες, έως ότου μετά από δύο μήνες εισήχθη σε νοσοκομείο λόγω ψυχωσικού επεισοδίου. Τέλος, το πέμπτο θύμα δεν είχε αναφέρει το βιασμό του δύο μήνες μετά το περιστατικό, οπόταν και διαπιστώθηκε ότι τελούσε σε κατάσταση εγκυμοσύνης.

Από τα παραπάνω φαίνεται ότι τα θύματα βιασμού αναφέρουν όταν έχουν ανάγκη ιατρικής περίθαλψης, όταν δηλαδή δε μπορούν να αντιμετωπίσουν με άλλο τρόπο το περιστατικό. Η αναφορά του βιασμού εμφανίζεται εδώ ως μια διαδικασία που επηρεάζεται από τις αντιλήψεις του ίδιου του θύματος σχετικά με το ρόλο που το ίδιο έπαιξε στο βιασμό του. Οι ενοχές που μπορεί να αισθάνεται το θύμα για το βιασμό του, συχνά, το οδηγούν στην επιλογή μιας ιδιωτικής στρατηγικής υπέρβασης της κρίσης.

---

[358] Sutherland και Scherl (1970), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 581, σελ. 505.

Η έρευνα των Skelton και Burkhart[359], η οποία στηρίχθηκε σ' ένα δείγμα 128 φοιτητριών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα συναισθήματα ενοχής και ευθύνης για τη θυματοποίηση που βιώνουν τα υποτιθέμενα θύματα, δεν αποτελούν σημαντικούς παράγοντες πρόβλεψης της αναφοράς του υποτιθέμενου βιασμού στην αστυνομία.

Αντίθετα, από την έρευνα του Binder[360] βρέθηκε ότι τα συναισθήματα ενοχής που βιώνουν τα θύματα για το βιασμό τους αποτελούν σημαντικό παράγοντα αποθάρρυνσής τους στο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το 39% των θυμάτων της έρευνας που δεν ανέφεραν το βιασμό του στην αστυνομία, δήλωσαν ότι κράτησαν αυτή τη στάση λόγω των έντονων συναισθημάτων ενοχής που βίωναν λόγω του ότι πίστευαν ότι είχαν προκαλέσει το δράστη και συνεπώς το ίδιο το έγκλημα.

3.3.5.3. Άλλα συναισθήματα που βιώνει το θύμα βιασμού.

Στο ψυχολογικό επίπεδο, η θυματοποίηση προκαλεί στο θύμα έντονους φόβους και άγχος. Το έγκλημα πολλές φορές είναι ξαφνικό και ανεξέλεγκτο και μπορεί να συνοδεύεται από σωματικό τραυματισμό. Ένα τέτοιο απρόβλεπτο γεγονός μπορεί να κάνει το θύμα να αισθανθεί φοβισμένο και ευάλωτο. Ο υπερβολικός φόβος μπορεί να ακινητοποιήσει τα θύματα βιασμού και να τα καταστήσει ανίκανα να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Στην προσπάθειά τους να αποφύγουν μια ενδεχόμενη επιδείνωση της συναισθηματικής τους κατάστασης, τα θύματα μπορεί να αποφύγουν συστηματικά οποιαδήποτε κοινωνική επαφή, ακόμη και με την αστυνομία[361].

Κάτω απ' αυτήν την ψυχολογική πίεση, τα θύματα βιασμού δεν μπορούν να πάρουν αποφάσεις για την τύχη της υπόθεσής τους και συχνά γίνονται επιρρεπή στις γνώμες και τις συμβουλές των άλλων. Πάντως, από την έρευνα των Norris και Feldman-Summers[362], βρέθηκε ότι δεν υπάρχουν διαφορές στις συνέπειες που έχει ο βιασμός στα θύματα, όταν

---

[359] Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 71.
[360] Binder, R.L. (1981): Why women don't report sexual assault. *The Journal of Criminal Psychiatry,* τομ. 42, τευχ. 11, σελ. 437 - 438.
[361] Kidd και Chayet (1984), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 101.
[362] Norris και Feldman-Summers (1981), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 626.

αυτά χωρίστηκαν σε θύματα που ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία και σε θύματα που δεν το έκαναν.

Σύμφωνα με τους Kidd και Chayet[363], ορισμένα εγκλήματα παρουσιάζουν ιδιαίτερες δυσκολίες στο να αναφερθούν στην αστυνομία. Ένα τέτοιο έγκλημα είναι ο βιασμός και ίσως να είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα εγκλήματος που το θύμα του αποθαρρύνεται συστηματικά από την ανάληψη πρωτοβουλιών για την ποινική διευθέτηση της υπόθεσής του. Τα θύματα βιασμού βιώνουν έντονους φόβους και αμφιβολίες για το κατά πόσο οι μαρτυρίες τους θα γίνουν πιστευτές από την αστυνομία[364]. Από την άλλη πλευρά, η αντιμετώπιση και η μεταχείρισή τους από τους αστυνομικούς τους δημιουργεί αισθήματα αμηχανίας και τα φέρνει σε δύσκολη θέση[365]. Τέλος, έχει παρατηρηθεί ότι η επαφή των θυμάτων βιασμού με την αστυνομία τα τραυματίζει ψυχολογικά και τους επιφέρει επιπρόσθετη ζημιά[366].

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Greenberg και Ruback[367], απέδειξαν ότι οι ψυχολογικοί παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση του θύματος βιασμού για αναφορά. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι ψυχολογικοί παράγοντες παίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση να αναφερθεί το έγκλημα, στο ποιος θα το αναφέρει και στη χρονική καθυστέρηση της αναφοράς του στην αστυνομία. Τα συναισθήματα θυμού και φόβου - αλλά όχι τα συναισθήματα ενοχής - που βιώνουν τα θύματα, βρέθηκε να συνδέονται με μεγαλύτερα ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Τα θύματα στα οποία διαπιστώθηκαν τα μεγαλύτερα επίπεδα συναισθημάτων θυμού, ήταν πιθανότερο να αναφέρουν μόνα τους το έγκλημα στην αστυνομία. Ανάμεσα στα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους, τα συναισθήματα θυμού και φόβου βρέθηκε να συνδέονται με μικρότερη χρονική καθυστέρηση στην αναφορά. Συνεπώς, η συναισθηματική κατάσταση του θύματος θα πρέπει να ενσωματωθεί με το γενικό μοντέλο το οποίο επιχειρεί να εξηγήσει

---

[363] Kidd και Chayet (1984), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 101, σελ. 45.
[364] Griffin (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.
[365] Flynn, L. (1974): Women and rape. *Medical Aspects of Human Sexuality*, τομ. 8, σελ. 183 - 197.
[366] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
[367] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42. μελέτη 15, σελ. 149.

τη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

Αποκαλυπτικά είναι τα αποτελέσματα της έρευνας των Peretti και Cozzens[368] η οποία προσπάθησε να σκιαγραφήσει το ψυχολογικό πορτραίτο των θυμάτων βιασμού που αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία και να το συγκρίνει μ' αυτό των θυμάτων που δεν το κάνουν. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν δύο ομάδες θυμάτων βιασμού. Την κάθε ομάδα αποτελούσαν 63 θύματα τα οποία δε διέφεραν ως προς τα κοινωνικά και δημογραφικά τους χαρακτηριστικά. Την πρώτη ομάδα την αποτελούσαν θύματα που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ενώ τη δεύτερη την αποτελούσαν θύματα που δεν είχαν αναφέρει το περιστατικό και η οποία έπαιξε το ρόλο της ομάδας ελέγχου.

Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι τα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε αντίθεση με τα θύματα που δεν το έκαναν, βίωναν μεγαλύτερα επίπεδα ψυχολογικής αναστάτωσης, ανησυχίας και άγχους. Τα θύματα αυτά βρέθηκε να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ψυχολογικού τραυματισμού, διαταραχές στον ύπνο, ανορεξίες, κ.λπ. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα της παραπάνω ομάδας αισθάνονταν περισσότερο ταπεινωμένα από το βιασμό τους, αλλά και από το γεγονός ότι αυτός θα γίνει γνωστός σε φίλους και συγγενείς τους.

Επιπλέον, από την παραπάνω έρευνα, παρατηρήθηκαν υψηλά επίπεδα συναισθημάτων ντροπής. Πολλά από τα θύματα της παραπάνω ομάδας δήλωσαν ότι ο βιασμός τους θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί αν είχαν συμπεριφερθεί διαφορετικά. Επιπλέον. βρέθηκε ότι τα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία βίωναν μεγάλα ποσά συναισθημάτων θυμού και κρατούσαν εχθρική στάση απέναντι στους άνδρες. Τέλος, από την παραπάνω έρευνα δε βρέθηκε να υπάρχει κάποια ιδιαίτερη σχέση ανάμεσα στις ψυχοκοινωνικές μεταβλητές, της ενοχής, του υποβιβασμός, του φόβος και του στιγματισμός του θύματος και στην αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

---

[368] Peretti και Cozzens (1983), όπ. π., βλ. σημ. 292.

Τέλος, από την έρευνα των Feldman-Summers και Norris[369] βρέθηκε ότι ο βαθμός αυτό-εκτίμησης και οι γενικότερες παραστάσεις των θυμάτων για τον εαυτό τους, δεν επηρεάζουν την απόφασή τους για αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία.

3.3.6. Η σχέση δράστη - θύματος.

Ο μύθος και η στερεοτυπική αντίληψη του κοινού ότι το έγκλημα διαπράττεται από άγνωστους προς το θύμα δράστες, έχει καταρριφθεί από τα ερευνητικά στοιχεία τα οποία έχουν αποδείξει ότι τα περισσότερα εγκλήματα διαπράττονται από δράστες γνωστούς στο θύμα. Σχεδόν το 40% των βίαιων εγκλημάτων (π.χ. βιασμός, ληστεία, επίθεση), όπως μετρήθηκε το 1992 στις Η.Π.Α. στα πλαίσια της Εθνικής Θυματολογικής Έρευνας[370], διαπράχθηκαν από γνωστούς.

Σύμφωνα με τους Weis και Borges[371], όσο πιο απρόσωπη είναι η σχέση ανάμεσα στο θύμα και το δράστη του βιασμού, τόσο λιγότερο μπερδεμένο αισθάνεται το θύμα. Επίσης, στις περιπτώσεις αυτές το θύμα βιώνει ασθενέστερα αισθήματα ενοχής για τη θυματοποίησή του και αντιμετωπίζεται με μεγαλύτερη κατανόηση από τις διωκτικές αρχές. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, οι βιασμοί μεταξύ αγνώστων συγκεντρώνουν περισσότερες πιθανότητες αναφοράς στην αστυνομία, σε σχέση με τους βιασμούς γνωριμίας.

Το πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα ένας βιασμός έχει σημαντική επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά του στην αστυνομία. Έχει θεωρητικά υποστηριχθεί και ερευνητικά αποδειχθεί από πολλούς επιστήμονες ότι ο βαθμός γνωριμίας του θύματος με το δράστη, αποτελεί σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία (Barnes[372], Amir[373],

---

[369] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.
[370] Bureau of Justice Statistics (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 82.
[371] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43, σελ. 127.
[372] Barnes, J. (1967): Rape and other sexual offenses. *British Medical Journal*, τομ. 2, σελ. 293 - 295.
[373] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.

Brownmiller[374], Dukes και Mattley[375], Feldman-Summers και Norris[376], Medea και Thompson[377], Skogan[378], Weis και Burgess[379], Williams[380]). Έχει διαπιστωθεί ότι όταν το θύμα γνωρίζει το βιαστή του, τότε μπορεί να επιλέξει τη σιωπή, από το φόβο του μήπως επιβληθεί στο δράστη κάποια βαριά καταδίκη[381] ή από την απροθυμία του να υποβάλλει το δράστη στη σκληρή ζωή της φυλακής[382]!

Έχει αποδειχθεί ότι η γνωριμία του θύματος με το δράστη καθιστά το θύμα λιγότερο ικανό να θεωρήσει τον εαυτό του ως πραγματικό θύμα βιασμού (Skelton και Burkhart[383], Williams[384]). Το παραπάνω, όπως είναι φυσικό, έχει ως αποτέλεσμα τα θύματα αυτής της κατηγορίας βιασμών να αναφέρουν σπάνια το έγκλημα στην αστυνομία (Peretti και Cozzens[385], Thompson και Medea[386], Skelton και Burkhart[387], Williams[388]). Επίσης, τα θύματα αυτά είναι λιγότερο πιθανό να ψάξουν για βοήθεια αμέσως μετά το βιασμό τους[389].

Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι τα χαμηλά ποσοστά αναφοράς των βιασμών αυτού του τύπου οφείλονται στην ανησυχία του θύματος ότι δε θα γίνει πιστευτή η μαρτυρία του, αφού φαίνεται ότι στις συλλογικές αναπαραστάσεις, οι βιασμοί μεταξύ γνωστών, δεν ανταποκρίνονται στην τυπική υπόσταση του συγκεκριμένου εγκλήματος[390]. Τέλος, έχει υποστηριχθεί ότι το θύμα μπορεί να μην ορίσει το περιστατικό ως έγκλημα ή να μην το

---

374 Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 9.
375 Dukes και Mattley (1977), όπ. π., βλ. σημ. 178.
376 Feldman-Summers και Norris (1982), όπ. π., βλ. σημ. 199.
377 Thompson και Medea (1974), όπ. π., βλ. σημ. 259.
378 Skogan (1976), όπ. π., βλ. κεφ. α'. σημ. 109.
379 Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43.
380 Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93.
381 Fox, S.S. και D.J. Scherl (1972): Crisis intervention with victims of rape. *Social Work,* τομ. 17, τευχ. 1, σελ. 37 - 42.
382 Schwendinger και Schwendinger (1980), όπ. π., βλ. σημ. 349.
383 Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 71.
384 Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93.
385 Peretti και Cozzens (1983), όπ. π., βλ. σημ. 292.
386 Thompson και Medea (1974), όπ. π., βλ. σημ. 259.
387 Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 71.
388 Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93.
389 Smith, C.B., P.M. Marcus και R.M. Brainard (1984): Defining a social problem and its solution: The case of services to victim of sexual assault. *Victimology*, τομ. 9, σελ. 234 - 246.
390 Smith, Marcus και Brainard (1984), όπ. π., βλ. σημ. 389.

θεωρήσει αρκετά σοβαρό, στην περίπτωση που ο βιαστής είναι κάποιο γνωστό ή συγγενικό του πρόσωπο[391].

Τα επίσημα στοιχεία της αστυνομίας που αφορούν σε βιασμούς που έχουν αναφερθεί σ' αυτήν, δείχνουν ότι το 53% του συνόλου των βιασμών που αναφέρονται διαπράττονται από δράστες οι οποίοι είναι απολύτως άγνωστοι στο θύμα[392]. Αντίθετα, τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών καταρρίπτουν αυτόν το μύθο προτείνοντας ότι, στην πλειοψηφία των βιασμών που πραγματικά διαπράττονται, ο δράστης και το θύμα είναι άτομα μεταξύ τους γνωστά. Πιο συγκεκριμένα, από την έρευνα των Schultz και DeSavage[393], που διεξήχθη πάνω σ' ένα δείγμα φοιτητριών, βρέθηκε ότι μόνο στο 27% των περιπτώσεων ο δράστης του βιασμού ήταν ένα απολύτως άγνωστο, με το θύμα, άτομο. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι οι βιασμοί γνωριμίας αναφέρονται λιγότερο συχνά στην αστυνομία, σε σχέση με τους βιασμούς μεταξύ αγνώστων.

Μια άλλη εθνικής εμβέλειας θυματολογική έρευνα[394], η οποία έλαβε χώρα στις Η.Π.Α. το 1973, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι βιασμοί μεταξύ αγνώστων είναι 14% πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση με τους βιασμούς γνωριμίας. Η παραπάνω σχέση διαπιστώθηκε μόνο στο έγκλημα του βιασμού, ενώ δε βρέθηκε να υπάρχει στα εγκλήματα της κλοπής, της επίθεσης, της διάρρηξης, της ληστείας και της κλοπής αυτοκινήτου.

Οι Smith et. al.[395] υπέθεσαν ότι τα θύματα βιασμών γνωριμίας είναι λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία και αυτό γιατί τα θύματα αυτής της κατηγορίας βιασμών αντιμετωπίζονται με δυσπιστία και δε βοηθούνται από τις αστυνομικές αρχές να

---

391 Greenberg, M.S. και R.B. Ruback (1985): A madel of crime victim decision making. *Victimology*, τομ. 10, σελ. 600 - 616.

392 Federal Bureau of Investigation (1978): Uniform Crime Reports for United States. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

393 Schultz και DeSavage (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 12.

394 Law Enforcement Assistance Administration (1975): Criminal Victimization in the United States: 1973 advance report. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

395 Smith, C.B., P.M. Marcus και R.M. Brainard (1984): Defining a social problem and its solution: The case of services to victim of sexual assault. *Victimology*, τομ. 9, σελ. 234 - 246.

ξεπεράσουν το τραύμα που τους έχει δημιουργηθεί από το έγκλημα. Όμως, η παραπάνω υπόθεση έχει ανάγκη ερευνητικής επιβεβαίωσης.

Επιβεβαίωση των παραπάνω υποθέσεων προσέφερε η έρευνα των Feldman-Summers και Norris[396]. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής έδειξαν ότι το 54% των θυμάτων βιασμού, που ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία, δεν είχαν καμία απολύτως σχέση με το δράστη μέχρι τη στιγμή της διάπραξης του εγκλήματος. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι το 61% των θυμάτων που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία είχαν κάποια σχέση γνωριμίας με το βιαστή τους πριν τη διάπραξη του εγκλήματος. Η σχέση αυτή κυμαινόταν από μια απλή γνωριμία, μέχρι στενή συγγενική σχέση.

Αναλύοντας τη σχέση δράστη - θύματος των υποθέσεων βιασμού που οι δράστες τους εξέτιαν ποινές φυλάκισης ή κάθειρξης, κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, οι Bachman και Paternoster[397] βρήκαν ότι υπάρχει ένα σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό φυλακισμένων βιαστών που είχαν βιάσει γνωστό τους θύμα το 1991, σε σχέση με τους φυλακισμένους για βιασμό στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Αυτό προτείνει ότι περισσότεροι δράστες βιασμών γνωριμίας καταδικάζονται και φυλακίζονται σήμερα, σε σχέση με μια δεκαετία πριν.

Πρόσθετη επιβεβαίωση των παραπάνω ερευνητικών συμπερασμάτων προσφέρεται από την έρευνα των Skelton και Burkhart[398]. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής έδειξαν ότι τα υποτιθέμενα θύματα βιασμού ήταν λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία όταν υπέθεταν ότι με το βιαστή τους διατηρούσαν σεξουαλικές σχέσεις κατά το παρελθόν, σε σχέση με τα υποτιθέμενα θύματα που υπέθεταν ότι είχαν βιαστεί από ένα απολύτως άγνωστο άτομο.

Σημαντικά είναι τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξε η έρευνα της Williams[399]. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής έδειξαν ότι οι βιασμοί που ο δράστης και το θύμα είναι

---

396 Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.

397 Bachman, R. και R. Paternoster (in press): Changes in the adjudication of rape: 1970 - 1991. A contemporary look at the effects of rape in law reform: How far have we really come? *Journal of Criminal Law and Criminology.*

398 Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 71.

399 Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93.

άγνωστοι ή γνωρίζονται ελάχιστα είναι πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σύγκριση με του βιασμούς που ο δράστης και το θύμα είναι φίλοι ή συγγενείς. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού της τελευταίας κατηγορίας είναι λιγότερο πιθανό να δεχθούν απειλές, χρήση βίας, σωματικό τραυματισμό και να ζητήσουν ιατρική βοήθεια. Ακόμη, βρέθηκε ότι οι βιασμοί μεταξύ φίλων ή συγγενών, των οποίων τα θύματα είχαν ζητήσει ιατρική βοήθεια, ήταν το ίδιο πιθανό να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση με τους βιασμούς μεταξύ αγνώστων. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσοστά αναφοράς των δύο παραπάνω κατηγοριών βιασμού ήταν 64% και 77%, αντίστοιχα.

Το παραπάνω αποτέλεσμα, ίσως να φαντάζει παράδοξο, όμως, τα θύματα βιασμού από φίλους ή συγγενείς μπορεί να ζήτησαν ιατρική βοήθεια για άλλους λόγους που δεν έχουν σχέση με τον τραυματισμό, αφού σπάνια τα θύματα αυτού του τύπου βιασμών τραυματίζονται. Αν το θύμα έχει ήδη αποφασίσει να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, ζητά την ιατρική φροντίδα για να συλλέξει τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία που θα το βοηθήσουν να στηρίξει ποινικά την υπόθεση. Από την άλλη πλευρά, μπορεί να θέλει απλά να βεβαιωθεί ότι δεν έχει υποστεί κάποια εσωτερική ζημιά ή ότι δεν έχει προσβληθεί από κάποιο αφροδίσιο νόσημα ή κάποια άλλη ανίατη ασθένεια που μεταδίδεται με τη σεξουαλική επαφή (π.χ. Aids). Η Williams[400], με βάση τα αποτελέσματα της έρευνάς της, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο βαθμός γνωριμίας του θύματος με το δράστη είναι ο σημαντικότερος παράγοντας διαμόρφωσης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία.

Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκαν και τα αποτελέσματα της έρευνας του Lizotte[401]. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όσο στενότερη είναι η σχέση γνωριμίας ανάμεσα στο δράστη και το θύμα, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να μην αναφερθεί ο βιασμός στην αστυνομία. Ο παραπάνω παράγοντας δε βρέθηκε να είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην πρόβλεψη της αναφοράς των άλλων εγκλημάτων επιθετικής βίας, η οποία βρέθηκε να επηρεάζεται περισσότερο από άλλους παράγοντες.

---

[400] Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93, σελ. 464.
[401] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 181.

Μια ιδιαίτερη μορφή βιασμού μεταξύ γνωστών είναι ο βιασμός μέσα στο γάμο. Ο συζυγικός βιασμός δεν ποινικοποιείται στην Ελλάδα. Ο έλληνας νομοθέτης δεν έκρινε σκόπιμο να ποινικοποιήσει τη συγκεκριμένη συμπεριφορά με την ευκαιρία της αναθεώρησης του άρθρου 336 Π.Κ., όπως αυτή πραγματοποιήθηκε με το νόμο 1419/1984. Ομως, ο συζυγικός βιασμός δεν ποινικοποιείται σε αρκετά κράτη. Αντίθετα, οι ποινικές νομοθεσίες αρκετών Πολιτειών των Η.Π.Α. προβλέπουν το βιασμό στα πλαίσια του γάμου. Υπό αυτήν την έννοια, οι συζυγικοί βιασμοί δεν ορίζονται ως τέτοιοι από τα θύματα και συνεπώς κατατάσσονται στο σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας.

Σύμφωνα με τους Burkhart και Bohmer[402], η αναγνώριση του προβλήματος της σεξουαλικής κακοποίησης του παιδιού προήλθε από την συνεργασία και το συντονισμό των δυνάμεων του φεμινιστικού κινήματος και των επιστημονικών ερευνών. Αρχικά πιστευόταν ότι αποτελεί ένα εξαιρετικά σπάνιο γεγονός που περιορίζεται στα χαμηλά κοινωνικό-οικονομικά στρώματα και στην σεξουαλική κακοποίηση ελάχιστων παιδιών από λίγους σεξουαλικά ανώμαλους δράστες. Στη συνέχεια. όμως, αποκαλύφθηκε ότι η σεξουαλική κακοποίηση του παιδιού είναι ένα συχνότατο φαινόμενο που τις περισσότερες φορές λαμβάνει χώρα μέσα στα πλαίσια της οικογένειας[403]. Η συντριπτική πλειοψηφία των εγκλημάτων αυτού του τύπου, λόγω της διάπραξής τους στο στενό οικογενειακό περιβάλλον, σκεπάζεται από ένα πέπλο σιωπής και χαρακτηρίζεται από μια συνομωσία συγκάλυψης η οποία δεν επιτρέπει την αναφορά τους στην αστυνομία.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της παραπάνω περίπτωσης αποτελεί το έγκλημα του βιασμού σε συρροή με αιμομιξία και ιδιαίτερα της αιμομιξίας ανάμεσα σε πατέρα και κόρη. Σύμφωνα με τον Schultz[404], τα σεξουαλικά εγκλήματα αυτού του τύπου σπάνια αναφέρονται στην αστυνομία λόγω του φόβου του θύματος μήπως αυτή του η απόφαση οδηγήσει σε διάλυση της οικογένειας, σε έλλειψη συμπαράστασης και βοήθειας από τους γονείς, σε καταδίκη του πατέρα και σε σεξουαλική αποστέρηση. Η παραπάνω

---

[402] Burkhart, B.R. και C. Bohmer (1990): Hidden rape and the legal crucible: Analysis and implications of epidemiological, social, and legal factors. *Journal for the Expert Witness, the Trial Attorney, and the Trial Judge.* τευχ. ν.

[403] Finkelhor, D. (1984): Child sexual abuse: New theory and research. New York: The Free Press.

[404] Schultz (1977), όπ. π., βλ. σημ. 42, κεφ. 15, σελ. 261.

περίπτωση αποτελεί μια από τις πιο στενές σχέσεις που μπορεί να έχει ο δράστης με το θύμα και είναι μια από τις περιπτώσεις εκείνες που δεν αναφέρονται σχεδόν ποτέ στην αστυνομία. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα που παρατίθεται από την Greer[405], σύμφωνα με το οποίο μια γυναίκα έπεφτε, εξακολουθητικά και για χρονικό διάστημα τριάντα ετών, θύμα βιασμού από το διανοητικά καθυστερημένο αδελφό της. Η γυναίκα αυτή ποτέ δεν είχε εξομολογηθεί το περιστατικό αυτό λόγω του φόβου της μήπως πληγώσει και στενοχωρήσει τους γονείς της.

Οι Koss et al.[406] βρήκαν ότι το 15% του δείγματος της έρευνάς τους, που το αποτελούσαν φοιτήτριες, είχαν πέσει θύματα βιασμού κατά το παρελθόν. Η Russell[407], από την πλευρά της, βρήκε ότι το 24% των γυναικών από τις οποίες πήρε συνέντευξη, είχαν μια τουλάχιστον εμπειρία βιασμού. Από τη μελέτη των Kilpatrick, et al.[408] βρέθηκε ότι το 53% του δείγματος της έρευνας ήσαν θύματα σεξουαλικής επίθεσης. Από τις παραπάνω έρευνες βρέθηκε ότι η πλειοψηφία των βιασμών που δεν αναφέρονται στην αστυνομία, ήσαν βιασμοί που είχαν διαπραχθεί μεταξύ γνωστών ατόμων.

Πιο συγκεκριμένα, από την έρευνα των Koss et al.[409] βρέθηκε ότι μόνο στο 11% των βιασμών εμπλέκονται άγνωστα μεταξύ τους πρόσωπα. Παρόμοια, η Russell[410] κατέληξε στο συμπέρασμα ότι λιγότεροι από το 20% των βιασμών περιλαμβάνουν άγνωστα μεταξύ τους άτομα. Ένα εντυπωσιακό εύρημα των παραπάνω ερευνών είναι ότι οι σεξουαλικές επιθέσεις από γνωστά άτομα δεν ορίζονται ως εγκλήματα από τα θύματά τους. Οι Koss et. al.[411] διαπίστωσαν ότι μόνο το 27% των γυναικών που είχαν εμπειρίες βίαιης σεξουαλικής επίθεσης, χαρακτήρισαν την επίθεση που δέχθηκαν ως βιασμό και ότι λιγότερα από 5% των θυμάτων ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία. Οι παραπάνω έρευνες επιβεβαιώνουν την υπόθεση ότι όσο στενότερη είναι η σχέση γνωριμίας του δράστη με

---

405 Greer (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 59, σελ. 381.
406 Koss, Gidyez και Winiewski (1987), όπ. π., βλ. σημ. 107.
407 Russell (1984), όπ. π., βλ. σημ. 103.
408 Kilpatrick, D.G., B.E. Saunders, L.J. Veroner, C.L. Best και J.M. Von (1987): Criminal victimization: Lifetime prevalence, reporting to police, and psychological impact. *Crime and Delinquency*, τομ. 27, σελ. 64 - 81.
409 Koss, Gidyez και Winiewski (1987), όπ. π., βλ. σημ. 107.
410 Russell (1984), όπ. π., βλ. σημ. 103.
411 Koss,M.P., T.E. Deniro, C.A. Seibel και S.L. Cox (1988): Stranger and acquaintance rape: Are there differences in the victim's experience? *Psychology of Women Quarterly*, τομ. 12, σελ. 1 - 24.

το θύμα, τόσο περισσότερες είναι οι πιθανότητες να αναφερθεί ο βιασμός τους στην αστυνομία.

Από την έρευνα του LeBeau[412] βρέθηκε ότι οι υποθέσεις βιασμού μεταξύ αγνώστων προσώπων είναι πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία, να φτάσουν στο ακροατήριο και να καταλήξουν σε καταδίκη και φυλάκιση του δράστη, σε σύγκριση με τους βιασμούς γνωριμίας. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα των βιασμών της πρώτης κατηγορίας είναι πιθανότερο να αντιμετωπιστούν με μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και λιγότερη καχυποψία από την αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα της δεύτερης κατηγορίας βιασμών.

Ιδιαίτερη μορφή σχέσεων γνωριμίας του δράστη με το θύμα, είναι οι εξουσιαστικές σχέσεις εξάρτησης του θύματος από το δράστη. Όσο περισσότερο εξουσιαστική είναι η σχέση του δράστη με το θύμα, τόσο ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Αυτού του τύπου οι σχέσεις, σύμφωνα με τους Weis και Borges[413], λειτουργούν ως μηχανισμοί κοινωνικού ελέγχου της συμπεριφοράς του θύματος και έχουν ως συνέπεια την μη-αναφορά του βιασμού στην αστυνομία και τη μεταγενέστερη κατ' εξακολούθηση σεξουαλική εκμετάλλευσή του από το δράστη - εξουσιαστή. Οι παραπάνω προτάσεις κινούνται στο επίπεδο των υποθέσεων και χρήζουν ερευνητικής διερεύνησης. Παραδείγματα εξουσιαστικών σχέσεων δράστη και θύματος αποτελούν οι σχέσεις δασκάλου - μαθητή, εργοδότη - υπαλλήλου, γιατρού - ασθενή, γονέα - παιδιού, θείου - ανιψιού, κ.λπ. Όσο οι παραπάνω υποθέσεις δεν αναφέρονται στην αστυνομία, τα πλατιά διαδεδομένα στερεότυπα του βιασμού διατηρούνται και αναπαράγονται ενισχυμένα.

Αντίθετα με τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών, η μελέτη της Bachman [414] για την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, προτείνει ότι η απόφαση του θύματος να αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία δεν επηρεάζεται σημαντικά από το βαθμό γνωριμίας που υπάρχει ανάμεσα στο πρόσωπο του δράστη και του θύματος.

---

[412] LeBeau, J.L. (1987): Patterns of stranger and serial rape offending: Factors distinguishing apprehended and at large offenders. *Journal of Criminal Law and Criminology*, τομ. 78, τευχ. 2, σελ. 309 - 326.

[413] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43, σελ. 121.

[414] Bachman (1993), όπ. π., βλ. σημ. 131.

Αυτή η ασυνέπεια μεταξύ των ερευνών μπορεί να αποδοθεί σε πολλούς παράγοντες. Ο περισσότερο αληθοφανής, απ' αυτούς, συνδέεται με το χρονικό διάστημα στο οποίο είχαν διεξαχθεί οι παραπάνω έρευνες. Στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ των παραπάνω ερευνών και της έρευνας της Bachman, έχουν συντελεστεί σημαντικές αλλαγές, τόσο στη νομοθεσία, όσο και στη γενικότερη αντιμετώπιση του θύματος βιασμού και ειδικότερα του βιασμού γνωριμίας, από τα μέσα ενημέρωσης. Έτσι τα θύματα βιασμού αυτού του είδους μπορεί να μην είναι πλέον τόσο διστακτικά στο να ειδοποιήσουν την αστυνομία, τουλάχιστον όσο ήταν κάποτε.

Στα ίδια συμπεράσματα, μ' αυτά της μελέτης της Bachman, κατέληξε και η μελέτη των Schneider, et. al.[415]. Πιο συγκεκριμένα, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο βαθμός γνωριμίας μεταξύ δράστη και θύματος δεν αποτελεί σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκαν και τα αποτελέσματα της έρευνας των Hindelang και Gottfredson[416]. Πιο συγκεκριμένα, οι παραπάνω ερευνητές βρήκαν ότι δεν υπάρχει ιδιαίτερα σημαντική διαφορά ανάμεσα στα ποσοστά μη-αναφοράς των βιασμών που έχουν διαπραχθεί μεταξύ γνωστών (52%) και αγνώστων ατόμων (48%). Η παραπάνω διαφορά δεν είναι στατιστικά σημαντική έτσι ώστε να μπορέσει να προταθεί ότι η σχέση ανάμεσα στο δράστη και το θύμα αποτελεί παράγοντα μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Σε αντίθετα συμπεράσματα κατέληξε και η έρευνα της Russell[417]. Από το σύνολο των 403 υποθέσεων βιασμού του δείγματος της έρευνας αυτής, το 51% είχαν αναφερθεί στην αστυνομία. Η έρευνα κατέληξε στο αναπάντεχο συμπέρασμα ότι η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία είναι λιγότερο πιθανή στις περιπτώσεις που ο δράστης είναι άγνωστος με το θύμα πριν από τη διάπραξη του βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το ποσοστό αναφοράς στην αστυνομία των βιασμών μεταξύ αγνώστων ήταν 57%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους βιασμούς μεταξύ μελών της ίδιας οικογένειας ήταν 81%.

Το παραπάνω ερευνητικό αποτέλεσμα θα πρέπει να το προσεγγίσουμε με ιδιαίτερη προσοχή και αυτό γιατί η έρευνα παρουσιάζει σοβαρά μεθοδολογικά σφάλματα και

---

[415] Schneider, Burcart και Wilson (1976), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 21.
[416] Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 26.
[417] Russell (1980), όπ. π., βλ. σημ. 6.

συνεπώς τα συμπεράσματά της είναι αμφίβολης εγκυρότητας. Η εικόνα που παρουσιάζεται από την παραπάνω έρευνα δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και αυτό γιατί το δείγμα της έρευνας δεν είναι αντιπροσωπευτικό των υποθέσεων βιασμού. Επιπλέον, οι υποθέσεις βιασμού μεταξύ μελών της οικογένειας είναι πολύ λίγες (11 υποθέσεις) έτσι ώστε να μπορούμε να συνάγουμε έγκυρα συμπεράσματα και σχεδόν στο σύνολο τους (9 υποθέσεις) δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία από το θύμα, αλλά από κάποιο άλλο μέλος της οικογένειας, κυρίως από τη μητέρα. Τέλος, οι υποθέσεις βιασμού αυτού του τύπου συνήθως παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά σκοτεινού αριθμού και οι λόγοι που ωθούν τα θύματα να μην τις αναφέρουν στην αστυνομία, τα ωθούν να μην τις αναφέρουν και οπουδήποτε αλλού, για να μη διαταραχθεί η «οικογενειακή γαλήνη». Συνεπώς, στα Κέντρα υποδοχής θυμάτων, απ' όπου και αντλήθηκε το δείγμα της παραπάνω έρευνας, θα αναφερθούν μόνο οι υποθέσεις βιασμού μεταξύ μελών της οικογένειας οι οποίες έχουν ήδη αναφερθεί στην αστυνομία, όλες οι άλλες περιπτώσεις θα κρατηθούν επιμελώς στο σκοτάδι.

Η έρευνα των Peretti και Cozzens[418] η οποία βασίστηκε σ' ένα δείγμα το οποίο αποτέλεσαν δύο ομάδες θυμάτων βιασμού, κατέληξε σε αντίθετα συμπεράσματα. Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι η ομάδα των θυμάτων που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, παρουσίαζε μεγαλύτερη αναλογία βιασμών που είχαν διαπραχθεί από δράστες οι οποίοι ήσαν γνωστοί του θύματος (π.χ. πρώην σύζυγοι, πρώην εραστές, φίλοι, κ.λπ.), σε σχέση με τους βιασμούς μεταξύ άγνωστων ατόμων.

Στο σημείο αυτό, κρίνουμε σκόπιμο να κάνουμε μια σύντομη παρουσίαση των παραγόντων αναφοράς του εγκλήματος της αιμομιξίας. Ο λόγος που μας οδήγησε σ' αυτή την απόφαση είναι το γεγονός ότι τα περισσότερα από τα περιστατικά αιμομιξίας συρρέουν με βιασμό, συνεπώς στις περιπτώσεις αυτές μιλάμε για βιασμό μεταξύ συγγενών εξ αίματος ή για βιασμό σε συρροή με αιμομιξία ή τέλος για αιμομικτικό βιασμό. Το έγκλημα αυτό, όπως και ο βιασμός, ανήκει στο κεφάλαιο του Ποινικού Κώδικα που προστατεύει τη γενετήσια ελευθερία του ατόμου. Όμως, η αναφορά της αιμομιξίας στην αστυνομία παρουσιάζει ιδιαιτερότητες σε σχέση με την αναφορά του βιασμού και αυτό

[418] Peretti και Cozzens (1983), όπ. π., βλ. σημ. 292.

γιατί το συγκεκριμένο έγκλημα αποτελεί ακραίο παράδειγμα της πιο στενής σχέσης ανάμεσα στα δύο μέρη που συμμετέχουν στο έγκλημα. Πιο συγκεκριμένα, η τυπική υπόσταση του εγκλήματος της αιμομιξίας (αρθ. 345, παρ. 1, Π.Κ.) προβλέπει ότι τα δύο μέρη του εγκλήματος θα πρέπει να είναι συγγενείς εξ αίματος κατιούσας ή ανιούσας γραμμής.

Η εγκυμοσύνη του γυναικείου μέρους της αιμομιξίας έχει αποδειχθεί ότι αρκετές φορές καταλήγει στην αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, έχει ερευνητικά αποδειχθεί ότι το 20% των υποθέσεων αιμομιξίας, οι οποίες έρχονται για πρώτη φορά στην προσοχή της αστυνομίας, έχουν ως θύματα γυναίκες οι οποίες βρίσκονται σε κατάσταση εγκυμοσύνης[419]. Από άλλη έρευνα έχει βρεθεί ότι στο 30% των υποθέσεων αιμομιξίας που αναφέρονται στις διωκτικές αρχές, τα θύματά τους, είτε ήσαν σε κατάσταση εγκυμοσύνης, είτε είχαν προβεί σε άμβλωση[420]. Τέλος, από τη έρευνα του Reimer[421] βρέθηκε ότι η εγκυμοσύνη οδήγησε στην αποκάλυψη των 12 από τις 58 υποθέσεις αιμομιξίας που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Οι έρευνες έχουν δείξει ότι οι μητέρες των θυμάτων σπάνια αναφέρουν το έγκλημα της αιμομιξίας στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, από την έρευνα των Kaufman et al.[422] βρέθηκε ότι μόνο δύο από τις έντεκα υποθέσεις αιμομιξίας που είχαν φτάσει στην αστυνομία, είχαν αναφερθεί από τις μητέρες των θυμάτων. Από μια άλλη έρευνα, βρέθηκε ότι μόνο οκτώ από τις είκοσι υποθέσεις αιμομιξίας (40%), που είχαν φτάσει στην αστυνομία, είχαν αναφερθεί από τις μητέρες των θυμάτων[423]. Επίσης, έχει βρεθεί ότι το 42% των θυμάτων ανέφεραν καθυστερημένα το γεγονός στις μητέρες τους[424]. Τέλος,

---

[419] Maisch, H. (1972): Incest. New York: Stein and Day, Μετάφραση: Colin Bearne, σελ. 195.

[420] Tormes, Y.M. (1968): Child victims of incest. Pamphlet, Denver, Colorado: The American Human Association, Children's Division. A sub-study based on data produced in Research Project R-222, V. DeFrancis: Protecting the child victim of sex crimes committed by adults.

[421] Reimer, S. (1940): A research note on incest. *American Journal of Sociology*, τομ. 45, σελ. 566 - 575.

[422] Kaufman, I., A.L. Peck και C.K. Tagiuri (1954): The family constellation and overt incestuous relations between father and daughter. *American Journal of Orthopsychiatry*, τομ. 24, σελ. 266 - 277.

[423] Tormes (1968), όπ. π., βλ. σημ. 420.

[424] Maisch (1972), όπ. π., βλ. σημ. 419, σελ. 196.

βρέθηκε ότι το 9% των μητέρων αρνήθηκαν να πιστέψουν την κόρη τους και απέρριψαν τη μαρτυρία της ως ψεύτικη και ως προϊόν της φαντασίας της[425].

Έχει αποδειχθεί ότι η πατρική αιμομιξία συνήθως τερματίζεται όταν η κόρη εκμυστηρεύεται το γεγονός σε κάποιο άτομο έξω από το σπίτι, το οποίος με τη σειρά του αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία[426]. Αντίθετα, άλλη έρευνα απέδειξε ότι οι αποκαλύψεις των θυμάτων σε κάποια πρόσωπα εμπιστοσύνης σπάνια συμβάλλουν αποφασιστικά στον τερματισμό της αιμομιξίας, μολονότι μερικές φορές οδηγούν στην τελική ομολογία[427]. Από ένα δείγμα είκοσι υποθέσεων αιμομιξίας, που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, βρέθηκε ότι το 25% (5 υποθέσεις) είχαν αναφερθεί από διάφορες δημόσιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων και των σχολείων, το 10% (2 υποθέσεις) από συγγενείς του θύματος, άλλες δύο υποθέσεις αναφέρθηκαν από τη μεγαλύτερη αδερφή του θύματος και τρεις υποθέσεις αναφέρθηκαν αντίστοιχα από ένα γείτονα, έναν ιδιωτικό γιατρό και από το ίδιο το θύμα[428]. Περιστασιακά, μια αιμομικτική σχέση έρχεται στο φως όταν το θύμα συλληφθεί για παραβατικότητα ή αλητεία[429] ή μετά από μια απόπειρα αυτοκτονίας (3%)[430].

Η αιμομιξία μερικές φορές φτάνει στη γνώση της αστυνομίας τυχαία και έμμεσα, όπως μετά από έναν οικογενειακό καβγά (άσχετο με την αιμομιξία), όπου η κόρη ή η μητέρα πάνω στο θυμό τους για το δράστη μπορεί να ομολογήσουν το έγκλημα στην αστυνομία (Tormes[431], Maisch[432], Reimer[433], Molnar και Cameron[434], Weinberg[435], DeFrancis[436]). Σύμφωνα με τον DeFrancis:

---

425 Maisch (1972), όπ. π., βλ. σημ. 419, σελ. 183, 185.
426 Masters, R.E.L. (1963): Patterns of incest. New York: Julian Press, σελ. 67.
427 Maisch (1972), όπ. π., βλ. σημ. 419, σελ. 196.
428 Tormes (1968), όπ. π., βλ. σημ. 420.
429 Weinberg, S. (1955): Incest behavior. Secaucus, N.J.: Citabel. Revised paperbound edition, 1976.
430 Maisch (1972), όπ. π., βλ. σημ. 419, σελ. 195.
431 Tormes (1968), όπ. π., βλ. σημ. 420.
432 Maisch (1972), όπ. π., βλ. σημ. 419.
433 Reimer (1940), όπ. π., βλ. σημ. 421.
434 Molnar, G. και P. Cameron (1975): Incest syndromes: Observations in a General Hospital Psychiatric Unit. *Canadian Psychiatric Association Journal*, τομ. 20, τευχ. 5, σελ. 373 - 377.
435 Weinberg (1955), όπ. π., βλ. σημ. 429.
436 DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355.

> Θα πρέπει να υπάρχουν λόγοι πέρα από τη σεξουαλική κακοποίηση για να προκληθεί αναφορά εναντίον δραστών με έντονους δεσμούς με την οικογένεια[437].

Πιο συγκεκριμένα, έχει βρεθεί ότι το 35% των υποθέσεων αιμομιξίας του δείγματος της Tormes[438] και το 28% του δείγματος της Maisch[439], έγιναν γνωστές στην αστυνομία μετά από κάποια οικογενειακή σύγκρουση. Επίσης, από την έρευνα του DeFrancis[440] βρέθηκε ότι το 11% των υποθέσεων αιμομικτικού βιασμού παιδιών του δείγματος, ήρθε στη γνώση της αστυνομίας έμμεσα. Η αποκάλυψη των υποθέσεων αυτών στις αρχές έγινε σε σχέση με κάποιο άλλο πρόβλημα, όπως για παράδειγμα ένας οικογενειακός καβγάς ανάμεσα στους συζύγους μπορεί να οδηγήσει τη σύζυγο στην αποκάλυψη του βιασμού της κόρης από τον πατέρα της. Οταν ο δράστης ήταν μέλος της οικογενειακής μονάδας, το 71% των αναφορών γίνονταν για άλλους λόγους και όχι για καθ' αυτό το έγκλημα του αιμομικτικού βιασμού[441].

Από την άλλη μεριά, έχει υποστηριχθεί ότι οι κυριότεροι παράγοντες αναίρεσης της καταγγελίας και ανάκλησης της μήνυσης για αιμομιξία, από τη μητέρα και την κόρη - θύμα, είναι οι εξής: i) η αρνητική εμπειρία της επαφής της αιμομικτικής οικογένειας με το γραφειοκρατικό ποινικό και κοινωνικό σύστημα παρέμβασης και ii) η συνειδητοποίηση των οικονομικών συνεπειών που θα έχει μια ενδεχόμενη καταδίκη του πατέρα - δράστη[442].

Τα παραπάνω στοιχεία περιγράφουν ανάγλυφα την εικόνα που παρουσιάζει το έγκλημα της αιμομιξίας και ειδικότερα το έγκλημα του αιμομικτικού βιασμού, σε σχέση με την αναφορά του στην αστυνομία. Τα συμπεράσματα τα οποία μπορούμε να βγάλουμε είναι τα εξής: i) η αιμομιξία είναι ένα έγκλημα το οποίο σπάνια αποκαλύπτεται, ii) κρατείται ερμητικά κλειστό μέσα στα τείχη της οικογένειας και τις περισσότερες φορές είναι ένα μυστικό που το μοιράζεται μόνο το αιμομικτικό ζευγάρι, iii) τις περισσότερες φορές αναφέρεται από τρίτα προς το έγκλημα πρόσωπα ή αποκαλύπτεται με τυχαίο και

---

[437] DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355, σελ. 74.
[438] Tormes (1968), όπ. π., βλ. σημ. 420.
[439] Maisch (1972), όπ. π., βλ. σημ. 419.
[440] DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355, σελ. 72 - 74.
[441] DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355, πιν. 30, σελ. 74.
[442] Αρτινοπούλου, Β. (1995): Αιμομιξία. Θεωρητικές προσεγγίσεις και ερευνητικά δεδομένα. (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα), σελ. 295.

έμμεσο τρόπο και iv) οι πρακτικές αναφοράς της αιμομιξίας διαφέρουν απ' αυτές του βιασμού μεταξύ άγνωστων και αυτό γιατί οι σχέσεις των συμμετεχόντων είναι στενά συγγενικές και το θύμα είναι εξαρτημένο από το δράστη. Η δημόσια αποκάλυψη της αιμομιξίας θα μπορούσε να σημάνει την αποσταθεροποίηση του οικογενειακού ιστού και μερικές φορές την καταστροφή του.

Τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω για τα εγκλήματα της αιμομιξίας και του αιμομικτικού βιασμού, συνηγορούν και ενισχύουν την άποψη σύμφωνα με την οποία όσο στενότερη είναι η σχέση γνωριμίας και εξάρτησης του θύματος και του δράστη, τόσο μειώνονται οι πιθανότητες για αναφορά των σεξουαλικών εγκλημάτων και ειδικότερα του βιασμού στην αστυνομία.

3.3.7. Άλλοι παράγοντες αναφοράς του βιασμού.

Πέρα από τους παραπάνω παράγοντες, οι έρευνες εστίασαν το ενδιαφέρον τους και σε ορισμένους άλλους παράγοντες που επηρεάζουν την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Λόγω του ότι οι παράγοντες αυτοί μελετήθηκαν αποσπασματικά και από μικρό αριθμό ερευνητών, θα παρουσιαστούν εν συντομία. Στο σημείο αυτό κρίνω σκόπιμο να επισημάνω ότι οι παράγοντες αυτοί έχουν ανάγκη επιπρόσθετης έρευνας, έτσι ώστε να είμαστε σε θέση να αξιολογήσουμε με μεγαλύτερη αξιοπιστία την επίδρασή τους στην απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

3.3.7.1. Η έλλειψη αποδεικτικού υλικού.

Ένας αρκετά μεγάλος αριθμός βιασμών στερούνται των απαραίτητων αποδεικτικών στοιχείων νομικής θεμελίωσης του εγκλήματος. Τέτοια αποδεικτικά στοιχεία είναι ο τραυματισμός του θύματος, η χρήση όπλου από το δράστη, η ύπαρξη κάποιου αυτόπτη μάρτυρα, κ.λπ. Αυτή η έλλειψη του απαραίτητου αποδεικτικού υλικού μπορεί να

αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα στην απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία και αυτό γιατί το θύμα διακατέχεται από έντονες αμφιβολίες σχετικά με το αν θα καταφέρει να πείσει τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου για την αξιοπιστία της μαρτυρίας του.

Από την έρευνα του Fishman[443] βρέθηκε ότι ο δεύτερος σημαντικότερος λόγος (22%) που οδήγησε τα θύματα σεξουαλικών εγκλημάτων στην απόφαση να μην αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία, ήταν η έλλειψη μαρτύρων που θα μπορούσαν να επιβεβαιώσουν τους ισχυρισμούς του θύματος. Η ύπαρξη μαρτύρων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχημένη ποινική δίωξη των εγκλημάτων σεξουαλικού περιεχομένου, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις εκείνες που δεν υπάρχει σωματικός τραυματισμός του θύματος ή κάποια άλλα αποδεικτικά στοιχεία - εκτός από την κατάθεση του θύματος - που να μπορούν να θεμελιώσουν την κατηγορία και να στηρίξουν την ενοχή του δράστη.

Οι Lizotte και Wolfson[444] απέδειξαν ότι οι υποθέσεις βιασμού που συγκεντρώνουν το απαραίτητο αποδεικτικό υλικό (π.χ. άγνωστος δράστης, χρήση όπλου, σωματικός τραυματισμός), είναι πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία. Παρόμοια, τα αποτελέσματα της έρευνας του Lizotte[445] απέδειξαν ότι η ύπαρξη του απαραίτητου για την άσκηση της ποινικής δίωξης αποδεικτικού υλικού, το οποίο καθιστά την υπόθεση νομικά βάσιμη και ικανή να επιφέρει την καταδίκη του δράστη, αποτελεί σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Ο παραπάνω παράγοντας δε βρέθηκε να είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην πρόβλεψη της αναφοράς των άλλων εγκλημάτων επιθετικής βίας, η οποία βρέθηκε να επηρεάζεται περισσότερο από άλλους παράγοντες, όπως η ηλικία του δράστη και του θύματος, η ώρα τέλεσης του εγκλήματος και από το αν το έγκλημα ήταν απόπειρα ή τετελεσμένο. Αντίθετα, στο έγκλημα του βιασμού οι παραπάνω παράγοντες δε βρέθηκε να παίζουν κάποιο σημαντικό ρόλο στην απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

---

[443] Fishman (1979), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 80.

[444] Lizotte, A.J. και F. Wolfson (1981): The social location of rape and reporting: A victimization study. Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, Montreal, Canada.

[445] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 181.

3.3.7.2. Η δυνατότητες έξω-ποινικού συμβιβασμού.

Ο παράγοντας των δυνατοτήτων που παρουσιάζονται στα θύματα βιασμού για έξω-ποινικό συμβιβασμό αποτελεί σημαντικότατο κίνητρο μη-αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος στην αστυνομία. Παρ' όλα αυτά, η διεθνής βιβλιογραφία και έρευνα έχει αγνοήσει την ύπαρξη του παραπάνω παράγοντα στην προσπάθεια για διερεύνηση του φαινομένου της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία και συνεπώς γίνεται επιτακτική η ανάγκη διερεύνησής του έτσι ώστε να μπορούμε με εκτιμήσουμε με ακρίβεια την επιρροή του στην απόφαση των θυμάτων βιασμού για μη-αναφορά.

Ο Ελληνικός Ποινικός Κώδικας δίνει τη δυνατότητα στο θύμα να ζητήσει με αίτησή του την οριστική παύση της ποινικής δίωξης του βιασμού, με το αιτιολογικό του ψυχικού του τραυματισμού από τη δημοσιότητα της ποινικής δίκης[446]. Η παραπάνω δυνατότητα που δίνει ο ποινικός νόμος στο θύμα βιασμού, ουσιαστικά αίρει το αυτεπάγγελτο της ποινικής δίωξης του συγκεκριμένου εγκλήματος και εμμέσως πλην σαφώς τη μετατρέπει σε κατ' έγκληση. Τα παραπάνω δίνουν μια επιπλέον δυνατότητα στους δράστες να αποφύγουν τη δίωξή τους, ακόμη και στις περιπτώσεις που το θύμα έχει προβεί σε αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Τα θύματα βιασμού, αξιολογώντας τα υπέρ και τα κατά της ποινικής προώθησης της υπόθεσής τους και έχοντας τη δυνατότητα να αποκομίσουν οφέλη από έναν ενδεχόμενο έξω-ποινικό συμβιβασμό τους με το δράστη, είναι πολύ πιθανό να επιλέξουν την έξω-ποινική οδό, είτε επιλέγοντας να μην αναφέρουν, είτε ζητώντας την οριστική παύση της ποινικής του δίωξης. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα τέτοιων συμβιβασμών του θύματος με το δράστη, οι οποίοι αρχίζουν από χρηματικές αποζημιώσεις και καταλήγουν έως και το γάμο του εγκληματικού ζεύγους!

---

[446] Για περισσότερα πάνω στο ζήτημα αυτό, βλ. κεφ. β', παρ. 2.4.2.3.

3.3.7.3. Ο φόβος της κοινωνικής απόρριψης.

Σύμφωνα με τους Weis και Borges[447], η δημόσια αποκάλυψη του βιασμού υποβάλλει το θύμα στον κίνδυνο του στιγματισμού σε τρία επίπεδα: i) στο επίπεδο της αρνητικής θέσης που θα έλθει η γυναίκα ως θύμα εγκλήματος και συνεπώς ως χαμένη στο ανταγωνιστικό κοινωνικό παιχνίδι, ii) στο επίπεδο της πραγματικής σεξουαλικής πράξης μ' έναν παράνομο σύντροφο, που θα γίνει ευρέως γνωστή και iii) στο επίπεδο μιας υπόθεσης που αφορά στην καθαρά ιδιωτική σφαίρα του ατόμου και η οποία θα μπορεί να συζητείται ανοιχτά και δημόσια.

Η σεξουαλική συμπεριφορά της γυναίκας είναι ιδιαίτατα συγκαλυμμένη μ' ένα πέπλο μυστικότητας. Η δημόσια γνώση της και η ανοιχτή της συζήτηση είναι ισοδύναμη με το να αφήσεις μια γυναίκα γυμνή μέσα σ' ένα πλήθος περίεργων παρατηρητών[448]. Όλο αυτό το κλίμα, του φόβου του θύματος βιασμού για τον κοινωνικό στιγματισμό και την κοινωνική του απόρριψη, συμβάλλει καθοριστικά στην απόφασή του να μην αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, κυρίως στις περιπτώσεις που δεν έχει κάτι σημαντικότερο να κερδίσει.

Μία από τις συνέπειες της δημοσιοποίησης του βιασμού είναι και ο στιγματισμός του θύματος. Σύμφωνα με τον LeBeau[449], ο στιγματισμός του θύματος βιασμού μπορεί να πάρει τις ακόλουθες δύο μορφές: i) τον υποβιβασμό του θύματος σε μια κατώτερη ομάδα ή τάξη και ii) την αμφισβήτηση της ηθικής υπόστασης του θύματος από την οικογένεια, τους φίλους και τα υπόλοιπα άτομα, με τα οποία το θύμα διατηρεί στενές διαπροσωπικές σχέσεις.

Το θύμα βιασμού βιώνει καθημερινά την κοινωνική απόρριψη. Δεν είναι λίγα τα θύματα που εκδιώχθηκαν από την οικογένειά τους, που χώρισαν με το σύζυγό τους ή το πρόσωπο με το οποίο διατηρούσαν ερωτικό δεσμό, που απολύθηκαν από τη δουλειά τους, που άλλαξαν διεύθυνση κατοικίας και τηλεφωνικό αριθμό και που αποπειράθηκαν να

---

[447] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43, σελ. 132.
[448] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43, σελ. 133.
[449] LeBeau, J.L. (1988): Statute revision and the reporting of rape. *Sociology and Social Research*, τομ. 72, τευχ. 3, σελ. 201.

αυτοκτονήσουν. Το κοινωνικό στίγμα που φέρει το θύμα βιασμού επιβαρύνεται και από την ήδη κακή του ψυχολογική κατάσταση. Το θύμα, μετά το βιασμό, βιώνει έντονα ψυχολογικά προβλήματα που το καθιστούν εύκολο στόχο του κοινωνικού στιγματισμού και ρατσισμού.

Από την έρευνα του Binder[450] βρέθηκε ότι ο φόβος του θύματος για μια ενδεχόμενη κοινωνική του απόρριψη, είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που το ωθούν στην απόφαση να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία. Η έρευνα αυτή διεξήχθη σ' ένα δείγμα 500 φοιτητριών και αποφοίτων ενός Πανεπιστημίου των Η.Π.Α., με τη μέθοδο του ερωτηματολογίου το οποίο έπρεπε να συμπληρωθεί στο σπίτι και να ταχυδρομηθεί. Οι ερευνητές έλαβαν 167 ερωτηματολόγια (33%), από τα οποία διαπιστώθηκε ότι το 20% των γυναικών του δείγματος (34 γυναίκες) είχαν δεχθεί σεξουαλική επίθεση και μόνο οι οκτώ (23,5%) απ' αυτές είχαν αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία. Η ανάλυση των λόγων που οδήγησαν τα θύματα στο να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία έδειξε ότι πολλά απ' αυτά ανησυχούσαν μήπως η δημόσια αποκάλυψη του εγκλήματος θα είχε ως αποτέλεσμα την υποτίμηση και την απόρριψή τους από τα άτομα του στενού και του ευρύτερου περιβάλλοντός τους.

Ο ρόλος του παράγοντα της κοινωνικής απόρριψης του θύματος δεν έχει ερευνηθεί επαρκώς και χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση για να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε καλύτερα τη σημασία του στη λήψη απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία.

3.3.7.4. Ο βαθμός αστικοποίησης.

> Οι μηνύσεις για βιασμό στις βιομηχανοποιημένες πόλεις, όπου οι σχέσεις είναι πολύ πιο απρόσωπες και ανώνυμες, είναι πολύ πιο πολλές από τις αγροτικές περιοχές[451].

---

[450] Binder (1981), όπ. π., βλ. σημ. 360.

[451] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 14, σελ. 130.

Η κεντρική υπόθεση της έρευνας του Laub[452] ήταν ότι τα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία είναι μεγαλύτερα στις αστικές περιοχές, σε σύγκριση με τις αγροτικές και αυτό γιατί στις μεγάλες πόλεις υπάρχουν πιο ανεπτυγμένες μορφές επίσημου κοινωνικού ελέγχου της παρέκκλισης. Αντίθετα, στις αγροτικού τύπου κοινωνίες η παρέκκλιση διευθετείται μέσω άτυπων μορφών κοινωνικού ελέγχου και συνεπώς το έγκλημα, τις περισσότερες φορές, δεν αναφέρεται στην αστυνομία. Η παραπάνω υπόθεση στηρίχθηκε στην πρόταση του Wolfgang[453] σύμφωνα με την οποία οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών αντιμετωπίζουν τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου (π.χ. αστυνομικούς), ως ξένους.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής δεν επιβεβαίωσαν την παραπάνω υπόθεση. Οσον αφορά στο έγκλημα του βιασμού δε βρέθηκε να υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα ποσοστά αναφοράς του εγκλήματος ανάμεσα στις αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα ποσοστά μη-αναφοράς του βιασμού ήσαν 45% για τις αστικές, 46% για τις αγροτικές και 51% για τις ημιαστικές περιοχές. Οι παραπάνω διαφορές είναι ασήμαντες και συνεπώς δεν μπορούν να στηρίξουν την υπόθεση ότι ο βαθμός αστικοποίησης της κοινότητας μπορεί να επηρεάσει την απόφαση του θύματος βιασμού, αλλά και των άλλων εγκλημάτων, για αναφορά του περιστατικού στην αστυνομία.

3.3.7.5. Ο ορθολογικός υπολογισμός ωφελειών και ζημιών.

Οι μελέτες, που έχουν διεξαχθεί για τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο λαμβάνεται μια απόφαση από τα δρώντα υποκείμενα, έχουν αποδείξει ότι η επιλογή μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς συνδέεται με τα προσδοκώμενα ή τα αντιλαμβανόμενα

---

[452] Laub (1981), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 346.

[453] Wolfgang, M.E. (1968): Urban crime. Στο J.Q. Wilson (eds.): The metropolitan enigma: Inquiries into the nature and dimension of America's urban crime. Cambridge: Harvard University Press.

οφέλη και τις ζημιές που θα έχουν οι εναλλακτικές επιλογές που προσφέρονται στο άτομο[454].

Η απόφαση των θυμάτων βιασμού να μην αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία μπορεί να επηρεάζεται και από την πίστη τους ότι τα αποτελέσματα της αναφοράς δε θα είναι ευνοϊκά. Στις περιπτώσεις αυτές μιλάμε για έναν ορθολογικό υπολογισμό από μέρους του θύματος, μέσω του οποίου αξιολογούνται τα ενδεχόμενα αποτελέσματα που θα έχει η πράξη του. Έτσι, για παράδειγμα, έχει βρεθεί ότι πολλά θύματα βιασμού πιστεύουν ότι η αναφορά στην αστυνομία δε θα καταλήξει σε κάτι καλό[455], ότι το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης είναι αναποτελεσματικό στην αντιμετώπιση υποθέσεων βιασμού[456], ότι η αναφορά στην αστυνομία θα τα κάνει να αισθανθούν αμήχανα και ότι θα τα φέρει σε δύσκολη θέση[457], ότι οι μαρτυρίες τους δε θα γίνουν πιστευτές από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου[458] ή ότι ο δράστης θα τα εκδικηθεί λόγω του ότι ειδοποίησαν την αστυνομία[459].

Από την έρευνα των Feldman-Summers και Norris[460] βρέθηκε ότι υπάρχουν δύο προσδοκώμενες εκβάσεις της αναφοράς, οι οποίες μπορούν να διακρίνουν τα θύματα σ' αυτά που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία και σ' αυτά που δεν το κάνουν. Πιο συγκεκριμένα, η παραπάνω έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα θύματα που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία πιστεύουν, σε μεγαλύτερο βαθμό, σε σχέση με τα θύματα που δεν αναφέρουν, ότι θα αντιμετωπιστούν θετικά από την αστυνομία. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι τα θύματα που δεν αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία ήταν πιθανότερο να πιστεύουν ότι θα πρέπει να καταθέσουν στη δίκη, σε σχέση με τα θύματα που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία.

---

[454] Lee, W. (1971): Decision-making and human behavior. New York: Wiley.
[455] L.E.A.A. (1974): Crime in five American cities. Advance Report, U.S. Government Printing Office.
[456] Ashworth και Feldman-Summers (1978), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 356.
[457] Flynn, L. (1974): Women and rape. *Medical Aspects of Human Sexuality,* τομ. 8, σελ. 183 - 197.
[458] Griffin (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.
[459] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70.
MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
[460] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.

Από τη έρευνα των Knudten et. al.[461], βρέθηκε ότι τα θύματα σοβαρών εγκλημάτων, στην περίπτωση που αποφασίσουν να αναφέρουν το συμβάν στην αστυνομία, υφίστανται μεγάλες απώλειες χρόνου και χρημάτων. Πιο συγκεκριμένα, το 63% των θυμάτων δήλωσαν στους ερευνητές ότι είχαν χάσει πολύτιμο χρόνο από τη δουλειά τους ή το σχολείο. Το 56% ανέφεραν ότι έχασαν πολύ χρόνο κατά τη διάρκεια της αναμονής στα διάφορα στάδια της αστυνομικής φάσης, καθώς και στα υπόλοιπα στάδια της ποινικής διαδικασίας. Τέλος, το 28% των θυμάτων δήλωσαν ότι είχαν πρόβλημα στο να βρουν θέση για να σταθμεύσουν το αυτοκίνητό τους. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, δε θα πρέπει να μας προκαλεί έκπληξη η απόφαση του θύματος να μην αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία.

Η απόφαση του θύματος βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία μπορεί, σύμφωνα με τους Feldman-Summers και Ashworth[462], να πηγάζει από τις προσδοκίες του ότι η πράξη του αυτή θα του προσφέρει τη δυνατότητα να αισθανθεί περισσότερο ήρεμο και ασφαλές. Επίσης, έχει υποστηριχθεί από τον Katz[463] ότι η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία μπορεί να αποτελεί μια προσπάθεια του θύματος να ελέγξει και να επαναπροσδιορίσει τη ζωή του. Η παραπάνω ανάγκη του θύματος μπορεί να βρει διέξοδο στην ποινική διευθέτηση της υπόθεσης, με βασικό σκοπό την αναζήτηση δυνατοτήτων από μέρους του θύματος να αισθανθεί ότι είναι ικανό να αναλάβει ενεργητικούς ρόλους, καθώς και να εκφράσει το φόβο, το θυμό του και όλα τα άλλα συσσωρευμένα συναισθήματα που του προκάλεσε ο βιασμός.

Όμως, αυτό που θα πρέπει να τονιστεί με έμφαση είναι ότι δεν μπορούμε σε καμιά περίπτωση να μιλάμε για ορθολογικότητα στον τρόπο λήψης των αποφάσεων των θυμάτων βιασμού. Τα θύματα αυτού του τύπου των εγκλημάτων, αμέσως μετά το έγκλημα, βιώνουν έντονα προβλήματα συναισθηματικής ανισορροπίας και ψυχολογικής διαταραχής που τα καθιστούν σχεδόν ανίκανα να χρησιμοποιήσουν τη λογική τους, προκειμένου αντιμετωπίσουν την κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει. Οι αποφάσεις

---

[461] Knudten, R.D., A.C. Meade, M.S. Knudten και W.G. Doerner (1977): The victim in the administration of justice. Στο W.F. McDonald (eds.): Criminal justice and the victim. Beverly Hills, C.A.: Sage.

[462] Feldman-Summers και Ashworth (1981), όπ. π., βλ. σημ. 176.

[463] Katz (1984), όπ. π., βλ. σημ. 304.

τους είναι περισσότερο παρορμητικές και θυμικές, παρά ορθολογικές και υπόκεινται σε μεγάλο βαθμό στην επιρροή που ασκούν σ' αυτές τρίτα άτομα.

Η απόφαση του θύματος σχετικά με το τι θα κάνει μετά το έγκλημα δεν είναι πάντα μια απολύτως ορθολογική απόφαση λόγω των συνθηκών έντασης κάτω από τις οποίες καλούνται να αποφασίσουν[464]. Κάτω από ιδανικές συνθήκες, ένα απολύτως λογικό θύμα θα μπορούσε, προκειμένου να πάρει τις αποφάσεις του, να διεξάγει μια εκτεταμένη εξέταση όλων των γνωστών επιλογών, καθώς και των πιθανών συνεπειών τους, επιλέγοντας αυτή που εμφανίζεται να προσφέρει τα καλύτερα αποτελέσματα.

Ωστόσο, ακόμη και κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, τα θύματα δεν μπορούν να αποτελέσουν απόλυτα ορθολογικούς φορείς λήψης αποφάσεων[465]. Το γεγονός ότι θα πρέπει να πάρουν την απόφασή τους κάτω από πολύ πιεστικές συνθήκες, εμποδίζει περισσότερο την προσεκτική έρευνα και τον ορθολογικό υπολογισμό των κερδών και των ζημιών της κάθε επιλογής. Έχει αποδειχθεί ότι η προσοχή αδυνατίζει κάτω από υψηλά επίπεδα ψυχολογικής διέγερσης[466]. Επίσης, έχει αποδειχθεί ότι όταν τα άτομα βιώνουν μεγάλα ποσά ψυχολογικής πίεσης, υφίστανται μείωση των ικανοτήτων τους προς αφομοίωση πληροφοριών[467], πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα να εξετάζουν τις εναλλακτικές λύσεις που τους παρουσιάζονται μ' ένα μη-συστηματικό τρόπο και να οδηγούνται στο να επιλέξουν λύσεις προτού εξετάσουν όλες τις διαθέσιμες επιλογές (Janis και Mann[468], Keinan[469]).

Τη στιγμή που το θύμα βιασμού αισθάνεται σε μεγάλο βαθμό να βιώνει συναισθήματα διάλυσης, ως αποτέλεσμα του εγκλήματος που δέχθηκε, καλείται να πάρει την απόφασή του σχετικά με το αν θα το αναφέρει ή όχι το βιασμό του στην αστυνομία. Η

---

[464] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 195.
[465] Nisbett, R.E. και T.D. Wilson (1977): Telling more than we know: Verbal reports on mental processes. *Psychological Review,* τομ. 84, σελ. 231 - 259.
[466] Easterbook, J.A. (1959): The effect of emotion on cue utilization and the organization of behavior. *Psychological Review*, τομ. 66, σελ. 183 - 201.
[467] Wright, P. και B. Weitz (1977): Time horizon effects on product evaluation strategies. *Journal of Marketing Research,* τομ. 14, σελ. 429 - 443.
[468] Janis, I.L. και L. Mann (1977): Decision making: A Psychological analysis of conflict, choice, and commitment. New York: Free Press.
[469] Keinan, G. (1987): Decision making under stress: Scanning of alternatives under controllable and uncontrollable threats. *Journal of Personality and Social Psychology,* τομ. 52, σελ. 639 - 644.

λήψη αυτής της απόφασης είναι το τελευταίο πράγμα που το θύμα επιθυμεί να κάνει εκείνη τη στιγμή[470]. Αν κάποιος μας κλέψει το αυτοκίνητο ή μας αρπάξει το πορτοφόλι, οι περισσότεροι από εμάς, θα καλέσουμε την αστυνομία χωρίς δεύτερη σκέψη. Στην περίπτωση του βιασμού τα πράγματα διαφέρουν σημαντικά.

Τα παραπάνω ερευνητικά δεδομένα προτείνουν ότι τα θύματα στερούνται της ικανότητας να εξετάσουν όλες τις διαθέσιμες επιλογές και συνεπώς να υπολογίσουν ορθολογικά τα οφέλη και τις ζημιές που θα προκύψουν ως αποτέλεσμα των επιλογών τους. Συνεπώς, μπορούμε να συμφωνήσουμε με την πρόταση των Janis και Mann[471], σύμφωνα με την οποία όσο μεγαλύτερη είναι η ψυχολογική ένταση και πίεση που βιώνει το θύμα, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να ψάξει για μια επαρκή και όχι για την καλύτερη λύση αντιμετώπισης του εγκλήματος που έχει δεχθεί.

3.3.7.6. Η δημοσιότητα του εγκλήματος.

Ο παράγοντας δημοσιότητα του εγκλήματος μπορεί να επηρεάσει την απόφαση του θύματος, για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, με δύο τρόπους. Κατά πρώτο λόγο, μπορεί να παρακινήσει το θύμα να αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία, στις περιπτώσεις που το έγκλημα γίνει γνωστό στο ευρύ κοινό, λόγω του ότι στενεύουν τα περιθώρια που έχει το θύμα να διευθετήσει την υπόθεση ιδιωτικά. Η δημοσιοποίηση του εγκλήματος του βιασμού και η ταυτόχρονη συγκάλυψή του από το θύμα, έχει ως αποτέλεσμα να ενοχοποιείται το ίδιο το θύμα για τη θυματοποίησή του. Στις περιπτώσεις που η γνώση του βιασμού ξεπεράσει τα στενά όρια της οικογένειας του θύματος και γίνει ευρύτερα γνωστός, η αναφορά του στην αστυνομία είναι περισσότερο πιθανή γιατί όποιο κακό μπορούσε να προκαλέσει η δημοσιότητα του εγκλήματος στο θύμα, έχει ήδη προκληθεί. Από την άλλη μεριά, στις περιπτώσεις αυτές είναι πιθανότερη η αυτεπάγγελτη αστυνομική δράση, η οποία δεν αφήνει περιθώρια επιλογής στο θύμα, παρά

---

[470] Dowdeswell, J. (1986): Women on rape. Κεφ. 5, σελ. 99.
[471] Janis και Mann (1977), όπ. π., βλ. σημ. 468.

μόνο για οριστική παύση της ποινικής δίωξης του εγκλήματος κατόπιν αιτήσεώς του λόγω ψυχικού τραυματισμού από τη δημοσιότητα της δίκης, σύμφωνα με το άρθρο 344 Π.Κ.

Κατά δεύτερο λόγο, η πρόβλεψη του θύματος βιασμού ότι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία θα πάρει δημοσιότητα, μπορεί να είναι ένας καθοριστικός παράγοντας διαμόρφωσης της τελικής απόφασής του για μη-αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Έχει παρατηρηθεί ότι η δημόσια αποκάλυψη του βιασμού είναι ενοχλητική και φέρνει σε δύσκολη θέση το θύμα[472]. Επιπλέον, από την έρευνα των Borgida και Swim[473], η οποία διεξήχθη πάνω σ' ένα τυχαίο δείγμα του ευρύτερου κοινού, βρέθηκε ότι οι γυναίκες που ρωτήθηκαν, στην περίπτωση που έπεφταν θύματα βιασμού, θα ήταν λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία αν γνώριζαν ότι οι δίκες των υποθέσεων βιασμού μεταδίδονται από την τηλεόραση.

Η αποκάλυψη των ονομάτων των θυμάτων βιασμού από τα μέσα ενημέρωσης, αποτελεί μια επιπρόσθετη πηγή στιγματισμού τους. Οταν, στα πλαίσια της παραπάνω έρευνας, οι γυναίκες ρωτήθηκαν πως πιστεύουν ότι ο κίνδυνος να αποκαλυφθεί η ταυτότητά τους από τα μέσα ενημέρωσης θα μπορούσε να επηρεάσει την απόφασή τους για αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία, το 86% απάντησαν ότι θα ήταν λιγότερο πιθανό να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία αν πίστευαν ότι τα ονόματά τους θα αποκαλύπτονταν από τα μέσα ενημέρωσης[474]. Το παραπάνω ερευνητικό συμπέρασμα αποδεικνύει ότι τα θύματα βιασμού εξακολουθούν ακόμη και σήμερα να αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως αποδέκτες ενός ιδιότυπου κοινωνικού στίγματος.

---

[472] Flynn (1974), όπ. π., βλ. σημ. 457.

[473] Borgida, E. και J. Swim (1987): Public opinion on the psychological and legal aspects of televising rape trails. *Journal of Applied Social Psychology*, τομ. 17, τευχ. 5, σελ. 507 - 518.

[474] National Victim Center (1992): Rape in America: A report to the nation. Arlington, V.A.: Author.

3.3.7.7. Οι αναθεωρήσεις των νόμων περί βιασμού.

Έχει παρατηρηθεί ότι υπάρχει μεγάλη ποικιλομορφία στις επιμέρους Πολιτείες των Η.Π.Α. σχετικά με την εφαρμογή των νομικών μεταρρυθμίσεων, που έχουν ως σκοπό τους τη βελτίωση της μεταχείρισης των θυμάτων βιασμού, την αλλαγή του τρόπου εκδίκασης των υποθέσεων και την αύξηση των ποσοστών αναφοράς[475]. Τα αποτελέσματα των ερευνών έδειξαν ότι η επίδραση της νομικών αναθεωρήσεων ήταν, στην καλύτερη περίπτωση, ελάχιστη (Galvin[476], Horney και Spohn[477], Polk[478]). Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι νομικές μεταρρυθμίσεις σχετικά με το έγκλημα του βιασμού είχαν ελάχιστη επίδραση στα ποσοστά αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, στις καταδικαστικές αποφάσεις των δικαστηρίων και στις στερητικές της ελευθερίας ποινές των βιαστών[479]. Σύμφωνα με τους Horney και Spohn[480], οι νομικές μεταρρυθμίσεις του εγκλήματος του βιασμού τοποθετούν ελάχιστους περιορισμούς στις δυνατότητες άσκησης της διακριτικής ευχέρειας των επίσημων φορέων του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης.

Από την άλλη μεριά, έχει υποστηριχθεί[481] ότι η αναθεώρηση των νόμων που σχετίζονται με το βιασμό μπορεί να έχουν σημαντική επίδραση στην αύξηση των ποσοστών αναφοράς λόγω της αλλαγής του κλίματος, της νοοτροπίας και της αντιμετώπισης του θύματος βιασμού από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στις Η.Π.Α., κάτω από την πίεση του φεμινιστικού κινήματος και με βασικό αίτημα την εξάλειψη της ταπεινωτικής και αρνητικής αντιμετώπισης και μεταχείρισης του θύματος βιασμού, πραγματοποιήθηκε μια προσπάθεια αναθεώρησης της νομοθεσίας που αφορούσε στο έγκλημα του βιασμού[482]. Η

---

[475] Bachman (1993), όπ. π., βλ. σημ. 131.
[476] Galvin (1985), οπ. π., βλ. σημ. 24.
[477] Horney, J. και C. Spohn (1991): Rape law reform and instrumental change in sex urban jurisdictions. *Law and Society Review*, τομ. 25, σελ. 117 - 153.
[478] Polk, K. (1985): Rape reform and criminal justice processing. *Crime & Delinquency*, τομ. 31, σελ. 191 - 205.
[479] Horney και Spohn (1991), όπ. π., βλ. σημ. 477.
[480] Horney και Spohn (1991), όπ. π., βλ. σημ. 477.
[481] LeBeau (1988), όπ. π., βλ. σημ. 449.
[482] LeBeau (1988), όπ. π., βλ. σημ. 449.

προσπάθεια αυτή είχε ως αντικειμενικό της στόχο να αποφευχθεί η δεύτερη θυματοποίηση του θύματος μέσα στο ποινικό σύστημα και ως αποτέλεσμα αυτού, να αυξηθούν τα ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Σύμφωνα με τον LeBeau[483], χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του τύπου των αναθεωρήσεων, είναι η αναθεώρηση των νομών που αφορούσαν στο έγκλημα του βιασμού και πραγματοποιήθηκε στην Πολιτεία της California των Η.Π.Α. το μήνα Σεπτέμβριο του 1974. Με την αναθεώρηση αυτή άλλαξαν οι νόμοι που αφορούσαν στο βιασμό και που ίσχυαν για εκατό χρόνια.

Οι σημαντικότερες αλλαγές που επέφερε η παραπάνω αναθεώρηση ήσαν οι ακόλουθες[484]: i) Περιορισμός των ερευνών πάνω στην παρελθούσα σεξουαλική συμπεριφορά του θύματος. Μ' αυτόν τον τρόπο απαγορεύεται στην υπεράσπιση να χρησιμοποιεί φήμες, γνώμες και συγκεκριμένα περιστατικά από τη σεξουαλική ιστορία του θύματος, προκειμένου να αποδείξει τη συναίνεση του θύματος στην ερωτική πράξη. ii) Αλλαγή των κατευθυντήριων οδηγιών που δίνονται στους ενόρκους. Οι ένορκοι δε θα πρέπει πλέον να συγχέουν την προηγούμενη σεξουαλική συμπεριφορά του θύματος με την αξιοπιστία του. Επίσης, γίνεται σαφές στους ενόρκους ότι το γεγονός ότι το θύμα είχε πολλές σεξουαλικές σχέσεις, κατά το παρελθόν δε σημαίνει ότι είναι πιθανότερο να έχει συναινέσει στο βιασμό του. iii) Απαγόρευση χαρακτηρισμού του θύματος βιασμού με τον όρο «ανήθικος χαρακτήρας» (unchaste character). iv) Απαγόρευση οικονομικής επιβάρυνσης του θύματος για τη διεξαγωγή ιατρικών εξετάσεων, οι οποίες έχουν ως σκοπό τους τη συλλογή των απαραίτητων αποδεικτικών στοιχείων για τη νομική θεμελίωση του εγκλήματος του βιασμού.

Ο LeBeau[485], μέσω της έρευνάς του που έλαβε χώρα στο San Diego των Η.Π.Α., προσπάθησε να μελετήσει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην παραπάνω αναθεώρηση και την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Το δείγμα της έρευνας συγκροτήθηκε από 612 υποθέσεις βιασμού που είχαν αναφερθεί στα αστυνομικά τμήματα της πόλης του San Diego, κατά το χρονικό διάστημα 1971 - 1975. Πιο συγκεκριμένα, στην αστυνομία του San

---

[483] LeBeau (1988), όπ. π., βλ. σημ. 449.
[484] LeBeau (1988), όπ. π., βλ. σημ. 449.
[485] LeBeau (1988), όπ. π., βλ. σημ. 449, σελ. 201.

Diego είχαν αναφερθεί 94 υποθέσεις βιασμού το 1971, 105 το 1972, 87 το 1973, 131 το 1974, και 195 το 1975. Ο LeBeau σύγκρινε τα χαρακτηριστικά των βιασμών που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία πριν την αναθεώρηση των νόμων (έτη 1971 - 1974), με τα χαρακτηριστικά των βιασμών που αναφέρθηκαν στην αστυνομία μετά την αναθεώρηση (1975).

Η βασική υπόθεση της έρευνας στηρίχθηκε στο ότι αν τα χαρακτηριστικά των υποθέσεων βιασμού διαφέρουν ανάμεσα στις δύο παραπάνω χρονικές περιόδους, τότε υπάρχει σοβαρή πιθανότητα οι διαφορές να οφείλονται στις αλλαγές που επέφερε η αναθεώρηση των νόμων στις πρακτικές αναφοράς των θυμάτων βιασμού. Η μόνη επιφύλαξη του ερευνητή ήταν αν οι παραπάνω διαφορές οφείλονται στην αλλαγή των πρακτικών αναφοράς των θυμάτων βιασμού ή στην αλλαγή των πρακτικών της αστυνομικής δράσης, που και αυτές είναι αποτέλεσμα της αναθεώρησης των νόμων του βιασμού.

Η έρευνα του LeBeau κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αναθεώρηση των νόμων που αφορούν στο βιασμό είχε τα ακόλουθα αποτελέσματα στον τομέα της αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος στην αστυνομία: i) Σημαντική αύξηση των ποσοστών αναφοράς στην αστυνομία των υποθέσεων βιασμού μεταξύ γνωστών. Η αύξηση της αναφοράς αυτής της κατηγορίας βιασμών έφτασε το 12% κατά το έτος 1975, σε σχέση με τα τέσσερα προηγούμενα έτη. ii) Αύξηση των ποσοστών αναφοράς των υποθέσεων βιασμού στους οποίους το θύμα ξεγελάστηκε από το δράστη, των βιασμών που διαπράχθηκαν ξαφνικά και αιφνίδια μέσα σε σπίτια, καθώς και σε δημόσιες τοποθεσίες. Η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρήθηκε στα ποσοστά αναφοράς των βιασμών στους οποίους το θύμα ξεγελάστηκε από το δράστη. iii) Αύξηση των ποσοστών αναφοράς στην αστυνομία των υποθέσεων βιασμού που το θύμα τους δεν είχε υποστεί σοβαρό τραυματισμό. iv) Αύξηση των ποσοστών αναφοράς των αποπειρών βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα ποσοστά αναφοράς των αποπειρών βιασμού διπλασιάστηκαν μετά των αναθεώρηση των νόμων. v) Αύξηση των ποσοστών αναφοράς των υποθέσεων βιασμού των οποίων τα θύματα ανήκαν στη λευκή φυλή. Η παραπάνω

αύξηση παρατηρήθηκε, τόσο στους ενδοφυλετικούς, όσο και στους διαφυλετικούς βιασμούς με λευκό θύμα.

Όμως, πέρα από την παραπάνω αναθεώρηση, σημαντική είναι και η νομοθετική μεταρρύθμιση των νόμων του βιασμού, που πραγματοποιήθηκε στον Καναδά το 1983. Τα κυριότερα σημεία αυτής της αναθεώρησης παρουσιάζονται από τον Μαγγανά[486], ο οποίος ανέλυσε άρθρο των Roberts και Pires που είχε ως αντικείμενό του το παραπάνω ζήτημα.

Σύμφωνα με τον Μαγγανά, οι κυριότερες μεταρρυθμίσεις, που επέφερε η αναθεώρηση του 1983 στον Καναδά, ήσαν οι εξής: i) αντί του όρου βιασμός, χρησιμοποιήθηκε εκείνος της σεξουαλικής επίθεσης και το έγκλημα μεταφέρθηκε στο τμήμα που αφορά στις σωματικές βλάβες, κρατώντας όμως τη σεξουαλική του απόχρωση και ii) η σεξουαλική επίθεση παρουσιάστηκε με τρεις μορφές διαφορετικής βαρύτητας. Τη σεξουαλική επίθεση - μορφή λιγότερο σοβαρή, την ένοπλη επίθεση και τη βαριά σεξουαλική επίθεση, όταν ο δράστης τραυματίσει το θύμα.

Τα κυριότερα αποτελέσματα της παραπάνω αναθεώρησης, σύμφωνα πάντα με τον Μαγγανά, ήσαν τα ακόλουθα: i) το σύνολο των δικαστικών αποφάσεων κατέτασσαν, σύμφωνα με τις δικαστικές στατιστικές, τους βιασμούς στην πρώτη και ελαφρότερη κατηγορία σεξουαλικών επιθέσεων, όπου η ανώτερη ποινή ήταν κάθειρξη 10 ετών και ii) παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση του αριθμού των υποθέσεων που απασχόλησαν τους μηχανισμούς της ποινικής δικαιοσύνης μετά από την αναθεώρηση του 193. Πιο συγκεκριμένα, ενώ για ολόκληρο τον Καναδά υπήρξε μια αύξηση 25% στις παραπομπές στο δικαστήριο μεταξύ των ετών 1977 και 1982, από το 1983 έως το 1989 (μετά την αναθεώρηση) η παραπάνω αύξηση ήταν της τάξης του 129%.

Ο παραπάνω Καθηγητής, όμως, υποστηρίζει ότι για την αύξηση των ποσοστών δεν ευθύνεται μόνο η αναθεώρηση των νόμων περί βιασμού - που σε κάθε περίπτωση αποτέλεσε την πρωτεύουσα αιτία - αλλά και μια σειρά από άλλους λόγους , όπως οι

---

[486] Μαγγανάς, Α. (υπό δημοσίευση): Βιβλιοκριτική στο άρθρο με τίτλο: Dossier: Les Femmes et le controle penal. Questions feminites, το οποίο δημοσιεύτηκε το έτος 1992 στο περιοδικό Revue Criminologie, τομ. XXV, τευχ. 1. *Ελληνική Εταιρία Εγκληματολογίας*

οδηγίες που δόθηκαν στην αστυνομία και την εισαγγελία, η δραστηριοποίηση των γυναικείων οργανώσεων και η ευαισθητοποίηση των μ.μ.ε. στις διάφορες μορφές βίας.

3.3.7.8. Η διάσταση ανάμεσα στο νομικό και τον κοινωνικό ορισμό του βιασμού.

Μια από τις ιδιαιτερότητες του εγκλήματος του βιασμού είναι και το χάσμα που υπάρχει στον τρόπο που ορίζεται το συγκεκριμένο έγκλημα από τον ποινικό νομοθέτη και από την κοινή γνώμη. Ο μέσος άνθρωπος ορίζει ως βιασμό μόνο τη βίαιη και παρά τη θέληση του θύματος συνουσία. Ο έλληνας ποινικός νομοθέτης, μετά την αναθεώρηση του άρθρου 336, που έγινε με το νόμο 1419/1984, ορίζει ως βιασμό και τις ασελγείς πράξεις. Η παραπάνω διάσταση ανάμεσα στο νομικό και τον κοινωνικό ορισμό του βιασμού μπορεί να έχει αρνητικά αποτελέσματα στην αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

> ...η απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στα αναφερόμενα και τα πραγματικά ποσοστά θυματοποίησης βιασμού, εκφράζουν την απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στους κοινωνικούς και τους αυστηρά νομικούς ορισμούς του[487].

Σύμφωνα με τους Burkhart και Bohmer[488], στον παραδοσιακό νομικό ορισμό το έγκλημα του βιασμού ορίζεται ως η φύση και παρά φύση σεξουαλική διείσδυση του ανδρικού μορίου στα γυναικεία γεννητικά όργανα, με βία ή απειλή βίας και παρά τη θέληση της γυναίκας, αρκεί αυτή να μην είναι σύζυγος του δράστη. Όμως, ο νομικός ορισμός πολλές φορές διαφέρει από τον κοινωνικό ορισμό του βιασμού, ο οποίος έχει διαβρώσει τις στάσεις και τις αντιλήψεις των δραστών, των θυμάτων, των αστυνομικών, των δικαστών και του ευρύτερου κοινού.

Ο κοινωνικός ορισμός του βιασμού είναι ασυμβίβαστος με το νομικό ορισμό και παρουσιάζει ένα σύνολο χαρακτηριστικών προκαταλήψεων που βασικά αντικατοπτρίζει αυτό που έχει χαρακτηριστεί ως «σύστημα πίστεων υποστήριξης του βιασμού»[489]. Έχει

---

[487] Burkhart και Bohmer (1990), όπ. π., βλ. σημ. 402, σελ. 3.
[488] Burkhart και Bohmer (1990), όπ. π., βλ. σημ. 402, σελ. 3.
[489] Burt, M.R. (1980): Cultural myths and support for rape. *Lournal of Personality and Social Psychology*, τομ.38, σελ. 217 - 230.

ερευνητικά αποδειχθεί ότι η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο δράστη και το θύμα του βιασμού αποτελεί απαραίτητο συστατικό του κοινωνικού ορισμού του βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, έχει αποδειχθεί ότι το κοινό είναι πιθανότερο να ορίσει ως βιασμό μια σεξουαλική επίθεση από ένα άγνωστο στο θύμα άτομο, σε σχέση με τις σεξουαλικές επιθέσεις γνωριμίας (Burt[490], Klemmack και Klemmack[491], Koss και Oros[492], Skelton και Burkhart[493]).

Η βασική συνέπεια της διάστασης ανάμεσα στο νομικό και τον κοινωνικό ορισμό του βιασμού είναι ότι οι περισσότερες βίαιες σεξουαλικές συμπεριφορές που συναντούν το νομικό ορισμό του βιασμού και οι οποίες διαπράττονται μεταξύ γνωστών ατόμων, δεν αναγνωρίζονται ως βιασμοί από το ευρύτερο κοινό, καθώς και από ένα μέρος των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος. Συνεπώς, οι βιασμοί γνωριμίας παραμένουν στο σκοτάδι γιατί δε χαρακτηρίζονται ως πραγματικοί βιασμοί από τους δράστες και τα θύματά τους και συνεπώς δεν αναφέρονται στην αστυνομία. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τις απόπειρες βιασμού, οι οποίες αν και αποτελούν εγκλήματα, δεν αναγνωρίζονται ως τέτοια από το κοινό. Μολονότι τα παραπάνω περιστατικά δεν αναγνωρίζονται ως βιασμοί, παρατηρείται πολύ συχνά να έχουν καταστροφικές συνέπειες για το θύμα[494].

3.3.7.9. Το φιλελεύθερο σεξουαλικό κλίμα της κοινότητας.

Οι Jaffee και Straus[495] προσπάθησαν να διερευνήσουν τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο βαθμό φιλελευθερισμού του σεξουαλικού κλίματος μιας κοινωνίας και τα ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Για να εξακριβωθεί το είδος της σχέσης

---

[490] Burt (1980), όπ. π., βλ. σημ. 489.
[491] Klemmack, S.H. και D.L. Klemmack (1976): The social definition of rape. Στο M.J. Walker και S.L. Brodsky (eds.): Sexual assault. Lexington, M.A.: D.C. Heath & Company, σελ. 135 - 147.
[492] Koss, M.P. και C.J. Oros (1980): The unacknowledged rape victim. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Montreal, Canada.
[493] Skelton και Burkhart (1980), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 71.
[494] Burkhart και Bohmer (1990), όπ. π., βλ. σημ. 402, σελ. 4.
[495] Jaffee και Straus (1987), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 130.

των παραπάνω μεταβλητών, οι συγγραφείς έκαναν συγκρίσεις του σεξουαλικού κλίματος και των ποσοστών αναφοράς του βιασμού, έτσι όπως αυτά παρατηρήθηκαν στις επιμέρους Πολιτείες των Η.Π.Α. Η μεταβλητή σεξουαλικό κλίμα δομήθηκε με βάση δύο επιμέρους μεταβλητές: i) τις σεξουαλικά φιλελεύθερες στάσεις του κοινού, οι οποίες μετρήθηκαν με βάση τις προφορικές δηλώσεις ανοχής ή απόρριψης της σεξουαλικής συμπεριφοράς των άλλων και ii) την κυκλοφορία των περιοδικών πορνογραφικού περιεχομένου, η οποία μετρήθηκε με βάση τις πωλήσεις των συγκεκριμένων περιοδικών στις επιμέρους Πολιτείες.

Σύμφωνα με τις υποθέσεις της έρευνας αυτής, ο συνδυασμός των παραπάνω μεταβλητών μπορεί να δομήσει ένα ευνοϊκό σεξουαλικό κλίμα σε μια κοινωνία, το οποίο να κάνει πιθανότερη την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Αυτό μπορεί να συμβεί γιατί τα μέλη μιας κοινωνίας με σεξουαλικά φιλελεύθερες στάσεις και μεγάλη κυκλοφορία πορνογραφικών περιοδικών, θα είναι περισσότερο εθισμένα στο να διαβάζουν και να συζητούν σεξουαλικά ζητήματα και συνεπώς περισσότερο πρόθυμα να αναφέρουν το βιασμό τους στις διωκτικές αρχές.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Jaffee και Straus δε διαπίστωσαν να υπάρχει κάποια σημαντική σχέση ανάμεσα στις φιλελεύθερες σεξουαλικές στάσεις και την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Αντίθετα, βρέθηκε να υπάρχει μια σημαντική σχέση ανάμεσα στην κυκλοφορία των πορνογραφικών περιοδικών και στην αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όσο αυξάνονται τα ποσοστά των πωλήσεων των πορνογραφικών περιοδικών, τόσο αυξάνονται και τα ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Άλλοι σημαντικοί παράγοντες αναφοράς του βιασμού, βρέθηκε να είναι ο βαθμός αστικοποίησης, το επίπεδο της φτώχειας και το ποσοστό των διαζευγμένων ανδρών μιας κοινωνίας. Η παραπάνω σχέση ανάμεσα στην πορνογραφία και την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία αποδείχθηκε ότι ισχύει και από την έρευνα των Baron και Straus[496].

---

[496] Baron, L. και M.A. Straus (1984): Sexual stratification, pornography, and rape in the United States. Στο N. Malamuth και E. Dnnerstein (eds.): Pornography and sexual aggression. Academic Press, San Francisco.

Ομως, τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με επιφυλακτικότητα και αυτό γιατί θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι η μεγάλη κυκλοφορία των πορνογραφικών περιοδικών σε μια κοινωνία έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των διαπραττόμενων βιασμών λόγω του ότι τα άτομα εθίζονται σε σκηνές σεξουαλικής βίας και συνεπώς είναι πιθανότερο να περάσουν στην εγκληματική πράξη του βιασμού. Κάτω απ' αυτή την οπτική τα μεγάλα ποσοστά αναφοράς του βιασμού που παρατηρήθηκαν στις Πολιτείες με μεγάλη κυκλοφορία πορνογραφικών περιοδικών, μπορεί να οφείλονται στα μεγάλα ποσοστά διάπραξης βιασμών και όχι σε μια έντονη διάθεση των θυμάτων για αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία.

3.4. Έρευνες που στηρίχθηκαν στη μέθοδο των αυτό-αναφορών των θυμάτων βιασμού.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κυριότερες έρευνες που στηρίχθηκαν στη μέθοδο των αυτό-αναφορών των θυμάτων οι οποίες είχαν ως στόχο τους τη διερεύνηση των παραγόντων που οδηγούν το θύμα, είτε στο να αναφέρει, είτε στο να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία αυτού του τύπου των ερευνών, τα θύματα καλούνται να αιτιολογήσουν την απόφασή τους σχετικά με το αν ανέφεραν ή όχι το βιασμό τους στην αστυνομία, επιλέγοντας από μια λίστα εναλλακτικών απαντήσεων οι οποίες έχουν προκύψει από ανοιχτές ερωτήσεις που έχουν εκ των προτέρων απευθυνθεί σ' ένα αρκετά μεγάλο αριθμό θυμάτων.

Μια θυματολογική έρευνα αυτού του τύπου διεξήχθη στις Η.Π.Α., πάνω σ' ένα εθνικά αντιπροσωπευτικό δείγμα[497]. Στα πλαίσια αυτής της έρευνας τα θύματα βιασμού ρωτήθηκαν σχετικά με το ποιοι ήταν οι παράγοντες που επηρέασαν την απόφασή τους για αναφορά ή μη του εγκλήματος στην αστυνομία. Για λόγους ευκολίας των θυμάτων, τους

[497] Sourcebook of Criminal Justice Statistics (1991): U.S. Depertment of Justice, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

δόθηκε ένας κατάλογος παραγόντων από τους οποίους μπορούσαν να επιλέξουν έναν ή περισσότερους.

Στα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, τέθηκε η ερώτηση γιατί το έκαναν. Οι συχνότερες απαντήσεις των θυμάτων, με βάση τη συχνότητα που παρουσιάστηκαν στην έρευνα, ήσαν οι εξής: i) για να προστατέψουν τον εαυτό τους από μια ενδεχόμενη μελλοντική επίθεση του δράστη (25,2%), ii) για να τιμωρηθεί ο δράστης (20%), iii) για να προστατέψουν τις υπόλοιπες γυναίκες από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους από τον ίδιο δράστη (14,6%), iv) γιατί καθένας έχει την υποχρέωση να ειδοποιεί την αστυνομία (9,3%), v) για να συμβάλλουν στο έργο της αστυνομίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος του βιασμού (8,1%) και vi) για να βοηθήσουν το έργο της αστυνομίας για τη σύλληψη του δράστη (7,6%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες απαντήσεων δε βρέθηκαν να είναι στατιστικά σημαντικές. Πρέπει να τονίσουμε ότι μόνο το 2,7% των θυμάτων αυτής της κατηγορίας δήλωσαν ότι κάποιος άλλο λόγος τα οδήγησε στο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία. Το παραπάνω σημαίνει, είτε ότι τα θύματα είχαν καλυφθεί από τις υπάρχουσες κατηγορίες απαντήσεων της έρευνας, είτε ότι δε γνώριζαν τους λόγους που τα οδήγησαν στην απόφαση να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία.

Στα θύματα που δήλωσαν ότι δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, τέθηκε το ερώτημα γιατί δεν το έκαναν. Οι συχνότερες απαντήσεις των θυμάτων, με βάση τη συχνότητα με την οποία παρατηρήθηκαν στην παρούσα έρευνα, ήσαν οι εξής: i) γιατί ο βιασμός είναι ένα καθαρά προσωπικό ζήτημα του θύματος (26,9%), ii) γιατί η αστυνομία δε θα ήθελε να ενοχληθεί και να εμπλακεί (11,2%), iii) γιατί η αστυνομία θα ήταν αναποτελεσματική και προκατειλημμένη με το θύμα και iv) λόγω του φόβου για τα αντίποινα του δράστη (7,6%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες απαντήσεων δε βρέθηκαν να είναι στατιστικά σημαντικές. Πιο συγκεκριμένα, κανένα θύμα δεν έδωσε ως λόγο μη-αναφοράς το γεγονός ότι το έγκλημα δεν ήταν ιδιαίτερα σοβαρό. Επίσης, βρέθηκε ότι μόνο το 2,6% των θυμάτων έδωσε ως λόγο μη-αναφοράς την έλλειψη αποδεικτικού υλικού. Τέλος, πρέπει να τονίσουμε ότι το 33,4% των θυμάτων αυτής της κατηγορίας δήλωσαν ότι κάποιος άλλος λόγος τα οδήγησε στο να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία.

Το παραπάνω σημαίνει ότι ένα μεγάλο ποσοστό θυμάτων δε βρήκε ικανοποιητικό τον κατάλογο των παραγόντων μη-αναφοράς που τους δόθηκε.

Διαφωτιστικά είναι τα αποτελέσματα μιας θυματολογικής έρευνας εθνικής εμβέλειας η οποία διεξήχθη σε 13 πόλεις των Η.Π.Α. το έτος 1972 (Law Enforcement Assistance Administration[498]). Η έρευνα αυτή βασίστηκε στη μέθοδο των αυτό-αναφορών των ίδιων των θυμάτων βιασμού σχετικά με τους παράγοντες που τα ώθησαν να μην αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Το δείγμα της έρευνας χωρίστηκε σε δύο ομάδες. Την πρώτη ομάδα αποτελούσαν τα θύματα που ανήκαν σε κάποια φυλετική μειονότητα και τη δεύτερη τα θύματα που ανήκαν στη λευκή φυλή.

Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι το 84% των θυμάτων της πρώτης ομάδας, καθώς και το 65% των θυμάτων της δεύτερης που είχαν δεχθεί τετελεσμένο βιασμό, ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία. Οσον αφορά στα θύματα που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, οι λόγοι που έδωσαν για τη μη-αναφορά διέφεραν σημαντικά ανάλογα με τη φυλή στην οποία ανήκε το θύμα και τη φύση της εγκληματικής πράξης. Για παράδειγμα, τα 3/4 (74%) των θυμάτων τετελεσμένου βιασμού που ανήκαν στην πρώτη ομάδα, σε σχέση με το 1/8 των θυμάτων της δεύτερης, έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία το φόβο τους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη.

Επιπλέον. βρέθηκε ότι μόνο το 5% των θυμάτων της πρώτης ομάδας, σε σχέση με το 75% των θυμάτων της δεύτερης, έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς το γεγονός ότι ο βιασμός τους αποτελεί ιδιωτικό τους ζήτημα. Ακόμη, βρέθηκε ότι η έλλειψη αποδεικτικού υλικού, η πίστη του θύματος ότι με την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία δε θα μπορούσε να γίνει τίποτα, καθώς και η πίστη του ότι το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό, ήταν οι λόγοι που δόθηκαν συχνότερα για τη μη-αναφορά των αποπειρών βιασμού στην αστυνομία, από τα θύματα και των δύο παραπάνω ομάδων. Από την άλλη μεριά, κανένα από τα θύματα τετελεσμένου βιασμού της πρώτης ομάδας δεν έδωσε ως λόγο μη-αναφοράς το ότι έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό.

---

[498] L.E.A.A. (1972): U.S. Department of Justice, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

Μια άλλη έρευνα αυτού του τύπου διεξήχθη από τους Peters et al.[499] Η έρευνα αυτή χρησιμοποίησε ως δείγμα της 634 θύματα που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι πάνω από το 1/3 των θυμάτων (38%) δήλωσαν ότι αναζητούσαν βοήθεια και παρηγοριά. Σχεδόν το 1/4 των θυμάτων (23,3%) δήλωσαν ότι ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία γιατί ήθελαν να τιμωρηθεί ο δράστης. Ένας μεγάλος αριθμός θυμάτων (30,7%) δήλωσαν ότι επιθυμούσαν να προστατεύσουν τις άλλες γυναίκες από μια ενδεχόμενη επίθεση από τον ίδιο δράστη και ότι είχαν φοβίες σχετικά με μια μελλοντική θυματοποίησή τους από το ίδιο πρόσωπο. Από το συνολικό δείγμα των 634 θυμάτων, τα 197 (31%) δήλωσαν ότι στην αρχή σκέφτηκαν να μην αναφέρουν το έγκλημα. Απ' αυτά, τα 39 θύματα (19,8%) δήλωσαν ότι ο βασικός λόγος μη-αναφοράς του βιασμού τους στην αστυνομία ήταν ο φόβος της αντεκδίκησης από το δράστη.

Η έρευνα της Bachman[500] στηρίχθηκε σ' ένα εθνικά αντιπροσωπευτικό δείγμα 235 υποθέσεων βιασμού που τα θύματά τους ρωτήθηκαν σχετικά με το ποιοι ήσαν οι λόγοι που τα οδήγησαν στο να αναφέρουν ή μη το βιασμό τους στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι ο πιο σημαντικός λόγος που έδωσαν τα θύματα για τη μη-αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία, ήταν η πίστη τους ότι ο βιασμός τους αποτελεί ένα καθαρά προσωπικό τους ζήτημα. Ένας άλλος σημαντικός λόγος μη-αναφοράς που έδωσαν τα θύματα (20%), ήταν η πίστη τους ότι η αστυνομία δε θα τα βοηθούσε επαρκώς να ξεπεράσουν το γεγονός. Στην παραπάνω κατηγορία κατατάσσονται τα θύματα που έδωσαν μια από τις παρακάτω τρεις απαντήσεις: i) η αστυνομία δε θα θεωρούσε αρκετά σημαντικό το βιασμό τους ή δε θα ήθελε να ενοχληθεί ή να εμπλακεί, ii) η αστυνομία θα ήταν ακατάλληλη και αναποτελεσματική, iii) η αστυνομία θα ήταν προκατειλημμένη απέναντι στις μαρτυρίες του και θα προκαλούσε επιπρόσθετα προβλήματα. Ένα άλλο 6% των θυμάτων πίστευε ότι η αστυνομία δε θα μπορούσε να κάνει τίποτα σχετικά με το βιασμό, είτε γιατί το θύμα δε θα μπορούσε να αναγνωρίσει το δράστη, είτε γιατί η αστυνομία δε θα μπορούσε να τον εντοπίσει και να το συλλάβει, είτε

---

[499] Peters, J.J., L.C. Meyer και N.E. Caroll (1976): The Philadelphia assault victim study. Final Report from the National Institute of Mental Health, ROIMH 21304, σελ. 21, 131.
[500] Bachman (1993), όπ. π., βλ. σημ. 131, σελ. 263.

τέλος γιατί θα υπήρχε έλλειψη των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων. Τέλος, το 13% των θυμάτων *δεν ανέφερε το βιασμό του στην αστυνομία λόγω του φόβου των αντιποίνων* του δράστη ή κάποιου άλλου ατόμου.

Οσον αφορά στους λόγους που έδωσαν τα θύματα προκειμένου να αιτιολογήσουν την απόφασή τους να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, βρέθηκε ότι ο σημαντικότερος λόγος (42%) ήταν η επιθυμία τους να εμποδίσουν το δράστη από το να διαπράξει έναν ακόμη βιασμό, είτε στο ίδιο το θύμα, είτε σε κάποιο άλλο άτομο. Επίσης, το 29% των θυμάτων ανέφεραν το περιστατικό γιατί ήθελαν να συλληφθεί ή να τιμωρηθεί ο δράστης. Τέλος, το 16% ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία γιατί είχαν ανάγκη από βοήθεια και συμπαράσταση.

3.5. Η διαδικασία και τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος[501].

Η ιδιαιτερότητες της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία[502] επιβάλλουν την ξεχωριστή διαπραγμάτευση της διαδικασίας λήψης απόφασης του θύματος, αυτού του τύπου των εγκλημάτων. Μολονότι τα κύρια στάδια αυτής της διαδικασίας παραμένουν σε γενικές γραμμές ίδια με τα στάδια που ακολουθούνται στα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα[503], η αναφορά του εγκλήματος του βιασμού επηρεάζεται από ορισμένους μοναδικούς, σε σχέση με τα υπόλοιπα εγκλήματα, παράγοντες όπως ο φόβος του θύματος για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, ο φόβος του κοινωνικού στιγματισμού, κ.λπ.

---

[501] Για μια πιο πλήρη εικόνα σχετικά με τη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, κρίνω σκόπιμο να σας παραπέμψω στην παράγραφο 1.5. του πρώτου κεφαλαίου, όπου και παρουσιάζονται τα θεωρητικά μοντέλα λήψης απόφασης του θύματος, που έχουν προταθεί για όλα τα εγκλήματα. Τα μοντέλα αυτά, με κάποιες βελτιώσεις και προσθήκες, ισχύουν και στην περίπτωση του εγκλήματος του βιασμού.

[502] Βλ. παρ. 3.7.

[503] Βλ. κεφ. α', παρ. 1.5.

Οι Dukes και Mattley [504], στα πλαίσια της έρευνάς τους[505] για τη διερεύνηση των παραγόντων με βάση τους οποίους μπορούμε να προβλέψουμε την αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία, πρότειναν ένα θεωρητικό μοντέλο το οποίο περιγράφει τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά. Το μοντέλο αυτό προτείνει ότι η διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά αποτελείται από τέσσερα στάδια τα οποία είναι χρονικά επάλληλα. Όταν σε οποιοδήποτε από τα στάδια, που θα παρουσιαστούν αναλυτικά παρακάτω, υπάρχουν συνθήκες που να ευνοούν τη μη-αναφορά, το θύμα είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα αποφασίσει να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία.

Το πρώτο στάδιο, σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο, τοποθετείται χρονικά στο διάστημα πριν τη διάπραξη του βιασμού. Στο στάδιο αυτό, το μελλοντικό θύμα έχει σχηματίσει ορισμένες παραστάσεις σχετικά με το πως η αστυνομία και το ποινικό σύστημα γενικότερα χειρίζονται μια υπόθεση βιασμού. Οι παραστάσεις αυτές μπορεί να έχουν διαμορφωθεί από διάφορες πηγές, όπως προσωπικές εμπειρίες του θύματος, εμπειρίες συγγενών και φίλων, από τα μέσα ενημέρωσης (τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση), κ.λπ. Τέλος, μπορεί να έχουν αποκρυσταλλωθεί σ' ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο ή να είναι το αποτέλεσμα μιας βαθμιαίας σχηματοποίησης μέσα στο χρόνο.

Στο δεύτερο στάδιο, το οποίο τοποθετείται χρονικά αμέσως πριν ή κατά τη διάρκεια του βιασμού, η ύπαρξη ορισμένων χαρακτηριστικών του εγκλήματος και της γενικότερης κατάστασης που έλαβε χώρα μπορούν να οδηγήσουν το θύμα στην απόφαση να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία. Σύμφωνα με την άποψη του θύματος, τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί να αυξήσουν τις πιθανότητες να μη γίνει πιστευτή η μαρτυρία τους από την αστυνομία. Τέτοια χαρακτηριστικά του εγκλήματος μπορεί να είναι η μέθη του θύματος πριν ή κατά τη διάρκεια του εγκλήματος, το ότι το θύμα έκανε auto-stop στο δράστη, κ.λπ. Αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούν να οδηγήσουν το θύμα στο να μη χαρακτηρίσει τη σεξουαλική επίθεση ως βιασμό, να αισθανθεί υπεύθυνο για τη

---

[504] Dukes και Mattley (1977), όπ. π., βλ. σημ. 178.

[505] Οσον αφορά στη μεθοδολογία και το δείγμα της έρευνας αυτής, βλ. παραπάνω, παρ. 3.3.4.1.

θυματοποίησή του και συνεπώς στην απόφαση να μην αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία.

Στο τρίτο στάδιο, το οποίο τοποθετείται χρονικά αμέσως μετά τη διάπραξη του βιασμού, το θύμα μπορεί να αντιδράσει με διάφορους τρόπους σ' αυτό που έχει συμβεί. Οι συνηθέστερες αντιδράσεις τους, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ίδιων των θυμάτων, είναι ο φόβος, ο θυμός, η ενοχή, κ.λπ. Ο βαθμός στον οποίο τα θύματα βιώνουν τα παραπάνω συναισθήματα επηρεάζει την απόφασή τους για αναφορά ή μη του βιασμού τους στην αστυνομία. Έτσι, για παράδειγμα, όταν το θύμα αισθάνεται έντονους φόβους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη, οι οποίοι δεν αντισταθμίζονται από τους φόβους του για μια ενδεχόμενη δημοσιοποίηση του βιασμού του στην οικογένειά του και στο ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον, τότε είναι πολύ πιθανό το θύμα να αναζητήσει καταφύγιο στην αστυνομία μέσω της αναφοράς του εγκλήματος, αν και εφόσον οι παραστάσεις του για την αστυνομία είναι θετικές.

Στο τέταρτο στάδιο της διαδικασίας λήψης της απόφασης, το θύμα θα πρέπει να αποφασίσει αν θα αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία ή αν θα επιλέξει κάποιον άλλο τρόπο διευθέτησης του προβλήματος που αντιμετωπίζει. Σ' αυτό το στάδιο τα θύματα ψάχνουν για συμβουλές και γνώμες από συγγενείς, φίλους, αλλά και από αγνώστους, οι οποίοι επηρεάζουν καθοριστικά την τελική απόφαση του θύματος. Η χρονική παράταση του τέταρτου σταδίου (καθυστέρηση στη λήψη απόφασης για αναφορά) έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των πιθανοτήτων αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, γιατί το θύμα πιστεύει ότι η καθυστέρηση στην αναφορά θα επηρεάσει αρνητικά την αντιμετώπιση της υπόθεσης από την αστυνομία.

Όμως, το παραπάνω θεωρητικό μοντέλο εξήγησης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι το μοντέλο που βασίζεται στα στάδια λήψης της απόφασης που έχουν προτείνει οι Greenberg και Ruback[506] και το οποίο θα παρουσιαστεί στο τέταρτο κεφάλαιο της μελέτης μας και πιο συγκεκριμένα, στην παράγραφο που θα παρουσιαστούν οι βασικές υποθέσεις της έρευνάς μας (παρ. 4.2.).

---

[506] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42.

3.6. Η καθυστέρηση της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Η αμηχανία, η ντροπή και ο φόβος της δημοσιότητας μέσω των εφημερίδων και των υπόλοιπων μέσων ενημέρωσης, που βιώνουν τα θύματα βιασμού[507], καθώς και οι διαδικασίες στο ακροατήριο μπορεί να προκαλέσουν όχι μόνο τη μη-αναφορά, αλλά επίσης μπορεί να αποτελέσουν λόγους καθυστέρησης της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία[508]. Η απόφαση του θύματος βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι μια επίπονη και τραυματική εμπειρία. Η στάθμιση των υπέρ και των κατά απαιτεί χρόνο, αν σκεφτεί μάλιστα κανείς ότι στη φάση αυτή το θύμα έχει ανάγκη από τις συμβουλές τρίτων ατόμων[509].

Οι λόγοι που δίνονται από τα ίδια τα θύματα για τη αιτιολόγηση της καθυστερημένης αναφοράς του βιασμού τους στην αστυνομία, συνήθως είναι ψυχολογικοί και κοινωνικοί[510]. Ο Amir[511] τεκμηρίωσε τους λόγους σχετικά με την αποτυχία της αναφοράς σε χρονικό διάστημα μιάμισης ώρας από τη στιγμή που έλαβε χώρα η επίθεση. Πιο συγκεκριμένα, βρήκε ότι στο 8% των υποθέσεων τα θύματα είπαν ότι φοβόντουσαν μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη, ενώ το 7,5% των θυμάτων φοβόντουσαν την ενδεχόμενη δυσμενή κοινωνική αντίδραση ή και τα δύο μαζί (3%). Το 7% των θυμάτων δήλωσαν ότι ήσαν ανίκανα να αναφέρουν το βιασμό τους αμέσως, είτε γιατί ήσαν μεθυσμένα, είτε γιατί ήσαν σοκαρισμένα ή περίμεναν τους γονείς ή τον σύζυγο τους πριν προβούν σε οποιαδήποτε ενέργεια. Το 7,5% των θυμάτων δίσταζαν να αναφέρουν από το φόβο τους για τη δημοσιότητα που πιθανότατα θα έπαιρνε η υπόθεσή τους. Άλλα θύματα (1,4%) ανέφεραν το περιστατικό σ' ένα νοσοκομείο, το οποίο με τη σειρά του το ανέφερε στην αστυνομία σε περισσότερο από μιάμιση ώρα από τη στιγμή της διάπραξης του

---

[507] Halleck, S.L. (1962): The physician's role in management of victims of sex offenders. *The Journal of the American Medical Association,* τομ. 140, τευχ. 4, σελ. 273 - 278.
[508] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 189.
[509] Βλ. παρ. 3.3.3.
[510] Burgess, A.W. και L.L. Holmstrom (1974): Rape: Victims of crisis. Bowie, Md.: Brady.
[511] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70, πιν. 101, σελ. 290.

βιασμού. Ελάχιστα θύματα (0,3%) καθυστέρησαν να αναφέρουν γιατί έψαξαν να βρουν το βιαστή τους (0,3%). Μερικές περιπτώσεις (3,8%) δεν αναφέρθηκαν μέχρι το θύμα να αρχίσει να υποψιάζεται ότι μπορεί να έχει συλλάβει παιδί ως αποτέλεσμα του βιασμού που υπέστη.

Η Svalastoga[512] υποστήριξε ότι υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στο βαθμό της βίας που χρησιμοποιείται εναντίον του θύματος και στην ταχύτητα με την οποία αναφέρεται ο βιασμός στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, διατύπωσε και απέδειξε την υπόθεση ότι όσο μεγαλύτερο είναι το ποσό της βίας που ασκείται εναντίον του θύματος, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες που έχει μια υπόθεση βιασμού να αναφερθεί στην αστυνομία σε λιγότερο από δώδεκα ώρες, από τη στιγμή της διάπραξής του. Από την παραπάνω έρευνα, επίσης, βρέθηκε ότι υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στο βαθμό γνωριμίας του θύματος με το δράστη και στο χρονικό διάστημα μέσα στον οποίο θα αναφερθεί ο βιασμός στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όταν ο βιαστής ήταν άγνωστος, το 86,8% των περιπτώσεων αναφέρονταν μέσα σε δώδεκα ώρες από τη διάπραξη του εγκλήματος. Όταν το θύμα είχε βιαστεί από έναν ελάχιστα γνωστό δράστη, το 17,2% καθυστερούσε να αναφέρει. Τέλος, βρέθηκε ότι το 55% των βιασμών μεταξύ πολύ γνωστών ατόμων και το 81,8% των βιασμών μεταξύ συγγενών καθυστέρησαν να αναφερθούν το έγκλημα στην αστυνομία δώδεκα ή και περισσότερες ώρες.

Από την έρευνα των Kerstetter και Van Winkle[513] βρέθηκε ότι από τις 364 περιπτώσεις βιασμού όπου ο δράστης και το θύμα ήσαν άγνωστοι μεταξύ τους, το 89% ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία μέσα στις πρώτες 24 ώρες από τη διάπραξη του εγκλήματος, το 5% ανέφερε μετά από 24 ώρες, ενώ το υπόλοιπο 6% αποκαλύφθηκε από την ίδια την αστυνομία. Επίσης, βρέθηκε ότι από τις 223 υποθέσεις στις οποίες ο δράστης και το θύμα ήσαν γνωστοί, το 80% ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία μέσα στις πρώτες 24 ώρες από τη διάπραξη του εγκλήματος, το 15% ανέφερε μετά από 24 ώρες, ενώ το υπόλοιπο 5% αποκαλύφθηκε από την ίδια την αστυνομία.

---

[512] Svalastoga, K. (1962): Rape and social structure. *Pacific Sociological Review*, τομ. 5, σελ. 49 - 50.

[513] Kerstetter και Van Winkle (1990), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 469.

Οσον αφορά στις περιπτώσεις παιδικών βιασμών, βρέθηκε ότι περίπου τα μισά θύματα ανέφεραν το περιστατικό στους γονείς τους αμέσως μετά την διάπραξή του ή σε χρονικό διάστημα μιας ημέρας, ενώ το υπόλοιπο μισό των περιπτώσεων αναφέρθηκαν καθυστερημένα μέσα σε μια χρονική περίοδο η οποία άρχιζε από μια εβδομάδα και έφτανε έως τρία ή και περισσότερα χρόνια[514]. Σχεδόν άμεση αναφορά των βιασμών με θύματα παιδιά, βρέθηκε να λαμβάνει χώρα στις περιπτώσεις που ο βιασμός έχει διαπραχθεί από ένα απολύτως άγνωστο στο θύμα άτομο και περιλαμβάνει άσκηση βίας ή απειλή σωματικού τραυματισμού[515].

Από την έρευνα του Peters[516] βρέθηκε ότι περίπου το 1/3 (32%) των παιδιών θυμάτων βιασμού, που είχαν επισκεφτεί το Γενικό Νοσοκομείο της Philadelphia των Η.Π.Α., κράτησαν το περιστατικό μυστικό και δεν το ανέφεραν σε κανέναν. Το ποσοστό αυτό βρέθηκε να είναι το μεγαλύτερο από οποιαδήποτε άλλη ηλικιακή ομάδα[517]. Συνεπώς, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι η καθυστέρηση στην αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία είναι μεγαλύτερη στις περιπτώσεις εκείνες που τα θύματα είναι παιδιά. Αντίθετα, ο Amir[518] βρήκε ότι μόνο σ' ένα μικρό ποσοστό (1,5%), του συνόλου των υποθέσεων βιασμού με θύματα παιδιά, οι γονείς καθυστέρησαν να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία.

3.7. Η μοναδικότητα και οι ιδιαιτερότητες της αναφοράς του βιασμού.

Έχει υπολογιστεί ότι περίπου το 80% των σεξουαλικών εγκλημάτων δεν αναφέρονται στην αστυνομία[519]. Σύμφωνα με την Τσαλίκογλου[520], ο βιασμός παρουσιάζει

---

514 DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355, σελ. 64, 217, 218.
515 DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355, σελ. 217, 218.
516 Peters (1975), όπ. π., βλ. σημ. 18, σελ. 3.
517 Peters (1975), όπ. π., βλ. σημ. 18, σελ. 4.
518 Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70, πιν. 101, σελ. 290.
519 Anonymously Written (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 258, σελ. 17.
520 Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 14, σελ. 91.

έναν ιδιαίτερα μεγάλο σκοτεινό αριθμό εγκληματικότητας σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα και πιο συγκεκριμένα αναφέρει ότι σύμφωνα με τις θυματολογικές έρευνες, από τους 100 διαπραττόμενους βιασμούς, μόνο οι 15 έως 20 αναφέρονται στην αστυνομία και απ' αυτούς μόνο 2 έως 3 καταλήγουν σε καταδικαστική απόφαση στο ακροατήριο. Ο Ennis[521], μέσω των αποτελεσμάτων της έρευνάς του, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το έγκλημα του βιασμού παρουσιάζει τα χαμηλότερα ποσοστά αναφοράς, σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας.

Αν πάρουμε ως δεδομένο ότι ο βιασμός είναι ένα μοναδικό και ιδιαίτερο έγκλημα, σχετικά με την αναφορά του στην αστυνομία, αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μοναδικοί είναι και οι παράγοντες που οδηγούν τα θύματα βιασμού να αναφέρουν το έγκλημα[522].

> ... οι παράγοντες που παρακινούν τις γυναίκες να αναφέρουν τη σεξουαλική επίθεση που δέχθηκαν στην αστυνομία, είναι διαφορετικοί απ' αυτούς που προσδιορίζουν την αναφορά των υπόλοιπων μορφών επιθετικής βίας[523].

Θα μπορούσε κάποιος να υποθέσει ότι η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία δεν παρουσιάζει καμιά απολύτως ιδιαιτερότητα σε σχέση με την αναφορά των υπόλοιπων εγκλημάτων βίας. Επίσης, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τα εγκλήματα βίας με θύματα γυναίκες, συνεπώς και το έγκλημα του βιασμού, παρουσιάζουν κάποιες ιδιαιτερότητες σχετικά με την αναφορά τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα εγκλήματα βίας με θύματα άνδρες. Η παραπάνω άποψη θα μπορούσε να δικαιολογηθεί με βάση την κοινωνικοποίηση της γυναίκας η οποία την καθιστά αδύναμη και παθητική στη θυματοποίησή της (Brownmiller[524], Griffin[525]). Η δική μας υπόθεση προτείνει ότι η αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία είναι ιδιαίτερη και μοναδική ως προς τους παράγοντες που την επιβάλλουν, σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας.

Υπάρχει μια σειρά από λόγους που μας κάνουν να πιστεύουμε ότι ο βιασμός αποτελεί μοναδικό έγκλημα, σε σχέση με τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση

---

[521] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.
[522] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 171.
[523] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 169.
[524] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 9.
[525] Griffin (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.

των θυμάτων για αναφορά στην αστυνομία. Η μεγάλη πλειοψηφία των θυμάτων βιασμού είναι γυναίκες και τα άτομα που ανήκουν σ' αυτό το φύλο, έχει βρεθεί ότι λόγω της κοινωνικοποίησής τους αντιδρούν παθητικά στο έγκλημα[526]. Επίσης, ο βιασμός είναι το μοναδικό έγκλημα που το θύμα θεωρείται εξίσου, αν όχι περισσότερο, στιγματισμένο με το δράστη[527]. Η δημοσιοποίηση του εγκλήματος έχει ως συνέπεια το θύμα βιασμού να βιώνει έντονα την κοινωνική απόρριψη και διάλυση της προσωπικής, οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής του. Είναι το μοναδικό έγκλημα που κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας δεν αναζητείται η ενοχή ή η αθωότητα του κατηγορούμενου, αλλά η αξιοπιστία της κατάθεσης του θύματος. Επίσης, το θύμα βιασμού βιώνει τα μεγαλύτερα ποσά αμφισβήτησης της μαρτυρίας του και αρνητικής αντιμετώπισης από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος, σε σχέση με τα θύματα των υπόλοιπων ποινικών αδικημάτων. Τέλος, το έγκλημα του βιασμού αποτελεί ακόμη ταμπού για την κοινωνία μας και έχει επενδυθεί με μια πλούσια μυθολογία που καθιστά την αναφορά του στην αστυνομία μοναδική και ιδιαίτερη.

Η φεμινιστική-συγκρουσιακή έρευνα έχει κατηγορηματικά υποθέσει ότι τα σεξουαλικά εγκλήματα διαφέρουν ποιοτικά σε σχέση μ' όλα τα υπόλοιπα[528]. Η βασική της υπόθεση ήταν ότι ο βιασμός διαφέρει από όλες τις άλλες μορφές επιθετικής βίας, τόσο στον τρόπο που αποκαλύπτεται, όσο και στον τρόπο που το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης αντιδρά σ' αυτόν. Σύμφωνα με τον Lizotte[529], οι φεμινίστριες συγγραφείς έχουν επίσης συμφωνήσει ότι οι λανθασμένοι χειρισμοί των υποθέσεων βιασμού από το ποινικό σύστημα, έχουν οδηγήσει στην αύξηση των ποσοστών μη-αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος.

Θα μπορούσε κάποιος να αναρωτηθεί αν και κατά πόσο υπάρχουν διαφορές στο πορτραίτο των θυμάτων βιασμού που αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σύγκριση με τα θύματα των άλλων εγκλημάτων βίας που φτάνουν στη γνώση των διωκτικών αρχών. Αρκετές μελέτες σχετικές με το έγκλημα (Ennis[530], Eisenhower[531], Katzenbach[532],

---

[526] Βλ. παραπάνω σημ. 524, 525.
[527] Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 239.
[528] Myers και LaFree (1982), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 182, σελ. 1283.
[529] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 185.
[530] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.

National Advisory Commission[533]) αποκάλυψαν ότι τα θύματα βίαιης επίθεσης είναι νεαρής ηλικίας, μαύροι άνδρες, προερχόμενοι από τα χαμηλότερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα. Από τα παραπάνω στοιχεία βλέπουμε ότι εκτός από το φύλο του θύματος, ο βιασμός δεν παρουσιάζει κάποιες συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες, όσον αφορά στα χαρακτηριστικά των θυμάτων των αναφερόμενων στην αστυνομία βιασμών, σε σχέση με τα χαρακτηριστικά των θυμάτων των άλλων εγκλημάτων βίας.

Τα ερευνητικά συμπεράσματα σχετικά με την ηλικία των θυμάτων βιασμού επιβεβαιώνονται και για τα περισσότερα θύματα των υπολοίπων εγκλημάτων βίας, έτσι όπως προκύπτει από τις μελέτες της προηγούμενης παραγράφου, οι οποίες περιγράφουν το έγκλημα στις Η.Π.Α. Έτσι, η ηλικία υψηλού κινδύνου θυματοποίησης είναι η ίδια, τόσο για τα θύματα βιασμού, όσο και για τα θύματα των άλλων σοβαρών εγκλημάτων, σχετικά πάντα με τις υποθέσεις που αναφέρθηκαν στην αστυνομία. Άρα, βλέπουμε ότι το έγκλημα του βιασμού δεν παρουσιάζει κάποια ιδιομορφία σε σχέση με την ηλικία και τα υπόλοιπα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του θύματος, συγκρινόμενο με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα[534].

Σε αντίθετα αποτελέσματα κατέληξε ή έρευνα του Lizotte[535]. Πιο συγκεκριμένα, η παραπάνω έρευνα απέδειξε ότι υπάρχουν αρκετές διαφορές ανάμεσα στις υποθέσεις βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία και σ' όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα επίθεσης. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η ύπαρξη του απαραίτητου για την άσκηση της ποινικής δίωξης αποδεικτικού υλικού, είναι σημαντικότερος παράγοντας πρόβλεψης της αναφοράς του βιασμού, σε σχέση με την αναφορά των υπόλοιπων εγκλημάτων επιθετικής βίας. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού που αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία είναι ηλικιακά νεώτερα, σε σχέση με τα θύματα των υπόλοιπων εγκλημάτων βίας, ενώ οι βιαστές βρέθηκε να είναι ηλικιακά μεγαλύτεροι. Επιπλέον, τα θύματα βιασμού βρέθηκε να είναι σε μεγαλύτερο ποσοστό άγαμα και να

---

531 Eisenhower (1969), όπ. π., βλ. σημ. 55.
532 Katzenbach (1967), όπ. π., βλ. σημ. 54.
533 National Advisory Commission (1968): Report on civil disorders. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Offfice.
534 Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ β', σημ. 3, σελ. 39.
535 Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 180, 181.

έχουν υποστεί ταυτόχρονα και κάποιο έγκλημα κατά της ιδιοκτησίας τους. Ακόμη, βρέθηκε ότι οι βιασμοί που αναφέρονται στην αστυνομία είναι πιθανότερο να έχουν διαπραχθεί το βράδυ, να περιλαμβάνουν μικρότερο αριθμό θυμάτων και να μην έχει χρησιμοποιηθεί όπλο από το δράστη, κατά τη διάρκεια της επίθεσης. Τέλος, βρέθηκε ότι όσο αυξάνεται το εκπαιδευτικό επίπεδο των θυμάτων βιασμού, τόσο μειώνονται οι πιθανότητες αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Το παραπάνω συμπέρασμα δεν αποδείχθηκε να ισχύει και για τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας[536].

Πρόσθετη επιβεβαίωση των παραπάνω συμπερασμάτων προσφέρεται από τους Hindelang και Gottfredson [537], οι οποίοι ανέλυσαν τα αποτελέσματα μιας θυματολογικής έρευνας[538] στην οποία τα θύματα κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση ποιοι ήσαν οι λόγοι που τα οδήγησαν στην απόφαση να μην αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Οι Hindelang και Gottfredson σύγκριναν τις απαντήσεις που έδωσαν τα θύματα βιασμού, μ' αυτές που δόθηκαν από τα θύματα των υπόλοιπων εγκλημάτων (π.χ. επίθεσης, κλοπής, ληστείας, διάρρηξης). Τα αποτελέσματα της σύγκρισης αυτής έδειξαν ότι οι κυριότεροι λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα βιασμού προκειμένου να δικαιολογήσουν την απόφασή τους για μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία ήσαν ότι ο βιασμός τους αποτελούσε ένα προσωπικό τους ζήτημα (37%) και ο φόβος για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη (21%), ενώ μόνο το 7% των θυμάτων τετελεσμένου ή απόπειρας βιασμού δήλωσαν ότι το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό έτσι ώστε να αναφερθεί στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι οι κυριότεροι λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα, για τη μη-αναφορά όλων των υπόλοιπων εγκλημάτων, ήσαν ότι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία δε θα οδηγούσε πουθενά[539] και ότι το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό έτσι ώστε να αναφερθεί.

---

[536] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 184.

[537] Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 26.

[538] Hindelang, M.J., C.S. Dunn, L.P. Sutton και A.L. Aumick (1975): Sourcebook of Criminal Justice Statistics, 1974. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

[539] Ο λόγος αυτός που έδωσαν τα θύματα φαίνεται να είναι αρκετά ρεαλιστικός και αυτό γιατί, σύμφωνα με στοιχεία των Uniform Crime Reports του F.B.I., πολλά εγκλήματα παρουσιάζουν χαμηλά ποσοστά διαλεύκανσης που πολλές φορές κυμαίνονται και κάτω του 20%. Βλ. Kelley, C. (1973): Crime in the United States. Washington, D.C.: Federal Bureau of Investigation.

Τα παραπάνω ερευνητικά συμπεράσματα, τα οποία προέρχονται από σοβαρές και μεθοδολογικά αξιόπιστες έρευνες, αποκαλύπτουν με σαφήνεια ότι η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία διαφέρει ποιοτικά από την αναφορά των άλλων εγκλημάτων βίας και συνεπώς ότι ο βιασμός αποτελεί μοναδικό έγκλημα αναφορικά με τους παράγοντες αναφοράς του στην αστυνομία.

3.8. Οι συνέπειες της μη-αναφοράς του βιασμού.

Σύμφωνα με τον Skogan[540], οι κυριότερες συνέπειες της μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία είναι οι εξής: i) η έλλειψη παροχής βοήθειας στα θύματα από τους επίσημους φορείς, ii) η έλλειψη της δυνατότητας είσπραξης της ασφαλιστικής αποζημίωσης του κλαπέντος ή του καταστραφέντος αντικειμένου[541], iii) ο περιορισμός της προληπτικής ικανότητας του ποινικού συστήματος, iv) η διαστρέβλωση της πραγματικής εικόνας των δραστών, αφού η εικόνα αυτή δομείται από τις περιπτώσεις δραστών που έχουν συλληφθεί από την αστυνομία, v) ο λανθασμένος προγραμματισμός, σχεδιασμός και προϋπολογισμός των αναγκών και της δράσης της αστυνομίας, vi) τα λάθη στην αστυνομική επιτήρηση ορισμένων περιοχών, με αποτέλεσμα ορισμένες περιοχές μιας πόλης να είναι παντελώς απροστάτευτες[542].

Έχει υποστηριχθεί ότι η απόφαση του θύματος να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα έναν επιπρόσθετο ψυχικό τραυματισμό του και επαύξηση των συναισθημάτων ενοχής που βιώνει. Πιο συγκεκριμένα, έχει υποστηριχθεί ότι:

> ... το μεγαλύτερο τραύμα της γυναίκας μπορεί να προέλθει από την απόφασή της να κρατήσει το βιασμό της μυστικό. Μπορεί να αισθανθεί ενοχές από την απάτη και την προδοσία της εμπιστοσύνης, ακόμη και όταν δικαιολογήσει την απόφασή της στη βάση ότι η δημοσιοποίηση του βιασμού θα μπορούσε να

---

[540] Skogan (1984), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 110, σελ. 115.

[541] Αναφέρεται κυρίως στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας.

[542] Θα πρέπει να τονίσουμε ότι η ανάλυση των συνεπειών της μη-αναφοράς από τον Skogan, αφορά σε όλα τα εγκλήματα και δεν εξειδικεύεται στο έγκλημα του βιασμού.

των παραπάνω μεταβλητών, οι συγγραφείς έκαναν συγκρίσεις του σεξουαλικού κλίματος και των ποσοστών αναφοράς του βιασμού, έτσι όπως αυτά παρατηρήθηκαν στις επιμέρους Πολιτείες των Η.Π.Α. Η μεταβλητή σεξουαλικό κλίμα δομήθηκε με βάση δύο επιμέρους μεταβλητές: i) τις σεξουαλικά φιλελεύθερες στάσεις του κοινού, οι οποίες μετρήθηκαν με βάση τις προφορικές δηλώσεις ανοχής ή απόρριψης της σεξουαλικής συμπεριφοράς των άλλων και ii) την κυκλοφορία των περιοδικών πορνογραφικού περιεχομένου, η οποία μετρήθηκε με βάση τις πωλήσεις των συγκεκριμένων περιοδικών στις επιμέρους Πολιτείες.

Σύμφωνα με τις υποθέσεις της έρευνας αυτής, ο συνδυασμός των παραπάνω μεταβλητών μπορεί να δομήσει ένα ευνοϊκό σεξουαλικό κλίμα σε μια κοινωνία, το οποίο να κάνει πιθανότερη την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Αυτό μπορεί να συμβεί γιατί τα μέλη μιας κοινωνίας με σεξουαλικά φιλελεύθερες στάσεις και μεγάλη κυκλοφορία πορνογραφικών περιοδικών, θα είναι περισσότερο εθισμένα στο να διαβάζουν και να συζητούν σεξουαλικά ζητήματα και συνεπώς περισσότερο πρόθυμα να αναφέρουν το βιασμό τους στις διωκτικές αρχές.

Τα αποτελέσματα της έρευνας των Jaffee και Straus δε διαπίστωσαν να υπάρχει κάποια σημαντική σχέση ανάμεσα στις φιλελεύθερες σεξουαλικές στάσεις και την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Αντίθετα, βρέθηκε να υπάρχει μια σημαντική σχέση ανάμεσα στην κυκλοφορία των πορνογραφικών περιοδικών και στην αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όσο αυξάνονται τα ποσοστά των πωλήσεων των πορνογραφικών περιοδικών, τόσο αυξάνονται και τα ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Άλλοι σημαντικοί παράγοντες αναφοράς του βιασμού, βρέθηκε να είναι ο βαθμός αστικοποίησης, το επίπεδο της φτώχειας και το ποσοστό των διαζευγμένων ανδρών μιας κοινωνίας. Η παραπάνω σχέση ανάμεσα στην πορνογραφία και την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία αποδείχθηκε ότι ισχύει και από την έρευνα των Baron και Straus[496].

[496] Baron, L. και M.A. Straus (1984): Sexual stratification, pornography, and rape in the United States. Στο N. Malamuth και E. Dnnerstein (eds.): Pornography and sexual aggression. Academic Press, San Francisco.

Ομως, τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με επιφυλακτικότητα και αυτό γιατί θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι η μεγάλη κυκλοφορία των πορνογραφικών περιοδικών σε μια κοινωνία έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των διαπραττόμενων βιασμών λόγω του ότι τα άτομα εθίζονται σε σκηνές σεξουαλικής βίας και συνεπώς είναι πιθανότερο να περάσουν στην εγκληματική πράξη του βιασμού. Κάτω απ' αυτή την οπτική τα μεγάλα ποσοστά αναφοράς του βιασμού που παρατηρήθηκαν στις Πολιτείες με μεγάλη κυκλοφορία πορνογραφικών περιοδικών, μπορεί να οφείλονται στα μεγάλα ποσοστά διάπραξης βιασμών και όχι σε μια έντονη διάθεση των θυμάτων για αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία.

3.4. Έρευνες που στηρίχθηκαν στη μέθοδο των αυτό-αναφορών των θυμάτων βιασμού.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κυριότερες έρευνες που στηρίχθηκαν στη μέθοδο των αυτό-αναφορών των θυμάτων οι οποίες είχαν ως στόχο τους τη διερεύνηση των παραγόντων που οδηγούν το θύμα, είτε στο να αναφέρει, είτε στο να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία. Σύμφωνα με τη μεθοδολογία αυτού του τύπου των ερευνών, τα θύματα καλούνται να αιτιολογήσουν την απόφασή τους σχετικά με το αν ανέφεραν ή όχι το βιασμό τους στην αστυνομία, επιλέγοντας από μια λίστα εναλλακτικών απαντήσεων οι οποίες έχουν προκύψει από ανοιχτές ερωτήσεις που έχουν εκ των προτέρων απευθυνθεί σ' ένα αρκετά μεγάλο αριθμό θυμάτων.

Μια θυματολογική έρευνα αυτού του τύπου διεξήχθη στις Η.Π.Α., πάνω σ' ένα εθνικά αντιπροσωπευτικό δείγμα[497]. Στα πλαίσια αυτής της έρευνας τα θύματα βιασμού ρωτήθηκαν σχετικά με το ποιοι ήταν οι παράγοντες που επηρέασαν την απόφασή τους για αναφορά ή μη του εγκλήματος στην αστυνομία. Για λόγους ευκολίας των θυμάτων, τους

[497] Sourcebook of Criminal Justice Statistics (1991): U.S. Depertment of Justice, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

δόθηκε ένας κατάλογος παραγόντων από τους οποίους μπορούσαν να επιλέξουν έναν ή περισσότερους.

Στα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, τέθηκε η ερώτηση γιατί το έκαναν. Οι συχνότερες απαντήσεις των θυμάτων, με βάση τη συχνότητα που παρουσιάστηκαν στην έρευνα, ήσαν οι εξής: i) για να προστατέψουν τον εαυτό τους από μια ενδεχόμενη μελλοντική επίθεση του δράστη (25,2%), ii) για να τιμωρηθεί ο δράστης (20%), iii) για να προστατέψουν τις υπόλοιπες γυναίκες από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους από τον ίδιο δράστη (14,6%), iv) γιατί καθένας έχει την υποχρέωση να ειδοποιεί την αστυνομία (9,3%), v) για να συμβάλλουν στο έργο της αστυνομίας για την καταπολέμηση του εγκλήματος του βιασμού (8,1%) και vi) για να βοηθήσουν το έργο της αστυνομίας για τη σύλληψη του δράστη (7,6%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες απαντήσεων δε βρέθηκαν να είναι στατιστικά σημαντικές. Πρέπει να τονίσουμε ότι μόνο το 2,7% των θυμάτων αυτής της κατηγορίας δήλωσαν ότι κάποιος άλλο λόγος τα οδήγησε στο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία. Το παραπάνω σημαίνει, είτε ότι τα θύματα είχαν καλυφθεί από τις υπάρχουσες κατηγορίες απαντήσεων της έρευνας, είτε ότι δε γνώριζαν τους λόγους που τα οδήγησαν στην απόφαση να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία.

Στα θύματα που δήλωσαν ότι δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, τέθηκε το ερώτημα γιατί δεν το έκαναν. Οι συχνότερες απαντήσεις των θυμάτων, με βάση τη συχνότητα με την οποία παρατηρήθηκαν στην παρούσα έρευνα, ήσαν οι εξής: i) γιατί ο βιασμός είναι ένα καθαρά προσωπικό ζήτημα του θύματος (26,9%), ii) γιατί η αστυνομία δε θα ήθελε να ενοχληθεί και να εμπλακεί (11,2%), iii) γιατί η αστυνομία θα ήταν αναποτελεσματική και προκατειλημμένη με το θύμα και iv) λόγω του φόβου για τα αντίποινα του δράστη (7,6%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες απαντήσεων δε βρέθηκαν να είναι στατιστικά σημαντικές. Πιο συγκεκριμένα, κανένα θύμα δεν έδωσε ως λόγο μη-αναφοράς το γεγονός ότι το έγκλημα δεν ήταν ιδιαίτερα σοβαρό. Επίσης, βρέθηκε ότι μόνο το 2,6% των θυμάτων έδωσε ως λόγο μη-αναφοράς την έλλειψη αποδεικτικού υλικού. Τέλος, πρέπει να τονίσουμε ότι το 33,4% των θυμάτων αυτής της κατηγορίας δήλωσαν ότι κάποιος άλλος λόγος τα οδήγησε στο να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία.

Το παραπάνω σημαίνει ότι ένα μεγάλο ποσοστό θυμάτων δε βρήκε ικανοποιητικό τον κατάλογο των παραγόντων μη-αναφοράς που τους δόθηκε.

Διαφωτιστικά είναι τα αποτελέσματα μιας θυματολογικής έρευνας εθνικής εμβέλειας η οποία διεξήχθη σε 13 πόλεις των Η.Π.Α. το έτος 1972 (Law Enforcement Assistance Administration[498]). Η έρευνα αυτή βασίστηκε στη μέθοδο των αυτό-αναφορών των ίδιων των θυμάτων βιασμού σχετικά με τους παράγοντες που τα ώθησαν να μην αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Το δείγμα της έρευνας χωρίστηκε σε δύο ομάδες. Την πρώτη ομάδα αποτελούσαν τα θύματα που ανήκαν σε κάποια φυλετική μειονότητα και τη δεύτερη τα θύματα που ανήκαν στη λευκή φυλή.

Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι το 84% των θυμάτων της πρώτης ομάδας, καθώς και το 65% των θυμάτων της δεύτερης που είχαν δεχθεί τετελεσμένο βιασμό, ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία. Οσον αφορά στα θύματα που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, οι λόγοι που έδωσαν για τη μη-αναφορά διέφεραν σημαντικά ανάλογα με τη φυλή στην οποία ανήκε το θύμα και τη φύση της εγκληματικής πράξης. Για παράδειγμα, τα 3/4 (74%) των θυμάτων τετελεσμένου βιασμού που ανήκαν στην πρώτη ομάδα, σε σχέση με το 1/8 των θυμάτων της δεύτερης, έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία το φόβο τους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη.

Επιπλέον. βρέθηκε ότι μόνο το 5% των θυμάτων της πρώτης ομάδας, σε σχέση με το 75% των θυμάτων της δεύτερης, έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς το γεγονός ότι ο βιασμός τους αποτελεί ιδιωτικό τους ζήτημα. Ακόμη, βρέθηκε ότι η έλλειψη αποδεικτικού υλικού, η πίστη του θύματος ότι με την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία δε θα μπορούσε να γίνει τίποτα, καθώς και η πίστη του ότι το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό, ήταν οι λόγοι που δόθηκαν συχνότερα για τη μη-αναφορά των αποπειρών βιασμού στην αστυνομία, από τα θύματα και των δύο παραπάνω ομάδων. Από την άλλη μεριά, κανένα από τα θύματα τετελεσμένου βιασμού της πρώτης ομάδας δεν έδωσε ως λόγο μη-αναφοράς το ότι έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό.

---

[498] L.E.A.A. (1972): U.S. Department of Justice, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

Μια άλλη έρευνα αυτού του τύπου διεξήχθη από τους Peters et al.[499] Η έρευνα αυτή χρησιμοποίησε ως δείγμα της 634 θύματα που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι πάνω από το 1/3 των θυμάτων (38%) δήλωσαν ότι αναζητούσαν βοήθεια και παρηγοριά. Σχεδόν το 1/4 των θυμάτων (23,3%) δήλωσαν ότι ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία γιατί ήθελαν να τιμωρηθεί ο δράστης. Ένας μεγάλος αριθμός θυμάτων (30,7%) δήλωσαν ότι επιθυμούσαν να προστατεύσουν τις άλλες γυναίκες από μια ενδεχόμενη επίθεση από τον ίδιο δράστη και ότι είχαν φοβίες σχετικά με μια μελλοντική θυματοποίησή τους από το ίδιο πρόσωπο. Από το συνολικό δείγμα των 634 θυμάτων, τα 197 (31%) δήλωσαν ότι στην αρχή σκέφτηκαν να μην αναφέρουν το έγκλημα. Απ' αυτά, τα 39 θύματα (19,8%) δήλωσαν ότι ο βασικός λόγος μη-αναφοράς του βιασμού τους στην αστυνομία ήταν ο φόβος της αντεκδίκησης από το δράστη.

Η έρευνα της Bachman[500] στηρίχθηκε σ' ένα εθνικά αντιπροσωπευτικό δείγμα 235 υποθέσεων βιασμού που τα θύματά τους ρωτήθηκαν σχετικά με το ποιοι ήσαν οι λόγοι που τα οδήγησαν στο να αναφέρουν ή μη το βιασμό τους στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι ο πιο σημαντικός λόγος που έδωσαν τα θύματα για τη μη-αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία, ήταν η πίστη τους ότι ο βιασμός τους αποτελεί ένα καθαρά προσωπικό τους ζήτημα. Ένας άλλος σημαντικός λόγος μη-αναφοράς που έδωσαν τα θύματα (20%), ήταν η πίστη τους ότι η αστυνομία δε θα τα βοηθούσε επαρκώς να ξεπεράσουν το γεγονός. Στην παραπάνω κατηγορία κατατάσσονται τα θύματα που έδωσαν μια από τις παρακάτω τρεις απαντήσεις: i) η αστυνομία δε θα θεωρούσε αρκετά σημαντικό το βιασμό τους ή δε θα ήθελε να ενοχληθεί ή να εμπλακεί, ii) η αστυνομία θα ήταν ακατάλληλη και αναποτελεσματική, iii) η αστυνομία θα ήταν προκατειλημμένη απέναντι στις μαρτυρίες του και θα προκαλούσε επιπρόσθετα προβλήματα. Ένα άλλο 6% των θυμάτων πίστευε ότι η αστυνομία δε θα μπορούσε να κάνει τίποτα σχετικά με το βιασμό, είτε γιατί το θύμα δε θα μπορούσε να αναγνωρίσει το δράστη, είτε γιατί η αστυνομία δε θα μπορούσε να τον εντοπίσει και να το συλλάβει, είτε

---

[499] Peters, J.J., L.C. Meyer και N.E. Caroll (1976): The Philadelphia assault victim study. Final Report from the National Institute of Mental Health, ROIMH 21304, σελ. 21, 131.
[500] Bachman (1993), όπ. π., βλ. σημ. 131, σελ. 263.

τέλος γιατί θα υπήρχε έλλειψη των αναγκαίων αποδεικτικών στοιχείων. Τέλος, το 13% των θυμάτων δεν ανέφερε το βιασμό του στην αστυνομία λόγω του φόβου των αντιποίνων του δράστη ή κάποιου άλλου ατόμου.

Οσον αφορά στους λόγους που έδωσαν τα θύματα προκειμένου να αιτιολογήσουν την απόφασή τους να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, βρέθηκε ότι ο σημαντικότερος λόγος (42%) ήταν η επιθυμία τους να εμποδίσουν το δράστη από το να διαπράξει έναν ακόμη βιασμό, είτε στο ίδιο το θύμα, είτε σε κάποιο άλλο άτομο. Επίσης, το 29% των θυμάτων ανέφεραν το περιστατικό γιατί ήθελαν να συλληφθεί ή να τιμωρηθεί ο δράστης. Τέλος, το 16% ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία γιατί είχαν ανάγκη από βοήθεια και συμπαράσταση.

3.5. Η διαδικασία και τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος[501].

Η ιδιαιτερότητες της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία[502] επιβάλλουν την ξεχωριστή διαπραγμάτευση της διαδικασίας λήψης απόφασης του θύματος, αυτού του τύπου των εγκλημάτων. Μολονότι τα κύρια στάδια αυτής της διαδικασίας παραμένουν σε γενικές γραμμές ίδια με τα στάδια που ακολουθούνται στα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα[503], η αναφορά του εγκλήματος του βιασμού επηρεάζεται από ορισμένους μοναδικούς, σε σχέση με τα υπόλοιπα εγκλήματα, παράγοντες όπως ο φόβος του θύματος για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, ο φόβος του κοινωνικού στιγματισμού, κ.λπ.

---

[501] Για μια πιο πλήρη εικόνα σχετικά με τη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, κρίνω σκόπιμο να σας παραπέμψω στην παράγραφο 1.5. του πρώτου κεφαλαίου, όπου και παρουσιάζονται τα θεωρητικά μοντέλα λήψης απόφασης του θύματος, που έχουν προταθεί για όλα τα εγκλήματα. Τα μοντέλα αυτά, με κάποιες βελτιώσεις και προσθήκες, ισχύουν και στην περίπτωση του εγκλήματος του βιασμού.

[502] Βλ. παρ. 3.7.

[503] Βλ. κεφ. α', παρ. 1.5.

Οι Dukes και Mattley [504], στα πλαίσια της έρευνάς τους[505] για τη διερεύνηση των παραγόντων με βάση τους οποίους μπορούμε να προβλέψουμε την αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία, πρότειναν ένα θεωρητικό μοντέλο το οποίο περιγράφει τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά. Το μοντέλο αυτό προτείνει ότι η διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά αποτελείται από τέσσερα στάδια τα οποία είναι χρονικά επάλληλα. Οταν σε οποιοδήποτε από τα στάδια, που θα παρουσιαστούν αναλυτικά παρακάτω, υπάρχουν συνθήκες που να ευνοούν τη μη-αναφορά, το θύμα είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα αποφασίσει να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία.

Το πρώτο στάδιο, σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο, τοποθετείται χρονικά στο διάστημα πριν τη διάπραξη του βιασμού. Στο στάδιο αυτό, το μελλοντικό θύμα έχει σχηματίσει ορισμένες παραστάσεις σχετικά με το πως η αστυνομία και το ποινικό σύστημα γενικότερα χειρίζονται μια υπόθεση βιασμού. Οι παραστάσεις αυτές μπορεί να έχουν διαμορφωθεί από διάφορες πηγές, όπως προσωπικές εμπειρίες του θύματος, εμπειρίες συγγενών και φίλων, από τα μέσα ενημέρωσης (τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση), κ.λπ. Τέλος, μπορεί να έχουν αποκρυσταλλωθεί σ' ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο ή να είναι το αποτέλεσμα μιας βαθμιαίας σχηματοποίησης μέσα στο χρόνο.

Στο δεύτερο στάδιο, το οποίο τοποθετείται χρονικά αμέσως πριν ή κατά τη διάρκεια του βιασμού, η ύπαρξη ορισμένων χαρακτηριστικών του εγκλήματος και της γενικότερης κατάστασης που έλαβε χώρα μπορούν να οδηγήσουν το θύμα στην απόφαση να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία. Σύμφωνα με την άποψη του θύματος, τα χαρακτηριστικά αυτά μπορεί να αυξήσουν τις πιθανότητες να μη γίνει πιστευτή η μαρτυρία τους από την αστυνομία. Τέτοια χαρακτηριστικά του εγκλήματος μπορεί να είναι η μέθη του θύματος πριν ή κατά τη διάρκεια του εγκλήματος, το ότι το θύμα έκανε auto-stop στο δράστη, κ.λπ. Αυτά τα χαρακτηριστικά μπορούν να οδηγήσουν το θύμα στο να μη χαρακτηρίσει τη σεξουαλική επίθεση ως βιασμό, να αισθανθεί υπεύθυνο για τη

[504] Dukes και Mattley (1977), όπ. π., βλ. σημ. 178.
[505] Οσον αφορά στη μεθοδολογία και το δείγμα της έρευνας αυτής, βλ. παραπάνω, παρ. 3.3.4.1.

θυματοποίησή του και συνεπώς στην απόφαση να μην αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία.

Στο τρίτο στάδιο, το οποίο τοποθετείται χρονικά αμέσως μετά τη διάπραξη του βιασμού, το θύμα μπορεί να αντιδράσει με διάφορους τρόπους σ' αυτό που έχει συμβεί. Οι συνηθέστερες αντιδράσεις τους, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ίδιων των θυμάτων, είναι ο φόβος, ο θυμός, η ενοχή, κ.λπ. Ο βαθμός στον οποίο τα θύματα βιώνουν τα παραπάνω συναισθήματα επηρεάζει την απόφασή τους για αναφορά ή μη του βιασμού τους στην αστυνομία. Έτσι, για παράδειγμα, όταν το θύμα αισθάνεται έντονους φόβους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη, οι οποίοι δεν αντισταθμίζονται από τους φόβους του για μια ενδεχόμενη δημοσιοποίηση του βιασμού του στην οικογένειά του και στο ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον, τότε είναι πολύ πιθανό το θύμα να αναζητήσει καταφύγιο στην αστυνομία μέσω της αναφοράς του εγκλήματος, αν και εφόσον οι παραστάσεις του για την αστυνομία είναι θετικές.

Στο τέταρτο στάδιο της διαδικασίας λήψης της απόφασης, το θύμα θα πρέπει να αποφασίσει αν θα αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία ή αν θα επιλέξει κάποιον άλλο τρόπο διευθέτησης του προβλήματος που αντιμετωπίζει. Σ' αυτό το στάδιο τα θύματα ψάχνουν για συμβουλές και γνώμες από συγγενείς, φίλους, αλλά και από αγνώστους, οι οποίοι επηρεάζουν καθοριστικά την τελική απόφαση του θύματος. Η χρονική παράταση του τέταρτου σταδίου (καθυστέρηση στη λήψη απόφασης για αναφορά) έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των πιθανοτήτων αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, γιατί το θύμα πιστεύει ότι η καθυστέρηση στην αναφορά θα επηρεάσει αρνητικά την αντιμετώπιση της υπόθεσης από την αστυνομία.

Όμως, το παραπάνω θεωρητικό μοντέλο εξήγησης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι το μοντέλο που βασίζεται στα στάδια λήψης της απόφασης που έχουν προτείνει οι Greenberg και Ruback[506] και το οποίο θα παρουσιαστεί στο τέταρτο κεφάλαιο της μελέτης μας και πιο συγκεκριμένα, στην παράγραφο που θα παρουσιαστούν οι βασικές υποθέσεις της έρευνάς μας (παρ. 4.2.).

---

[506] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42.

3.6. Η καθυστέρηση της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Η αμηχανία, η ντροπή και ο φόβος της δημοσιότητας μέσω των εφημερίδων και των υπόλοιπων μέσων ενημέρωσης, που βιώνουν τα θύματα βιασμού[507], καθώς και οι διαδικασίες στο ακροατήριο μπορεί να προκαλέσουν όχι μόνο τη μη-αναφορά, αλλά επίσης μπορεί να αποτελέσουν λόγους καθυστέρησης της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία[508]. Η απόφαση του θύματος βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι μια επίπονη και τραυματική εμπειρία. Η στάθμιση των υπέρ και των κατά απαιτεί χρόνο, αν σκεφτεί μάλιστα κανείς ότι στη φάση αυτή το θύμα έχει ανάγκη από τις συμβουλές τρίτων ατόμων[509].

Οι λόγοι που δίνονται από τα ίδια τα θύματα για τη αιτιολόγηση της καθυστερημένης αναφοράς του βιασμού τους στην αστυνομία, συνήθως είναι ψυχολογικοί και κοινωνικοί[510]. Ο Amir[511] τεκμηρίωσε τους λόγους σχετικά με την αποτυχία της αναφοράς σε χρονικό διάστημα μιάμισης ώρας από τη στιγμή που έλαβε χώρα η επίθεση. Πιο συγκεκριμένα, βρήκε ότι στο 8% των υποθέσεων τα θύματα είπαν ότι φοβόντουσαν μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη, ενώ το 7,5% των θυμάτων φοβόντουσαν την ενδεχόμενη δυσμενή κοινωνική αντίδραση ή και τα δύο μαζί (3%). Το 7% των θυμάτων δήλωσαν ότι ήσαν ανίκανα να αναφέρουν το βιασμό τους αμέσως, είτε γιατί ήσαν μεθυσμένα, είτε γιατί ήσαν σοκαρισμένα ή περίμεναν τους γονείς ή τον σύζυγο τους πριν προβούν σε οποιαδήποτε ενέργεια. Το 7,5% των θυμάτων δίσταζαν να αναφέρουν από το φόβο τους για τη δημοσιότητα που πιθανότατα θα έπαιρνε η υπόθεσή τους. Άλλα θύματα (1,4%) ανέφεραν το περιστατικό σ' ένα νοσοκομείο, το οποίο με τη σειρά του το ανέφερε στην αστυνομία σε περισσότερο από μιάμιση ώρα από τη στιγμή της διάπραξης του

---

[507] Halleck, S.L. (1962): The physician's role in management of victims of sex offenders. *The Journal of the American Medical Association,* τομ. 140, τευχ. 4, σελ. 273 - 278.
[508] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 189.
[509] Βλ. παρ. 3.3.3.
[510] Burgess, A.W. και L.L. Holmstrom (1974): Rape: Victims of crisis. Bowie, Md.: Brady.
[511] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70, πιν. 101, σελ. 290.

βιασμού. Ελάχιστα θύματα (0,3%) καθυστέρησαν να αναφέρουν γιατί έψαξαν να βρουν το βιαστή τους (0,3%). Μερικές περιπτώσεις (3,8%) δεν αναφέρθηκαν μέχρι το θύμα να αρχίσει να υποψιάζεται ότι μπορεί να έχει συλλάβει παιδί ως αποτέλεσμα του βιασμού που υπέστη.

Η Svalastoga[512] υποστήριξε ότι υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στο βαθμό της βίας που χρησιμοποιείται εναντίον του θύματος και στην ταχύτητα με την οποία αναφέρεται ο βιασμός στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, διατύπωσε και απέδειξε την υπόθεση ότι όσο μεγαλύτερο είναι το ποσό της βίας που ασκείται εναντίον του θύματος, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες που έχει μια υπόθεση βιασμού να αναφερθεί στην αστυνομία σε λιγότερο από δώδεκα ώρες, από τη στιγμή της διάπραξής του. Από την παραπάνω έρευνα, επίσης, βρέθηκε ότι υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στο βαθμό γνωριμίας του θύματος με το δράστη και στο χρονικό διάστημα μέσα στον οποίο θα αναφερθεί ο βιασμός στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι όταν ο βιαστής ήταν άγνωστος, το 86,8% των περιπτώσεων αναφέρονταν μέσα σε δώδεκα ώρες από τη διάπραξη του εγκλήματος. Όταν το θύμα είχε βιαστεί από έναν ελάχιστα γνωστό δράστη, το 17,2% καθυστερούσε να αναφέρει. Τέλος, βρέθηκε ότι το 55% των βιασμών μεταξύ πολύ γνωστών ατόμων και το 81,8% των βιασμών μεταξύ συγγενών καθυστέρησαν να αναφερθούν το έγκλημα στην αστυνομία δώδεκα ή και περισσότερες ώρες.

Από την έρευνα των Kerstetter και Van Winkle[513] βρέθηκε ότι από τις 364 περιπτώσεις βιασμού όπου ο δράστης και το θύμα ήσαν άγνωστοι μεταξύ τους, το 89% ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία μέσα στις πρώτες 24 ώρες από τη διάπραξη του εγκλήματος, το 5% ανέφερε μετά από 24 ώρες, ενώ το υπόλοιπο 6% αποκαλύφθηκε από την ίδια την αστυνομία. Επίσης, βρέθηκε ότι από τις 223 υποθέσεις στις οποίες ο δράστης και το θύμα ήσαν γνωστοί, το 80% ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία μέσα στις πρώτες 24 ώρες από τη διάπραξη του εγκλήματος, το 15% ανέφερε μετά από 24 ώρες, ενώ το υπόλοιπο 5% αποκαλύφθηκε από την ίδια την αστυνομία.

---

[512] Svalastoga, K. (1962): Rape and social structure. *Pacific Sociological Review,* τομ. 5, σελ. 49 - 50.

[513] Kerstetter και Van Winkle (1990), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 469.

Οσον αφορά στις περιπτώσεις παιδικών βιασμών, βρέθηκε ότι περίπου τα μισά θύματα ανέφεραν το περιστατικό στους γονείς τους αμέσως μετά την διάπραξή του ή σε χρονικό διάστημα μιας ημέρας, ενώ το υπόλοιπο μισό των περιπτώσεων αναφέρθηκαν καθυστερημένα μέσα σε μια χρονική περίοδο η οποία άρχιζε από μια εβδομάδα και έφτανε έως τρία ή και περισσότερα χρόνια[514]. Σχεδόν άμεση αναφορά των βιασμών με θύματα παιδιά, βρέθηκε να λαμβάνει χώρα στις περιπτώσεις που ο βιασμός έχει διαπραχθεί από ένα απολύτως άγνωστο στο θύμα άτομο και περιλαμβάνει άσκηση βίας ή απειλή σωματικού τραυματισμού[515].

Από την έρευνα του Peters[516] βρέθηκε ότι περίπου το 1/3 (32%) των παιδιών θυμάτων βιασμού, που είχαν επισκεφτεί το Γενικό Νοσοκομείο της Philadelphia των Η.Π.Α., *κράτησαν το περιστατικό μυστικό και δεν το ανέφεραν σε κανέναν. Το ποσοστό αυτό* βρέθηκε να είναι το μεγαλύτερο από οποιαδήποτε άλλη ηλικιακή ομάδα[517]. Συνεπώς, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι η καθυστέρηση στην αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία είναι μεγαλύτερη στις περιπτώσεις εκείνες που τα θύματα είναι παιδιά. Αντίθετα, ο Amir[518] βρήκε ότι μόνο σ' ένα μικρό ποσοστό (1,5%), του συνόλου των υποθέσεων βιασμού με θύματα παιδιά, οι γονείς καθυστέρησαν να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία.

3.7. Η μοναδικότητα και οι ιδιαιτερότητες της αναφοράς του βιασμού.

Έχει υπολογιστεί ότι περίπου το 80% των σεξουαλικών εγκλημάτων δεν αναφέρονται στην αστυνομία[519]. Σύμφωνα με την Τσαλίκογλου[520], ο βιασμός παρουσιάζει

---

[514] DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355, σελ. 64, 217, 218.
[515] DeFrancis (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 355, σελ. 217, 218.
[516] Peters (1975), όπ. π., βλ. σημ. 18, σελ. 3.
[517] Peters (1975), όπ. π., βλ. σημ. 18, σελ. 4.
[518] Amir (1971), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 70, πιν. 101, σελ. 290.
[519] Anonymously Written (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 258, σελ. 17.
[520] Τσαλίκογλου (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 14, σελ. 91.

έναν ιδιαίτερα μεγάλο σκοτεινό αριθμό εγκληματικότητας σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα και πιο συγκεκριμένα αναφέρει ότι σύμφωνα με τις θυματολογικές έρευνες, από τους 100 διαπραττόμενους βιασμούς, μόνο οι 15 έως 20 αναφέρονται στην αστυνομία και απ' αυτούς μόνο 2 έως 3 καταλήγουν σε καταδικαστική απόφαση στο ακροατήριο. Ο Ennis[521], μέσω των αποτελεσμάτων της έρευνάς του, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το έγκλημα του βιασμού παρουσιάζει τα χαμηλότερα ποσοστά αναφοράς, σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας.

Αν πάρουμε ως δεδομένο ότι ο βιασμός είναι ένα μοναδικό και ιδιαίτερο έγκλημα, σχετικά με την αναφορά του στην αστυνομία, αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι μοναδικοί είναι και οι παράγοντες που οδηγούν τα θύματα βιασμού να αναφέρουν το έγκλημα[522].

> ... οι παράγοντες που παρακινούν τις γυναίκες να αναφέρουν τη σεξουαλική επίθεση που δέχθηκαν στην αστυνομία, είναι διαφορετικοί απ' αυτούς που προσδιορίζουν την αναφορά των υπόλοιπων μορφών επιθετικής βίας[523].

Θα μπορούσε κάποιος να υποθέσει ότι η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία δεν παρουσιάζει καμιά απολύτως ιδιαιτερότητα σε σχέση με την αναφορά των υπόλοιπων εγκλημάτων βίας. Επίσης, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι τα εγκλήματα βίας με θύματα γυναίκες, συνεπώς και το έγκλημα του βιασμού, παρουσιάζουν κάποιες ιδιαιτερότητες σχετικά με την αναφορά τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα εγκλήματα βίας με θύματα άνδρες. Η παραπάνω άποψη θα μπορούσε να δικαιολογηθεί με βάση την κοινωνικοποίηση της γυναίκας η οποία την καθιστά αδύναμη και παθητική στη θυματοποίησή της (Brownmiller[524], Griffin[525]). Η δική μας υπόθεση προτείνει ότι η αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία είναι ιδιαίτερη και μοναδική ως προς τους παράγοντες που την επιβάλλουν, σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας.

Υπάρχει μια σειρά από λόγους που μας κάνουν να πιστεύουμε ότι ο βιασμός αποτελεί μοναδικό έγκλημα, σε σχέση με τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση

---

[521] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.
[522] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 171.
[523] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 169.
[524] Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 9.
[525] Griffin (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 13.

των θυμάτων για αναφορά στην αστυνομία. Η μεγάλη πλειοψηφία των θυμάτων βιασμού είναι γυναίκες και τα άτομα που ανήκουν σ' αυτό το φύλο, έχει βρεθεί ότι λόγω της κοινωνικοποίησής τους αντιδρούν παθητικά στο έγκλημα[526]. Επίσης, ο βιασμός είναι το μοναδικό έγκλημα που το θύμα θεωρείται εξίσου, αν όχι περισσότερο, στιγματισμένο με το δράστη[527]. Η δημοσιοποίηση του εγκλήματος έχει ως συνέπεια το θύμα βιασμού να βιώνει έντονα την κοινωνική απόρριψη και διάλυση της προσωπικής, οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής του. Είναι το μοναδικό έγκλημα που κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας δεν αναζητείται η ενοχή ή η αθωότητα του κατηγορούμενου, αλλά η αξιοπιστία της κατάθεσης του θύματος. Επίσης, το θύμα βιασμού βιώνει τα μεγαλύτερα ποσά αμφισβήτησης της μαρτυρίας του και αρνητικής αντιμετώπισης από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος, σε σχέση με τα θύματα των υπόλοιπων ποινικών αδικημάτων. Τέλος, το έγκλημα του βιασμού αποτελεί ακόμη ταμπού για την κοινωνία μας και έχει επενδυθεί με μια πλούσια μυθολογία που καθιστά την αναφορά του στην αστυνομία μοναδική και ιδιαίτερη.

Η φεμινιστική-συγκρουσιακή έρευνα έχει κατηγορηματικά υποθέσει ότι τα σεξουαλικά εγκλήματα διαφέρουν ποιοτικά σε σχέση μ' όλα τα υπόλοιπα[528]. Η βασική της υπόθεση ήταν ότι ο βιασμός διαφέρει από όλες τις άλλες μορφές επιθετικής βίας, τόσο στον τρόπο που αποκαλύπτεται, όσο και στον τρόπο που το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης αντιδρά σ' αυτόν. Σύμφωνα με τον Lizotte[529], οι φεμινίστριες συγγραφείς έχουν επίσης συμφωνήσει ότι οι λανθασμένοι χειρισμοί των υποθέσεων βιασμού από το ποινικό σύστημα, έχουν οδηγήσει στην αύξηση των ποσοστών μη-αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος.

Θα μπορούσε κάποιος να αναρωτηθεί αν και κατά πόσο υπάρχουν διαφορές στο πορτραίτο των θυμάτων βιασμού που αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, σε σύγκριση με τα θύματα των άλλων εγκλημάτων βίας που φτάνουν στη γνώση των διωκτικών αρχών. Αρκετές μελέτες σχετικές με το έγκλημα (Ennis[530], Eisenhower[531], Katzenbach[532],

---

[526] Βλ. παραπάνω σημ. 524, 525.
[527] Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 239.
[528] Myers και LaFree (1982), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 182, σελ. 1283.
[529] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 185.
[530] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.

National Advisory Commission[533]) αποκάλυψαν ότι τα θύματα βίαιης επίθεσης είναι νεαρής ηλικίας, μαύροι άνδρες, προερχόμενοι από τα χαμηλότερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα. Από τα παραπάνω στοιχεία βλέπουμε ότι εκτός από το φύλο του θύματος, ο βιασμός δεν παρουσιάζει κάποιες συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες, όσον αφορά στα χαρακτηριστικά των θυμάτων των αναφερόμενων στην αστυνομία βιασμών, σε σχέση με τα χαρακτηριστικά των θυμάτων των άλλων εγκλημάτων βίας.

Τα ερευνητικά συμπεράσματα σχετικά με την ηλικία των θυμάτων βιασμού επιβεβαιώνονται και για τα περισσότερα θύματα των υπολοίπων εγκλημάτων βίας, έτσι όπως προκύπτει από τις μελέτες της προηγούμενης παραγράφου, οι οποίες περιγράφουν το έγκλημα στις Η.Π.Α. Έτσι, η ηλικία υψηλού κινδύνου θυματοποίησης είναι η ίδια, τόσο για τα θύματα βιασμού, όσο και για τα θύματα των άλλων σοβαρών εγκλημάτων, σχετικά πάντα με τις υποθέσεις που αναφέρθηκαν στην αστυνομία. Άρα, βλέπουμε ότι το έγκλημα του βιασμού δεν παρουσιάζει κάποια ιδιομορφία σε σχέση με την ηλικία και τα υπόλοιπα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του θύματος, συγκρινόμενο με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα[534].

Σε αντίθετα αποτελέσματα κατέληξε ή έρευνα του Lizotte[535]. Πιο συγκεκριμένα, η παραπάνω έρευνα απέδειξε ότι υπάρχουν αρκετές διαφορές ανάμεσα στις υποθέσεις βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία και σ' όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα επίθεσης. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η ύπαρξη του απαραίτητου για την άσκηση της ποινικής δίωξης αποδεικτικού υλικού, είναι σημαντικότερος παράγοντας πρόβλεψης της αναφοράς του βιασμού, σε σχέση με την αναφορά των υπόλοιπων εγκλημάτων επιθετικής βίας. Επίσης, βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού που αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία είναι ηλικιακά νεώτερα, σε σχέση με τα θύματα των υπόλοιπων εγκλημάτων βίας, ενώ οι βιαστές βρέθηκε να είναι ηλικιακά μεγαλύτεροι. Επιπλέον, τα θύματα βιασμού βρέθηκε να είναι σε μεγαλύτερο ποσοστό άγαμα και να

---

[531] Eisenhower (1969), όπ. π., βλ. σημ. 55.
[532] Katzenbach (1967), όπ. π., βλ. σημ. 54.
[533] National Advisory Commission (1968): Report on civil disorders. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Offfice.
[534] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ β', σημ. 3, σελ. 39.
[535] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 180, 181.

έχουν υποστεί ταυτόχρονα και κάποιο έγκλημα κατά της ιδιοκτησίας τους. Ακόμη, βρέθηκε ότι οι βιασμοί που αναφέρονται στην αστυνομία είναι πιθανότερο να έχουν διαπραχθεί το βράδυ, να περιλαμβάνουν μικρότερο αριθμό θυμάτων και να μην έχει χρησιμοποιηθεί όπλο από το δράστη, κατά τη διάρκεια της επίθεσης. Τέλος, βρέθηκε ότι όσο αυξάνεται το εκπαιδευτικό επίπεδο των θυμάτων βιασμού, τόσο μειώνονται οι πιθανότητες αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Το παραπάνω συμπέρασμα δεν αποδείχθηκε να ισχύει και για τα υπόλοιπα εγκλήματα βίας[536].

Πρόσθετη επιβεβαίωση των παραπάνω συμπερασμάτων προσφέρεται από τους Hindelang και Gottfredson [537], οι οποίοι ανέλυσαν τα αποτελέσματα μιας θυματολογικής έρευνας[538] στην οποία τα θύματα κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση ποιοι ήσαν οι λόγοι που τα οδήγησαν στην απόφαση να μην αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Οι Hindelang και Gottfredson σύγκριναν τις απαντήσεις που έδωσαν τα θύματα βιασμού, μ' αυτές που δόθηκαν από τα θύματα των υπόλοιπων εγκλημάτων (π.χ. επίθεσης, κλοπής, ληστείας, διάρρηξης). Τα αποτελέσματα της σύγκρισης αυτής έδειξαν ότι οι κυριότεροι λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα βιασμού προκειμένου να δικαιολογήσουν την απόφασή τους για μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία ήσαν ότι ο βιασμός τους αποτελούσε ένα προσωπικό τους ζήτημα (37%) και ο φόβος για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη (21%), ενώ μόνο το 7% των θυμάτων τετελεσμένου ή απόπειρας βιασμού δήλωσαν ότι το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό έτσι ώστε να αναφερθεί στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι οι κυριότεροι λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα, για τη μη-αναφορά όλων των υπόλοιπων εγκλημάτων, ήσαν ότι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία δε θα οδηγούσε πουθενά[539] και ότι το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό έτσι ώστε να αναφερθεί.

---

536 Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 184.

537 Hindelang και Gottfredson (1976), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 26.

538 Hindelang, M.J., C.S. Dunn, L.P. Sutton και A.L. Aumick (1975): Sourcebook of Criminal Justice Statistics, 1974. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.

539 Ο λόγος αυτός που έδωσαν τα θύματα φαίνεται να είναι αρκετά ρεαλιστικός και αυτό γιατί, σύμφωνα με στοιχεία των Uniform Crime Reports του F.B.I., πολλά εγκλήματα παρουσιάζουν χαμηλά ποσοστά διαλεύκανσης που πολλές φορές κυμαίνονται και κάτω του 20%. Βλ. Kelley, C. (1973): Crime in the United States. Washington, D.C.: Federal Bureau of Investigation.

Τα παραπάνω ερευνητικά συμπεράσματα, τα οποία προέρχονται από σοβαρές και μεθοδολογικά αξιόπιστες έρευνες, αποκαλύπτουν με σαφήνεια ότι η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία διαφέρει ποιοτικά από την αναφορά των άλλων εγκλημάτων βίας και συνεπώς ότι ο βιασμός αποτελεί μοναδικό έγκλημα αναφορικά με τους παράγοντες αναφοράς του στην αστυνομία.

3.8. Οι συνέπειες της μη-αναφοράς του βιασμού.

Σύμφωνα με τον Skogan[540], οι κυριότερες συνέπειες της μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία είναι οι εξής: i) η έλλειψη παροχής βοήθειας στα θύματα από τους επίσημους φορείς, ii) η έλλειψη της δυνατότητας είσπραξης της ασφαλιστικής αποζημίωσης του κλαπέντος ή του καταστραφέντος αντικειμένου[541], iii) ο περιορισμός της προληπτικής ικανότητας του ποινικού συστήματος, iv) η διαστρέβλωση της πραγματικής εικόνας των δραστών, αφού η εικόνα αυτή δομείται από τις περιπτώσεις δραστών που έχουν συλληφθεί από την αστυνομία, v) ο λανθασμένος προγραμματισμός, σχεδιασμός και προϋπολογισμός των αναγκών και της δράσης της αστυνομίας, vi) τα λάθη στην αστυνομική επιτήρηση ορισμένων περιοχών, με αποτέλεσμα ορισμένες περιοχές μιας πόλης να είναι παντελώς απροστάτευτες[542].

Έχει υποστηριχθεί ότι η απόφαση του θύματος να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα έναν επιπρόσθετο ψυχικό τραυματισμό του και επαύξηση των συναισθημάτων ενοχής που βιώνει. Πιο συγκεκριμένα, έχει υποστηριχθεί ότι:

> ... το μεγαλύτερο τραύμα της γυναίκας μπορεί να προέλθει από την απόφασή της να κρατήσει το βιασμό της μυστικό. Μπορεί να αισθανθεί ενοχές από την απάτη και την προδοσία της εμπιστοσύνης, ακόμη και όταν δικαιολογήσει την απόφασή της στη βάση ότι η δημοσιοποίηση του βιασμού θα μπορούσε να

---

[540] Skogan (1984), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 110, σελ. 115.

[541] Αναφέρεται κυρίως στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας.

[542] Θα πρέπει να τονίσουμε ότι η ανάλυση των συνεπειών της μη-αναφοράς από τον Skogan, αφορά σε όλα τα εγκλήματα και δεν εξειδικεύεται στο έγκλημα του βιασμού.

καταστρέψει τη φυσιολογική της σχέση και να έχει συνέπειες σ' αυτή και το σύζυγό της...[543].

Όμως, έχει διατυπωθεί και η αντίθετη άποψη. Οι Notman και Nadelson[544] όρισαν το βιασμό ως μια κατάσταση κρίσης στην οποία ένα εξωτερικό γεγονός διαρρηγνύει την ισορροπία ανάμεσα στην εσωτερική προσαρμογή του «εγώ» και στο περιβάλλον. Συνεπώς, αφού αποτελεί μια διαντίδραση ανάμεσα σ' ένα ακραίο περιβαντολλογικό ερέθισμα και στην ικανότητα για προσαρμογή του θύματος, ο βιασμός αντιμετωπίζεται ως μια κατάσταση έντονης ψυχολογικής έντασης. Κατά τη διάρκεια της μετά-τραυματικής φάσης ή της φάσης υποχώρησης της έντονης αντίδρασης του θύματος στο βιασμό, η απόφαση του θύματος για μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την εγκαθίδρυση και την επαύξηση της χαμένης του αυτό-εκτίμησης και αυτοπεποίθησης[545]. Από την άλλη μεριά, έχει υποστηριχθεί ότι η απόφαση του θύματος να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του βαθμού στον οποίο το θύμα βιώνει συναισθήματα ενοχής, ταπείνωσης και αμηχανίας[546].

Παρ' όλη την ερευνητική ένδεια πάνω στο ζήτημα αυτό, η μη-αναφορά του βιασμού στην αστυνομία έχει σοβαρές συνέπειες. Πρώτα απ' όλα στο ατομικό επίπεδο, τα θύματα που δεν αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία στερούνται την παροχή της επίσημης κρατικής βοήθειας[547] και των απαραίτητων ιατρικών εξετάσεων σε κρατικά νοσοκομεία, εκτός και αν τα θύματα έχουν τη δυνατότητα να προσφύγουν σε ιδιωτικούς γιατρούς[548]. Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι η απροθυμία των θυμάτων να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία καθιστά δύσκολο το έργο της απόκτησης των απαραίτητων πληροφοριών σχετικά με το συγκεκριμένο έγκλημα[549], γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα τη διαστρέβλωση της πραγματικής εικόνας του εγκλήματος από τις αστυνομικές

---

[543] Weis και Borges (1973), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 43, σελ. 136.
[544] Notman, M. και C. Nadelson (1976): The rape victim: Psychodynamic considerations. *American Journal of Psychiatry,* τομ. 133, σελ. 408 - 412.
[545] Peretti και Cozzens (1976), όπ. π., βλ. σημ. 292.
[546] Schultz (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 2.
[547] Εδώ αναφερόμαστε στις ανεπτυγμένες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, στον Καναδά και τις Η.Π.Α. και αυτό γιατί στην Ελλάδα δεν υπάρχει επίσημη κρατική βοήθεια των θυμάτων βιασμού.
[548] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.
[549] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.

στατιστικές, την ενίσχυση και την αναπαραγωγή της μυθολογίας του βιασμού και τη συντήρηση του κυρίαρχου και πλατιά διαδεδομένου στερεότυπου του εγκλήματος.

Οσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό των θυμάτων βιασμού που δεν αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, τόσο δυσκολότερη γίνεται η μελέτη των συνεπειών και των επιδράσεων που έχει ο βιασμός στα θύματα και αυτό γιατί οι επιπτώσεις μπορεί να είναι διαφορετικές στα θύματα που αναφέρουν και σ' αυτά που δεν αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία[550]. Μολονότι έχει αποδειχθεί ότι οι συνέπειες του βιασμού είναι ίδιες τόσο στα θύματα που αναφέρουν, όσο και σ' αυτά που δεν το κάνουν[551], οι ερευνητές δε μπορούν να είναι σίγουροι για την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματός τους όταν μελετούν τα θύματα βιασμού που δεν έχουν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία. Τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα να μη μπορούμε να συνάγουμε αξιόπιστα συμπεράσματα αναφορικά με τις συνέπειες που μπορεί να έχει ο βιασμός στα θύματα.

Επιπλέον, έχει υποστηριχθεί ότι αν το θύμα δεν αναφέρει το περιστατικό στην αστυνομία, δεν υπάρχει πιθανότητα να ερευνηθεί και να διαλευκανθεί ο βιασμός και να καταδικαστεί ο δράστης[552]. Μ' αυτόν τον τρόπο το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης καθίσταται αναποτελεσματικό, όσον αφορά στη λειτουργία του σωφρονισμού και της επανακοινωνικοποίησης των εγκληματιών[553]. Λαμβανομένου υπόψη του ερευνητικού συμπεράσματος ότι η έκταση της υποτροπής ανάμεσα στους βιαστές είναι μεγάλη, οι μη-αναφερόμενοι βιασμοί θέτουν μια σοβαρή απειλή, ιδιαίτερα για τη γυναίκα και για τη δημόσια ασφάλεια, γενικότερα[554].

Οι ατομικές συνέπειες της μη-αναφοράς αντανακλούν και στο επίπεδο των ικανοτήτων γενικής και ειδικής πρόληψης του ποινικού μας συστήματος. Σύμφωνα με τη θεωρία της γενικής πρόληψης, ένας παράγοντας ο οποίος εμποδίζει τον ενδεχόμενο δράστη από τη διάπραξη ενός εγκλήματος είναι η βεβαιότητα ότι θα συλληφθεί και ότι θα κριθεί από τις επίσημες δικαστικές αρχές για την εγκληματική του συμπεριφορά. Με τη

---

[550] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.
[551] Norris και Feldman-Summers (1981), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 626.
[552] Bachman (1993), όπ. π., βλ. σημ. 131, σελ. 255.
[553] Feldman-Summers και Norris (1984), όπ. π., βλ. σημ. 199.
[554] Abel, G., J. Becker, M. Mittolman, J. Cunningham-Rathner, J. Rouleau και W. Murphy (1987): Self-reported sex crimes of nonincarcerated paraphiliacs. *Journal of Interpersonal Violence,* τομ. 2, σελ. 3 - 25.

μη-αναφορά του βιασμού στην αστυνομία και τον αποκλεισμό της πιθανότητας να συλληφθεί και να καταδικαστεί ο δράστης, μειώνεται η εμπιστοσύνη του κοινού στην ικανότητα του ποινικού συστήματος για σύλληψη και τιμωρία του βιαστή. Αν οι ενδεχόμενοι βιαστές αντιληφθούν ότι οι πιθανότητες σύλληψης από τις αρχές είναι μικρές, αυτό μπορεί να βοηθήσει στο να υπονομευθεί η γενική προληπτική ικανότητα του ποινικού συστήματος, σχετικά με το έγκλημα του βιασμού[555].

Η παραπάνω υπόθεση είναι πολύ σημαντική, ιδιαίτερα κάτω από το φως των ευρημάτων της σύγχρονης έρευνας η οποία απέδειξε ότι οι ενδεχόμενοι βιαστές, πράγματι, εμποδίζονται να διαπράξουν το έγκλημα, από την απειλή των επίσημων κυρώσεων όπως η σύλληψη και η τιμωρία (Antuanes και Hunt[556], Bachman et. al.[557], Bailey et. al.[558], Logan[559], Tittle[560]). Για παράδειγμα, μια πρόσφατη μελέτη των Bachman et al.[561] απέδειξε ότι η τάση των ανδρών να διαπράττουν σεξουαλικά εγκλήματα μειώνεται σημαντικά από την απειλή των επίσημων κυρώσεων, όπως η σύλληψη από την αστυνομία και η αποβολή από το πανεπιστήμιο.

Μια άλλη συνέπεια της μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία είναι η αδυναμία του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης να καταρτίσει ένα αξιόπιστο σχέδιο καταπολέμησης του εγκλήματος του βιασμού και η εστίαση του ενδιαφέροντός του σε λανθασμένες κατευθύνσεις οι οποίες υποδεικνύονται από τις υποθέσεις βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία και οι οποίες σε καμιά περίπτωση δεν είναι αντιπροσωπευτικές του συνόλου των διαπραττόμενων βιασμών. Τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα την αδυναμία κατάρτισης ενός κεντρικά κατευθυνόμενου προγράμματος

---

555 Bachman (1993), όπ. π., βλ. σημ. 131, σελ. 255.

556 Antunes, G. και A.L. Hunt (1973): The impact of certainty and severity of punishment on levels of crime in American states: An extended analysis. *Journal of Criminal Law and Criminology,* τομ. 64, σελ. 486 - 493.

557 Bachman, R., R. Peternoster και S. Ward (1992): The rationality of sexual offending: Testing a deterrence/rational choice conception of sexual assault. *Law and Society Review,* το,. 26, σελ. 401 - 432.

558 Bailey, W.C.,.D. Martin και L.M. Gray (1974): Crime and deterrence: A correctional analysis. *Journal of Research in Crime and Delinquency,* τομ. 11, σελ. 124 - 143.

559 Logan, C.H. (1975): Arrest rates and deterrence. *Social Science Quarterly,* τομ. 56, σελ. 376 - 389.

560 Tittle, C.R. (1969): Crime rates and legal sanctions. *Social Problems,* τομ. 16, σελ. 409 - 423.

561 Bachman, Peternoster και Ward (1992), όπ. π., βλ. σημ. 557.

αύξησης των ποσοστών αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού, καθώς και την αδιαφορία και την επανάπαυση, τόσο του κοινού, όσο και των διωκτικών αρχών, απέναντι σ' ένα σοβαρότατο κοινωνικό πρόβλημα. Οι αστυνομικές στατιστικές παρουσιάζουν το βιασμό ως ένα σπανιότατα διαπραττόμενο έγκλημα. Η αλήθεια, όμως, είναι διαφορετική και παρουσιάζεται από τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών.

3.9. Οι ψευδείς αναφορές υποθέσεων βιασμού.

Το πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο της γυναίκας ως ψεύτρας και υποκρίτριας, είναι κατά πάσα πιθανότητα η πηγή του μύθου ότι οι γυναίκες κάνουν ψευδείς αναφορές βιασμού, ακόμη και εναντίον ανδρών που δε γνωρίζουν[562]. Οι διωκτικές αρχές έχουν τη διακριτική ευχέρεια να χαρακτηρίζουν τις αναφορές ως αβάσιμες και ψευδείς και συνεπώς να αρχειοθετούν τις υποθέσεις αυτές χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τη γνώμη του θύματος. Οι έρευνες έχουν επισημάνει ότι το 20% των βιασμών, που αναφέρονται στην αστυνομία, έχουν χαρακτηριστεί ως αβάσιμες και ψευδείς[563].

Μια ψευδής αναφορά βιασμού είναι ένα σκόπιμο ψέμα από ένα υποτιθέμενο θύμα, που κατηγορεί έναν άνδρα ότι έχει διαπράξει βιασμό ο οποίος δεν έχει στην πραγματικότητα συμβεί[564]. Επίσης, μπορεί να είναι η αναφορά στην αστυνομία μιας φανταστικής ιστορίας, όμως η γυναίκα που την κάνει πιστεύει ότι είναι αληθινή[565]. Το ποσοστό των ψευδών αναφορών του βιασμού εξαρτάται από τον ορισμό και τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται και από το ποιος κάνει την κρίση[566]. Σύμφωνα με το Uniform Crime Reports του F.B.I.:

> Οταν ένας παράγοντας εφαρμογής του νόμου λαμβάνει μια μήνυση ποινικού περιεχομένου και η μεταγενέστερη έρευνα δεν αποκαλύπτει ότι το αδίκημα είχε τελεστεί, ούτε ότι είχε επιχειρηθεί, τότε η μήνυση είναι αβάσιμη[567].

---

[562] Public Document (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 261, σελ. 341.
[563] Greer (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 59, σελ. 380.
[564] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 207.
[565] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 207.
[566] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 209.
[567] Federal Bureau of Investigation (1975): Crime in the United States. Uniform Crime Reports, 1974. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, σελ. 10.

Σε κάθε κατηγορία εγκλήματος υπάρχει ένα ποσοστό, άλλοτε μικρότερο και άλλοτε μεγαλύτερο, ψευδών αναφορών τους στην αστυνομία. Σύμφωνα με τα Uniform Crime Reports του F.B.I. [568], οι περισσότερες ψευδείς αναφορές παρατηρούνται στο έγκλημα του βιασμού (15%), σε σχέση με τα υπόλοιπα εγκλήματα, ενώ αντίθετα το έγκλημα της κλοπής παρουσιάζει το μικρότερο ποσοστό (3%). Σε εθνικό επίπεδο, στις Η.Π.Α. το 4% όλων των εγκλημάτων που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, συμπεριλαμβανομένου και του βιασμού, είχαν χαρακτηριστεί ως νομικά αβάσιμες και ψευδείς.

Στο Denver των Η.Π.Α., ο MacDonald[569] βρήκε ότι το 25% του συνόλου των υποθέσεων βιασμού, που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, αργότερα απορρίφθηκαν ως αβάσιμες και ψευδείς. Επίσης, τόνισε ότι η αστυνομία του Denver ήταν πολύ προσεκτική όσον αφορά στον προσδιορισμό των υποθέσεων ως αβάσιμων και ότι ένα επιπρόσθετο 20% των υποθέσεων είχαν χαρακτηριστεί ως αμφίβολες. Επίσης, έχει βρεθεί ότι το 1966 στην Philadelphia των Η.Π.Α., το 20% των 370 υποθέσεων βιασμού που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία , είχαν χαρακτηριστεί ως αβάσιμες[570].

Οι Hursch και Selkin[571], αποκλείοντας την αστυνομική προκατάληψη στον χαρακτηρισμό των ψευδών αναφορών βιασμού, η οποία οφείλεται στην έλλειψη συνεργασίας του θύματος, καθώς και σε άλλες συμπεριφορές του, βρήκαν ότι η πραγματική συχνότητα των ψευδών αναφορών του εγκλήματος του βιασμού ήταν μόνο 2% του συνόλου των υποθέσεων που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία. Το ίδιο ποσοστό παρατηρήθηκε και για τα υπόλοιπα εγκλήματα σεξουαλικών επιθέσεων.

Επίσης, έχει βρεθεί ότι ενώ οι άνδρες αστυνομικοί έκριναν ως ψευδείς το 18,2% των υποθέσεων βιασμού που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, οι κοινωνικοί λειτουργοί υπολόγισαν ότι το ποσοστό αυτό ήταν λιγότερο από το 1%[572]. Ακόμη, βρέθηκε ότι όταν

---

[568] Federal Bureau of Investigation (1975), όπ. π., βλ. σημ. 567.
[569] MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
[570] University of Pennnsylvania Law Review (1968): Police discretion and the judgement that a crime has been commited: Rape in Philadelphia. *University of Pennsylvania Law Review,* τομ. 117, σελ. 277 - 322.
[571] Hursch και Selkin (1974), όπ. π., βλ. σημ. 39.
[572] Peters, J.J., L.C. Meyer και N.E. Carroll (1976): The Philadelphia assault victim study. Final Report from the National Institute of Mental Health, ROIMH 21304, σελ. 97, 98.

τα αστυνομικά τμήματα της Νέας Υόρκης των Η.Π.Α. ανέθεσαν τις υποθέσεις βιασμού σε γυναίκες αστυνομικούς, ως ψευδείς χαρακτηρίστηκαν μόνο το 2% των υποθέσεων βιασμού που είχαν αναφερθεί στα συγκεκριμένα αστυνομικά τμήματα[573]. Τα παραπάνω στοιχεία προτείνουν ότι το ποσοστό των ψευδών αναφορών βιασμού είναι κατά πολύ μικρότερα απ' αυτά που παρουσιάζονται από τις επίσημες στατιστικές της αστυνομίας και ότι δε διαφέρει από τα αντίστοιχα ποσοστά των υπόλοιπων εγκλημάτων βίας.

Από την έρευνα του Schiff[574] βρέθηκε ότι από το σύνολο των 100 υποθέσεων του δείγματος, οι 7 δεν αποτελούσαν πραγματικό βιασμό, ενώ άλλες 15 είχαν χαρακτηριστεί ως αμφίβολες. Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι τα κίνητρα που οδηγούν στις ψευδείς αναφορές βιασμού, συνήθως είναι: i) τα συναισθήματα αντεκδίκησης απέναντι σε κάποιον προηγούμενο ερωτικό σύντροφο, ii) η αποφυγή τιμωρίας από την οικογένεια για κάποια σεξουαλική σχέση, iii) η δικαιολόγηση από τη γυναίκα κάποιας παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς της, iv) ο χρηματικός εκβιασμός, v) τα συναισθήματα ενοχής της γυναίκας μετά από μια συναινετική σεξουαλική πράξη, vi) η απότομη και σκληρή μεταχείριση μιας γυναίκας από τον εραστή της και vii) μια νευρωτικής φύσης επιθυμία για πρόκληση της προσοχής των άλλων.

Σύμφωνα με την Greer[575], οι κυριότεροι λόγοι που οδηγούν τις γυναίκες σε αναφορές ψευδών βιασμών είναι: i) ο φόβος των συνεπειών για μια παράνομη και εθελούσια σεξουαλική σχέση, η οποία έγινε ευρύτερα γνωστή, ii) η ανάγκη διακοπής μιας ανεπιθύμητης εγκυμοσύνης και iii) διάφοροι λόγοι αντεκδίκησης.

Μια νευρωτική ή μια συναισθηματικά ταραγμένη γυναίκα μπορεί σκόπιμα να προβεί σε μια ψευδή αναφορά βιασμού στην αστυνομία προκειμένου να επιλύσει και να ξεπεράσει τα προβλήματά της[576]. Οι γυναίκες οι οποίες κάνουν τις περισσότερες ψευδείς αναφορές βιασμού είναι ψυχωτικές, νευρωτικές ή παρουσιάζουν έντονα συναισθηματικά προβλήματα (Halleck[577], MacDonald[578]). Οι ερωτικές φαντασιώσεις βιασμού μπορεί να

---

573 Brownmiller (1975), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 9, σελ. 435.
574 Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.
575 Greer (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 59, σελ. 380.
576 Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 214.
577 Halleck (1962), όπ. π., βλ. σημ. 507.
578 MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.

αναφερθούν στην αστυνομία ως πραγματικά περιστατικά[579]. Οι δάσκαλοι, οι γιατροί, οι δικηγόροι, οι ιερείς, καθώς και άλλοι κάτοχοι θέσεων εξουσίας, είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι ως υποτιθέμενοι δράστες των ψευδών υποθέσεων βιασμού[580]. Ακόμη, έχει βρεθεί ότι κάτω από την επίδραση της νάρκωσης μερικές γυναίκες βιώνουν έντονες παραισθήσεις βιασμού και πιστεύουν ότι είναι αληθινές, με αποτέλεσμα να κατηγορούν τον γιατρό ή τον οδοντίατρο τους για σεξουαλική επίθεση[581].

Σύμφωνα με τον MacDonald[582], ένα κορίτσι δώδεκα ετών κατασκεύασε μια ιστορία βιασμού γιατί η μητέρα του δεν του έδινε σημασία. Επίσης, περιέγραψε μια υπόθεση στην οποία το υποτιθέμενο θύμα κατέστρεψε τον παρθενικό του υμένα, λέρωσε το εσώρουχό του με αίμα και έπειτα το έσχισε, με σκοπό να γίνει πιστευτή η μαρτυρία του για βιασμό, η οποία αποσκοπούσε στο να ασκήσει πίεση στον αρραβωνιαστικό του να το παντρευτεί[583]. Σύμφωνα με τους Enos et. al.[584], όταν ένα ανήλικο κορίτσι έρθει με τη θέλησή του σε σεξουαλική συνομιλία η οποία του δημιουργεί το φόβο μήπως του έχει μεταδοθεί κάποιο αφροδίσιο νόσημα από το σύντροφό του, τότε θα ισχυριστεί στους γονείς του ότι έχει πέσει θύμα βιασμού, έτσι ώστε να έχει την απαραίτητη νομική κάλυψη και τις ιατρικές εξετάσεις και ταυτόχρονα να αποφύγει την τιμωρία που συνεπάγεται μια σεξουαλική εμπειρία σε νεαρή ηλικία.

Έχει βρεθεί ότι μερικές γυναίκες ισχυρίζονται ότι έχουν πέσει θύματα βιασμού αφότου ανακαλύψουν ότι έχουν συλλάβει παιδί ή τους έχει μεταδοθεί κάποιο αφροδίσιο νόσημα (MacDonald[585], Schiff[586]). Ο φόβος της γονικής τιμωρίας που προέρχεται από την ανυπακοή στη διαταγή για απαγόρευση της εξόδου από το σπίτι, μπορεί να κάνει ένα κορίτσι να ισχυριστεί ότι βιάστηκε, έτσι ώστε να αποφύγει την ενδεχόμενη τιμωρία (Schiff[587], MacDonald[588], Hayman et al.[589]). Επίσης, αρκετές άπιστες γυναίκες

---

[579] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 213.
[580] MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
[581] Schiff, A.F. (1973): A statistical evaluation of rape. *Forensic Science*, τομ. 2, σελ. 339 - 349.
[582] MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
[583] MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
[584] Enos, W.F., J.C. Beyer και G.T. Mann (1977): The medical examination of cases of rape. Στο L.G. Schultz: Rape victimology. Springfield, Illinois, κεφ. 12, σελ. 223, 224.
[585] MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
[586] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.
[587] Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.

ισχυρίζονται ότι έχουν πέσει θύματα βιασμού όταν συλλαμβάνονται επ' αυτοφώρω από το σύζυγό τους[590]. Άλλες γυναίκες παρακινούνται να κάνουν μια ψευδή αναφορά βιασμού στην αστυνομία από λόγους εκδίκησης ή εκβιασμού κάποιου συγκεκριμένου ατόμου[591].

Όλες οι ψευδείς αναφορές βιασμού δε γίνονται από τα υποτιθέμενα θύματα. Υπάρχουν γονείς που έχουν ισχυριστεί ότι οι κόρες τους έχουν πέσει θύματα βιασμού προκειμένου να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους. Έχει υποστηριχθεί ότι μερικοί γονείς οι οποίοι έχουν χάσει τον έλεγχο των παιδιών τους, πηγαίνουν τις κόρες τους σε μια μονάδα έκτακτων περιστατικών ισχυριζόμενοι βιασμό για να επιβεβαιώσουν το κατά πόσο ένα νεαρό κορίτσι έχει σεξουαλικές σχέσεις (Hayman et al.[592], MacDonald[593]). Οι Lipton και Roth[594] μελέτησαν εννέα περιπτώσεις παιδικού βιασμού που είχαν αναφερθεί από τους γονείς των υποτιθέμενων θυμάτων στα επείγοντα περιστατικά ενός νοσοκομείου. Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους έδειξαν ότι μόνο σε μια, από τις εννέα υποθέσεις, είχε λάβει χώρα πραγματικός βιασμός. Μιλώντας με τους γονείς και ερευνώντας την ταραγμένη τους οικογενειακή κατάσταση, οι Lipton και Roth συμπέραναν ότι η κραυγή για έναν υποτιθέμενο βιασμό, μπορεί να αποτελεί μια κραυγή για βοήθεια.

Δύο έρευνες (Hayman et al.[595], Schiff[596]), βασισμένες στα ευρήματα των ιατρικών εξετάσεων των υποτιθέμενων θυμάτων, μελέτησαν τη συχνότητα που παρουσιάζουν οι ψευδείς υποθέσεις βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία. Οι Hayman et al.[597] βρήκαν ότι το 5,5% (18 στα 322) των θυμάτων που εξέτασαν είχαν κάνει ψευδή αναφορά βιασμού στην αστυνομία. Το παραπάνω ποσοστό περιλαμβάνει ένα 2% (7 στους 322) βιασμών οι οποίοι βρίσκονταν στη φαντασία των υποτιθέμενων θυμάτων. Επίσης, διατύπωσαν την

---

588 MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
589 Hayman, C.R., W.F. Stewart, F.R. Lewis και M. Grant (1967): A Public health program for sexually assaulted females. *Public Health Reports,* τομ. 82, τευχ. 6, σελ. 497 - 504.
590 MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
591 Bronson, F.R. (1918): False accusation of rape. *The American Journal of Sociology,* τομ. 14, σελ. 539 - 559.
592 Hayman, Stewart, Lewis και Grant (1967), όπ. π., βλ. σημ. 589.
593 MacDonald (1971), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 476.
594 Lipton, G.L. και E.I. Roth (1969): Rape: A complex management problem in the pediatric emergency room. *The Journal of Pediatrics*, τομ. 75, τευχ. 5, σελ. 859 - 866.
595 Hayman, Stewart, Lewis και Grant (1967), όπ. π., βλ. σημ. 589.
596 Schiff (1969), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 4.
597 Hayman, Stewart, Lewis και Grant (1967), όπ. π., βλ. σημ. 589.

άποψη ότι μόνο το 1% (6 στους 451) από τους βιασμούς, που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, δε συνέβησαν όπως είχαν περιγραφεί από τα θύματα και ότι μόνο το 29% (130 στους 451) είχαν πραγματικά διαπραχθεί[598].

3.10. Συμπεράσματα.

Η μέχρι σήμερα διερεύνηση του φαινομένου της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία και των παραγόντων που την επηρεάζουν δεν έχει καταλήξει σε ικανοποιητικά και αξιόπιστα αποτελέσματα. Το πρόβλημα έχει αντιμετωπιστεί αποσπασματικά και ελάχιστες είναι οι προσπάθειες ερευνητικής απόδειξης ενός θεωρητικού μοντέλου, μέσω του οποίου να γίνεται, σε ικανοποιητικό βαθμό ασφάλειας, η πρόβλεψη των πιθανοτήτων αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος στην αστυνομία.

Η εμπειρική διερεύνηση του φαινομένου της αναφοράς του βιασμού έχει προτείνει ότι η σοβαρότητα και τα χαρακτηριστικά του εγκλήματος αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες επιρροής στην διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, έχει αποδειχθεί ότι η χρήση όπλου από το δράστη, ο σοβαρός σωματικός τραυματισμός του θύματος, το απρόκλητο και το αναπάντεχο της επίθεσης, η απειλή της ζωής του θύματος, η υποβολή του θύματος σε ταπεινωτικές πράξεις (π.χ. παρά φύση συνουσία, πεολειχία), κ.λπ., αποτελούν παράγοντες αύξησης της σοβαρότητας του βιασμού, έτσι όπως αυτή βιώνεται στη συνείδηση του θύματος. Τα αποτελέσματα των περισσότερων ερευνών κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι όσο σοβαρότερος θεωρείται ο βιασμός από το θύμα, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες αναφοράς του στην αστυνομία.

Οσον αφορά στα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του θύματος και του δράστη, οι έρευνες έχουν καταλήξει σε αντιφατικά συμπεράσματα. Όμως, βρέθηκε να υπάρχει ομοφωνία των ερευνητικών αποτελεσμάτων σχετικά με το ρόλο της κοινωνικό-οικονομικής τάξης στην οποία ανήκει ο δράστης και το θύμα και στην αναφορά του

[598] Hayman, Stewart, Lewis και Grant (1967), όπ. π., βλ. σημ. 589.

βιασμού στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι υποθέσεις βιασμού που περιλαμβάνουν θύματα ή/και δράστες που ανήκουν στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα είναι πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση με τους βιασμούς που οι βασικοί πρωταγωνιστές τους ανήκουν στα μέσα και ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Η διεθνής επιστημονική διερεύνηση της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία έχει αποδείξει, επίσης, τον καθοριστικό ρόλο της κοινωνικής επιρροής, των κοινωνικών προσδοκιών και της κανονιστικής επίδρασης, στη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, έχει αποδειχθεί ότι τα θύματα βιασμού είναι επιρρεπή στις συμβουλές, στις πληροφορίες και στις απόψεις των ατόμων του στενού ή και του ευρύτερου κοινωνικού τους περιβάλλοντος. Έχει βρεθεί ότι η μεγάλη πλειοψηφία των θυμάτων βιασμού που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία είχαν λάβει κάποιου τύπου συμβουλές ή γνώμες από διάφορα άτομα όπως, για παράδειγμα, μέλη της οικογένειας, συνάδελφους στην εργασία, γείτονες, γνωστούς ή ακόμα και αγνώστους. Επίσης, έχει βρεθεί ότι πολλά από τα θύματα που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, έχουν από πριν λάβει συμβουλές από τρίτα άτομα να προβούν σ' αυτήν την ενέργεια.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, βρέθηκε να είναι οι παραστάσεις του θύματος για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας στο χειρισμό υποθέσεων αυτού του είδους. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι στις περιπτώσεις που το θύμα έχει θετικές παραστάσεις για την αστυνομία και το ποινικό σύστημα γενικότερα και οι παραστάσεις αυτές έχουν διαμορφωθεί από αξιόπιστες πηγές (π.χ. προσωπικές εμπειρίες), τότε είναι πιθανότερο να αναφερθεί το έγκλημα του βιασμού στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, έχει διαπιστωθεί ότι τα θύματα βιασμού με φιλελεύθερες στάσεις απέναντι στο ρόλο του γυναικείου φύλου, είναι πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, κυρίως στις περιπτώσεις εκείνες που ο βιασμός παρεκκλίνει από το πλατιά διαδεδομένο και κυρίαρχο στερεότυπο του βιασμού, το οποίο δομεί και τον κοινωνικό ορισμό του συγκεκριμένου εγκλήματος.

Τα συναισθήματα και η ψυχολογική κατάσταση της έντασης και της διάλυσης που βιώνουν τα θύματα μετά το βιασμό τους, βρέθηκαν να αποτελούν σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, έχει αποδειχθεί ότι όσο εντονότερα είναι τα συναισθήματα ενοχής για το έγκλημα και φόβου για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση από μέρους του δράστη, που αισθάνεται το θύμα αμέσως μετά το βιασμό του, τόσο ελαττώνονται οι πιθανότητες αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

Οι κοινωνικοί ερευνητές έδωσαν μεγάλη έμφαση στη διερεύνηση της σχέσης που υπάρχει ανάμεσα στη σχέση γνωριμίας του δράστη με το θύμα και την αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα των περισσοτέρων ερευνών απέδειξαν ότι όσο στενότερη είναι η σχέση ανάμεσα στο δράστη και το θύμα, τόσο λιγοστεύουν οι πιθανότητες αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Έτσι, έχει ερευνητικά αποδειχθεί ότι οι περιπτώσεις αιμομικτικού βιασμού είναι οι σπανιότερα αναφερόμενες στην αστυνομία υποθέσεις.

Η μέχρι σήμερα επιστημονική διερεύνηση του φαινομένου της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία έχει προτείνει και μερικούς άλλους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση του θύματος, αλλά έχει παραλείψει να μελετήσει την επίδραση άλλων. Πιο συγκεκριμένα, έχει βρεθεί ότι ο βαθμός αστικοποίησης μια κοινωνίας και οι αναθεωρήσεις των νόμων - τόσο του ουσιαστικού, όσο και του δικονομικού δικαίου - που σχετίζονται με το έγκλημα του βιασμού, δεν αποτελούν σημαντικούς παράγοντες πρόβλεψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, έχει βρεθεί ότι το φιλελεύθερο σεξουαλικό κλίμα μιας κοινωνίας δεν έχει ως αποτέλεσμα υψηλότερα ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, σε σχέση με τις κοινωνίες εκείνες που διατηρούν παραδοσιακές στάσεις σχετικά με τη σεξουαλική ζωή των κοινωνών. Αντίθετα, βρέθηκε ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των πωλήσεων των πορνογραφικών περιοδικών σε μια κοινωνία, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Τέλος, παράγοντες όπως, οι δυνατότητες που παρουσιάζονται στο θύμα για έξω-ποινικό συμβιβασμό με το δράστη, ο φόβος του θύματος για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, ο ορθολογικός υπολογισμός

των ωφελειών και των ζημιών και η διάσταση που υπάρχει ανάμεσα στον κοινωνικό και το νομικό ορισμό του βιασμού, δεν απασχόλησαν τη μέχρι σήμερα διερεύνηση αυτής της ευαίσθητης περιοχής του σώματος του εγκληματικού φαινομένου.

Η παραπάνω παράθεση των παραγόντων επηρεασμού της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία είναι μηχανιστική και δεν μπορεί να συνεισφέρει πολλά στη διαδικασία επίλυσης του προβλήματος που μας απασχολεί. Η απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία δεν είναι μια στιγμιαία διαδικασία, αλλά πρόκειται για μια διαδικασία που περνά από στάδια μέχρι να δομηθεί η τελική απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Στην παρούσα μελέτη προτείνουμε ένα θεωρητικό μοντέλο εξήγησης της διαδικασίας λήψης απόφασης του θύματος βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία[599].

Το μοντέλο αυτό βασίζεται στα στάδια λήψης της απόφασης που έχουν προτείνει οι Greenberg και Ruback[600], όμως είναι σημαντικά διαφοροποιημένο και αυτό γιατί έχει προσαρμοστεί στις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η αναφορά του εγκλήματος του βιασμού. Έτσι, έχουν προστεθεί νέες μεταβλητές πρόβλεψης των πιθανοτήτων αναφοράς και άλλες έχουν αφαιρεθεί. Ο στόχος της παρούσας μελέτης είναι να αποδείξει την ισχύ του παρακάτω θεωρητικού μοντέλου ως ικανού για την εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία και να καταδείξει τη μοναδικότητά του.

Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, στο πρώτο στάδιο το θύμα της σεξουαλικής επίθεσης καλείται να χαρακτηρίσει το έγκλημα ως βιασμό, στο δεύτερο καλείται να προσδιορίσει τη σοβαρότητα του εγκλήματος και στο τρίτο να επιλέξει με ποιο τρόπο θα αντιμετωπίσει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ως αποτέλεσμα του βιασμού του. Μια από τις επιλογές που παρουσιάζονται στο θύμα κατά το τρίτο στάδιο είναι και η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

---

[599] Για αναλυτική παρουσίαση του θεωρητικού μας μοντέλου, βλ. κεφ. δ', παρ. 4.2.
[600] Βλ. κεφ. α', παρ. 1.5.

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΑΣΜΟΣ:

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ.

(ΤΟΜΟΣ Β')

Διδακτορική διατριβή

του

Άγγελου Τσιγκρή

ΑΘΗΝΑ

1996

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αντώνης Μαγγανάς (Επιβλέπων, Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο).

Ιάκωβος Φαρσεδάκης (Μέλος, Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο).

Φωτεινή Τσαλίκογλου (Μέλος, Καθηγήτρια, Πάντειο Πανεπιστήμιο).

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Σε ελληνική γλώσσα:

Αθ. = Αθήνα
Α.Π. = Άρειος Πάγος
αρθρ. = άρθρο
βλ. = βλέπε
Ε.Ε. = Ευρωπαϊκή Ένωση
εκδ. = έκδοση
Ε.Κ.Κ.Ε. = Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
επ. = επόμενα
Ε.Σ.Υ. = Εθνικό Σύστημα Υγείας
Εφ. = Εφετείο
εφημ. = εφημερίδα
Η.Π.Α. = Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Θεσ. = Θεσσαλονίκη
κεφ. = κεφάλαιο
κ.λπ. = και λοιπά
Κ.Π.Δ. = Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
μετ. = μετάφραση
μ.μ.ε. = μέσα μαζικής ενημέρωσης
Μ.Ο.Δ. = Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο
ν. = νόμος
όπ. π. = όπου παραπάνω
παρ. = παράγραφος
πιν. = πίνακας
Π.Κ. = Ποινικός Κώδικας
Πλημ. = Πλημμελειοδικείο
Ποιν. Χρ. = Ποινικά Χρονικά
σ.π.δ. = σύστημα ποινικής δικαιοσύνης
σημ. = σημείωση
τευχ. = τεύχος
τομ. = τόμος

Σε αγγλική γλώσσα:

ed. = editor = ο υπεύθυνος για την έκδοση συγγραφέας
eds. = editors = οι υπεύθυνοι για την έκδοση συγγραφείς
et. al. = και άλλοι
F.B.I. = Federal Bureau of Investigation
L.E.A.A. = Law Enforcement Assistance Administration
P.C.L.E.A.J. = President's Commission on Law Enforcement and the Administration of Justice
N.C.S. = National Crime Survey
N.C.V.S. = National Crime Victimization Survey
U.C.R. = Uniform Crime Report
U.S.D.J. = United States Department of Justice
U.S.A. = United States of America
U.S.G.P.O. = United States Government Printing Office

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ Β' ΤΟΜΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η εμπειρική προσέγγιση του φαινομένου της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η περιγραφή και η μεθοδολογία της έρευνας.

Σελίδα

4.0. Εισαγωγή. 453

4.1. Το αντικείμενο και οι στόχοι της έρευνας. 454

4.2. Οι βασικές υποθέσεις της έρευνας. 455
- 4.2.1. Τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος. 457
  - 4.2.1.1. Ο ορισμός της επίθεσης ως βιασμού. 457
  - 4.2.1.2. Ο προσδιορισμός της σοβαρότητας βιασμού. 460
  - 4.2.1.3. Η λήψη της απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του βιασμού στην αστυνομία. 461

4.3. Τεχνικές μεθοδολογικής προσέγγισης του αντικειμένου. 464
- 4.3.1. Έρευνες συμμετοχικής παρατήρησης. 464
- 4.3.2. Θυματολογικές έρευνες. 465
- 4.3.3. Πειραματικές έρευνες. 466

4.4. Τα μεθοδολογικά προβλήματα του αντικειμένου. 467
- 4.4.1. Το πρόβλημα των αντιφατικών ερευνητικών αποτελεσμάτων. 468

4.4.2. Τα μεθοδολογικά προβλήματα της μεθόδου των αυτό-αναφορών των θυμάτων. 468
4.4.3. Τα μεθοδολογικά προβλήματα των θυματολογικών ερευνών. 470

4.5. Τα μεθοδολογικά εργαλεία της έρευνας και οι λόγοι επιλογής τους. 474
4.5.1. Το ερωτηματολόγιο της θυματολογικής έρευνας. 475
4.5.1.1. Η περιγραφή της προ-έρευνας. 476
4.5.1.2. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε σε ολόκληρο τον πληθυσμό του δείγματος. 478
4.5.1.3. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε στα θύματα βιασμού. 482
4.5.1.4. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε στα υποτιθέμενα θύματα βιασμού. 483
4.5.1.5. Η μέθοδος των αυτό-αναφορών των θυμάτων και των υποτιθέμενων θυμάτων βιασμού. 485
4.5.1.6. Ο τρόπος διεξαγωγής της θυματολογικής έρευνας. 485
4.5.2. Οι δικαστικές αποφάσεις. 487
4.5.3. Οι σηματικές αναφορές. 488

4.6. Η σύνθεση και η επιλογή του δείγματος. 490
4.6.1. Το δείγμα της θυματολογικής έρευνας. 491
4.6.2. Το δείγμα των δικαστικών αποφάσεων. 497
4.6.3. Το δείγμα των σηματικών αναφορών. 498

4.7. Στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας. 500

4.8. Συμπεράσματα. 502

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Τα αποτελέσματα της έρευνας.

5.0. Εισαγωγή. 504

5.1. Η φαινομενολογία του βιασμού και της αναφοράς του στην αστυνομία. 505
5.1.1. Περιγραφή και φαινομενολογία του βιασμού. 506
5.1.2. Περιγραφή και φαινομενολογία της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. 512

5.2. Παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. 519
5.2.1. Τα χαρακτηριστικά και η σοβαρότητα του βιασμού. 519
5.2.1.1. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών που αναφέρθηκαν. 520
5.2.1.2. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών που δεν αναφέρθηκαν. 524
5.2.1.3. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών των σηματικών αναφορών. 528
5.2.1.4. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών των δικαστικών αποφάσεων. 532
5.2.1.5. Συμπεράσματα. 537
5.2.2. Τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. 541
5.2.2.1. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων που ανέφεραν. 541
5.2.2.2. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων που δεν ανέφεραν. 545
5.2.2.3. Τα χαρακτηριστικά των υποτιθέμενων θυμάτων που θα ανέφεραν. 551
5.2.2.4. Τα χαρακτηριστικά των υποτιθέμενων θυμάτων που δε θα ανέφεραν. 557
5.2.2.5. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων των σηματικών αναφορών. 563
5.2.2.6. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων των δικαστικών αποφάσεων. 565
5.2.2.7. Συμπεράσματα. 568
5.2.3. Οι παραστάσεις για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας. 569
5.2.3.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 571
5.2.3.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 573
5.2.3.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν. 574
5.2.3.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν. 576
5.2.3.5. Συμπεράσματα. 577
5.2.4. Οι παραστάσεις για το βιαστή. 578
5.2.4.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 578
5.2.4.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 580
5.2.4.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν. 583
5.2.4.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν. 587
5.2.4.5. Συμπεράσματα. 590
5.2.5. Οι παραστάσεις για το έγκλημα βιασμού. 591
5.2.5.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 592
5.2.5.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 594
5.2.5.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν. 598
5.2.5.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν. 602
5.2.5.5. Συμπεράσματα: 605
5.2.6. Η μέτρηση του φόβου της κοινωνικής απόρριψης. 607
5.2.6.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 609
5.2.6.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 609
5.2.6.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν. 610

5.2.6.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν. 611
5.2.6.5. Συμπεράσματα. 612
5.2.7. Οι στάσεις απέναντι στο ενδεχόμενο έξω-ποινικού συμβιβασμού. 613
5.2.8. Η κοινωνική επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά. 614
5.2.8.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 614
5.2.8.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 615
5.2.8.3. Συμπεράσματα. 617
5.2.9. Τα συναισθήματα του θύματος μετά το βιασμό. 619
5.2.9.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 619
5.2.9.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 621
5.2.9.3. Συμπεράσματα. 625
5.2.10. Άλλοι παράγοντες αναφοράς ή μη του βιασμού στην αστυνομία. 626
5.2.10.1. Τα θύματα που ανέφεραν. 626
5.2.10.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν. 628
5.2.10.3. Συμπεράσματα. 629

5.3. Λόγοι αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, που δόθηκαν από τα πραγματικά και τα υποτιθέμενα θύματα. 630
5.3.1. Αυτό-αναφορές των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία. 631
5.3.2. Αυτό-αναφορές των θυμάτων που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία. 633
5.3.3. Αυτό-αναφορές των υποτιθέμενων θυμάτων που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία. 636
5.3.4. Αυτό-αναφορές των υποτιθέμενων θυμάτων που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία. 639
5.3.5. Συμπεράσματα. 642

5.4. Συμπεράσματα. 645

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 649

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ 659

Παράρτημα I. 660
Παράρτημα II. 661
Παράρτημα III. 662
Παράρτημα IV. 677
Παράρτημα V. 680
Παράρτημα VI. 683
Παράρτημα VII. 686
Παράρτημα VIII. 687

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 699

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ 734

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ 737

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.

4.0. Εισαγωγή.

Στο κεφάλαιο αυτό της μελέτης μας θα παρουσιάσουμε το αντικείμενο, τους στόχους, τις βασικές υποθέσεις, τη μεθοδολογία, το δείγμα και τις μεθόδους ανάλυσης της έρευνάς μας, καθώς και τις αναγκαιότητες που επέβαλαν την επιλογή τους. Το κεφάλαιο αυτό είναι βασικό προκειμένου κάποιος να κατανοήσει την προβληματική της έρευνας και τον τρόπο που επιλέξαμε για να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα, που αφορά στη διερεύνηση της διαδικασίας λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία.

Πιο συγκεκριμένα, στην παράγραφο 4.1. θα αναφερθούμε στο αντικείμενο και στους στόχους της έρευνας, στην παράγραφο 4.2. στις βασικές υποθέσεις, στην παράγραφο 4.3. στις τεχνικές μεθοδολογικής προσέγγισης του αντικειμένου, στην παράγραφο 4.4. στα μεθοδολογικά του προβλήματα, στην παράγραφο 4.5. στα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήσαμε, καθώς και στους λόγους επιλογής τους, στην παράγραφο 4.6. στη σύνθεση και την επιλογή του δείγματος και τέλος. στην παράγραφο 4.7. στις μεθόδους στατιστικής ανάλυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας.

4.1. Το αντικείμενο και οι στόχοι της έρευνας.

Η παρούσα έρευνα άρχισε από τη θεμελιακή παραδοχή ότι για να κινητοποιηθούν οι μηχανισμοί του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης, θα πρέπει να βρεθεί κάποιος που να έχει συμφέρον[1] να τους κινητοποιήσει. Οπως έχει καθαρά φανεί στα προηγούμενα κεφάλαια, σπάνια το ποινικό σύστημα μπαίνει σε λειτουργία λόγω της αυτεπάγγελτης αστυνομικής δράσης. Η συντριπτική πλειοψηφία των υποθέσεων με τις οποίες ασχολείται το ποινικό σύστημα, προέρχονται από τις αναφορές των πολιτών στην αστυνομία και κυριότερα από τις αναφορές των ίδιων των θυμάτων.

Ομως, η παραπάνω εικόνα δεν είναι η ίδια για όλα τα ποινικά αδικήματα. Υπάρχουν εγκλήματα, που λόγω της αυτεπάγγελτης ποινικής δίωξής τους, η αστυνομική δράση αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα ενεργοποίησης του ποινικού συστήματος. Εξαίρεση στον παραπάνω κανόνα αποτελεί το έγκλημα του βιασμού στο οποίο, παρόλο το αυτεπάγγελτο της ποινικής του δίωξης, το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης ενεργοποιείται μόνο με τη σύμφωνη γνώμη του θύματος. Το θύμα βιασμού έχει τη διακριτική ευχέρεια να ζητήσει με αίτησή του την οριστική παύση της ποινικής δίωξης, με το αιτιολογικό ότι αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα το σοβαρό ψυχικό τραυματισμό του.

Συνεπώς, όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω, η ποινική δίωξη του εγκλήματος του βιασμού ουσιαστικά ασκείται κατ' έγκληση και όχι αυτεπάγγελτα. Η διεθνής ερευνητική εμπειρία αναφορικά με το έγκλημα του βιασμού έχει αποδείξει ότι οι υποθέσεις αυτού του είδους φτάνουν στη γνώση της αστυνομίας κατόπιν αναφορών των πολιτών. Τα άτομα που κατά κύριο λόγω αναφέρουν το συγκεκριμένο έγκλημα στην αστυνομία είναι τα ίδια τα θύματα, τα μέλη των οικογενειών τους[2], συνάδελφοι στην εργασία, φιλικά, γνωστά, ακόμη και άγνωστα στο θύμα πρόσωπα. Ομως, θα πρέπει να τονιστεί με ιδιαίτερη έμφαση ότι στις περιπτώσεις βιασμού ενήλικων ατόμων, οι

[1] Ο όρος συμφέρον χρησιμοποιήται με τη γενική του έννοια και όχι μόνο με την καθαρά οικονομική του σημασία.
[2] Οι υποθέσεις βιασμού με ανήλικα θύματα, τις περισσότερες φορές, αναφέρονται στην αστυνομία από τα μέλη της οικογένειας των θυμάτων και κυρίως από τους γονείς.

κυριότεροι παράγοντες ενεργοποίησης του ποινικού συστήματος είναι τα ίδια τα θύματα, καθώς και η κοινωνική επιρροή των ατόμων του στενού οικογενειακού και κοινωνικού τους περιβάλλοντος.

Από τα παραπάνω, φαίνεται να προκύπτει επιτακτική η ανάγκη μελέτης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, γιατί η απόφαση αυτή έχει καθοριστική σημασία στην ενεργοποίηση ολόκληρου του ποινικού συστήματος. Το έγκλημα του βιασμού επιλέχθηκε ως ακραίο παράδειγμα αυτής της διαδικασίας λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει, σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα, τόσο ως έγκλημα καθ' αυτό, όσο και αναφορικά με τους παράγοντες αναφοράς του στην αστυνομία.

Η παρούσα έρευνα θα προσπαθήσει να αποδείξει την ισχύ ενός θεωρητικού μοντέλου εξήγησης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του βιασμού του στην αστυνομία. Επίσης, θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε τους παράγοντες που οδηγούν το θύμα βιασμού στη συγκεκριμένη απόφαση, έτσι ώστε να είμαστε σε θέση να προτείνουμε ένα έγκυρο και αξιόπιστο μοντέλο χάραξης πολιτικής στον τομέα της αύξησης των ποσοστών αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία.

4.2. Οι βασικές υποθέσεις της έρευνας.

Η απόφαση του θύματος βιασμού σχετικά με το αν θα αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία, αποτελεί καθοριστικής σημασίας παράγοντα πρόβλεψης του αν το ποινικό σύστημα θα λάβει γνώση και συνεπώς θα ενεργοποιηθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση. Σχετικά με το έγκλημα του βιασμού, η απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι ο καθοριστικότερος παράγοντας ενεργοποίησης του ποινικού συστήματος. Τα παραπάνω, όμως, δε θα πρέπει να δώσουν την εντύπωση μιας καθαρά υποκειμενιστικής κοινωνιολογικής προσέγγισης της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Δεν υιοθετούμε την άποψη ότι το θύμα εκφράζει ένα υπερφυσικό «εγώ», το

οποίο από μόνο του και χωρίς καμία επιρροή, δρα, πράττει, αποφασίζει και συνεπώς γράφει την ιστορία όπως αυτό θέλει.

Απορρίπτοντας την ακραία υποκειμενιστική προσέγγιση του φαινομένου της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, θα πρέπει να απορρίψουμε και την ακραία αντικειμενιστική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία το θύμα του εγκλήματος άγεται και φέρεται από τις κοινωνικές παραμέτρους και αναγκαιότητες της κάθε συγκεκριμένης στιγμής, είναι ένα άβουλο άτομο, χωρίς άποψη, γνώμη και ικανότητες αποφασιστικής συμβολής στα κοινωνικά δρώμενα. Υιοθετώντας κάποιος την αντικειμενιστική προσέγγιση, θα μπορούσε να προτείνει ότι τα θύματα των εγκλημάτων επιλέγονται από το ποινικό σύστημα και ότι σε καμιά περίπτωση δεν έχουν τα ίδια τη δυνατότητα να επιλέξουν την ποινική οδό διευθέτησης του εγκλήματος που έχουν δεχθεί. Αντίθετα, υιοθετώντας κάποιος την υποκειμενιστική προσέγγιση, θα μπορούσε να υποθέσει ότι τα θύματα είναι αυτά που επιλέγουν την ποινική διευθέτηση και σε καμία περίπτωση δεν επιλέγονται από το ποινικό σύστημα έτσι ώστε να αποτελέσουν το προϊόν με βάση το οποίο θα δικαιολογηθεί ο λόγο της ύπαρξή του.

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει με σαφήνεια να διαχωρίσουμε τη θέση μας σε σχέση με τις δύο παραπάνω προσεγγίσεις του προβλήματος και να προτείνουμε μια τρίτη που αποτελεί την πιο ικανοποιητική προσέγγιση του φαινομένου της αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, αλλά όχι μόνο αυτού. Το θύμα του εγκλήματος, ούτε επιλέγει το ποινικό σύστημα, ούτε επιλέγεται απ' αυτό. Το θύμα είναι προδιατεθειμένο να επιλέξει το ποινικό σύστημα, προκειμένου να διευθετήσει την κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει ως αποτέλεσμα του εγκλήματος, από το οποίο έχει προεπιλεγεί. Πιο συγκεκριμένα, προτείνουμε ότι η απόφαση του θύματος βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, είναι μια αμφίδρομη σχέση ανάμεσα στο θύμα και το σύστημα της ποινικής διαδικασίας και ότι σε κάθε περίπτωση, η παραπάνω απόφαση, επηρεάζεται από τις γνώμες, τις απόψεις και τις συμβουλές τρίτων ατόμων.

Το θύμα για να αναλάβει την πρωτοβουλία της αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία, θα πρέπει να είναι προδιατεθειμένο στο να το κάνει και να βρίσκει κάποιο συμφέρον στην πράξη του αυτή. Από την άλλη μεριά, το ποινικό σύστημα επιλέγει τις

υποθέσεις με τις οποίες ασχολείται και τα θύματα που τελικά θα αναφέρουν τα εγκλήματα που έχουν δεχθεί. Όταν οι επιλογές του θύματος είναι συμβατές μ' αυτές του ποινικού συστήματος, τότε το έγκλημα του βιασμού έχει σημαντικές πιθανότητες να αναφερθεί στην αστυνομία, αρκεί το θύμα να βρίσκει κάποιο ενδιαφέρον σ' αυτή του την ενέργεια. Συνεπώς, καταλήγουμε στην πρώτη και ταυτόχρονα πολύ γενική υπόθεση της έρευνάς μας, σύμφωνα με την οποία αναφέρουμε λιγότερο ή περισσότερο το βιασμό μας στην αστυνομία, ανάλογα με το λιγότερο ή περισσότερο συμφέρον που έχουμε στην αναφορά.

4.2.1. Τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος.

Παρακάτω θα παρουσιάσουμε ένα θεωρητικό μοντέλο εξήγησης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος βιασμού, το οποίο σχετίζεται με την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Το μοντέλο αυτό βασίζεται στα στάδια λήψης της απόφασης που έχουν προτείνει οι Greenberg και Ruback[3], όμως, είναι σημαντικά διαφοροποιημένο και αυτό γιατί έχει προσαρμοστεί στις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η αναφορά του εγκλήματος του βιασμού. Έτσι, έχουν προστεθεί νέες μεταβλητές πρόβλεψης των πιθανοτήτων αναφοράς και άλλες έχουν αφαιρεθεί. Ο στόχος της παρούσας μελέτης είναι να αποδείξει την ισχύ του παρακάτω θεωρητικού μοντέλου ως ικανού για την εξήγηση του φαινομένου της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία και να καταδείξει τη μοναδικότητά του.

4.2.1.1. Ο ορισμός της επίθεσης ως βιασμού.

Στο πρώτο στάδιο το θύμα της σεξουαλικής επίθεσης καλείται να χαρακτηρίσει το έγκλημα ως βιασμό. Το στάδιο αυτό είναι καθοριστικό της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Στην περίπτωση

[3] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42.

που τα θύματα αποτύχουν να χαρακτηρίσουν το περιστατικό ως βιασμό, η διαδικασία τερματίζεται και η αστυνομία δε λαμβάνει γνώση της διάπραξης του συγκεκριμένου εγκλήματος, τουλάχιστον μέσω τις αναφοράς του θύματος. Αν το θύμα ορίσει το περιστατικό ως βιασμό, τότε θα πρέπει στη συνέχεια να ορίσει και τον εαυτό του ως θύμα του συγκεκριμένου εγκλήματος.

Ο χαρακτηρισμός της σεξουαλικής επίθεσης ως βιασμού από το θύμα, εξαρτάται κατά πολύ από τις παραστάσεις των θυμάτων. Πιο συγκεκριμένα εξαρτάται: i) από τις παραστάσεις του θύματος, γενικά, για το έγκλημα του βιασμού, ii) από τις παραστάσεις του θύματος, γενικά, για το βιαστή, iii) από τις παραστάσεις του θύματος, γενικά, για το θύμα βιασμού και iv) από την ομοιότητα που υπάρχει ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος και στο πραγματικό περιστατικό της σεξουαλικής επίθεσης που έλαβε χώρα εναντίον του.

Αν η ομοιότητα, ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος και στο πραγματικό περιστατικό, είναι ελάχιστη έως μικρή, τότε είναι πολύ πιθανό η επίθεση να μη χαρακτηριστεί ως βιασμός και ως εκ τούτου να μην αναληφθεί ποινική δράση για τη διευθέτησή του. Στην περίπτωση, όμως, που η ομοιότητα είναι μεγάλη, είναι πολύ πιθανό το περιστατικό να χαρακτηριστεί ως βιασμός και το θύμα να περάσει στο επόμενο στάδιο που είναι ο προσδιορισμός της σοβαρότητας του εγκλήματος.

Υποθέτουμε ότι τα θύματα είναι πιθανότερο να ορίσουν ως βιασμό μια τετελεσμένη σεξουαλική επίθεση, σε σχέση με μια απόπειρα. Επίσης, είναι πιθανότερο να οριστεί μια σεξουαλική επίθεση ως βιασμός στις περιπτώσεις που ο δράστης είναι απολύτως άγνωστος στο θύμα, όταν η επίθεση λάβει χώρα σε κάποιο δημόσιο χώρο (π.χ. πάρκο, δρόμο, δάσος, κ.λπ.), όταν το θύμα αντισταθεί σθεναρά στην επίθεση του δράστη, όταν στην επίθεση συμμετέχουν περισσότεροι από ένας δράστες και όταν το θύμα δεχθεί και άλλες, εκτός του κατά φύση βιασμού του, ταπεινωτικές πράξεις (π.χ. παρά φύση συνουσία, πεολειχία, κ.λπ.).

Μια άλλη παράμετρος που συμβάλλει στο μη χαρακτηρισμό μιας σεξουαλικού τύπου επίθεσης ως βιασμού, είναι το γεγονός της άγνοιας του ποινικού νόμου από το θύμα που καλείται να προσδιορίσει το κατά πόσο το συγκεκριμένο περιστατικό πληρεί την

τυπική υπόσταση του εγκλήματος του βιασμού, καθώς και από το βαθμό της διάστασης που υπάρχει ανάμεσα στον κοινωνικό ορισμό του βιασμού που υιοθετείται από το θύμα και στον νομικό ορισμό του, όπως αυτός προβλέπεται από το άρθρο 336 Π.Κ., με τη διευρυμένη του έννοια η οποία περιλαμβάνει και τις ασελγείς πράξεις. Όταν η διάσταση ανάμεσα στον κοινωνικό και στο νομικό ορισμό του βιασμού είναι μεγάλη, τότε υπάρχουν ελάχιστες πιθανότητες η επίθεση να οριστεί ως βιασμός από το θύμα, αλλά και από το ευρύτερο κοινό.

Αλλά και οι παραστάσεις του θύματος για το ρόλο του γυναικείου φύλου μπορεί να αποτελέσουν παράγοντα πρόβλεψης της απόφασής του να ορίσει την επίθεση ως βιασμό. Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες με φιλελεύθερες στάσεις απέναντι στο ρόλο του φύλου τους έχουν πιο διευρυμένους ορισμούς της έννοιας του εγκλήματος του βιασμού, σε σχέση με τις γυναίκες με παραδοσιακές παραστάσεις σχετικά με το ρόλο του φύλου τους και συνεπώς είναι πιθανότερο να ορίσουν ως βιασμό μια σεξουαλική επίθεση η οποία πληρεί την τυπική υπόσταση του άρθρου 336 Π.Κ., αλλά δεν ταιριάζει με το πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο του βιασμού.

Σημαντικότατος παράγοντας στην απόφαση του θύματος να ορίσει τη σεξουαλική επίθεση ως βιασμό, είναι οι συμβουλές και οι γνώμες που θα λάβει από τα άτομα του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος (κοινωνική επιρροή, κανονιστική επίδραση, κοινωνική υποστήριξη). Όταν, το θύμα υποστηριχθεί κοινωνικά και λάβει απόψεις και συμβουλές που το ωθούν να ορίσει το περιστατικό ως βιασμό, τότε ο χαρακτηρισμός της επίθεσης ως βιασμού είναι πιθανότερος αν όχι βέβαιος.

Υποθέτουμε, επίσης, ότι τα συναισθήματα ενοχής που βιώνει το θύμα για τη θυματοποίησή του, αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για τον ορισμό του περιστατικού ως βιασμού. Πολλά θύματα βιασμού βιώνουν έντονα συναισθήματα ενοχής και αισθάνονται υπεύθυνα για την πρόκληση της σεξουαλικής επίθεσης εναντίων τους. Τα συναισθήματα αυτά είναι εντονότερα στα θύματα εκείνα που η σεξουαλική επίθεση που δέχθηκαν δεν πληρεί τις προϋποθέσεις του κυρίαρχου στερεότυπου του εγκλήματος του βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, σ' αυτήν την κατηγορία ανήκουν τα θύματα που δέχθηκαν σεξουαλικού τύπου επίθεση από κάποιο γνωστό ή συγγενικό τους άτομο, χωρίς τη χρήση

όπλου, χωρίς ιδιαίτερη σωματική βία και χωρίς να αντιδράσουν με ιδιαίτερα σθεναρό τρόπο. Οσο εντονότερα είναι τα συναισθήματα ενοχής που βιώνει το θύμα για το βιασμό του, τόσο ελαχιστοποιούνται οι πιθανότητες να ορίσουν την επίθεση ως βιασμό.

Τέλος, υποθέτουμε ότι όσο εντονότερα είναι τα συναισθήματα ταπείνωσης, οργής, αηδία, κατάθλιψης και ανακούφισης που είναι ζωντανό, που βιώνει το θύμα, αμέσως μετά το βιασμό του, τόσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες να ορίσει τη σεξουαλική επίθεση ως βιασμό και να περάσει στο δεύτερο στάδιο του προσδιορισμού της σοβαρότητάς του. Τα συναισθήματα που βιώνει το θύμα, αμέσως μετά το βιασμό του, δεν επηρεάζουν άμεσα τον ορισμό της επίθεσης ως βιασμού, αλλά καθιστούν το θύμα περισσότερο ευάλωτο στην κοινωνική επιρροή.

4.2.1.2. Ο προσδιορισμός της σοβαρότητας βιασμού.

Στο δεύτερο στάδιο του μοντέλου μας και εφόσον έχει οριστεί η σεξουαλική επίθεση ως βιασμός, το θύμα καλείται να προσδιορίσει τη σοβαρότητα του εγκλήματος που δέχθηκε. Το σημαντικότερο κριτήριο προσδιορισμού της σοβαρότητας του βιασμού από το θύμα, είναι η πραγματική ή η ενδεχόμενη ζημιά που προκλήθηκε ή θα μπορούσε να έχει προκληθεί.

Υποθέτουμε ότι τα θύματα ορίζουν ως σοβαρότερο έναν τετελεσμένο βιασμό, σε σχέση με μια απλή απόπειρα. Επίσης, είναι πιθανότερο ένας βιασμός να οριστεί ως ιδιαίτερα σοβαρός στις περιπτώσεις που το θύμα έχει δεχθεί βίαιη εξώγαμη κατά φύση συνουσία, όταν το θύμα έχει αντισταθεί σθεναρά στην επίθεση του δράστη, όταν το θύμα έχει δεχθεί σοβαρό σωματικό τραυματισμό, όταν έχει απειληθεί η ζωή του θύματος, όταν ο δράστης έχει απειλήσει το θύμα με κάποιο όπλο, όταν η επίθεση έχει συνδυαστεί με απαγωγή, όταν στην επίθεση συμμετείχαν περισσότεροι από ένας δράστες και όταν το θύμα έχει δεχθεί και άλλες, εκτός του κατά φύση βιασμού του, ταπεινωτικές πράξεις.

Επιπλέον, η σοβαρότητα του βιασμού προσδιορίζεται από το βαθμό δημοσιότητας που έλαβε το έγκλημα. Πιο συγκεκριμένα, το θύμα ενός βιασμού ο οποίος δεν έγινε

ευρύτερα γνωστός είναι πιθανότερο να ορίσει το περιστατικό ως λιγότερο σοβαρό, σε σχέση με το θύμα ενός βιασμού στον οποίο υπήρχαν αυτόπτες μάρτυρες ή που δημοσιοποιήθηκε με κάποιον άλλο τρόπο.

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας προσδιορισμού της σοβαρότητας του βιασμού είναι οι συμβουλές και οι γνώμες που θα λάβει το θύμα από τα άτομα του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος. Όταν, το θύμα υποστηριχθεί κοινωνικά και λάβει απόψεις και συμβουλές που το ωθούν να ορίσει το περιστατικό του βιασμού του ως ιδιαίτερα σοβαρό έγκλημα, τότε υπάρχουν πολλές πιθανότητες να οριστεί ο βιασμός ως ιδιαίτερα σοβαρό περιστατικό.

Επίσης, η σοβαρότητα του εγκλήματος προσδιορίζεται από την ένταση στην οποία το θύμα βιώνει συναισθήματα ταπείνωσης, οργής, αηδίας, κατάθλιψης και ανακούφισης που είναι ζωντανό, αμέσως μετά το έγκλημα. Με βάση τα παραπάνω, θα μπορούσαμε να πούμε ότι όσο σοβαρότερο είναι το έγκλημα, τόσο μεγαλύτερη είναι και η αναστάτωση που προκαλεί στο θύμα. Τα συναισθήματα που βιώνει το θύμα, αμέσως μετά το βιασμό του, δεν επηρεάζουν άμεσα τη διαδικασία προσδιορισμού της σοβαρότητας του βιασμού, αλλά καθιστούν το θύμα περισσότερο ευάλωτο στην κοινωνική επιρροή. Τέλος, η αξιολόγηση της σοβαρότητας του βιασμού εμπεριέχει και ένα υποκειμενικό στοιχείο που σχετίζεται με την ομοιότητα που υπάρχει ανάμεσα στις παραστάσεις του θύματος για τη σοβαρότητα του εγκλήματος και τη σοβαρότητα του πραγματικού περιστατικού.

4.2.1.3. Η λήψη της απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του βιασμού στην αστυνομία.

Αφού έχει προσδιοριστεί η σοβαρότητα του βιασμού, στο τρίτο στάδιο του θεωρητικού μας μοντέλου, το θύμα καλείται να αποφασίσει τι θα κάνει προκειμένου να αντιμετωπίσει την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα της θυματοποίησής του. Στο στάδιο αυτό, το θύμα έχει τέσσερις εναλλακτικές λύσεις σχετικά με το πως θα αντιμετωπίσει το πρόβλημα: i) να ψάξει για μια ιδιωτική επίλυση της διαφοράς, ii) να

επαναπροσδιορίσει το περιστατικό, iii) να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία και iv) να μην κάνει απολύτως τίποτα[4]. Οποιαδήποτε από τις τέσσερις παραπάνω εναλλακτικές λύσεις και αν επιλέξει το θύμα, η επιλογή θα γίνει με βασικά κριτήρια τη μείωση της ψυχολογικής του αποδιοργάνωσης, την μείωση της συναισθηματικής έντασης που βιώνει και την αποφυγή μιας παρόμοιας μελλοντικής του θυματοποίησης.

Στο στάδιο λήψης της απόφασης, το θύμα βιασμού επιστρατεύει όλες τις αποθηκευμένες γνώσεις του σχετικά με παρόμοιες καταστάσεις. Οι γνώσεις αυτές μπορεί να είναι αντικειμενικά σωστές ή λανθασμένες και μπορεί να προέρχονται, είτε από προηγούμενες προσωπικές εμπειρίες θυματοποίησης, είτε από εμπειρίες τρίτων ατόμων (π.χ. φίλων, συγγενών, γειτόνων, κ.λπ.), είτε από τα μέσα ενημέρωσης, είτε τέλος, από γενική και αόριστη πληροφόρηση που το θύμα δεν μπορεί να προσδιορίσει την πηγή της. Λόγω του ότι οι γνώσεις και οι πληροφορίες αυτές χρησιμοποιούνται, από τα θύματα, υπό την επίδραση έντονης ψυχολογικής πίεσης, είναι πολύ πιθανό να χρησιμοποιούνται με τρόπο λανθασμένο και ανορθολογικό.

Το θύμα μπορεί να ζητήσει τη βοήθεια της αστυνομίας, προκειμένου να καταφέρει να μειώσει τη συναισθηματική ένταση και διάλυση που βιώνει ως αποτέλεσμα του εγκλήματος. Αυτό θα συμβεί στις περιπτώσεις που η αστυνομία θα καταφέρει να συλλάβει το δράστη, ο εισαγγελέας να ασκήσει ποινική δίωξη εναντίον του και τελικά να οδηγηθεί στο ακροατήριο για να δικαστεί και να καταδικαστεί σε πολυετή κάθειρξη. Από την άλλη μεριά, η αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία μπορεί να μειώσει το φόβο του θύματος για μια μελλοντική του θυματοποίηση. Αυτό θα γίνει γιατί το θύμα, με την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία και τη σύλληψη του δράστη, πιστεύει ότι συνεισφέρει στη μείωση της εγκληματικότητας και των πιθανοτήτων για μια παρόμοια θυματοποίησή του στο μέλλον, καθώς και στον αγώνα για την προστασία των υπόλοιπων γυναικών από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους.

Η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της αστυνομικής επιτήρησης στην περιοχή, πράγμα που θα οδηγήσει στη μείωση της εγκληματικότητας, άρα και στη μείωση των πιθανοτήτων θυματοποίησης. Επιπλέον, αν ο

[4] Για τις επιλογές (i), (ii), και (iv), βλ. κεφ. α', παρ. 1.5.

οποιοσδήποτε επίδοξος βιαστής γνωρίζει ότι υπάρχει σοβαρή πιθανότητα να αναφερθεί το έγκλημα στην αστυνομία, αυτό θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά στη διάπραξη αρκετών εγκληματικών πράξεων. Όμως, η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία έχει και τα μειονεκτήματά της, όπως είναι για παράδειγμα η σπατάλη αρκετού χρόνου, η πιθανή αντεκδίκηση του δράστη και μια ενδεχόμενη δεύτερη θυματοποίηση του θύματος βιασμού από τους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος.

Τα κριτήρια με βάση τα οποία το θύμα βιασμού επιλέγει την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία είναι πολλά και διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό απ' αυτά που προσδιορίζουν την αναφορά των υπόλοιπων ποινικών αδικημάτων. Αν σπάσει οποιοσδήποτε από τους κρίκους της παρακάτω αιτιακής αλυσίδας, τότε η αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία γίνεται αμφίβολη, έως απίθανη.

Τα κριτήρια αυτά είναι τα εξής: i) η κοινωνική επιρροή και υποστήριξη που δέχεται το θύμα του βιασμού, από τα άτομα του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος, να αναφέρει το έγκλημα, ii) η αποφυγή μιας ενδεχόμενης μελλοντικής θυματοποίησης του θύματος από τον ίδιο ή από κάποιον άλλο δράστη, iii) η εστίαση της αστυνομικής προσοχής στη γειτονιά ή στην κοινότητα που κατοικεί το θύμα, πράγμα που θα έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της εγκληματικότητας και των πιθανοτήτων μιας μελλοντικής θυματοποίησης του θύματος, iv) η διάθεση του θύματος να εκδικηθεί το βιαστή του, v) η έλλειψη συναισθημάτων φόβου του θύματος για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη από τη δημοσιοποίηση του βιασμού, vi) η έλλειψη συναισθημάτων φόβου του θύματος για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη, vii) η έλλειψη συναισθημάτων φόβου του θύματος για μια ενδεχόμενη δημοσιοποίηση του βιασμού του στην οικογένειά του, viii) οι θετικές παραστάσεις του θύματος για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας και του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης γενικότερα, ix) η αξιόπιστη πηγή άντλησης των παραστάσεων του θύματος για την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας (π.χ. προσωπικές εμπειρίες), x) η μεγάλη δημοσιότητα που πήρε ο βιασμός πριν ακόμα αναφερθεί στην αστυνομία, xi) η απουσία κάποιας ιδιαίτερης σχέσης ανάμεσα στο δράστη και το θύμα του βιασμού, xii) η έλλειψη δυνατοτήτων έξω-ποινικού συμβιβασμού με το δράστη, xiii) οι φιλελεύθερες παραστάσεις

του θύματος για το ρόλο του γυναικείου φύλου και τέλος, xiv) τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος.

4.3. Τεχνικές μεθοδολογικής προσέγγισης του αντικειμένου.

Σύμφωνα με τους Greenberg et. al.[5], υπάρχουν τρεις τεχνικές έρευνας προκειμένου να επιχειρηθεί η μελέτη της διαδικασίας λήψης απόφασης των ατόμων για διάφορα ζητήματα, οι οποίες είναι οι ακόλουθες: i) η συμμετοχική παρατήρηση, ii) η θυματολογική έρευνα και iii) η πειραματική έρευνα. Παρακάτω θα αναφερθούμε, με συντομία, σε κάθε μια από τις παραπάνω ερευνητικές τεχνικές.

4.3.1. Έρευνες συμμετοχικής παρατήρησης.

Η πρώτη μέθοδος διερεύνησης του παραπάνω προβλήματος είναι η συμμετοχική παρατήρηση σε φυσικό περιβάλλον. Οι ιδανικές συνθήκες εφαρμογής αυτής της μεθόδου είναι να γνωρίζουμε την ταυτότητα των ατόμων που θέλουμε να μελετήσουμε τη διαδικασία λήψης απόφασης, καθώς και ο ακριβής προσδιορισμός του τόπου και του χρόνου που η απόφαση θα ληφθεί.

Η παραπάνω τεχνική έχει εφαρμοστεί με επιτυχία στη διερεύνηση της διαδικασίας λήψης απόφασης των δικαστών κατά τη διαδικασία εκδίκασης των υποθέσεων στο ακροατήριο[6], καθώς και στη διερεύνηση της διαδικασίας λήψης απόφασης των

---

[5] Greenberg, M.S., C.E. Wilson, M.K. Mills (1982): Victim decision-making: An experimental approach. Στο βιβλίο των V.J. Konenci και E.L. Ebbesen (eds.): The criminal justice system: A social-psychological analysis. San Francisco: W.H. Freeman, κεφ. 4., σελ. 73 - 94.

[6] Ebbesen, E.B. και V.J. Konecni (1975): Decision making and information information integration in the court: The setting of ball. *Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 32, σελ. 805 - 821.

αστυνομικών για διεξαγωγή έρευνας και σύλληψης των υπόπτων διαφόρων εγκλημάτων[7]. Ομως, η παραπάνω τεχνική είναι ακατάλληλη για τη διερεύνηση της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του βιασμού του στην αστυνομία και αυτό γιατί είναι αδύνατο να γνωρίζουμε από πριν την ταυτότητα του θύματος, καθώς και το χρόνο και τον τόπο της διάπραξης του εγκλήματος. Εξάλλου, είναι φανερό ότι αν γνωρίζαμε τα παραπάνω θα προλαβαίναμε τη διάπραξη των εγκλημάτων.

4.3.2. Θυματολογικές έρευνες.

Η δεύτερη μέθοδος διερεύνησης της διαδικασίας λήψης της απόφασης των θυμάτων για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, είναι οι θυματολογικού περιεχομένου έρευνες. Η μέθοδος αυτή έχει χρησιμοποιηθεί με επιτυχία από πολλές μελέτες οι οποίες είχαν ως ερευνητικό τους αντικείμενο τη διερεύνηση της διαδικασίας λήψης της απόφασης των θυμάτων για αναφορά ή μη του βιασμού τους στην αστυνομία.

Σ' αυτού του τύπου τις έρευνες οι ερευνητές προσεγγίζουν απ' ευθείας το ίδιο το θύμα του εγκλήματος και ζητούν απ' αυτό τις απαραίτητες πληροφορίες για την ολοκλήρωση του σκοπού της έρευνάς τους. Οι ερευνητές μπορούν να ρωτήσουν απ' ευθείας τα θύματα αν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ποια ήσαν τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του δράστη, που και πότε έλαβε χώρα το έγκλημα, ποιος ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία, ποια είναι η στάση τους απέναντι στους φορείς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος, κ.λπ. Επιπλέον, στις έρευνες αυτές μπορεί να ρωτηθούν και τα άτομα που δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού, σχετικά με το αν θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι οι έρευνες αυτού του τύπου παρουσιάζουν μια εικόνα η οποία έχει μεγαλύτερη σχέση με την πραγματικότητα του εγκλήματος, σε σχέση με τις επίσημες στατιστικές οι οποίες παρουσιάζουν μόνο τα εγκλήματα που αναφέρονται στην

[7] Reiss, A.J., Jr. (1971): The police and the public. New Haven, C.T.: Yale University Press.

αστυνομία. Επίσης, μπορούν να δώσουν περισσότερα στοιχεία αναφορικά με τους παράγοντες που ωθούν τα θύματα να αναφέρουν ή μη ένα έγκλημα στην αστυνομία. Όμως, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι θα πρέπει να είμαστε αρκετά επιφυλακτικοί στα αποτελέσματα των ερευνών αυτού του τύπου που βασίζονται στις δηλώσεις των υποτιθέμενων θυμάτων.

Στην κατηγορία των θυματολογικού περιεχομένου ερευνών εντάσσονται και οι έρευνες που διεξάγονται με τη μέθοδο των αυτό-αναφορών των ίδιων των θυμάτων ή των υποτιθέμενων θυμάτων[8]. Στις έρευνες αυτού του τύπου οι ερευνητές ζητούν από τα θύματα ή τα υποτιθέμενα θύματα να επιλέξουν, από μια προκατασκευασμένη λίστα, τους παράγοντες που πιστεύουν ότι τα οδήγησαν στην απόφαση να αναφέρουν ή μη το βιασμό τους στην αστυνομία. Και εδώ θα πρέπει να τονιστεί με έμφαση ότι θα πρέπει να είμαστε αρκετά επιφυλακτικοί στα αποτελέσματα των ερευνών αυτού του τύπου που βασίζονται στις δηλώσεις των υποτιθέμενων θυμάτων.

4.3.1. Πειραματικές έρευνες.

Η τρίτη μεθοδολογική τεχνική, διερεύνησης της διαδικασίας λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά ή μη του εγκλήματος στην αστυνομία, είναι οι πειραματικές έρευνες. Στις έρευνες αυτού του τύπου επιχειρείται από τους ερευνητές να δημιουργηθούν πειραματικές (εργαστηριακές) συνθήκες οι οποίες να είναι αντίστοιχες με τις πραγματικές. Έχει αποδειχθεί ότι οι πειραματικές έρευνες αποτελούν πολύ σημαντικό μεθοδολογικό εργαλείο διερεύνησης των παραγόντων που επηρεάζουν τη λήψη απόφασης των παριστάμενων στο έγκλημα ατόμων (Bickman και Rosenbaum[9], Latene και Darley[10]).

---

[8] Για περισσότερα πάνω στις έρευνες αυτές, βλ. κεφ. γ', παρ. 3.4.

[9] Bickman, L. και D.P. Rosenbaum (1977): Crime reporting as a function of bystander encouregement, surveillance, and credibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 35, σελ. 577 - 586.

[10] Latene, B. και J.M. Darley (1970): The unresponsive bystander: Why doesn't he help? New York: Appleton-Century-Crofts.

Από την άλλη μεριά, υπάρχει μια διστακτικότητα στη χρησιμοποίησή τους στη μελέτης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Η διστακτικότητα αυτή προκύπτει από την ανάδυση ορισμένων ηθικών και δεοντολογικών διλημμάτων τα οποία σχετίζονται με το κατά πόσο είναι σωστό να δημιουργήσουμε πειραματικά θύματα εγκλημάτων στο εργαστήριο, τη στιγμή που έχει αποδειχθεί ότι το έγκλημα μπορεί να έχει τραυματικές, έως και καταστροφικές συνέπειες στο θύμα. Φυσικά, μόνο ένα ταραγμένο μυαλό θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι θα μπορούσαμε να εφαρμόσουμε την πειραματική μέθοδο για τη διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος βιασμού για αναφορά του συγκεκριμένου εγκλήματος στην αστυνομία.

Από τα παραπάνω, προκύπτει το συμπέρασμα ότι η διεξαγωγή θυματολογικής έρευνας αποτελεί μονόδρομο στην προσπάθειά μας να διερευνήσουμε εμπειρικά τους παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία.

4.4. Τα μεθοδολογικά προβλήματα του αντικειμένου.

Το έγκλημα του βιασμού αποτελεί ένα πολύ ευαίσθητο ερευνητικό αντικείμενο και πρέπει να αντιμετωπίζεται με την ανάλογη ευαισθησία και με την απαραίτητη επιστημονική δεοντολογία. Ο βιασμός συνδέεται άμεσα με την υπό στενή έννοια ιδιωτική ζωή του ατόμου και πιο συγκεκριμένα με τη σφαίρα της γενετήσιας ελευθερίας του, όπως σωστά αναφέρει, στον τίτλο του δέκατου-έκτου κεφαλαίου του Ποινικού Κώδικα, ο Έλληνας ποινικός νομοθέτης. Οι ιδιαιτερότητες του εγκλήματος του βιασμού και τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά τη διάρκεια της μελέτης του, αντανακλούν αντίστοιχα προβλήματα και δυσκολίες στη μεθοδολογική του προσέγγιση, η οποία είναι απαραίτητη προκειμένου να μελετήσουμε το συγκεκριμένο ποινικό αδίκημα. Παρακάτω θα εντοπίσουμε τα κύρια μεθοδολογικά προβλήματα των ερευνών που το αντικείμενό τους είναι ο βιασμός και πιο συγκεκριμένα οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση του θύματος για αναφορά του στην αστυνομία.

4.4.1. Το πρόβλημα των αντιφατικών ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Οι εμπειρικές μελέτες που σχετίζονται με το έγκλημα του βιασμού, όπως είδαμε στο τρίτο κεφάλαιο, έχουν καταλήξει σε αντιφατικά αποτελέσματα. Σύμφωνα με τους Katz και Mazur[11], τα περισσότερα απ' αυτά οφείλονται σε έξι βασικές διαφορές στη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε: i) στην παραμόρφωση των στοιχείων σχετικά με το θύμα του βιασμού, η οποία προέρχεται από το συνυπολογισμό των θυμάτων όλων των ειδών των σεξουαλικών επιθέσεων, ii) στις διαφορές των ηλικιών των θυμάτων που αποτέλεσαν το δείγμα των ερευνών, iii) στις διαφορές στους ορισμούς και τα κριτήρια του βιασμού, τα οποία προκαλούν δυσκολία στην αξιολόγηση και τη σύγκριση των αποτελεσμάτων, iv) στις πηγές συλλογής των δειγμάτων, οι οποίες τις περισσότερες φορές ήσαν μεροληπτικές, v) στις μελέτες οι οποίες στηρίζονται σε υποθέσεις οι οποίες έχουν αναφερθεί στην αστυνομία και σ' αυτές που στηρίζονται σε υποθέσεις οι οποίες δεν έχουν αναφερθεί και τέλος, vi) σε άλλα μεθοδολογικά προβλήματα όπως, η έλλειψη ομάδων ελέγχου, καθώς και η έλλειψη μακροπρόθεσμων και αναδρομικών ερευνών.

4.4.2. Τα μεθοδολογικά προβλήματα της μεθόδου των αυτό-αναφορών των θυμάτων.

Μια από τις μεθόδους που έχει χρησιμοποιηθεί, από τους κοινωνικούς επιστήμονες, για τη διερεύνηση των παραγόντων αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία, είναι η μέθοδος των αυτό-αναφορών των θυμάτων μέσω ερωτηματολογίου[12]. Το σημαντικότερο πλεονέκτημα της μεθόδου αυτής είναι ότι επιτρέπει τη σε βάθος διερεύνηση των σκέψεων, των απόψεων και των συναισθημάτων του θύματος. Αλλά πέρα από το παραπάνω πλεονέκτημα, η μέθοδος των αυτό-αναφορών των θυμάτων πάσχει από σοβαρές συμφυείς

[11] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 27.
[12] Για περισσότερα πάνω στις έρευνες αυτού του τύπου, βλ. κεφ. γ', παρ. 3.4.

αδυναμίες. Οι αδυναμίες αυτές προέρχονται από μερικές αναπόδεικτες υποθέσεις και παραδοχές που υιοθετεί η μέθοδος αυτή και οι οποίες χρησιμοποιούνται δογματικά.

Σύμφωνα με τους Greenberg και Ruback[13], τα σημαντικότερα μειονεκτήματα της παραπάνω μεθόδου είναι τα εξής: i) οι έρευνες αυτού του τύπου παίρνουν ως δεδομένο ότι τα θύματα γνωρίζουν τους λόγους που τα ωθούν στις συγκεκριμένες αποφάσεις, ii) παίρνουν ως δεδομένο ότι τα θύματα μπορούν να θυμηθούν με ακρίβεια τις λεπτομέρειες αναφορικά με τα συναισθήματα, τις σκέψεις και τις ενέργειες τους, όταν τους ζητηθεί από τους ερευνητές σε μεταγενέστερο χρόνο και τέλος, iii) οι έρευνες αυτού του τύπου αρχίζουν από την αναπόδεικτη παραδοχή ότι τα θύματα είναι πρόθυμα να φανερώσουν αυτού του τύπου τις πληροφορίες στους συνεντευκτές.

Έχει αποδειχθεί ότι τα θύματα συχνά δεν γνωρίζουν τα κίνητρα των ενεργειών τους και πως όταν ρωτούνται γι' αυτά είναι πιθανό να κάνουν πρόχειρες συνδέσεις με κίνητρα που μπορεί να μην ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα[14]. Επίσης, έχει αποδειχθεί ότι η μνήμη των θυμάτων είναι συχνά ανακριβής[15] και ότι μπορεί σκόπιμα να παρακρατήσουν πληροφορίες τις οποίες να μην αναφέρουν στο συνεντευκτή[16]. Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι οι λόγοι αναφοράς ή μη-αναφοράς που παρουσιάζονται στα άτομα που αποτελούν το δείγμα αυτού του τύπου των ερευνών, είναι γενικοί και αόριστοι και συνεπώς δημιουργούν αμφιβολίες στους ερωτώμενους[17]. Έτσι, οι περισσότεροι από τους λόγους που παρουσιάζονται στους ερωτώμενους προκειμένου να επιλέξουν, μπορεί να έχουν για τα άτομα περισσότερες από μία ερμηνείες. Παρ' όλους τους παραπάνω περιορισμούς, η μέθοδος των αυτό-αναφορών των θυμάτων είναι η συχνότερα εφαρμοζόμενη μέθοδος μελέτης των αντιδράσεων του θύματος στο έγκλημα.

---

[13] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 131 - 132.
[14] Nisbett, R.E, και T.D. Wilson (1977): Telling more than we know: Verbal reports on mental processes. *Psychological Review*, τομ. 84, σελ. 231 - 259.
[15] Loftus, E.F. (1979): Eyewitness testimony. Cambridge: Harvard University Press.
[16] L.E.A.A. (1972): San jose methods test of known crime victims. Statistics technical report #1. Washington D.C.: L.E.A.A., U.S. Government Printing Office.
[17] Laub (1981), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 346.

4.4.3. Τα μεθοδολογικά προβλήματα των θυματολογικών ερευνών.

Οι έρευνες με ερωτηματολόγια ή συνεντεύξεις θυματολογικού περιεχομένου αποτελούν μια από τις περισσότερο αξιόπιστες πηγές άντλησης πληροφοριών σχετικά με το έγκλημα του βιασμού και ειδικότερα σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Μόνο μέσα από τέτοιου τύπου έρευνες μπορούμε να βγάλουμε ικανοποιητικά συμπεράσματα για την πραγματική έκταση του εγκλήματος, για το ποσοστό των βιασμών που καλύπτονται από το σκοτεινό αριθμό της εγκληματικότητας, για το στατιστικό πορτραίτο των θυμάτων και των δραστών, για την πραγματική εικόνα του εγκλήματος, καθώς και για τους παράγοντες που ωθούν τα θύματα να αναφέρουν ή μη το έγκλημα στην αστυνομία.

Ομως, παρ' όλα τα πλεονεκτήματα, οι θυματολογικές έρευνες αναφορικά με το έγκλημα του βιασμού παρουσιάζουν και αρκετά μειονεκτήματα. Έχει ερευνητικά αποδειχθεί ότι οι αναμνήσεις των αυτοπτών μαρτύρων είναι συχνά αναξιόπιστες, καθώς και ότι οι μνήμες τους για διάφορα γεγονότα μπορεί επηρεαστούν και να τροποποιηθούν από άσχετους με το γεγονός παράγοντες[18]. Επιπλέον, από έλέγχους ερευνητικών στοιχείων, έχει βρεθεί ότι τα θύματα αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες στην ανάκληση των περιστατικών θυματοποίησης[19].

Επίσης, έχει υποστηριχθεί ότι οι λόγοι που ωθούν τα θύματα να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, μπορεί να τα οδηγήσουν και στην απόφαση να μην αναφέρουν το έγκλημα και στους συνεντευκτές της θυματολογικής έρευνας[20]. Τα αποτελέσματα μιας θυματολογικής έρευνας[21] έδειξαν ότι από το σύνολο των βιασμών που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, μόνο το 67% αναφέρθηκαν και στους συνεντευκτές της έρευνας. Οι υποθέσεις βιασμού που παρουσιάζουν τις μικρότερες πιθανότητες αναφοράς

---

[18] Loftus (1979), όπ. π., βλ. σημ. 15.
[19] Yost, L.R. και R.W. Dodge (1970): Household survey of victims of crime: Second pretest. Baltimore, Maryland. Prepared by the Demographic Surveys Division of the Bureau of Census. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
[20] Gottfredson και Gottfredson (1988), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 28.
[21] L.E.A.A. (1972), όπ. π., βλ. σημ. 16.

στους συνεντευκτές των θυματολογικών ερευνών, είναι εκείνες που έχουν λάβει χώρα ανάμεσα σε συγγενικά ή πολύ γνωστά μεταξύ τους άτομα[22].

Πιο συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα μιας θυματολογικής έρευνας[23], που διεξήχθη το 1972 στις Η.Π.Α., έδειξαν ότι από τα εγκλήματα που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, το 75% των εγκλημάτων που ο δράστης και το θύμα τους ήσαν μεταξύ τους άγνωστοι αναφέρθηκαν και στους συνεντευκτές της έρευνας. Το αντίστοιχο ποσοστό για τα εγκλήματα μεταξύ γνωστών ατόμων ήταν 58%, ενώ για τα εγκλήματα μεταξύ συγγενών το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μόνο 22%. Από την παραπάνω θυματολογική έρευνα, επίσης, βρέθηκε ότι το σύνολο των βιασμών που είχαν αναφερθεί στους συνεντευκτές της έρευνας, είχαν περιγραφεί από τα θύματα ως απόπειρες και όχι ως τετελεσμένοι βιασμοί. Με την τελευταία παρατήρηση συμφωνεί και ο Lizotte[24].

> Ο διπλά σκοτεινός αριθμός του εγκλήματος ο οποίος δεν αναφέρεται, ούτε στην αστυνομία, ούτε στους συνεντευκτές, παραμένει ακαθόριστος[25].

Από τα παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών δεν μπορούν να περιγράψουν με ακρίβεια τις διαστάσεις και το στατιστικό πορτραίτο του συνόλου των υποθέσεων βιασμού που λαμβάνουν χώρα. Σύμφωνα με τον Laub[26], τα αποτελέσματα αυτά είναι μεροληπτικά και δεν αφορούν στο σύνολο των θυμάτων βιασμού, αλλά στα θύματα που ομολόγησαν το βιασμό τους στους συνεντευκτές.

Για παράδειγμα, η θυματολογική έρευνα του Ennis[27] συνέλεξε τα στοιχεία της ρωτώντας ένα μέλος από κάθε οικογένεια σχετικά με το σύνολο των περιστατικών βιασμού που είχαν διαπραχθεί εναντίων όλων των μελών της συγκεκριμένης οικογένειας. Ένας πατέρας ο οποίος δεν είχε λάβει γνώση του βιασμού της κόρης του - γεγονός καθόλου σπάνιο - δεν θα μπορούσε να δώσει πληροφορίες για το συγκεκριμένο περιστατικό στους συνεντευκτές της θυματολογικής έρευνας. Από την εθνικής εμβέλειας

---

[22] Skogan (1977), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 116, σελ. 47.
[23] L.E.A.A. (1972), όπ. π., βλ. σημ. 16.
[24] Lizotte (1985), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 340, σελ. 177.
[25] Skogan (1977), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 116, σελ. 45.
[26] Laub (1981), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 346.
[27] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.

θυματολογική έρευνα των Hindelang και Davis[28], που έλαβε χώρα στις Η.Π.Α., βρέθηκε ότι ένα σημαντικό ποσοστό των θυμάτων της έρευνας δεν ανέφεραν το βιασμό τους στους ερευνητές, παρ' όλο που τον είχαν αναφέρει στην αστυνομία.

Από την άλλη μεριά, ορισμένα από τα περιστατικά που αναφέρονται στις έρευνες αυτού του τύπου, από τα άτομα που συγκροτούν το δείγμα τους, στην πραγματικότητα δεν αποτελούν βιασμούς ή δεν είχαν ποτέ διαπραχθεί, απλώς μπορεί να βρίσκονται στη φαντασία του υποτιθέμενου θύματος ή αναφέρονται εσκεμμένα προκειμένου τα άτομα να ελέγξουν τις ικανότητές τους να παραπλανήσουν τους ερευνητές. Πιο συγκεκριμένα, από τη θυματολογική έρευνα του Ennis[29] βρέθηκε ότι για το 21% των βιασμών, που αναφέρθηκαν στους συνεντευκτές, υπήρχαν σοβαρές αμφιβολίες σχετικά με το αν είχαν πραγματικά διαπραχθεί.

Επίσης, όταν τα άτομα του δείγματος της θυματολογικής έρευνας ερωτούνται αν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, μπορεί να δηλώσουν ψευδώς ότι το έκαναν προκειμένου να εναρμονιστούν μ' αυτό που νομίζουν ότι αποτελεί τη σωστή απάντηση στη συγκεκριμένη ερώτηση ή προκειμένου να εναρμονιστούν με τις προσδοκίες των συνεντευκτών ή γιατί αντιμετωπίζουν τη μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία ως παραβίαση των καθηκόντων που έχουν ως πολίτες[30]. Το παραπάνω, σύμφωνα με τον Skogan[31], έχει ως αποτέλεσμα να διογκώνεται το ποσοστό των εγκλημάτων, που σύμφωνα με τα αποτελέσματα των θυματολογικών ερευνών αναφέρονται στην αστυνομία.

Ένα άλλο μεθοδολογικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι θυματολογικές έρευνες του εγκλήματος του βιασμού, είναι το γεγονός ότι όταν μελετούνται οι παράγονται που ωθούν τα θύματα βιασμού να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, είναι πολύ δύσκολο να βρεθεί ένας ικανοποιητικός αριθμός θυμάτων που να έχουν προβεί στην παραπάνω ενέργεια. Αυτό συμβαίνει λόγω των μικρών ποσοστών αναφοράς που παρουσιάζει το έγκλημα του βιασμού.

Έχει παρατηρηθεί ότι η μεγάλη πλειοψηφία των θυματολογικών ερευνών μελέτησαν τους παράγοντες που ωθούν τα θύματα στην απόφαση να μην αναφέρουν το

---

[28] Hindelang και Davis (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 139.
[29] Ennis (1967), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 30.
[30] L.E.A.A. (1972), όπ. π., βλ. σημ. 16.
[31] Skogan (1977), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 116.

βιασμό τους στην αστυνομία και αυτό γιατί ήταν ευκολότερο να βρεθεί ένα στατιστικά ικανοποιητικό δείγμα θυμάτων βιασμού που δεν είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία. Για να μπορέσει από μια θυματολογική έρευνα να προκύψει ένα στατιστικά ικανοποιητικό δείγμα θυμάτων βιασμού που να έχουν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, το συνολικό δείγμα της έρευνας θα πρέπει να είναι πολύ μεγάλο, γεγονός που καθιστά το κόστος της έρευνας απαγορευτικό, κυρίως στις περιπτώσεις εκείνες που η έρευνα χρηματοδοτείται αποκλειστικά και μόνο από τον ερευνητή[32].

Ένα άλλο πρόβλημα των θυματολογικών ερευνών του εγκλήματος του βιασμού είναι η απροθυμία των ατόμων να συμμετέχουν σ' αυτού του είδους τις έρευνες, το πρόβλημα αυτό έχει βρεθεί να είναι εντονότερο στα άτομα που ανήκουν σε κάποια μειονοτική εθνική ομάδα[33]. Επιπλέον, έχει υποστηριχθεί ότι οι διαφορετικοί ορισμοί που δίνονται από τις επιμέρους θυματολογικές έρευνες για το έγκλημα του βιασμού, καθώς και η έλλειψη σαφήνειας αυτών των ορισμών έτσι ώστε να γίνεται σαφής διαχωρισμός, τόσο ανάμεσα στην απόπειρα και στον τετελεσμένο βιασμό, όσο και ανάμεσα στο βιασμό και στα υπόλοιπα σεξουαλικά εγκλήματα, αποτελούν σοβαρά προβλήματα των θυματολογικών ερευνών[34] και έχουν οδηγήσει την έρευνα του βιασμού σε αντιφατικά αποτελέσματα και συγχύσεις.

Έχει υποστηριχθεί ότι η μελέτη του εγκλήματος του βιασμού από άνδρες ερευνητές κρύβει μεθοδολογικούς κινδύνους μεροληπτικής προσέγγισης του ερευνητικού αντικειμένου. Πιο συγκεκριμένα, έχει παρατηρηθεί ότι:

> Το μεγαλύτερο μέρος της βιβλιογραφίας σχετικά με τα θύματα των σεξουαλικών εγκλημάτων, έχει γραφτεί από άνδρες και συνεπώς υπάρχει ο κίνδυνος της σεξιστικής προκατάληψης[35].

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να τονίσουμε ότι από την αρχή της ενασχόλησής μας με το συγκεκριμένο ερευνητικό αντικείμενο, είχαμε υπόψη μας τον παραπάνω κίνδυνο και

---

[32] Παρ' όλες τις επανηλημένες και επίμονες προσπάθειές μας, δε στάθηκε δυνατό να βρούμε κάποιο χρηματοδότη για την έρευνά μας. Προκειμένου να βρούμε κάποια πηγή χρηματοδότησης ήρθαμε σε επαφή με γυναικείες οργανώσεις, με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, με τη Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης και με τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Βιομηχανίας. Ομως, οι προσπάθειές μας απέβησαν άκαρπες.

[33] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44, σελ. 287.

[34] Steketee και Austin (1989), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 44, σελ. 287.

[35] Schutz και DeSavage (1977), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 12, σελ. 80.

προσπαθήσαμε να αντιμετωπίσουμε το αντικείμενο της έρευνάς μας με όσο το δυνατό μεγαλύτερη αντικειμενικότητα και αποστασιοποίηση από τα πλατιά διαδεδομένα στερεότυπα σχετικά με το ρόλο των δύο φύλων. Πιστεύουμε ότι τελικά επιτύχαμε το στόχο μας και ότι, τόσο η θεωρητική παρουσίαση του θέματος, όσο και η μεθοδολογία της έρευνας, είναι απαλλαγμένα από σεξιστικού τύπου προκαταλήψεις, γεγονός που μας κάνει να πιστεύουμε ότι η επιστημονική προσέγγιση του κοινωνικού μας κόσμου είναι ανεξάρτητη με το φύλο του ερευνητή, αλλά εξαρτάται κατά πολύ από την κατά το δυνατό αντικειμενική του στάση απέναντι στα γεγονότα.

Για να γίνουν περισσότερο αξιόπιστες οι έρευνες αυτού του τύπου θα πρέπει να εμπλουτιστούν με ερωτήσεις οι οποίες θα διερευνούν σε βάθος τις πρακτικές αναφοράς των θυμάτων[36]. Ομως, στο σημείο αυτό θα πρέπει να είμαστε προσεκτικοί γιατί, όπως έχει τονίσει και ο Miller[37], όσο μεγαλύτερο και περισσότερο πολύπλοκο είναι ένα ερωτηματολόγιο, τόσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο συνεργασίας των συμμετεχόντων στην έρευνα.

4.5. Τα μεθοδολογικά εργαλεία της έρευνας και η επιλογή τους.

> ... καμιά μεθοδολογία δεν είναι η καλύτερη, συνεπώς χρησιμοποιώντας ένα συνδυασμό μεθόδων, που η κάθε μία έχει διαφορετικές πηγές προκατάληψης, επιτυγχάνουμε τη γονιμότερη ερευνητική στρατηγική[38].

Η παρούσα έρευνα προκειμένου να αντιμετωπίσει με επιτυχία την αποστολή της χρησιμοποίησε τρεις διαφορετικές πηγές άντλησης του δείγματος της. Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία που αντλήθηκαν με ερωτηματολόγιο θυματολογικού περιεχομένου σε 1.000 φοιτήτριες του Παντείου Πανεπιστημίου, 312

---

[36] Greenberg et. al. (1982), όπ. π., βλ. σημ. 5.
[37] Miller, D.C. (1970): Handbook of research design and social measurement. 2nd ed. New York: McKay.
[38] Webb, E.J., D.T. Campbell, R.D. Schwartz, L. Sechrest και J.B. Grove (1981): Nonreactive measures in the social sciences. Boston: Houghton Mifflin.

δικαστικές αποφάσεις βιασμού που αντλήθηκαν με μήτρες ερωτηματολογίου από τα Μικτά Ορκωτά Δικαστήρια της ευρύτερης περιφέρειας του Εφετείου της Αθήνας, για το χρονικό διάστημα των ετών 1980 έως 1993 και σηματικές αναφορές βιασμού της αστυνομίας για το έτος 1993, οι οποίες περιλαμβάνουν 230, από το σύνολο των 270, υποθέσεων βιασμού που αναφέρθηκαν σε όλα τα αστυνομικά τμήματα της χώρας το έτος 1993 και των οποίων τα στοιχεία αντλήθηκαν με μήτρες τύπου ερωτηματολογίου, από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης.

4.5.1. Το ερωτηματολόγιο της θυματολογικής έρευνας[39].

Η θυματολογική μας έρευνα σε φοιτήτριες διεξήχθη στο χρονικό διάστημα από 7 Νοεμβρίου του 1994, έως 12 Ιανουαρίου του 1995. Η παρούσα έρευνα ξεκίνησε από τη μεθοδολογική παραδοχή, σύμφωνα με την οποία, καμιά έρευνα δεν είναι καλύτερη από το ερωτηματολόγιό της. Παρακάτω, θα παρουσιάσω τον τρόπο δόμησης του ερωτηματολογίου θυματολογικού περιεχομένου της έρευνας και τις αναγκαιότητες στην επιλογή των ερωτήσεων που το συγκροτούν.

Συνεπώς, το κύριο μεθοδολογικό εργαλείο που θα χρησιμοποιήσουμε προκειμένου να συλλέξουμε τα απαραίτητα για τους σκοπούς της έρευνας στοιχεία, είναι το ερωτηματολόγιο θυματολογικού περιεχομένου. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε στις φοιτήτριες του Παντείου Πανεπιστημίου, ήταν με τέτοιο τρόπο κατασκευασμένο έτσι ώστε να χωρίζει τις φοιτήτριες σε δύο ομάδες: i) τις φοιτήτριες που είχαν κάποια εμπειρία βιασμού και ii) τις φοιτήτριες που δεν είχαν εμπειρία εγκλήματος τέτοιου τύπου. Οι φοιτήτριες της πρώτης ομάδας χωρίστηκαν σε θύματα που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία και σε θύματα που δεν το είχαν κάνει.

Οι φοιτήτριες της δεύτερης ομάδας χωρίστηκαν σε δύο υπό-ομάδες με βάση την απάντηση τους στην υποθετική ερώτηση αν θα ανέφεραν στην αστυνομία το έγκλημα,

---

[39] Το ερωτηματολόγιο της θυματολογικής έρευνας παρουσιάζεται αναλυτικά στο παράρτημα ΙΙΙ.

στην περίπτωση που έπεφταν θύματα βιασμού. Έτσι, οι δύο υπό-ομάδες που προέκυψαν ήσαν: i) τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία και ii) τα υποτιθέμενα θύματα που δεν θα προέβαιναν σε μια τέτοια ενέργεια.

Τέλος, στο ερωτηματολόγιο της έρευνας χρησιμοποιήθηκε και η μέθοδος των αυτό-αναφορών των ίδιων των θυμάτων ή των υποτιθέμενων θυμάτων. Πιο συγκεκριμένα, ζητήθηκε, τόσο από τα θύματα, όσο και από τα υποτιθέμενα θύματα βιασμού, να επιλέξουν από μια προκατασκευασμένη λίστα του ερωτηματολογίου τους παράγοντες που κατά τη γνώμη τους τα οδήγησαν στην απόφαση να αναφέρουν ή να μην αναφέρουν τον πραγματικό ή τον υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία.

4.5.1.1. Η περιγραφή της προ-έρευνας.

Προκειμένου να εξεταστεί η εγκυρότητα του ερωτηματολογίου κρίναμε σκόπιμο, πριν περάσουμε στην κύρια ερευνητική διαδικασία της μελέτης μας, να διεξάγουμε μια μικρής έκτασης προ-έρευνα. Η φάση της προ-έρευνας στάθηκε καθοριστική στη μετέπειτα ερευνητική διαδικασία και βοήθησε κατά πολύ στη διαμόρφωση του τελικού ερωτηματολογίου της έρευνας, καθώς και στο γενικότερο ερευνητικό πλάνο της μελέτης μας. Η προ-έρευνα διεξήχθη στις 20 Οκτωβρίου του 1994.

Οι στόχοι αυτού του εγχειρήματος ήσαν οι εξής: i) να διορθώσουμε τυχών λάθη στη διατύπωση των ερωτήσεων, τα οποία ενδεχομένως θα μπορούσαν να δημιουργήσουν προβλήματα κατανόησης, ii) να ελέγξουμε την αξιοπιστία των κλιμάκων Likert που χρησιμοποιήθηκαν, iii) να καταγράψουμε τις ελλείψεις που τυχών θα υπήρχαν στο ερωτηματολόγιο, iv) να ελέγξουμε το χρόνο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, v) να συμπληρώσουμε και να εμπλουτίσουμε τις κατηγορίες ορισμένων ερωτήσεων, vi) να διαπιστώσουμε την έκταση του εγκλήματος του βιασμού, έτσι ώστε να μπορούμε κατά προσέγγιση να υπολογίσουμε τον όγκο των ερωτηματολογίων που θα πρέπει να διανεμηθούν κατά τη διάρκεια της κύριας φάσης της έρευνας και τέλος, vii) να υπολογίσουμε το ποσοστό των αρνήσεων συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.

Προκειμένου να επιτύχουμε τους παραπάνω στόχους διανείμαμε το ερωτηματολόγιο της προ-έρευνας σε δέκα-εννέα φοιτήτριες του τρίτου έτους, οι οποίες φοιτούσαν στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου[40]. Στο τέλος του ερωτηματολογίου είχαμε τοποθετήσει μια λευκή σελίδα, στην οποία οι φοιτήτριες. μετά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, έπρεπε να κάνουν τις παρατηρήσεις τους σχετικά με τα λάθη που διαπίστωσαν, με τις ερωτήσεις που δεν κατανόησαν και γενικότερα για την όλη δομή και το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου. Οι παραπάνω φοιτήτριες επιλέχθηκαν γιατί έχουν διδαχθεί αρκετά μαθήματα εγκληματολογικής κατεύθυνσης, καθώς και μαθήματα μεθοδολογίας των κοινωνικών ερευνών. Γι' αυτούς τους λόγους κρίναμε ότι αποτελούσαν τον καταλληλότερο πληθυσμό ελέγχου του ερωτηματολογίου της έρευνας.

Οδηγίες για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου δόθηκαν προφορικά, όμως, διαπιστώσαμε την ανάγκη γραπτών οδηγιών που να απευθύνονται προς τις ερωτώμενες καθώς και της επισύναψης μιας επιστολής μέσω της οποίες οι συμμετέχοντες στην έρευνα να μπορούν να ενημερωθούν για το αντικείμενό, τους στόχους της και να διαπιστώσουν τον πολύτιμο ρόλο της συμμετοχής τους στην ολοκλήρωση της ερευνητικής διαδικασίας.

Από τις παρατηρήσεις του δείγματος των φοιτητριών διαπιστώσαμε ότι το ερωτηματολόγιο της έρευνας ήταν σε γενικές γραμμές κατανοητό, εκτός από ορισμένες ερωτήσεις οι οποίες έπρεπε να επαναδιατυπωθούν έτσι ώστε να είναι περισσότερο κατανοητές στον πληθυσμό της έρευνας. Ο χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου κυμάνθηκε από 25 έως 45 λεπτά της ώρας. Όμως, σύμφωνα με τις δηλώσεις των φοιτητριών το ερωτηματολόγιο ήταν ευχάριστο και ενδιαφέρον, λόγω του αντικειμένου του. Επίσης, βρέθηκε ότι δεν υπήρξε καμιά άρνηση στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, δηλαδή συμπληρώθηκαν και τα δέκα-εννέα ερωτηματολόγια. Επιπλέον, τα ερωτηματολόγια της προ-έρευνας μας βοήθησαν να συμπληρώσουμε ορισμένες κατηγορίες απαντήσεων σε κάποιες ερωτήσεις που ήσαν αρχικά ελλιπείς.

Από τη στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της προ-έρευνας βρέθηκε ότι η μία από τις τρεις κλίμακες Likert που χρησιμοποιήθηκαν, δεν ήταν στατιστικά σημαντική.

---

[40] Για αναλυτική παρουσίαση της συγκρότησης του δείγματος των φοιτητριών της θυματολογικής μας έρευνας, βλ. παράρτημα V.

Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η κλίμακα Likert, που είχε φτιαχτεί προκειμένου να αντληθούν στοιχεία σχετικά με τη μέτρηση των στάσεων των υποκειμένων του δείγματος απέναντι στο ενδεχόμενο ενός έξω-ποινικού συμβιβασμού με το δράστη, δεν είναι στατιστικά σημαντική και συνεπώς δεν μπορεί να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα. Η κλίμακα αυτή περιλαμβάνεται στο πέμπτο μέρος του ερωτηματολογίου και απαρτίζεται από τις ερωτήσεις 44 έως 48[41].

Επίσης, βρέθηκε ότι από τις δέκα-εννέα φοιτήτριες του δείγματος της προ-έρευνας, οι τέσσερις είχαν πέσει θύματα βιασμού, αλλά καμιά δεν είχε αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία. Από τις παραπάνω περιπτώσεις, στη μία το θύμα είχε δεχθεί ασελγείς πράξεις, ενώ στις υπόλοιπες τρεις υπήρξε απόπειρα βιασμού. Από την άλλη μεριά, όταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν τι θα έκαναν στην υποθετική περίπτωση που είχαν μία εμπειρία βιασμού, οι δεκατρείς απ' αυτές δήλωσαν ότι θα ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ενώ οι υπόλοιπες δύο ότι δε θα το έκαναν.

Τα παραπάνω αποτελέσματα άλλαξαν το αρχικό μας ερευνητικό πλάνο, σύμφωνα με το οποίο θα έπρεπε να διανείμουμε 500 ερωτηματολόγια. Τα αποτελέσματα αυτά έκαναν επιτακτική την ανάγκη διεύρυνσης του δείγματος της έρευνας, από τις 500, στις 1.000 φοιτήτριες και μας δημιούργησαν αμφιβολίες στο κατά πόσο θα μπορούσαμε να συλλέξουμε ένα στατιστικά ικανοποιητικό δείγμα θυμάτων βιασμού τα οποία να είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία.

4.5.1.2. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε σε ολόκληρο τον πληθυσμό του δείγματος.

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας περιέχει ερωτήσεις «φίλτρα», με βάση τα οποία, όπως αναφέραμε και πιο πάνω, το συνολικό δείγμα τις έρευνας χωρίζεται σε τέσσερα υπό-δείγματα. Τα υποδείγματα αυτά είναι τα ακόλουθα: i) τα θύματα βιασμού που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ii) τα θύματα βιασμού που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην

[41] Αναλυτικότερα βλ. παράρτημα ΙΙΙ.

αστυνομία, iii) τα υποτιθέμενα θύματα που δήλωσαν ότι θα ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, στην περίπτωση που είχαν μια εμπειρία βιασμού και iv) τα υποτιθέμενα θύματα που δήλωσαν ότι δε θα ανέφεραν τον υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία. Ανάλογα με το σε ποια από τις παραπάνω κατηγορίες ανήκει η κάθε φοιτήτρια που συμμετείχε στην έρευνα, απαντούσε και στο αντίστοιχο κομμάτι του ερωτηματολογίου.

Το μεγαλύτερο μέρος του ερωτηματολογίου ήταν κοινό για όλες τις φοιτήτριες του δείγματος. Ο βασικός διαχωρισμός γίνεται ανάμεσα στα πραγματικά και στα υποτιθέμενα θύματα βιασμού. Ολόκληρο το ερωτηματολόγιο της έρευνας αποτελείται από τον ορισμό του βιασμού, ο οποίος βρίσκεται στην αρχή του ερωτηματολογίου, και από οκτώ διαφορετικές θεματικές ενότητες ερωτήσεων[42]. Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστεί το κομμάτι εκείνο του ερωτηματολογίου που απαντήθηκε απ' όλες τις φοιτήτριες του δείγματος της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στα μέρη α', β', γ', δ', ε' και η'.

Προκειμένου να επιτύχουμε τη συνεργασία των υποκειμένων της έρευνας, κρίναμε σκόπιμο να επισυνάψουμε στην πρώτη σελίδα του ερωτηματολογίου μια επιστολή με την οποία γίνεται μια γενική ενημέρωση σχετικά με το αντικείμενο, την αναγκαιότητα, τους σκοπούς και τη σημασία της έρευνας[43]. Επίσης, τονίζουμε τη σημασία της συμμετοχής των φοιτητριών στην έρευνα και τις ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη πολύτιμη βοήθειά τους. Στην επόμενη σελίδα δίδονται οδηγίες για τη σωστή συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, έτσι ώστε να υπάρχει ομοιογένεια στον τρόπο διεξαγωγής της έρευνας[44]. Επιπλέον, γίνεται σαφές και τονίζεται με έμφαση ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και ότι τα αποτελέσματα της έρευνας θα παρουσιαστούν με την δέουσα επιστημονική δεοντολογία που επιβάλλει το συγκεκριμένο ερευνητικό αντικείμενο.

Στην έρευνα αυτή ο τετελεσμένος βιασμός και η απόπειρα βιασμού ορίστηκαν με βάση τον νομικό τους ορισμό, όπως αυτός καταγράφεται στο άρθρο 336 του Ποινικού μας Κώδικα[45]. Ιδιαίτερη μνεία έγινε στον ορισμό της ασελγούς πράξης, η οποία ορίστηκε

[42] Αναλυτικότερα βλ. παράρτημα III.
[43] Αναλυτικότερα βλ. παράρτημα I.
[44] Αναλυτικότερα βλ. παράρτημα II.
[45] Αναλυτικότερα βλ. παράρτημα III.

νομολογιακά, ως πράξη που έχει ως στόχο της την ικανοποίηση της σεξουαλικής επιθυμίας και η οποία προσβάλλει τα αισθήματα της δημόσιας αιδούς.

Στο πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου παρουσιάζεται μια κλίμακα Likert η οποία αποτελείται από δέκα ερωτήσεις και η οποία σκοπεύει να μετρήσει τις στάσεις των θυμάτων και των υποτιθέμενων θυμάτων απέναντι στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας. Το πρώτο μέρος κλείνει με την ερώτηση 11, μέσω της οποίας ζητούνται πληροφορίες σχετικά με την πηγή άντλησης των στάσεων των υποκειμένων της έρευνας για την αστυνομία.

Το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου (ερωτήσεις 12 έως 21) αποτελείται από δέκα ερωτήσεις μέσω των οποίων επιχειρείται η διερεύνηση των στάσεων των θυμάτων σχετικά με το βιαστή. Με άλλα λόγια, επιχειρείται να διαπιστωθεί ο βαθμός ταύτισης των παραστάσεων των θυμάτων για το βιαστή, με το πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο. Στις ερωτήσεις 12 έως 18 οι ερωτώμενες έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν από μία έως και όλες τις απαντήσεις. Η παραπάνω επιλογή πηγάζει από την ανάγκη αποφυγής του κινδύνου μεροληπτικής παρουσίασης των ερωτήσεων και έχει ως στόχο της να διαχωρίσει την ομάδα των ερωτώμενων με τις στερεοτυπικές παραστάσεις σχετικά με το δράστη του εγκλήματος του βιασμού.

Στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου (ερωτήσεις 22 έως 36), μελετώνται οι παραστάσεις των ερωτώμενων για το έγκλημα του βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, διερευνάται ο βαθμός ταύτισης των παραστάσεων των υποκειμένων του δείγματος, με το κυρίαρχο στερεότυπο σχετικά με το έγκλημα του βιασμού. Στις ερωτήσεις 22 έως 30, για τους ίδιους λόγους που αναφέραμε και παραπάνω, οι ερωτώμενες είχαν το δικαίωμα να επιλέξουν περισσότερες από μια απαντήσεις.

Στο τέταρτο και το πέμπτο μέρος του ερωτηματολογίου (ερωτήσεις 37 έως 48), παρατίθενται αντίστοιχα, δύο κλίμακες Likert, οι οποίες αποσκοπούν στο να μετρήσουν τις παραστάσεις των ερωτώμενων απέναντι στο ενδεχόμενο της κοινωνικής απόρριψης των θυμάτων βιασμού και απέναντι στο ενδεχόμενο έξω-ποινικού συμβιβασμού με το δράστη. Η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων, τόσο της προ-έρευνας, όσο και της κύριας έρευνας, έδειξαν ότι η κλίμακα του πέμπτου μέρους του ερωτηματολογίου δεν

είναι στατιστικά σημαντική. Τέλος, στο όγδοο και τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου (ερωτήσεις 115 έως 131), προσπαθούμε να διερευνήσουμε τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των υποκειμένων του δείγματος και των οικογενειών τους.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει εκ των προτέρων να τονίσουμε ότι τα στοιχεία που θα ληφθούν από τα πέντε πρώτα μέρη του ερωτηματολογίου, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με προσοχή και επιφυλακτικότητα. Πολλά από τα άτομα που συγκροτούν το δείγμα της παρούσας έρευνας μπορεί να μην έχουν ούτε καν σκεφτεί ορισμένες από τις ερωτήσεις που τους τίθενται και συνεπώς μπορεί να επιλέγουν μια από τις προτεινόμενες απαντήσεις, όχι γιατί πιστεύουν ότι είναι αυτή που τα αντιπροσωπεύει, αλλά τυχαία για να μην αφήσουν την ερώτηση αναπάντητη. Για να προλάβουμε το παραπάνω μεθοδολογικό σφάλμα, στις προφορικές οδηγίες που δώσαμε στον πληθυσμό της έρευνας τονίσαμε ότι για τις ερωτήσεις που τα άτομα του δείγματος δεν έχουν συγκεκριμένη γνώμη, θα ήταν προτιμότερο να μένουν αναπάντητες.

Ένα άλλο πρόβλημα που αναμέναμε να αντιμετωπίσουμε, όσον αφορά τα πραγματικά θύματα βιασμού της έρευνάς μας, σχετίζεται με την πηγή της διαμόρφωσης των παραστάσεών τους για την αστυνομία, το βιαστή, το βιασμό, την κοινωνική απόρριψη και το ενδεχόμενο έξω-ποινικού συμβιβασμού με το δράστη. Πιο συγκεκριμένα, το επιτακτικό ερώτημα που τίθεται στο σημείο αυτό είναι αν οι παραστάσεις του θύματος, όπως αυτές παρουσιάζονται από τις απαντήσεις του στο ερωτηματολόγιο της έρευνας, προ-υπήρχαν της διάπραξης του εγκλήματος ή μήπως είναι τα προϊόντα της πραγματικής εμπειρίας του βιασμού και της αναφοράς του στην αστυνομία.

Έτσι, για παράδειγμα, στην περίπτωση που ένα θύμα το οποίο είχε αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία και παρατηρείται να έχει αρνητικές παραστάσεις για τις διωκτικές αρχές, αυτές οι αρνητικές του παραστάσεις είναι, είτε προϊόν της επαφής του με την αστυνομία, είτε τις είχε και πριν από την επαφή αυτή. Στην παραπάνω περίπτωση το θύμα μπορεί πριν την επαφή του με την αστυνομία να είχε θετικές στάσεις απέναντί της, γεγονός που μπορεί να το ώθησε στο να αναφέρει το βιασμό του. Όμως, μετά την επαφή του με την αστυνομία μπορεί οι στάσεις αυτές να έγιναν αρνητικές λόγω της καχυποψίας με την οποία μεταχειρίστηκε, τόσο το ίδιο, όσο και οι μαρτυρίες του.

4.5.1.3. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε στα θύματα βιασμού.

Πέρα από το σύνολο των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου που παρουσιάστηκαν στην παραπάνω παράγραφο, τα υποκείμενα της έρευνας που δήλωσαν ότι είχαν κάποια εμπειρία βιασμού, ήσαν υποχρεωμένα να απαντήσουν και στο έκτο μέρος του ερωτηματολογίου (ερωτήσεις 49 έως 105),. Στο μέρος αυτό του ερωτηματολογίου γίνεται η διερεύνηση του εγκλήματος του βιασμού και οι πρακτικές αναφοράς του στην αστυνομία, μέσω των εμπειριών των πραγματικών θυμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, το έκτο μέρος του ερωτηματολογίου αποτελείτε από έξι επιμέρους θεματικές ενότητες. Στην πρώτη ενότητα (ερωτήσεις 49 έως 72), επιχειρείται η διερεύνηση των χαρακτηριστικών, τόσο του εγκλήματος του βιασμού που υπέστη το θύμα, όσο και του ίδιου του δράστη.

Στη δεύτερη ενότητα (ερωτήσεις 73 έως 84), επιχειρείται η διερεύνηση του ρόλου που παίζει η κοινωνική επιρροή στην απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Επίσης, τίθενται και άλλες ερωτήσεις οι οποίες αφορούν στη διερεύνηση άλλων πτυχών του εγκλήματος του βιασμού (ερωτήσεις 85 και 86).

Στην τρίτη ενότητα (ερωτήσεις 87 και 88), επιχειρείται η διερεύνηση του ρόλου που παίζουν οι απειλές που δέχεται το θύμα από το βιαστή του, στη λήψη της απόφασης του πρώτου για μη-αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Στην τέταρτη ενότητα (ερωτήσεις 89 έως 95), επιχειρείται η διερεύνηση της ψυχολογικής και συναισθηματικής κατάστασης του θύματος αμέσως μετά το βιασμό του και ο ρόλος της στη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Στην πέμπτη ενότητα (ερωτήσεις 96 έως 98), επιχειρείται η διερεύνηση του ρόλου των δυνατοτήτων που παρουσιάζονται στο θύμα για έξω-ποινικό συμβιβασμό με το δράστη, στην αναφορά του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία.

Τέλος, στην έκτη και τελευταία ενότητα του έκτου μέρους του ερωτηματολογίου της θυματολογικής μας έρευνας (ερωτήσεις 99 έως 105), επιχειρήται η διερεύνηση των

πρακτικών αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία με τη μέθοδο των αυτό-αναφορών των ίδιων των θυμάτων, τα οποία καλούνται να απαντήσουν στο αν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ποιο άτομο έκανε την αναφορά, ποιοι οι λόγοι που τα οδήγησαν στη συγκεκριμένη απόφαση[46], αν έφτασε η υπόθεσή τους στο ακροατήριο και αν θα ανέφεραν ένα μελλοντικό βιασμό τους στην αστυνομία.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι, λόγω του μη προσδιορισμού ενός χρονικού διαστήματος διάπραξης του βιασμού, υπάρχει φόβος τα υποκείμενα της έρευνας να έχουν ασαφή αντίληψη για μια θυματοποίησή τους που έλαβε χώρα πριν πολλά χρόνια και κατά τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας. Τα θύματα αυτής της κατηγορίας, υπάρχουν πολλές πιθανότητες να αντιμετωπίσουν προβλήματα ανάμνησης του περιστατικού ή προβλήματα λανθασμένης μεταφοράς των εμπειριών τους στο ερωτηματολόγιο της έρευνας.

Το αρχικό μας ερευνητικό πλάνο έθετε ως χρονικό περιορισμό τα δύο τελευταία χρόνια της ζωής των ερωτώμενων, έτσι ώστε τα τυχών περιστατικά θυματοποίησης να είναι πρόσφατα στη μνήμη των θυμάτων. Όμως, τελικά προτιμήθηκε να μην υπάρχει χρονικός περιορισμός στα περιστατικά βιασμού που είχαν υποστεί τα θύματα και αυτό γιατί έτσι θα καταφέρναμε να εξασφαλίσουμε ένα στατιστικά ικανοποιητικό δείγμα θυμάτων βιασμού, γεγονός που θα ήταν απίθανο στην περίπτωση που εφαρμόζαμε το κριτήριο του χρονικού περιορισμού των εμπειριών θυματοποίησης.

4.5.1.4. Το ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε στα υποτιθέμενα θύματα βιασμού.

Πέρα από το σύνολο των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου που παρουσιάστηκαν στην παράγραφο 4.5.1.2., τα υποκείμενα της έρευνας που δήλωσαν ότι δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού, ήταν υποχρεωμένα να απαντήσουν και στο έβδομο μέρος του ερωτηματολογίου της έρευνας (ερωτήσεις 106 έως 114).

[46] Για αναλυτικότερη παρουσίαση πάνω σ' αυτό το ζήτημα, βλ. παρ. 4.5.1.5.

Από τις φοιτήτριες που ανήκαν στην παραπάνω κατηγορία ζητήθηκε να υποθέσουν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού και πάνω σ' αυτή τη βάση τους τέθηκαν υποθετικές ερωτήσεις σχετικά με τις πρακτικές αναφοράς του υποτιθέμενου βιασμού τους, τόσο στην αστυνομία, όσο και σε άτομα του στενού οικογενειακού και φιλικού τους περιβάλλοντος. Επιπλέον, εφαρμόζεται και εδώ η μέθοδος των αυτό-αναφορών των υποτιθέμενων θυμάτων, από τα οποία ζητήθηκε να επιλέξουν από μια προκατασκευασμένη λίστα τους λόγους που κατά τη γνώμη τους θα τα οδηγούσαν στην απόφαση για αναφορά ή μη ενός υποτιθέμενου βιασμού στην αστυνομία[47].

Όμως, θα πρέπει να τονίσουμε ότι τα αποτελέσματα από τέτοιου τύπου έρευνες είναι μόνο ενδεικτικά μιας κατάστασης και σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να παρουσιαστούν ως αξιόπιστα για την ερμηνεία του φαινομένου της αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα που θα προκύψουν απ' αυτή τη μεθοδολογική προσέγγιση θα πρέπει να αντιμετωπιστούν τη δέουσα προσοχή και επιφυλακτικότητα. Τα αποτελέσματα αυτά βασίζονται σε ερωτήσεις που αφορούν σε μια υποθετική κατάσταση.

Τα υποκείμενα της έρευνας που αποτέλεσαν τα υποτιθέμενα θύματα βιασμού, είναι πολύ πιθανό να μην είχαν κάποια συγκεκριμένη άποψη σχετικά με το αν θα ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία και γιατί. Ίσως γιατί μπορεί να μην τα είχε απασχολήσει ποτέ κατά το παρελθόν το συγκεκριμένο ζήτημα. Από την άλλη μεριά, υπάρχει μεγάλη απόσταση ανάμεσα στο να υποθέτεις ότι είσαι και στο να είσαι πραγματικά θύμα βιασμού. Τα θύματα μετά το βιασμό τους βιώνουν μεγάλα ποσά συναισθηματικής και ψυχολογικής πίεσης και έντασης, γίνονται επιρρεπή στη γνώμη των τρίτων και σε γενικές γραμμές διαφέρουν στην τρόπο λήψης αποφάσεων, σε σχέση με τα υπόλοιπα άτομα του ευρύτερου κοινού, ίσως και σε σχέση με τα θύματα των υπόλοιπων εγκλημάτων βίας.

[47] Περισσότερα για τη μέθοδο αυτή, βλ. παρακάτω, παρ. 4.5.1.5.

4.5.1.5. Η μέθοδος των αυτό-αναφορών των θυμάτων και των υποτιθέμενων θυμάτων βιασμού.

Τόσο στα πραγματικά, όσο και στα υποτιθέμενα θύματα βιασμού, ζητήθηκε να επιλέξουν από μια προκατασκευασμένη λίστα τους λόγους που κατά τη γνώμη τους τα οδήγησαν στην απόφαση να αναφέρουν ή να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία. Τα πραγματικά και τα υποτιθέμενα θύματα που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, έπρεπε να απαντήσουν στις ερωτήσεις 101 και 112, αντίστοιχα. Η κάθε μία από τις παραπάνω ερωτήσεις αποτελούνται από έντεκα εναλλακτικές απαντήσεις από τις οποίες οι ερωτώμενες μπορούσαν να επιλέξουν από μία έως τρεις και τις οποίες θα έπρεπε να ιεραρχήσουν με βάση τη σειρά σπουδαιότητάς τους. Τέλος υπήρχε και μια δωδέκατη εναλλακτική απάντηση στην οποία οι ερωτώμενες μπορούσαν να αναφέρουν κάποιον άλλο λόγο αναφοράς του βιασμού που δεν υπήρχε στη λίστα.

Από την άλλη μεριά, τα πραγματικά και τα υποτιθέμενα θύματα που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, έπρεπε να απαντήσουν στις ερωτήσεις 104 και 114, αντίστοιχα. Η κάθε μία από τις παραπάνω ερωτήσεις αποτελούνται από δέκα-έξι εναλλακτικές απαντήσεις από τις οποίες οι ερωτώμενες μπορούσαν να επιλέξουν από μία έως τρεις και τις οποίες θα έπρεπε να ιεραρχήσουν με βάση τη σειρά σπουδαιότητάς τους. Τέλος υπήρχε και μια δέκατη-έβδομη εναλλακτική απάντηση στην οποία οι ερωτώμενες μπορούσαν να αναφέρουν κάποιον άλλο λόγο μη-αναφοράς του βιασμού που δε συμπεριλαμβανόταν στη λίστα[48].

4.5.1.6. Ο τρόπος διεξαγωγής της θυματολογικής έρευνας.

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας διανεμήθηκε σε φοιτήτριες του Παντείου Πανεπιστημίου. Ως τρόπος προσέγγισης αυτού του πληθυσμού επιλέχθηκε το ίδιο το

[48] Για τα μεθοδολογικά προβλήματα της μεθόδου των αυτό-αναφορών των θυμάτων, βλ. παρ. 4.4.2.

Πανεπιστήμιο και πιο συγκεκριμένα οι αίθουσες διδασκαλίας. Βασική επιδίωξη μας ήταν να συμμετέχουν στην έρευνα φοιτήτριες όλων των ετών και των τμημάτων του Πανεπιστημίου, ακόμη και φοιτήτριες μεταπτυχιακών τμημάτων. Μ' αυτή τη λογική καταρτίσαμε ένα αρχικό πλάνο των καθηγητών που διδάσκουν τα συγκεκριμένα μαθήματα των οποίων οι φοιτήτριες είχαν προ-επιλεγεί να αποτελέσουν το δείγμα της έρευνας.

Το πρώτο μας βήμα ήταν να ζητήσουμε τη συνεργασία του καθηγητή και να θέσουμε τους όρους κάτω από τους οποίους θα έπρεπε να διεξαχθεί η έρευνα. Αφού ορίζαμε το ραντεβού με τον υπεύθυνο του μαθήματος, προσπαθούσαμε να εξασφαλίσουμε χρονικό διάστημα μισής ώρας, προκειμένου να υπάρχει άνεση στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Ζητήσαμε από τους υπεύθυνους των μαθημάτων να μας παραχωρήσουν την τελευταία μισή ώρα του μαθήματος, να έχουν ενημερώσει τις φοιτήτριες για την έρευνα και να έχουν ζητήσει οι ίδιοι τη συμμετοχή τους σ' αυτή. Η παραπάνω τεχνική αποδείχθηκε πολύ αποτελεσματική και αυτό γιατί η προθυμία συμμετοχής των φοιτητριών ήταν μεγάλη και τα ποσοστά των ασυμπλήρωτων ερωτηματολογίων σχεδόν ανύπαρκτα.

Η αρχική μας σκέψη ήταν να διανείμουμε τα ερωτηματολόγια στις φοιτήτριες μαζί με έναν ταχυδρομικό φάκελο και να τους ζητήσουμε να το συμπληρώσουν στο σπίτι τους και να το ταχυδρομήσουν. Η μέθοδος αυτή, όμως, κρύβει πολλές παγίδες. Τα ποσοστά επιστροφής των ερωτηματολογίων θα ήσαν πολύ μικρά και δεν θα μπορούσαμε να πούμε με σιγουριά ότι τα υποκείμενα του δείγματος συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο χωρίς τη συνεργασία ενός ή και περισσότερων ατόμων. Από την άλλη μεριά, η επιτόπου συμπλήρωση του ερωτηματολογίου μας έδωσε τη δυνατότητα να επιτηρούμε την όλη διεξαγωγή της έρευνας και να χρησιμοποιήσουμε την αυθεντία του υπεύθυνου του μαθήματος, προκειμένου να επιτύχουμε τη σοβαρή συνεργασία των φοιτητριών και την ελαχιστοποίηση των πιθανοτήτων ψεύδους. Οι παραπάνω προβληματισμοί μας οδήγησαν στην επιλογή της επιτόπου συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου της έρευνας.

Πριν διανείμουμε το ερωτηματολόγιο στις φοιτήτριες, ο υπεύθυνος του μαθήματος παρακαλούσε τους άρρενες να περάσουν με ησυχία έξω από την αίθουσα. Έπειτα, γινόταν παράκληση στις φοιτήτριες να αραιώσουν μεταξύ τους και να μη συνεργάζονται. Στη

συνέχεια μοιραζόταν το ερωτηματολόγιο και δίδονταν οι κυριότερες οδηγίες συμπλήρωσης και προφορικά. Επίσης, τονιζόταν η ανωνυμία των ερωτηματολογίων και ότι αν υπάρχει οποιοδήποτε πρόβλημα κατανόησης μπορούσαν να ρωτήσουν τον ερευνητή. Τέλος, δινόταν προφορικά ένας σύντομος ορισμός του βιασμού έτσι όπως αυτός ορίστηκε στην παρούσα έρευνα.

Κάθε μια φοιτήτρια που τελείωνε με τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου έπρεπε να το ελέγξει για ακόμη μια φορά πριν το παραδώσει, για τυχών λάθη από απροσεξία. Μόλις τελείωνε και αυτός ο προληπτικός έλεγχος, οι φοιτήτριες τοποθετούσαν μόνες τους το ερωτηματολόγιο πάνω στην έδρα της αίθουσας, έτσι ώστε να μη δημιουργείται η υπόνοια ότι θα ελέγξουμε τις απαντήσεις τους σημαδεύοντας τα ερωτηματολόγιά τους. Επίσης, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι οι δύο τελευταίες φοιτήτριες που θα έμεναν στην αίθουσα, θα έπρεπε να φύγουν μαζί και να τοποθετήσουν τα ερωτηματολόγιά τους τυχαία ανάμεσα στα υπόλοιπα έτσι ώστε να είναι απολύτως βέβαιες ότι δε θα παραβιαστεί η ανωνυμία της έρευνας και να απαντήσουν ανεπηρέαστα στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου.

4.5.2. Οι δικαστικές αποφάσεις.

Προκειμένου να αποφύγουμε σφάλματα που σχετίζονται με την επιλογή του δείγματος, θελήσαμε να συγκεντρώσουμε στοιχεία από δικαστικές αποφάσεις βιασμού. Τα στοιχεία αυτά συλλέχθηκαν από το Αρχείο του Εφετείου της Αθήνας, όπου και φυλάσσονται όλες οι πρωτοβάθμιες, δευτεροβάθμιες και ακυρωτικές αποφάσεις των δικαστηρίων της ευρύτερης περιφέρειας του Εφετείου της Αθήνας. Η πρόσβαση στα στοιχεία αυτά έγινε κατόπιν γραπτής άδειας του Προϊστάμενου των υπηρεσιών του Εφετείου της Αθήνας, Αρεοπαγίτη Κων/νου Κωστόπουλου. Τα στοιχεία λήφθηκαν με φωτοτυπίες ολόκληρων των δικαστικών αποφάσεων.

Πέρα όμως από τις δικαστικές αποφάσεις βιασμού των Μ.Ο.Δ. της περιφέρειας του Εφετείου της Αθήνας, συλλέξαμε και τα αντίστοιχα βουλεύματα των παραπάνω

αποφάσεων. Τα βουλεύματα αυτά προέρχονταν, είτε από το συμβούλιο πλημμελειοδικών της Αθήνας, είτε από το αντίστοιχο συμβούλιο εφετών. Συνεπώς, υπήρξαν και αρκετές από τις δικαστικές αποφάσεις που δε συνοδεύονταν από τα βουλεύματά τους και αυτό γιατί είχαμε πρόσβαση μόνο στα βουλεύματα των συμβουλίων της Αθήνας. Ο λόγος συλλογής των βουλευμάτων ήταν πρώτα και κύρια η συλλογή στοιχείων αναφορικά με τις υποθέσεις βιασμού που παύει οριστικά η ποινική δίωξη του εγκλήματος, κατόπιν αιτήσεως του θύματος ενώπιον του δικαστηρίου. Οι αποφάσεις αυτού του τύπου των υποθέσεων δεν περιλαμβάνουν τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης και τα βουλεύματά τους κρίθηκαν απαραίτητα προκειμένου να μελετηθούν οι υποθέσεις αυτού του τύπου.

Για την καταγραφή των στοιχείων των δικαστικών αποφάσεων και των βουλευμάτων, λάβαμε στοιχεία από το κατηγορητήριο, καθώς και από τις καταθέσεις των μαρτύρων. Τα στοιχεία αυτά συγκεντρώθηκαν με μια μήτρα (τύπου ερωτηματολογίου) η οποία ήταν διαμορφωμένη στα πρότυπα του ερωτηματολογίου θυματολογικού περιεχομένου της έρευνας[49]. Πιο συγκεκριμένα, από τις δικαστικές αποφάσεις μπορέσαμε να πάρουμε στοιχεία που ανταποκρίνονται σε μερικές από τις κατηγορίες του έκτου και του ογδόου μέρους του ερωτηματολογίου. Ο λόγος που επιλέξαμε αυτού του τύπου τη συλλογή των στοιχείων είναι γιατί έτσι μπορεί να γίνει ενιαία ανάλυση των στοιχείων της έρευνας, καθώς και συγκρίσεις ανάμεσα στα επιμέρους υπό-δείγματα της έρευνας.

4.5.3. Οι σηματικές αναφορές.

Για την πλήρη διερεύνηση του αντικειμένου της μελέτης μας, κρίναμε σκόπιμο να χρησιμοποιήσουμε τα στοιχεία που αφορούν στις υποθέσεις βιασμού που αναφέρθηκαν στα αστυνομικά τμήματα της χώρας μας το έτος 1993. Τα στοιχεία αυτά συγκεντρώνονται

[49] Η μήτρα (τύπου ερωτηματολογίου) για τη συλλογή των στοιχείων των δικαστικών αποφάσεων και των βουλευμάτων παρουσιάζεται αναλυτικά στο παράρτημα IV.

στο τέλος κάθε ημερολογιακού έτους στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, σε ειδικό φάκελο που περιέχει τις υποθέσεις βιασμού ολόκληρου του έτους. Τα στοιχεία των υποθέσεων είναι καταγεγραμμένα με βάση έναν συγκεκριμένο τύπο εγγράφου το οποίο ονομάζεται σηματική αναφορά του εγκλήματος, συμπληρώνεται από τον αξιωματικό του αστυνομικού τμήματος στο οποίο γίνεται η αναφορά του εγκλήματος και αποστέλλεται με fax στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, όπου και αρχειοθετείται.

Οι σηματικές αναφορές των εγκλημάτων περιλαμβάνουν τα παρακάτω στοιχεία: i) ημερομηνία τέλεσης του εγκλήματος, ii) τόπος τέλεσης του εγκλήματος, iii) αστυνομικό τμήμα στο οποίο αναφέρθηκε το έγκλημα, iv) χαρακτηριστικά του εγκλήματος, v) στοιχεία ταυτότητας δράστη και θύματος (όνομα, επώνυμο, πατρώνυμο, μητρώνυμο, ηλικία, επάγγελμα, κατοικία), vi) αίτια εγκλήματος, vii) συνοπτική περιγραφή του τρόπου τέλεσης του εγκλήματος και τέλος, viii) υπηρεσιακές ενέργειες και λοιπές συμπληρωματικές πληροφορίες.

Τα στοιχεία των σηματικών αναφορών των εγκλημάτων βιασμού για το έτος 1993, λήφθηκαν κατόπιν αίτησής μας στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, η οποία έγινε δεκτή. Οι σηματικές αναφορές, οι οποίες ήσαν διαθέσιμες στο Υπουργείο, φωτοτυπήθηκαν αφού πρώτα καλύφθηκαν τα ονόματα και οι διευθύνσεις των δραστών και των θυμάτων. Αυτό έγινε για να προστατευθεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων στο έγκλημα, αλλά δε μας δημιούργησε κάποιο σοβαρό πρόβλημα, εκτός του ότι τις περισσότερες φορές δεν ήμασταν σε θέση να γνωρίζουμε τον τόπο κατοικίας των θυμάτων και των δραστών.

Τα στοιχεία από τις σηματικές αναφορές συγκεντρώθηκαν με μια μήτρα (τύπου ερωτηματολογίου) η οποία ήταν διαμορφωμένη στα πρότυπα του ερωτηματολογίου θυματολογικού περιεχομένου της έρευνας[50]. Πιο συγκεκριμένα, από τις σηματικές αναφορές μπορέσαμε να πάρουμε στοιχεία που ανταποκρίνονται σε μερικές από τις κατηγορίες του έκτου και του ογδόου μέρους του θυματολογικού ερωτηματολογίου της έρευνάς μας. Ο λόγος που επιλέξαμε αυτού του τύπου τη συλλογή των στοιχείων είναι ο ίδιος μ' αυτόν που αναφέρθηκε και για την περίπτωση των δικαστικών αποφάσεων.

---

[50] Η μήτρα (τύπου ερωτηματολογίου) για τη συλλογή των στοιχείων των σηματικών αναφορών παρουσιάζεται αναλυτικά στο παράρτημα IV και είναι η ίδια μ' αυτή που χρησιμοποιήθηκε και στις δικαστικές αποφάσεις.

4.6. Η σύνθεση και η επιλογή του δείγματος.

Σύμφωνα με τη Williams[51], ο μόνος τρόπος με τον οποίο θα μπορούσαμε να αποκαλύψουμε γιατί τα θύματα δεν αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, είναι να ρωτήσουμε τα ίδια τα θύματα. Όμως, στην περίπτωση αυτή γεννάται το πρόβλημα της σύνθεσης του δείγματος. Η μέθοδος που θα μπορούσε με μεγαλύτερη αξιοπιστία να δώσει απαντήσεις στο παραπάνω ερώτημα είναι η διεξαγωγή έρευνας θυματολογικού περιεχομένου.

Η αντιφατικότητα των αποτελεσμάτων των ερευνών που αφορούν στο έγκλημα του βιασμού, συχνά οφείλονται στον τρόπο επιλογής του δείγματος[52]. Οι μελέτες πάνω στο έγκλημα του βιασμό επιλέγουν τα υποκείμενα που συγκροτούν το δείγμα τους από διάφορες πηγές όπως, αστυνομικούς φακέλους, νοσοκομεία, ψυχιατρεία, δικαστήρια, κοινωνικές υπηρεσίες, πανεπιστήμια, κέντρα υποδοχής θυμάτων, καθώς και από το γενικό πληθυσμό. Κάθε μια από τις παραπάνω πηγές έχει τις δικές της αδυναμίες οι οποίες, τελικά, επηρεάζουν τα αποτελέσματα των ερευνών.

Οι μελέτες που περιλαμβάνουν περιπτώσεις βιασμών οι οποίες δεν έχουν αναφερθεί στην αστυνομία, διαφέρουν από τις μελέτες που βασίζονται σε υποθέσεις που έχουν αναφερθεί, σε σχέση με την πηγή άντλησης του δείγματος. Οι έρευνες αυτού του τύπου, συνήθως, αντλούν το δείγμα τους από το γενικό πληθυσμό ή από τον πληθυσμό κάποιου πανεπιστημίου, γεγονός που καθιστά δύσκολη τη συναγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το αν τα διαφορετικά αποτελέσματα των ερευνών οφείλονται στα διαφορετικά ποσοστά αναφοράς ή στην πηγή άντλησης του δείγματος.

---

[51] Williams (1984), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 93, σελ. 465.
[52] Katz και Mazur (1979), όπ. π., βλ. κεφ. β', σημ. 3, σελ. 17.

4.6.1. Το δείγμα της θυματολογικής έρευνας[53].

Το καλύτερο και το περισσότερο αξιόπιστο δείγμα μιας θυματολογικής έρευνας με αντικείμενο τους παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία, αναμφισβήτητα θα ήταν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του ενήλικου (άνω των δέκα-οκτώ ετών) γυναικείου πληθυσμού της Ελλάδας. Όμως, αντιλαμβάνεται κανείς ότι αυτή η δειγματοληπτική διαδικασία είναι χρονοβόρα, έχει ανάγκη από εξειδικευμένη ερευνητική ομάδα και συνεπώς είναι πολυδάπανη και απαγορευτική, τουλάχιστον στα πλαίσια μιας διδακτορικής διατριβής. Παρ' όλα αυτά, το αρχικό μας ερευνητικό πλάνο προέβλεπε αυτού του είδους το δείγμα, προϋποθέτοντας ότι θα καταφέρναμε να εξασφαλίσουμε κάποια χρηματοδότηση, γεγονός που τελικά αποδείχθηκε ανέφικτο.

Κατόπιν αυτών, το ερευνητικό μας πλάνο άλλαξε και προσανατολιστήκαμε στη λιγότερο δαπανηρή λύση της διεξαγωγής της θυματολογικής μας έρευνας σε φοιτήτριες των ελληνικών πανεπιστημίων. Οι φοιτήτριες αποτελούν ένα κομμάτι του πληθυσμού το οποίο, σύμφωνα με τις υποθέσεις της έρευνας, είναι πιθανότερο να ανταποκριθεί με ενδιαφέρον στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, γιατί είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένο στα κοινωνικά προβλήματα και γιατί είναι πιθανότερο να γνωρίζει τις δυσκολίες μιας έρευνας και το σημαντικό ρόλο του δείγματος στην ολοκλήρωση της. Προκειμένου να διεξάγουμε την έρευνά μας επιλέξαμε το Πάντειο Πανεπιστήμιο ως πηγή άντλησης του δείγματος, γιατί υποθέσαμε ότι θα είχαμε μεγαλύτερη πρόσβαση και διευκόλυνση στην εφαρμογή του ερευνητικού μας σχεδίου, καθώς και γιατί οι φοιτήτριες του συγκεκριμένου πανεπιστημίου θα πρέπει, λόγω της φύσης των σπουδών τους, να είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένες και συνεπώς η ανταπόκρισή τους θα είναι μεγαλύτερη.

Η καλύτερη επιλογή του δείγματος των φοιτητριών θα ήταν η τυχαία δειγματοληψία από το σύνολο των φοιτητριών του Παντείου Πανεπιστημίου. Όμως, για να γίνει αυτό θα

[53] Η σύνθεση του δείγματος των φοιτητριών της θυματολογικής έρευνας παρουσιάζεται αναλυτικά στο παράρτημα V.

έπρεπε να εξασφαλίζαμε από τις γραμματείες των επιμέρους τμημάτων του πανεπιστημίου αναλυτικές καταστάσεις με τα ονόματα και τις διευθύνσεις των φοιτητριών.

Αν επιλέγαμε αυτόν τον τρόπο συλλογής του δείγματος της έρευνας, θα αντιμετωπίζαμε τα παρακάτω υπαρκτά προβλήματα: i) οι καταστάσεις των φοιτητών δεν είναι πλήρεις και τις περισσότερες φορές δεν περιέχουν τη διεύθυνση κατοικίας και τηλέφωνο και αυτό συμβαίνει γιατί κατά το διάστημα της εγγραφής τους, πολλοί απ' αυτούς που κατάγονται από επαρχεία δεν έχουν ακόμη βρει μόνιμη κατοικία, ii) οι φοιτητές που έχουν δηλώσει μόνιμη κατοικία στο πρώτο έτος σπουδών, είναι πολύ πιθανό να έχουν αλλάξει διεύθυνση στα επόμενα ακαδημαϊκά έτη, iii) η τυχαία δειγματοληψία θα απαιτούσε εξειδικευμένη ερευνητική ομάδα συνεντευκτών, iv) το κόστος μιας τέτοιας έρευνας θα ήταν απαγορευτικό για μια διδακτορική διατριβή, v) οι φοιτήτριες του τυχαία επιλεγμένου δείγματος θα έπρεπε να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο στο σπίτι τους με την παρουσία του συνεντευκτή, γεγονός που θα τις έκανε διστακτικές στον να απαντήσουν ή στο να δώσουν ειλικρινείς απαντήσεις σ' ένα τόσο λεπτό ερευνητικό αντικείμενο, όπως είναι το έγκλημα του βιασμού και τέλος, vi) θα διαταρασσόταν η αρχή της ανωνυμίας των ερωτώμενων φοιτητριών, γεγονός που θα είχε σοβαρότατες συνέπειες στην αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, καταλήξαμε στην άποψη ότι το δείγμα της έρευνας θα πρέπει να αποτελείται από φοιτήτριες όλων των ετών και όλων των τμημάτων του Παντείου Πανεπιστημίου και ότι η συλλογή του θα πρέπει να γίνει με τη μέθοδο της επιτόπιας έρευνας μέσα στις διδακτικές αίθουσες. Τα βασικά πλεονεκτήματα αυτής της μεθόδου είναι τα ακόλουθα: i) υπάρχουν μεγαλύτερες πιθανότητες συμμετοχής των φοιτητριών στην έρευνα, λόγω της παρουσίας και της προτροπής του υπεύθυνου για το μάθημα καθηγητή, ii) αυξάνονται οι πιθανότητες ειλικρινών απαντήσεων και λήψης αξιόπιστων αποτελεσμάτων, iii) μειώνεται σημαντικά το κόστος της έρευνας και τέλος, iv) τα άτομα του δείγματος έχουν τη δυνατότητα να απευθύνονται στον ερευνητή για τις τυχών απορίες τους και συνεπώς μειώνεται το ποσοστό των αναπάντητων ερωτήσεων.

Από την άλλη μεριά, το κύριο μειονέκτημα αυτής της μεθόδου είναι ότι μπορεί να επηρεαστεί η ερευνητική διαδικασία από διάφορους εξωγενείς και απρόβλεπτους

παράγοντες όπως, για παράδειγμα, η περίπτωση που οι φοιτήτριες συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο σε κάποια διδακτική αίθουσα, στην οποία έχει μάθημα κάποιο άλλο τμήμα και συνεπώς οι φοιτήτριες δεν προλαβαίνουν να συμπληρώσουν απερίσπαστα το ερωτηματολόγιο της έρευνας. Τέτοιου είδους προβλήματα δεν αντιμετωπίσαμε αρκετά και όταν αυτά προέκυψαν καταφέραμε να τα ξεπεράσουμε χωρίς ιδιαίτερες απώλειες.

Το δείγμα της παρούσας έρευνας συγκροτήθηκε από 1.000 φοιτήτριες του Παντείου Πανεπιστημίου, από τις οποίες οι 456 (45,6%) φοιτούσαν στο πρώτο έτος, οι 239 (23,9%) στο δεύτερο, οι 170 (17%) στο τρίτο, οι 109 (10,9%) στο τέταρτο, ενώ οι υπόλοιπες 26 (2,6%) ήσαν μεταπτυχιακές φοιτήτριες του ίδιου πανεπιστημίου. Από τα παραπάνω στοιχεία βλέπουμε ότι όσο μεγαλώνει ο έτος σπουδών, τόσο μειώνεται η εκπροσώπηση των φοιτητριών στο δείγμα της έρευνας. Έτσι, βλέπουμε ότι περίπου το 50% του δείγματος συγκροτήθηκε από φοιτήτριες του πρώτου έτους, γεγονός που κάνει το δείγμα μας ακόμη ποιο μεροληπτικό. Η δυσανάλογη εκπροσώπηση των φοιτητριών των διαφόρων ετών δικαιολογείται από το γεγονός ότι στα πρώτα έτη σπουδών η συμμετοχή των φοιτητών στις παρακολουθήσεις των μαθημάτων είναι μαζικότερη, σε σύγκριση με τα τελευταία, καθώς και από το γεγονός ότι τα υποχρεωτικά μαθήματα που συγκεντρώνουν μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών, γίνονται λιγότερα στο τρίτο και το τέταρτο ακαδημαϊκό έτος.

Στο σημείο αυτό κρίνουμε σκόπιμο να δώσουμε μια σφαιρική εικόνα ολόκληρου του δείγματος των φοιτητριών, η οποία θα αφορά στα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά τους. Πρώτα απ' όλα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 1.000 φοιτητριών, οι 522 (52,2%) είχαν γεννηθεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 80 (8%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, οι 58 (5,8%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, οι 93 (9,3%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, 74 (7,4%) σε κάποια κωμόπολη, οι 93 (9,3%) σε κάποιο χωριό, οι 68 (6,8%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για τις υπόλοιπες 12 (1,2%) φοιτήτριες του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Επίσης, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 1.000 φοιτητριών, οι 510 (51%) δήλωσαν ότι η οικογένειά τους κατοικεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 85

(8,5%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, οι 60 (6%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, οι 92 (9,2%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, 84 (8,4%) σε κάποια κωμόπολη, οι 130 (13%) σε κάποιο χωριό, οι 28 (2,8%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για τις υπόλοιπες 11 (1,1%) φοιτήτριες του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Επιπλέον, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 1.000 φοιτητριών, οι 506 (50,6%) δήλωσαν ότι τα περισσότερα χρόνια της ζωής τους τα έζησαν σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 80 (8%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, οι 62 (6,2%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, οι 96 (9,6%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, 87 (8,7%) σε κάποια κωμόπολη, οι 129 (12,9%) σε κάποιο χωριό, οι 28 (2,8%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για τις υπόλοιπες 12 (1,2%) φοιτήτριες του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού του δείγματος, βρέθηκε ότι οι 967 (96,7%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ήσαν άγαμες, οι 15 (1,5%) ότι ήσαν έγγαμες, οι 3 (0,3%) ότι ζούσαν σε διάσταση με το σύζυγό τους, μία φοιτήτρια (0,1%) δήλωσε ότι ήταν διαζευγμένη, ενώ για τις υπόλοιπες 14 (1,4%) δεν υπήρξαν στοιχεία.

Η μικρότερη ηλικία που διαπιστώθηκε στο δείγμα ήταν η ηλικία των 17 ετών, ενώ η μεγαλύτερη τα 39 έτη, ενώ για 25 (2,5%) από τις φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία. Από τις υπόλοιπες 975 φοιτήτριες για τις οποίες έχουμε στοιχεία, στην ηλικιακή ομάδα των 17 έως 22 ετών περιλαμβάνεται το 92% των φοιτητριών του δείγματος, στην ηλικιακή ομάδα από 23 έως 29 έτη περιλαμβάνεται το 7,4%, ενώ το υπόλοιπο 0,6% περιλαμβάνεται στην ηλικιακή ομάδα από 30 έως 39 έτη.

Από την άλλη μεριά, οι 108 (10,8%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ήσαν εργαζόμενες, οι 876 (87,6%) ότι δεν ασκούσαν κάποια εργασία, ενώ για τις υπόλοιπες 16 (1,6%) δεν υπήρξαν στοιχεία. Από τις 108 φοιτήτριες που δήλωσαν ότι ήσαν εργαζόμενες, όταν ρωτήθηκαν σχετικά με το επάγγελμα που ασκούσαν, οι 17 απ' αυτές δεν έδωσαν καμιά απολύτως απάντηση. Από τις υπόλοιπες 91 εργαζόμενες φοιτήτριες που απάντησαν στην παραπάνω ερώτηση, οι 61 δήλωσαν ότι ήσαν υπάλληλοι του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 24 ότι ασκούσαν κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 17 ότι ήσαν

κατώτεροι υπάλληλοι του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι δύο ότι ήσαν εργάτριες και από μια φοιτήτρια δήλωσε ότι, είτε ήταν μικρέμπορος ή βιοτέχνης, είτε ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, είτε τέλος ότι ήταν ειδικευμένη τεχνίτης.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του πατέρα τους, οι 4 (0,4%) απάντησαν ότι δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο, οι 357 (35,7%) ότι έχει φοιτήσει ή ότι έχει τελειώσει το δημοτικό, οι 148 (14,8%) ότι έχει τελειώσει το γυμνάσιο, οι 179 (17,9%) ότι έχει τελειώσει το λύκειο, οι 104 (10,4%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή, οι 162 (16,2%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτατη σχολή, οι 33 (3,3%) ότι έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές, ενώ για τις υπόλοιπες 13 (1,3%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο της μητέρας τους, οι 8 (0,8%) απάντησαν ότι δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο, οι 435 (43,5%) ότι έχει φοιτήσει ή ότι έχει τελειώσει το δημοτικό, οι 119 (11,9%) ότι έχει τελειώσει το γυμνάσιο, οι 245 (24,5%) ότι έχει τελειώσει το λύκειο, οι 83 (8,3%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή, οι 91 (9,1%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτατη σχολή, οι 7 (0,7%) ότι έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές, ενώ για τις υπόλοιπες 12 (1,2%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Επιπλέον, βρέθηκε ότι οι 162 (16,2%) του συνόλου των φοιτητριών του δείγματος δήλωσαν ότι είχαν προσωπικά εισοδήματα. Οταν ρωτήθηκαν ποίο είναι το μηνιαίο προσωπικό τους εισόδημα, οι 127 απ΄ αυτές απάντησαν ότι ήταν κάτω των 100.000 δραχμών, δύο απάντησαν ότι ήταν από 300.000 έως 400.000 δρχ., άλλες τέσσερις ότι ήταν από 200.000 έως 300.000 δρχ., ενώ οι υπόλοιπες ότι ήταν από 100.000 έως 200.000 δρχ.

Στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα του πατέρα τους, οι 101 (10,1%) φοιτήτριες απάντησαν ότι ήταν έμπορος, βιομήχανος ή επιχειρηματίας, οι 68 (6,8%) ότι ήταν μικρέμπορος ή βιοτέχνης, οι 94 (9,4%) ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 99 (9,9%) ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 313 (31,3%) ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 21 (2,1%) ότι ήταν κατώτερος υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 114 (11,4%)

ότι ήταν ειδικευμένος τεχνίτης, οι 64 (6,4%) ότι ήταν εργάτης, οι 94 (9,4%) ότι ήταν αγρότης, κτηνοτρόφος ή ψαράς, ενώ για τις υπόλοιπες 32 (3,2%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα της μητέρας τους, οι 37 (3,7%) φοιτήτριες απάντησαν ότι ήταν έμπορος, βιομήχανος ή επιχειρηματίας, οι 25 (2,5%) ότι ήταν μικρέμπορος ή βιοτέχνης, οι 33 (3,3%) ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 21 (2,1%) ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 187 (18,7%) ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 21 (2,1%) ότι ήταν κατώτερος υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 13 (1,3%) ότι ήταν ειδικευμένη τεχνίτης, οι 35 (3,5%) ότι ήταν εργάτρια, οι 24 (2,4%) ότι ήταν αγρότης, κτηνοτρόφος ή ψαράς, οι 582 (58,2%) ότι ασχολούνται με τα οικιακά, ενώ για τις υπόλοιπες 22 (2,2%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Τέλος, όταν οι φοιτήτριες του δείγματος της έρευνας ρωτήθηκαν σχετικά με το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των γονέων τους, οι 35 (3,5%) απάντησαν ότι ήταν κάτω των 100.000 δραχμών, οι 152 (15,2%) ότι ήταν από 100.000 έως 200.000 δρχ., οι 238 (23,8%) ότι ήταν από 200.000 έως 300.000 δρχ., οι 159 (15,9%) ότι ήταν από 300.000 έως 400.000 δρχ., οι 118 (11,8%) ότι ήταν άνω των 500.000 δρχ., οι 111 (11,1%) από τις φοιτήτριες του δείγματος απάντησαν ότι δεν γνώριζαν το μηνιαίο εισόδημα των γονέων τους, ενώ για τις υπόλοιπες 16 (1,6%) δεν υπήρξαν στοιχεία.

Το παραπάνω δείγμα των φοιτητριών, φυσικά, δεν είναι αντιπροσωπευτικό των φοιτητριών του πανεπιστημίου, πόσο μάλλον του γενικού ενήλικου γυναικείου πληθυσμού της χώρας. Η παραπάνω παραδοχή αναγκαιότητας θα πρέπει όλους να μας καταστήσει προσεκτικούς στην ανάλυση και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της θυματολογικής μας έρευνας.

Πέρα από την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος, υποθέσαμε ότι το επόμενο μεγάλο μεθοδολογικό πρόβλημα που θα αντιμετωπίζαμε θα ήταν η αδυναμία της θυματολογικής μας έρευνας να συγκροτήσει ένα στατιστικά ικανοποιητικό υπό-δείγμα θυμάτων βιασμού που να έχουν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία. Το παραπάνω δείγμα θυμάτων είναι σημαντικό για την έρευνά μας γιατί θα αποτελέσει την ομάδα των

θυμάτων βιασμού που θα συγκριθεί με τα θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία και από αυτή τη σύγκριση θα προκύψουν οι διαφορές των δύο παραπάνω υπόδειγμάτων που θα μας οδηγήσουν στην αποκάλυψη των παραγόντων αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία.

4.6.2. Το δείγμα των δικαστικών αποφάσεων και των βουλευμάτων.

Το δείγμα των δικαστικών αποφάσεων αποτελείται από 312 δικαστικές αποφάσεις βιασμού των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων της ευρύτερη περιφέρειας του Εφετείου της Αθήνας[54]. Πιο συγκεκριμένα, το δείγμα της έρευνας είναι εξαντλητικό και περιλαμβάνει όλες τις υποθέσεις βιασμού που εκδικάστηκαν από το Μ.Ο.Δ. της Αθήνας για τα έτη 1980 έως 1993 (77 υποθέσεις), από το Μ.Ο.Δ. της Λαμίας για τα έτη 1980 έως 1991 (41 υποθέσεις), από το Μ.Ο.Δ. της Λεβαδιάς για τα έτη 1980 έως 1984 και 1986 έως 1989 (26 υποθέσεις), από το Μ.Ο.Δ. της Χαλκίδας για τα έτη 1980 έως 1990 (52 υποθέσεις), από το Μ.Ο.Δ. της Θήβας για τα έτη 1980 έως 1990 (40 υποθέσεις), από το Μ.Ο.Δ. του Καρπενησίου για τα έτη 1980 έως 1990 (33 υποθέσεις) και από το Μ.Ο.Δ. της Άμφισσας για τα έτη 1980 έως 1989 (43 υποθέσεις)[55].

Από το σύνολο των 312 δικαστικών αποφάσεων βιασμού που συγκροτούν το δείγμα της έρευνας, οι 132 (42,3%) ήσαν καταδικαστικές, οι 81 (25,9%) ήσαν αθωωτικές, ενώ στις υπόλοιπες 99 (31,8%) έπαυσε οριστικά η ποινική δίωξη κατόπιν αιτήσεως του θύματος για ψυχικό τραυματισμό από τη δημοσιότητα της δίκης. Από την άλλη μεριά, το δείγμα των βουλευμάτων της έρευνας αποτελείται από το σύνολο των βουλευμάτων των συμβουλίων

---

[54] Οι αριθμοί των δικαστικών αποφάσεων που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα παρουσιάζονται αναλυτικά στο παράρτημα VI. Πρέπει να τονιστεί ότι οι αποφάσεις που παρουσιάζονται στο παράρτημα VI είναι περισσότερες από 312, αυτό συμβαίνει γιατί περιλαμβάνονται και οι αριθμοί των αναβλητικών αποφάσεων, οι οποίοι όπως είναι λογικό έχουν αποκλειστεί από το τελικό δείγμα της έρευνας.

[55] Το σύνολο των δικαστικών αποφάσεων έχουν ληφθεί από το Αρχείου του Εφετείου της Αθήνας, όπου συγκεντρώνεται το σύνολο των απόφάσεων όλων των Μικτών Ορκωτων Δικαστηρίων της ευρύτερης περιφέρειας του Εφετείου της Αθήνας. Η απουσία των δικαστικών αποφάσεων κάποιων ετών δεν οφείλεται στον τρόπο συλλογής τους, αλλά σε γραφειοκρατικούς λόγους της υπηρεσίας των δικαστηρίων. Για παράδειγμα, ο τόμος με τις δικαστικές αποφάσεις του 1985 του Μ.Ο.Δ. της Λεβαδειάς είχε χαθεί.

πρωτοδικών και εφετών της Αθήνας, τα οποία σχετίζονται με τις δικαστικές αποφάσεις του δείγματος της έρευνας στις οποίες η ποινική δίωξη έπαυσε οριστικά κατόπιν αιτήσεως του θύματος[56].

Μολονότι το δείγμα των δικαστικών αποφάσεων είναι εξαντλητικό, παραμένει μεροληπτικό αναφορικά με τη χρησιμοποίησή του στη διερεύνηση των παραγόντων αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Από το σύνολο των υποθέσεων που αναφέρονται στην αστυνομία, μόνο ένα μικρό, μη-αντιπροσωπευτικό ποσοστό του συνόλου, φτάνει στο ακροατήριο. Στην περίπτωση που οι υποθέσεις αυτές ληφθούν ως αντιπροσωπευτικές των βιασμών που έχουν αναφερθεί στην αστυνομία, τότε έχουμε διαπράξει ένα σοβαρό μεθοδολογικό λάθος, γιατί οι υποθέσεις βιασμού που τελικά φτάνουν στο ακροατήριο δεν είναι αντιπροσωπευτικές του συνόλου αυτών που αναφέρονται στην αστυνομία.

Αντίθετα, υποθέτουμε ότι διαφέρουν κατά πολύ από τις υποθέσεις που αναφέρονται στην αστυνομία και παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που είναι και εκείνα που τις οδηγούν μέχρι το τέλος της ποινικής διαδικασίας. Το παραπάνω μεθοδολογικό πρόβλημα της συγκρότησης του δείγματος των θυμάτων βιασμού που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, προσπαθήσαμε να το λύσουμε συλλέγοντας στοιχεία από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, σχετικά με τις υποθέσεις βιασμού που αναφέρονται στην αστυνομία (σηματικές αναφορές).

4.6.3. Το δείγμα των σηματικών αναφορών.

Το δείγμα των σηματικών αναφορών της έρευνας αποτελείται από 230, από το σύνολο των 270, υποθέσεων βιασμού που αναφέρθηκαν στα αστυνομικά τμήματα ολόκληρης της χώρας το έτος 1993. Το βασικότερο πλεονέκτημα που παρουσιάζουν τα στοιχεία αυτού του τύπου είναι ότι αντιπροσωπεύουν επαρκώς, αλλά όχι τέλεια, το

[56] Οι αριθμοί των βουλευμάτων που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα παρουσιάζονται αναλυτικά στο παράρτημα VII.

σύνολο των υποθέσεων που αναφέρθηκαν στην αστυνομία και ότι αποτελούν αξιόπιστο δείγμα για τη συναγωγή έγκυρων συμπερασμάτων σχετικά με τους παράγοντες αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος.

Πέρα, όμως, από το παραπάνω καθοριστικό πλεονέκτημα, τα στοιχεία του δείγματος των σηματικών αναφορών παρουσιάζουν και αρκετά μειονεκτήματα. Το βασικό μειονέκτημα του δείγματος είναι ότι δεν είναι εξαντλητικό του συνόλου των υποθέσεων βιασμού που είχαν αναφερθεί στα αστυνομικά τμήματα της χώρας το έτος 1993. Από το δείγμα των σηματικών αναφορών λείπουν 40 υποθέσεις βιασμού, γεγονός που δημιουργεί αμφιβολίες για την αντιπροσωπευτικότητά του. Πρέπει, όμως, να τονίσουμε ότι το παραπάνω πρόβλημα δεν οφείλεται σε ερευνητικό λάθος, αλλά στη διαδικασία αρχειοθέτησης των σηματικών αναφορών από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, καθώς και σε γραφειοκρατικά υπηρεσιακά λάθη και παραλήψεις.

Ένα άλλο πρόβλημα που παρουσιάζεται στη συγκρότηση του δείγματος των σηματικών αναφορών του εγκλήματος του βιασμού, οφείλεται στα ελλιπή στοιχεία που παρουσιάζονται σε αρκετές από τις υποθέσεις του δείγματος. Έτσι, για παράδειγμα, παρατηρήσαμε ότι άλλες σηματικές αναφορές ήσαν πλήρεις και άλλες παρουσίαζαν σημαντικές ελλείψεις στοιχείων. Το πρόβλημα αυτό οφείλεται στον τρόπο με τον οποίο συμπληρώνονται τα έγγραφα αυτά από τους αξιωματικούς των αστυνομικών τμημάτων, στα οποία αναφέρθηκαν τα συγκεκριμένα εγκλήματα.

Όμως, παρ' όλα τα παραπάνω προβλήματα στη συγκρότηση του δείγματος των σηματικών αναφορών της έρευνας, πιστεύουμε ότι αυτό το δείγμα - σε συνδυασμό με το δείγμα των δικαστικών αποφάσεων βιασμού - αποτελούν αξιόπιστη πηγή πληροφοριών για τη διερεύνηση της διαδικασίας λήψης της απόφασης των θυμάτων βιασμού για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

4.7. Στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Η κύρια μέθοδος στατιστικής ανάλυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας αποφασίσθηκε να είναι η παρουσίαση των κατανομών συχνοτήτων των επιμέρους μεταβλητών, για καθ΄ ένα από τα έξι επιμέρους υπό-δείγματα που συγκροτούν το συνολικό αριθμό των υποθέσεων του πληθυσμού της έρευνας. Η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, που σκοπό της θα έχει τη συναγωγή συμπερασμάτων, θα στηριχθεί σε συγκρίσεις που θα γίνουν ανάμεσα στους πληθυσμούς που συγκροτούν τα έξι επιμέρους υπό-δείγματα της μελέτης μας. Οι συγκρίσεις αυτές έχουν ως κύριο σκοπό τους τον ακριβή προσδιορισμό των ομοιοτήτων και των διαφορών που παρουσιάζονται, αναφορικά με την ίδια μεταβλητή, στα διαφορετικά υπό-δείγματα της μελέτης μας.

Πιο συγκεκριμένα, τα έξι υπό-δείγματα της έρευνας συγκροτούνται από: i) τα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, ii) τα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, iii) τα 773 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, iv) τα 100 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, v) τα 230 θύματα βιασμού των σηματικών αναφορών και vi) τα 312 θύματα βιασμού των δικαστικών αποφάσεων.

Έτσι, αποφασίστηκε οι συγκρίσεις να γίνουν μεταξύ των υπό-δειγμάτων (i), (iii), (v) (vi) και των υπό-δειγμάτων (ii), (iv), Η πρώτη ομάδα των υπό-δειγμάτων αντιπροσωπεύει τις υποθέσεις βιασμού που αναφέρθηκαν ή θα αναφέρονταν στην αστυνομία, ενώ η δεύτερη τις υποθέσεις εκείνες που δεν αναφέρθηκαν ή δε θα αναφέρονταν σ' αυτήν. Η διαπίστωση διαφορών στις συχνότητες εμφάνισης των μεταβλητών της έρευνας στα επιμέρους υπό-δείγματα των δύο παραπάνω ομάδων, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ενδεικτική του ρόλου που παίζει η συγκεκριμένη μεταβλητή στην αναφορά ή μη-αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

Οι κυριότερες από τις μεταβλητές της έρευνας είναι οι παρακάτω: i) οι παραστάσεις για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, στο χειρισμό υποθέσεων βιασμού, ii) οι παραστάσεις για το βιαστή, iii) οι παραστάσεις για το έγκλημα του βιασμού, iv) η ομοιότητα των παραπάνω παραστάσεων με το πραγματικό περιστατικό, v) οι παραστάσεις για το ενδεχόμενο της κοινωνικής απόρριψης, vi) οι παραστάσεις για τον έξω-ποινικό συμβιβασμό του θύματος με το δράστη, vii) τα χαρακτηριστικά του πραγματικού βιασμού, viii) τα χαρακτηριστικά του πραγματικού βιαστή, ix) η κοινωνική επιρροή στην απόφαση του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία, x) η συναισθηματική κατάσταση των θυμάτων (ταπείνωσης, οργής, αηδίας, ενοχής, κατάθλιψης και ανακούφισης που είναι ζωντανά), αμέσως μετά το έγκλημα, xi) ο φόβος του θύματος για την αντεκδίκηση του δράστη, xii) ο έξω-ποινικός συμβιβασμός του θύματος με το δράστη και xiii) τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των θυμάτων. Τέλος, Θα παρουσιαστούν οι λόγοι αναφοράς και μη-αναφοράς που δόθηκαν από τα ίδια τα θύματα ή τα υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας.

Συγκρίσεις όλων των μεταβλητών μπορούν να γίνουν μόνο στα δύο πρώτα υπό-δείγματα, τα οποία περιλαμβάνουν τα πραγματικά θύματα βιασμού της θυματολογικής έρευνας. Αναφορικά με τα υπό-δείγματα των υποτιθέμενων θυμάτων, συγκρίσεις μπορούν να γίνουν σε όλες τις μεταβλητές της έρευνας, εκτός των (vii), (viii), (ix), (x), (xi) και (xii). Τέλος, αναφορικά με τις υποθέσεις βιασμού των σηματικών αναφορών της αστυνομίας και των δικαστικών αποφάσεων, συγκρίσεις μπορούν να γίνουν μόνο για τις μεταβλητές που αφορούν στα χαρακτηριστικά του πραγματικού βιασμού, στα χαρακτηριστικά του πραγματικού βιαστή και στα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του θύματος[57], γιατί δεν είναι δυνατό να υπάρχουν στοιχεία για τις υπόλοιπες μεταβλητές της έρευνας.

[57] Αλλά και σ' αυτές τις μεταβλητές υπάρχουν μερικές ελλείψεις στοιχείων στις σηματικές αναφορές της αστυνομίας και στις δικαστικές αποφάσεις βιασμού.

4.8. Συμπεράσματα.

Η διερεύνηση του φαινομένου της αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία και ποιο συγκεκριμένα του εγκλήματος του βιασμού, παρουσιάζει αρκετές μεθοδολογικές παγίδες, τόσο σχετικά με τη συγκρότηση του δείγματος της έρευνας, όσο και με την επιλογή των μεθοδολογικών τεχνικών προσέγγισης του αντικειμένου. Το έγκλημα του βιασμού, όπως έχει αναφερθεί και παραπάνω, παρουσιάζει πολλές ιδιαιτερότητες λόγω του ότι σχετίζεται με την σεξουαλική σφαίρα της ζωής του ατόμου και γι' αυτό το λόγο αποτελεί ακόμη και σήμερα ταμπού. Το παραπάνω αποτέλεσε για εμάς πραγματική πρόκληση για την επιλογή του συγκεκριμένου εγκλήματος ως παραδείγματος εξήγησης της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Οι βασικοί στόχοι της έρευνας είναι να προτείνει ένα μοντέλο ερμηνείας της παραπάνω διαδικασίας, να καταδείξει τις ιδιαιτερότητες της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού, σε σχέση με τα υπόλοιπα ποινικά αδικήματα, να εξηγήσει τη διαδικασία τροφοδότησης του ποινικού συστήματος με το αναγκαίο για τη λειτουργία του «προϊόν», να αποκαλύψει το ρόλο του θύματος στην ενεργοποίηση των φορέων του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος και τέλος, να προτείνει ένα σχέδιο χάραξης πολιτικής στον τομέα της αύξησης των ποσοστών αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού.

Για την εμπειρική διερεύνηση του αντικειμένου της έρευνας αντλήσαμε στοιχεία από τρεις διαφορετικές πηγές. Πιο συγκεκριμένα, συλλέξαμε στοιχεία με ερωτηματολόγιο θυματολογικού περιεχομένου το οποίο απευθύνθηκε σε φοιτήτριες. Επιπλέον, αντλήσαμε στοιχεία από ένα δείγμα δικαστικών αποφάσεων βιασμού των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων της ευρύτερη περιφέρειας του Εφετείου της Αθήνας, καθώς και από σηματικές αναφορές της αστυνομίας, οι οποίες αντιπροσωπεύουν τις υποθέσεις βιασμού που αναφέρθηκαν σε όλα τα αστυνομικά τμήματα της χώρας το έτος 1993.

Παρά τα όποια προβλήματα που παρουσιάζουν τα τρία παραπάνω υπό-δείγματα της έρευνας - προβλήματα που λόγοι αναγκαιότητας τα επέβαλαν - πιστεύουμε ότι το

συνολικό δείγμα της έρευνάς μας είναι ικανό να παράγει έγκυρα και στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα, έτσι ώστε να μπορέσουμε να σκιαγραφήσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα του αντικειμένου που εξετάζουμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.

5.0 Εισαγωγή.

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε αναλυτικά τα εμπειρικά δεδομένα της έρευνάς μας, προκειμένου να υποστηρίξουμε τις υποθέσεις μας. Προκειμένου να επιτύχουμε τον παραπάνω στόχο μας, κατ' αρχήν θα χωρίσουμε το συνολικό δείγμα των 1.000 φοιτητριών της θυματολογικής μας έρευνας σε δύο επιμέρους υπό-δείγματα: i) τις φοιτήτριες που δήλωσαν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού και ii) τις φοιτήτριες που δεν δήλωσαν ότι είχαν μια τέτοιου τύπου εμπειρία (βλ. παρ. 5.1.1.). Στη συνέχεια θα παρουσιάσουμε τη φαινομενολογία της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού, όπως αυτή παρουσιάστηκε στο δείγμα της θυματολογικής μας έρευνας, στο δείγμα των σηματικών αναφορών και στο δείγμα των δικαστικών αποφάσεων (βλ. παρ. 5.1.2.).

Προκειμένου να διερευνήσουμε τους παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, στο επόμενο στάδιο θα προχωρήσουμε σε μεγαλύτερη εξειδίκευση των υπό-δειγμάτων της έρευνας και θα εφαρμόσουμε τις στατιστικές αναλύσεις μας, οι οποίες αφορούν σε όλες τις μεταβλητές τις έρευνας, σε καθ' ένα από τα παρακάτω υπό-δείγματα: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που

ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, iii) στα 773 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, iv) στα 100 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, v) στις 230 υποθέσεις βιασμού των σηματικών αναφορών της αστυνομίας και vi) στις 312 υποθέσεις βιασμού των δικαστικών αποφάσεων (βλ. παρ. 5.2.).

Τέλος, θα παρουσιάσουμε τους λόγους αναφοράς και μη-αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία, έτσι όπως αυτοί δόθηκαν από τα πραγματικά και τα υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας (βλ. παρ. 5.3.).

5.1. Η φαινομενολογία του βιασμού και της αναφοράς του στην αστυνομία.

Από το σύνολο των 1.000 ερωτηματολογίων που διανείμαμε στις φοιτήτριες, λάβαμε 762 (76,2%) πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια, 234 (23,4%) ελλιπώς συμπληρωμένα και 4 (0,4%) εντελώς ασυμπλήρωτα. Για να χαρακτηριστεί ένα ερωτηματολόγιο ως ελλιπώς συμπληρωμένο, αρκούσε να μην είχε απαντηθεί έστω και μία από τις ερωτήσεις οι οποίες απευθύνονταν στη συγκεκριμένη φοιτήτρια του δείγματος.

Από τα αποτελέσματα της θυματολογικής μας έρευνας, βρέθηκαν 116 (11,6%) φοιτήτριες οι οποίες είχαν πέσει θύματα απόπειρας ή τετελεσμένου βιασμού, 880 (88%) φοιτήτριες οι οποίες δεν είχαν τέτοια εμπειρία, ενώ για τις υπόλοιπες 4 (0,4%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία[1].

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστεί μια πρώτη εικόνα το εγκλήματος του βιασμού και της αναφοράς του στην αστυνομία, έτσι όπως αυτή καταγράφηκε από τα αποτελέσματα της θυματολογικής μας έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, η παρουσίαση των πρώτων αποτελεσμάτων της θυματολογικής μας έρευνας θα γίνει με βάση το διαχωρισμό του συνολικού δείγματος της έρευνας σε δύο επιμέρους υπό-δείγματα: i) το υπό-δείγμα

[1] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 49.

των φοιτητριών που δήλωσαν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού και ii) το υπό-δείγμα των φοιτητριών που δεν είχαν, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους, τέτοιου είδους εμπειρία.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών της έρευνας που αφορούν στα 116 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας. Ο σκοπός αυτής της παρουσίασης εξυπηρετεί την ανάγκη για σύγκριση του υπό-δείγματος των θυμάτων της έρευνας, με το υπό-δείγμα των φοιτητριών που δήλωσαν ότι δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού. Επίσης, στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστεί η φαινομενολογία της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία, όσον αφορά: i) στα 116 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, ii) στις 880 φοιτήτριες της θυματολογικής μας έρευνας, οι οποίες δήλωσαν πως δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού, iii) στις 230 υποθέσεις βιασμού των σηματικών αναφορών της αστυνομίας και iv) στις 312 υποθέσεις βιασμού των δικαστικών αποφάσεων.

5.1.1. Περιγραφή και φαινομενολογία του βιασμού.

Από τα εμπειρικά στοιχεία της θυματολογικής μας έρευνας προκύπτει ένας μεγάλος αριθμός θυμάτων βιασμού (11,6%), που επιβεβαιώνει την υπόθεσή μας ότι τα επίσημα στατιστικά στοιχεία απεικονίζουν μόνο ένα ελάχιστο ποσοστό των βιασμών που διαπράττονται στην πραγματικότητα. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι από το συνολικό αριθμών των βιασμών η μεγαλύτερη πλειοψηφία (82,7%) καλύπτεται από απόπειρες και από τετελεσμένους βιασμούς που περιλαμβάνουν μόνο την επιχείρηση ασελγών πράξεων εναντίον του θύματος. Μόνο μια μικρή μειοψηφία του συνόλου των βιασμών της έρευνάς μας, βρέθηκε να περιέχει κάποιου τύπου βίαιη συνουσία (π.χ. φύση, παρά φύση ή στοματική συνουσία).

Η παραπάνω εικόνα της φαινομενολογίας του βιασμού είναι σύμφωνη με το σύγχρονο νομικό ορισμό του συγκεκριμένου εγκλήματος, έτσι όπως αυτό ορίζεται από το άρθρο 336 Π.Κ., μετά την αναθεώρηση και τη διεύρυνσή του, που έγινε με το νόμο 1419/1984. Επίσης, τα παραπάνω στοιχεία καταρρίπτουν το μύθο σύμφωνα με τον οποίο η

μεγάλη πλειοψηφία των διαπραττόμενων βιασμών είναι τετελεσμένα εγκλήματα και περιλαμβάνουν εξώγαμη και παρά τη θέληση του θύματος κατά φύση συνουσία.

Η συντριπτική πλειοψηφία των βιασμών βρέθηκε να διαπράττονται από ένα δράστη, ενώ ο βιαστής μπορεί να είναι από ανήλικος έως και πολύ ηλικιωμένος, με μεγαλύτερο ποσοστό (53,4%) αυτό της ηλικιακής ομάδας των νεαρών ατόμων (18 έως 30 ετών). Επίσης, από τα στοιχεία της έρευνας καταρρίφθηκαν οι μύθοι σύμφωνα με τους οποίους οι βιαστές ανήκουν σε κάποια φυλετική ή εθνική μειονότητα, ανήκουν στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, είναι άγαμοι, άνεργοι, χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και είναι απολύτως άγνωστοι με τα θύματά τους.

Τα αποτελέσματα της θυματολογικής μας έρευνας κατέρριψαν ακόμη τους μύθους σύμφωνα με τους οποίους η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών λαμβάνουν χώρα σε δημόσιες και ερημικές τοποθεσίες, τα θύματα δέχονται απειλές κατά της ζωής τους προκειμένου να ενδώσουν στις επιθυμίες των βιαστών τους, τα θύματα απειλούνται με κάποιο όπλο από το δράστη, καθώς και ο μύθος ότι η μεγάλη πλειοψηφία των θυμάτων υφίστανται σοβαρό σωματικό τραυματισμό κατά τη διάρκεια του βιασμού τους.

Επιπλέον, βρέθηκε ότι το σύνολο σχεδόν των θυμάτων της έρευνας βίωναν έντονα συναισθήματα ταπείνωσης, οργής, αηδίας, κατάθλιψης και ανακούφισης που βρίσκονταν στη ζωή. Τα παραπάνω ερευνητικά δεδομένα επιβεβαιώνουν την υπόθεση μας ότι το έγκλημα του βιασμού έχει ως κυριότερη συνέπεια τον έντονο και πολλές φορές χρόνιο τραυματισμό του θύματος. Η σοβαρότερη μορφή τραυματισμού του θύματος βιασμού είναι ο ψυχολογικός και συναισθηματικός τραυματισμός του. Σύμφωνα με τον Καθηγητή Μαγγανά[2] οι έντονες ψυχολογικές συνέπειες του βιασμού στο θύμα, είναι αποτέλεσμα της ιδεολογικής φόρτισης και επικέντρωσης του συγκεκριμένου ποινικού αδικήματος στη σεξουαλική σφαίρα της προσωπικής ζωής του θύματος. Σύμφωνα πάντα με την άποψη του Καθηγητή Μαγγανά[3], ο Έλληνας ποινικός νομοθέτης πρέπει να αποφορτίσει ιδεολογικά το έγκλημα του βιασμού κατατάσσοντάς το στα εγκλήματα των σωματικών βλαβών και

[2] Μαγγανάς (υπό δημοσίευση), όπ. π, βλ. κεφ. γ', σημ. 486.
[3] Μαγγανάς (υπό δημοσίευση), όπ. π, βλ. κεφ. γ', σημ. 486.

διατηρώντας τη φύση του ως εγκλήματος κατά της γενετήσιας ελευθερίας, όπως άλλωστε έχει γίνει, από το 1983, στον Καναδά.

Εντυπωσιακό και άκρως αποκαλυπτικό της συναισθηματικής κατάστασης του θύματος βιασμού αμέσως μετά τη διάπραξη του εγκλήματος, είναι το αποτέλεσμα της έρευνάς μας που έδειξε ότι περίπου το 60% του συνόλου των θυμάτων βιώνουν συναισθήματα ενοχής για την επίθεση που δέχθηκαν. Το παραπάνω αποτέλεσμα, αν συνδυαστεί με το 35,3% του συνόλου των θυμάτων της έρευνας που δήλωσαν ότι θα μπορούσαν να είχαν αποφύγει το βιασμό τους αν είχαν συμπεριφερθεί διαφορετικά, μας οδηγεί στο προφανές συμπέρασμα ότι η μεγάλη πλειοψηφία των θυμάτων βιασμού αυτό-ενοχοποιούνται για τη διάπραξη του εγκλήματος. Η διαδικασία αυτό-ενοχοποίησης των θυμάτων βιασμού έχει σημαντικές συνέπειες στην επίταση και στη δυσκολία υπέρβασης της ψυχολογικής διάλυσης που βιώνουν και στη διατήρηση των μεγάλων ποσοστών μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία. Η ενοχοποίηση του εαυτού σημαίνει μερική ή ολοκληρωτική από-ενοχοποίηση του δράστη, γεγονός που και στις δύο περιπτώσεις οδηγεί σχεδόν πάντοτε στη μη-αναφορά του συγκεκριμένου εγκλήματος στην αστυνομία.

Οσον αφορά στα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της θυματολογικής μας έρευνας, βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού παρουσιάζουν μεγαλύτερα ποσοστά καταγωγής από ημιαστικές και αγροτικές περιοχές, σε σχέση με τις φοιτήτριες που δήλωσαν πως δεν είχαν κάποια τέτοιου είδους εμπειρία, καθώς και μικρότερα ποσοστά καταγωγής από κάποια χώρα του εξωτερικού. Επίσης, το δείγμα των θυμάτων βρέθηκε να παρουσιάζει ελαφρώς μεγαλύτερα ποσοστά παντρεμένων φοιτητριών, γεγονός που μπορεί να οφείλεται στο ότι οι έγγαμες φοιτήτριες του πληθυσμού της έρευνας ήσαν ηλικιακά μεγαλύτερες, σε σχέση με τις άγαμες και σύμφωνα με την υπόθεσή μας όσο αυξάνεται η ηλικία του ατόμου, τόσο αυξάνονται και οι πιθανότητες να έχει υποστεί κάποια θυματοποίηση βιασμού, λόγω της παράτασης του χρόνου έκθεσής του στο συγκεκριμένο κίνδυνο.

Το δείγμα των θυμάτων βρέθηκε να παρουσιάζει σημαντικά μεγαλύτερα ποσοστά εργαζόμενων φοιτητριών, σε σχέση με τις φοιτήτριες που δήλωσαν ότι δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού, γεγονός που μπορεί να οφείλεται στο ότι οι εργαζόμενες γυναίκες

είναι περισσότερο ευάλωτες στο έγκλημα του βιασμού, λόγω της έκθεσής τους σ' έναν επιπρόσθετο κίνδυνο θυματοποίησης. Έτσι, σύμφωνα με την υπόθεση της έρευνάς μας, οι φοιτήτριες που πέρα των υποχρεώσεών τους στο πανεπιστήμιο, έχουν και επιπρόσθετες υποχρεώσεις στο χώρο της εργασίας τους, εκτίθενται σε περισσότερους κινδύνους θυματοποίησης βιασμού και αυτό γιατί οι αυξημένες κοινωνικές τους υποχρεώσεις αυξάνουν τον κύκλο των ενδεχόμενων βιαστών τους.

Μια άλλη διαφορά, που παρατηρήθηκε ανάμεσα στο δείγμα των θυμάτων και στις υπόλοιπες φοιτήτριες του πληθυσμού της θυματολογικής μας έρευνας, είναι ότι το εκπαιδευτικό επίπεδο του πατέρα και της μητέρας του πληθυσμού των θυμάτων της έρευνας παρατηρήθηκε να είναι ελαφρώς υψηλότερο, σε σχέση με το αντίστοιχο των υπόλοιπων φοιτητριών. Αναφορικά με την επαγγελματική θέση του πατέρα και της μητέρας των φοιτητριών των δύο παραπάνω υπό-δειγμάτων της έρευνας, καθώς και αναφορικά με το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα, δε βρέθηκε να υπάρχουν αξιοσημείωτες διαφορές.

Η παραπάνω διαφοροποίηση των ποσοστών μπορεί να δικαιολογηθεί με βάση την υπόθεση ότι τα θύματα που κατάγονται από οικογένειες με αυξημένο πολιτισμικό και εκπαιδευτικό κεφάλαιο, είναι πιθανότερο να δεχθούν να μιλήσουν για την εμπειρία τους, σε σχέση με τα θύματα που το οικογενειακό τους εκπαιδευτικό επίπεδο είναι ιδιαίτερα χαμηλό.

Η παραπάνω υπόθεση στηρίζεται στη θεωρητική μας κατασκευή, σύμφωνα με την οποία τα θύματα της τελευταίας κατηγορίας είναι περισσότερο προσκολλημένα στην ευρέως διαδεδομένη μυθολογία του βιασμού, βιώνουν έντονες προκαταλήψεις αναφορικά με το συγκεκριμένο έγκλημα και θεωρούν ταμπού και συνεπώς έξω από κάθε συζήτηση, κάθε τι που σχετίζεται με τη σεξουαλική σφαίρα της ιδιωτικής τους ζωής. Αν η παραπάνω θεωρητική κατασκευή περιέχει κάποια ψήγματα αλήθειας, τότε είναι αναμενόμενο αρκετές από τις φοιτήτριες να μην έχουν αναφέρει το βιασμό τους στην έρευνά μας και τα θύματα αυτά να ανήκουν στην πλειοψηφία τους στην ομάδα των θυμάτων με χαμηλό εκπαιδευτικό οικογενειακό επίπεδο.

Η σύγκριση των παραστάσεων των φοιτητριών, που συγκροτούν τα δύο παραπάνω υπό-δείγματα της έρευνας, για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας στο χειρισμό υποθέσεων βιασμού, έφερε στο φως ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας παρουσίασαν ένα σημαντικά υψηλότερο ποσοστό αρνητικών παραστάσεων απέναντι στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, σε σχέση με τις φοιτήτριες που δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού. Επίσης, βρέθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητριών και των δύο υπό-δειγμάτων της έρευνας, δήλωσαν ότι τις παραστάσεις τους για την αστυνομία τις είχαν αντλήσει από προσωπικές εμπειρίες και από εμπειρίες συγγενών και φίλων, οι οποίες αποτελούν και τις περισσότερο αξιόπιστες πηγές άντλησης παραστάσεων[4].

Το παραπάνω εύρημα μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η εμπειρία του βιασμού οδηγεί το θύμα να εξετάσει τις εναλλακτικές λύσεις που του παρουσιάζονται, μία από τις οποίες είναι και η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Η διανοητική λειτουργία υπολογισμού των κερδών και των ζημιών μιας τέτοιας πρακτικής, οι επιρροές που δέχεται από τα άτομα του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος υπό τη μορφή συμβουλών, γνωμών, απόψεων και προτροπών, καθώς και η ενεργοποίηση των αποθηκευμένων γνώσεων και παραστάσεων σχετικά με την αστυνομία, μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση αρνητικής στάση απέναντι στον τρόπο που η αστυνομία χειρίζεται τις υποθέσεις βιασμού. Οι αρνητικές παραστάσεις των 7 θυμάτων της έρευνας που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, μπορεί να έχουν διαμορφωθεί και από την ίδια τη επαφή τους μαζί της.

Από την άλλη μεριά, η σύγκριση των παραστάσεων των φοιτητριών, που συγκροτούν τα δύο παραπάνω υπό-δείγματα της έρευνας, για το βιαστή και για το έγκλημα του βιασμού, έδειξε πως οι παραστάσεις τόσο των θυμάτων, όσο και των φοιτητριών που δεν είχαν εμπειρία βιασμού, είναι σε γενικές γραμμές αντίστοιχες. Το παραπάνω ερευνητικό αποτέλεσμα μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τόσο τα θύματα, όσο και τα άτομα

[4] Η αξιοπιστία στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει την έννοια του κατά πόσο το άτομο θα βασιστεί στις συγκεκριμένες παραστάσεις προκειμένου να πάρει αποφάσεις.

του ευρύτερου πληθυσμού των φοιτητριών, μοιράζονται τις ίδιες παραστάσεις, αναπαράγουν παρόμοιες μυθολογίες και ασπάζονται αντίστοιχες δοξασίες, αναφορικά με το έγκλημα και το δράστη του βιασμού.

Αυτού του τύπου τα ευρέως διαδεδομένα στερεότυπα, αναπαράγουν μια μυθοπλαστική ιδεολογία παραμόρφωσης της πραγματικής εικόνας του εγκλήματος του βιασμού, τροφοδοτούν επιλεκτικά το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης από το αστυνομικό έως και το σωφρονιστικό του στάδιο, αποθαρρύνουν την αναφορά των περισσοτέρων βιασμών στην αστυνομία, ενοχοποιούν το θύμα του βιασμού και συντελούν καθοριστικά στην ατιμωρησία της συντριπτικής πλειοψηφίας των βιασμών και των δραστών τους.

Η σύγκριση των παραστάσεων των φοιτητριών, που συγκροτούν τα δύο υπόδειγματα της έρευνας, αναφορικά με μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη του θύματος, λόγω της δημοσιοποίησης του εγκλήματος, έδειξε ότι τα θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας παρουσίασαν υψηλότερο ποσοστό θετικών παραστάσεων απέναντι στο ενδεχόμενο κοινωνικής απόρριψης, σε σχέση με τις φοιτήτριες που δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα της έρευνάς μας πίστευαν σε μεγαλύτερο ποσοστό ότι το θύμα βιασμού ενδέχεται να απορριφθεί κοινωνικά σε περίπτωση που ο βιασμός του γίνει ευρύτερα γνωστός, σε σύγκριση με τις φοιτήτριες που δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού. Το παραπάνω ερευνητικό αποτέλεσμα μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η εμπειρία του βιασμού, καθώς και η συνακόλουθη αρνητική αντιμετώπιση του θύματος από τη συνολική κοινωνία, επιδρούν καθοριστικά στη διαμόρφωση των παραστάσεων των θυμάτων απέναντι στο ενδεχόμενο της κοινωνικής απόρριψης του θύματος.

5.1.2. Περιγραφή και φαινομενολογία της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Από το σύνολο των 116 θυμάτων βιασμού της έρευνάς μας, βρέθηκε ότι τα 7 (6%) θύματα είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 102 (88%) δεν είχαν προβεί στην παραπάνω ενέργεια, ενώ για τα υπόλοιπα 7 (6%) θύματα της έρευνας δεν υπήρξαν στοιχεία[5].

Διάγραμμα 1: Αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

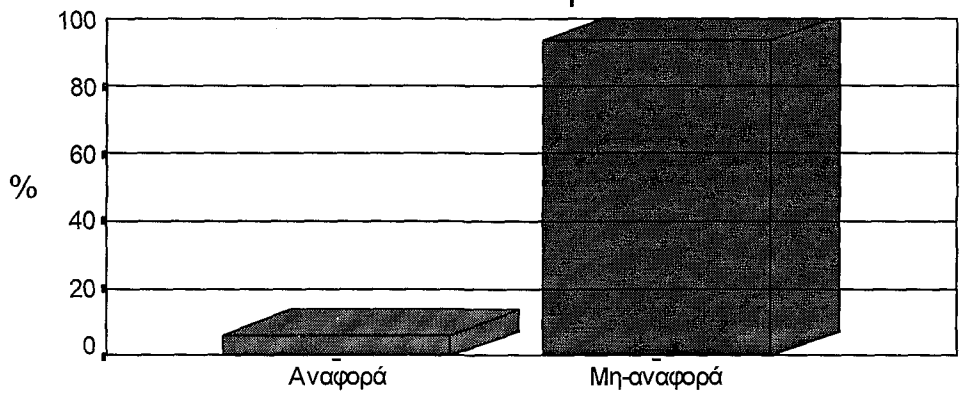

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.
Θύματα βιασμού της θυματολογικής έρευνας.

Από τους 7 βιασμούς της έρευνάς μας που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, βρέθηκε ότι οι 4 (57,1%) είχαν αναφερθεί στην αστυνομία από το ίδιο το θύμα, δύο (28,6%) είχαν αναφερθεί από τους γονείς του θύματος, ενώ για μία (14,3%) από τις παραπάνω υποθέσεις βιασμού δεν υπήρξαν στοιχεία[6].

Όταν τα 7 παραπάνω θύματα, που ο βιασμός τους αναφέρθηκε στην αστυνομία με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, ρωτήθηκαν αν θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία στην περίπτωση που ο βιαστής τους ήταν πρόθυμος να ικανοποιήσει όλες τις απαιτήσεις τους (π.χ. χρηματική αποζημίωση, ηθική αποκατάσταση, κ.λπ.), τα 5 (71,4%) θύματα απάντησαν θετικά, ενώ τα υπόλοιπα 2 (28,6%) θύματα απάντησαν αρνητικά[7]. Επίσης, όταν τα 7 παραπάνω θύματα, που ο βιασμός τους αναφέρθηκε στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν η

[5] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 99.
[6] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 100.
[7] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 102.

υπόθεσή τους έφτασε στο ακροατήριο, ένα (14,3%) θύμα απάντησε θετικά, ενώ τα υπόλοιπα 6 (85,7%) θύματα απάντησαν αρνητικά[8] .

Τέλος, όταν το σύνολο των 116 θυμάτων της θυματολογικής μας έρευνας ρωτήθηκαν υποθετικά αν θα ανέφεραν στην αστυνομία έναν υποτιθέμενο βιασμό τους που θα μπορούσε ενδεχομένως να τους συμβεί στο μέλλον, τα 78 (67,2%) θύματα της έρευνας απάντησαν θετικά, τα 18 (15,5%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τα υπόλοιπα 20 (17,3%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[9] .

Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι από τις 880 φοιτήτριες που δήλωσαν ότι δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού, οι 220 (25%) θα ανέφεραν στη μητέρα τους έναν υποτιθέμενο βιασμό τους, μία (0,1%) φοιτήτρια δήλωσε ότι θα ανέφερε τον υποτιθέμενο βιασμό της στον πατέρα της, οι 555 (63,1%) δήλωσαν ότι θα τον ανέφεραν και στους δύο γονείς τους, οι 96 (10,9%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι δεν θα τον ανέφεραν σε κανέναν από τους δύο γονείς, ενώ για τις υπόλοιπες 8 (0,9%) φοιτήτριες του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία[10] .

Επίσης, βρέθηκε ότι από τις 880 φοιτήτριες που δήλωσαν ότι δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού, οι 701 (79,7%) θα ανέφεραν σε κάποιο φίλο ή φίλη τους έναν υποτιθέμενο βιασμό τους, οι 171 (19,4%) δε θα τον ανέφεραν, ενώ για τις υπόλοιπες 8 (0,9%) φοιτήτριες του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία[11] .

Διάγραμμα 2: Η αναφορά των υποτιθέμενων βιασμών στους φίλους.

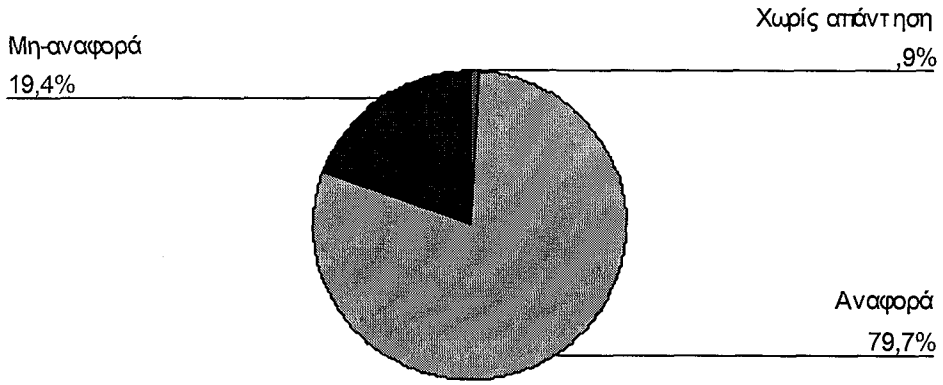

Για όλες τις φοιτήτριες που δεν είχαν εμπειρία βιασμού.

[8] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 103.
[9] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 105.
[10] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 106.
[11] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 107.

Οταν οι 880 φοιτήτριες που δήλωσαν ότι δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού, ρωτήθηκαν αν θα ζητούσαν συμβουλές από κάποια άτομα σχετικά με τον τρόπο που θα έπρεπε να αντιμετωπίσουν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους, οι 737 (83,7%) απάντησαν θετικά, οι 136 (15,5%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τις υπόλοιπες 7 (0,8%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία[12] . Οταν τα παραπάνω 737 υποτιθέμενα θύματα βιασμού ρωτήθηκαν σχετικά με το κατά πόσο καθοριστικές πιστεύουν ότι μπορεί να είναι οι συμβουλές των άλλων στη διαμόρφωση της απόφασής τους για αναφορά του υποτιθέμενου βιασμού τους στην αστυνομία, οι 222 (30,2%) απάντησαν ότι θα ήσαν πολύ καθοριστικές, οι 366 (40,7%) ότι θα ήσαν αρκετά καθοριστικές, οι 73 (9,9%) ότι θα ήσαν λίγο καθοριστικές, οι 35 (4,7%) ότι θα ήσαν ελάχιστα καθοριστικές, οι 32 (4,3%) ότι δε θα ήσαν καθόλου καθοριστικές, ενώ για 9 (1,2%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία[13] .

Ακόμη, βρέθηκε ότι από τις 880 φοιτήτριες που δήλωσαν ότι δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού, οι 773 (87,8%) θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 100 (11,4%) φοιτήτριες δήλωσε ότι δε θα ανέφερε τον υποτιθέμενο βιασμό τους, ενώ για τις υπόλοιπες 7 (0,8%) φοιτήτριες του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας δεν υπήρξαν στοιχεία[14] .

Διάγραμμα 3: Η αναφορά των υποτιθέμενων βιασμών στην αστυνομία.

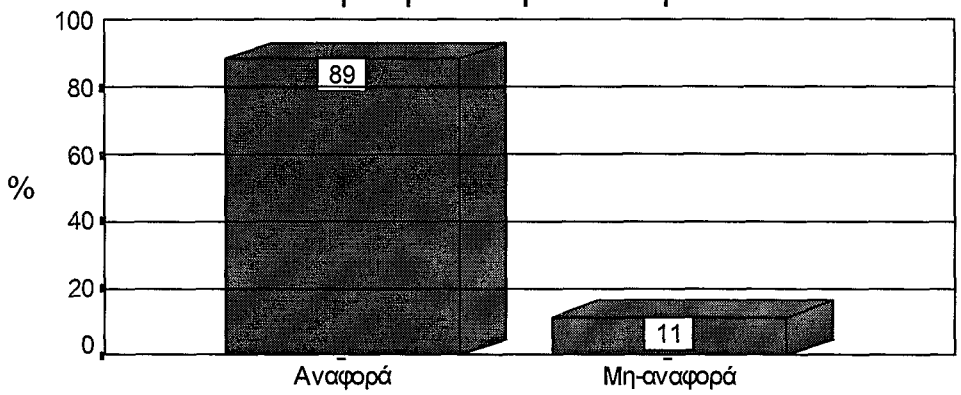

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.
Για όλες τις φοιτήτριες που δεν είχαν εμπειρία βιασμού.

[12] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 109.
[13] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 110.
[14] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 111.

Επιπλέον, βρέθηκε ότι όταν οι 773 φοιτήτριες, που δήλωσαν ότι θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν θα το έκαναν για μια ακόμη φορά στην περίπτωση που ο υποτιθέμενος βιαστής τους θα ήταν πρόθυμος να ικανοποιήσει όλες τις απαιτήσεις τους (π.χ. χρηματική αποζημίωση, ηθική αποκατάσταση, κ.λπ.), τα 708 (91,6%) απάντησαν θετικά, τα 61 (7,9%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τα υπόλοιπα 4 (0,5%) υποτιθέμενα θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[15].

Οσον αφορά στις 230 υποθέσεις βιασμού των σηματικών αναφορών της αστυνομίας, βρέθηκε ότι οι 203 (88,3%) είχαν αναφερθεί από το ίδιο το θύμα, οι 16 (7%) είχαν αναφερθεί από τους γονείς του θύματος ή κάποιο άλλο συγγενικό του πρόσωπο, ένας (0,4%) βιασμός είχε αναφερθεί από κάποιο φιλικό προς το θύμα άτομο, άλλος ένας (0,4%) βιασμός είχε αναφερθεί από κάποιο γνωστό προς το θύμα άτομο, δύο (0,9%) βιασμοί είχαν αναφερθεί από κάποιο άγνωστο προς το θύμα πρόσωπο, άλλοι δύο (0,9%) βιασμοί αποκαλύφθηκαν από την αυτεπάγγελτη αστυνομική δράση, ενώ για τις υπόλοιπες 5 (2,2%), από τις παραπάνω υποθέσεις βιασμού, δεν υπήρξαν στοιχεία[16].

Διάγραμμα 4: Ο τρόπος με το οποίο η αστυνομία έλαβε γνώση του βιασμού.

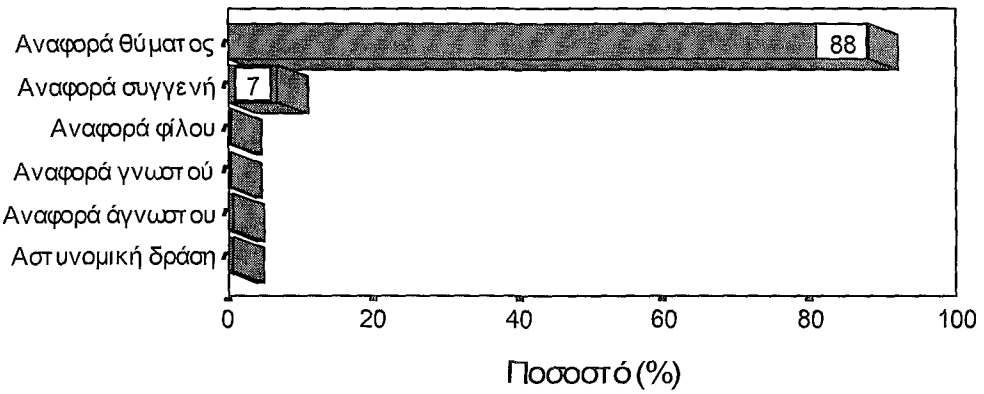

Σηματικές αναφορές της αστυνομίας.
Εξαιρούνται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Τέλος, αναφορικά με τις 312 υποθέσεις βιασμού των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, βρέθηκε ότι οι 248 (79,5%) είχαν αναφερθεί στην αστυνομία από το ίδιο το θύμα, οι 30 (9,6%) είχαν αναφερθεί από τους γονείς του θύματος ή κάποιο άλλο συγγενικό του πρόσωπο, οι 12 (3,8%) βιασμοί είχαν αναφερθεί από κάποιο φιλικό προς το θύμα

[15] Βλ. παράρτημα III, ερώτηση 113.
[16] Βλ. παράρτημα IV, ερώτηση 22.

πρόσωπο, οι 9 (2,9%) βιασμοί είχαν αναφερθεί από κάποιο γνωστό προς το θύμα άτομο, οι 4 (1,3%) είχαν αναφερθεί από κάποιο άγνωστο προς το θύμα πρόσωπο, οι 3 (1%) αποκαλύφθηκαν από την αυτεπάγγελτη αστυνομική δράση, ενώ για τις υπόλοιπες 6 (1,9%), από τις παραπάνω υποθέσεις βιασμού, δεν υπήρξαν στοιχεία[17].

Διάγραμμα 5: Ο τρόπος με τον οποίο η αστυνομία έλαβε γνώση του βιασμού.

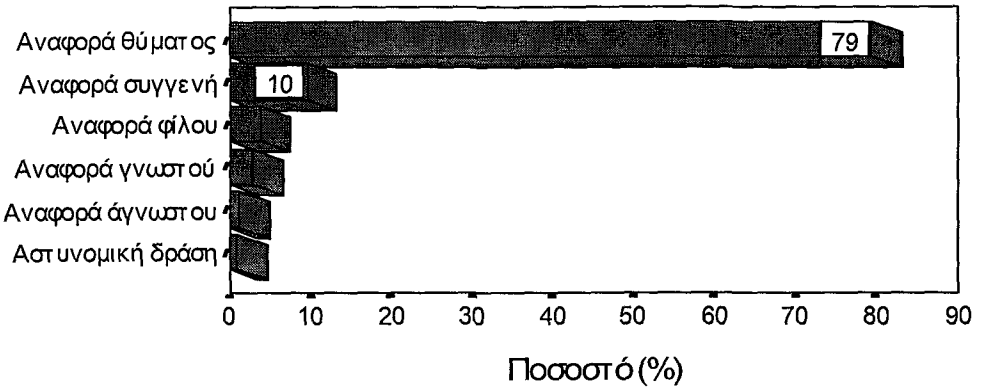

Δικαστικές αποφάσεις Μ.Ο.Δ.
Εξαιρούνται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Η θυματολογική μας έρευνα επιβεβαίωσε την αρχική μας υπόθεση και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό (6%) των υποθέσεων βιασμού αναφέρονται στην αστυνομία, ενώ οι υπόλοιπες καλύπτονται από ένα πέπλο σιωπής, που υφαίνεται από μια διάχυτη συνομωσία συγκάλυψης των εγκλημάτων αυτού του τύπου. Εντυπωσιακό και πέρα από τις προσδοκίες μας είναι το αποτέλεσμα της έρευνάς μας που αφορά στο υπό-δείγμα των υποτιθέμενων θυμάτων βιασμού. Εδώ η εικόνα βρέθηκε να είναι αντίστροφη. Πιο συγκεκριμένα, όταν οι φοιτήτριες που δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού, ρωτήθηκαν αν θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, η μεγάλη πλειοψηφία (87,8%) απάντησαν θετικά. Από την άλλη μεριά βρέθηκε ότι το 67,2% των πραγματικών θυμάτων της έρευνας απάντησαν ότι θα ανέφεραν στην αστυνομία το έγκλημα, στην περίπτωση που έπεφταν για μια ακόμη φορά θύματα βιασμού.

Η παραπάνω διαφοροποίηση των ποσοστών αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, ανάμεσα στα πραγματικά και στα υποτιθέμενα θύματα, επιβεβαιώνει την πρόβλεψή μας σύμφωνα με την οποία η διανοητική συμμετοχή στη θυματοποίηση του βιασμού είναι,

[17] Βλ. παράρτημα IV, ερώτηση 22.

στις περισσότερες περιπτώσεις, ένα αποτυχημένο εγχείρημα. Επίσης, επιβεβαιώνεται η παρατήρησή μας, σύμφωνα με την οποία η συναγωγή συμπερασμάτων από ερευνητικά στοιχεία που προήλθαν από δείγμα υποτιθέμενων θυμάτων βιασμού, είναι μια επικίνδυνη απόφαση που μπορεί να οδηγήσει σε σοβαρότατα λάθη.

Τα υψηλά ποσοστά αναφοράς, τόσο των υποτιθέμενων βιασμών, όσο και των ενδεχόμενων μελλοντικών βιασμών των πραγματικών θυμάτων, μπορούν να δικαιολογηθούν από το γεγονός ότι στη συνείδηση των ατόμων, που αποτελούν τον πληθυσμό τέτοιου είδους ερευνών, η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία αποτελεί την αναμενόμενη από τους ερευνητές και κοινωνικά αποδεκτή απάντηση. Η παραπάνω τάση, τόσο των υποτιθέμενων, όσο και των πραγματικών θυμάτων βιασμού, αποτελεί μια διαδικασία προσαρμογής της συμπεριφοράς των παραπάνω ατόμων στις νοητικά προσλαμβανόμενες κανονιστικές επιταγές της κοινωνίας.

Ένας μεγάλος αριθμός θυμάτων (32,8%), βρέθηκε ότι είχαν αναφέρει το βιασμό στην οικογένειάς τους, αλλά μόνο το 21% των θυμάτων βιασμού αυτής της κατηγορίας δήλωσαν ότι τα μέλη της οικογένειάς τους επιθυμούσαν την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι το 65,5% των θυμάτων βιασμού της έρευνάς μας είχαν αναφέρει το βιασμό τους σε κάποιο φιλικό τους πρόσωπο, αλλά μόνο το 11,8% των θυμάτων βιασμού αυτής της κατηγορίας δήλωσαν ότι τα φιλικά τους πρόσωπα επιθυμούσαν την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

Από τα παραπάνω ερευνητικά δεδομένα βγαίνει το συμπέρασμα ότι η κοινωνική επιρροή που ασκούν στο θύμα βιασμού τα μέλη του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος, έχουν σημαντικότατη επίδραση στη λήψη αποφάσεων του θύματος, αμέσως μετά το έγκλημα και ειδικότερα στη λήψη της απόφασης για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Το θύμα, αμέσως μετά το βιασμό του, βιώνει μια κατάσταση ψυχολογικής ένταση και συναισθηματικής αποδιοργάνωσης που το κάνει ιδιαίτερα επιρρεπές στην κοινωνική επιρροή τρίτων ατόμων, η οποία μπορεί να πάρει είτε τη μορφή πληροφόρησης, είτε τη μορφή συμβουλών, απόψεων, γνωμών, προτροπών και κανονιστικών εντολών.

Μόνο σ' ένα πολύ μικρό ποσοστό θυμάτων (2,6%) έγινε κάποια πρόταση έξω-ποινικού συμβιβασμού από το δράστη και ότι μόνο το 10% των θυμάτων απειλήθηκαν από το βιαστή τους ότι σε περίπτωση που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία θα πάθαιναν κάτι κακό, είτε τα ίδια, είτε κάποιο μέλος της οικογένειάς τους. Ακόμη, βρέθηκε ότι μόνο τα 7 θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία δήλωσαν ότι η αναφορά είναι ο καλύτερος τρόπος προστασίας από έναν μελλοντικό βιασμό τους, ενώ τα περισσότερα θύματα (44%) επέλεξαν τη λήψη μέτρων πρόληψης ως τον καλύτερο τρόπο προστασίας από το βιασμό. Οσον αφορά στα υποτιθέμενα θύματα της έρευνας, βρέθηκε ότι η μεγάλη πλειοψηφία θα ανέφεραν τον υποτιθέμενο βιασμό τους σε κάποιο μέλος της οικογένειάς τους (88,2%) και σε κάποιο φιλικό τους πρόσωπο (79,7%).

Τα στοιχεία της θυματολογικής μας έρευνας, των 230 σηματικών αναφορών της αστυνομίας και των 312 δικαστικών αποφάσεων επιβεβαίωσαν την υπόθεσή μας, σύμφωνα με την οποία το θύμα αποτελεί τον καθοριστικότερο παράγοντα ενεργοποίησης του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των υποθέσεων βιασμού που φτάνουν στην αστυνομία προέρχονται από αναφορές των ίδιων των θυμάτων, ενώ πολύ λίγες προέρχονται από αναφορές συγγενικών (σε περιπτώσεις που τα θύματα είναι ανήλικά) και φιλικών προς το θύμα ατόμων και ακόμη λιγότερες από την αυτεπάγγελτη αστυνομική δράση.

Συνεπώς, το θύμα είναι ο κυριότερος και σημαντικότερος παράγοντας τροφοδότησης του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης με υποθέσεις βιασμού. Ο παραπάνω ρόλος του θύματος είναι ιδιαίτερα καθοριστικός στο έγκλημα του βιασμού, σε σχέση με τα υπόλοιπα αυτεπάγγελτα διωκόμενα ποινικά αδικήματα και αυτό γιατί, σύμφωνα με το άρθρο 344 Π.Κ., το θύμα έχει τη δυνατότητα να ζητήσει με αίτησή του την οριστική παύση της ποινικής δίωξης.

5.2. Παράγοντες αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Σ΄ αυτήν την ενότητα θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της έρευνας που σχετίζονται με τους παράγοντες επηρεασμού της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα της έρευνάς μας αναφορικά με τους παρακάτω παράγοντες: i) τα χαρακτηριστικά και η σοβαρότητα του βιασμού, ii) τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά, iii) τις παραστάσεις για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, iv) τις παραστάσεις για το βιαστή, v) τις παραστάσεις για το έγκλημα του βιασμού, vi) τη μέτρηση του φόβου της κοινωνικής απόρριψης, vii) τις παραστάσεις απέναντι στο ενδεχόμενο έξω-ποινικού συμβιβασμού, viii) την κοινωνική επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά, ix) τα συναισθήματα του θύματος μετά το βιασμό και x) διάφορους άλλους παράγοντες αναφοράς.

5.2.1. Τα χαρακτηριστικά και η σοβαρότητα του βιασμού.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά και τη σοβαρότητα των πραγματικών βιασμών της έρευνας, όσον αφορά: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, iii) στις 230 υποθέσεις βιασμού των σηματικών αναφορών και iv) στις 312 υποθέσεις βιασμού των δικαστικών αποφάσεων.

5.2.1.1. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών που αναφέρθηκαν[18].

Από το σύνολο των 7 φοιτητριών που δήλωσαν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού και ότι ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι οι 2 (28,6%) είχαν πέσει θύματα απόπειρας βιασμού, ενώ οι υπόλοιπες 5 (71,4%) είχαν πέσει θύματα τετελεσμένου βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι μία (14,3%) φοιτήτρια είχαν υποστεί κατά φύση συνουσία, καμία φοιτήτρια δεν είχε υποστεί παρά φύση συνουσία (σοδομισμό), μία (14,3%) είχε δεχθεί στοματική συνουσία (πεολειχία), άλλες 3 (42,9%) είχαν υποστεί κάποια άλλη ασελγή πράξη[19], ενώ οι υπόλοιπες 2 (28,6%) φοιτήτριες δεν είχαν υποστεί καμιά από τις παραπάνω εγκληματικές πράξεις, αλλά είχαν πέσει θύματα απόπειρας βιασμού[20].

Από το σύνολο των 7 θυμάτων βιασμού που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι τα 6 (85,7%) είχαν δεχθεί τη σεξουαλική επίθεση από ένα δράστη, ενώ ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι δέχθηκε επίθεση από περισσότερους από έναν βιαστές. Όταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με την ηλικία του βιαστή τους, τότε τα 5 (71,4%) απάντησαν ότι ήταν νεαρής ηλικίας, ενώ τα υπόλοιπα 2 (28,6%) ότι ήταν μεσήλικας[21].

Ένα (14,3%) θύμα, από το σύνολο των 7 θυμάτων της έρευνας που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δήλωσε ότι ο βιαστής του ανήκε σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα (π.χ. ήταν αλβανός, τσιγγάνος, κ.λπ.), τα 4 (57,1%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής τους δεν ανήκε σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, ενώ τα υπόλοιπα 2 (28,6%) δήλωσαν ότι δεν γνώριζαν την εθνική ή φυλετική καταγωγή του δράστη.

Οσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των δραστών, τα 4 (57,1%), από τα 7 θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δήλωσαν ότι ο βιαστής τους ήταν

---

[18] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτησεις 50 - 72.

[19] Η έννοια της ασέλγειας στην παρούσα έρευνα παρουσιάζεται στην αρχή του ερωτηματολογίου της θυματολογικής έρευνας και πιο συγκεκριμένα στο παράρτημα ΙΙΙ.

[20] Το γεγονός ότι το άθροισμα των βιασμών είναι μεγαλύτερο από τον πραγματικό αριθμό των 116 θυμάτων της έρευνάς μας, εξηγήται από τη δυνατότητα επιλογής περισσότέρων απαντήσεων που είχαν τα θύματα τετελεσμένου βιασμού. Έτσι, για παράδειγμα, μια φοιτήτρια θα μπορούσε να απαντήσει ότι είχε δεχθεί φύση και παρά φύση συνουσία, κατά τη διάρκεια του βιασμού του.

[21] Στις περιπτώσεις που οι δράστες ήταν περισσότεροι του ενός, το θύμα έπρεπε να δώσει τις απαντήσεις του με βάση τα χαρακτηριστικά του μεγαλύτερου σε ηλικία βιαστή του.

άγαμος, ένα (14,3%) απάντησε ότι ήταν έγγαμος, ενώ τα υπόλοιπα 2 (28,6%) θύματα του δείγματος απάντησαν ότι δε γνώριζαν την ακριβή οικογενειακή κατάσταση του βιαστή τους. Επίσης, σύμφωνα με τις δηλώσεις των ίδιων των θυμάτων αυτής της κατηγορίας, βρέθηκε ότι σε μία (14,3%) περίπτωση βιασμού του δείγματος ο δράστης ανήκε στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, στις 4 (57,1%) ανήκε στα μεσαία, ενώ στις υπόλοιπες 2 (28,6%) περιπτώσεις βιασμού τα θύματα δήλωσαν ότι δε γνώριζαν την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία ανήκε ο βιαστής τους.

Σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των δραστών, ένα (14,3%) θύμα, από το συνολικό δείγμα των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δήλωσαν ότι ο βιαστής τους ήταν αναλφάβητος, άλλο ένα (14,3%) δήλωσε ότι ήταν λίγο μορφωμένος, τα 2 (28,6%) ότι ήταν αρκετά μορφωμένος, ενώ τα υπόλοιπα 3 (42,9%) θύματα δήλωσαν ότι δε γνώριζαν το εκπαιδευτικό επίπεδο του βιαστή τους.

Αναφορικά με την επαγγελματική θέση των δραστών, τα 2 (28,6%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής τους ήταν άνεργος, ένα (14,3%) θύμα δήλωσαν ότι ήταν εργαζόμενος, τα 2 (28,6%) ότι ήταν ημιαπασχολούμενος ή ότι εργαζόταν περιστασιακά, ενώ τα υπόλοιπα 2 (28,6%) θύματα δήλωσαν ότι δε γνώριζαν την επαγγελματική κατάσταση του βιαστή τους. Επίσης, σύμφωνα με τις δηλώσεις των ίδιων των θυμάτων αυτής της κατηγορίας, βρέθηκε ότι και στις 7 (100%) περιπτώσεις το θύμα δεν είχε, πριν το βιασμό του, σεξουαλικού τύπου σχέσεις με το δράστη.

Οταν τα θύματα βιασμού, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με το βαθμό γνωριμίας τους με το δράστη πριν τη διάπραξη του εγκλήματος, τα 4 (57,1%) απάντησαν ότι ήσαν τελείως άγνωστοι μεταξύ τους, τα 2 (28,6%) ότι ήσαν απλώς γνωστοί (π.χ. γείτονες, γνωστοί εξ' όψεως, κ.λπ.), ενώ ένα (14,3%) θύμα απάντησε ότι ήσαν συγγενείς.

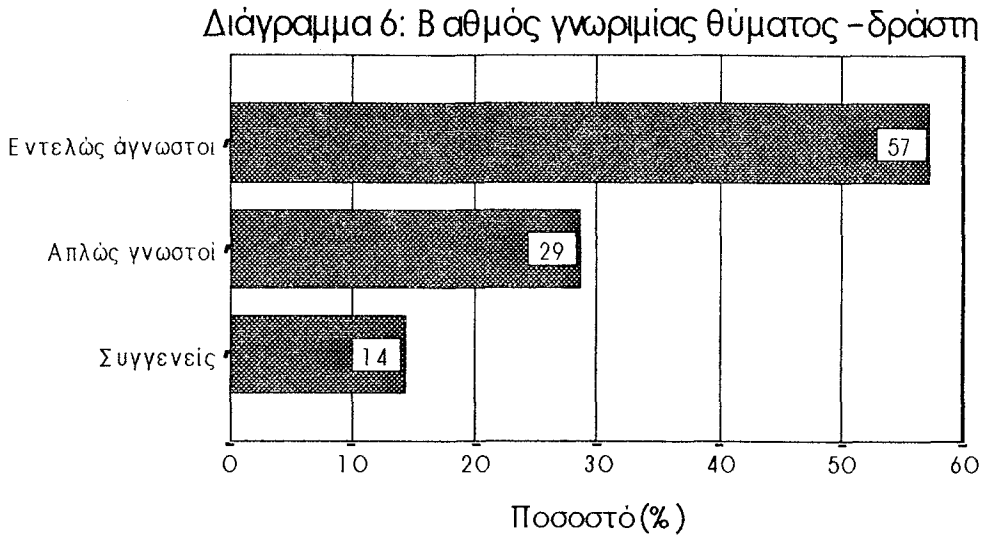

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Όταν τα θύματα, αυτής της κατηγορίας, ρωτήθηκαν σχετικά με το που έλαβε χώρα ο βιασμός τους, τα 2 (28,6%) απάντησαν ότι αυτός έλαβε χώρα στο σπίτι του θύματος, τα 4 (57,1%) σε δημόσια περιοχή (π.χ. πάρκα, δάση, παραλίες, δρόμους, κ.λπ.), ενώ ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι ο βιασμός του έλαβε χώρα σε κάποιον κοινόχρηστο χώρο (π.χ. τουαλέτα, ανελκυστήρα, είσοδο πολυκατοικίας, κ.λπ.).

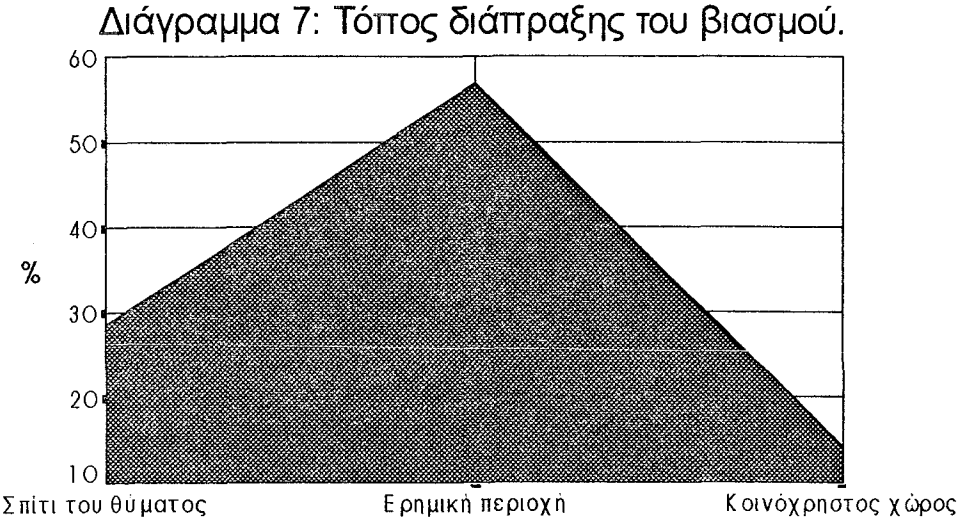

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Επιπλέον, τα 2 (28,6%), από τα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δήλωσαν ότι σωματικά αντιστάθηκαν πολύ στο βιασμό τους, τα 3 (42,9%) δήλωσαν ότι αντιστάθηκαν αρκετά, ένα (14,3%) θύμα απάντησε ότι αντιστάθηκε λίγο, ενώ άλλο ένα (14,3%) ότι δεν αντιστάθηκε καθόλου. Όσον αφορά την προφορική αντίσταση

των θυμάτων αυτής της κατηγορίας στο βιασμό τους (π.χ. φωνές, κραυγές, κλάματα, κ.λπ.), βρέθηκε ότι τα 4 (57,1%) δήλωσαν ότι αντιστάθηκαν πολύ στο βιασμό τους, ένα (14,3%) ότι αντιστάθηκε λίγο, ενώ τα υπόλοιπα 2 (28,6%) θύματα απάντησαν ότι δεν αντιστάθηκαν καθόλου στο βιασμό τους.

Στην ερώτηση αν ο βιαστής απείλησε τη ζωή τους προκειμένου να παραδοθούν και να ενδώσουν στις επιθυμίες του, τα 2 (28,6%), από τα 7 θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, απάντησαν θετικά, ενώ τα υπόλοιπα 5 (71,4) θύματα απάντησαν αρνητικά. Επίσης, βρέθηκε ότι και στις 7 (100%) υποθέσεις βιασμού του δείγματος, που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, τα θύματα δήλωσε ότι εκτός από το βιασμό τους, δεν υπέστησαν και το έγκλημα της κλοπής.

Επίσης, τα 6 (85,7%) θύματα δήλωσαν ότι δεν είχαν πέσει θύματα απαγωγής από το βιαστή τους, ενώ για ένα (14,3%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία. Ακόμη, τα 3 (42,9%) θύματα δήλωσαν ότι δέχθηκαν εξύβριση και ταπεινωτικά λόγια από το βιαστή τους. Επίσης, ένα (14,3%), από τα 7 θύματα αυτής της κατηγορίας, δήλωσε ότι ο βιαστής του κρατούσε κάποιο όπλο κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του εγκλήματος και το όπλο που κρατούσε ο συγκεκριμένος δράστης ήταν μαχαίρι.

Διάγραμμα 8: Χρήση όπλου από το δράστη.

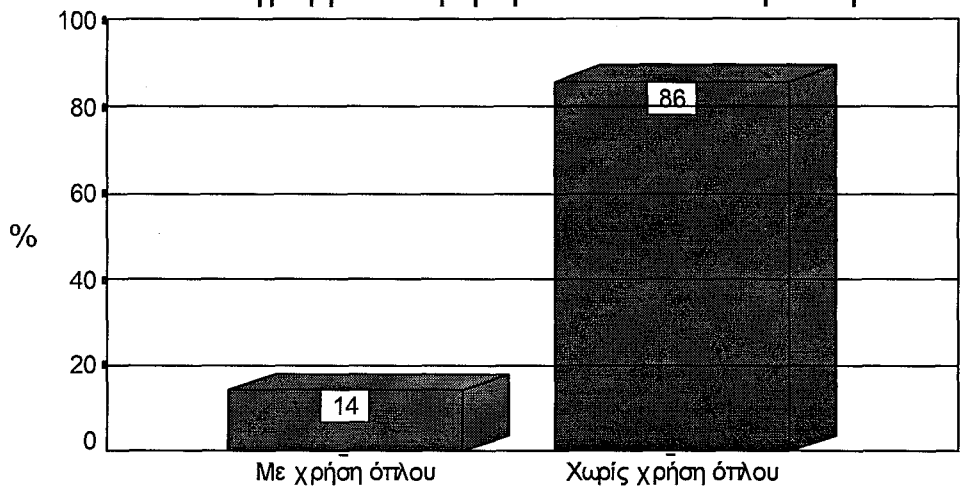

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Όταν τα 7 θύματα, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν τραυματίστηκαν σωματικά από το δράστη κατά τη διάρκεια της διάπραξης του βιασμού, τα 3 (42,9%) απάντησαν θετικά, ενώ τα υπόλοιπα 4 (57,1%) θύματα απάντησαν αρνητικά.

Επίσης, όταν τα παραπάνω τρία θύματα ρωτήθηκαν κατά πόσο ήταν σοβαρός ο τραυματισμός τους, κανένα απ' αυτά δεν απάντησε ότι ο τραυματισμός του ήταν ιδιαίτερα σοβαρός. Τέλος, κανένα από τα θύματα της έρευνα δεν απάντησε θετικά στην ερώτηση αν μεταφέρθηκαν σε κάποιο νοσοκομείο προκειμένου να του παρασχεθούν οι πρώτες βοήθειες.

5.2.1.2. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών που δεν αναφέρθηκαν[22].

Από το σύνολο των 102 φοιτητριών που δήλωσαν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού, αλλά δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι οι 41 (40,2%) είχαν πέσει θύματα απόπειρας βιασμού, ενώ οι υπόλοιπες 61 (59,8%) είχαν πέσει θύματα τετελεσμένου βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 5 (4,9%) φοιτήτριες είχαν υποστεί κατά φύση συνουσία, οι 4 (3,9%) παρά φύση συνουσία (σοδομισμό), οι 12 (11,8%) στοματική συνουσία (πεολειχία), οι 45 (44,1%) είχαν υποστεί κάποια άλλη ασελγή πράξη, ενώ οι υπόλοιπες 41 (40,2%) φοιτήτριες δεν είχαν υποστεί καμιά από τις παραπάνω εγκληματικές πράξεις, αλλά είχαν πέσει θύματα απόπειρας βιασμού[23].

Από το σύνολο των 102 θυμάτων βιασμού που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι τα 97 (95,1%) είχαν δεχθεί τη σεξουαλική επίθεση από ένα δράστη, ενώ τα υπόλοιπα 5 (4,9%) θύματα δήλωσαν ότι δέχθηκαν επίθεση από περισσότερους από έναν βιαστές. Όταν τα θύματα, αυτής της κατηγορίας, ρωτήθηκαν σχετικά με την ηλικία του βιαστή τους, τα 8 (7,8%) απάντησαν ότι ο δράστης ήταν ανήλικος, τα 53 (52%) ότι ήταν νεαρής ηλικίας, τα 33 (32,4%) ότι ήταν μεσήλικας, τα 7

[22] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτησεις 50 - 72.

[23] Το γεγονός ότι το άθροισμα των βιασμών είναι μεγαλύτερο από τον πραγματικό αριθμό των 102 θυμάτων της έρευνάς μας, που δεν είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, εξηγήται από τη δυνατότητα επιλογής περισσότέρων απαντήσεων που είχαν τα θύματα τετελεσμένου βιασμού. Έτσι, για παράδειγμα, μια φοιτήτρια θα μπορούσε να απαντήσει ότι είχε δεχθεί φύση και παρά φύση συνουσία, κατά τη διάρκεια του βιασμού του. Η παραπάνω παρατήρηση ισχύει και στις περιπτώσεις των σηματικών αναφορών και των δικαστικών αποφάσεων, βλ. παρ. 5.2.1.3. και 5.2.1.4., αντίστοιχα.

(6,9%) ότι ήταν ηλικιωμένος, ενώ μία (0,9%) φοιτήτρια δήλωσε ότι δε γνώριζε την ηλικία του βιαστή της.

Επιπλέον, τα 2 (2%), από το σύνολο των 102 θυμάτων της έρευνας που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δήλωσαν ότι ο βιαστής τους ανήκε σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, τα 83 (81,4%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής τους δεν ανήκε σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, τα 16 (15,7%) δήλωσαν ότι δε γνώριζαν την εθνική ή φυλετική καταγωγή του δράστη, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία.

Οσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των δραστών, τα 47 (46,1%), από τα 102 θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δήλωσαν ότι ο βιαστής τους ήταν άγαμος, τα 22 (21,6%) ότι ήταν έγγαμος, ενώ τα υπόλοιπα 33 (32,4%) απάντησαν ότι δε γνώριζαν την ακριβή οικογενειακή κατάσταση του βιαστή τους. Επίσης, σύμφωνα με τις δηλώσεις των ίδιων των θυμάτων αυτής της κατηγορίας, βρέθηκε ότι στις 11 (10,8%) περιπτώσεις βιασμού του δείγματος ο δράστης ανήκε στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, στις 52 (51%) ανήκε στα μεσαία, στις 5 (4,9%) ανήκε στα ανώτερα, ενώ στις υπόλοιπες 34 (33,3%) περιπτώσεις βιασμού τα θύματα δήλωσαν ότι δε γνώριζαν την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία ανήκε ο βιαστής τους.

Σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των δραστών, ένα (1%) θύμα, από το συνολικό δείγμα των θυμάτων που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δήλωσε ότι ο βιαστής τους ήταν αναλφάβητος, τα 15 (14,7%) δήλωσαν ότι ήταν ελάχιστα μορφωμένος, τα 16 (15,7%) ότι ήταν λίγο μορφωμένος, τα 32 (31,4%) ότι ήταν αρκετά μορφωμένος, τα 4 (3,9%) ότι ήταν πολύ μορφωμένος, ενώ τα υπόλοιπα 34 (33,3%) θύματα δήλωσαν ότι δε γνώριζαν το εκπαιδευτικό επίπεδο του βιαστή τους.

Αναφορικά με την επαγγελματική θέση των δραστών, τα 17 (16,7%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής τους ήταν άνεργος, τα 42 (41,2%) δήλωσαν ότι ήταν εργαζόμενος, τα 5 (4,9%) ότι ήταν ημιαπασχολούμενος ή ότι εργαζόταν περιστασιακά, ενώ τα υπόλοιπα 38 (37,3%) θύματα δήλωσαν ότι δε γνώριζαν την επαγγελματική κατάσταση του βιαστή τους. Επίσης, σύμφωνα με τις δηλώσεις των ίδιων των θυμάτων βιασμού αυτής της κατηγορίας, βρέθηκε ότι στις 6 (5,9%) περιπτώσεις το θύμα πριν το βιασμό του είχε σεξουαλικού τύπου σχέσεις με το βιαστή του, στις 95 (93,1%) περιπτώσεις το θύμα δεν είχε τέτοιου

τύπου σχέσεις με το δράστη, ενώ για μία (1%) περίπτωση του συγκεκριμένου δείγματος της έρευνας δεν υπήρξαν στοιχεία.

Όταν τα θύματα βιασμού, που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με το βαθμό γνωριμίας τους με το δράστη πριν τη διάπραξη του εγκλήματος, τα 38 (37,3%) απάντησαν ότι ήσαν τελείως άγνωστοι μεταξύ τους, τα 12 (11,8%) ότι είχαν γνωριστεί λίγο πριν το βιασμό, τα 16 (15,7%) ότι ήσαν απλώς γνωστοί (π.χ. γείτονες, γνωστοί εξ' όψεως, κ.λπ.), τα 20 (19,6%) ότι ήσαν πολύ γνωστοί (π.χ. φίλοι, συνάδελφοι, κ.λπ.), τα 15 (14,7%) ότι ήσαν συγγενείς[24] , ενώ ένα (1%) θύμα απάντησε ότι δεν γνώριζε το βαθμό γνωριμίας του με το δράστη.

Διάγραμμα 9: Βαθμός γνωριμίας δράστη - θύματος.

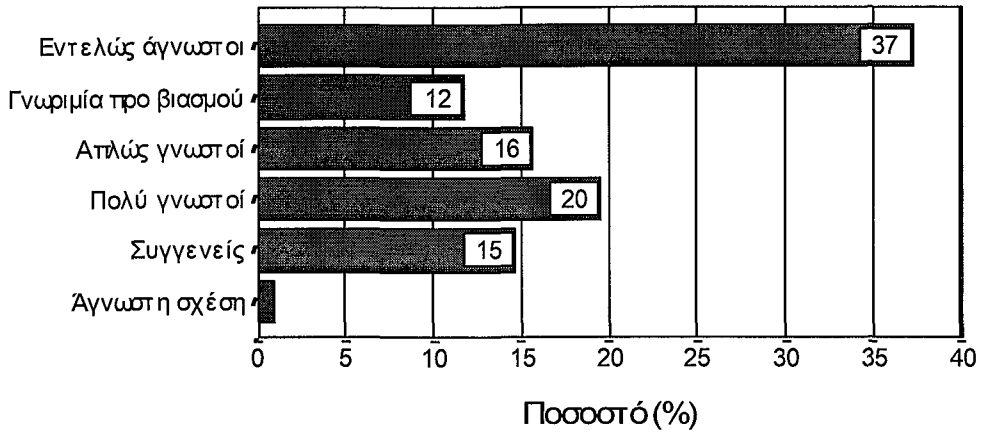

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Όταν τα θύματα αυτής της κατηγορίας ρωτήθηκαν σχετικά με το που έλαβε χώρα ο βιασμός τους, τα 15 (14,7%) απάντησαν ότι έλαβε χώρα στο σπίτι του θύματος, τα 22 (21,6%) στο σπίτι του δράστη, τα 4 (3,9%) σε κάποιο αυτοκίνητο, τα 33 (32,4%) σε δημόσια περιοχή (π.χ. πάρκα, δάση, παραλίες, δρόμους, κ.λπ.), τα 6 (5,9%) σε κάποιο δημόσιο κτίριο (π.χ. εμπορικό κατάστημα, καφετέρια, μπαρ, κ.λπ.), τα 16 (15,7%) σε κάποιον κοινόχρηστο χώρο (π.χ. τουαλέτα, ανελκυστήρα, είσοδο πολυκατοικίας, κ.λπ.), τα 3 (2,9%) θύματα έδωσαν κάποιον άλλο τόπο διάπραξης του βιασμού, όπως μέσα σε κάποιο

[24] Τα είδη της συγγένειας μεταξύ δράστη και θύματος που απαντήθηκαν συχνότερα στο δείγμα ήσαν: i) ο δράστης ήταν θείος του θύματος, ii) ο δράστης και το θύμα ήσαν πρώτα εξαφέλφια, iii) ο δράστης και το θύμα ήσαν δεύτερα εξαφέλφια και iv) ο δράστης ήταν γαμπρός του θύματος.

ταξί, σε χώρο εργασίας και σε σπίτι κάποιου φίλου του θύματος, ενώ για τα υπόλοιπα 3 (2,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 10 : Τόπος διάπραξης του βιασμού.

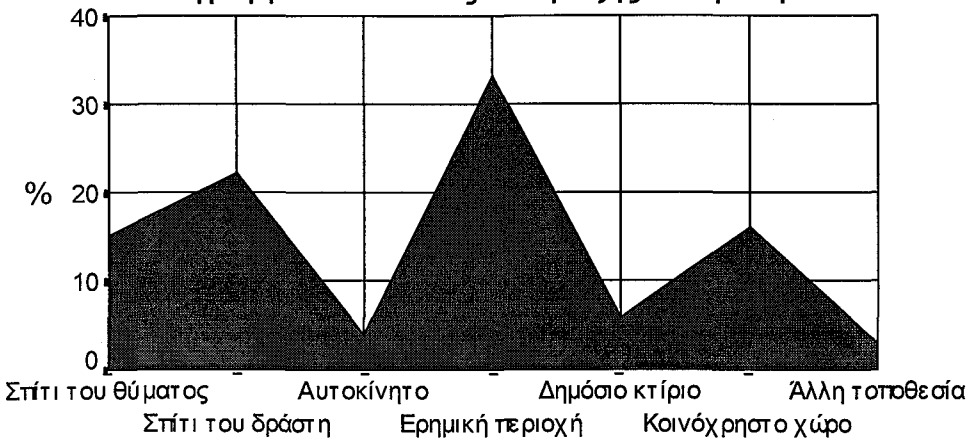

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Επιπλέον, τα 51 (50%) από τα θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία δήλωσαν ότι σωματικά αντιστάθηκαν πολύ στο βιασμό τους, τα 31 (30,4%) δήλωσαν ότι αντιστάθηκαν αρκετά, τα 15 (14,7%) ότι αντιστάθηκαν λίγο, τα 4 (3,9%) ότι δεν αντιστάθηκαν καθόλου, ενώ για ένα (1%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία. Όσον αφορά την προφορική αντίσταση των θυμάτων αυτής της κατηγορίας στο βιασμό τους, βρέθηκε ότι τα 37 (36,3%) δήλωσαν ότι αντιστάθηκαν πολύ στο βιασμό τους, τα 17 (16,7%) δήλωσαν ότι αντιστάθηκαν αρκετά, τα 22 (21,6%) ότι αντιστάθηκαν λίγο, τα 25 (24,5%) ότι δεν αντιστάθηκαν καθόλου, ενώ για ένα (1%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Στην ερώτηση εάν ο βιαστής απείλησε τη ζωή τους προκειμένου να παραδοθούν και να ενδώσουν στις επιθυμίες του, τα 8 (7,8%) από τα 102 θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία απάντησαν θετικά, ενώ τα υπόλοιπα 94 (92,2%) θύματα απάντησαν αρνητικά. Επίσης, βρέθηκε ότι στις 3 (2,9%) από τις 102 υποθέσεις βιασμού του δείγματος, που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία, το θύμα δήλωσε ότι εκτός από το βιασμό του υπέστη και το έγκλημα της κλοπής, όμως το αντικείμενο της κλοπής των παραπάνω περιπτώσεων δεν ήταν ιδιαίτερα μεγάλης αξίας.

Επιπλέον, τα 2 (2%) από τα θύματα δήλωσαν ότι είχαν πέσει θύματα απαγωγής από το βιαστή τους, ενώ για 3 (2,9%) απ' αυτά δεν υπήρξαν στοιχεία. Ακόμη, τα 13 (12,7%)

θύματα δήλωσαν ότι δέχθηκαν εξύβριση και ταπεινωτικά λόγια από το βιαστή τους. Επίσης, ένα (1%), από τα 102 θύματα αυτής της κατηγορίας, δήλωσε ότι ο βιαστής του κρατούσε κάποιο όπλο κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του εγκλήματος και το όπλο που κρατούσε ο συγκεκριμένος δράστης ήταν μαχαίρι.

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Όταν τα 102 θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία ρωτήθηκαν σχετικά με αν τραυματίστηκαν σωματικά από το δράστη κατά τη διάρκεια της διάπραξης του βιασμού, τα 8 (7,8%) θύματα αυτής της κατηγορίας απάντησαν θετικά, τα 92 (90,2%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για 2 (2%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Επίσης, όταν τα παραπάνω οκτώ θύματα ρωτήθηκαν κατά πόσο ήταν σοβαρός ο τραυματισμός τους, κανένα απ' αυτά δεν απάντησε ότι ο τραυματισμός του ήταν ιδιαίτερα σοβαρός. Τέλος, κανένα από τα θύματα της έρευνα δεν απάντησε θετικά στην ερώτηση αν μεταφέρθηκε σε κάποιο νοσοκομείο προκειμένου να του παρασχεθούν οι πρώτες βοήθειες.

5.2.1.3. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών των σηματικών αναφορών[25].

Από το σύνολο των θυμάτων των 230 σηματικών αναφορών της έρευνας, βρέθηκε ότι τα 75 (32,6%) είχαν πέσει θύματα απόπειρας βιασμού, ενώ τα υπόλοιπα 155 (67,4%) είχαν

[25] Βλ. παράρτημα IV, ερώτησεις 1 - 21.

πέσει θύματα τετελεσμένου βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 126 (54,8%) θύματα είχαν υποστεί κατά φύση συνουσία, τα 31 (13,5%) παρά φύση συνουσία, τα 18 (7,8%) στοματική συνουσία, τα 15 (6,5%) είχαν υποστεί κάποια άλλη ασελγή πράξη, ενώ τα υπόλοιπα 75 (32,6%) θύματα δεν είχαν υποστεί καμιά από τις παραπάνω εγκληματικές πράξεις, αλλά είχαν πέσει θύματα απόπειρας βιασμού.

Από το σύνολο των 230 θυμάτων βιασμού των σηματικών αναφορών της έρευνας, βρέθηκε ότι τα 194 (84,3%) είχαν δεχθεί τη σεξουαλική επίθεση από ένα δράστη, ενώ τα υπόλοιπα 36 (15,7%) θύματα δήλωσαν στην αστυνομία ότι δέχθηκαν επίθεση από περισσότερους από έναν βιαστές.

Οσον αφορά στην ηλικία του βιαστή, τα 8 (3,5%) από τα 230 θύματα των σηματικών αναφορών της έρευνας, δήλωσαν στην αστυνομία ότι ο δράστης ήταν ανήλικος, τα 105 (45,7%) ότι ήταν νεαρής ηλικίας, τα 34 (14,8%) ότι ήταν μεσήλικας, τα 5 (2,2%) ότι ήταν ηλικιωμένος, ενώ για τα υπόλοιπα 78 (33,9) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Επιπλέον, τα 6 (2,6%), από το σύνολο των 230 θυμάτων την σηματικών αναφορών της έρευνας, δήλωσαν στην αστυνομία ότι ο βιαστής τους ανήκε σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, τα 151 (65,7%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής τους δεν ανήκε σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, ενώ για τα υπόλοιπα 73 (31,7%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Οσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των δραστών, τα 75 (32,6%) από τα θύματα της έρευνας δήλωσαν στην αστυνομία ότι ο βιαστής τους ήταν άγαμος, τα 17 (7,4%) ότι ήταν έγγαμος, τα 2 (0,9%) ότι ζούσαν σε διάσταση με το σύζυγό τους, ενώ για τα υπόλοιπα 136 (59,1%) θύματα του δείγματος των σηματικών αναφορών δεν υπήρξαν στοιχεία.

Σύμφωνα με τις δηλώσεις που έκαναν στην αστυνομία τα ίδια τα θύματα βιασμού των σηματικών αναφορών της έρευνάς μας, βρέθηκε ότι στις 87 (37,8%) περιπτώσεις βιασμού του δείγματος ο δράστης ανήκε στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, στις 25 (10,9%) ανήκε στα μεσαία, στις 15 (6,5%) ανήκε στα ανώτερα, ενώ για τις υπόλοιπες 103 (44,8%) περιπτώσεις βιασμού δεν υπήρξαν στοιχεία. Αναφορικά με την επαγγελματική θέση των δραστών, τα 22 (9,6%) θύματα δήλωσαν στην αστυνομία ότι ο βιαστής τους ήταν

άνεργος, τα 105 (45,7%) δήλωσαν ότι ήταν εργαζόμενος, ενώ για τα υπόλοιπα 103 (44,8%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Αναφορικά με το βαθμό γνωριμίας, πριν τη διάπραξη του εγκλήματος, των θυμάτων των σηματικών αναφορών με τους βιαστές τους, τα 143 (62,2%) θύματα δήλωσαν στην αστυνομία ότι ήσαν τελείως άγνωστοι μεταξύ τους, τα 21 (9,1%) ότι είχαν γνωριστεί λίγο πριν το βιασμό, τα 58 (25,2%) ότι ήσαν απλώς, τα 5 (2,2%) ότι ήσαν πολύ γνωστοί, ενώ για 3 (1,3%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σε ολόκληρο το δείγμα των σηματικών αναφορών του έτους 1993, δε βρήκαμε ούτε μία περίπτωση βιασμού που να έχει διαπραχθεί μεταξύ συγγενών.

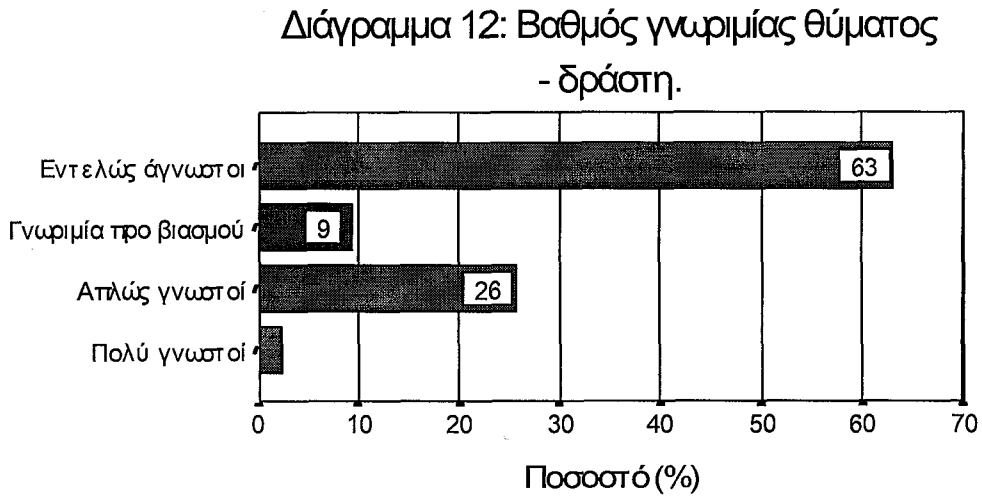

Σηματικές αναφορές της αστυνομίας.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Αναφορικά με το που έλαβε χώρα ο βιασμός, τα 31 (13,5%) θύματα του δείγματος των σηματικών αναφορών της έρευνας, δήλωσαν στην αστυνομία ότι το έγκλημα έλαβε χώρα στο σπίτι του θύματος, τα 34 (14,8%) στο σπίτι του δράστη, τα 46 (20%) σε κάποιο αυτοκίνητο, τα 84 (36,5%) σε δημόσια περιοχή, τα 6 (2,6%) σε κάποιο δημόσιο κτίριο, τα 24 (10,4%) σε κάποιον κοινόχρηστο χώρο, ενώ για τα υπόλοιπα 5 (2,2%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 13: Τόπος διάπραξης του βιασμού.

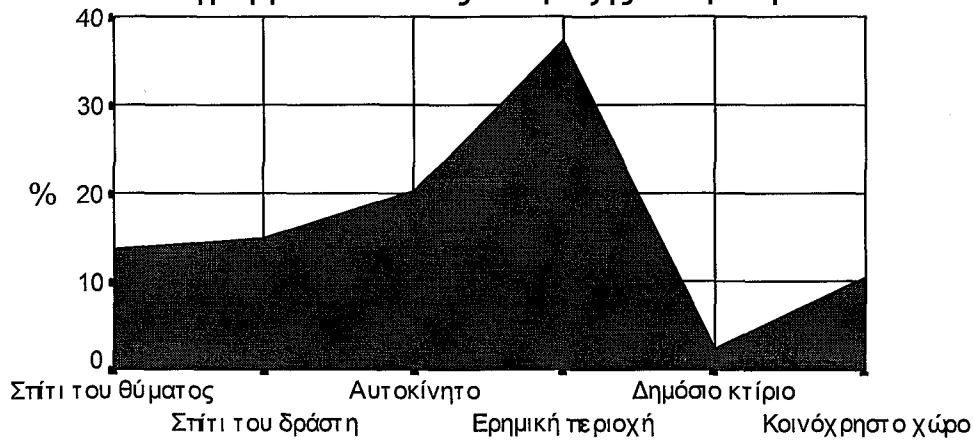

Σηματικές αναφορές της αστυνομίας.

Δεν περιλαμβάνονονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Επιπλέον, τα 88 (38,3%), από τα 230 θύματα των σηματικών αναφορών της έρευνας, δήλωσαν στην αστυνομία ότι ο βιαστής απείλησε τη ζωή τους προκειμένου να παραδοθούν και να ενδώσουν στις επιθυμίες του, τα 132 (57,4%) θύματα δε δήλωσαν κάτι τέτοιο, ενώ για τα υπόλοιπα 10 (4,3%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Επίσης, βρέθηκε ότι στις 11 (4,8%), από τις 230 υποθέσεις βιασμού του δείγματος των σηματικών αναφορών, το θύμα δήλωσε στην αστυνομία ότι εκτός από το βιασμό του, υπέστη και το έγκλημα της κλοπής, ενώ για ένα (0,4%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Από την άλλη μεριά, τα 47 (20,4%), από τα 230 θύματα των σηματικών αναφορών της έρευνας δήλωσαν στην αστυνομία ότι είχαν πέσει θύματα απαγωγής από το βιαστή τους, ενώ για 5 (2,2%) απ' αυτά δεν υπήρξαν στοιχεία. Ακόμη, τα 7 (3%) θύματα δήλωσαν ότι δέχθηκαν εξύβριση και ταπεινωτικά λόγια από το βιαστή τους, ενώ για ένα (0,4%) από τα θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Επίσης, τα 25 (10,9%), από τα 230 θύματα του δείγματος των σηματικών αναφορών της έρευνας, δήλωσαν στην αστυνομία ότι ο βιαστής τους κρατούσε κάποιο όπλο κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του εγκλήματος, ενώ για 3 (1,3%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Το όπλο που κρατούσε ο δράστης στις παραπάνω 25 περιπτώσεις, ήταν στις 5 υποθέσεις περίστροφο, στις 15 μαχαίρι, ενώ στις υπόλοιπες 5 ήταν κάποιο άλλο όπλο ή αντικείμενο.

Διάγραμμα 14: Χρήση όπλου.

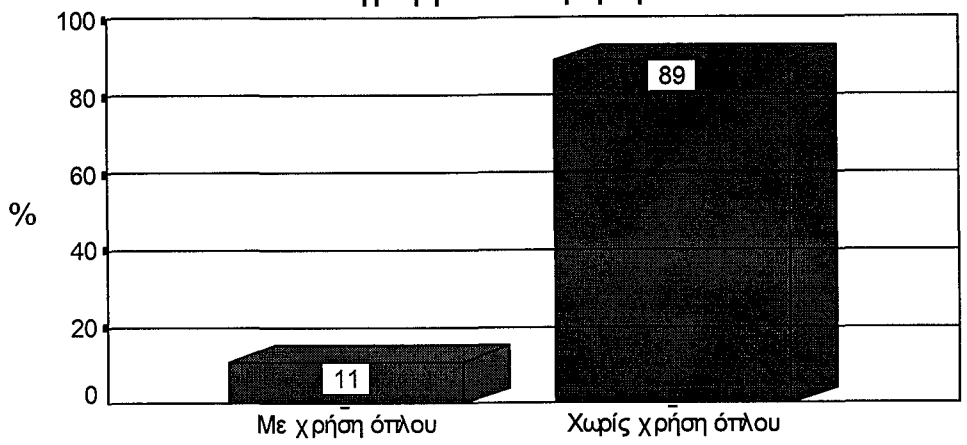

Σηματικές αναφορές της αστυνομίας.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Οσον αφορά στο σωματικό τραυματισμό του θύματος από το δράστη, κατά τη διάρκεια της διάπραξης του βιασμού, τα 84 (36,5%), από το σύνολο των 230 θυμάτων του δείγματος των σηματικών αναφορών της έρευνας, δήλωσαν στην αστυνομία ότι είχαν δεχθεί κάποιου βαθμού σωματικό τραυματισμό, ενώ για 6 (2,6%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Από τα παραπάνω 84 θύματα, που είχαν υποστεί κάποιο σωματικό τραυματισμό, τα 13 δήλωσαν ότι ο τραυματισμός τους ήταν πολύ σοβαρός, τα 48 ότι ήταν αρκετά σοβαρός, ενώ τα υπόλοιπα 23 θύματα δήλωσαν στην αστυνομία ότι ο σωματικός τραυματισμός τους ήταν λίγο σοβαρός. Τέλος, βρέθηκε ότι 6 από τα παραπάνω θύματα μεταφέρθηκαν σε κάποιο νοσοκομείο προκειμένου να τους παρασχεθούν οι πρώτες βοήθειες.

5.2.1.4. Τα χαρακτηριστικά των βιασμών των δικαστικών αποφάσεων[26].

Από το σύνολο των θυμάτων των 312 δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, βρέθηκε ότι τα 93 (29,8%) είχαν πέσει θύματα απόπειρας βιασμού, ενώ τα υπόλοιπα 219 (70,2%) είχαν πέσει θύματα τετελεσμένου βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 185 (59,3%) θύματα είχαν υποστεί κατά φύση συνουσία, τα 53 (17%) παρά φύση συνουσία, τα

[26] Βλ. παράρτημα IV, ερώτησεις 1 - 21.

54 (17,3%) στοματική συνουσία, τα 42 (13,5%) είχαν υποστεί κάποια άλλη ασελγή πράξη, ενώ τα υπόλοιπα 93 (29,8%) θύματα δεν είχαν υποστεί καμιά από τις παραπάνω εγκληματικές πράξεις, αλλά είχαν πέσει θύματα απόπειρας βιασμού.

Από το σύνολο των 312 θυμάτων βιασμού των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, βρέθηκε ότι τα 245 (78,5%) είχαν δεχθεί τη σεξουαλική επίθεση από ένα δράστη, ενώ τα υπόλοιπα 67 (21,5%) θύματα δήλωσαν στο δικαστήριο ότι δέχθηκαν επίθεση από περισσότερους από έναν βιαστές.

Οσον αφορά στην ηλικία του βιαστή, τα 9 (2,9%) από τα 312 θύματα των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ο δράστης ήταν ανήλικος, τα 203 (65,1%) ότι ήταν νεαρής ηλικίας, τα 59 (18,9%) ότι ήταν μεσήλικας, τα 8 (2,6%) ότι ήταν ηλικιωμένος, ενώ για τα υπόλοιπα 33 (10,6) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Επιπλέον, τα 9 (2,9%) από το σύνολο των 312 θυμάτων των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ο βιαστής τους ανήκε σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, ενώ τα υπόλοιπα 303 (97,1%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής τους δεν ανήκε σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα.

Οσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση των δραστών, τα 160 (51,3%) από τα 312 θύματα της έρευνας δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ο βιαστής τους ήταν άγαμος, τα 117 (37,5%) ότι ήταν έγγαμος, τα 9 (2,9%) ότι ζούσαν σε διάσταση με το σύζυγό τους, τα 5 (1,6%) ότι είχαν χωρίσει με το σύζυγό τους, τα 4 (1,3%) ότι ήσαν χήρα, ενώ για τα υπόλοιπα 17 (5,4%) θύματα του δείγματος των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας δεν υπήρξαν στοιχεία.

Σύμφωνα με τις δηλώσεις που έκαναν στο δικαστήριο τα ίδια τα θύματα βιασμού των δικαστικών αποφάσεων της έρευνάς μας, βρέθηκε ότι στις 151 (48,4%) περιπτώσεις βιασμού του δείγματος ο δράστης ανήκε στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, στις 105 (33,7%) ανήκε στα μεσαία, στις 27 (8,7%) ανήκε στα ανώτερα, ενώ για τις υπόλοιπες 29 (8,7%) περιπτώσεις βιασμού δεν υπήρξαν στοιχεία. Αναφορικά με την επαγγελματική θέση των δραστών, τα 21 (6,7%) θύματα δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ο βιαστής τους ήταν άνεργος, τα 262 (84%) δήλωσαν ότι ήταν εργαζόμενος, ενώ για τα υπόλοιπα 29 (9,3%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Όσον αφορά στο βαθμό γνωριμίας, πριν τη διάπραξη του εγκλήματος, των θυμάτων των δικαστικών αποφάσεων με τους βιαστές τους, τα 123 (39,4%) θύματα δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ήσαν τελείως άγνωστοι μεταξύ τους, τα 44 (14,1%) ότι είχαν γνωριστεί λίγο πριν το βιασμό, τα 50 (16%) ότι ήσαν απλώς γνωστοί, τα 56 (17,9%) ότι ήσαν πολύ γνωστοί, τα 37 (11,9%) ότι ήσαν συγγενείς, ενώ για 2 (0,6%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

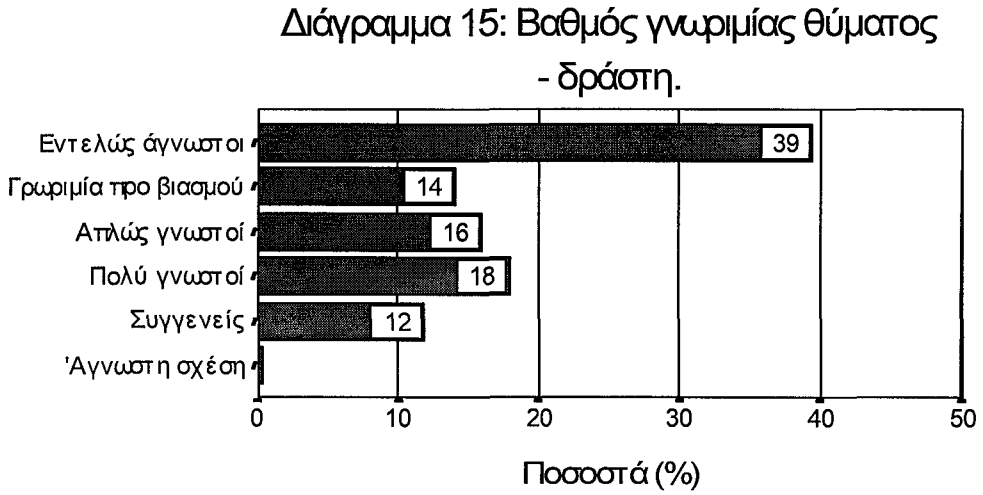

Δικαστικές αποφάσεις Μ.Ο.Δ.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Αναφορικά με το που έλαβε χώρα ο βιασμός, τα 55 (17,6%) θύματα του δείγματος των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, δήλωσαν στο δικαστήριο ότι έλαβε χώρα στο σπίτι του θύματος, τα 95 (30,4%) στο σπίτι του δράστη, τα 61 (19,6%) σε κάποιο αυτοκίνητο, τα 67 (21,5%) σε δημόσια περιοχή, τα 11 (3,5%) σε κάποιο δημόσιο κτίριο, τα 20 (6,4%) σε κάποιον κοινόχρηστο χώρο, ενώ για 3 (1%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 16: Τόπος διάπραξης του βιασμού.

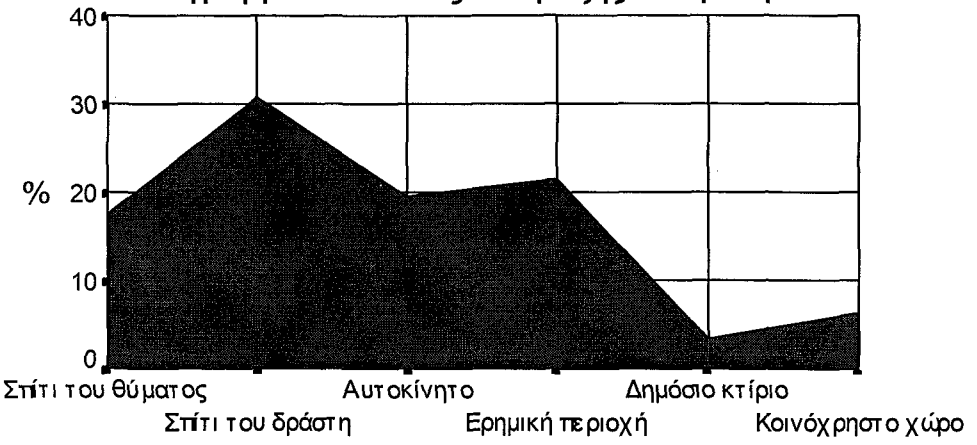

Δικαστικές αποφάσεις Μ.Ο.Δ.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Επίσης, τα 126 (40,4%) από τα 312 θύματα του δείγματος των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, δήλωσαν στο δικαστήριο ότι σωματικά αντιστάθηκαν πολύ στο βιασμό τους, τα 109 (34,9%) δήλωσαν ότι αντιστάθηκαν αρκετά, τα 54 (17,3%) ότι αντιστάθηκαν λίγο, τα 20 (6,4%) ότι δεν αντιστάθηκαν καθόλου, ενώ για 3 (1%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Οσον αφορά στην προφορική αντίσταση των θυμάτων αυτής της κατηγορίας στο βιασμό τους, βρέθηκε ότι τα 128 (41%) δήλωσαν ότι αντιστάθηκαν πολύ στο βιασμό τους, τα 106 (34%) δήλωσαν ότι αντιστάθηκαν αρκετά, τα 53 (17%) ότι αντιστάθηκαν λίγο, τα 22 (7,1%) ότι δεν αντιστάθηκαν καθόλου, ενώ για 3 (1%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Τα 202 (64,7%), από τα 312 θύματα των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ο βιαστής απείλησε τη ζωή τους προκειμένου να παραδοθούν και να ενδώσουν στις επιθυμίες του, τα 107 (34,3%) θύματα δε δήλωσαν κάτι τέτοιο, ενώ για τα υπόλοιπα 3 (1%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Επίσης, βρέθηκε ότι στις 38 (12,2%) από τις 312 υποθέσεις βιασμού του δείγματος των δικαστικών αποφάσεων, το θύμα δήλωσε στην αστυνομία ότι εκτός από το βιασμό του υπέστη και το έγκλημα της κλοπής, ενώ για ένα (0,3%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Από την άλλη μεριά, τα 72 (23,1%), από τα 312 θύματα των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, δήλωσαν στο δικαστήριο ότι είχαν πέσει θύματα απαγωγής από το βιαστή τους, ενώ για 2 (0,6%) απ' αυτά δεν υπήρξαν στοιχεία. Ακόμη, τα 53 (17%) θύματα δήλωσαν στο δικαστήριο ότι δέχθηκαν εξύβριση και ταπεινωτικά λόγια από το βιαστή

τους, ενώ για 7 (2,2%) από τα θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Τα 74 (23,7%), από τα 312 θύματα του δείγματος των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ο βιαστής τους κρατούσε κάποιο όπλο κατά τη διάρκεια εκτέλεσης του εγκλήματος, ενώ για 3 (1%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Το όπλο που κρατούσε ο δράστης στις παραπάνω 74 περιπτώσεις, ήταν στις 5 υποθέσεις περίστροφο, στις 57 μαχαίρι, ενώ στις υπόλοιπες 12 ήταν κάποιο άλλο όπλο ή αντικείμενο.

Διάγραμμα 17: Χρήση όπλου.

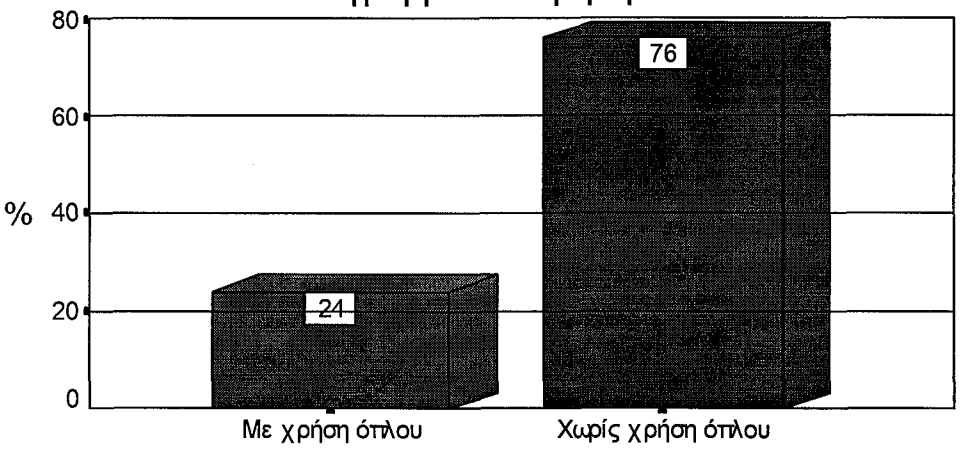

Δικαστικές αποφάσεις Μ.Ο.Δ.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Αναφορικά με το σωματικό τραυματισμό του θύματος από το δράστη, κατά τη διάρκεια της διάπραξης του βιασμού, τα 124 (39,7%), από το σύνολο των 312 θυμάτων του δείγματος των δικαστικών αποφάσεων της έρευνας, δήλωσαν στο δικαστήριο ότι είχαν δεχθεί κάποιου βαθμού σωματικό τραυματισμό, ενώ για 9 (2,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία. Επιπλέον, από τα παραπάνω 124 θύματα, που είχαν υποστεί κάποιο σωματικό τραυματισμό, τα 33 δήλωσαν ότι ο τραυματισμός τους ήταν πολύ σοβαρός, τα 61 ότι ήταν αρκετά σοβαρός, ενώ τα υπόλοιπα 30 θύματα δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ο σωματικός τραυματισμός τους ήταν λίγο σοβαρός. Τέλος, βρέθηκε ότι 15 από τα παραπάνω θύματα μεταφέρθηκαν σε κάποιο νοσοκομείο προκειμένου να τους παρασχεθούν οι πρώτες βοήθειες.

5.2.1.5. Συμπεράσματα.

Η σύγκριση ανάμεσα στα τέσσερα παραπάνω υπό-δείγματα της έρευνας, που αφορά στο αν τελικά τελέστηκε ή όχι ο βιασμός, έδειξε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αποπειρών βιασμού υπάρχει στο υπό-δείγμα των θυμάτων που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία. Το παραπάνω εύρημα επιβεβαιώνει την υπόθεσή μας ότι οι απόπειρες βιασμού συχνά δεν ορίζονται ως βιασμοί από τα θύματά τους ή ότι δεν ορίζονται ως ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα, έτσι ώστε να αναφερθούν στην αστυνομία. Οι τετελεσμένοι βιασμοί συγκεντρώνουν περισσότερες πιθανότητες να οριστούν ως εγκλήματα, να χαρακτηριστούν ως ιδιαίτερα σοβαρά περιστατικά και συνεπώς να αναφερθούν στην αστυνομία[27].

Συγκρίνοντας περαιτέρω τα επιμέρους υπό-δείγματα της έρευνάς μας, βλέπουμε ότι όσο προχωράει η ποινική διαδικασία των υποθέσεων βιασμού, τόσο μειώνεται το ποσοστό των αποπειρών και αυξάνεται το ποσοστό των τετελεσμένων βιασμών. Πιο συγκεκριμένα, το ποσοστό τετελεσμένων βιασμών είναι μεγαλύτερο στους βιασμούς των δικαστικών αποφάσεων, σε σχέση με τους βιασμούς των σηματικών αναφορών της αστυνομίας. Από την άλλη μεριά, βλέπουμε όσο προχωράει η ποινική διαδικασία των υποθέσεων βιασμού, τόσο μειώνεται το ποσοστό των ασελγών πράξεων και αυξάνεται το ποσοστό των βιασμών που περιλαμβάνουν κατά φύση συνουσία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το ποσοστό των βιασμών που περιελάμβαναν κατά φύση συνουσία είναι πολύ μικρότερο στους βιασμούς που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία, σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό των βιασμών των σηματικών αναφορών, το οποίο με τη σειρά του είναι μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των βιασμών των δικαστικών αποφάσεων.

Από τα παραπάνω ευρήματα βγαίνει το συμπέρασμα ότι η διαδικασία φιλτραρίσματος των υποθέσεων βιασμού, είναι μια αλυσιδωτή διαδρομή η οποία αρχίζει

---

[27] Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλες οι συγκρίσεις που γίνονται με βάση το υπό-δείγμα των 7 θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία δεν είναι ιδιαίτερα αξιόπιστες και αυτό γιατί ο πληθυσμός του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας είναι πολύ μικρός και συνεπώς δεν είναι στατιστικά σημαντικός. Ομως, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η φύση του ερευνητικού μας αντικειμένου δημιουργεί αντικειμενικές δυσκολίες δημιουργίας στατιστικά αξιόπιστων υπό-δειγμάτων αυτού του τύπου και αυτό γιατί, όπως φάνηκε παραπάνω, ο βιασμός είναι ένα ελάχιστα αναφερόμενο στην αστυνομία έγκλημα.

από την απόφαση του θύματος να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία και τελειώνει με την απόφαση του μικτού ορκωτού δικαστηρίου να καταδικάσει το δράστη. Το σημαντικότερο και καθοριστικότερο στάδιο αυτής της διαδικασίας φιλτραρίσματος των υποθέσεων βιασμού, είναι το στάδιο της απόφασης του θύματος και αυτό γιατί στο στάδιο αυτό επιλέγονται οι υποθέσεις με τις οποίες θα ασχοληθεί το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης. Το τελικό προϊόν, που θα προκύψει από ολόκληρη την αλυσίδα των φιλτραρισμάτων, τείνει να εναρμονιστεί με το ευρέως διαδεδομένο στερεότυπο του βιασμού και του βιαστή και μ' αυτόν τον τρόπο αναπαράγεται και ανακυκλώνεται η μεροληπτική διαδικασία επιλογής των υποθέσεων από τα θύματα και το ποινικό σύστημα.

Η σύγκριση των επιμέρους υπό-δειγμάτων της έρευνάς μας, έδειξε ότι όσο προχωράει η διαδικασία φιλτραρίσματος των υποθέσεων βιασμού, τόσο μειώνεται το ποσοστό των βιασμών που έχουν τελεσθεί από ένα δράστη και αυξάνεται το ποσοστό των βιασμών που έχουν τελεσθεί από περισσότερους. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το ποσοστό των βιασμών που έχουν τελεσθεί από περισσότερους δράστες είναι πολύ μικρότερο στους βιασμούς που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία, σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό των βιασμών των σηματικών αναφορών, το οποίο με τη σειρά του είναι μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των βιασμών των δικαστικών αποφάσεων. Το παραπάνω εύρημα μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι βιασμού που διαπράττονται από περισσότερους από έναν δράστες, είναι πιθανότερο να οριστούν ως βιασμοί, να χαρακτηριστούν ως ιδιαίτερα σοβαρά περιστατικά και συνεπώς να αναφερθούν στην αστυνομία.

Η πλειοψηφία των θυμάτων βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δήλωσαν ότι οι βιαστές ήσαν απολύτως άγνωστα άτομα, ενώ αναφορικά με τα θύματα που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία παρατηρήθηκε η εντελώς αντίθετη εικόνα. Στα ίδια αποτελέσματα καταλήξαμε και όταν συγκρίναμε το υπό-δείγμα των θυμάτων που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, με τα θύματα των βιασμών των σηματικών αναφορών, όπου και πάλι παρατηρήθηκε η ίδια εικόνα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι στους βιασμούς των σηματικών αναφορών, που συγκροτούνται από υποθέσεις που είχαν αναφερθεί στην αστυνομία, η μεγάλη

πλειοψηφία των θυμάτων είχαν βιαστεί από έναν απολύτως άγνωστο δράστη, ενώ ελάχιστα θύματα είχαν βιαστεί από κάποιο γνωστό ή συγγενικό πρόσωπο. Η παραπάνω εικόνα βρέθηκε να είναι τελείως διαφορετική για τα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία. Το παράδοξο, όμως, είναι ότι η εικόνα του τελευταίου υπό-δείγματος προσεγγίζει την εικόνα του υπό-δείγματος των βιασμών των δικαστικών αποφάσεων, γεγονός που είναι πέρα από κάθε προσδοκία μας.

Τα παραπάνω ευρήματα επιβεβαιώνουν την υπόθεση της έρευνάς μας, σύμφωνα με την οποία οι βιασμοί που διαπράττονται από δράστες που είναι εντελώς άγνωστοι στα θύματα, εναρμονίζονται με το κυρίαρχο στερεότυπο του βιασμού και συνεπώς έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναφερθούν στην αστυνομία. Από την άλλη μεριά, οι βιασμοί που διαπράττονται από πολύ γνωστά ή συγγενικά με το θύμα άτομα, δεν αναφέρονται στην αστυνομία γιατί αποκλίνουν από το στερεότυπο του βιασμού, καθώς και γιατί τα θύματα, πολλές φορές, δε θέλουν να διακινδυνεύσουν την κοινωνική και οικογενειακή τους «γαλήνη» ή γιατί βρίσκονται σε σχέση κυριαρχικής εξάρτησης με το δράστη.

Η σύγκριση των επιμέρους υπό-δειγμάτων της έρευνάς μας, έδειξε ότι όσο προχωράει η διαδικασία φιλτραρίσματος των υποθέσεων βιασμού, τόσο μειώνεται το ποσοστό των βιασμών που τα θύματά τους δεν απειλήθηκαν από το δράστη, προκειμένου να υποκύψουν στις επιθυμίες του και αυξάνεται το ποσοστό των βιασμών που τα θύματα δέχθηκαν απειλές κατά της ζωής τους για τον ίδιο λόγο. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι το ποσοστό των βιασμών που τα θύματά τους δέχθηκαν απειλές κατά της ζωής τους είναι πολύ μικρότερο στους βιασμούς που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία, σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό των βιασμών των σηματικών αναφορών, το οποίο με τη σειρά του είναι μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των βιασμών των δικαστικών αποφάσεων. Η παραπάνω εικόνα βρέθηκε να ισχύει σχεδόν απαράλλακτη και στην περίπτωση των μεταβλητών της απαγωγής του θύματος από το δράστη, της χρήσης όπλου από το βιαστή κατά τη διάρκεια της επίθεσης και του σοβαρού σωματικού τραυματισμού του θύματος.

Τα παραπάνω ευρήματα μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι βιασμού που τα θύματά τους δέχονται απειλές κατά της ζωής τους, προκειμένου να ενδώσουν στις επιθυμίες των βιαστών τους, που τα θύματά τους έπεσαν θύματα απαγωγής, που ο δράστης τους κρατούσε κάποιο όπλο και που τα θύματά τους τραυματίστηκαν σωματικά κατά τη διάρκεια της επίθεσης, είναι πιθανότερο να χαρακτηριστούν ως ιδιαίτερα σοβαρά περιστατικά και συνεπώς να αναφερθούν στην αστυνομία.

Αντίθετα, τα αποτελέσματα της έρευνας δε βρέθηκε να επιβεβαιώνουν την υπόθεσή μας σύμφωνα με την οποία οι υποθέσεις βιασμού, των οποίων οι δράστες ανήκουν σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναφερθούν στην αστυνομία και αυτό γιατί εναρμονίζονται με το κυρίαρχο στερεότυπο του βιαστή. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν να υπάρχουν πολύ μικρές διαφορές στα ποσοστά των δραστών που ανήκαν σ' αυτήν την κατηγορία, ανάμεσα στα υπό-δείγματα των θυμάτων που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, των βιασμών των σηματικών αναφορών και αυτών των δικαστικών αποφάσεων.

Μια άλλη υπόθεση της μελέτης μας που βρέθηκε να μην επιβεβαιώνεται, είναι εκείνη που αφορά στον τόπο διάπραξης του βιασμού. Σύμφωνα με την υπόθεση αυτή, οι βιασμοί που διαπράττονται σε δημόσιες, ερημικές περιοχές είναι πιθανότερο να αναφερθούν στην αστυνομία, σε σχέση με τους βιασμούς που διαπράττονται στο σπίτι του θύματος ή του δράστη ή στο αυτοκίνητο του δράστη στο οποίο το θύμα μπήκε με τη θέλησή του. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας δεν έδειξαν να υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές στα ποσοστά των επιμέρους υπό-δειγμάτων της έρευνας.

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση, στην ηλικία, στην κοινωνικό-οικονομική τάξη, στο εκπαιδευτικό επίπεδο και στην επαγγελματική θέση των βιαστών, δεν προχωρήσαμε σε συγκρίσεις των επιμέρους υπό-δειγμάτων της έρευνας και αυτό γιατί δεν είχαμε στοιχεία για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού που συγκροτούσε τα επιμέρους υπό-δείγματα της έρευνας. Για παράδειγμα, ένα μεγάλο μέρος των θυμάτων της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, δε ήσαν σε θέση να γνωρίζουν την οικογενειακή κατάσταση του βιαστή τους. Το παραπάνω

φαίνεται να είναι πολύ λογικό στις περιπτώσεις που το θύμα δεν γνώριζε το δράστη, πριν τη διάπραξη του εγκλήματος

5.2.2. Τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών που σχετίζονται με τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά, όσον αφορά: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, iii) στα 773 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, iv) στα 100 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, v) στα 230 θύματα βιασμού των σηματικών αναφορών και vi) στα 312 θύματα βιασμού των δικαστικών αποφάσεων.

5.2.2.1. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων που ανέφεραν[28].

Από το σύνολο των 7 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού και ότι είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι οι 4 (57,1%) είχαν γεννηθεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 2 (28,6%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, ενώ μία (14,3%) φοιτήτρια δήλωσε ότι είχε γεννηθεί σε κάποιο χωριό.

[28] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτησεις 115 - 131.

Διάγραμμα 18: Τόπος γέννησης του θύματος.

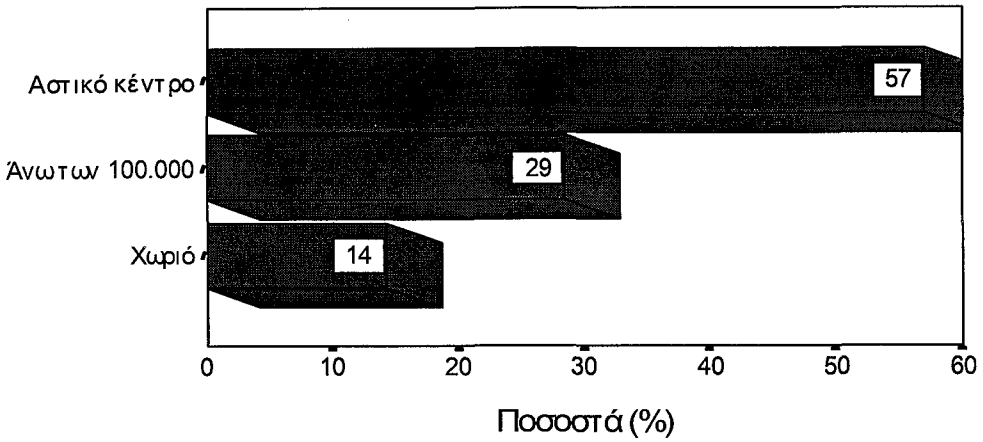

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.
Αστικό κέντρο = Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.

Βρέθηκε ότι από το σύνολο των θυμάτων που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 3 (42,9%) δήλωσαν ότι η οικογένειά τους κατοικεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, τα 2 (28,6%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, ενώ οι υπόλοιπες 2 (28,6%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι η οικογένειά τους κατοικεί σε κάποιο χωριό.

Διάγραμμα 19: Τόπος κατοικίας της οικογένειας.

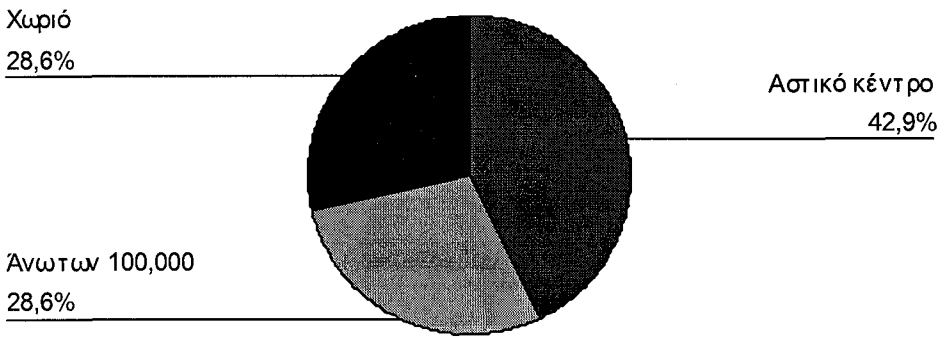

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.
Αστικό κέντρο = Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.

Βρέθηκε ότι οι 4 (57,1%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι τα περισσότερα χρόνια της ζωής τους τα έζησαν σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 2 (28,6%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, ενώ μία (14,3%) φοιτήτρια δήλωσε ότι τα περισσότερα χρόνια της ζωής της τα έζησε σε κάποιο χωριό.

Διάγραμμα 20 : Τόπος μεγαλύτερης διαμονής.

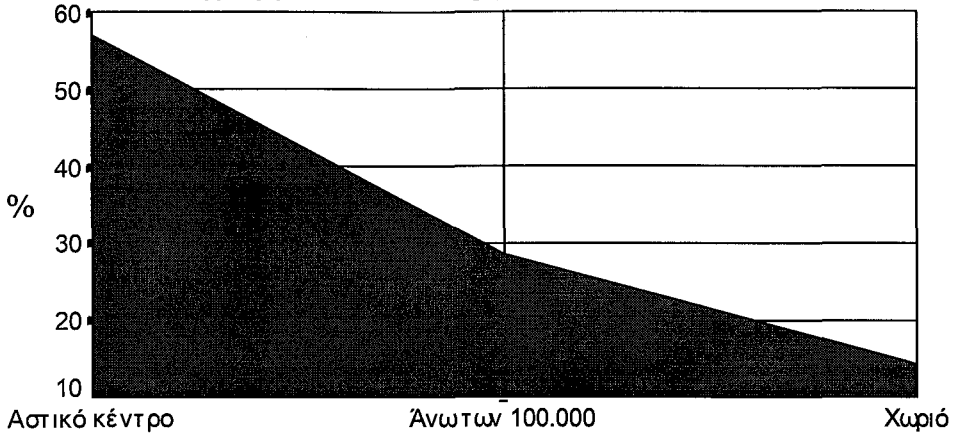

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Αστικό κέντρο = Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.

Οσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των 7 φοιτητριών του δείγματος, βρέθηκε ότι και οι 7 (100%) δήλωσαν ότι ήσαν άγαμες. Η μικρότερη ηλικία που διαπιστώθηκε στο δείγμα των θυμάτων, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ήταν η ηλικία των 19 ετών, ενώ η μεγαλύτερη τα 22 έτη. Οι 2 (28,6%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ήσαν εργαζόμενες, ενώ οι υπόλοιπες 5 (71,4%) απάντησαν ότι δεν ασκούσαν κάποιο επάγγελμα.

Όταν οι παραπάνω 7 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του πατέρα τους, οι 2 (28,6%) απάντησαν ότι έχει φοιτήσει ή ότι έχει τελειώσει το δημοτικό, άλλες 2 (28,6%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή, μία (14,3%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτατη σχολή, ενώ οι υπόλοιπες 2 (28,6%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο πατέρας τους έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές.

Διάγραμμα 21: Εκπαιδευτικό επίπεδο πατέρα.

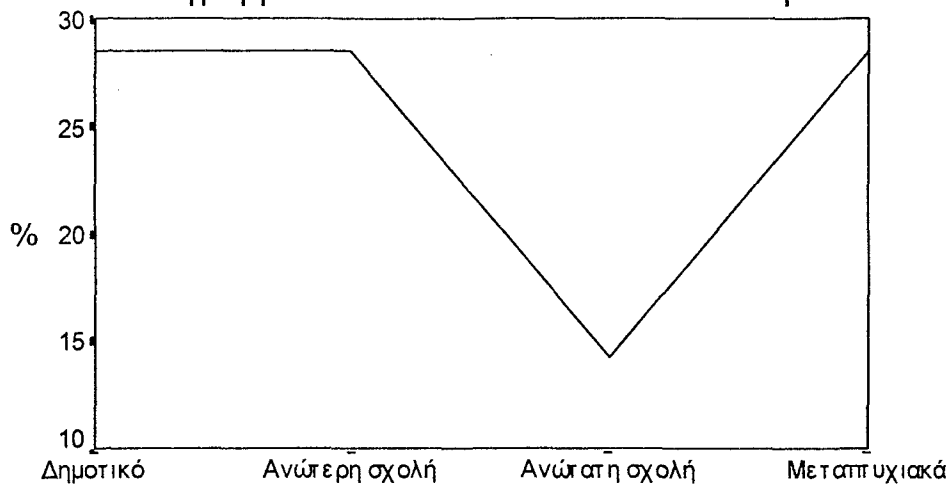

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Όταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο της μητέρας τους, οι 4 (57,1%) απάντησαν ότι έχει φοιτήσει ή ότι έχει τελειώσει το δημοτικό, οι 2 (28,6%) ότι έχει τελειώσει το λύκειο και μία (14,3%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή. Επιπλέον, βρέθηκε ότι τα 2 (28,6%) από το σύνολο των 7 θυμάτων βιασμού του δείγματος, που είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, δήλωσαν ότι είχαν προσωπικά εισοδήματα.

Στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα του πατέρα τους, μία (14,3%) από τις φοιτήτριες, που δήλωσαν ότι είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, απάντησε ότι ήταν έμπορος, βιομήχανος ή επιχειρηματίας, άλλη μία (14,3%) ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, άλλη μία (14,3%) ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 3 (42,9%) ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, ενώ για μία (14,3%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία. Από την άλλη μεριά, στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα της μητέρας τους, μία φοιτήτρια (14,3%) δήλωσε ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, ενώ οι υπόλοιπες 6 (85,7%) ότι ασχολούνται με τα οικιακά.

Τέλος, όταν οι φοιτήτριες του δείγματος της έρευνας, που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των γονέων τους, οι 2 (28,6%) απάντησαν ότι ήταν κάτω των 100.000 δραχμών, μία (14,3%) ότι ήταν από 200.000 έως 300.000 δρχ., άλλη μία (14,3%) ότι ήταν από 300.000 έως 400.000

δρχ., οι 2 (28,6%) ότι ήταν από 400.000 έως 500.000 δρχ., ενώ μία (14,3%) από τις φοιτήτριες του δείγματος απάντησε ότι δεν γνώριζε το μηνιαίο εισόδημα των γονέων της.

Διάγραμμα 22: Μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα.

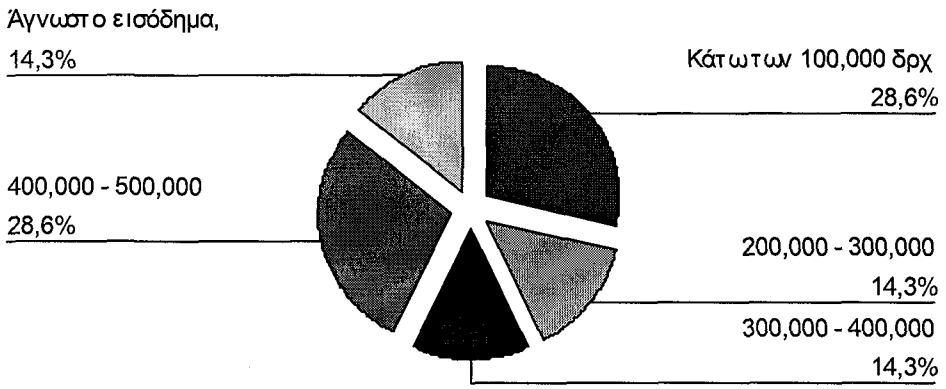

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

5.2.2.2. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων που δεν ανέφεραν[29].

Από το σύνολο των 102 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι είχαν πέσει θύματα βιασμού και ότι δεν είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι οι 53 (52%) είχαν γεννηθεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 11 (10,8%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, οι 8 (7,8%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, οι 6 (5,9%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, οι 10 (9,8%) σε κάποια κωμόπολη, οι 11 (10,8%) σε κάποιο χωριό και οι υπόλοιπες 3 (2,9%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού.

[29] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτησεις 115 - 131.

Διάγραμμα 23: Τόπος γέννησης του θύματος.

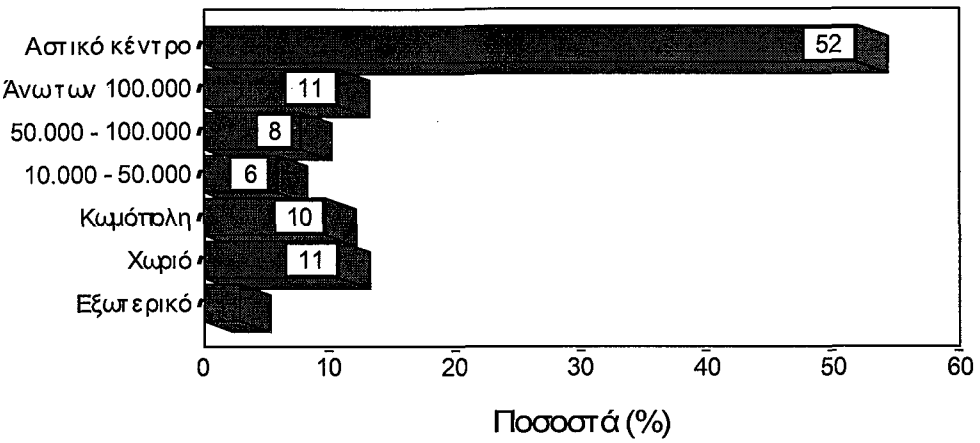

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.
Αστικό κέντρο = Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.

Βρέθηκε ότι από το σύνολο των θυμάτων που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 55 (53,9%) δήλωσαν ότι η οικογένειά τους κατοικεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, τα 12 (11,8%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, τα 7 (6,9%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, τα 6 (5,9%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, 9 (8,8%) σε κάποια κωμόπολη και τα υπόλοιπα 13 (12,7%) σε κάποιο χωριό.

Διάγραμμα 24: Τόπος κατοικίας της οικογένειας.

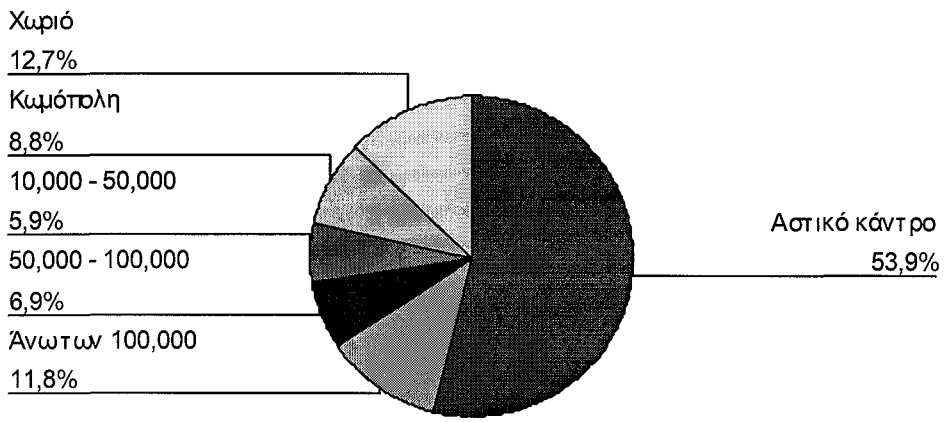

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.
Αστικό κέντρο = Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.

Βρέθηκε ότι από το σύνολο των 102 φοιτητριών που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, οι 55 (53,9%) δήλωσαν ότι τα περισσότερα χρόνια της ζωής τους τα έζησαν σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 11 (10,8%) σε πόλη άνω

των 100.000 κατοίκων, οι 8 (7,8%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, οι 10 (9,8%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, οι 7 (6,9%) σε κάποια κωμόπολη και οι υπόλοιπες 11 (10,8%) σε κάποιο χωριό.

Διάγραμμα 25: Τόπος μεγαλύτερης διαμονής.

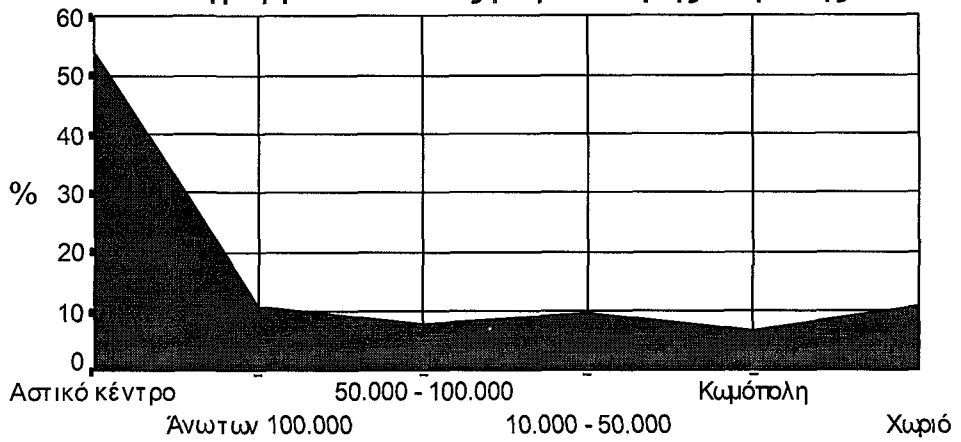

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.
Αστικά κέντρα = Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των 102 φοιτητριών του δείγματος, βρέθηκε ότι οι 96 (94,1%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ήσαν άγαμες, οι 3 (2,9%) ότι ήσαν έγγαμες, μία φοιτήτρια (1%) δήλωσε ότι ζούσε σε διάσταση με το σύζυγό της, άλλη μία (1%) ότι ήταν διαζευγμένη, ενώ για μια (1%) από τις παραπάνω φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 26: Οικογενειακή κατάσταση.

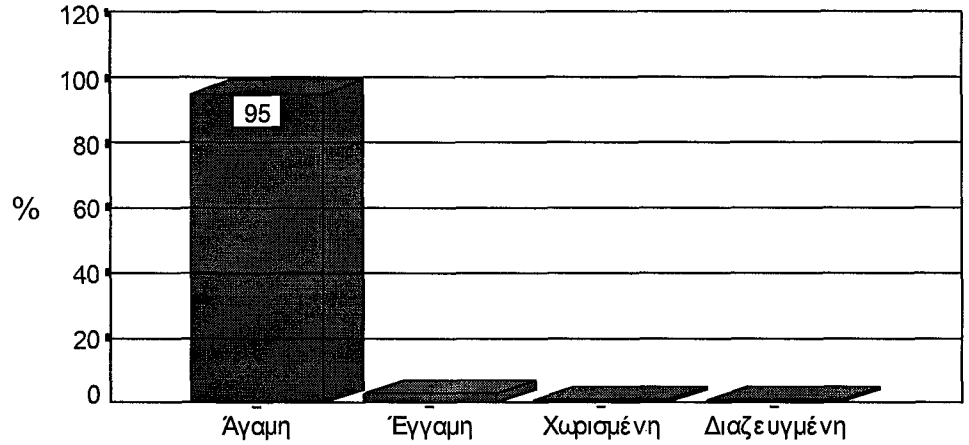

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.
Δεν υπολογίστηκαν οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Η μικρότερη ηλικία που διαπιστώθηκε στο δείγμα των θυμάτων που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία ήταν η ηλικία των 17 ετών, ενώ η μεγαλύτερη τα 39 έτη, ενώ για 4 (3,9%) από τις φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία. Από τις υπόλοιπες 98 φοιτήτριες για τις οποίες έχουμε στοιχεία, στην ηλικιακή ομάδα των 17 έως 22 ετών περιλαμβάνεται το 86,7% των φοιτητριών του δείγματος, στην ηλικιακή ομάδα από 23 έως 29 έτη περιλαμβάνεται το 11,3%, ενώ το υπόλοιπο 2% περιλαμβάνεται στην ηλικιακή ομάδα από 30 έως 39 έτη.

Οι 16 (15,7%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ήσαν εργαζόμενες, ενώ οι 86 (84,3%) ότι δεν ασκούσαν κάποιο επάγγελμα. Από τις 16 φοιτήτριες, που δήλωσαν ότι ήσαν εργαζόμενες, όταν ρωτήθηκαν σχετικά με το επάγγελμα που ασκούσαν, οι 6 δήλωσαν ότι ήσαν υπάλληλοι του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 4 ότι ασκούσαν κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 5 ότι ήσαν κατώτεροι υπάλληλοι του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, ενώ μία φοιτήτρια δήλωσε ότι ήταν εργάτρια.

Οταν οι παραπάνω 102 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του πατέρα τους, οι 2 (2%) απάντησαν ότι δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο, οι 28 (27,5%) ότι έχει φοιτήσει ή ότι έχει τελειώσει το δημοτικό, οι 14 (13,7%) ότι έχει τελειώσει το γυμνάσιο, οι 17 (16,7%) ότι έχει τελειώσει το λύκειο, οι 15 (14,7%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή, οι 23 (22,5%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτατη σχολή, ενώ οι υπόλοιπες 3 (2,9%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο πατέρας τους έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές.

Διάγραμμα 27: Εκπαιδευτικό επίπεδο πατέρα.

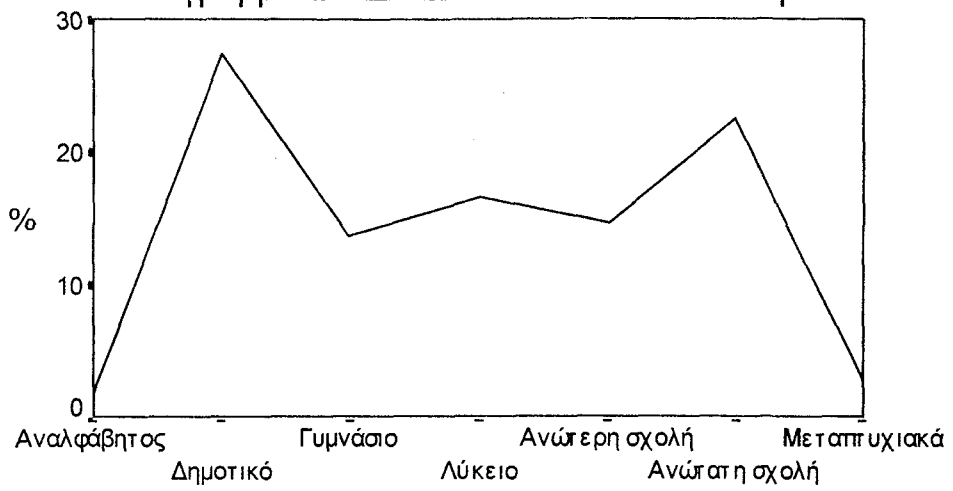

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο της μητέρας τους, μία (1%) απάντησε ότι η μητέρα της δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο, οι 44 (43,1%) ότι έχει φοιτήσει ή ότι έχει τελειώσει το δημοτικό, οι 7 (6,9%) ότι έχει τελειώσει το γυμνάσιο, οι 25 (24,5%) ότι έχει τελειώσει το λύκειο, οι 7 (6,9%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή, οι 17 (16,7%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτατη σχολή, ενώ μία (1%) φοιτήτρια δήλωσε ότι η μητέρα της έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές.

Βρέθηκε ότι οι 23 (22,5%) του συνόλου των 102 θυμάτων βιασμού του δείγματος, που δεν είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, δήλωσαν ότι είχαν προσωπικά εισοδήματα. Οταν ρωτήθηκαν ποιο είναι το μηνιαίο προσωπικό τους εισόδημα, οι 15 απ' αυτές απάντησαν ότι ήταν κάτω των 100.000 δραχμών, οι 6 ότι ήταν από 100.000 έως 200.000 δρχ., μία απάντησε ότι ήταν από 200.000 έως 300.000 δρχ. και άλλη μία ότι ήταν από 300.000 έως 400.000 δρχ.

Στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα του πατέρα τους, οι 10 (9,8%) από τις φοιτήτριες, που δήλωσαν ότι δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, απάντησαν ότι ήταν έμπορος, βιομήχανος ή επιχειρηματίας, οι 7 (6,9%) ότι ήταν μικρέμπορος ή βιοτέχνης, οι 9 (8,8%) ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 15 (14,7%) ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 32 (31,4%) ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 3 (2,9%) ότι ήταν κατώτερος υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 9 (8,8%) ότι ήταν

ειδικευμένος τεχνίτης, οι 4 (3,9%) ότι ήταν εργάτης, οι 12 (11,8%) ότι ήταν αγρότης, κτηνοτρόφος ή ψαράς, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία.

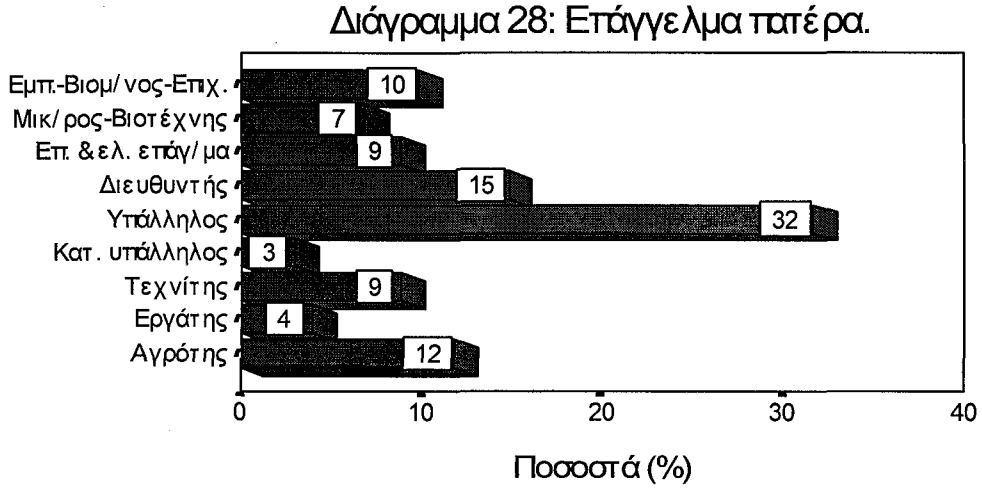

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα της μητέρας τους, οι 2 (2%) φοιτήτριες απάντησαν ότι ήταν έμπορος, βιομήχανος ή επιχειρηματίας, μία (1%) ότι ήταν μικρέμπορος ή βιοτέχνης, οι 8 (7,8%) ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 2 (2%) ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 23 (22,5%) ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 2 (2%) ότι ήταν κατώτερη υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, μία (1%) ότι ήταν εργάτρια, οι 4 (3,9%) ότι ήταν αγρότης, κτηνοτρόφος ή ψαράς, οι 58 (56,9%) ότι ασχολούνται με τα οικιακά, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία.

Τέλος, όταν οι φοιτήτριες του δείγματος της έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των γονέων τους, οι 7 (6,9%) απάντησαν ότι ήταν κάτω των 100.000 δραχμών, οι 18 (17,6%) ότι ήταν από 100.000 έως 200.000 δρχ., οι 23 (22,5%) ότι ήταν από 200.000 έως 300.000 δρχ., οι 12 (11,8%) ότι ήταν από 300.000 έως 400.000 δρχ., οι 14 (13,7%) ότι ήταν από 400.000 έως 500.000 δρχ., οι 15 (14,7%) ότι ήταν άνω των 500.000 δρχ., ενώ οι υπόλοιπες 13 (12,7%) από τις φοιτήτριες του δείγματος απάντησαν ότι δεν γνώριζαν το μηνιαίο εισόδημα των γονέων τους.

Διάγραμμα 29: Μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα.

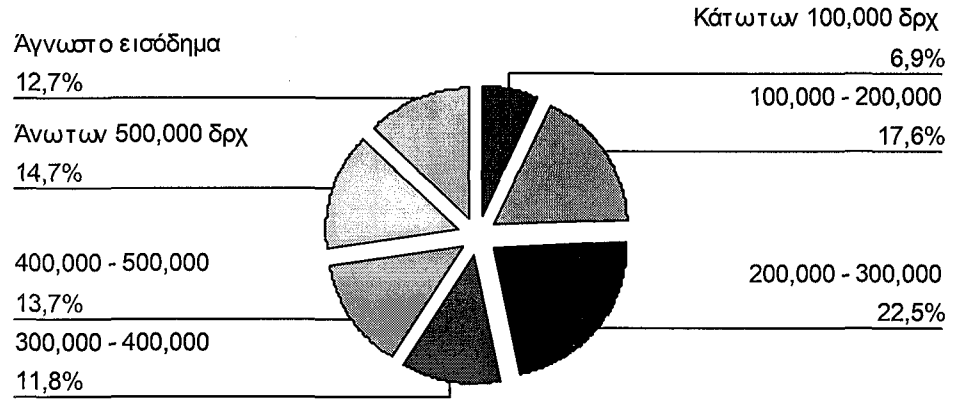

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

5.2.2.3. Τα χαρακτηριστικά των υποτιθέμενων θυμάτων που θα ανέφεραν[30].

Από το σύνολο των 773 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού και ότι σε περίπτωση που έπεφταν θα ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, βρέθηκε ότι οι 423 (54,7%) είχαν γεννηθεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 58 (7,5%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, οι 44 (5,7%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, οι 75 (9,7%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, 52 (6,7%) σε κάποια κωμόπολη, οι 62 (8%) σε κάποιο χωριό, οι 54 (7%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για τις υπόλοιπες 5 (0,6%) δεν υπήρξαν στοιχεία.

[30] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτησεις 115 - 131.

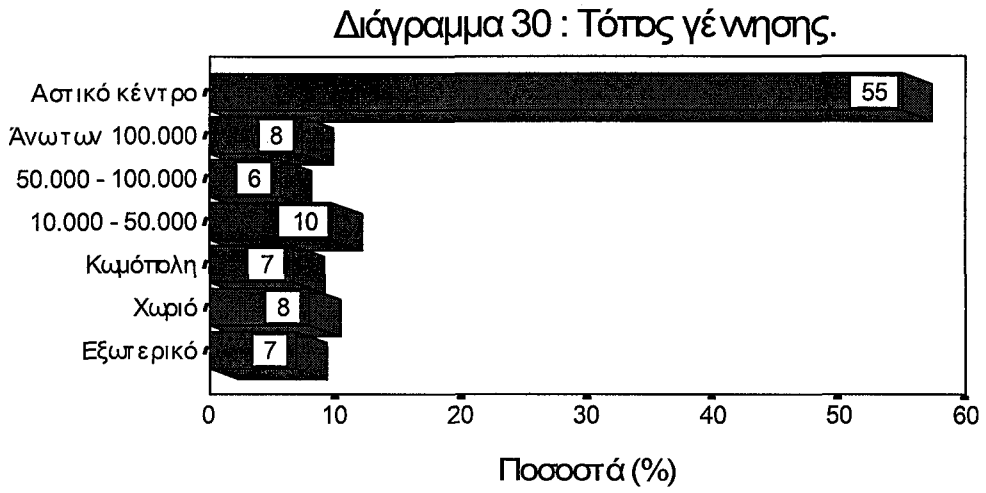

Υποτιθέμενοι βιασμοί που θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Βρέθηκε ότι από το σύνολο των υποτιθέμενων θυμάτων που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 410 (53%) δήλωσαν ότι η οικογένειά τους κατοικεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, τα 62 (8%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, τα 48 (6,2%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, τα 73 (9,4%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, τα 64 (8,3%) σε κάποια κωμόπολη, τα 90 (11,6%) σε κάποιο χωριό, τα 22 (2,8%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για τις υπόλοιπες 4 (0,5%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

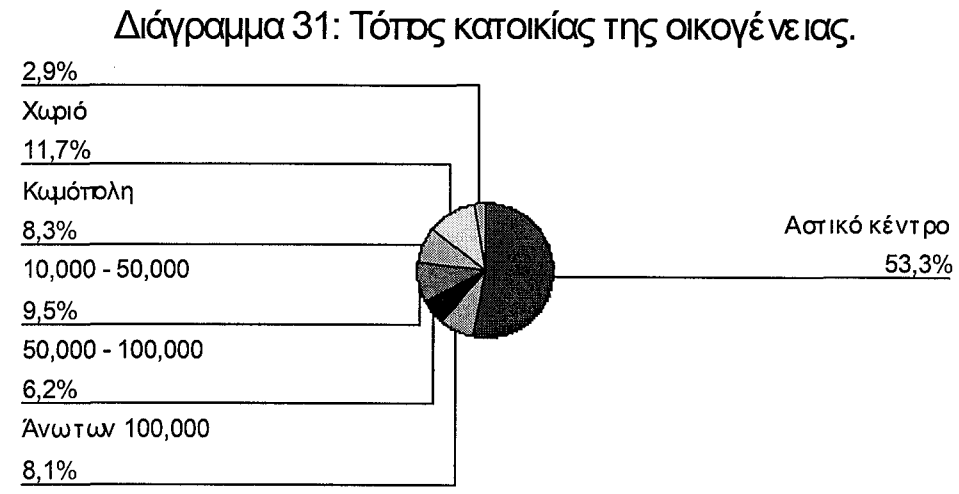

Υποτιθέμενοι βιασμοί που θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Βρέθηκε ότι από το σύνολο των 773 φοιτητριών που θα ανέφεραν τον υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 407 (52,7%) δήλωσαν ότι τα περισσότερα χρόνια της ζωής

τους τα έζησαν σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 59 (7,6%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, οι 48 (6,2%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, οι 75 (9,7%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, 67 (8,7%) σε κάποια κωμόπολη, οι 94 (12,2%) σε κάποιο χωριό, οι 19 (2,5%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για τις υπόλοιπες 4 (0,5%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 32: Τόπος μεγαλύτερης διαμονής.

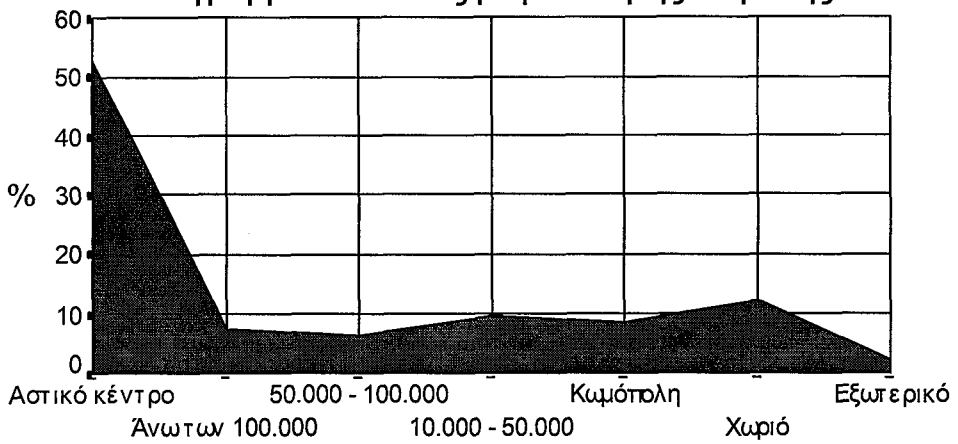

Υποτιθέμενοι βιασμοί που θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των φοιτητριών, που θα ανέφεραν στην αστυνομία έναν υποτιθέμενο βιασμό τους, βρέθηκε ότι οι 757 (97,9%) δήλωσαν ότι ήσαν άγαμες, οι 9 (1,2%) ότι ήσαν έγγαμες, μία (0,1%) ότι ζούσε σε διάσταση με το σύζυγό της, ενώ για τις υπόλοιπες 6 (0,8%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 33: Οικογενειακή κατάσταση.

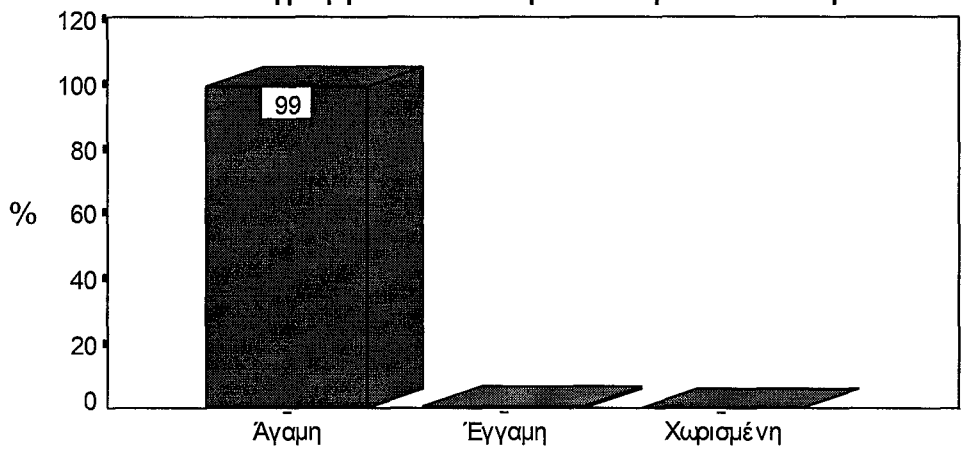

Υποτιθέμενοι βιασμοί που θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Η μικρότερη ηλικία που διαπιστώθηκε στο δείγμα των υποτιθέμενων θυμάτων που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία ήταν η ηλικία των 17 ετών, ενώ η μεγαλύτερη τα 39 έτη, ενώ για 12 (1,6%) από τις φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία. Από τις υπόλοιπες 761 φοιτήτριες για τις οποίες έχουμε στοιχεία, στην ηλικιακή ομάδα των 17 έως 22 ετών περιλαμβάνεται το 92,4% των φοιτητριών, στην ηλικιακή ομάδα από 23 έως 29 έτη περιλαμβάνεται το 7,1%, ενώ το υπόλοιπο 0,5% περιλαμβάνεται στην ηλικιακή ομάδα από 30 έως 39 έτη.

Από την άλλη μεριά, οι 79 (10,2%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ήσαν εργαζόμενες, οι 686 (88,7%) ότι δεν ασκούσαν κάποια εργασία, ενώ για τις υπόλοιπες 8 (1,1%) δεν υπήρξαν στοιχεία. Από τις 79 φοιτήτριες που δήλωσαν ότι ήσαν εργαζόμενες, όταν ρωτήθηκαν σχετικά με το επάγγελμα που ασκούσαν, οι 49 δήλωσαν ότι ήσαν υπάλληλοι του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 18 ότι ασκούσαν κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 9 ότι ήσαν κατώτεροι υπάλληλοι του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα και από μια φοιτήτρια δήλωσε ότι ήταν, είτε μικρέμποροι ή βιοτέχνες, είτε ειδικευμένη τεχνίτης, είτε εργάτρια.

Οταν οι παραπάνω 773 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του πατέρα τους, οι 279 (36,1%) δήλωσαν ότι έχει φοιτήσει ή ότι έχει τελειώσει το δημοτικό, οι 112 (14,5%) ότι έχει τελειώσει το γυμνάσιο, οι 147 (19%) ότι έχει τελειώσει το λύκειο, οι 81 (10,5%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή, οι 123 (15,9%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτατη σχολή, οι 25 (3,2%) ότι έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές, ενώ για τις υπόλοιπες 6 (0,7%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 34: Εκπαιδευτικό επίπεδο πατέρα.

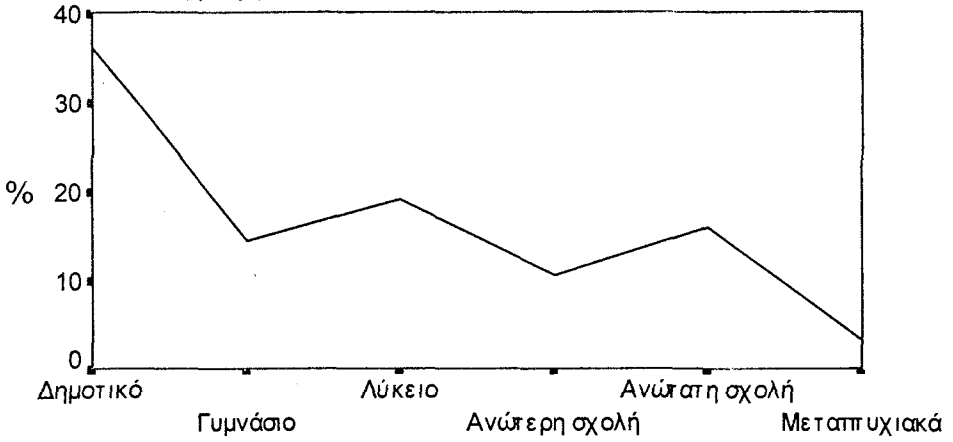

Υποτιθέμενοι βιασμοί που θα αναφέρονταν στην αστυνομία.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Οταν οι παραπάνω φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο της μητέρας τους, οι 3 (0,4%) απάντησαν ότι δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο, οι 337 (43,6%) ότι έχει φοιτήσει ή ότι έχει τελειώσει το δημοτικό, οι 96 (12,4%) ότι έχει τελειώσει το γυμνάσιο, οι 193 (25%) ότι έχει τελειώσει το λύκειο, οι 71 (9,2%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή, οι 62 (8%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτατη σχολή, οι 6 (0,8%) ότι έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές, ενώ για τις υπόλοιπες 5 (0,6%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία. Επιπλέον, βρέθηκε ότι τα 125 (16,2%), από το σύνολο των υποτιθέμενων θυμάτων του δείγματος, που δήλωσαν ότι θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, απάντησαν ότι είχαν προσωπικά εισοδήματα.

Στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα του πατέρα τους, οι 79 (10,2%) από τις 773 φοιτήτριες αυτής της κατηγορίας απάντησαν ότι ήταν έμπορος, βιομήχανος ή επιχειρηματίας, οι 56 (7,2%) ότι ήταν μικρέμπορος ή βιοτέχνης, οι 74 (9,6%) ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 76 (9,8%) ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 248 (32,1%) ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 15 (1,9%) ότι ήταν κατώτερος υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 97 (12,5%) ότι ήταν ειδικευμένος τεχνίτης, οι 44 (5,7%) ότι ήταν εργάτης, οι 64 (8,3%) ότι ήταν αγρότης, κτηνοτρόφος ή ψαράς, ενώ για τις υπόλοιπες 20 (2,5%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

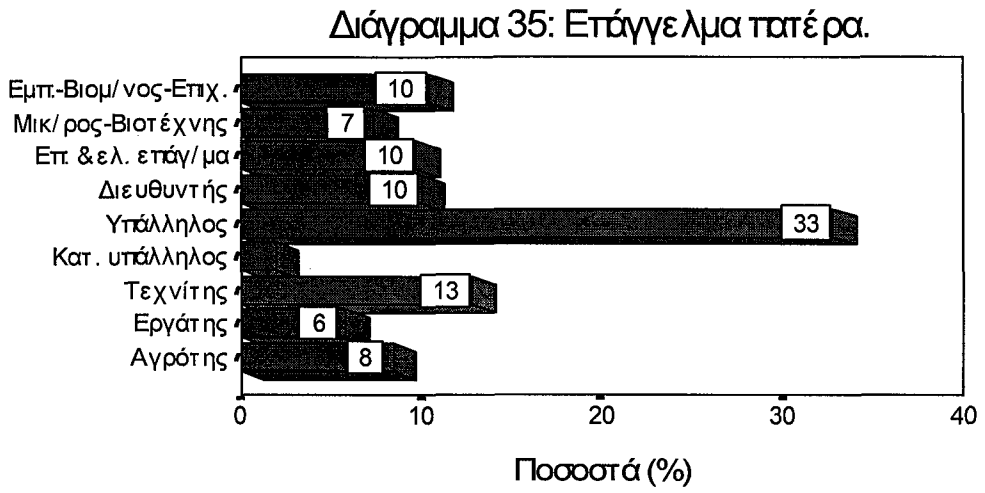

Υποτιθέμενοι βιασμοί που θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα της μητέρας τους, οι 29 (3,8%) φοιτήτριες αυτής της κατηγορίας απάντησαν ότι ήταν έμπορος, βιομήχανος ή επιχειρηματίας, οι 22 (2,8%) ότι ήταν μικρέμπορος ή βιοτέχνης, οι 20 (2,6%) ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 16 (2,1%) ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 145 (18,8%) ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 19 (2,5%) ότι ήταν κατώτερη υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 10 (1,3%) ότι ήταν ειδικευμένη τεχνίτης, οι 28 (3,6%) ότι ήταν εργάτρια, οι 12 (1,6%) ότι ήταν αγρότης, κτηνοτρόφος ή ψαράς, οι 461 (59,6%) ότι ασχολούνται με τα οικιακά, ενώ για τις υπόλοιπες 11 (1,4%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Τέλος, όταν οι φοιτήτριες του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας ρωτήθηκαν σχετικά με το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των γονέων τους, οι 20 (2,6%) απάντησαν ότι ήταν κάτω των 100.000 δραχμών, οι 116 (15%) ότι ήταν από 100.000 έως 200.000 δρχ., οι 195 (25,2%) ότι ήταν από 200.000 έως 300.000 δρχ., οι 128 (16,6%) ότι ήταν από 300.000 έως 400.000 δρχ., οι 96 (12,4%) ότι ήταν από 400.000 έως 500.000 δρχ., οι 81 (10,5%) ότι ήταν άνω των 500.000 δρχ., οι 129 (16,7%) από τις φοιτήτριες του δείγματος απάντησαν ότι δεν γνώριζαν το μηνιαίο εισόδημα των γονέων τους, ενώ για τις υπόλοιπες 8 (1%) δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 36: Μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα.

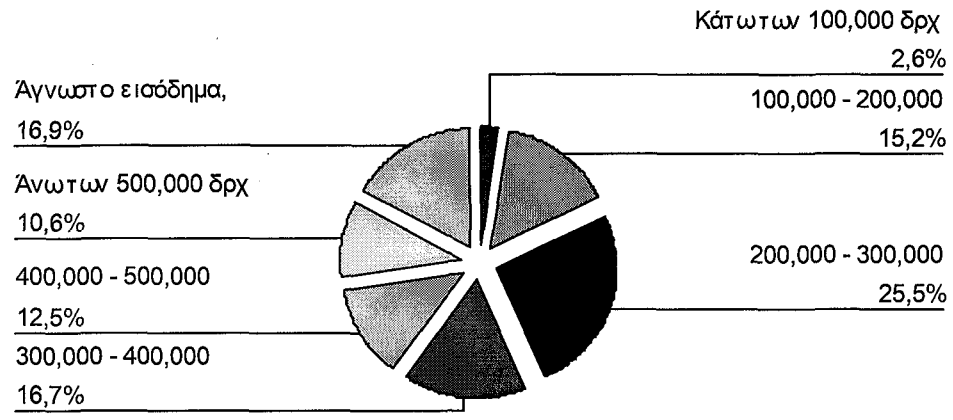

Υποτιθέμενοι βιασμοί που θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

5.2.2.4. Τα χαρακτηριστικά των υποτιθέμενων θυμάτων που δε θα ανέφεραν[31].

Από το σύνολο των 100 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού και ότι σε περίπτωση που είχαν μια τέτοια εμπειρία δε θα την ανέφεραν στην αστυνομία, βρέθηκε ότι οι 37 (37%) είχαν γεννηθεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι 9 (9%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, οι 6 (6%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, οι 10 (10%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, οι 9 (9%) σε κάποια κωμόπολη, οι 19 (19%) σε κάποιο χωριό και οι υπόλοιπες 10 (10%) φοιτήτριες σε κάποια χώρα του εξωτερικού.

[31] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτησεις 115 - 131.

Διάγραμμα 37: Τόπος γέννησης.

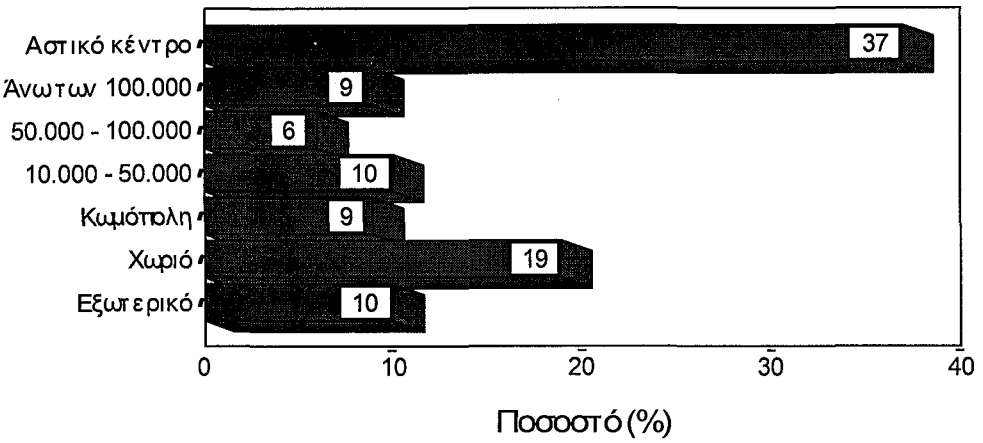

Υποτιθέμενοι βιασμοί που δε θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Αστικό κέντρο = Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.

Βρέθηκε ότι από το σύνολο των 100 υποτιθέμενων θυμάτων που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 37 (37%) δήλωσαν ότι η οικογένειά τους κατοικεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, τα 9 (9%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, τα 4 (4%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, τα 11 (11%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, τα 9 (9%) σε κάποια κωμόπολη, 24 (24%) σε κάποιο χωριό και τα υπόλοιπα 6 (6%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού.

Διάγραμμα 38: Τόπος κατοικίας της οικογένειας.

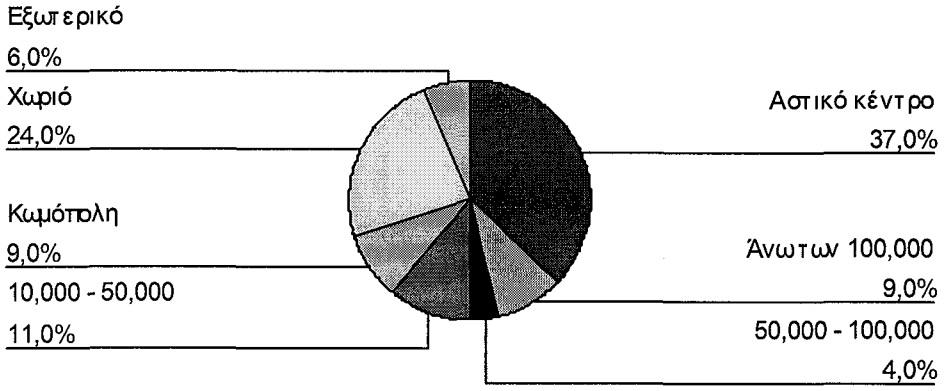

Υποτιθέμενοι βιασμοί που δε θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Αστικό κέντρο = Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.

Βρέθηκε ότι από το σύνολο των 100 φοιτητριών που δε θα ανέφεραν τον υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 36 (36%) δήλωσαν ότι τα περισσότερα χρόνια της ζωής τους τα έζησαν σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, οι

8 (8%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, οι 5 (5%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, οι 9 (9%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, οι 11 (11%) σε κάποια κωμόπολη, οι 22 (22%) σε κάποιο χωριό, οι 8 (8%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 39: Τόπος μεγαλύτερης διαμονής.

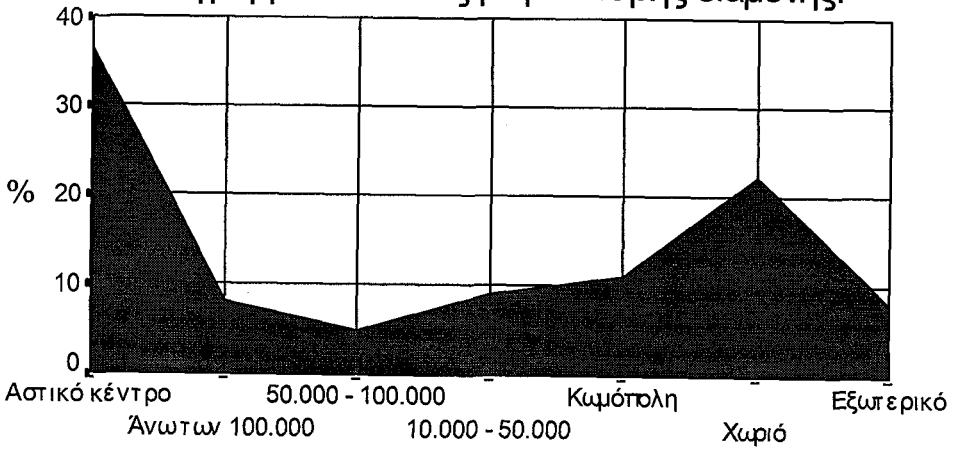

Υποτιθέμενοι βιασμοί που δε θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Οσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των φοιτητριών, που δε θα ανέφεραν στην αστυνομία έναν υποτιθέμενο βιασμό τους, βρέθηκε ότι οι 97 (97%) δήλωσαν ότι ήσαν άγαμες, οι 2 (2%) ότι ήσαν έγγαμες, ενώ μία (1%) φοιτήτρια δήλωσε ότι ζούσε σε διάσταση με το σύζυγό της.

Διάγραμμα 40 : Οικογενειακή κατάσταση.

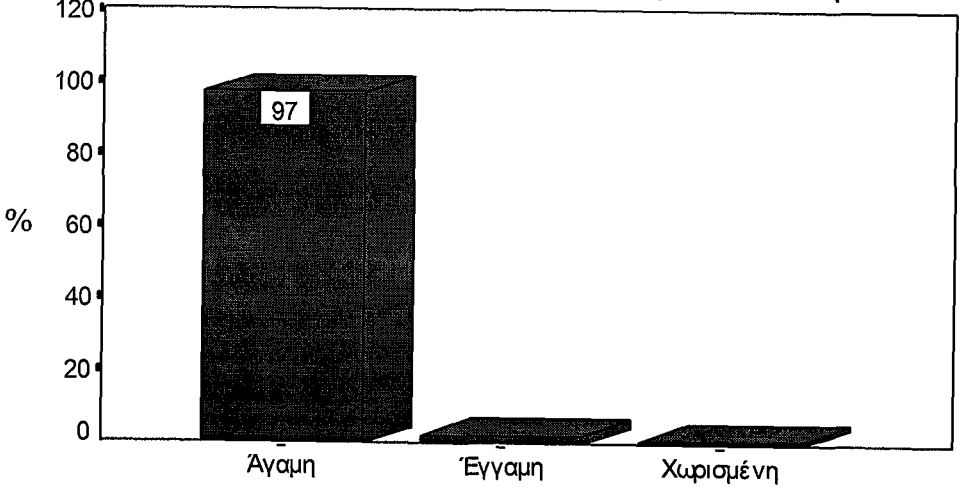

Υποτιθέμενοι βιασμοί που δε θα αναφέρονταν στην αστυνομία.

Η μικρότερη ηλικία που διαπιστώθηκε στο δείγμα των υποτιθέμενων θυμάτων, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ήταν η ηλικία των 17 ετών, η μεγαλύτερη τα 27 έτη, ενώ για 2 (2%) από τις φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία. Από τις υπόλοιπες 98 φοιτήτριες για τις οποίες έχουμε στοιχεία, στην ηλικιακή ομάδα των 17 έως 22 ετών περιλαμβάνεται το 93,9% των φοιτητριών, ενώ στην ηλικιακή ομάδα από 23 έως 27 έτη περιλαμβάνεται το 6,1% των φοιτητριών αυτής της κατηγορίας του δείγματος.

Από την άλλη μεριά, οι 7 (7%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ήσαν εργαζόμενες, οι 92 (92%) ότι δεν ασκούσαν κάποιο επάγγελμα, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία. Από τις 7 φοιτήτριες που δήλωσαν ότι ήσαν εργαζόμενες, όταν ρωτήθηκαν σχετικά με το επάγγελμα που ασκούσαν, η μια απ' αυτές δεν έδωσε καμιά απολύτως απάντηση. Από τις υπόλοιπες 6 εργαζόμενες φοιτήτριες που απάντησαν στην παραπάνω ερώτηση, οι 4 δήλωσαν ότι ήσαν υπάλληλοι του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, μία ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα και άλλη μία δήλωσε ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα.

Οταν οι παραπάνω 100 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του πατέρα τους, μία (1%) απάντησε ότι δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο, οι 45 (45%) ότι έχουν φοιτήσει ή ότι έχουν τελειώσει το δημοτικό, οι 21 (21%) ότι έχουν τελειώσει το γυμνάσιο, οι 11 (11%) ότι έχουν τελειώσει το λύκειο, οι 4 (4%) ότι έχουν τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή, οι 15 (15%) ότι έχουν τελειώσει κάποια ανώτατη σχολή και οι υπόλοιπες 3 (3%) ότι έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές.

Διάγραμμα 41: Εκπαιδευτικό επίπεδο πατέρα.

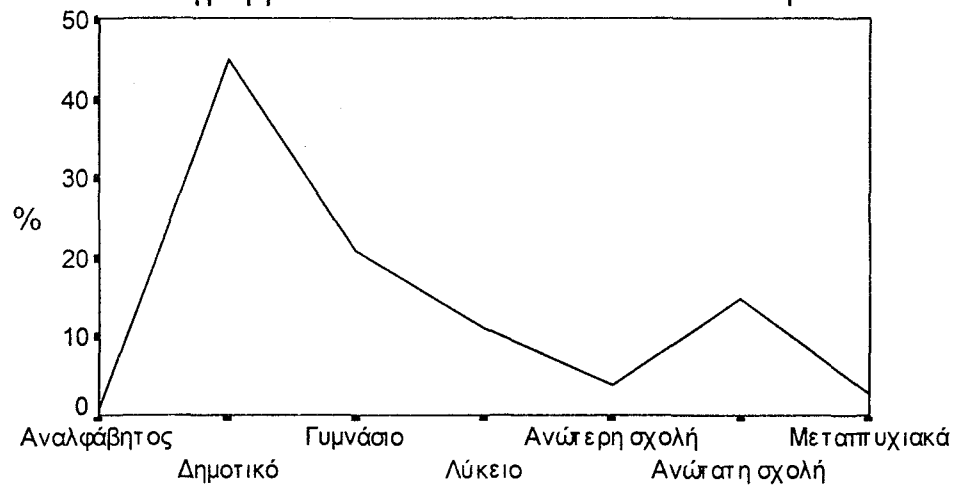

Υποτιθέμενοι βιασμοί που δε θα αναφέρονταν στην αστυνομία.

Οταν οι παραπάνω φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο της μητέρας τους, οι 4 (4%) απάντησαν ότι δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο, οι 48 (48%) ότι έχει φοιτήσει ή ότι έχει τελειώσει το δημοτικό, οι 11 (11%) ότι έχει τελειώσει το γυμνάσιο, οι 22 (22%) ότι έχει τελειώσει το λύκειο, οι 3 (3%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτερη σχολή και οι υπόλοιπες 12 (12%) ότι έχει τελειώσει κάποια ανώτατη σχολή. Επιπλέον, βρέθηκε ότι οι 8 (8%), από το σύνολο των 100 υποτιθέμενων θυμάτων του δείγματος, που δήλωσαν ότι δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, απάντησαν ότι είχαν προσωπικά εισοδήματα.

Στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα του πατέρα τους, οι 11 (11%) από τις 100 φοιτήτριες αυτής της κατηγορίας απάντησαν ότι ήταν έμπορος, βιομήχανος ή επιχειρηματίας, οι 5 (5%) ότι ήταν μικρέμπορος ή βιοτέχνης, οι 9 (9%) ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 6 (6%) ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 26 (26%) ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 3 (3%) ότι ήταν κατώτερος υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 5 (5%) ότι ήταν ειδικευμένος τεχνίτης, οι 15 (15%) ότι ήταν εργάτης, οι 17 (17%) ότι ήταν αγρότης, κτηνοτρόφος ή ψαράς, ενώ για τις υπόλοιπες 3 (3%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

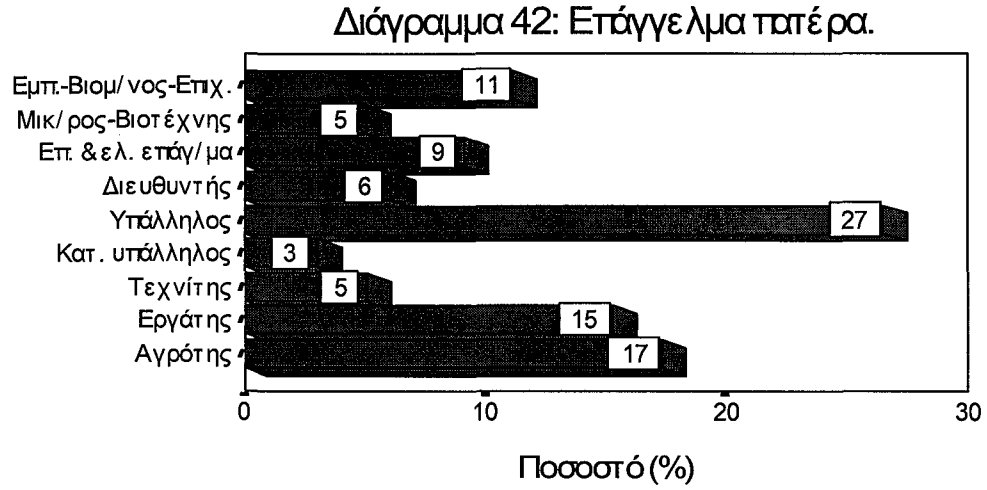

Υποτιθέμενοι βιασμοί που δε θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις που δεν υπάρχουν στοιχεία.

Στην ερώτηση σχετικά με το επάγγελμα της μητέρας τους, οι 6 (6%) φοιτήτριες αυτής της κατηγορίας απάντησαν ότι ήταν έμπορος, βιοτέχνης ή επιχειρηματίας, οι 2 (2%) ότι ήταν μικρέμπορος ή βιοτέχνης, οι 4 (4%) ότι ασκούσε κάποιο ελεύθερο ή επιστημονικό επάγγελμα, οι 2 (2%) ότι ήταν διευθυντικό στέλεχος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 17 (17%) ότι ήταν υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 3 (3%) ότι ήταν κατώτερη υπάλληλος του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα, οι 6 (6%) ότι ήταν ειδικευμένη τεχνίτης, οι 6 (6%) ότι ήταν εργάτρια, οι 8 (8%) ότι ήταν αγρότης, κτηνοτρόφος ή ψαράς, οι 51 (51%) ότι ασχολείται με τα οικιακά, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία.

Τέλος, όταν οι φοιτήτριες, του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, ρωτήθηκαν σχετικά με το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα των γονέων τους, οι 6 (6%) απάντησαν ότι ήταν κάτω των 100.000 δραχμών, οι 15 (15%) ότι ήταν από 100.000 έως 200.000 δρχ., οι 18 (18%) ότι ήταν από 200.000 έως 300.000 δρχ., οι 15 (15%) ότι ήταν από 300.000 έως 400.000 δρχ., οι 6 (6%) ότι ήταν από 400.000 έως 500.000 δρχ., οι 13 (13%) ότι ήταν άνω των 500.000 δρχ., ενώ οι υπόλοιπες 27 (27%) από τις φοιτήτριες του συγκεκριμένου υπό- δείγματος απάντησαν ότι δεν γνώριζαν το μηνιαίο εισόδημα των γονέων τους.

Διάγραμμα 43: Μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα.

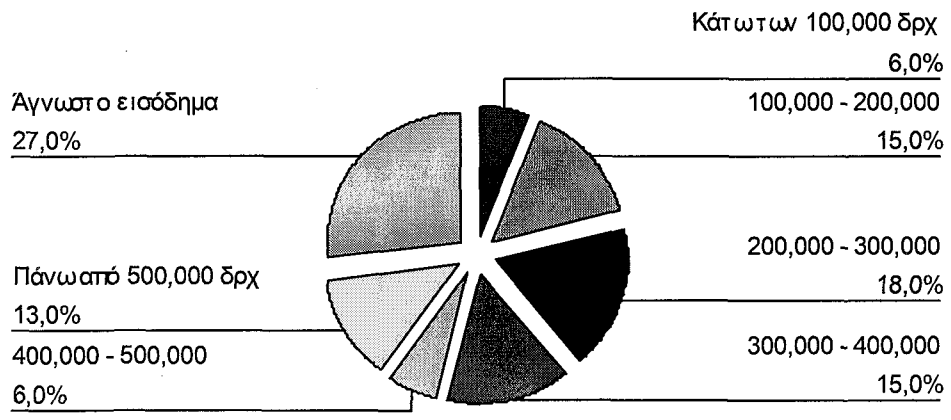

Υποτιθέμενοι βιασμοί που δε θα αναφέρονταν στην αστυνομία.

5.2.2.5. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων των σηματικών αναφορών[32].

Από το σύνολο των 230 θυμάτων βιασμού των σηματικών αναφορών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, τα οποία είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία το 1993, βρέθηκε ότι τα 35 (15,2%) είχαν γεννηθεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, τα 6 (2,6%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, τα 22 (9,6%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, τα 9 (3,9%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, τα 5 (2,2%) σε κάποια κωμόπολη, τα 49 (21,3%) σε κάποιο χωριό, τα 85 (37%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για 19 (8,3%) από τα παραπάνω θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[33].

[32] Βλ. παράρτημα IV, ερώτησεις 23 - 27.

[33] Λόγω του ότι μια υπόθεση βιασμού μπορεί να περιέχει περισσότερα από ένα θύματα, τα στοιχεία αναφορικά με το θύμα που συλλέξαμε από τις σηματικές αναφορές αφορούν πάντα σ' ένα από τα θύματα της υπόθεσης, το οποίο είναι το μεγαλύτερο ηλικιακά.

Διάγραμμα 44: Τόπος γέννησης του θύματος.

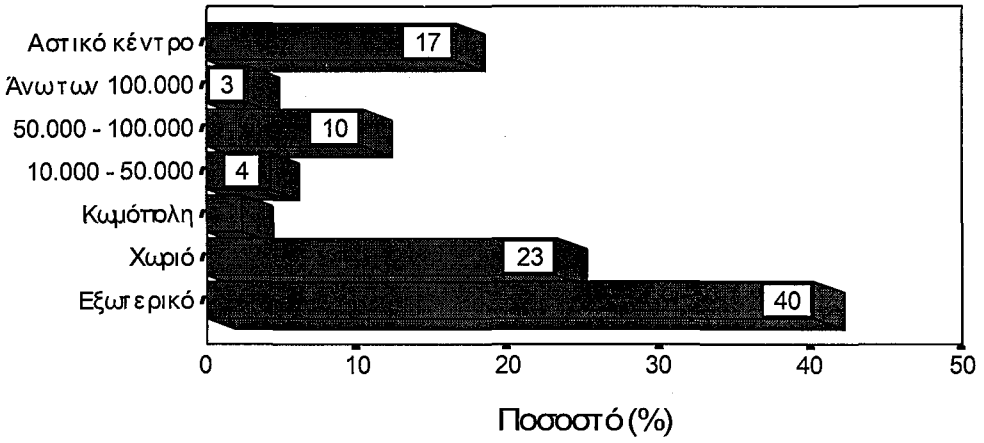

Σηματικές αναφοράς της αστυνομίας.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Βρέθηκε ότι από το σύνολο των 230 θυμάτων των σηματικών αναφορών, τα 77 (33,5%) δήλωσαν στην αστυνομία ότι η οικογένειά τους κατοικεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, τα 7 (3%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, τα 19 (8,3%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, τα 8 (3,5%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, τα 5 (2,2%) σε κάποια κωμόπολη, τα 39 (17%) σε κάποιο χωριό, τα 71 (30,9%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για 4 (1,7%) από τα παραπάνω θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 45: Τόπος κατοικίας της οικογένειας.

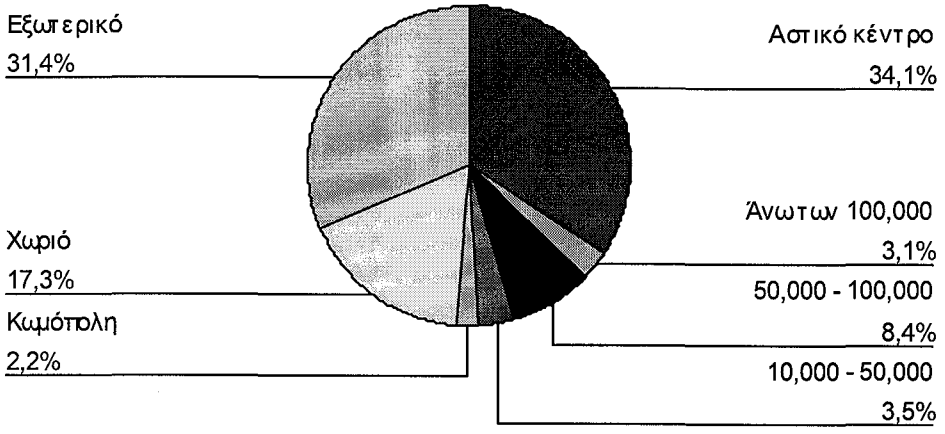

Σηματικές αναφορές της αστυνομίας.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού του δείγματος των θυμάτων των σηματικών αναφορών του έτους 1993, βρέθηκε ότι τα 135 (58,7%) θύματα

δήλωσαν στην αστυνομία ότι ήσαν άγαμα, τα 25 (10,9%) ότι ήσαν έγγαμα, ένα (0,4%) θύμα δήλωσε ότι ήταν διαζευγμένο από το σύζυγό του, ενώ για τα υπόλοιπα 69 (30%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 46: Οικογενειακή κατάσταση.

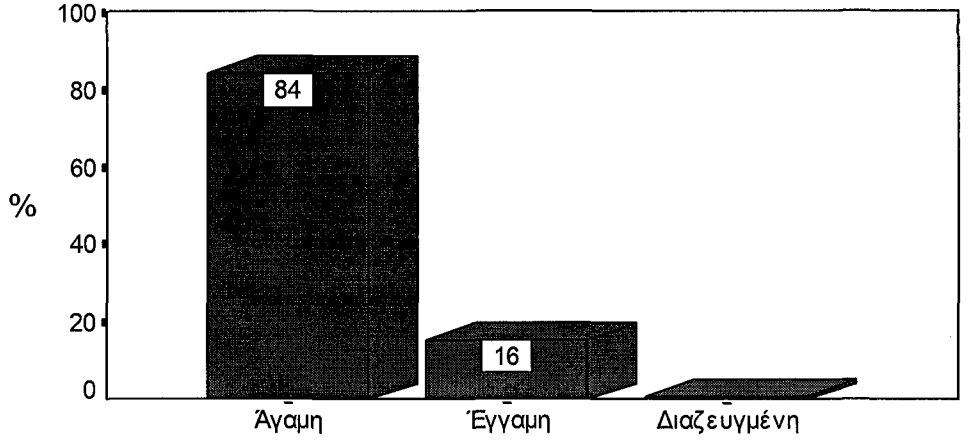

Σηματικές αναφορές της αστυνομίας.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Τα 68 (29,6%) θύματα δήλωσαν στην αστυνομία ότι ήσαν εργαζόμενα, τα 97 (42,2%) ότι δεν ασκούσαν κάποιο επάγγελμα, ενώ για τα υπόλοιπα 65 (28,3%) δεν υπήρξαν στοιχεία. Τέλος, βρέθηκε ότι 55 (23,9%), από το σύνολο των 230 θυμάτων, δήλωσαν ότι ασχολούνται αποκλειστικά και μόνο με τα οικιακά.

5.2.2.6. Τα χαρακτηριστικά των θυμάτων των δικαστικών αποφάσεων[34].

Από το σύνολο των 312 θυμάτων βιασμού των δικαστικών αποφάσεων των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων της περιφέρειας του Εφετείου της Αθήνας, οι οποίες εκδικάστηκαν κατά το χρονικό διάστημα των ετών 1980 έως 1993, βρέθηκε ότι τα 145 (46,5%) είχαν γεννηθεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, τα 4 (1,3%) σε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, τα 15 (4,8%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, τα 10 (3,2%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, τα

[34] Βλ. παράρτημα IV, ερώτησεις 23 - 27.

8 (2,6%) σε κάποια κωμόπολη, τα 64 (20,5%) σε κάποιο χωριό, τα 57 (18,3%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για 9 (2,9%) από τα παραπάνω θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[35].

Διάγραμμα 47: Τόπος γέννησης του θύματος.

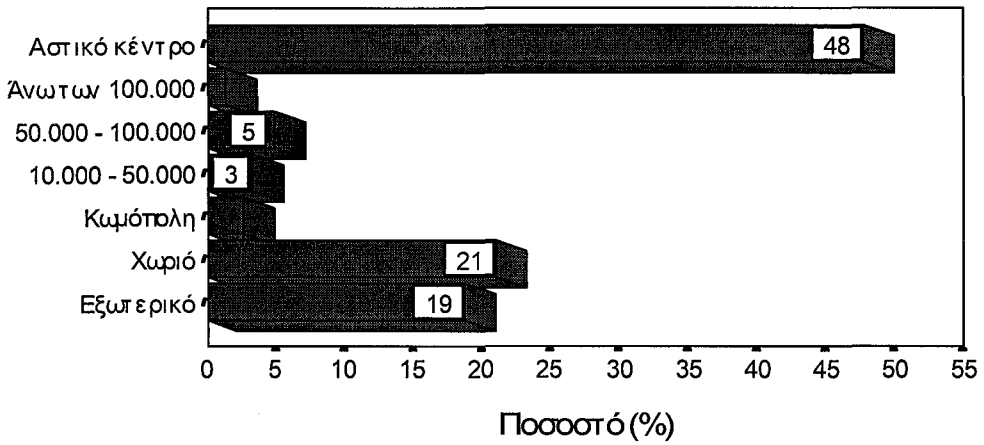

Δικαστικές αποφάσεις Μ.Ο.Δ.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Βρέθηκε ότι από το σύνολο των 312 θυμάτων των δικαστικών αποφάσεων, τα 216 (69,2%) δήλωσαν στο δικαστήριο ότι η οικογένειά τους κατοικεί σε μια από τις πόλεις Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πειραιά, ένα (0,3%) θύμα δήλωσε πόλη άνω των 100.000 κατοίκων, τα 6 (1,9%) σε πόλη με πληθυσμό από 50.000 έως 100.000 κατοίκους, τα 2 (0,6%) σε πόλη με πληθυσμό από 10.000 έως 50.000 κατοίκους, τα 5 (1,6%) σε κάποια κωμόπολη, τα 43 (13,8%) σε κάποιο χωριό, τα 36 (11,5%) σε κάποια χώρα του εξωτερικού, ενώ για 3 (1%) από τα παραπάνω θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

[35] Λόγω του ότι μια υπόθεση βιασμού μπορεί να περιέχει περισσότερα από ένα θύματα, τα στοιχεία αναφορικά με το θύμα που συλλέξαμε από τις διαστικές αποφάσεις αφορούν πάντα σ' ένα από τα θύματα της υπόθεσης, το οποίο είναι το μεγαλύτερο ηλικιακά.

Διάγραμμα 48: Τόπος κατοικίας της οικογένειας.

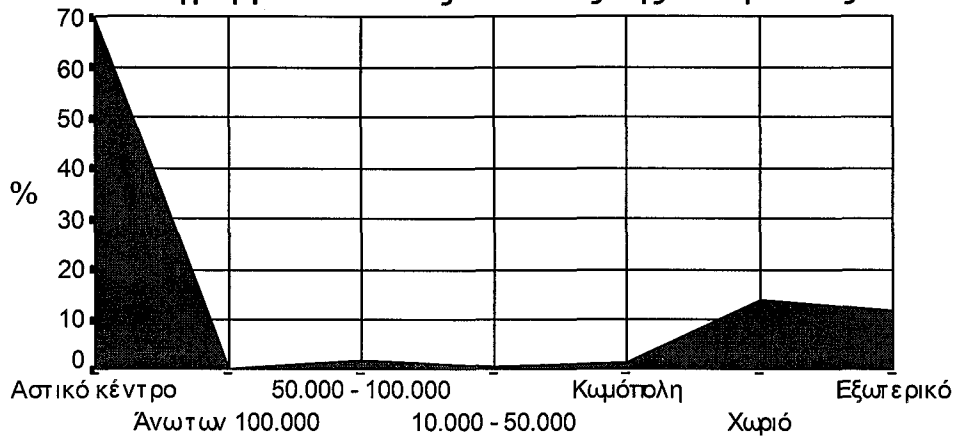

Δικαστικές αποφάσεις Μ.Ο.Δ.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση του πληθυσμού του δείγματος των θυμάτων των δικαστικών αποφάσεων βιασμού των ετών 1980 έως 1993, βρέθηκε ότι τα 230 (73,7%) θύματα δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ήσαν άγαμα, τα 49 (15,7%) ότι ήσαν έγγαμα, τα 7 (2,2%) ότι ζούσαν σε διάσταση από το σύζυγό τους, τα 5 (1,6%) ότι ήσαν διαζευγμένα, τα 6 (1,9%) ότι ήσαν χήρα, ενώ για τα υπόλοιπα 15 (4,8%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 49: Οικογενειακή κατάσταση.

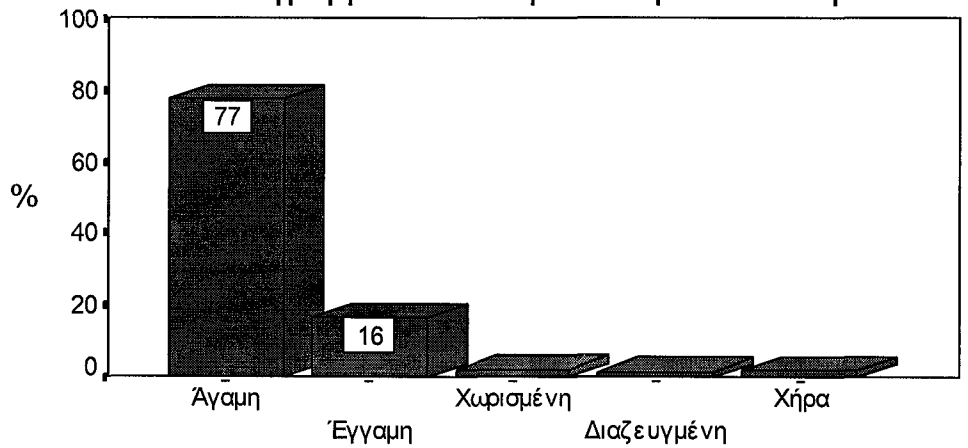

Δικαστικές αποφάσεις Μ.Ο.Δ.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Τα 90 (28,8%) θύματα αυτής της κατηγορίας δήλωσαν στο δικαστήριο ότι ήσαν εργαζόμενα, τα 182 (58,3%) ότι δεν ασκούσαν κάποιο επάγγελμα, ενώ για τα υπόλοιπα 40 (12,8%) δεν υπήρξαν στοιχεία. Τέλος, βρέθηκε ότι 96 (30,8%), από το σύνολο των 312 θυμάτων, δήλωσαν ότι ασχολούνται αποκλειστικά με τα οικιακά.

5.2.2.7. Συμπεράσματα.

Η σύγκριση του υπό-δείγματος των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, με το υπό-δείγμα των θυμάτων που δεν προέβησαν στην παραπάνω ενέργεια, έδειξε ότι μεταξύ των υπό-δειγμάτων αυτών υπάρχουν αρκετές διαφορές αναφορικά με τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των πληθυσμών που τα συγκροτούν. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους είχαν γεννηθεί σε μεγαλύτερο ποσοστό σε αστικές περιοχές[36], σε σχέση με τα θύματα που δεν τον είχαν αναφέρει. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήξαμε και αναφορικά με τον τόπο κατοικίας των οικογενειών των θυμάτων, καθώς και όσον αφορά στον τόπο που τα θύματα είχαν ζήσει το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής τους.

Το συνδυαστικό αποτέλεσμα των τριών παραπάνω μεταβλητών επιβεβαιώνει την υπόθεσή μας, σύμφωνα με την οποία τα θύματα που κατάγονται και έχουν ζήσει το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής τους σε αστικές περιοχές, είναι πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα που κατάγονται και ζουν σε ημιαστικές και αγροτικές περιοχές και αυτό γιατί στις κοινωνίες του τελευταίου τύπου, ο κοινωνικός έλεγχος του εγκλήματος ασκείται περισσότερο άτυπα και τα θύματα βιώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό το φόβο της κοινωνικής απόρριψης, λόγω του σφιχτού πλέγματος των διαπροσωπικών σχέσεων και της σταθερότητας του κοινωνικού ιστού[37].

Επιπλέον, βρέθηκε ότι από τα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους κανένα δεν ήταν έγγαμο, σε αντίθεση με το 2,9% των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία. Το παραπάνω αποτέλεσμα επιβεβαιώνει την υπόθεση της μελέτης μας, σύμφωνα με την οποία τα άγαμα θύματα είναι πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα έγγαμα και αυτό γιατί τα τελευταία βιώνουν τον

[36] Πόλεις άνω των 100.000 κατοίκων και μεγάλα αστικά κέντρα.

[37] Τα συμπεράσματα που βασίζονται σε συγκρίσεις με το υπό-δείγμα των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, τελούν πάντα υπό αμφισβήτηση και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με επιφυλακτικότητα, λόγω του μικρού αριθμού (7) των θυμάτων που συγκροτούν το συγκεκριμένο υπό-δείγμα της έρευνας.

επιπρόσθετο φόβο της απόρριψης από το σύζυγό τους και της διάλυσης της οικογένειάς τους.

Ο συνδυασμός των μεταβλητών του εκπαιδευτικού επιπέδου και της επαγγελματικής θέσης του πατέρα και της μητέρας του θύματος, καθώς και το μηνιαίο εισόδημα της οικογένειάς του, δε βρέθηκε να επιβεβαιώνει την υπόθεσή μας, σύμφωνα με την οποία τα θύματα που ανήκουν στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα είναι πιθανότερο να αναφερθούν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα που ανήκουν στα ανώτερα.

Οι συγκρίσεις ανάμεσα στα υπό-δείγματα των θυμάτων της θυματολογικής μας έρευνας και των θυμάτων των σηματικών αναφορών και των δικαστικών αποφάσεων, κρίθηκαν ακατάλληλες για τη συναγωγή έγκυρων αποτελεσμάτων και αυτό γιατί ενώ τα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας είναι αποκλειστικά και μόνο φοιτήτριες, τα θύματα των σηματικών αναφορών και των δικαστικών αποφάσεων αντιπροσωπεύουν ευρύτερο φάσμα του γυναικείου ελληνικού πληθυσμού, όσον αφορά τουλάχιστο στα κοινωνικά και δημογραφικά του χαρακτηριστικά. Από την άλλη μεριά, ακατάλληλη κρίθηκε και η σύγκριση των πραγματικών με τα υποτιθέμενα θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, για λόγους που έχουν αναφερθεί παραπάνω (βλ. κεφ. δ').

5.2.3. Οι παραστάσεις για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας[38].

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών που σχετίζονται με τις παραστάσεις για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας στην αντιμετώπιση υποθέσεων βιασμού, όσον αφορά: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, iii) στα 773 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που θα

[38] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτησεις 1 - 11.

ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία και iv) στα 100 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.

Η πρώτη κλίμακα Likert του ερωτηματολογίου της έρευνας[39] κατασκευάστηκε προκειμένου να μετρηθούν οι παραστάσεις του πληθυσμού του δείγματος των φοιτητριών της θυματολογικής μας έρευνας, για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, όσον αφορά στην ενασχόλησή της με τις υποθέσεις βιασμού. Η παραπάνω κλίμακα αποτελείται από δέκα διαφορετικές προτάσεις, που οι φοιτήτριες καλούνται να τις βαθμολογήσουν ανάλογα με το κατά πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με το νόημα το οποίο εκφράζουν.

Πιο συγκεκριμένα οι προτάσεις που αποτελούν την παραπάνω κλίμακα είναι οι εξής: i) η αστυνομία χειρίζεται με διακριτικότητα και λεπτότητα τις υποθέσεις βιασμού, ii) η αστυνομία δεν πιστεύει την αναφορά του θύματος βιασμού και την αντιμετωπίζει με καχυποψία, iii) η αστυνομία κατηγορεί το θύμα, περισσότερο από το δράστη, για το βιασμό που έχει δεχθεί, iv) η αστυνομία παρέχει στο θύμα βιασμού, ηρεμία, γαλήνη και ασφάλεια, v) η αστυνομία αντιμετωπίζει ταπεινωτικά και εξευτελιστικά τα θύματα βιασμού, vi) η αστυνομία είναι ανίκανη να συλλάβει τους βιαστές, vii) η αστυνομία παρέχει πλήρη ιατρική βοήθεια και φροντίδα στα θύματα βιασμού, viii) η αστυνομία προστατεύει το απόρρητο των ονομάτων των θυμάτων βιασμού και δε δημοσιοποιεί το περιστατικό, ix) τα θύματα βιασμού βρίσκουν το δίκιο τους στην αστυνομία και x) τα θύματα ταλαιπωρούνται από τη γραφειοκρατία της αστυνομίας.

Προκειμένου να προχωρήσουμε στη στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, αναφορικά με την παραπάνω κλίμακα, κρίθηκε σκόπιμο να μετατρέψουμε τις προτάσεις (ii), (iii), (v), (vi) και (x) από αρνητικές σε θετικές, αντιστρέφοντας την κωδικοποίησή τους με την εντολή «Recode», μέσω του στατιστικού πακέτου για ηλεκτρονικούς υπολογιστές SPSS/PC+[40]. Ο λόγος που οι παραπάνω προτάσεις είχαν παρουσιαστεί με αρνητική μορφή στο ερωτηματολόγιο της έρευνας, ήταν για να ελεγχθεί ο βαθμός αξιοπιστίας και ειλικρινείας των απαντήσεων των φοιτητριών. Η ανάλυση

[39] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτησεις 1 - 10.
[40] Το στατιστικό πακέτο SPSS/PC+ είναι το στατιστικό πρόγραμμα με το οποίο έγινε όλη η στατιστική ανάλυση των στοιχείων της παρούσας έρευνας.

αξιοπιστίας (reliability analysis) της παραπάνω κλίμακας, για το σύνολο των φοιτητριών του δείγματος της έρευνας, έδειξε ότι η παραπάνω κλίμακα είναι στατιστικά αξιόπιστη (alpha = 0,73).

Μετά την παραπάνω μετατροπή της κωδικοποίησης, το επόμενο βήμα της στατιστικής ανάλυσης της κλίμακας ήταν να ομαδοποιήσουμε τις απαντήσεις των φοιτητριών σε τρεις κατηγορίες, έτσι ώστε τα αποτελέσματα να είναι στατιστικά αναλύσιμα. Οι αναμενόμενες βαθμολογίες των φοιτητριών, με βάση την παραπάνω κλίμακα, κυμαίνονταν από 10 έως και 50 βαθμούς. Οι βαθμολογίες των φοιτητριών ομαδοποιήθηκαν σε τρεις νέες κατηγορίες.

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις φοιτήτριες με θετικές παραστάσεις για την αστυνομία και πιο συγκεκριμένα τις φοιτήτριες που οι βαθμολογίες τους κυμαίνονταν από 10 έως 26 βαθμούς. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τις φοιτήτριες με ουδέτερες παραστάσεις για την αστυνομία, καθώς και αυτές που δεν είχαν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα και πιο συγκεκριμένα, τις φοιτήτριες που οι βαθμολογίες τους κυμαίνονταν από 27 έως 33 βαθμούς. Τέλος, η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει τις φοιτήτριες με αρνητικές παραστάσεις για την αστυνομία και πιο συγκεκριμένα, τις φοιτήτριες που οι βαθμολογίες τους κυμαίνονταν από 34 έως 50 βαθμούς.

Αμέσως μετά την παραπάνω κλίμακα έχει τεθεί ερώτηση με την οποία διερευνάται η πηγή άντλησης των παραστάσεων των φοιτητριών του δείγματος, η όποία στοχεύει στην αξιολόγηση του βαθμού αξιοπιστίας της συγκεκριμένης πηγής[41].

5.2.3.1. Τα θύματα που ανέφεραν.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων της έρευνας έδειξαν ότι από το σύνολο των 7 θυμάτων βιασμού της έρευνάς μας, που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, τα 6 (85,7%) βρέθηκε να έχουν αρνητικές παραστάσεις απέναντι στη

[41] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 11.

λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, ενώ ένα (14,3%) θύμα βρέθηκε να έχει ουδέτερες παραστάσεις ή να μην έχει άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα.

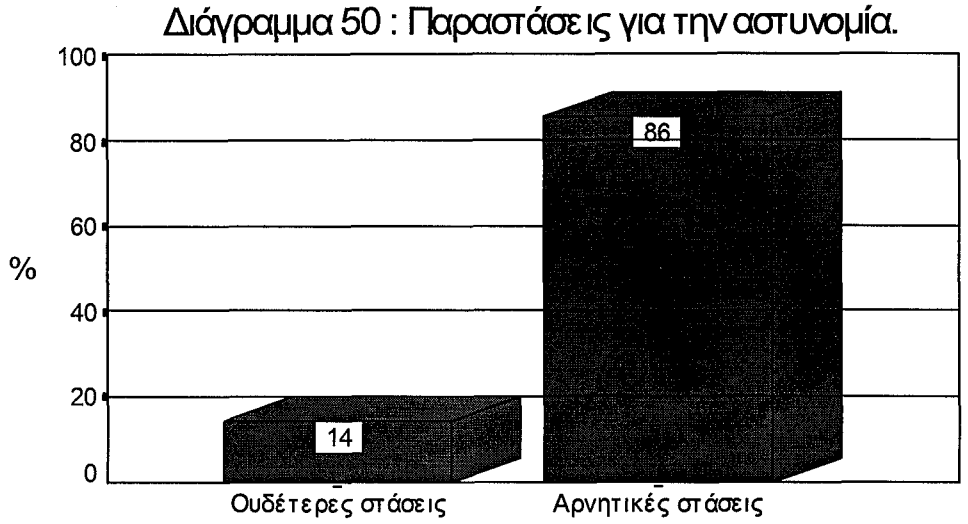

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Όταν τα 7 θύματα της έρευνας, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν από που πιστεύουν ότι έχουν αντλήσει και διαμορφώσει τις συγκεκριμένες παραστάσεις τους για την αστυνομία, τα 4 (57,1%) δήλωσαν ότι τις έχουν αντλήσει από προσωπικές εμπειρίες, ένα (14,3%) από τα μέσα ενημέρωσης, ενώ 2 (28,6%) θύματα δήλωσαν ότι δε μπορούσαν να προσδιορίσουν επακριβώς την πηγή άντλησης των παραστάσεών του για την αστυνομία.

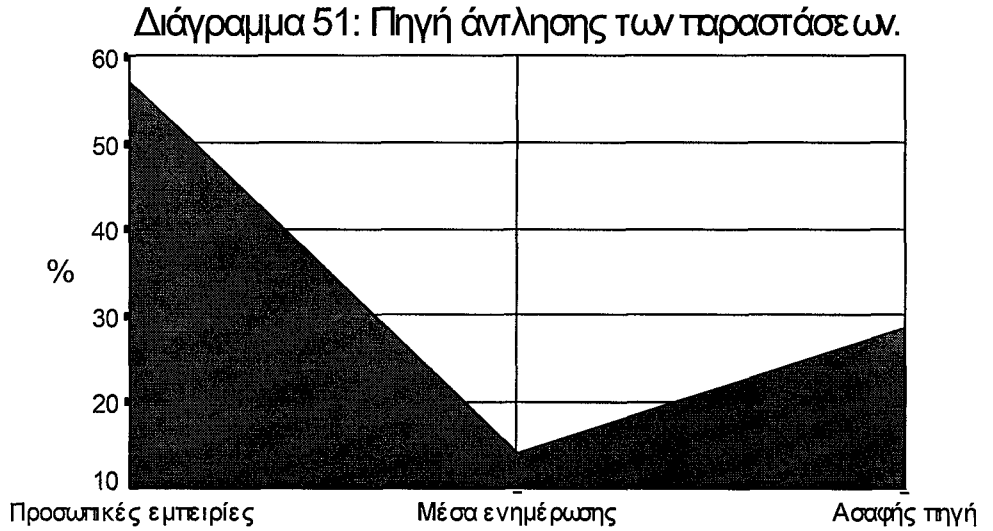

Βιασμοί που αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

5.2.3.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων της έρευνας έδειξαν ότι από το σύνολο των 102 θυμάτων βιασμού της έρευνάς μας, που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, τα 6 (5,9%) είχαν θετικές παραστάσεις απέναντι στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας στο χειρισμό υποθέσεων βιασμού, τα 19 (18,6%) θύματα της έρευνας παρουσιάστηκαν να έχουν ουδέτερες παραστάσεις ή να μην έχουν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα, ενώ τα υπόλοιπα 77 (75,5%) θύματα βρέθηκε να έχουν αρνητικές παραστάσεις απέναντι στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας.

Διάγραμμα 52: Παραστάσεις για την αστυνομία.

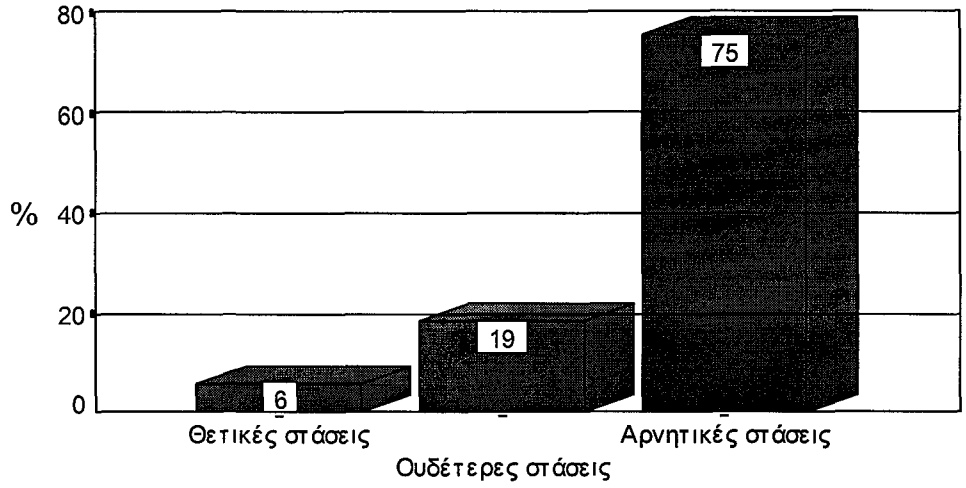

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία.

Οταν τα 102 θύματα της έρευνας, που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν από που πιστεύουν ότι έχουν αντλήσει και διαμορφώσει τις συγκεκριμένες παραστάσεις τους για την αστυνομία, τα 4 (3,9%) δήλωσαν ότι τις έχουν αντλήσει από προσωπικές εμπειρίες, τα 10 (9,8%) από εμπειρίες συγγενικών ή φιλικών προσώπων, άλλα 67 (65,7%) από τα μέσα ενημέρωσης (εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση), τα 16 (15,7%) θύματα δήλωσαν ότι δε μπορούσαν να προσδιορίσουν επακριβώς την πηγή άντλησης των παραστάσεών τους για την αστυνομία, τα 2 (2%) από επιστημονικά συγγράμματα, έρευνες και επιστημονικά συνέδρια, ενώ για τα υπόλοιπα 3 (2,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 53: Πηγή άντλησης των παραστάσεων για την αστυνομία.

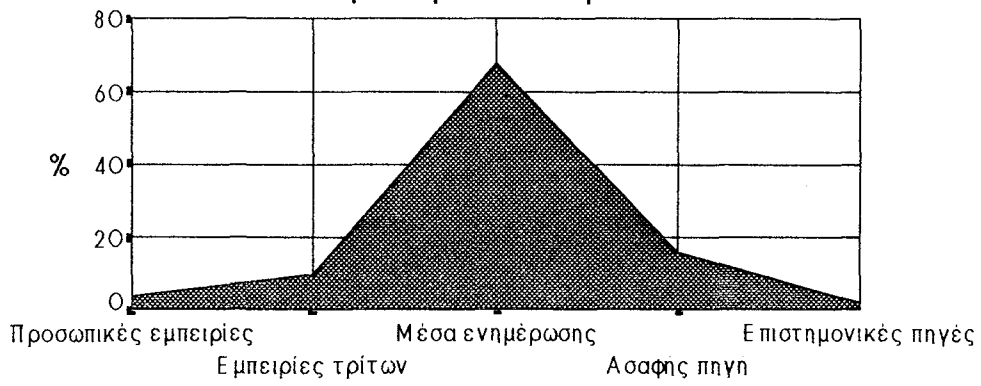

Βιασμοί που δεν αναφέρθηκαν στην αστυνομία
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

5.2.3.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων της έρευνας έδειξαν ότι από το σύνολο των 773 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι δεν είχαν εμπειρία βιασμού, αλλά θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 72 (9,3%) είχαν θετικές παραστάσεις απέναντι στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας στο χειρισμό υποθέσεων βιασμού, οι 232 (30%) φοιτήτριες της έρευνας παρουσιάστηκαν να έχουν ουδέτερες παραστάσεις ή να μην έχουν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα, οι 460 (59,5%) φοιτήτριες βρέθηκε να έχουν αρνητικές παραστάσεις απέναντι στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας, ενώ για τις υπόλοιπες 9 (1,2%) φοιτήτριες του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 54: Παραστάσεις για την αστυνομία.

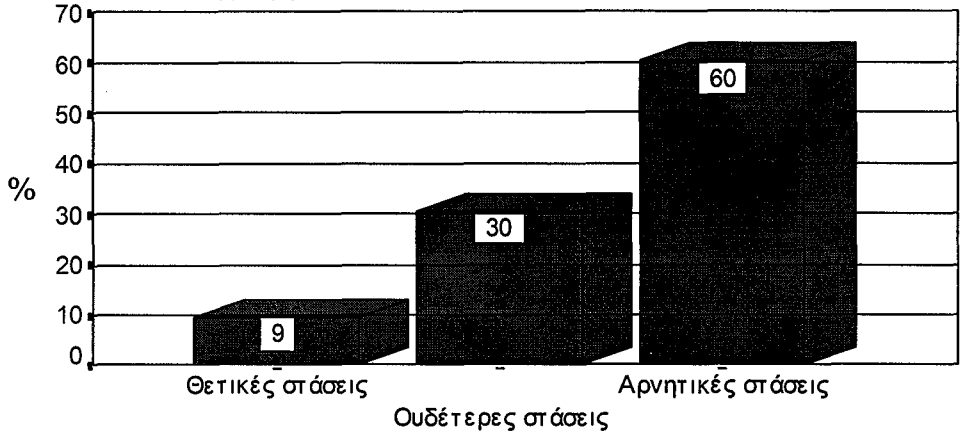

Υποτιθέμενοι βιασμοί που θα αναφέρονταν στην αστυνομία.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Όταν οι παραπάνω 773 φοιτήτριες της έρευνας ρωτήθηκαν από που πιστεύουν ότι έχουν αντλήσει και διαμορφώσει τις συγκεκριμένες παραστάσεις τους για την αστυνομία, οι 3 (0,4%) δήλωσαν ότι τις έχουν αντλήσει από προσωπικές εμπειρίες, οι 30 (3,9%) από εμπειρίες συγγενικών ή φιλικών προσώπων, οι 620 (80,2%) από τα μέσα ενημέρωσης (εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση), οι 99 (12,8%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι δε μπορούσαν να προσδιορίσουν επακριβώς την πηγή άντλησης των παραστάσεών τους για την αστυνομία, οι 9 (1,2%) από επιστημονικά συγγράμματα, έρευνες και επιστημονικά συνέδρια, ενώ για τις υπόλοιπες 12 (1,6%) δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 55: Πηγή άντλησης των παραστάσεων.

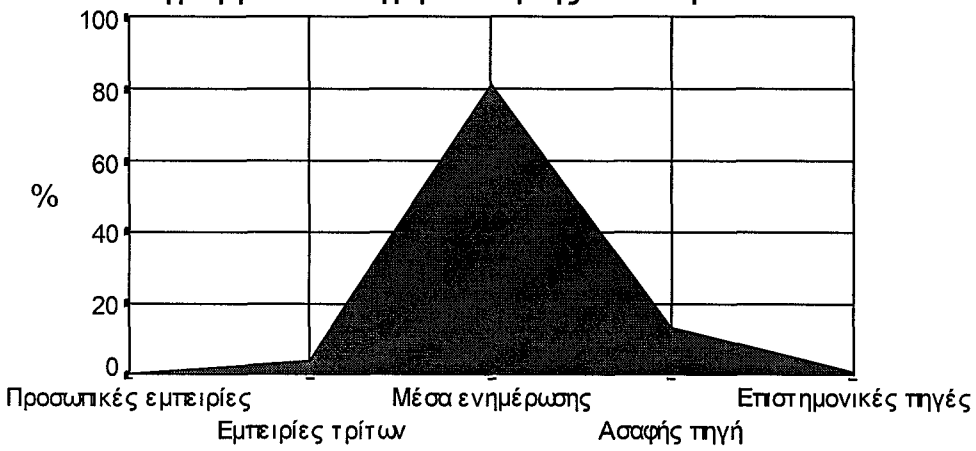

Υποτιθέμενοι βιασμοί που θα αναφέρονταν στην αστυνομία.

Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

5.2.3.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων της έρευνας έδειξαν ότι από το σύνολο των 100 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι δεν είχαν εμπειρία βιασμού, αλλά δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 10 (10%) είχαν θετικές παραστάσεις απέναντι στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας στο χειρισμό υποθέσεων βιασμού, οι 30 (30%) φοιτήτριες της έρευνας παρουσιάστηκαν να έχουν ουδέτερες παραστάσεις ή να μην έχουν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα, ενώ οι υπόλοιπες 60 (60%) φοιτήτριες βρέθηκε να έχουν αρνητικές παραστάσεις απέναντι στη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας.

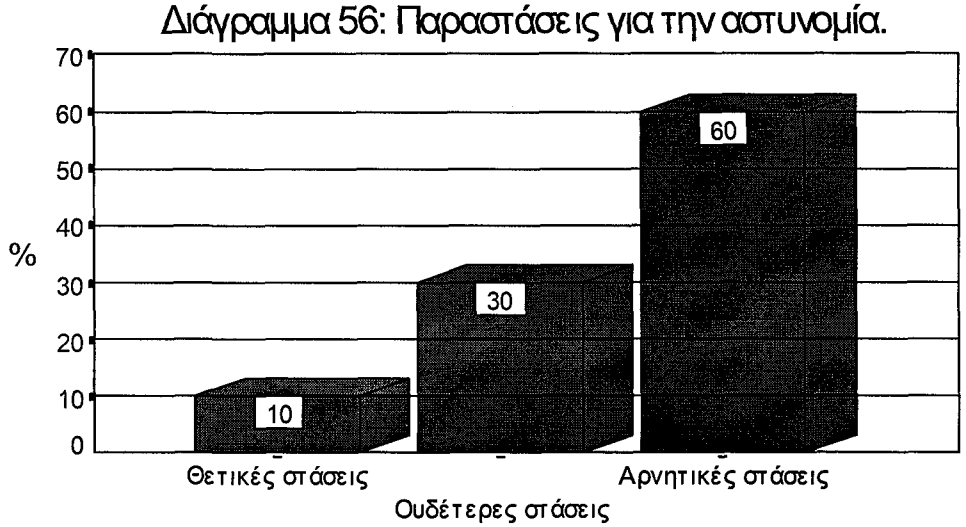

Υποτιθέμενοι βιασμοί που δε θα αναφέρονταν στην αστυνομία.

Όταν οι παραπάνω 100 φοιτήτριες της έρευνας ρωτήθηκαν από που πιστεύουν ότι έχουν αντλήσει και διαμορφώσει τις συγκεκριμένες παραστάσεις τους για την αστυνομία, οι 3 (3%) από εμπειρίες συγγενικών ή φιλικών προσώπων, οι 80 (80%) από τα μέσα ενημέρωσης, οι 14 (14%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι δε μπορούσαν να προσδιορίσουν επακριβώς την πηγή άντλησης των παραστάσεών τους για την αστυνομία, μία (1%) φοιτήτρια από επιστημονικά συγγράμματα, έρευνες και επιστημονικά συνέδρια, ενώ για 2 (2%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 57: Πηγή άντλησης των παραστάσεων.

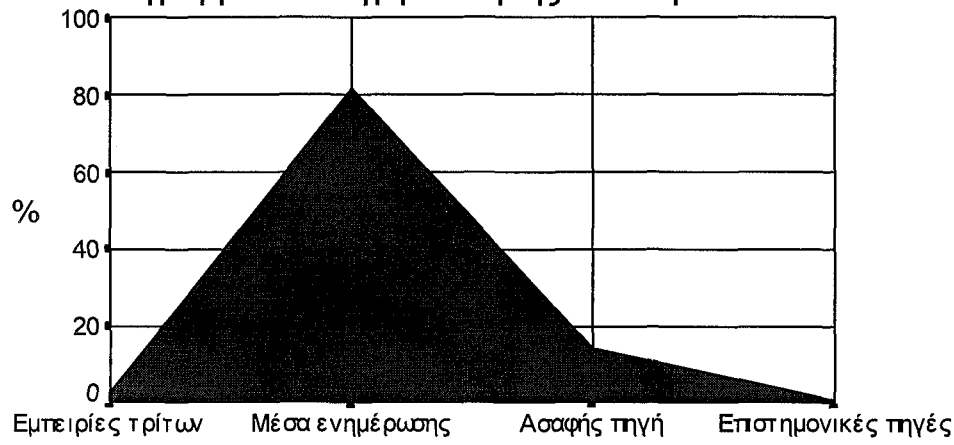

Υποτιθέμενοι βιασμοί που δεν θα αναφέρονταν στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

5.2.3.5. Συμπεράσματα.

Τα αποτελέσματα της θυματολογικής μας έρευνας δε μας επιτρέπουν να πούμε με κάποιο βαθμό βεβαιότητας, εάν ή όχι οι παραστάσεις των θυμάτων για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας επηρεάζουν την απόφασή τους για αναφορά του βιασμού τους σ' αυτήν. Αυτό γιατί, ακόμη και στην περίπτωση που συγκρίνουμε το υπό-δείγμα των θυμάτων που δεν ανέφεραν το έγκλημα, με το υπό-δείγμα των υποτιθέμενων θυμάτων που θα το ανέφεραν, οι διαφορές που παρατηρούνται και που θα μπορούσαν να μας οδηγήσουν σε μια αμυδρή ένδειξη ότι η ισχύει η συγκεκριμένη υπόθεση της μελέτης μας, εξανεμίζονται και καθίστανται ανενεργείς και έξω από κάθε περαιτέρω ανάλυση και αυτό γιατί το τελευταίο υπό-δείγμα των φοιτητριών δεν παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με το υπό-δείγμα των υποτιθέμενων θυμάτων που δε θα ανέφεραν.

Συνεπώς, τα στοιχεία της έρευνάς μας δεν είναι αξιοποιήσιμα, αναφορικά με την επιβεβαίωση ή όχι της υπόθεσή μας για το ρόλο που παίζουν οι παραστάσεις των θυμάτων στην αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία, για δύο λόγους: i) γιατί η σύγκριση με το δείγμα των θυμάτων, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δεν οδηγεί σε

στατιστικά αξιόπιστα συμπεράσματα, λόγω του μικρού αριθμού του πληθυσμού του συγκεκριμένου υπό-δείγματος και ii) γιατί τα δύο υπό-δείγματα των υποτιθέμενων θυμάτων της έρευνας δεν παρουσιάζουν διαφορές αναφορικά με την παρούσα μεταβλητή και συνεπώς οι συγκρίσεις με τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν δεν μπορούν να οδηγήσουν σε αξιόπιστα και έγκυρα αποτελέσματα.

5.2.4. Οι παραστάσεις για το βιαστή[42].

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών που σχετίζονται με τις παραστάσεις απέναντι στο δράστη του εγκλήματος του βιασμού, όσον αφορά: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, iii) στα 773 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία και iv) στα 100 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.

5.2.4.1. Τα θύματα που ανέφεραν.

Οταν τα 7 θύματα της έρευνας, που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό γνωριμίας που συνήθως υπάρχει ανάμεσα στους δράστες και τα θύματα βιασμού, βρέθηκε ότι και τα 7 (100%) δήλωσαν ότι ο δράστης και το θύμα του βιασμού είναι τελείως άγνωστοι, τα 3 (42,9%) ότι είναι απλώς γνωστοί (π.χ. γείτονες, κ.λπ.), τα 2 (28,6%) ότι είναι πολύ γνωστοί (π.χ. φίλοι, συνάδελφοι, κ.λπ.), ενώ 3 (42,9%) θύματα δήλωσαν ότι συνήθως είναι συγγενείς[43].

---

[42] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερωτήσεις 12 - 21.

[43] Ο τρόπος παρουσίασης των ποσοστών της κάθε μιας από τις παραπάνω κατηγορίες, που έγινε επί του συνολικού πληθυσμού του συγκεκριμένου υπό-δείγματος, προέρχεται

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των βιαστών, βρέθηκε ότι τα 6 (85,7%) πιστεύουν ότι ο βιαστής συνήθως είναι άγαμος, τα 2 (28,6%) ότι είναι έγγαμος, τα 3 (42,9%) ότι είναι διαζευγμένος με τη σύζυγό του, τα 2 (28,6%) ότι ζει χώρια από τη σύζυγό του, ενώ κανένα θύμα δεν απάντησε ότι ο βιαστής συνήθως είναι χήρος.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την ηλικία των δραστών βιασμού, ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι ο βιαστής συνήθως είναι ανήλικος, τα 6 (85,7%) ότι είναι νεαρής ηλικίας, τα 5 (71,4%) ότι είναι μεσήλικας, ενώ ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι ο βιαστής συνήθως είναι ηλικιωμένος.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία συνήθως ανήκουν οι βιαστές, βρέθηκε ότι τα 6 (85,7%) δήλωσαν ότι ο βιαστής ανήκει στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, τα 6 (85,7%) ότι ανήκει στα μεσαία, ενώ τα 4 (57,1%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής ανήκει στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των βιαστών, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 7 θυμάτων βιασμού της έρευνας, που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 5 (71,4%) δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι αναλφάβητος, τα 6 (85,7%) ότι είναι ελάχιστα μορφωμένος, τα 4 (57,1%) ότι είναι λίγο μορφωμένος, τα 3 (42,9%) ότι είναι αρκετά μορφωμένος, ενώ τα 3 (42,9%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ένα πολύ μορφωμένο άτομο.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την επαγγελματική τους κατάσταση, βρέθηκε ότι τα 6 (85,7%) πιστεύουν ότι ο βιαστής συνήθως είναι άνεργος, κανένα θύμα δεν απάντησε ότι ο βιαστής είναι εργαζόμενος, ενώ 5 (71,4%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ένα άτομο που εργάζεται περιστασιακά.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με τη σεξουαλική ζωή των βιαστών, βρέθηκε ότι τα 3 (42,9%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής

από τη δυνατότητα που είχαν οι φοιτήτριες του συνολικού δείγματος, να μπορούν να επιλέξουν μέχρι και όλες τις εναλλακτικές επιλογές, όσον αφορά στις ερωτήσεις 12 έως 18 του ερωτηματολογίου.

συνήθως είναι σεξουαλικά ακόρεστος, τα 3 (42,9%) ότι είναι σεξουαλικά ανίκανος, τα 6 (85,7%) ότι είναι σεξουαλικά ανώμαλος, ενώ μόνο ένα (14,3%) θύμα πιστεύει ότι ο βιαστής είναι ένα σεξουαλικά φυσιολογικό άτομο.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κατάσταση της ψυχικής υγείας του μέσου βιαστή, βρέθηκε ότι και τα 7 (100%) θύματα πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άτομα μειωμένου καταλογισμού ή ψυχικά άρρωστα[44].

Στην ερώτηση που αφορούσε στα πιστεύω των θυμάτων για την εθνική και φυλετική καταγωγή του μέσου βιαστή, βρέθηκε ότι τα 3 (42,9%) θύματα πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως ανήκουν σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα (π.χ. ότι είναι αλβανοί, τσιγγάνοι, κ.λπ.), ενώ τα υπόλοιπα 4 (57,1%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άτομα που δεν ανήκουν σε κάποια μειονότητα.

Τέλος, όταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αν οι βιαστές είναι άτομα που δε μπορεί κανείς να τα ξεχωρίσει, ακόμη και αν έχει μαζί τους φιλικούς ή συγγενικούς δεσμούς, βρέθηκε ότι τα 6 (85,7%) απάντησαν θετικά, ενώ μόνο ένα (14,3%) θύμα απάντησε αρνητικά.

5.2.4.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν.

Οταν τα 102 θύματα της έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό γνωριμίας που συνήθως υπάρχει ανάμεσα στους δράστες και τα θύματα βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων των θυμάτων ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο δράστης και το θύμα, συνήθως, είναι τελείως άγνωστοι μεταξύ τους, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι απλώς γνωστοί. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 102 θυμάτων βιασμού της έρευνας, που

[44] Στις ερωτήσεις 19, 20 και 21, τα άτομα που συγκροτούν το συνολικό πληθυσμό του δείγματος της παρούσας έρευνας, έπρεπε να επιλέξουν μόνο μία από τις δύο εναλλακτικές απαντήσεις.

δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 81 (79,4%) δήλωσαν ότι ο δράστης και το θύμα του βιασμού είναι τελείως άγνωστοι, τα 59 (57,8%) ότι είναι απλώς γνωστοί (π.χ. γείτονες, κ.λπ.), τα 63 (61,8%) ότι είναι πολύ γνωστοί (π.χ. φίλοι, συνάδελφοι, κ.λπ.), ενώ 79 (77,5%) θύματα δήλωσαν ότι συνήθως είναι συγγενείς.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των βιαστών, η συχνότερη απάντηση ήταν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άγαμοι, ενώ η σπανιότερη ότι είναι χήροι. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 90 (88,2%) θύματα πίστευαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι άγαμος, τα 71 (69,6%) ότι είναι έγγαμος, τα 39 (38,2%) ότι είναι διαζευγμένος με τη σύζυγό του, τα 34 (33,3%) ότι ζει χώρια από τη σύζυγό του, ενώ τα 23 (22,5%) θύματα απάντησαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι χήρος.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την ηλικία των δραστών βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων των θυμάτων ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο δράστης συνήθως είναι μεσήλικας, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι ανήλικος. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 102 θυμάτων βιασμού της έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 12 (11,8%) δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ανήλικος, τα 74 (72,5%) ότι είναι νεαρής ηλικίας, τα 93 (91,2%) ότι είναι μεσήλικας, ενώ τα 23 (22,5%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ηλικιωμένος.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία συνήθως ανήκουν οι βιαστές, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι οι βιαστές συνήθως ανήκουν στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, ενώ η σπανιότερη ότι ανήκουν στα ανώτερα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 84 (82,4%) δήλωσαν ότι ο βιαστής ανήκει στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, τα 82 (80,4%) ότι ανήκει στα μεσαία, ενώ τα 63 (61,8%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής ανήκει στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των βιαστών, βρέθηκε ότι η επιλογή που συγκέντρωσε το

μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων των θυμάτων ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο δράστης συνήθως είναι ελάχιστα μορφωμένος, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι πολύ μορφωμένος. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 102 θυμάτων βιασμού της έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 53 (52%) δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι αναλφάβητος, τα 80 (78,4%) ότι είναι ελάχιστα μορφωμένος, τα 73 (71,6%) ότι είναι λίγο μορφωμένος, τα 63 (61,8%) ότι είναι αρκετά μορφωμένος, ενώ μόνο τα 37 (36,3%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ένα πολύ μορφωμένο άτομο.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την επαγγελματική τους κατάσταση, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άνεργοι, ενώ η σπανιότερη ότι είναι εργαζόμενοι. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 79 (77,5%) πιστεύουν ότι ο βιαστής συνήθως είναι άνεργος, τα 63 (61,8%) ότι είναι εργαζόμενος, ενώ 77 (75,5%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ένα άτομο που εργάζεται περιστασιακά.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με τη σεξουαλική ζωή των βιαστών, βρέθηκε ότι η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων των θυμάτων ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο βιαστής συνήθως είναι σεξουαλικά ανώμαλος, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι σεξουαλικά φυσιολογικός. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 51 (50%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι σεξουαλικά ακόρεστος, τα 48 (47,1%) ότι είναι σεξουαλικά ανίκανος, τα 87 (85,3%) ότι είναι σεξουαλικά ανώμαλος, ενώ μόνο 14 (13,7%) θύματα πίστευαν ότι ο βιαστής είναι ένα σεξουαλικά φυσιολογικό άτομο.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κατάσταση της ψυχικής υγείας του μέσου βιαστή, βρέθηκε ότι τα 82 (80,4%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άτομα μειωμένου καταλογισμού ή ψυχικά άρρωστα, μόνο τα 16 (15,7%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι ψυχικά υγιείς, ενώ για τα υπόλοιπα 4 (3,9%) θύματα του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 58: Παραστάσεις για την ψυχική υγεία του δράστη.

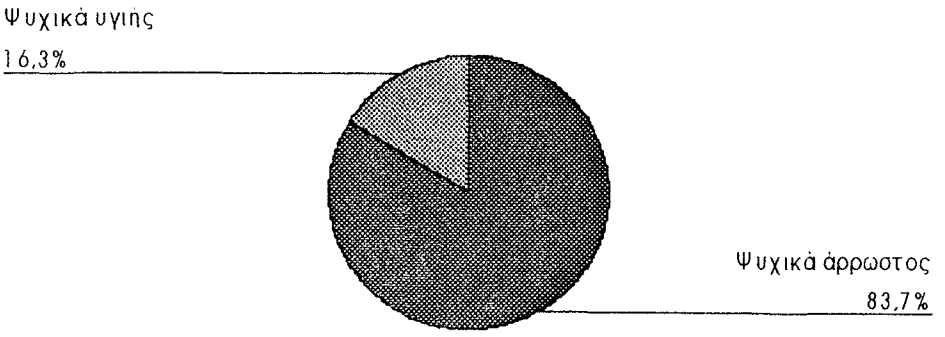

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις για τις οποίες δεν έχουμε στοιχεία.

Στην ερώτηση που αφορούσε στα πιστεύω των θυμάτων για την εθνική και φυλετική καταγωγή του μέσου βιαστή, βρέθηκε ότι τα 10 (9,8%) θύματα πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως ανήκουν σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, τα 86 (84,3%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άτομα που δεν ανήκουν σε κάποια μειονότητα, ενώ για τα υπόλοιπα 6 (5,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Τέλος, όταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αν οι βιαστές είναι άτομα που δε μπορεί κανείς να τα ξεχωρίσει, ακόμη και αν έχει μαζί τους φιλικούς ή συγγενικούς δεσμούς, βρέθηκε ότι τα 87 (85,3%) απάντησαν θετικά, τα 13 (12,7%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τα υπόλοιπα 2 (2%) θύματα του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

5.2.4.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν.

Όταν οι 773 φοιτήτριες της έρευνας, που δήλωσαν ότι δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού, αλλά θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό γνωριμίας που συνήθως υπάρχει ανάμεσα στους δράστες και τα θύματα βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο δράστης και το

θύμα συνήθως είναι τελείως άγνωστοι μεταξύ τους, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι πολύ γνωστοί. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 773 φοιτητριών της έρευνας, που δήλωσαν ότι θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 670 (86,7%) δήλωσαν ότι ο δράστης και το θύμα του βιασμού είναι τελείως άγνωστοι, οι 454 (58,7%) ότι είναι απλώς γνωστοί, οι 404 (52,3%) ότι είναι πολύ γνωστοί, ενώ 503 (65,1%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι συνήθως είναι συγγενείς.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των βιαστών, η συχνότερη απάντηση ήταν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άγαμοι, ενώ η σπανιότερη ότι είναι χήροι. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 696 (90%) φοιτήτριες πιστεύουν ότι ο βιαστής συνήθως είναι άγαμος, οι 487 (63%) ότι είναι έγγαμος, οι 305 (39,5%) ότι είναι διαζευγμένος με τη σύζυγό του, οι 317 (41%) ότι ζει χώρια από τη σύζυγό του, ενώ οι 155 (20,1%) φοιτήτριες απάντησαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι χήρος.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την ηλικία των δραστών βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο δράστης συνήθως είναι μεσήλικας, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι ανήλικος. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 773 φοιτητριών της έρευνας, που δήλωσαν ότι θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 53 (6,9%) δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ανήλικος, οι 598 (77,4%) ότι είναι νεαρής ηλικίας, οι 700 (90,6%) ότι είναι μεσήλικας, ενώ οι 129 (16,7%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ηλικιωμένος.

Οταν οι 773 φοιτήτριες της έρευνας, που δήλωσαν ότι θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία συνήθως ανήκουν οι βιαστές, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι οι βιαστές συνήθως ανήκουν στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, ενώ η σπανιότερη ότι ανήκουν στα ανώτερα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 673 (87,1%) δήλωσαν ότι ο βιαστής ανήκει στα κατώτερα

κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, οι 541 (70%) ότι ανήκει στα μεσαία, ενώ οι 419 (54,2%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής ανήκει στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των βιαστών, βρέθηκε ότι η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο δράστης συνήθως είναι ελάχιστα μορφωμένος, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι πολύ μορφωμένος. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 773 φοιτητριών του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, οι 379 (49%) δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι αναλφάβητος, οι 577 (74,6%) ότι είναι ελάχιστα μορφωμένος, οι 525 (67,9%) ότι είναι λίγο μορφωμένος, οι 392 (50,7%) ότι είναι αρκετά μορφωμένος, ενώ μόνο οι 240 (31%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ένα πολύ μορφωμένο άτομο.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την επαγγελματική τους κατάσταση, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άνεργοι, ενώ η σπανιότερη ότι είναι εργαζόμενοι. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 596 (77,1%) πιστεύουν ότι ο βιαστής συνήθως είναι άνεργος, οι 451 (58,3%) ότι είναι εργαζόμενος, ενώ 530 (68,6%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ένα άτομο που εργάζεται περιστασιακά.

Οταν οι 773 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με τη σεξουαλική ζωή των βιαστών, βρέθηκε ότι η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο βιαστής συνήθως είναι σεξουαλικά ανώμαλος, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι σεξουαλικά φυσιολογικός. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 284 (36,7%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι σεξουαλικά ακόρεστος, οι 360 (46,6%) ότι είναι σεξουαλικά ανίκανος, οι 722 (93,4%) ότι είναι σεξουαλικά ανώμαλος, ενώ μόνο 89 (11,5%) φοιτήτριες πίστευαν ότι ο βιαστής είναι ένα σεξουαλικά φυσιολογικό άτομο.

Οταν οι φοιτήτριες, του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κατάσταση της ψυχικής υγείας του μέσου

βιαστή, βρέθηκε ότι οι 697 (90,2%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άτομα μειωμένου καταλογισμού ή ψυχικά άρρωστα, μόνο οι 68 (8,8%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι ψυχικά υγιείς, ενώ για τις υπόλοιπες 8 (1%) φοιτήτριες του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 59: Παραστάσεις για την ψυχική υγεία του δράστη.

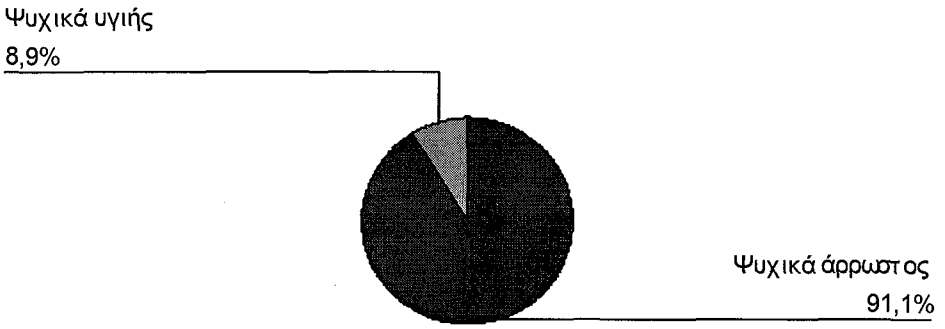

Υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν έχουμε στοιχεία.

Στην ερώτηση που αφορούσε στα πιστεύω των 773 φοιτητριών για την εθνική και φυλετική καταγωγή του μέσου βιαστή, βρέθηκε ότι οι 166 (21,5%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως ανήκουν σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, οι 581 (75,2%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άτομα που δεν ανήκουν σε κάποια μειονότητα, ενώ για τις υπόλοιπες 26 (3,4%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Τέλος, όταν οι 773 φοιτήτριες της έρευνας, που δήλωσαν ότι θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αν οι βιαστές είναι άτομα που δε μπορεί κανείς να τα ξεχωρίσει, ακόμη και αν έχει μαζί τους φιλικούς ή συγγενικούς δεσμούς, βρέθηκε ότι οι 678 (87,7%) απάντησαν θετικά, οι 87 (11,3%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τις υπόλοιπες 8 (1%) φοιτήτριες του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της δεν υπήρξαν στοιχεία.

5.2.4.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν.

Οταν οι 100 φοιτήτριες της έρευνας, που δήλωσαν ότι δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού, αλλά δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό γνωριμίας που συνήθως υπάρχει ανάμεσα στους δράστες και τα θύματα βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο δράστης και το θύμα, συνήθως, είναι τελείως άγνωστοι μεταξύ τους, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι πολύ γνωστοί. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 100 φοιτητριών της έρευνας, που δήλωσαν ότι δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 87 (87%) δήλωσαν ότι ο δράστης και το θύμα του βιασμού είναι τελείως άγνωστοι, οι 57 (57%) ότι είναι απλώς γνωστοί, οι 45 (45%) ότι είναι πολύ γνωστοί, ενώ 58 (58%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι συνήθως είναι συγγενείς.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των βιαστών, η συχνότερη απάντηση ήταν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άγαμοι, ενώ η σπανιότερη ότι είναι χήροι. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 91 (91%) φοιτήτριες πιστεύουν ότι ο βιαστής συνήθως είναι άγαμος, οι 56 (56%) ότι είναι έγγαμος, οι 38 (38%) ότι είναι διαζευγμένος με τη σύζυγό του, οι 45 (45%) ότι ζει χώρια από τη σύζυγό του, ενώ οι 19 (19%) φοιτήτριες απάντησαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι χήρος.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την ηλικία των δραστών βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο δράστης συνήθως είναι μεσήλικας, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι ανήλικος. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 100 φοιτητριών της έρευνας, που δήλωσαν ότι δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 9 (9%) δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ανήλικος, οι 71 (71%) ότι είναι νεαρής ηλικίας, οι 89 (89%) ότι είναι μεσήλικας, ενώ οι 23 (23%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ηλικιωμένος.

Οταν οι 100 φοιτήτριες της έρευνας, που δήλωσαν ότι δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία συνήθως ανήκουν οι βιαστές, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι οι βιαστές συνήθως ανήκουν στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, ενώ η σπανιότερη ότι ανήκουν στα ανώτερα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 90 (90%) δήλωσαν ότι ο βιαστής ανήκει στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, οι 72 (72%) ότι ανήκει στα μεσαία, ενώ οι 52 (52%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής ανήκει στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο των βιαστών, βρέθηκε ότι η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο δράστης συνήθως είναι ελάχιστα μορφωμένος, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι πολύ μορφωμένος. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 100 φοιτητριών του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, οι 51 (51%) δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι αναλφάβητος, οι 77 (77%) ότι είναι ελάχιστα μορφωμένος, οι 61 (61%) ότι είναι λίγο μορφωμένος, οι 48 (48%) ότι είναι αρκετά μορφωμένος, ενώ μόνο οι 27 (27%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ένα πολύ μορφωμένο άτομο.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την επαγγελματική τους κατάσταση, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άνεργοι, ενώ η σπανιότερη ότι είναι εργαζόμενοι. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 86 (86%) πιστεύουν ότι ο βιαστής συνήθως είναι άνεργος, οι 51 (51%) ότι είναι εργαζόμενος, ενώ 78 (78%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι ένα *άτομο που εργάζεται περιστασιακά.*

Οταν οι 100 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με τη σεξουαλική ζωή των βιαστών, βρέθηκε ότι η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι ο βιαστής συνήθως είναι σεξουαλικά ανώμαλος, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι είναι σεξουαλικά φυσιολογικός. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 46 (46%)

φοιτήτριες δήλωσαν ότι ο βιαστής συνήθως είναι σεξουαλικά ακόρεστος, οι 41 (41%) ότι είναι σεξουαλικά ανίκανος, οι 94 (94%) ότι είναι σεξουαλικά ανώμαλος, ενώ μόνο 12 (12%) φοιτήτριες πίστευαν ότι ο βιαστής είναι ένα σεξουαλικά φυσιολογικό άτομο.

Όταν οι φοιτήτριες, του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κατάσταση της ψυχικής υγείας του μέσου βιαστή, βρέθηκε ότι οι 87 (87%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άτομα μειωμένου καταλογισμού ή ψυχικά άρρωστα, μόνο οι 9 (9%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι ψυχικά υγιείς, ενώ για τις υπόλοιπες 4 (4%) φοιτήτριες του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 60 : Παραστάσεις για την ψυχική υγεία του δράστη.

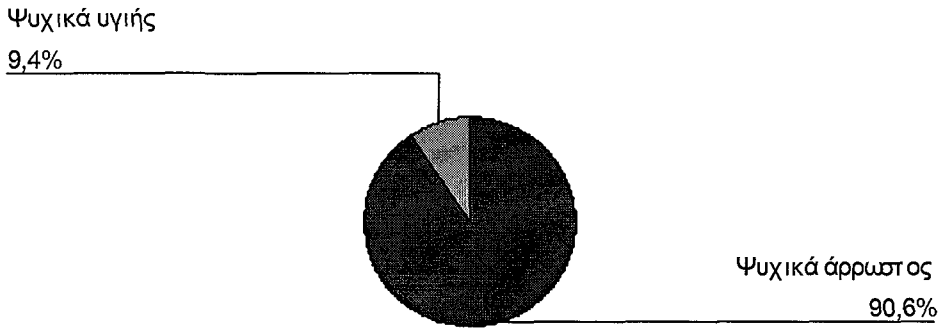

Υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τους οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία

Στην ερώτηση που αφορούσε στα πιστεύω των 100 φοιτητριών για την εθνική και φυλετική καταγωγή του μέσου βιαστή, βρέθηκε ότι οι 20 (20%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως ανήκουν σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα, οι 72 (72%) πίστευαν ότι οι βιαστές συνήθως είναι άτομα που δεν ανήκουν σε κάποια μειονότητα, ενώ για τις υπόλοιπες 8 (8%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Τέλος, όταν οι 100 φοιτήτριες της έρευνας, που δήλωσαν ότι δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αν οι βιαστές είναι άτομα που δε μπορεί κανείς να τα ξεχωρίσει, ακόμη και αν έχει μαζί τους φιλικούς ή συγγενικούς δεσμούς, βρέθηκε ότι οι 91 (91%)

απάντησαν θετικά, οι 7 (7%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τις υπόλοιπες 2 (2%) φοιτήτριες, του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, δεν υπήρξαν στοιχεία.

5.2.4.5. Συμπεράσματα.

Η σύγκριση των τεσσάρων επιμέρους υπό-δειγμάτων της θυματολογικής μας έρευνας έδειξε ότι δεν υπάρχουν διαφορές σχετικά με τις παραστάσεις των φοιτητριών απέναντι στο βιαστή και ότι υπάρχει ένα πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο, σύμφωνα με το οποίο ο μέσος βιαστής είναι ένα άτομο απολύτως άγνωστο με το θύμα, άγαμο, μέσης ηλικίας, που ανήκει στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, ελάχιστα μορφωμένο, άνεργο, σεξουαλικά ανώμαλο, μειωμένου καταλογισμού ή ψυχικά άρρωστο, που δεν ανήκει σε κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα και που δε μπορεί κάποιος να το ξεχωρίσει ακόμη και αν έχει μαζί του φιλικούς ή συγγενικούς δεσμούς.

Σύμφωνα με την υπόθεση της έρευνάς μας, που αφορά στις παραστάσεις του θύματος για το μέσο βιαστή, όσο περισσότερο εναρμονίζονται τα χαρακτηριστικά του δράστη του πραγματικού βιασμού με τις παραστάσεις του θύματος για το μέσο βιαστή, τόσο πιθανότερη είναι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Προκειμένου να ελέγξουμε την παραπάνω υπόθεση κρίναμε σκόπιμο να κάνουμε τις παρακάτω δύο συγκρίσεις: i) να συγκρίνουμε το στερεότυπο του μέσου βιαστή, με το στατιστικό πορτραίτο των δραστών των βιασμών που τα θύματά τους ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία και ii) να συγκρίνουμε το στερεότυπο του μέσου βιαστή, με το στατιστικό πορτραίτο των δραστών των βιασμών που τα θύματά τους δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία.

Σύμφωνα, πάντα, με την υπόθεση της έρευνας, αν η πρώτη σύγκριση δείξει ότι υπάρχει ταύτιση ανάμεσα στις παραστάσεις των θυμάτων και τα χαρακτηριστικά των πραγματικών βιαστών και η δεύτερη σύγκριση δείξει ότι δεν υπάρχει τέτοια ταύτιση, τότε η υπόθεσή μας θα έχει επιβεβαιωθεί. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η υπόθεσή μας θα έχει απορριφθεί από τα αποτελέσματα της θυματολογικής έρευνας.

Η πρώτη σύγκριση έδειξε ότι οι παραστάσεις των θυμάτων για το μέσο βιαστή, σε άλλα χαρακτηριστικά των πραγματικών δραστών εναρμονίζονται και σε άλλα όχι. Πιο συγκεκριμένα βρέθηκε ότι οι παραστάσεις των θυμάτων, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, εναρμονίζονται όσον αφορά στην οικογενειακή κατάσταση των δραστών, στην εθνική ή φυλετική μειονότητα, στο βαθμό γνωριμίας, ενώ για την ηλικία του δράστη δεν υπήρξαν αρκετά στοιχεία και έτσι η συγκεκριμένη μεταβλητή αποκλείστηκε από την ανάλυση. Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι οι παραστάσεις των θυμάτων για το μέσο βιαστή δεν εναρμονίζονται με τα χαρακτηριστικά των πραγματικών δραστών, όσον αφορά στην επαγγελματική και στην κοινωνικό-οικονομική τους θέση[45].

Αλλά και η δεύτερη σύγκριση κατέληξε σε ίδια σχεδόν αποτελέσματα, γεγονός που αποτελεί μια αμυδρή ένδειξη ότι η υπόθεσή μας δεν επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία της έρευνας. Φυσικά, το παραπάνω συμπέρασμα δίνεται με κάθε επιφύλαξη, λόγω των μεθοδολογικών δυσκολιών και του περιορισμένου αριθμού των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.

5.2.5. Οι παραστάσεις για το έγκλημα βιασμού[46].

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών που σχετίζονται με τις παραστάσεις απέναντι στο έγκλημα του βιασμού, όσον αφορά: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, iii) στα 773 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία και iv) στα 100 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.

---

[45] Τα παραπάνω αποτελέσματα των συγκρίσεων τελούν υπό την αίρεση του μικρού δείγματος (7) του συγκεκριμένου υπό-δείγματος των θυμάτων.
[46] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερωτήσεις 22 - 36.

5.2.5.1. Τα θύματα που ανέφεραν.

Οταν τα 7 θύματα της έρευνας, που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με τον τόπο που συνήθως λαμβάνει χώρα το έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι τα 5 (71,4%) δήλωσαν ότι το έγκλημα του βιασμού συνήθως διαπράττεται στο σπίτι του θύματος, ένα (14,3%) θύμα ότι διαπράττεται στο σπίτι του δράστη, τα 4 (57,1%) σε κάποιο αυτοκίνητο, τα 7 (100%) σε δημόσιες ερημικές περιοχές, ένα (14,3%) θύμα σε διάφορα καταστήματα, ενώ 2 (28,6%) θύματα δήλωσαν ότι συνήθως λαμβάνει χώρα σε κοινόχρηστους χώρους (π.χ. τουαλέτες, ανελκυστήρες, εισόδους πολυκατοικιών, κ.λπ.)[47].

Οταν τα 7 θύματα, που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό ευθύνης που έχει το θύμα για το βιασμό του, βρέθηκε ότι και τα 7 (100%) θύματα πιστεύουν ότι το θύμα δεν έχει καμία απολύτως ευθύνη για το βιασμό του, τα 2 (28,6%) ότι το θύμα έχει μικρή ευθύνη, ενώ κανένα από τα 7 θύματα δε δήλωσε ότι τα θύματα είναι κατεξοχήν υπεύθυνα για το βιασμό τους.

Οταν τα παραπάνω θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αν οι βιαστές συνήθως απειλούν το θύμα με κάποιο όπλο, βρέθηκε ότι τα 3 (42,9%) θύματα απάντησαν θετικά, τα 3 (42,9%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για ένα (14,3%) θύμα του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία[48].

Οταν τα θύματα, του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό σωματικού τραυματισμού των θυμάτων του μέσου βιασμού, τα 2 (28,6%) δήλωσαν ότι το θύμα δέχεται πολύ σοβαρό σωματικό τραυματισμό, τα 4 (57,1%) ότι δέχεται σοβαρό σωματικό τραυματισμό, ένα (14,3%) θύμα

---

[47] Ο τρόπος παρουσίασης των ποσοστών της κάθε μιας από τις παραπάνω κατηγορίες, που έγινε επί του συνολικού πληθυσμού του συγκεκριμένου υπό-δείγματος, προέρχεται από τη δυνατότητα που είχαν οι φοιτήτριες του συνολικού δείγματος, να μπορούν να επιλέξουν μέχρι και όλες τις εναλλακτικές επιλογές, όσον αφορά στις ερωτήσεις 22, 23 και 25 έως 30 του ερωτηματολογίου.

[48] Στις ερωτήσεις 24 και 31 έως 36, τα άτομα που συγκροτούν το συνολικό πληθυσμό του δείγματος της παρούσας έρευνας έπρεπε να επιλέξουν μόνο μία από τις δύο εναλλακτικές απαντήσεις.

δήλωσε ότι δέχεται ελαφρύ σωματικό τραυματισμό, ενώ άλλο ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι δε δέχεται κανένα απολύτως σωματικό τραυματισμό.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό σωματικής αντίστασης που προβάλλει το μέσο θύμα στο βιασμό του, βρέθηκε ότι τα 6 (85,7%) δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη σωματική αντίσταση, τα 3 (42,9%) ότι προβάλλει μέτρια σωματική αντίσταση, ένα (14,3%) θύμα ότι προβάλλει μικρή σωματική αντίσταση ενώ κανένα από τα 7 θύματα δε δήλωσε ότι το θύμα συνήθως δεν προβάλλει καμιά απολύτως σωματική αντίσταση.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό προφορικής αντίστασης που προβάλλει το μέσο θύμα στο βιασμό του, βρέθηκε ότι και τα 7 (100%) δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη προφορική αντίσταση, κανένα θύμα δε δήλωσε ότι προβάλλει μέτρια προφορική αντίσταση, κανένα θύμα δε δήλωσε ότι προβάλλει μικρή προφορική αντίσταση, ενώ ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι το θύμα συνήθως δεν προβάλλει καμιά απολύτως προφορική αντίσταση.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία συνήθως ανήκουν τα θύματα του εγκλήματος του βιασμού, βρέθηκε ότι τα 4 (57,1%) δήλωσαν ότι το θύμα ανήκει στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα και τα 7 (100%) ότι ανήκει στα μεσαία, ενώ τα 4 (57,1%) δήλωσαν ότι το θύμα ανήκει στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αριθμό των δραστών που συμμετέχουν συνήθως στο έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι τα 6 (85,7%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιασμός τις περισσότερες φορές διαπράττεται από έναν και μόνο δράστη, ενώ ένα (14,3%) θύμα πιστεύει ότι διαπράττεται από περισσότερους από έναν δράστες. Από την άλλη μεριά, όταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αριθμό των θυμάτων που συμμετέχουν συνήθως στο έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι και τα 7 (100%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιασμός τις περισσότερες φορές περιλαμβάνει ένα και μόνο θύμα.

Βρέθηκε ότι τα 4 (57,1%) θύματα πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των εγκλημάτων βιασμού είναι απόπειρες, ενώ τα 3 (42,9%) θύματα πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία είναι τετελεσμένοι βιασμοί.

Διάγραμμα 61: Παραστάσεις για το είδος του βιασμού.

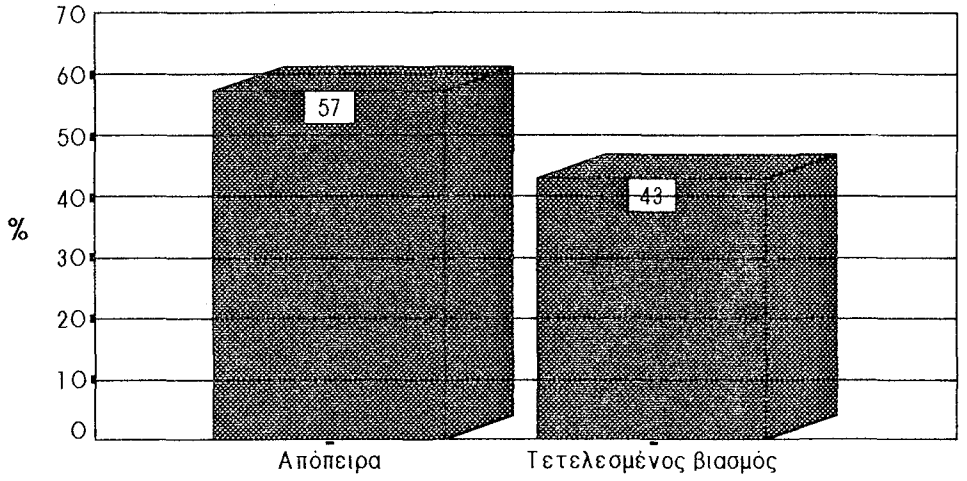

Θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία

Επίσης, βρέθηκε ότι τα 5 (71,4%), από τα 7 θύματα της έρευνας, που είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, πιστεύουν ότι οι περισσότεροι βιασμοί περιλαμβάνουν κολπική συνουσία, ενώ τα υπόλοιπα 2 (28,6%) δε βρέθηκε να πιστεύουν κάτι τέτοιο. Ακόμη, βρέθηκε ότι τα 6 (85,7%) θύματα της έρευνας πιστεύουν ότι οι περισσότεροι βιασμοί περιλαμβάνουν διάφορες ταπεινωτικές πράξεις του βιαστή πάνω στο θύμα (π.χ. παρά φύση συνουσία, στοματική συνουσία, κ.λπ.), ενώ ένα (14,3%) θύμα δεν βρέθηκε να πιστεύει κάτι τέτοιο. Τέλος, βρέθηκε ότι και τα 7 (100%) θύματα πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών δεν αναφέρονται στην αστυνομία.

5.2.5.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν.

Όταν τα 102 θύματα της έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με τον τόπο που συνήθως λαμβάνει χώρα το έγκλημα του βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων των θυμάτων ήταν εκείνη που ανέφερε ότι το έγκλημα του

βιασμού συνήθως λαμβάνει χώρα σε δημόσιες ερημικές περιοχές (π.χ. πάρκα, δάση, παραλίες, δρόμους, κ.λπ.), ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι λαμβάνει χώρα σε διάφορα καταστήματα (π.χ. εμπορικά, καφετέριες, μπαρ, κ.λπ.).

Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των θυμάτων της έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, τα 58 (56,9%) δήλωσαν ότι το έγκλημα του βιασμού συνήθως διαπράττεται στο σπίτι του θύματος, τα 38 (37,3%) ότι διαπράττεται στο σπίτι του δράστη, τα 41 (40,2%) σε κάποιο αυτοκίνητο, τα 99 (97,1%) σε δημόσιες ερημικές περιοχές, τα 13 (12,7%) σε διάφορα καταστήματα, ενώ 58 (56,9%) θύματα δήλωσαν ότι συνήθως λαμβάνει χώρα σε κοινόχρηστους χώρους (π.χ. τουαλέτες, ανελκυστήρες, εισόδους πολυκατοικιών, κ.λπ.).

Οταν τα 102 θύματα, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό ευθύνης που έχει το θύμα για το βιασμό του, βρέθηκε ότι τα 93 (91,2%) θύματα πίστευαν ότι το θύμα δεν έχει καμία απολύτως ευθύνη για το βιασμό του, τα 29 (28,4%) ότι το θύμα έχει μικρή ευθύνη για το βιασμό του, ενώ κανένα από τα 102 θύματα δε δήλωσε ότι τα θύματα είναι κατεξοχήν υπεύθυνα για το βιασμό τους.

Οταν τα παραπάνω θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αν οι βιαστές συνήθως απειλούν το θύμα με κάποιο όπλο, βρέθηκε ότι τα 56 (54,9%) απάντησαν θετικά, τα 44 (43,1%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τα υπόλοιπα 2 (2%) θύματα του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 62: Παραστάσεις για τη χρήση όπλου.

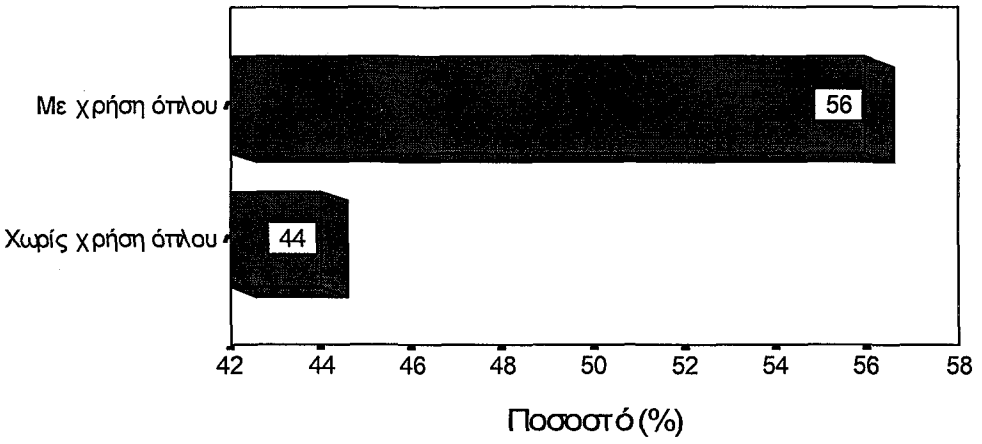

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Όταν τα θύματα, του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό σωματικού τραυματισμού των θυμάτων του μέσου βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων των θυμάτων ήταν εκείνη που ανέφερε ότι το θύμα συνήθως υφίσταται σοβαρό σωματικό τραυματισμό, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι το θύμα δεν υφίσταται κανέναν απολύτως σωματικό τραυματισμό. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 102 θυμάτων βιασμού της έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 39 (38,2%) δήλωσαν ότι το θύμα δέχεται πολύ σοβαρό σωματικό τραυματισμό, τα 66 (64,7%) ότι δέχεται σοβαρό σωματικό τραυματισμό, τα 57 (55,9%) ότι δέχεται ελαφρύ σωματικό τραυματισμό, ενώ τα 12 (11,8%) θύματα δήλωσαν ότι δε δέχεται κανέναν απολύτως σωματικό τραυματισμό.

Όταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό σωματικής αντίστασης που προβάλλει το μέσο θύμα στο βιασμό του, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη σωματική αντίσταση, ενώ η σπανιότερη ότι δε προβάλλει καμία απολύτως σωματική αντίσταση. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 85 (83,3%) θύματα δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη σωματική αντίσταση, τα 44 (43,1%) ότι προβάλλει μέτρια σωματική αντίσταση, τα 18 (17,6%) ότι προβάλλει μικρή σωματική αντίσταση, ενώ τα 11 (10,8%) θύματα δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως δεν προβάλλει καμιά απολύτως σωματική αντίσταση.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό προφορικής αντίστασης που προβάλλει το μέσο θύμα στο βιασμό του, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη προφορική αντίσταση, ενώ η σπανιότερη ότι δε προβάλλει καμία απολύτως προφορική αντίσταση. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 83 (81,4%) δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη προφορική αντίσταση, τα 28 (27,5%) ότι προβάλλει μέτρια προφορική αντίσταση, τα 20 (19,6%) ότι προβάλλει μικρή προφορική αντίσταση ενώ τα 10 (9,8%) θύματα δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως δεν προβάλλει καμιά απολύτως προφορική αντίσταση.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία συνήθως ανήκουν τα θύματα του εγκλήματος του βιασμού, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι συνήθως ανήκουν στα μεσαία κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, ενώ η σπανιότερη ότι ανήκουν στα ανώτερα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα 84 (82,4%) δήλωσαν ότι το θύμα ανήκει στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, τα 96 (94,1%) ότι ανήκει στα μεσαία, ενώ τα 66 (64,7%) δήλωσαν ότι το θύμα ανήκει στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αριθμό των δραστών που συμμετέχουν συνήθως στο έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι τα 90 (88,2%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιασμός τις περισσότερες φορές διαπράττεται από έναν και μόνο δράστη, τα 11 (10,8%) θύματα πίστευαν ότι διαπράττεται από περισσότερους από έναν δράστες, ενώ για ένα (1%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Οταν τα θύματα ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αριθμό των θυμάτων που συμμετέχουν συνήθως στο έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι τα 94 (92,2%) θύματα δήλωσαν ότι ο βιασμός τις περισσότερες φορές περιλαμβάνει ένα και μόνο θύμα, τα 7 (6,9%) θύματα πιστεύουν ότι περιλαμβάνει περισσότερα από ένα θύματα, ενώ για ένα (1%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Βρέθηκε ότι τα 45 (44,1%) θύματα πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των εγκλημάτων βιασμού είναι απόπειρες, τα 56 (54,9%) πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία είναι τετελεσμένοι βιασμοί, ενώ για ένα (1%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 63: Παραστάσεις για το είδος του βιασμού.

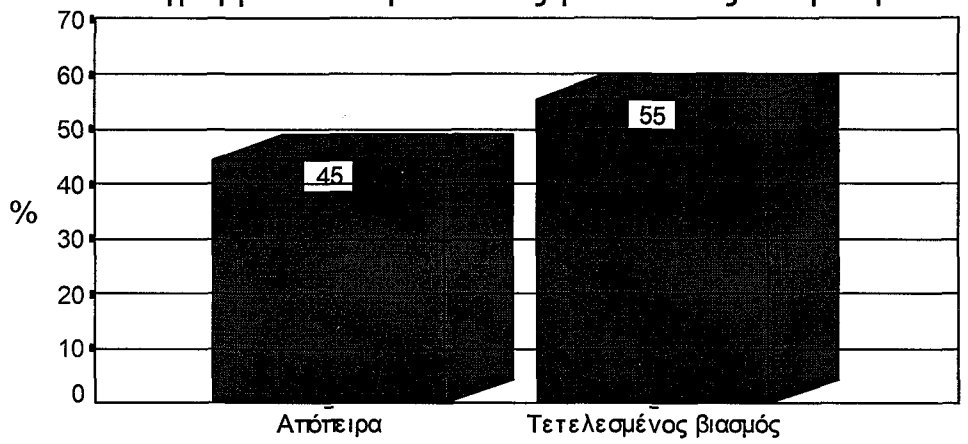

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Επίσης, βρέθηκε ότι τα 67 (65,7%) από τα 102 θύματα της έρευνας, που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, πιστεύουν ότι οι περισσότεροι βιασμοί περιλαμβάνουν κολπική συνουσία, ενώ τα υπόλοιπα 35 (34,3%) δε βρέθηκε να πιστεύουν κάτι τέτοιο. Ακόμη, βρέθηκε ότι τα 87 (85,3%) θύματα της έρευνας πιστεύουν ότι οι περισσότεροι βιασμοί περιλαμβάνουν διάφορες ταπεινωτικές πράξεις του βιαστή πάνω στο θύμα, ενώ για τα υπόλοιπα 15 (14,7%) θύματα δεν βρέθηκε να πιστεύουν κάτι τέτοιο. Τέλος, βρέθηκε ότι τα 100 (98%) θύματα της έρευνας πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών δεν αναφέρονται στην αστυνομία, ένα (1%) θύμα δήλωσε ότι οι περισσότεροι βιασμοί αναφέρονται στην αστυνομία, ενώ για άλλο ένα (1%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία.

5.2.5.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν.

Όταν οι 773 φοιτήτριες της έρευνας, που δήλωσαν ότι δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού, αλλά θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τον τόπο που συνήθως λαμβάνει χώρα το έγκλημα του βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι το έγκλημα του βιασμού συνήθως λαμβάνει χώρα σε δημόσιες ερημικές περιοχές, ενώ το

μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι λαμβάνει χώρα σε διάφορα καταστήματα.

Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 773 φοιτητριών, που θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 359 (46,4%) δήλωσαν ότι το έγκλημα του βιασμού συνήθως διαπράττεται στο σπίτι του θύματος, οι 214 (27,7%) ότι διαπράττεται στο σπίτι του δράστη, οι 287 (37,1%) σε κάποιο αυτοκίνητο, οι 759 (98,2%) σε δημόσιες ερημικές περιοχές, οι 129 (16,7%) σε διάφορα καταστήματα, ενώ 422 (54,6%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι συνήθως λαμβάνει χώρα σε κοινόχρηστους χώρους.

Οταν οι παραπάνω φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό της ευθύνης που έχει το θύμα για το βιασμό του, βρέθηκε ότι οι 704 (91,1%) πίστευαν ότι το θύμα δεν έχει καμία απολύτως ευθύνη για το βιασμό του, οι 276 (35,7%) ότι το θύμα έχει μικρή ευθύνη, ενώ 16 (2,1%) φοιτήτριες, του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, πίστευαν ότι τα θύματα είναι οι κατεξοχήν υπεύθυνοι για το βιασμό τους.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αν οι βιαστές συνήθως απειλούν το θύμα με κάποιο όπλο, βρέθηκε ότι οι 547 (70,8%) απάντησαν θετικά, οι 220 (28,5%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τις υπόλοιπες 6 (0,7%) φοιτήτριες του συγκεκριμένου υπό-δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Οταν οι 773 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό σωματικού τραυματισμού των θυμάτων του μέσου βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι το θύμα συνήθως υφίσταται σοβαρό σωματικό τραυματισμό, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι το θύμα δεν υφίσταται κανέναν απολύτως σωματικό τραυματισμό. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 773 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι δεν είχαν εμπειρία βιασμού, αλλά θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 305 (39,5%) δήλωσαν ότι το θύμα δέχεται πολύ σοβαρό σωματικό τραυματισμό, οι 548 (70,9%) ότι δέχεται σοβαρό σωματικό τραυματισμό, οι 312 (40,4%) ότι δέχεται ελαφρύ σωματικό τραυματισμό, ενώ οι 35 (4,5%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι δε δέχεται κανένα απολύτως σωματικό τραυματισμό.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό σωματικής αντίστασης που προβάλλει το μέσο θύμα στο βιασμό του, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη σωματική αντίσταση, ενώ η σπανιότερη ότι δε προβάλλει καμία απολύτως σωματική αντίσταση. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 680 (88%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη σωματική αντίσταση, οι 286 (37%) ότι προβάλλει μέτρια σωματική αντίσταση, οι 83 (10,7%) ότι προβάλλει μικρή σωματική αντίσταση ενώ οι 28 (3,6%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως δεν προβάλλει καμιά απολύτως σωματική αντίσταση.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό προφορικής αντίστασης που προβάλλει το μέσο θύμα στο βιασμό του, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη προφορική αντίσταση, ενώ η σπανιότερη ότι δε προβάλλει καμία απολύτως προφορική αντίσταση. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 697 (90,2%) δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη προφορική αντίσταση, οι 210 (27,2%) ότι προβάλλει μέτρια προφορική αντίσταση, οι 61 (7,9%) ότι προβάλλει μικρή προφορική αντίσταση ενώ οι 28 (3,6%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως δεν προβάλλει καμιά απολύτως προφορική αντίσταση.

Οταν οι 773 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία συνήθως ανήκουν τα θύματα του εγκλήματος του βιασμού, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι συνήθως ανήκουν στα μεσαία κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, ενώ η σπανιότερη ότι ανήκουν στα ανώτερα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 648 (83,8%) δήλωσαν ότι το θύμα ανήκει στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, οι 726 (93,9%) ότι ανήκει στα μεσαία, ενώ οι 504 (65,2%) δήλωσαν ότι το θύμα ανήκει στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Οταν οι φοιτήτριες του παραπάνω υπό-δείγματος της έρευνας ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αριθμό των δραστών που συμμετέχουν συνήθως στο έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι οι 683 (88,4%) δήλωσαν ότι ο βιασμός τις περισσότερες φορές διαπράττεται από έναν και μόνο δράστη, οι 83 (10,7%) πίστευαν ότι

διαπράττεται από περισσότερους από έναν δράστες, ενώ για τις υπόλοιπες 7 (0,9%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Όταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αριθμό των θυμάτων που συμμετέχουν συνήθως στο έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι οι 691 (89,4%) δήλωσαν ότι ο βιασμός τις περισσότερες φορές περιλαμβάνει ένα και μόνο θύμα, οι 79 (10,2%) πίστευαν ότι περιλαμβάνει περισσότερα από ένα θύματα, ενώ για τις υπόλοιπες 3 (0,4%) φοιτήτριες του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Βρέθηκε ότι οι 282 (36,5%) φοιτήτριες πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των εγκλημάτων βιασμού είναι απόπειρες, οι 488 (63,1%) πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία είναι τετελεσμένοι βιασμοί, ενώ για τις υπόλοιπες 3 (0,4%) δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 64: Παραστάσεις για το είδος του βιασμού.

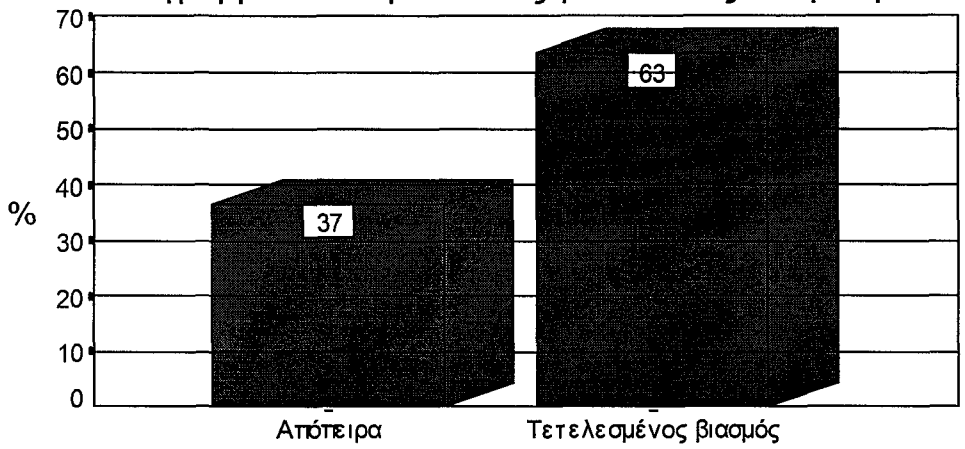

Υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Επίσης, βρέθηκε ότι οι 623 (80,6%), από τις 773 φοιτήτριες της έρευνας, που θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, πιστεύουν ότι οι περισσότεροι βιασμοί περιλαμβάνουν κολπική συνουσία, οι 140 (18,1%) δεν πιστεύουν κάτι τέτοιο, ενώ για 10 (1,3%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία. Ακόμη, βρέθηκε ότι οι 668 (86,4%) φοιτήτριες πιστεύουν ότι οι περισσότεροι βιασμοί περιλαμβάνουν διάφορες ταπεινωτικές πράξεις του βιαστή πάνω στο θύμα, οι 100 (12,9%) φοιτήτριες δεν βρέθηκε να πιστεύουν κάτι τέτοιο, ενώ για τις υπόλοιπες 5 (0,6%) δεν υπήρξαν στοιχεία. Τέλος, βρέθηκε ότι οι 744 (96,2%) φοιτήτριες πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών δεν αναφέρονται

στην αστυνομία, οι 25 (3,2%) δήλωσαν το αντίθετο, ενώ για τις υπόλοιπες 4 (0,5%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία.

5.2.5.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν.

Οταν οι 100 φοιτήτριες της έρευνας, που δήλωσαν ότι δεν είχαν κάποια εμπειρία βιασμού, αλλά δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν σχετικά με τον τόπο που συνήθως λαμβάνει χώρα το έγκλημα του βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι το έγκλημα του βιασμού συνήθως λαμβάνει χώρα σε δημόσιες ερημικές περιοχές, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι λαμβάνει χώρα σε διάφορα καταστήματα.

Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 100 φοιτητριών, που δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 40 (40%) δήλωσαν ότι το έγκλημα του βιασμού συνήθως διαπράττεται στο σπίτι του θύματος, οι 24 (24%) ότι διαπράττεται στο σπίτι του δράστη, οι 37 (37%) σε κάποιο αυτοκίνητο, οι 98 (98%) σε δημόσιες ερημικές περιοχές, οι 19 (19%) σε διάφορα καταστήματα, ενώ 51 (51%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι συνήθως λαμβάνει χώρα σε κοινόχρηστους χώρους.

Οταν οι παραπάνω φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό της ευθύνης που έχει το θύμα για το βιασμό του, βρέθηκε ότι οι 88 (88%) πίστευαν ότι το θύμα δεν έχει καμία απολύτως ευθύνη για το βιασμό του, οι 50 (50%) ότι το θύμα έχει μικρή ευθύνη, ενώ 4 (4%) φοιτήτριες, του παρόντος υπό-δείγματος της έρευνας, πίστευαν ότι τα θύματα είναι οι κατεξοχήν υπεύθυνοι για το βιασμό τους.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αν οι βιαστές συνήθως απειλούν το θύμα με κάποιο όπλο, βρέθηκε ότι οι 71 (71%) απάντησαν θετικά, οι 28 (28%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια του συγκεκριμένου υπό-δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 65: Παραστάσεις για τη χρήση όπλου.

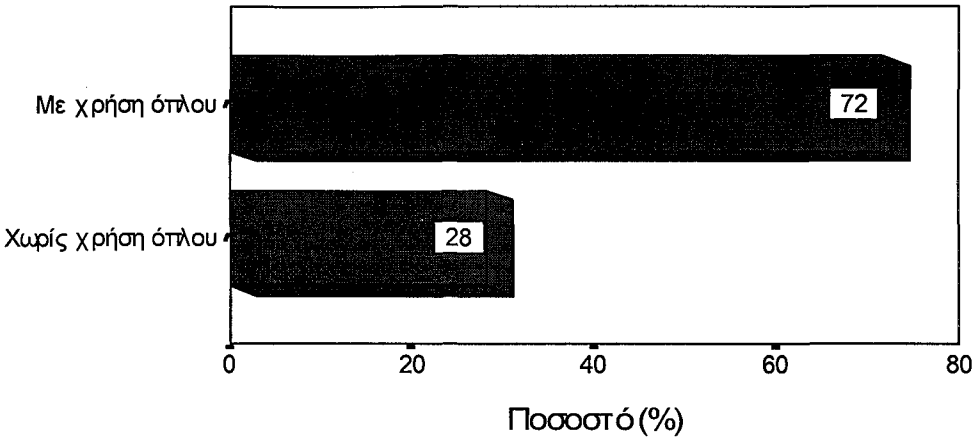

Υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις χωρίς στοιχεία.

Όταν οι 100 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό σωματικού τραυματισμού των θυμάτων του μέσου βιασμού, η επιλογή που συγκέντρωσε το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεών τους ήταν εκείνη που ανέφερε ότι το θύμα συνήθως υφίσταται σοβαρό σωματικό τραυματισμό, ενώ το μικρότερο ποσοστό το συγκέντρωσε η επιλογή που ανέφερε ότι το θύμα δεν υφίσταται κανέναν απολύτως σωματικό τραυματισμό. Αναλυτικότερα, βρέθηκε ότι από το σύνολο των 773 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι δεν είχαν εμπειρία βιασμού, αλλά θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 38 (38%) δήλωσαν ότι το θύμα δέχεται πολύ σοβαρό σωματικό τραυματισμό, οι 74 (74%) ότι δέχεται σοβαρό σωματικό τραυματισμό, οι 56 (56%) ότι δέχεται ελαφρύ σωματικό τραυματισμό, ενώ οι 7 (7%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι δε δέχεται κανέναν απολύτως σωματικό τραυματισμό.

Όταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό σωματικής αντίστασης που προβάλλει το μέσο θύμα στο βιασμό του, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη σωματική αντίσταση, ενώ η σπανιότερη ότι δε προβάλλει καμία απολύτως σωματική αντίσταση. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 86 (86%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη σωματική αντίσταση, οι 38 (38%) ότι προβάλλει μέτρια σωματική αντίσταση, οι 10 (10%) ότι προβάλλει μικρή σωματική αντίσταση ενώ οι 6 (6%)

φοιτήτριες δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως δεν προβάλλει καμιά απολύτως σωματική αντίσταση.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το βαθμό προφορικής αντίστασης που προβάλλει το μέσο θύμα στο βιασμό του, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη προφορική αντίσταση, ενώ η σπανιότερη ότι δε προβάλλει καμιά απολύτως προφορική αντίσταση. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 92 (92%) δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως προβάλλει μεγάλη προφορική αντίσταση, οι 34 (34%) ότι προβάλλει μέτρια προφορική αντίσταση, οι 10 (10%) ότι προβάλλει μικρή προφορική αντίσταση ενώ οι 9 (9%) φοιτήτριες δήλωσαν ότι το θύμα συνήθως δεν προβάλλει καμιά απολύτως προφορική αντίσταση.

Οταν οι 100 φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με την κοινωνικό-οικονομική τάξη στην οποία συνήθως ανήκουν τα θύματα του εγκλήματος του βιασμού, βρέθηκε ότι η συχνότερη απάντηση ήταν ότι συνήθως ανήκουν στα μεσαία κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, ενώ η σπανιότερη ότι ανήκουν στα ανώτερα. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι οι 88 (88%) δήλωσαν ότι το θύμα ανήκει στα κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, οι 96 (96%) ότι ανήκει στα μεσαία, ενώ οι 71 (71%) δήλωσαν ότι το θύμα ανήκει στα ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

Οταν οι φοιτήτριες του παραπάνω υπό-δείγματος της έρευνας ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αριθμό των δραστών που συμμετέχουν συνήθως στο έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι οι 83 (83%) δήλωσαν ότι ο βιασμός τις περισσότερες φορές διαπράττεται από έναν και μόνο δράστη, ενώ οι υπόλοιπες 17 (17%) πίστευαν ότι διαπράττεται από περισσότερους από έναν δράστες.

Οταν οι φοιτήτριες ρωτήθηκαν σχετικά με τα πιστεύω τους αναφορικά με το αριθμό των θυμάτων που συμμετέχουν συνήθως στο έγκλημα του βιασμού, βρέθηκε ότι οι 91 (91%) δήλωσαν ότι ο βιασμός τις περισσότερες φορές περιλαμβάνει ένα και μόνο θύμα, ενώ οι υπόλοιπες 9 (9%) πίστευαν ότι περιλαμβάνει περισσότερα από ένα θύματα.

Βρέθηκε ότι οι 44 (44%) φοιτήτριες πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των εγκλημάτων βιασμού είναι απόπειρες, οι 55 (55%) πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία είναι τετελεσμένοι βιασμοί, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 66: Παραστάσεις για το είδος του βιασμού.

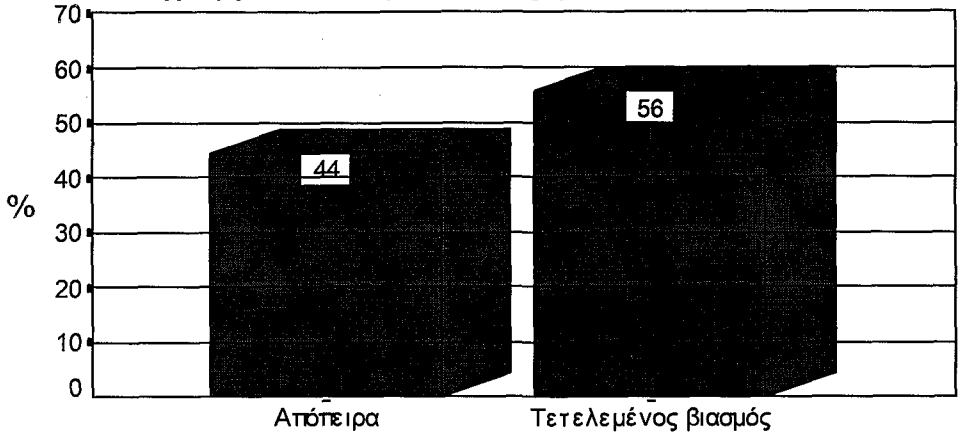

Υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Επίσης, βρέθηκε ότι οι 74 (74%) από τις 100 φοιτήτριες, που δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, πιστεύουν ότι οι περισσότεροι βιασμοί περιλαμβάνουν κολπική συνουσία, οι 26 (26%) δεν πιστεύουν κάτι τέτοιο. Ακόμη, βρέθηκε ότι οι 81 (81%) φοιτήτριες πιστεύουν ότι οι περισσότεροι βιασμοί περιλαμβάνουν διάφορες ταπεινωτικές πράξεις του βιαστή πάνω στο θύμα (π.χ. παρά φύση συνουσία, στοματική συνουσία, κ.λπ.), οι 18 (18%) φοιτήτριες δεν βρέθηκε να πιστεύουν κάτι τέτοιο, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία. Τέλος, βρέθηκε ότι οι 98 (98%) φοιτήτριες πιστεύουν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών δεν αναφέρονται στην αστυνομία, ενώ οι υπόλοιπες 2 (2%) δήλωσαν το αντίθετο.

5.2.5.5. Συμπεράσματα.

Η σύγκριση των τεσσάρων επιμέρους υπό-δειγμάτων της θυματολογικής μας έρευνας έδειξε ότι δεν υπάρχουν διαφορές σχετικά με τις παραστάσεις των φοιτητριών απέναντι στο έγκλημα και το θύμα του βιασμού και ότι υπάρχει ένα πλατιά διαδεδομένο στερεότυπο, σύμφωνα με το οποίο ο βιασμός λαμβάνει χώρα σε δημόσιες και ερημικές περιοχές, διαπράττεται χωρίς καμιά απολύτως ευθύνη του θύματος, με τη χρήση όπλου από το δράστη, με πρόκληση σοβαρού τραυματισμού του θύματος και με προβολή

σθεναρής σωματικής και προφορικής αντίστασης από το θύμα. Διαπράττεται, κατά κύριο λόγο, εναντίον θυμάτων που ανήκουν στα μεσαία κοινωνικό-οικονομικά στρώματα, από έναν και μόνο δράστη, εναντίον ενός και μόνου θύματος, τις περισσότερες φορές το έγκλημα είναι τετελεσμένο και περιλαμβάνει κολπική συνουσία και διάφορες άλλες ταπεινωτικές πράξεις. Τέλος, σύμφωνα με τις παραστάσεις του πληθυσμού της θυματολογικής μας έρευνας, το έγκλημα του βιασμού τις περισσότερες φορές δεν αναφέρεται στην αστυνομία.

Μερικές παρεκκλίσεις από το παραπάνω στερεότυπο αναφορικά με το έγκλημα του βιασμού βρέθηκαν να υπάρχουν στο υπό-δείγμα των θυμάτων που είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία. Βρέθηκε ότι οι διαφοροποιήσεις αυτές αφορούσαν στη χρήση όπλου από το δράστη και στο αν το έγκλημα είναι τετελεσμένο ή απόπειρα. Ομως, οι παρεκκλίσεις αυτές βρέθηκε να είναι πολύ μικρές, και λόγω του μικρού αριθμού των θυμάτων του συγκεκριμένου υπό-δείγματος, μάλλον οι διαφορές αυτές δεν είναι στατιστικά σημαντικές.

Σύμφωνα με την υπόθεση της έρευνάς μας, που αφορά στις παραστάσεις του θύματος για το έγκλημα και το θύμα του βιασμού, όσο περισσότερο εναρμονίζονται τα χαρακτηριστικά του πραγματικού θύματος και του πραγματικού βιασμού με τις παραστάσεις του θύματος, για το θύμα και το έγκλημα του βιασμού, τόσο πιθανότερη είναι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία. Προκειμένου να ελέγξουμε την παραπάνω υπόθεση κρίναμε σκόπιμο να κάνουμε τις παρακάτω δύο συγκρίσεις: i) να συγκρίνουμε τις παραστάσεις για το θύμα και το έγκλημα του βιασμού, με το στατιστικό πορτραίτο των πραγματικών θυμάτων και βιασμών, που τα θύματά τους ανέφεραν το περιστατικό στην αστυνομία και ii) να συγκρίνουμε τις παραστάσεις για το θύμα και το έγκλημα του βιασμού, με το στατιστικό πορτραίτο των πραγματικών θυμάτων και βιασμών, που τα θύματά τους δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία.

Σύμφωνα, πάντα, με την υπόθεση της έρευνας, αν η πρώτη σύγκριση δείξει ότι υπάρχει ταύτιση ανάμεσα στις παραστάσεις των θυμάτων και τα χαρακτηριστικά των πραγματικών θυμάτων και των πραγματικών βιασμών και η δεύτερη σύγκριση δείξει ότι δεν υπάρχει τέτοια ταύτιση, τότε η υπόθεσή μας θα έχει επιβεβαιωθεί. Σε όλες τις άλλες

περιπτώσεις η υπόθεσή μας θα έχει απορριφθεί από τα αποτελέσματα της θυματολογικής μας έρευνας.

Η πρώτη σύγκριση έδειξε ότι οι παραστάσεις των θυμάτων για το θύμα και το έγκλημα του βιασμού, σε άλλα χαρακτηριστικά των πραγματικών θυμάτων και των πραγματικών βιασμών εναρμονίζονται και σε άλλα όχι[49]. Αλλά και η δεύτερη σύγκριση κατέληξε σε ίδια σχεδόν αποτελέσματα, γεγονός που αποτελεί μια αμυδρή ένδειξη ότι η υπόθεσή μας δεν επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία της έρευνας. Φυσικά, το παραπάνω συμπέρασμα δίνεται με κάθε επιφύλαξη, λόγω των μεθοδολογικών δυσκολιών και του περιορισμένου αριθμού των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.

5.2.6. Η μέτρηση του φόβου της κοινωνικής απόρριψης.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών που σχετίζονται με τις παραστάσεις για το ενδεχόμενο της κοινωνικής απόρριψης των θυμάτων βιασμού, όσον αφορά: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία, iii) στα 773 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία και iv) στα 100 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.

Η δεύτερη κλίμακα Likert του ερωτηματολογίου της έρευνας[50] κατασκευάστηκε προκειμένου να μετρηθούν, οι παραστάσεις του πληθυσμού του δείγματος των φοιτητριών, απέναντι στο ενδεχόμενο της κοινωνικής απόρριψης των θυμάτων βιασμού, καθώς και ο φόβος τους απέναντι σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Η παραπάνω κλίμακα αποτελείται από εφτά διαφορετικές προτάσεις, που τα θύματα καλούνται να τις

[49] Τα παραπάνω αποτελέσματα των συγκρίσεων τελούν υπό την αίρεση του μικρού αριθμού (7) του συγκεκριμένου υπό-δείγματος των θυμάτων.
[50] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερωτήσεις 37 - 43.

βαθμολογήσουν ανάλογα με το κατά πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με το νόημα το οποίο εκφράζουν.

Πιο συγκεκριμένα, οι προτάσεις που αποτελούν την παραπάνω κλίμακα είναι οι εξής: i) τα θύματα βιασμού αντιμετωπίζονται σαν ανήθικες γυναίκες από την κοινωνία, ii) τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από τους συζύγους τους, iii) τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους, iv) τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από τα φιλικά τους πρόσωπα, v) τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από την εργασία και τους συναδέλφους τους, vi) τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από ολόκληρη την κοινωνία και vii) ένα θύμα που ο βιασμός του πήρε δημοσιότητα είναι δύσκολο να βρει έναν άνδρα που να επιθυμεί να το παντρευτεί. Η ανάλυση αξιοπιστίας (reliability analysis) της παραπάνω κλίμακας, για το σύνολο των φοιτητριών του δείγματος της έρευνας, έδειξε ότι η παραπάνω κλίμακα είναι στατιστικά αξιόπιστη (alpha = 0,84).

Το πρώτο βήμα της στατιστικής ανάλυσης της κλίμακας ήταν να ομαδοποιήσουμε τις απαντήσεις των φοιτητριών σε τρεις κατηγορίες, έτσι ώστε τα αποτελέσματα να είναι στατιστικά αναλύσιμα. Οι αναμενόμενες βαθμολογίες των φοιτητριών, με βάση την παραπάνω κλίμακα, κυμαίνονταν από 7 έως και 35 βαθμούς. Οι βαθμολογίες των φοιτητριών ομαδοποιήθηκαν σε τρεις νέες κατηγορίες.

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις φοιτήτριες με θετικές παραστάσεις για το ενδεχόμενο της κοινωνικής απόρριψης και πιο συγκεκριμένα τις φοιτήτριες που οι βαθμολογίες τους κυμαίνονταν από 7 έως 18 βαθμούς. Η δεύτερη κατηγορία περιλάμβάνει τις φοιτήτριες με ουδέτερες παραστάσεις για το ενδεχόμενο της κοινωνικής απόρριψης, καθώς και αυτές που δεν είχαν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα και πιο συγκεκριμένα τις φοιτήτριες που οι βαθμολογίες τους κυμαίνονταν από 19 έως 23 βαθμούς. Τέλος, η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει τις φοιτήτριες με αρνητικές παραστάσεις για το ενδεχόμενο της κοινωνικής απόρριψης και πιο συγκεκριμένα, τις φοιτήτριες που οι βαθμολογίες τους κυμαίνονταν από 24 έως 35 βαθμούς.

5.2.6.1. Τα θύματα που ανέφεραν.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων της έρευνας έδειξαν ότι από το σύνολο των 7 θυμάτων βιασμού της έρευνάς μας, που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, τα 2 (28,6%) είχαν θετικές στάσεις για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, πίστευαν δηλαδή ότι τα θύματα βιασμού είναι πολύ πιθανό να απορριφθούν κοινωνικά στην περίπτωση που ο βιασμός τους γίνει ευρύτερα γνωστός, άλλα 2 (28,6%) θύματα είχαν ουδέτερες στάσεις ή δεν είχαν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα, άλλα 2 (28,6%) θύματα είχαν αρνητικές στάσεις, πίστευαν δηλαδή ότι η δημοσιοποίηση του βιασμού δεν έχει ως αποτέλεσμα την κοινωνική απόρριψη του θύματος, ενώ για ένα (14,3%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 67: Παραστάσεις για την κοινωνική απόρριψη.

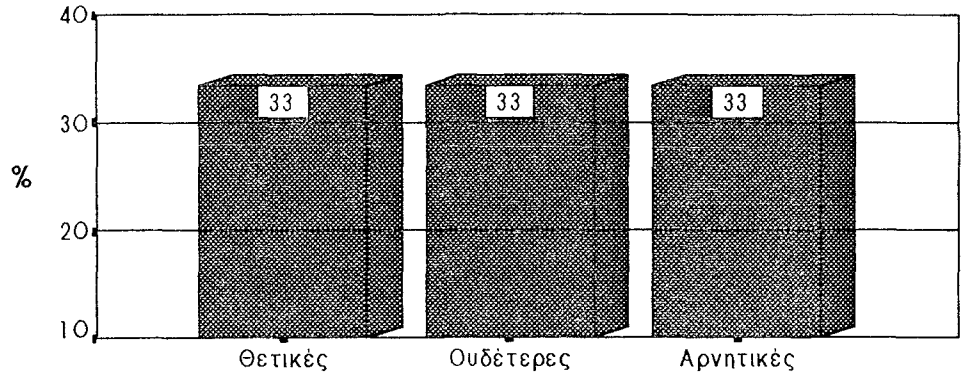

Θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία

5.2.6.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων της έρευνας έδειξαν ότι από το σύνολο των 102 θυμάτων βιασμού της έρευνάς μας, που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, τα 34 (33,3%) είχαν θετικές στάσεις για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, πίστευαν δηλαδή ότι τα θύματα βιασμού είναι πολύ πιθανό να απορριφθούν

κοινωνικά στην περίπτωση που ο βιασμός τους γίνει ευρύτερα γνωστός, τα 35 (34,3%) θύματα είχαν ουδέτερες στάσεις ή δεν είχαν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα, τα 32 (31,4%) θύματα είχαν αρνητικές στάσεις, πίστευαν δηλαδή ότι η δημοσιοποίηση του βιασμού δεν έχει ως αποτέλεσμα την κοινωνική απόρριψη του θύματος, ενώ για ένα (1%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 68: Παραστάσεις για την κοινωνική απόρριψη.

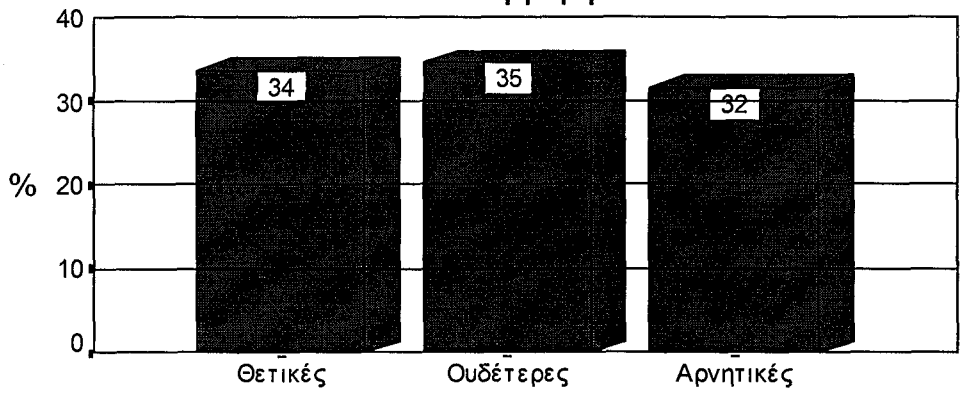

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

5.2.6.3. Τα υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων της έρευνας έδειξαν ότι από το σύνολο των 773 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι δεν είχαν εμπειρία βιασμού, αλλά θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 211 (27,3%) είχαν θετικές στάσεις για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, πίστευαν δηλαδή ότι τα θύματα βιασμού είναι πολύ πιθανό να απορριφθούν κοινωνικά στην περίπτωση που ο βιασμός τους γίνει ευρύτερα γνωστός, οι 207 (26,8%) είχαν ουδέτερες στάσεις ή δεν είχαν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα, οι 348 (45%) είχαν αρνητικές στάσεις, πίστευαν δηλαδή ότι η δημοσιοποίηση του βιασμού δεν έχει ως αποτέλεσμα την κοινωνική απόρριψη του θύματος, ενώ για τις υπόλοιπες 7 (0,9%) φοιτήτριες δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 69: Παραστάσεις για την κοινωνική απόρριψη.

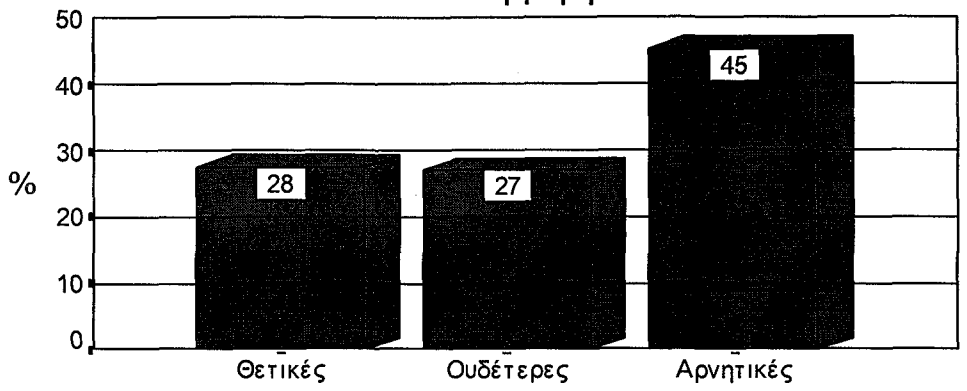

Υποτιθέμενα θύματα που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

5.2.6.4. Τα υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης των στοιχείων της έρευνας έδειξαν ότι από το σύνολο των 100 φοιτητριών, που δήλωσαν ότι δεν είχαν εμπειρία βιασμού, αλλά δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, οι 32 (32%) είχαν θετικές στάσεις για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, πίστευαν δηλαδή ότι τα θύματα βιασμού είναι πολύ πιθανό να απορριφθούν κοινωνικά στην περίπτωση που ο βιασμός τους γίνει ευρύτερα γνωστός, οι 28 (28%) είχαν ουδέτερες στάσεις ή δεν είχαν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα, οι 39 (39%) είχαν αρνητικές στάσεις, πίστευαν δηλαδή ότι η δημοσιοποίηση του βιασμού δεν έχει ως αποτέλεσμα την κοινωνική απόρριψη του θύματος, ενώ για μία (1%) φοιτήτρια δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 70 : Παραστάσεις για την κοινωνική απόρριψη.

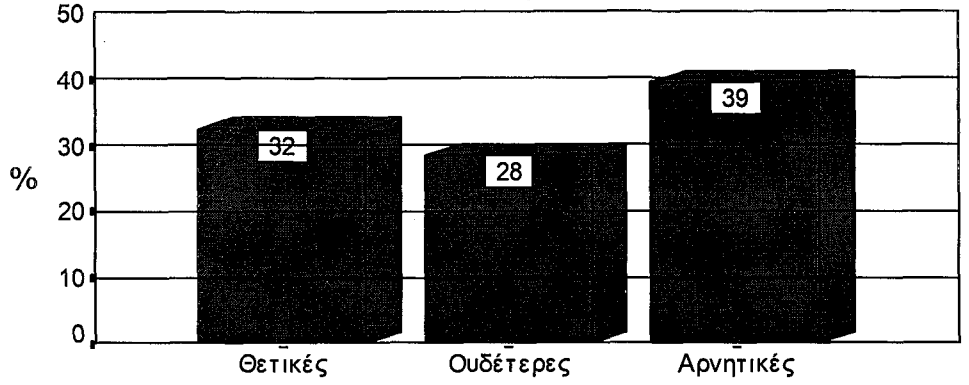

Υποτιθέμενα θύματα που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

5.2.6.5. Συμπεράσματα.

Τα αποτελέσματα της θυματολογικής μας έρευνας μας δίνουν ενδείξεις επιβεβαίωσης της υπόθεσής μας, σύμφωνα με την οποία τα θύματα που έχουν ορίσει μια σεξουαλική επίθεση εναντίον τους ως βιασμό, που έχουν χαρακτηρίσει το έγκλημα ως ιδιαίτερα σοβαρό περιστατικό και βιώνουν έντονους φόβους για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, που μπορεί να προέλθει από τη δημοσιότητα του εγκλήματος, είναι πιθανότερο να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, σε σχέση με τα θύματα εκείνα που δε βιώνουν τέτοιου είδους φόβους.

Πιο συγκεκριμένα, η σύγκριση ανάμεσα στο υπό-δείγμα των θυμάτων που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία και στο υπό-δείγμα των υποτιθέμενων θυμάτων που δε θα ανέφεραν τον υποτιθέμενο βιασμό τους, έδειξε ότι τα δύο παραπάνω υπό-δείγματα της έρευνας δεν παρουσιάζουν στατιστικά σημαντικές διαφορές, αναφορικά με την παραπάνω μεταβλητή. Το στοιχείο αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να προχωρήσουμε στη σύγκριση του υπό-δείγματος των θυμάτων που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, με το υπό-δείγμα των υποτιθέμενων θυμάτων που θα ανέφεραν τον υποτιθέμενο βιασμό τους. Από την παραπάνω σύγκριση βρέθηκε ότι τα άτομα που συγκροτούν το

πρώτο υπό-δείγμα βιώνουν μεγαλύτερα ποσά φόβου και έχουν θετικότερες παραστάσεις για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη των θυμάτων βιασμού από τη δημοσιοποίηση της υπόθεσης, σε σχέση με τα άτομα που συγκροτούν το δεύτερο υπό-δείγμα.

Τα παραπάνω αποτελέσματα δίνουν μια αμυδρή επιβεβαίωση της υπόθεσής μας, η οποία, όμως, τελεί υπό την αίρεση της μεθοδολογίας, της σύνθεσης των υπό-δειγμάτων που χρησιμοποιήθηκαν και όλων των άλλων επιφυλάξεων και αναγκαιοτήτων που έχουμε αναφέρει παραπάνω[51].

5.2.7. Οι στάσεις απέναντι στο ενδεχόμενο έξω-ποινικού συμβιβασμού.

Η τρίτη κλίμακα Likert του ερωτηματολογίου της έρευνας[52] κατασκευάστηκε προκειμένου να μετρηθούν, οι παραστάσεις του πληθυσμού του δείγματος των φοιτητριών της θυματολογικής μας έρευνας, απέναντι στο ενδεχόμενο έξω-ποινικού συμβιβασμού των θυμάτων βιασμού με το βιαστή τους. Η παραπάνω κλίμακα αποτελείται από πέντε διαφορετικές προτάσεις, που τα θύματα καλούνται να τις βαθμολογήσουν ανάλογα με το κατά πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με το νόημα το οποίο εκφράζουν. Η ανάλυση αξιοπιστίας (reliability analysis) της παραπάνω κλίμακας, για το σύνολο των φοιτητριών του δείγματος της έρευνας, έδειξε ότι η κλίμακα αυτή δεν είναι στατιστικά αξιόπιστη (alpha = 0,26) και συνεπώς κρίθηκε σκόπιμο να μη χρησιμοποιηθεί στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

---

[51] Για περισσότερα, βλ. κεφ. δ'.
[52] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερωτήσεις 37 - 43.

5.2.8. Η κοινωνική επίδραση στην απόφαση του θύματος για αναφορά.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών που σχετίζονται με το ρόλο της κοινωνικής επιρροής στην απόφαση των πραγματικών θυμάτων για αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία, όσον αφορά: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία και ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία.

5.2.8.1. Τα θύματα που ανέφεραν.

Από το σύνολο των 7 θυμάτων της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, βρέθηκε ότι τα 6 (85,7%) είχαν αναφέρει το βιασμό στην οικογένειά τους, ενώ για ένα (14,3%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[53]. Όταν τα θύματα, που είχαν αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν η επίθεση ορίστηκε ως βιασμός από τα μέλη της οικογένειας, τα 4 απάντησαν θετικά, τα 2 απάντησαν αρνητικά, ενώ για ένα θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[54]. Όταν τα θύματα ρωτήθηκαν αν ο βιασμός τους ορίστηκε ως ένα σοβαρό περιστατικό από τα μέλη της οικογένειας, τα 5 απάντησαν θετικά, το ένα απάντησε αρνητικά, ενώ για ένα θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[55]. Τέλος, όταν τα θύματα, του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας, ρωτήθηκαν αν τα μέλη της οικογένειάς τους επιθυμούσαν την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, τα 5 απάντησαν θετικά, το ένα θύμα απάντησε αρνητικά, ενώ για ένα θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[56].

Επιπλέον, από το σύνολο των 7 θυμάτων της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, βρέθηκε ότι τα 5 (71,4%) είχαν αναφέρει το

[53] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 73.
[54] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 74.
[55] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 75.
[56] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 76.

βιασμό τους σε κάποιο στενό τους φίλο ή φίλη, το ένα (14,3%) δεν το είχε κάνει, ενώ για ένα (14,3%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[57].

Διάγραμμα 71: Αναφορά του βιασμού στους φίλους.

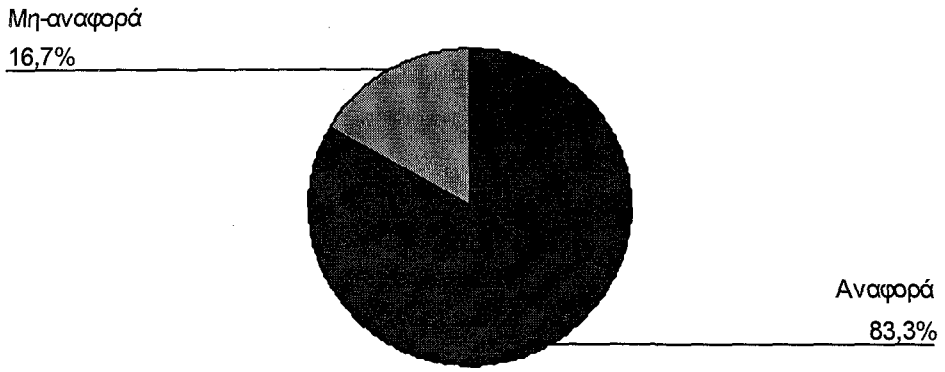

Θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Όταν τα παραπάνω 5 θύματα, που είχαν αναφέρει το βιασμό τους σε κάποιο στενό τους φίλο ή φίλη, ρωτήθηκαν αν η επίθεση ορίστηκε ως βιασμός από τα άτομα αυτά, τα 4 απάντησαν θετικά, ενώ ένα θύμα απάντησε αρνητικά[58]. Όταν τα παραπάνω 5 θύματα ρωτήθηκαν αν ο βιασμός τους ορίστηκε ως ένα σοβαρό περιστατικό από τους φίλους τους και τα 5 θύματα απάντησαν θετικά[59]. Τέλος, όταν τα παραπάνω 5 θύματα ρωτήθηκαν αν οι φίλοι τους επιθυμούσαν την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, τα 4 απάντησαν θετικά, ενώ ένα θύμα απάντησε αρνητικά[60].

5.2.8.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν.

Από το σύνολο των 102 θυμάτων της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, βρέθηκε ότι τα 31 (30,4%) είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην οικογένειά τους, ενώ τα υπόλοιπα 71 (69,6%) δεν το είχαν κάνει[61].

[57] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 77.
[58] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 78.
[59] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 79.
[60] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 80.
[61] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 73.

Διάγραμμα 72: Αναφορά του βιασμού στην οικογένεια.

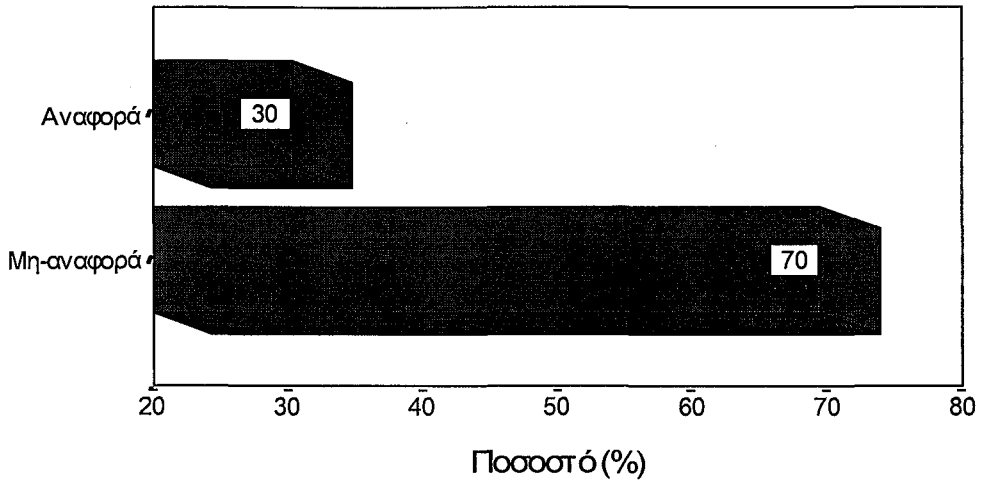

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.

Όταν τα παραπάνω 31 θύματα, που είχαν αναφέρει το έγκλημα στην οικογένειά τους, ρωτήθηκαν αν η επίθεση ορίστηκε ως βιασμός από τα μέλη της οικογένειας, τα 12 (38,7%) απάντησαν θετικά, ενώ τα υπόλοιπα 19 (61,3%) απάντησαν αρνητικά[62] . Όταν τα παραπάνω 31 θύματα ρωτήθηκαν αν ο βιασμός τους ορίστηκε ως ένα σοβαρό περιστατικό από τα μέλη της οικογένειας, τα 20 (64,5%) απάντησαν θετικά, τα 7 (22,6%) απάντησαν αρνητικά, τα 3 (9,7%) απάντησαν ότι δεν έχουν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα, ενώ για ένα (3,2%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[63] . Τέλος, όταν τα παραπάνω 31 θύματα ρωτήθηκαν αν τα μέλη της οικογένειας τους επιθυμούσαν την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, τα 3 (9,7%) απάντησαν θετικά, τα 23 (74,2%) απάντησαν αρνητικά, τα 3 (9,7%) απάντησαν ότι δεν έχουν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα, ενώ για δύο (6,4%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[64] .

Από το σύνολο των 102 θυμάτων της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, βρέθηκε ότι τα 69 (67,6%) είχαν αναφέρει το βιασμό τους σε κάποιο στενό τους φίλο ή φίλη, τα 31 (30,4%) δεν το είχαν κάνει, ενώ για τα υπόλοιπα 2 (2%) θύματα του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία[65] .

[62] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 74.
[63] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 75.
[64] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 76.
[65] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 77.

Διάγραμμα 73: Αναφορά του βιασμού στους φίλους.

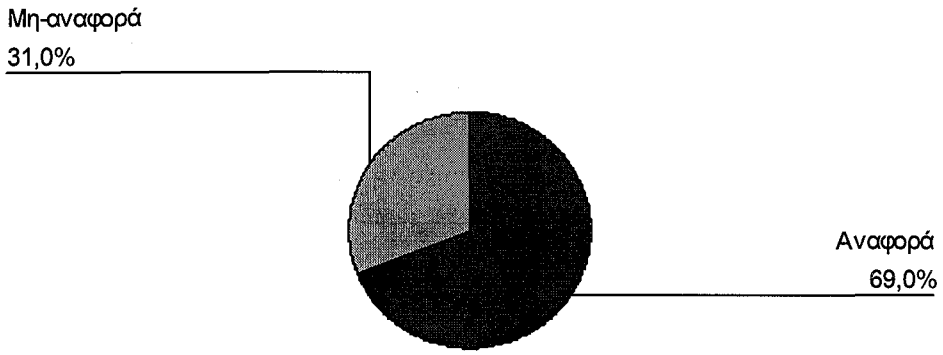

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Οταν τα παραπάνω 69 θύματα, που είχαν αναφέρει το βιασμό τους σε κάποιο στενό τους φίλο ή φίλη, ρωτήθηκαν αν η επίθεση ορίστηκε ως βιασμός από τα άτομα αυτά, τα 32 (46,4%) απάντησαν θετικά, τα 31 (44,9%) απάντησαν αρνητικά, ενώ τα υπόλοιπα 6 (8,7%) απάντησαν ότι δεν έχουν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα[66] . Οταν τα παραπάνω 69 θύματα ρωτήθηκαν αν ο βιασμός τους ορίστηκε ως ένα σοβαρό περιστατικό από τους φίλους τους, τα 46 (66,7%) απάντησαν θετικά, τα 21 (30,4%) απάντησαν αρνητικά, ενώ δύο (2,9%) θύματα δεν είχαν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα[67] . Τέλος, όταν τα παραπάνω 69 θύματα ρωτήθηκαν αν οι φίλοι τους επιθυμούσαν την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, τα 5 (7,2%) απάντησαν θετικά, τα 55 (79,7%) απάντησαν αρνητικά, ενώ τα υπόλοιπα 9 (13,1%) απάντησαν ότι δεν είχαν άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα[68] .

5.2.8.3. Συμπεράσματα.

Τα αποτελέσματα της θυματολογικής μας έρευνας, που αφορούν μόνο στα θύματα βιασμού, απέδειξαν ότι η κοινωνική επιρροή που ασκείται στα θύματα, από τα άτομα του στενού οικογενειακού και κοινωνικού τους περιβάλλοντος, αποτελεί σημαντικότατο

[66] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 78.
[67] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 79.
[68] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 80.

παράγοντα επίδρασης στις αποφάσεις του θύματος να ορίσει την επίθεση ως βιασμό, να χαρακτηρίσει το έγκλημα ως ιδιαίτερα σοβαρό και να αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία.

Πιο συγκεκριμένα, η σύγκριση των υπό-δειγμάτων της θυματολογικής έρευνας έδειξε ότι τα θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, είναι πιθανότερο να αναφέρουν το έγκλημα στην οικογένειά τους και τους στενούς τους φίλους, σε σχέση με τα θύματα που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία. Επίσης, βρέθηκε ότι στην περίπτωση των θυμάτων του πρώτου υπό-δείγματος, είναι πιθανότερο η επίθεση να οριστεί ως βιασμός, να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα σοβαρό έγκλημα και να αποφασιστεί να αναφερθεί στην αστυνομία από τις οικογένειές τους, σε σχέση με την περίπτωση των θυμάτων του δεύτερου υπό-δείγματος. Στα ίδια αποτελέσματα κατέληξε η παραπάνω σύγκριση και αναφορικά με τον τρόπο που αντέδρασαν οι φίλοι του θύματος στο συγκεκριμένο έγκλημα.

Από τα παραπάνω ευρήματα προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι τα θύματα βιασμού επηρεάζονται καθοριστικά από τις συμβουλές, τις γνώμες, τις απόψεις, τις προτροπές και τις κανονιστικές προσδοκίες των ατόμων που συγκροτούν τον άμεσο οικογενειακό και κοινωνικό τους κύκλο. Τα θύματα του συγκεκριμένου εγκλήματος είναι ιδιαίτερα επιρρεπή στην κοινωνική επιρροή και αυτό γιατί βρίσκονται σε μια κατάσταση ψυχολογικής έντασης και συναισθηματικής αποσύνθεσης. Κάτω απ' αυτές τις περιστάσεις τα άτομα έχουν ανάγκη βοήθειας και υποστήριξης προκειμένου να πάρουν αποφάσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης και οι κυριότερες από τις αποφάσεις που καλείται να πάρει το θύμα, αμέσως μετά το βιασμό του, είναι να ορίσει την επίθεση ως έγκλημα και ειδικότερα ως βιασμό, να χαρακτηρίσει το έγκλημα ως ιδιαίτερα σοβαρό και να αναφέρει το συμβάν στην αστυνομία.

5.2.9. Τα συναισθήματα του θύματος μετά το βιασμό.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών που σχετίζονται με τα συναισθήματα των πραγματικών θυμάτων αμέσως μετά το βιασμό τους, όσον αφορά: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία και ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία.

5.2.9.1. Τα θύματα που ανέφεραν.

Από το σύνολο των 7 θυμάτων της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, βρέθηκε ότι και τα 7 (100%) βίωσαν με πολύ μεγάλη ένταση συναισθήματα ταπείνωσης ως αποτέλεσμα του βιασμού τους, αμέσως μόλις ο δράστης αποχώρησε από τον τόπο του εγκλήματος[69].

Οσον αφορά στα συναισθήματα οργής που βίωσαν τα θύματα, αμέσως αφότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του εγκλήματος και τα 7 (100%) θύματα αυτής της κατηγορίας δήλωσαν ότι βίωσαν τέτοιου είδους συναισθήματα με πολύ μεγάλη ένταση[70].

Βρέθηκε ότι και τα 7 (100%) θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, βίωσαν με πολύ μεγάλη ένταση συναισθήματα αηδίας, ως αποτέλεσμα του βιασμού τους, αμέσως μόλις ο δράστης αποχώρησε από τον τόπο του εγκλήματος[71].

Αναφορικά με τα συναισθήματα κατάθλιψης που βίωσαν τα θύματα, αμέσως αφότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του εγκλήματος, τα 2 (28,6%), από τα 7 θύματα αυτής της κατηγορίας, δήλωσαν ότι δήλωσαν ότι βίωσαν τα παραπάνω συναισθήματα σε μεγάλο βαθμό, ενώ τα υπόλοιπα 5 (71,4%) δήλωσαν ότι τα βίωσαν σε πολύ μεγάλο βαθμό[72].

---

[69] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 89.
[70] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 90.
[71] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 91.
[72] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 92.

Διάγραμμα 74: Συναισθήματα κατάθλιψης.

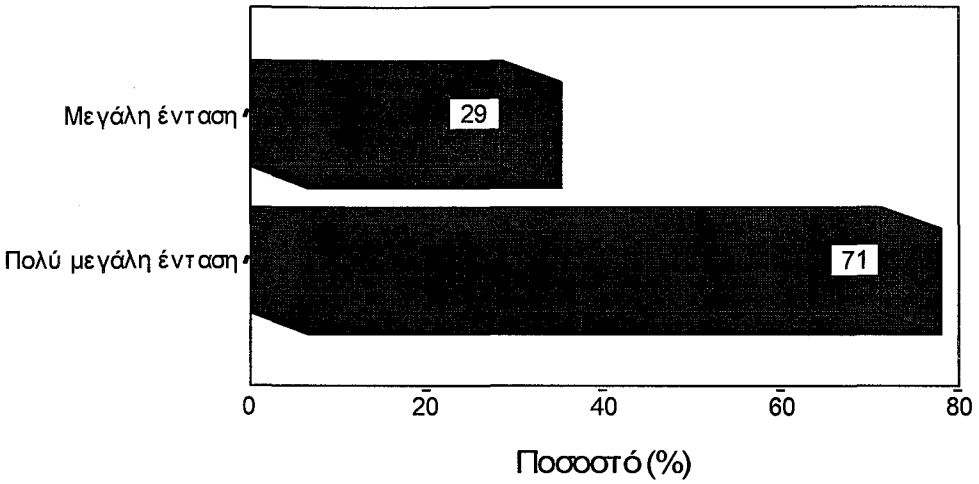

Θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.

Βρέθηκε ότι ένα (14,3%), από τα 7 θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δε βίωσε σε καμία απολύτως ένταση συναισθήματα ανακούφισης ως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ήταν ζωντανό μετά το έγκλημα, δύο (28,6%) θύματα δήλωσαν ότι βίωσαν σε μικρή ένταση τα παραπάνω συναισθήματα, τρία (42,9%) θύματα δεν είχαν άποψη πάνω σ' αυτό το ζήτημα, ενώ για ένα (14,3%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[73].

Όσον αφορά στα συναισθήματα ενοχής που βίωσαν τα θύματα, αμέσως αφότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του εγκλήματος, δύο (28,6%), από τα 7 θύματα αυτής της κατηγορίας, δήλωσαν ότι δε βίωσαν τέτοιου είδους συναισθήματα, ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι βίωσε συναισθήματα ενοχής σε μικρό βαθμό, δύο (28,6%) θύματα δήλωσαν ότι βίωσαν τα παραπάνω συναισθήματα σε μεγάλο βαθμό, ενώ τα υπόλοιπα δύο (28,6%) θύματα δήλωσαν ότι τα βίωσαν σε πολύ μεγάλο βαθμό[74].

Τέλος, όταν τα 7 θύματα της έρευνας, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν πίστευαν ότι θα μπορούσαν να είχαν αποφύγει το βιασμό τους αν είχαν συμπεριφερθεί διαφορετικά, τα 3 (42,9%) απάντησαν θετικά, τα 3 (42,9%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για ένα (14,3%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[75].

[73] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 93.
[74] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 94.
[75] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 95.

5.2.9.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν.

Από το σύνολο των 102 θυμάτων της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, βρέθηκε ότι τα 3 (2,9%) δε βίωσαν σε καμία απολύτως ένταση συναισθήματα ταπείνωσης ως αποτέλεσμα του βιασμού τους, τα 5 (4,9%) δήλωσαν ότι βίωσαν σε μικρή ένταση τα παραπάνω συναισθήματα, τα 24 (23,5%) σε μεγάλη ένταση, τα 63 (61,8%) σε πολύ μεγάλη ένταση, τα 4 (3,9%) θύματα ότι δεν είχαν άποψη πάνω σ' αυτό το ζήτημα, ενώ για 3 (2,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[76].

Διάγραμμα 75: Συναισθήματα ταπείνωσης.

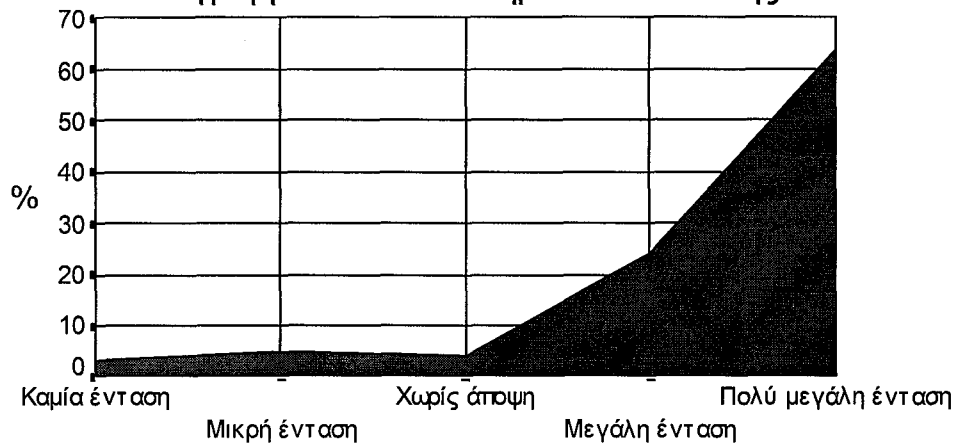

Θύματα που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Όσον αφορά στα συναισθήματα οργής που βίωσαν τα θύματα, αμέσως αφότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του εγκλήματος, τα 2 (2%), από τα 102 θύματα αυτής της κατηγορίας, δήλωσαν ότι δε βίωσαν τέτοιου είδους συναισθήματα, άλλα 2 (2%) δήλωσαν ότι βίωσαν συναισθήματα οργής σε μικρό βαθμό, τα 18 (17,6%) θύματα δήλωσαν ότι βίωσαν τα παραπάνω συναισθήματα σε μεγάλο βαθμό, τα 75 (73,5%) δήλωσαν ότι τα βίωσαν σε πολύ μεγάλο βαθμό, τα 2 (2%) θύματα δεν είχαν άποψη πάνω σ' αυτό το ζήτημα, ενώ για 3 (2,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[77].

[76] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 89.
[77] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 90.

Διάγραμμα 76: Συναισθήματα οργής.

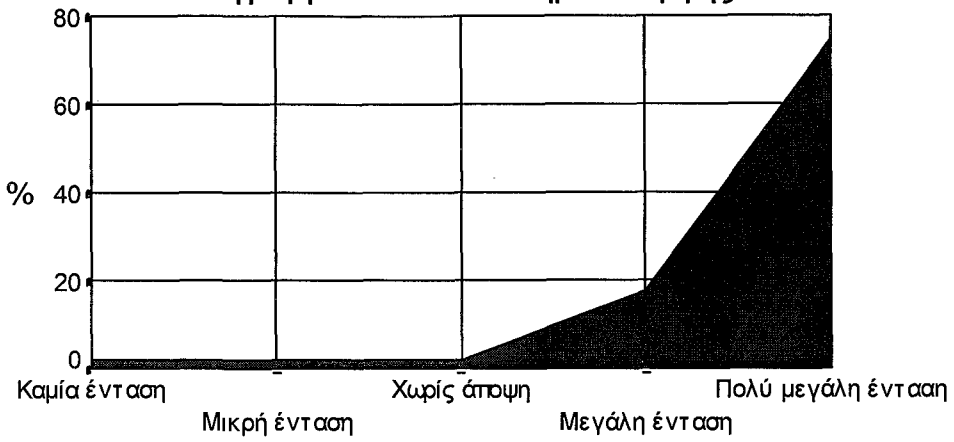

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Βρέθηκε ότι τα 2 (2%) από τα 102 θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δε βίωσαν σε καμία απολύτως ένταση συναισθήματα αηδίας, ως αποτέλεσμα του βιασμού τους, τα 3 (2,9%) δήλωσαν ότι βίωσαν σε μικρή ένταση τα παραπάνω συναισθήματα, τα 14 (13,7%) σε μεγάλη ένταση, τα 77 (75,5%) σε πολύ μεγάλη ένταση, τα 3 (2,9%) θύματα δεν είχαν άποψη πάνω σ' αυτό το ζήτημα, ενώ για 3 (2,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[78].

Διάγραμμα 77: Συναισθήματα αηδίας.

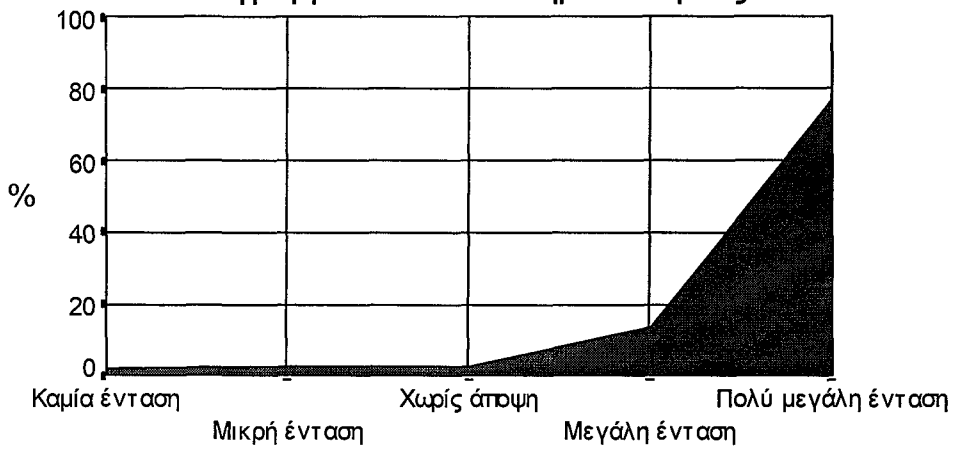

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Αναφορικά με τα συναισθήματα κατάθλιψης που βίωσαν τα θύματα, αμέσως αφότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του εγκλήματος, τα 7 (6,9%) από τα 102 θύματα αυτής της

[78] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 91.

κατηγορίας δήλωσαν ότι δε βίωσαν τέτοιου είδους συναισθήματα, τα 9 (8,8%) δήλωσαν ότι βίωσαν συναισθήματα κατάθλιψης σε μικρό βαθμό, τα 29 (28,4%) θύματα δήλωσαν ότι βίωσαν τα παραπάνω συναισθήματα σε μεγάλο βαθμό, τα 51 (50%) δήλωσαν ότι τα βίωσαν σε πολύ μεγάλο βαθμό, τα 5 (4,9%) θύματα ότι δεν είχαν άποψη πάνω σ' αυτό το ζήτημα, ενώ για ένα (1%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[79].

Διάγραμμα 78: Συναισθήματα κατάθλιψης.

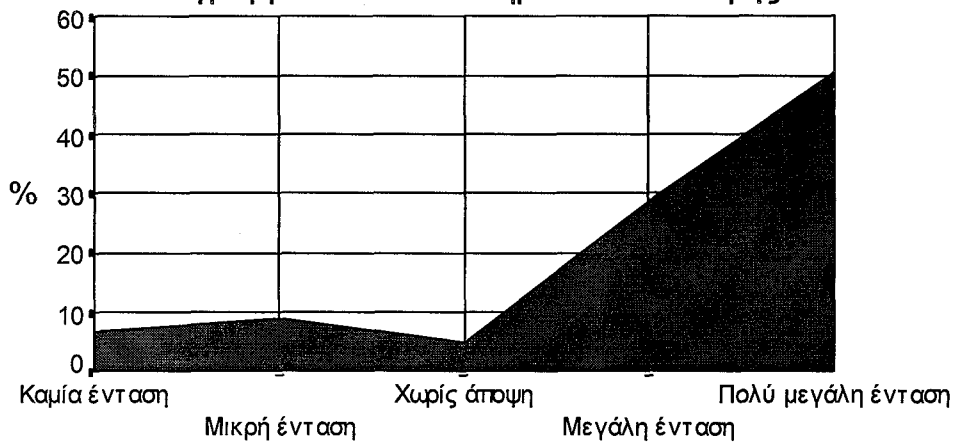

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Επιπλέον, βρέθηκε ότι τα 11 (10,8%), από τα 102 θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δε βίωσαν σε καμία απολύτως ένταση συναισθήματα ανακούφισης ως αποτέλεσμα του γεγονότος ότι ήσαν ζωντανά μετά το έγκλημα, τα 7 (6,9%) δήλωσαν ότι βίωσαν σε μικρή ένταση τα παραπάνω συναισθήματα, τα 9 (8,8%) σε μεγάλη ένταση, τα 37 (36,3%) σε πολύ μεγάλη ένταση, τα 28 (27,5%) θύματα δεν είχαν άποψη πάνω σ' αυτό το ζήτημα, ενώ για 10 (9,8%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[80].

[79] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 92.
[80] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 93.

Διάγραμμα 79: Συναισθήματα ανακούφισης.

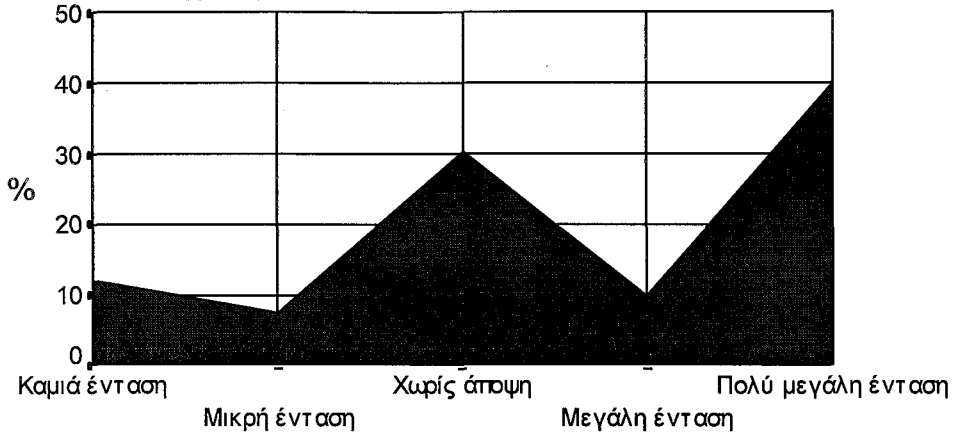

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Όσον αφορά στα συναισθήματα ενοχής που βίωσαν τα θύματα, αμέσως αφότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του εγκλήματος, τα 33 (32,4%), από τα 102 θύματα αυτής της κατηγορίας, δήλωσαν ότι δε βίωσαν τέτοιου είδους συναισθήματα, τα 11 (10,8%) δήλωσαν ότι βίωσαν συναισθήματα ενοχής σε μικρό βαθμό, τα 33 (32,4%) δήλωσαν ότι βίωσαν τα παραπάνω συναισθήματα σε μεγάλο βαθμό, τα 15 (14,7%) δήλωσαν ότι τα βίωσαν σε πολύ μεγάλο βαθμό, τα 7 (6,9%) θύματα δεν είχαν άποψη πάνω σ' αυτό το ζήτημα, ενώ για 3 (2,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[81].

Διάγραμμα 80 : Συναισθήματα ενοχής.

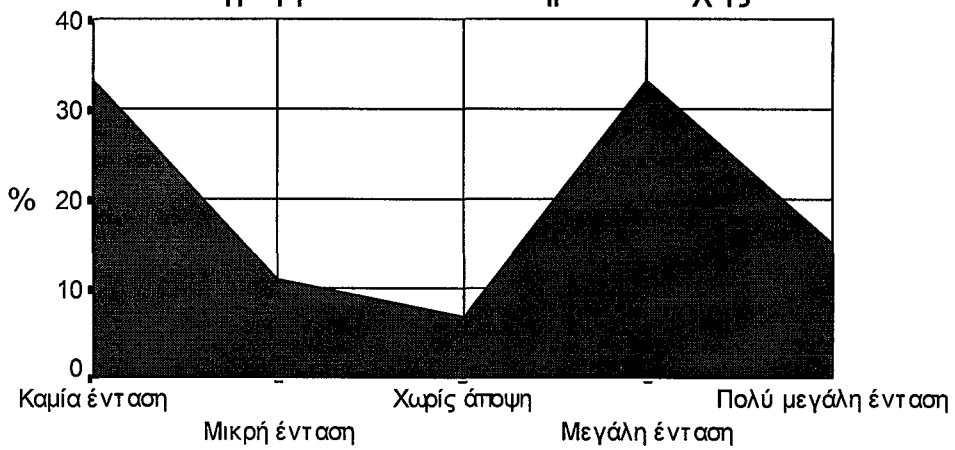

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

[81] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 94.

Τέλος, όταν τα 102 θύματα της έρευνας, που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν πίστευαν ότι θα μπορούσαν να είχαν αποφύγει το βιασμό τους αν είχαν συμπεριφερθεί διαφορετικά, τα 38 (37,3%) θύματα αυτού του δείγματος της έρευνας απάντησαν θετικά, τα 59 (57,8%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για 5 (4,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[82].

Διάγραμμα 81: Ενδεχόμενο αποφυγής του βιασμού.

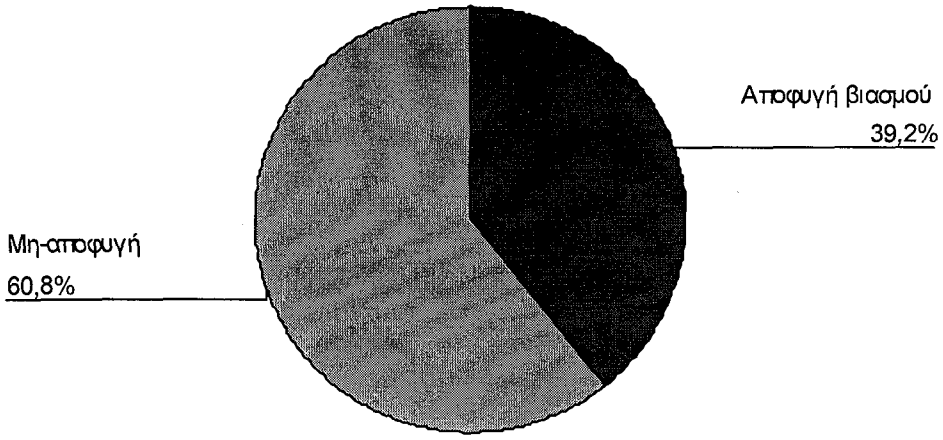

Θύματα που δεν ανάφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

5.2.9.3. Συμπεράσματα.

Τα αποτελέσματα της θυματολογικής μας έρευνας, που αφορούν μόνο στα θύματα βιασμού, απέδειξαν ότι όσο αυξάνεται το επίπεδο της έντασης που τα θύματα βιώνουν συναισθήματα ταπείνωσης, οργής και αηδίας, τόσο αυξάνονται και οι πιθανότητες αναφοράς του βιασμού. Από την άλλη μεριά, η σύγκριση του υπό-δείγματος των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, μ' αυτό των θυμάτων που δεν τον ανέφεραν, έδειξε ότι ο βαθμός της έντασης που τα θύματα βιώνουν συναισθήματα κατάθλιψης, ανακούφισης που παρέμειναν ζωντανά και ενοχής, δε συνδέονται κατά στατιστικά σημαντικό τρόπο με την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.

[82] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 95.

Ο βαθμός της έντασης που το θύμα του βιασμού βιώνει συναισθήματα ταπείνωσης, οργής και αηδίας, επηρεάζει την απόφασή του για ορισμό της επίθεσης ως εγκλήματος και ειδικότερα ως βιασμού, καθώς και την απόφασή του για χαρακτηρισμό του εγκλήματος ως ιδιαίτερα σοβαρού. Επιπλέον, τα παραπάνω συναισθήματα που βιώνουν τα θύματα βιασμού τα κάνουν περισσότερο επιρρεπή στην κοινωνική επιρροή, η οποία με τη σειρά της επηρεάζει την απόφασή τους για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

5.2.10. Άλλοι παράγοντες αναφοράς ή μη του βιασμού στην αστυνομία.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των μεταβλητών που σχετίζονται με τον έξω-ποινικό συμβιβασμό και τις απειλές που δέχθηκαν τα πραγματικά θύματα προκειμένου να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, όσον αφορά: i) στα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία και ii) στα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλήμα στην αστυνομία.

5.2.10.1. Τα θύματα που ανέφεραν.

Όταν τα 7 θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν τους έγινε κάποια πρόταση συμβιβασμού τους με το δράστη, προκειμένου να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, το ένα (14,3%) θύμα απάντησε θετικά, τα 4 (57,1%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τα υπόλοιπα δύο (28,6%) θύματα του δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία[83].

[83] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 96.

Διάγραμμα 82: Πρόταση έξω-τοινικού συμβιβασμού.

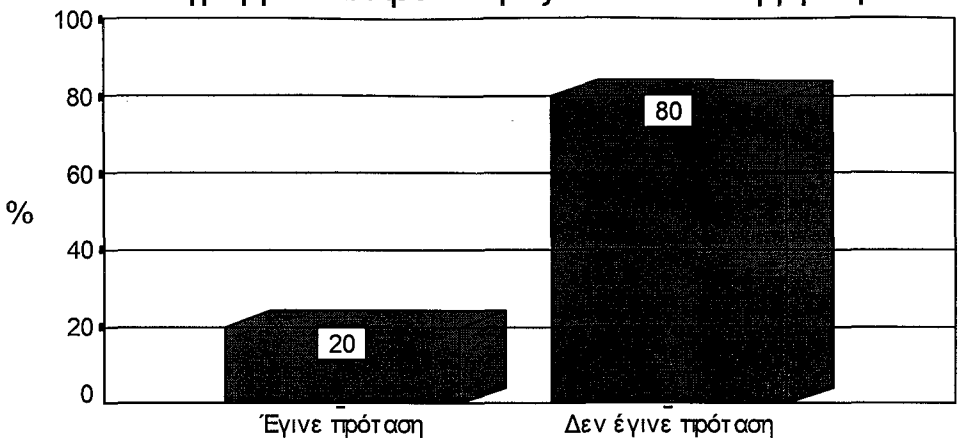

Θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν έχουμε στοιχεία.

Επίσης, βρέθηκε ότι η πρόταση συμβιβασμού στο παραπάνω θύμα, έγινε από κάποιο μέλος της οικογένειας του δράστη[84] και ότι το παραπάνω θύμα απέρριψε την πρόταση συμβιβασμού[85].

Οταν τα 7 θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν δέχθηκαν κάποιες απειλές από το δράστη ότι σε περίπτωση που θα ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία θα πάθαιναν κάποιο κακό, είτε τα ίδια, είτε κάποιο μέλος της οικογένειάς τους, το ένα (14,3%) θύμα απάντησε θετικά, τα 5 (71,4%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για ένα (14,3%) θύμα δεν υπήρξαν στοιχεία[86].

Διάγραμμα 83: Απειλές για μη-αναφορά του βιασμού.

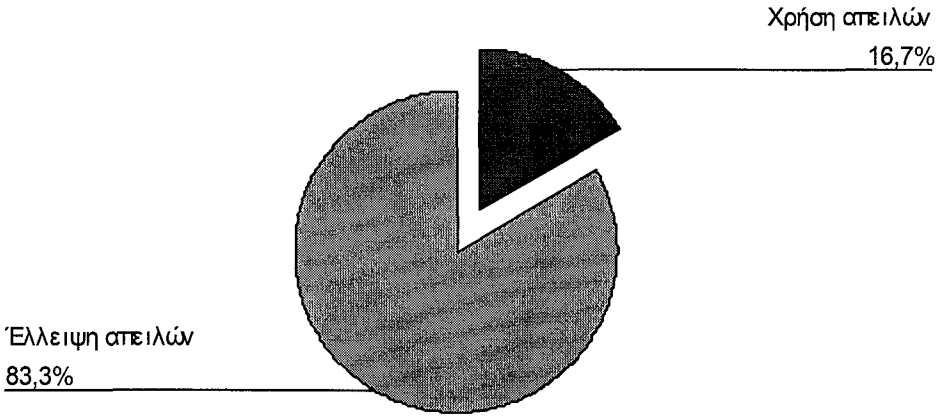

Θύματα που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

[84] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 97.
[85] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 98.
[86] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 87.

Όταν στη συνέχεια το παραπάνω θύμα, που δέχθηκε απειλές από το δράστη, ρωτήθηκε σχετικά με το κατά πόσο οι απειλές αυτές επηρέασαν την απόφασή του για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία, απάντησε ότι την επηρέασαν πάρα πολύ[87].

5.2.10.2. Τα θύματα που δεν ανέφεραν.

Όταν τα 102 θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν τους έγινε κάποια πρόταση συμβιβασμού από το δράστη, προκειμένου να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, τα 2 (2%) απάντησαν θετικά, τα 95 (93,1%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τα υπόλοιπα 5 (4,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[88].

Διάγραμμα 84: Πρόταση για έξω-προνικό συμβιβασμό.

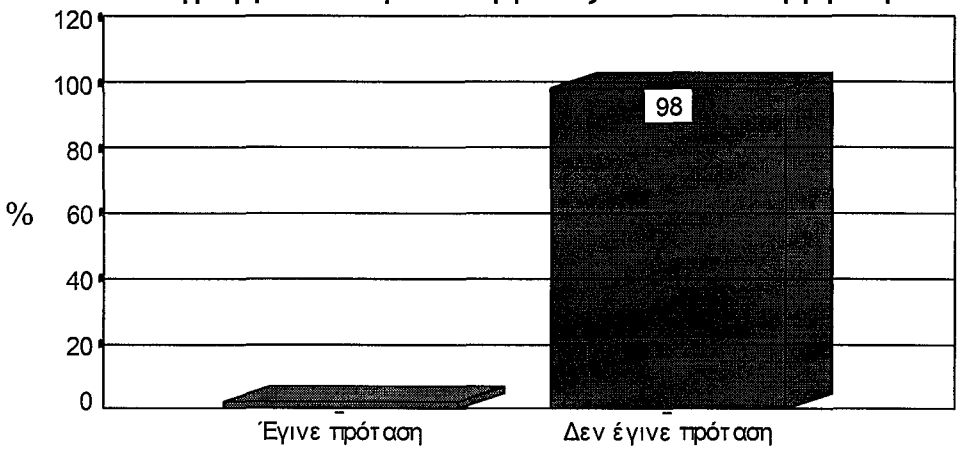

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Επίσης, βρέθηκε ότι από τα παραπάνω 2 θύματα που τους έγινε πρόταση συμβιβασμού, η πρόταση αυτή και στις δύο περιπτώσεις είχε γίνει από τον ίδιο το δράστη[89] και ότι και τα δύο παραπάνω θύματα δέχθηκαν την πρόταση συμβιβασμού[90].

Από την άλλη μεριά, όταν τα 102 θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν αν δέχθηκαν κάποιες απειλές από

[87] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 88.
[88] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 96.
[89] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 97.
[90] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 98.

το δράστη ότι σε περίπτωση που θα ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία θα πάθαιναν κάποιο κακό, είτε τα ίδια, είτε κάποιο μέλος της οικογένειάς τους, τα 9 (8,8%) απάντησαν θετικά, τα 89 (87,3%) απάντησαν αρνητικά, ενώ για τα υπόλοιπα 4 (3,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία[91].

Διάγραμμα 85: Απειλές για μη-αναφορά του βιασμού.

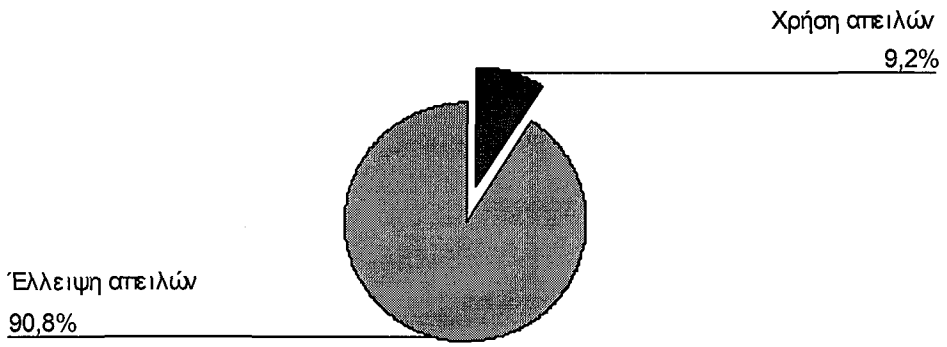

Θύματα που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.
Δεν περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχουν στοιχεία.

Όταν στη συνέχεια τα 9 παραπάνω θύματα, που δέχθηκαν απειλές από το δράστη, ρωτήθηκαν σχετικά με το κατά πόσο οι απειλές αυτές επηρέασαν την απόφασή τους για αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία, τα 3 θύματα απάντησαν ότι δεν τα επηρέασαν ιδιαίτερα, τα 5 απάντησαν ότι τα επηρέασαν πάρα πολύ, ενώ ένα θύμα δεν είχε άποψη για το συγκεκριμένο ζήτημα[92].

5.2.10.3. Συμπεράσματα.

Η σύγκριση του υπό-δείγματος των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, μ' αυτό των θυμάτων που δεν τον ανέφεραν, έδειξε ότι η δυνατότητες έξω-ποινικού συμβιβασμού του θύματος με το δράστη συνδέονται με την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι τα θύματα που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία απορρίπτουν την πρόταση συμβιβασμού, ενώ τα θύματα που δεν

[91] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 87.
[92] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερώτηση 88.

αναφέρουν το βιασμό τους την κάνουν δεκτή. Φυσικά, τα παραπάνω στοιχεία δεν αρκούν για να επιβεβαιώσουν τη συγκεκριμένη υπόθεση της έρευνάς μας, όμως δεν παύουν να αποτελούν μια ένδειξη ότι οι δυνατότητες που παρουσιάζονται στο θύμα για έξω-ποινικό συμβιβασμό του με το δράστη, μπορεί να το οδηγήσουν σε αποδοχή της πρότασης συμβιβασμού και συνεπώς στην απόφαση να μην αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία.

Από την άλλη μεριά, δε βρέθηκε να επιβεβαιώνεται η υπόθεσή μας, σύμφωνα με την οποία οι απειλές που δέχεται το θύμα από το δράστη, προκειμένου να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία, μπορεί να επηρεάσουν την απόφαση του θύματος για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

5.3. Λόγοι αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, που δόθηκαν από τα πραγματικά και τα υποτιθέμενα θύματα.

Στην παράγραφο αυτή θα παρουσιαστούν οι κατανομές συχνοτήτων των λόγων αναφοράς και μη-αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία, έτσι όπως αυτοί δόθηκαν από: i) τα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ii) τα 102 θύματα, που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, iii) τα 773 υποτιθέμενα θύματα, που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία και iv) τα 100 υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία.

Με τη μέθοδο των αυτό-αναφορών των πραγματικών και των υποτιθέμενων θυμάτων του δείγματος της θυματολογικής έρευνας, προσπαθήσαμε να διερευνήσουμε τους παράγοντες, που επηρεάζουν τη λήψη της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, από την πλευρά του θύματος. Στις φοιτήτριες του δείγματος της έρευνάς μας, δόθηκαν προκατασκευασμένες λίστες οι οποίες περιείχαν μια σειρά από λόγους αναφορά και μη-αναφοράς των πραγματικών και των υποτιθέμενων βιασμών, από τους οποίους είχαν το δικαίωμα να επιλέξουν από έναν έως και τρεις.

Στις φοιτήτριες του δείγματος της έρευνας είχε δοθεί σαφής οδηγία, σύμφωνα με την οποία θα έπρεπε να κατατάσσουν τις επιλογές τους με ιεραρχική σειρά, έτσι ώστε να ξεχωρίζει ποιος είναι, κατά τη γνώμη τους, ο περισσότερο σημαντικός παράγοντας και ποιος είναι ο λιγότερο σημαντικός, από τους τρεις παράγοντες που είχαν το δικαίωμα να επιλέξουν.

5.3.1. Αυτό-αναφορές των θυμάτων που ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία[93].

Όταν τα 7 θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο κυριότερος λόγος που τα οδήγησε σ' αυτή τους την απόφαση, τα 3 (42,9%) δήλωσαν ότι το έκαναν γιατί επιθυμούσαν να συλληφθεί και να τιμωρηθεί ο δράστης, ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι φοβόταν μήπως βιαστεί για μια ακόμη φορά από τον ίδιο δράστη, άλλο ένα (14,3%) δήλωσε ότι είχε υποχρέωση να αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία, ενώ για τα υπόλοιπα 2 (28,6%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 86: Λόγοι αναφοράς του βιασμού.

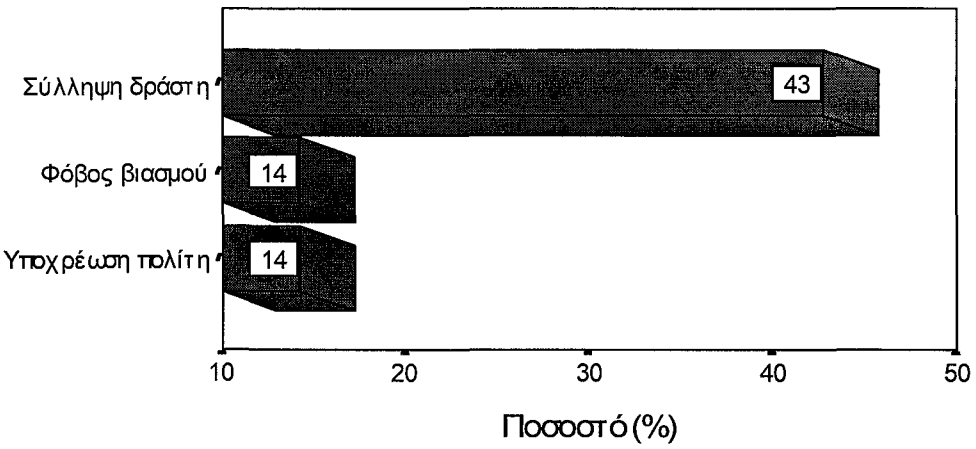

Πρώτη επιλογή των θυμάτων.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

[93] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερωτήση 101.

Όταν τα 7 θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο δεύτερος κυριότερος λόγος που τα οδήγησε σ' αυτή τους την απόφαση, τα 2 (28,6%) δήλωσαν ότι το έκαναν γιατί επιθυμούσαν να συλληφθεί και να τιμωρηθεί ο δράστης, ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι τα πολύ δικά του άτομα το πίεσαν να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία, άλλο ένα (14,3%) δήλωσε ότι ήθελε να προστατεύσει τις υπόλοιπες γυναίκες από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους, άλλο ένα (14,3%) δήλωσε ότι ήταν το καλύτερο που είχε να κάνει, ενώ για τα υπόλοιπα 2 (28,6%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

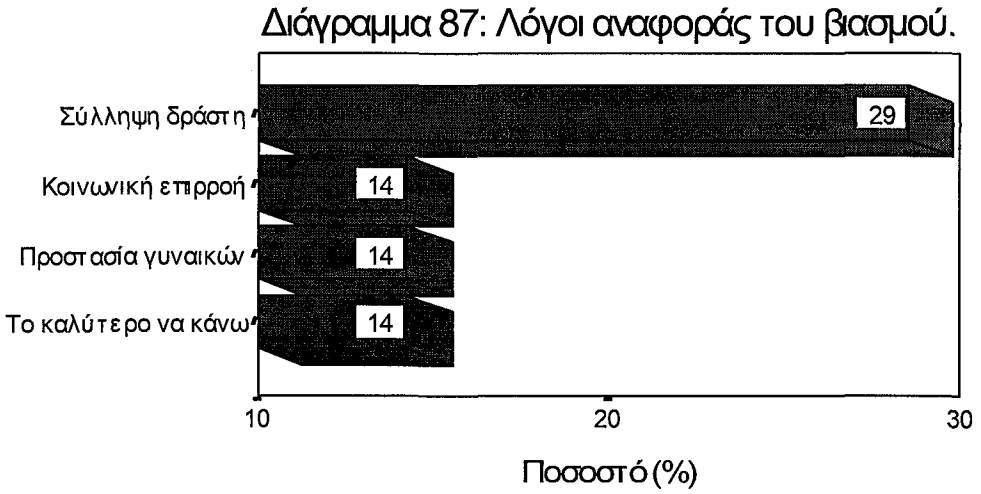

Δεύτερη επιλογή των θυμάτων.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Τέλος, όταν τα 7 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο τρίτος κατά σειρά κυριότερος λόγος που τα οδήγησε σ' αυτή τους την απόφαση, τα 2 (28,6%) δήλωσαν ότι ήθελαν να προστατεύσουν τις υπόλοιπες γυναίκες από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους, ένα (14,3%) θύμα δήλωσε ότι ήταν το καλύτερο που είχε να κάνει, άλλο ένα (14,3%) δήλωσε ότι η αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία είναι ο μοναδικός τρόπος να έχουμε τάξη και ασφάλεια, ενώ για τα υπόλοιπα 3 (42,9%) θύματα δεν υπήρξαν στοιχεία.

5.3.2. Αυτό-αναφορές των θυμάτων που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία[94].

Όταν τα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο κυριότερος λόγος που τα οδήγησε σ' αυτή τους την απόφαση, τα 40 (39,2%) δήλωσαν ότι δεν είχαν ορίσει το περιστατικό ως βιασμό, τα 36 (35,3%) δήλωσαν ότι δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία γιατί δεν ήταν αρκετά σοβαρό, τα 7 (6,9%) δήλωσαν ότι δεν πίστευαν ότι η αστυνομία θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό, 3 (2,9%) δήλωσαν ότι δεν ανέφεραν γιατί ο βιασμός ήταν ένα καθαρά προσωπικό τους ζήτημα, άλλα 3 (2,9%) θύματα δήλωσαν ότι δεν ανέφεραν το βιασμό τους γιατί ήσαν ανήλικα, 2 (2%) θύματα δήλωσαν ότι αισθάνονταν υπεύθυνα για το βιασμό τους, άλλα 2 (2%) θύματα δήλωσαν ότι οδηγήθηκαν σ' αυτήν την απόφαση γιατί δεν υπήρχε αρκετό αποδεικτικό υλικό για την νομική θεμελίωση του εγκλήματος.

Διάγραμμα 88: Λόγοι μη-αναφοράς του βιασμού

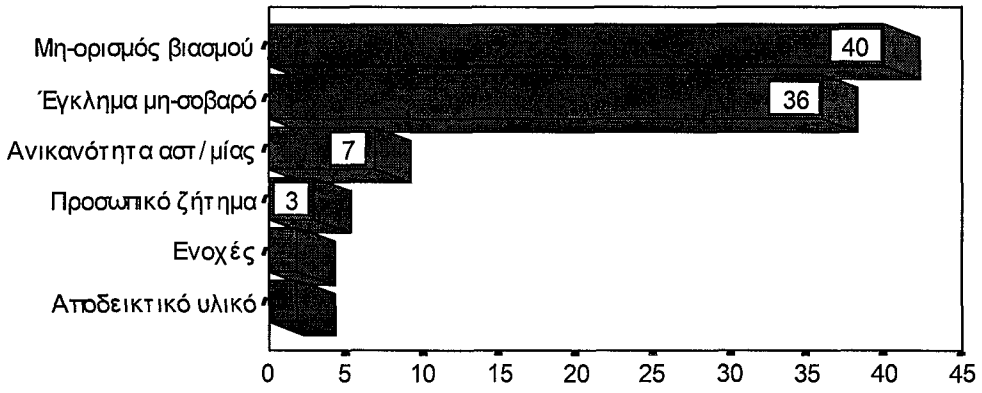

Πρώτη επιλογή των θυμάτων.
Κατηγορίες με τις μεγαλύτερες συχνότητες.

Άλλα 7 (6,9%) θύματα έδωσαν διάφορους άλλους λόγους για τη μη-αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία, όπως ότι δεν ήθελαν να μπλέξουν, το φόβο τους ότι η αστυνομία δε θα πίστευε τη μαρτυρία τους, το φόβο για την ενδεχόμενη δημοσιότητα που θα έπαιρνε το έγκλημα, την πίστη τους ότι θα αντιμετωπίζονταν ταπεινωτικά από την

[94] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερωτήση 104.

αστυνομία και το δικαστήριο, την πίστη τους ότι η αστυνομία είναι ανίκανη να συλλάβει το δράστη, το γεγονός ότι ο δράστης ήταν φιλικό ή συγγενικό πρόσωπο και ότι το έγκλημα δεν ήταν τετελεσμένο, αλλά μια απλή απόπειρα. Για τα υπόλοιπα δύο (2%), από τα θύματα που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, δεν υπήρξαν στοιχεία, όσον αφορά στην πρώτη τους επιλογή.

Οταν τα 102 θύματα βιασμού, που δεν ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο δεύτερος κυριότερος λόγος που τα οδήγησε σ' αυτή τους την απόφαση, τα 17 (16,7%) δήλωσαν ότι δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία γιατί δεν ήταν αρκετά σοβαρό, τα 13 (12,7%) θύματα δήλωσαν ότι δεν είχαν ορίσει το περιστατικό ως βιασμό, τα 7 (6,9%) δήλωσαν ότι δεν πίστευαν ότι η αστυνομία θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό, τα 5 (4,9%) δήλωσαν ότι πήραν τη συγκεκριμένη απόφαση από το φόβος για την ενδεχόμενη δημοσιότητα που θα έπαιρνε το έγκλημα, τα 4 (3,9%) δήλωσαν ότι δεν ανέφεραν γιατί ο βιασμός ήταν ένα καθαρά προσωπικό τους ζήτημα, άλλα 3 (2,9%) δήλωσαν ότι πήραν τη συγκεκριμένη απόφαση από το φόβος της κοινωνικής απόρριψης και του στιγματισμού. Για 30 (29,4%), από τα θύματα που δεν είχαν αναφέρει το βιασμό τους στην αστυνομία, δεν υπήρξαν στοιχεία, όσον αφορά στη δεύτερη επιλογή τους[95].

Διάγραμμα 89: Λόγοι μη-αναφοράς του βιασμού

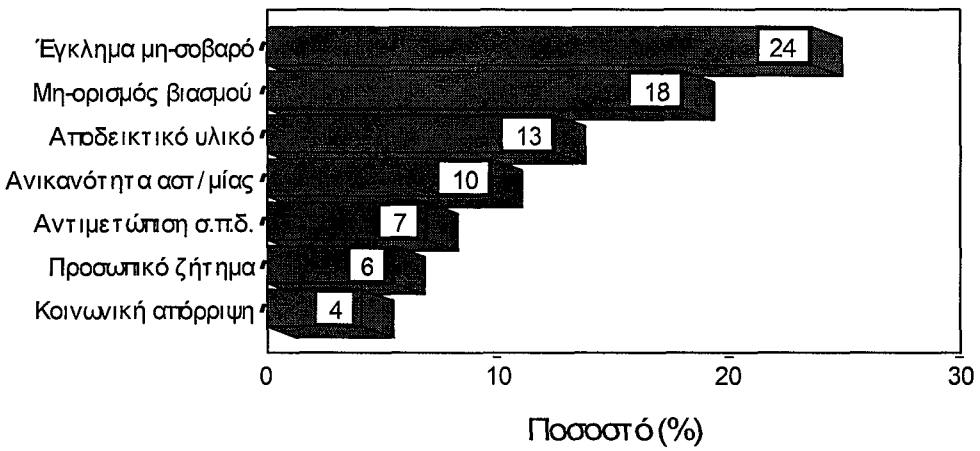

Δεύτερη επιλογή των θυμάτων.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

[95] Από το τελευταίο ποσοστό φαίνεται ότι αρκετά από τα θύματα του συγκεκριμένου υπό-δείγματος της έρευνας επέλεξαν μόνο μία επιλογή προκειμένου να αιτιολογίσουν την απόφασή τους για μη-αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία.

Από 2 (9,8%) θύματα έδωσαν ως δεύτερο σημαντικό λόγο μη-αναφοράς έναν από τους παρακάτω: i) δεν ήθελαν να μπλέξουν, ii) την πίστη τους ότι θα αντιμετωπίζονταν ταπεινωτικά από την αστυνομία και το δικαστήριο, iii) την πίστη τους ότι η αστυνομία είναι ανίκανη να χειριστεί υποθέσεις βιασμού, iv) την πίστη τους ότι η αστυνομία είναι ανίκανη να συλλάβει το δράστη και v) το γεγονός ότι το θύμα ήταν ανήλικο. Από ένα (3,9%) θύμα έδωσε ως δεύτερο σημαντικό λόγο μη-αναφοράς έναν από τους παρακάτω: i) τα συναισθήματα ενοχής και υπευθυνότητας για το βιασμό, ii) το χρηματικός ή άλλος έξω-ποινικός συμβιβασμός με το δράστη, iii) την πίεση που δέχθηκε το θύμα από τα άτομα του στενού του περιβάλλοντος να μην αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία και iv) την επιθυμία του θύματος να μην πάθει κάποιο κακό ο δράστης.

Τέλος, όταν τα 102 θύματα βιασμού της θυματολογικής μας έρευνας, που δεν ανέφεραν το έγκλημα στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο τρίτος κατά σειρά κυριότερος λόγος που τα οδήγησε σ' αυτή τους την απόφαση, για τα 63 (61,8%) των θυμάτων αυτής της κατηγορίας δεν υπήρξαν στοιχεία[96],

Για τα υπόλοιπα 39 (38,2%) θύματα που απάντησαν, βρέθηκε ότι από 5 έδωσαν έναν από τους παρακάτω λόγους προκειμένου να αιτιολογήσουν την απόφασή τους για μη-αναφορά του βιασμού τους στην αστυνομία: i) την πίστη τους ότι η αστυνομία δε θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό, ii) τα συναισθήματα ενοχής και υπευθυνότητας για το βιασμό, iii) το θύμα δεν όρισε το περιστατικό ως βιασμό και iv) δεν υπήρχε αρκετό αποδεικτικό υλικό για την νομική θεμελίωση του εγκλήματος. Τα υπόλοιπα 19 θύματα έδωσαν διάφορους άλλους λόγους μη-αναφοράς, οι οποίοι όμως δεν είναι στατιστικά σημαντικοί, λόγω του μεγάλου ποσοστού των θυμάτων που δεν έδωσαν απάντηση σχετικά με τον τρίτο σημαντικότερο παράγοντα μη-αναφοράς του βιασμού τους στην αστυνομία.

[96] Από το ποσοστό αυτό φαίνεται ότι περισσότερα από τα μισά θύματα αυτής της κατηγορίας δεν έδωσαν απάντηση σχετικά με τον τρίτο, κατά σειρά σπουδαιότητας, παράγοντα μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

5.3.3. Αυτό-αναφορές των υποτιθέμενων θυμάτων που θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία[97].

Όταν οι 773 φοιτήτριες της θυματολογικής μας έρευνας, οι οποίες δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού και που θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο κυριότερος λόγος που θα τις οδηγούσε σ' αυτή τους την απόφαση, οι 420 (54,3%) δήλωσαν ότι θα το έκαναν γιατί θα επιθυμούσαν να συλληφθεί και να τιμωρηθεί ο δράστης, οι 151 (19,5%) δήλωσαν ότι θα ανέφεραν το βιασμό τους λόγω της μεγάλης σοβαρότητας του συγκεκριμένου εγκλήματος, οι 81 (10,5%) δήλωσαν ότι θα ήθελαν να προστατεύσουν τις υπόλοιπες γυναίκες από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους, οι 77 (10%) δήλωσαν ότι θα φοβόντουσαν μήπως βιαστούν για μια ακόμη φορά από τον ίδιο δράστη, οι 29 (3,8%) δήλωσαν ότι θα είχαν υποχρέωση να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, οι 4 (0,5%) δήλωσαν ότι θα ήταν το καλύτερο που θα μπορούσαν να κάνουν, άλλες 2 (0,3%) δήλωσαν ότι θα είχαν ανάγκη από κάποιον για να μιλήσουν.

Διάγραμμα 90 : Λόγοι αναφοράς των υποτιθέμενων βιασμών.

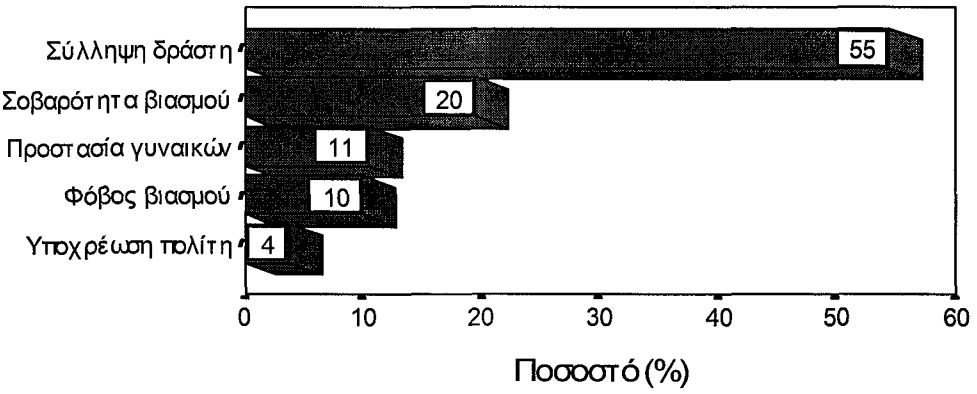

Πρώτη επιλογή των υποτιθέμενων θυμάτων.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Επιπλέον, βρέθηκε ότι από ένα (0,6%) από τα υποτιθέμενα θύματα του παρόντος δείγματος έδωσαν ως λόγο αναφοράς του υποθέμενου βιασμού τους έναν από τους παρακάτω: i) τα πολύ δικά μου άτομα θα ήθελαν να αναφέρω το βιασμό μου στην

[97] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερωτήση 112.

αστυνομία, ii) είναι ο μοναδικός τρόπος να έχουμε τάξη και ασφάλεια, iii) η ψυχική μου ικανοποίηση, iv) η ψυχική μου ηρεμία και v) η αναφορά είναι μια πράξη σεβασμού της προσωπικότητάς μου. Για τα υπόλοιπα 4 (0,5%) υποτιθέμενα θύματα, του παρόντος υπό-δείγματος της έρευνας, δεν υπήρξαν στοιχεία.

Οταν οι 773 φοιτήτριες της θυματολογικής μας έρευνας, οι οποίες δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού και που θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο δεύτερος, κατά σειρά σπουδαιότητας, λόγος που θα τις οδηγούσε σ' αυτή τους την απόφαση, οι 285 (36,9%) δήλωσαν ότι θα ήθελαν να προστατεύσουν τις υπόλοιπες γυναίκες από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους, οι 203 (26,3%) δήλωσαν ότι θα το έκαναν γιατί θα επιθυμούσαν να συλληφθεί και να τιμωρηθεί ο δράστης, οι 110 (14,2%) δήλωσαν ότι θα φοβόντουσαν μήπως βιαστούν για μια ακόμη φορά από τον ίδιο δράστη, οι 97 (12,5%) δήλωσαν ότι θα ανέφεραν το βιασμό τους λόγω της μεγάλης σοβαρότητας του συγκεκριμένου εγκλήματος, οι 19 (2,5%) δήλωσαν ότι θα είχαν υποχρέωση να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, οι 16 (2,1%) δήλωσαν ότι θα ήταν το καλύτερο που θα μπορούσαν να κάνουν, οι 7 (0,9%) δήλωσαν ότι τα πολύ δικά τους άτομα θα ήθελαν να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, άλλες 7 (0,9%) δήλωσαν ότι είναι ο μοναδικός τρόπος να έχουμε τάξη και ασφάλεια, οι 4 (0,5%) δήλωσαν ότι θα είχαν ανάγκη να μιλήσουν σε κάποιον, άλλες 2 (0,3%) δήλωσαν ότι η αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία απαιτείται από το νόμο, ενώ μία (0,1%) φοιτήτρια δήλωσε ότι θα ανέφερε το βιασμό της στην αστυνομία προκειμένου να εκδικηθεί το δράστη. Για τα υπόλοιπα 22 (2,7%) υποτιθέμενα θύματα, του παρόντος υπό-δείγματος της έρευνας, δεν υπήρξαν στοιχεία.

Διάγραμμα 91: Λόγοι αναφοράς των υποτιθέμενων βιασμών.

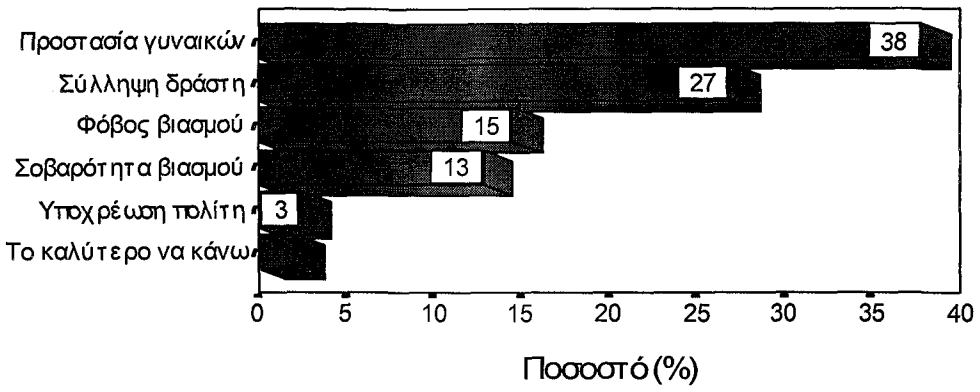

Δεύτερη επιλογή των υποτιθέμενων θυμάτων.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Τέλος, όταν οι 773 φοιτήτριες της θυματολογικής μας έρευνας, οι οποίες δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού και που θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο τρίτος, κατά σειρά σπουδαιότητας, λόγος που τα οδήγησε σ' αυτή τους την απόφαση, οι 226 (29,2%) δήλωσαν ότι θα ήθελαν να προστατεύσουν τις υπόλοιπες γυναίκες από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους, οι 107 (13,8%) δήλωσαν ότι θα ανέφεραν το βιασμό τους λόγω της μεγάλης σοβαρότητας του συγκεκριμένου εγκλήματος, οι 79 (10,2%) δήλωσαν ότι θα το έκαναν γιατί θα επιθυμούσαν να συλληφθεί και να τιμωρηθεί ο δράστης, οι 70 (9,1%) δήλωσαν ότι θα φοβόντουσαν μήπως βιαστούν για μια ακόμη φορά από τον ίδιο δράστη, οι 51 (6,6%) δήλωσαν ότι είναι ο μοναδικός τρόπος να έχουμε τάξη και ασφάλεια, οι 38 (4,9%) δήλωσαν ότι θα είχαν υποχρέωση να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, οι 34 (4,4%) δήλωσαν ότι θα ήταν το καλύτερο που θα μπορούσαν να κάνουν, οι 10 (1,3%) δήλωσαν ότι τα πολύ δικά τους άτομα θα ήθελαν να αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, άλλες 6 (0,8%) δήλωσαν ότι θα είχαν ανάγκη να μιλήσουν σε κάποιον, οι 3 (0,4%) δήλωσαν ότι η αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία απαιτείται από το νόμο, άλλες 3 (0,4%) δήλωσαν ότι η σοβαρή αντιμετώπιση του εγκλήματος του βιασμού απαιτεί την αναφορά του στην αστυνομία, άλλες 2 (0,3%) δήλωσαν ότι θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία προκειμένου να παρακινήσουν και τα υπόλοιπα θύματα να ακολουθήσουν το παράδειγμα τους.

Επίσης, βρέθηκε ότι από ένα (0,6%) υποτιθέμενο θύμα, του παρόντος υπό-δείγματος της έρευνας, έδωσε ως λόγο αναφοράς του υποθετικού βιασμού τους έναν από τους παρακάτω: i) την αποτυχία μου να συμβιβαστώ χρηματικά με το δράστη, ii) την ψυχική μου ικανοποίηση, iii) την ψυχική θεραπεία ενός ψυχικά άρρωστου βιαστή, iv) την εκδίκησή εναντίον του δράστη για το κακό που θα του προκαλούσε και v) το ότι η αναφορά είναι μια πράξη σεβασμού της προσωπικότητάς του. Για τα υπόλοιπα 139 (20%) υποτιθέμενα θύματα του παρόντος δείγματος δεν υπήρξαν στοιχεία.

5.3.4. Αυτό-αναφορές των υποτιθέμενων θυμάτων που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία[98].

Οταν οι 100 φοιτήτριες της θυματολογικής μας έρευνας, οι οποίες δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού και που δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο κυριότερος λόγος που θα τις οδηγούσε σ' αυτή τους την απόφαση, οι 34 (34%) δήλωσαν το φόβο τους για την ενδεχόμενη δημοσιότητα που θα έπαιρνε το έγκλημα, οι 19 (19%) δήλωσαν ότι δεν πίστευαν ότι η αστυνομία θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό, οι 12 (12%) δήλωσαν ότι ο βιασμός είναι ένα καθαρά προσωπικό ζήτημα του θύματος, οι 7 (7%) δήλωσαν το φόβο τους για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, οι 6 (6%) δήλωσαν την πίστη τους ότι θα αντιμετωπίζονταν ταπεινωτικά από την αστυνομία και το δικαστήριο, οι 5 (5%) δήλωσαν ότι δε θα ήθελαν να μπλέξουν, οι 3 (3%) δήλωσαν το φόβο τους ότι η αστυνομία δε θα πίστευε τη μαρτυρία τους, άλλες 3 (3%) δήλωσαν ότι η αστυνομία είναι ανίκανη να χειριστεί υποθέσεις βιασμού.

[98] Βλ. παράρτημα ΙΙΙ, ερωτήση 114.

Διάγραμμα 92: Λόγοι μη- αναφοράς των υποτιθέμενων βιασμών.

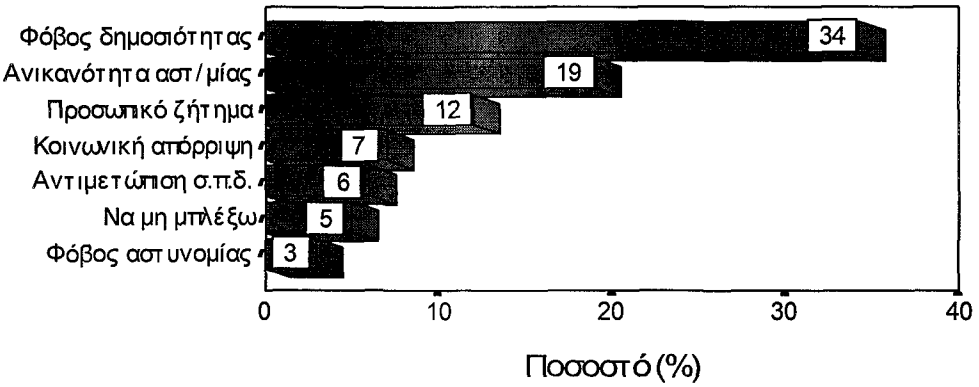

Πρώτη επιλογή των υποτιθέμενων θυμάτων.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Επίσης, βρέθηκε ότι από δύο (6%) υποτιθέμενα θύματα έδωσαν έναν από τους παρακάτω λόγους μη-αναφοράς: i) το φόβο για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη, ii) τα συναισθήματα ενοχής και υπευθυνότητας για τι βιασμό και iii) την πίστη τους για την ανικανότητα της αστυνομίας να συλλάβει το δράστη. Επιπλέον, βρέθηκε ότι ένα (1%) υποτιθέμενο θύμα του παρόντος υπό-δείγματος έδωσε ως λόγο μη-αναφοράς το γεγονός ότι το έγκλημα του βιασμού δεν είναι αρκετά σοβαρό, ενώ άλλο ένα (1%) θύμα έδωσε την έλλειψη αποδεικτικού υλικού για τη νομική θεμελίωση του εγκλήματος. Τέλος, για τρεις (3%) φοιτήτριες, του δείγματος των υποτιθέμενων θυμάτων, που δεν θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δεν υπήρξαν στοιχεία.

Όταν οι 100 φοιτήτριες της θυματολογικής μας έρευνας, οι οποίες δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού και που δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο δεύτερος, κατά σειρά σπουδαιότητας, λόγος που θα τις οδηγούσε σ' αυτή τους την απόφαση, οι 23 (23%) δήλωσαν την πίστη τους ότι θα αντιμετωπίζονταν ταπεινωτικά από την αστυνομία και το δικαστήριο, οι 14 (14%) δήλωσαν το φόβο τους για την ενδεχόμενη δημοσιότητα που θα έπαιρνε το έγκλημα, οι 11 (11%) δήλωσαν ότι δεν πίστευαν ότι η αστυνομία θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό, οι 9 (9%) δήλωσαν ότι η αστυνομία είναι ανίκανη να χειριστεί υποθέσεις βιασμού. άλλες 9 (9%) δήλωσαν το φόβο τους για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη, οι 6 (6%) δήλωσαν το φόβο τους ότι η αστυνομία δε θα πίστευε τη

μαρτυρία τους, οι 5 (5%) δήλωσαν ότι ο βιασμός είναι ένα καθαρά προσωπικό ζήτημα του θύματος, άλλες 5 (5%) δήλωσαν ότι δε θα ήθελαν να μπλέξουν.

Διάγραμμα 93: Λόγοι μη-αναφοράς των υποτιθέμενων βιασμών.

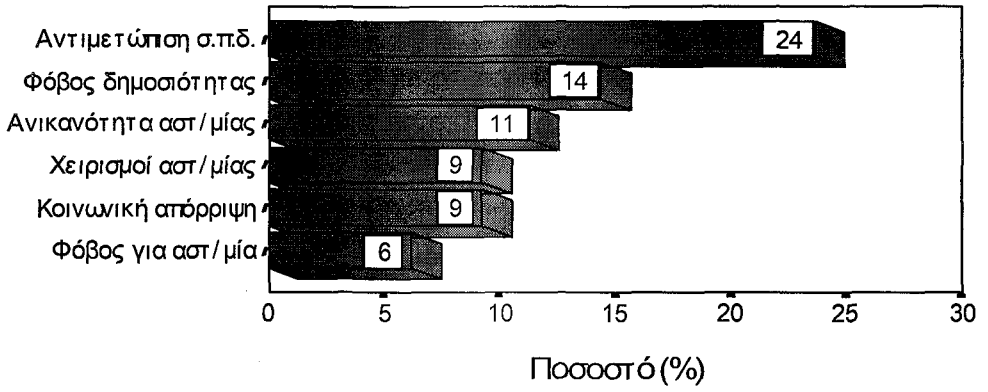

Δεύτερη επιλογή των υποτιθέμενων θυμάτων.
Δεν περιλαμβάνονται οι υποθέσεις χωρίς στοιχεία.

Επίσης, βρέθηκε ότι από τρία (6%) υποτιθέμενα θύματα έδωσαν έναν από τους παρακάτω λόγους μη-αναφοράς: i) την πίστη τους στην ανικανότητα της αστυνομίας να συλλάβει το δράστη και ii) την πίστη τους ότι τα άτομα του στενού τους περιβάλλοντος θα ήταν αντίθετα με την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Από δύο (6%) υποτιθέμενα θύματα έδωσαν ως δεύτερο σημαντικότερο λόγο μη-αναφοράς έναν από τους παρακάτω: i) το φόβο τους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη, ii) την έλλειψη αποδεικτικού υλικού για τη νομική θεμελίωση του εγκλήματος και iii) το γεγονός ότι δε θα οριζόταν το περιστατικό ως βιασμός. Για τα υπόλοιπα 3 (3%) από τα υποτιθέμενα θύματα, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, δεν υπήρξαν στοιχεία, αναφορικά με τη δεύτερη επιλογή τους.

Τέλος, όταν οι 100 φοιτήτριες της θυματολογικής μας έρευνας, οι οποίες δεν είχαν πέσει θύματα βιασμού και που δε θα ανέφεραν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία, ρωτήθηκαν ποιος κατά τη γνώμη τους είναι ο τρίτος, κατά σειρά σπουδαιότητας, λόγος που τα οδήγησε σ' αυτή τους την απόφαση, για τα 22 (22%) υποτιθέμενα θύματα αυτής της κατηγορίας δεν υπήρξαν στοιχεία,

Για τα υπόλοιπα 78 (78%) που απάντησαν, βρέθηκε ότι από 10 υποτιθέμενα θύματα έδωσαν έναν από τους παρακάτω λόγους προκειμένου να αιτιολογήσουν την απόφασή

τους για μη-αναφορά του υποθετικού βιασμού τους στην αστυνομία: i) το φόβο τους για την ενδεχόμενη δημοσιότητα που θα έπαιρνε το έγκλημα και ii) το φόβο τους για μια ενδεχόμενη κοινωνική απόρριψη. Από 9 υποτιθέμενα θύματα έδωσαν έναν από τους παρακάτω λόγους: i) την πίστη τους ότι θα αντιμετωπίζονταν ταπεινωτικά από την αστυνομία και το δικαστήριο και ii) το φόβο τους για μια ενδεχόμενη αντεκδίκηση του δράστη.

Άλλα 7 υποτιθέμενα θύματα έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς το ότι η αστυνομία είναι ανίκανη να συλλάβει το δράστη. Άλλα 6 υποτιθέμενα θύματα έδωσαν ως λόγο μη-αναφοράς το ότι η αστυνομία είναι ανίκανη να χειριστεί υποθέσεις βιασμού. Από 5 υποτιθέμενα θύματα έδωσαν έναν από τους παρακάτω λόγους: i) την πίστη τους ότι η αστυνομία δε θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό, ii) την επιθυμία τους να μην μπλέξουν και iii) το φόβο τους ότι η αστυνομία δε θα πίστευε τη μαρτυρία τους. Τέλος, τα υπόλοιπα 6 υποτιθέμενα θύματα του δείγματος έδωσαν κάποιον άλλο λόγο μη-αναφοράς, οι λόγοι όμως αυτοί δε βρέθηκε να είναι στατιστικά σημαντικοί.

5.3.5. Συμπεράσματα.

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που ώθησαν τα πραγματικά θύματα της θυματολογικής μας έρευνας να αναφέρουν το βιασμό του στην αστυνομία ήσαν, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους και με ιεραρχική σειρά, οι εξής: i) η επιθυμία τους να συλληφθεί και να τιμωρηθεί ο δράστης, ii) ο φόβος τους μήπως βιαστούν για μια ακόμη φορά από τον ίδιο δράστη, iii) η συναίσθηση μια υποχρέωσης για αναφορά των εγκλημάτων στην αστυνομία και iv) η διάθεσή τους να προστατεύσουν τις υπόλοιπες γυναίκες από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους από τον ίδιο δράστη.

Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι οι σημαντικότεροι παράγοντες που θα ωθούσαν τα υποτιθέμενα θύματα της έρευνάς μας να αναφέρουν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία ήσαν, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους και με ιεραρχική σειρά, οι εξής: i) η επιθυμία τους να συλληφθεί και να τιμωρηθεί ο δράστης, ii) η μεγάλη σοβαρότητα του

συγκεκριμένου εγκλήματος, iii) η διάθεσή τους να προστατεύσουν τις υπόλοιπες γυναίκες από έναν ενδεχόμενο βιασμό τους από τον ίδιο δράστη και iv) ο φόβος τους μήπως βιαστούν για μια ακόμη φορά από τον ίδιο δράστη,

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που ώθησαν τα πραγματικά θύματα της θυματολογικής μας έρευνας να μην αναφέρουν το βιασμό του στην αστυνομία ήσαν, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους και με ιεραρχική σειρά, οι εξής: i) το ότι δεν είχαν ορίσει την επίθεση ως βιασμό, ii) το ότι δεν είχαν χαρακτηρίσει το έγκλημα ως ιδιαίτερα σοβαρό και iii) την πίστη τους ότι η αστυνομία δε θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό.

Από την άλλη μεριά, βρέθηκε ότι οι σημαντικότεροι παράγοντες που θα ωθούσαν τα υποτιθέμενα θύματα της έρευνάς μας να μην αναφέρουν έναν υποτιθέμενο βιασμό τους στην αστυνομία ήσαν, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους και με ιεραρχική σειρά, οι εξής: i) ο φόβος για την ενδεχόμενη δημοσιότητα που θα μπορούσε να πάρει ο βιασμός τους, ii) η πίστη τους ότι η αστυνομία δε θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό, iii) η πίστη τους ότι ο βιασμός αποτελεί ένα καθαρά προσωπικό ζήτημα του θύματος που δεν αφορά κανέναν άλλον και iv) η πίστη τους ότι θα αντιμετωπίζονταν ταπεινωτικά και εξευτελιστικά από την αστυνομία και τα δικαστήρια.

Τόσο τα πραγματικά, όσο και τα υποτιθέμενα θύματα της θυματολογικής μας έρευνας, έδωσαν ως κυριότερο παράγοντα αναφοράς του βιασμού τους στην αστυνομία την επιθυμία τους για σύλληψη και τιμωρία του δράστη. Αλλά και σχετικά με τους υπόλοιπους λόγους αναφοράς του βιασμού, παρατηρήθηκε να υπάρχει συμφωνία ανάμεσα στα πραγματικά και τα υποτιθέμενα θύματα. Αντίθετα, αναφορικά με τους παράγοντες μη-αναφοράς παρατηρήθηκαν μεγάλες διαφοροποιήσεις στα αποτελέσματα των πραγματικών και των υποτιθέμενων θυμάτων. Οι διαφορές αυτές μας ανάγκασαν να αποκλείσουμε τα υποτιθέμενα θύματα, που δε θα ανέφεραν το βιασμό τους στην αστυνομία, από τη στατιστική ανάλυση συναγωγής συμπερασμάτων αναφορικά με τους παράγοντες μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Ο αποκλεισμός αυτός έγινε στη βάση ότι οι απαντήσεις των πραγματικών θυμάτων είναι περισσότερο αξιόπιστες.

Εξαιρετικά ενδιαφέρον για την απόδειξη των υποθέσεων της μελέτης μας, κρίθηκε το γεγονός ότι ο σημαντικότερο παράγοντας που ώθησε τα πραγματικά θύματα της έρευνας στο να μην αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία, ήταν - σύμφωνα με τις δηλώσεις τους - το γεγονός της αποτυχίας τους να ορίσουν τη σεξουαλική επίθεση εναντίον τους ως βιασμό. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει την υπόθεση της μελέτης μας, σύμφωνα με την οποία υπάρχει μεγάλη διάσταση ανάμεσα στον κοινωνικό και το νομικό ορισμό του βιασμού. Επίσης, επιβεβαιώνει την υπόθεσή μας ότι όσο μεγαλύτερο είναι το χάσμα ανάμεσα στο νομικό και τον κοινωνικό ορισμό του βιασμού, τόσο μικρότερες είναι οι πιθανότητες αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος στην αστυνομία. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας δείχνουν ξεκάθαρα ότι οι νομική διεύρυνση της έννοιας του βιασμού δεν έχει περάσει, τουλάχιστον ακόμα, στη συνείδηση του κοινού.

Το παραπάνω εύρημα επιβεβαιώνει την ύπαρξη και την ισχύ του πρώτου σταδίου του θεωρητικού μας μοντέλου, σύμφωνα με το οποίο το θύμα του βιασμού, αμέσως μετά το έγκλημα, καλείται να ορίσει την επίθεση ως έγκλημα και ειδικότερα ως βιασμό. Τα θύματα που θα αποτύχουν να ορίσουν την επίθεση ως βιασμό, δε θα μπορέσουν να προχωρήσουν στο δεύτερο στάδιο του προσδιορισμού της σοβαρότητας του εγκλήματος και συνεπώς δε θα αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία.

Ο δεύτερος σημαντικότερος παράγοντας μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, σύμφωνα με τις δηλώσεις των πραγματικών θυμάτων, βρέθηκε να είναι η αποτυχία τους να χαρακτηρίσουν το έγκλημα ως ιδιαίτερα σοβαρό. Το παραπάνω εύρημα επιβεβαιώνει την ύπαρξη και την ισχύ του δεύτερου σταδίου του θεωρητικού μας μοντέλου, σύμφωνα με το οποίο το θύμα του βιασμού, αμέσως μετά τον ορισμό της επίθεσης ως βιασμού, καλείται να προσδιορίσει το βαθμό σοβαρότητάς του. Τα θύματα που θα αποτύχουν να χαρακτηρίσουν το βιασμό τους ως ένα ιδιαίτερα σοβαρό περιστατικό, δε θα προχωρήσουν στο τρίτο και τελευταίο στάδιο λήψης της απόφασης για αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, προκειμένου να διευθετηθεί το πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα του εγκλήματος.

Τέλος, το εύρημα που αφορά στην πίστη των θυμάτων σχετικά με το ότι η αστυνομία δε μπορεί να κάνει τίποτα για το συγκεκριμένο έγκλημα, αποδεικνύει ότι οι αρνητικές

παραστάσεις των θυμάτων αναφορικά με τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας στο χειρισμό υποθέσεων βιασμού, έχουν ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση της απόφασης του θύματος για μη-αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, η οποία λαμβάνεται στο τρίτο στάδιο του θεωρητικού μας μοντέλου και η οποία επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες.

5.4. Συμπεράσματα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας απέδειξαν ότι το θύμα του βιασμού, σε συνδυασμό με την κοινωνική επιρροή των ατόμων του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος, είναι οι δύο σημαντικότεροι παράγοντες ενεργοποίησης του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης. Το θύμα είναι αυτό που θα αναφέρει τη μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών στην αστυνομία, αν και εφόσον η κοινωνική επιρροή κινείται προς αυτή την κατεύθυνση.

Είναι, όμως, το θύμα αυτό που επιλέγει την ποινική διευθέτηση της υπόθεσής του ή μήπως είναι το ποινικό σύστημα αυτό που επιλέγει τις υποθέσεις βιασμού με τις οποίες θα ασχοληθεί; Η απάντηση δε βρίσκεται σε καμιά από τις παραπάνω προτάσεις. Το θύμα επιλέγει την ποινική διευθέτηση της υπόθεσης του, η οποία έχει προεπιλεγεί από το ποινικό σύστημα. Η επιλεκτικότητα στην αναφορά των υποθέσεων βιασμού στην αστυνομία, έχει δημιουργήσει το ευρέως διαδεδομένο στερεότυπο του δράστη, του θύματος και του εγκλήματος του βιασμού. Το ποινικό σύστημα, μέσω των επίσημων λειτουργών, αναπαράγει και διογκώνει το συγκεκριμένο στερεότυπο, με αποτέλεσμα μόνο οι υποθέσεις που εναρμονίζονται μ' αυτό να καταγράφονται στις επίσημες αστυνομικές, δικαστικές και σωφρονιστικές στατιστικές του βιασμού. Μ' αυτόν τον τρόπο αναπαράγεται ο φαύλος κύκλος της μεροληπτικής επιλογής των προεπιλεγμένων θυμάτων.

Η εμπειρική διερεύνηση των παραγόντων αναφοράς και μη-αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία, επιβεβαιώθηκε για μια ακόμη φορά ότι κρύβει πολλές παγίδες και

επιφυλάσσει αρκετές δυσκολίες στον ερευνητή. Λαμβανομένων υπόψη των αντικειμενικών δυσκολιών του αντικειμένου της έρευνας, ελπίζουμε πως καταφέραμε να παρουσιάσουμε και να ελέγξουμε ένα μοντέλο που εξηγεί την παραπάνω διαδικασία.

Σύμφωνα με το μοντέλο της μελέτης μας, η διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία, συγκροτείται από τρία στάδια τα οποία είναι χρονικά διάδοχα, αλλά πολλές φορές μπορεί να επικαλύπτονται και να μη μπορούν να διαχωριστούν με ευκρίνεια. Για συστηματικούς λόγους θεωρούμε το καθ' ένα απ' αυτά ως ξεχωριστό και αυτόνομο, έτσι ώστε να δοθεί μια σχηματική και παραστατική εικόνα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων των θυμάτων.

Στο πρώτο στάδιο το θύμα καλείται να ορίσει τη σεξουαλική επίθεση εναντίον του ως βιασμό. Ο καθοριστικότερος παράγοντας για τον ορισμό της επίθεσης ως βιασμού από το θύμα, είναι η κοινωνική επιρροή των ατόμων του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας έδειξαν ότι είναι πιθανότερο να οριστούν ως βιασμοί: i) τα τετελεσμένα εγκλήματα, σε σχέση με τις απόπειρες, ii) οι επιθέσεις που περιλαμβάνουν βίαιη εξώγαμη κατά φύση συνουσία, σε σχέση μ' αυτές που περιλαμβάνουν ασελγείς πράξεις, iii) οι επιθέσεις από περισσότερους από έναν δράστες, iv) οι επιθέσεις από έναν απολύτως άγνωστο, στο θύμα, δράστη και v) οι επιθέσεις που κατόπιν το θύμα βιώνει έντονα συναισθήματα ταπείνωσης, οργής και αηδίας.

Όσο περισσότερα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά συγκεντρώνει μια υπόθεση, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να οριστεί ως έγκλημα και ειδικότερα ως βιασμός από το θύμα της. Τα συναισθήματα που βιώνει το θύμα, αμέσως μετά το βιασμό του, δεν επηρεάζουν άμεσα τον ορισμό της επίθεσης ως βιασμού, αλλά καθιστούν το θύμα περισσότερο ευάλωτο στην κοινωνική επιρροή. Ακόμη και όταν μια υπόθεση συγκεντρώνει όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, αλλά η κοινωνική επιρροή είναι αντίθετη με τον ορισμό της επίθεσης ως εγκλήματος, τότε το περιστατικό δε θα οριστεί ως βιασμός και η διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος θα σταματήσει.

Στο δεύτερο στάδιο και εφόσον έχει οριστεί η επίθεση ως βιασμός, το θύμα καλείται να προσδιορίσει τη σοβαρότητα του εγκλήματος. Ο καθοριστικότερος

παράγοντας για το χαρακτηρισμό του βιασμού ως ιδιαίτερα σοβαρού περιστατικού από το θύμα, είναι η κοινωνική επιρροή των ατόμων του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας έδειξαν ότι είναι πιθανότερο να χαρακτηριστούν ως ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα: i) οι τετελεσμένοι βιασμοί, σε σχέση με τις απόπειρες, ii) οι επιθέσεις που περιλαμβάνουν βίαιη εξώγαμη συνουσία, σε σχέση μ' αυτές που περιλαμβάνουν ασελγείς πράξεις, iii) οι επιθέσεις από περισσότερους από έναν δράστες, iv) οι επιθέσεις στις οποίες απειλήθηκε η ζωή του θύματος, v) οι επιθέσεις που συνδυάζονται με απαγωγή, vi) οι επιθέσεις στις οποίες ο δράστης χρησιμοποιεί κάποιο όπλο, vii) οι επιθέσεις που το θύμα υφίσταται σοβαρό σωματικό τραυματισμό και viii) οι επιθέσεις που κατόπιν το θύμα βιώνει έντονα συναισθήματα ταπείνωσης, οργής και αηδίας.

Όσο περισσότερα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά συγκεντρώνει μια υπόθεση, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες να οριστεί ως έγκλημα και ειδικότερα ως βιασμός από το θύμα της. Τα συναισθήματα που βιώνει το θύμα, αμέσως μετά το βιασμό του, δεν επηρεάζουν άμεσα τη διαδικασία προσδιορισμού της σοβαρότητας του βιασμού, αλλά καθιστούν το θύμα περισσότερο ευάλωτο στην κοινωνική επιρροή. Ακόμη και όταν μια υπόθεση συγκεντρώνει όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, αλλά η κοινωνική επιρροή είναι αντίθετη με το χαρακτηρισμό του εγκλήματος ως ιδιαίτερα σοβαρού, τότε ο βιασμός δε θα χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα σοβαρό έγκλημα και η διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος θα τερματιστεί.

Στο τρίτο και τελευταίο στάδιο και εφόσον το έγκλημα έχει χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα σοβαρό, το θύμα καλείται να αποφασίσει σχετικά με το τι θα κάνει προκειμένου να αντιμετωπίσει το πρόβλημα που του έχει δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα του βιασμού του. Ο καθοριστικότερος παράγοντας λήψης απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, είναι η κοινωνική επιρροή των ατόμων του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι για να πάρει το θύμα την απόφαση να αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία θα πρέπει να ισχύουν οι παρακάτω συνθήκες: i) το θύμα δε θα πρέπει να βιώνει έντονους φόβους αναφορικά με μια ενδεχόμενη κοινωνική του απόρριψη που θα ήταν το

αποτέλεσμα της δημοσιοποίησης του εγκλήματος, που θα επέλθει από την αναφορά του στην αστυνομία, ii) δεν πρέπει να υπάρχουν δυνατότητες έξω-ποινικού συμβιβασμού ανάμεσα στο δράστη και το θύμα, iii) τα θύματα θα πρέπει να κατοικούν ή να έχουν ζήσει για το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής τους σε αστικές περιοχές και iv) τα θύματα θα πρέπει να είναι άγαμα.

Οσο περισσότερες από τις παραπάνω συνθήκες ισχύουν, τόσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία. Ακόμη και όταν μια υπόθεση συγκεντρώνει όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά, αλλά η κοινωνική επιρροή είναι αντίθετη με την αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία, τότε ο βιασμός δε θα αναφερθεί και το θύμα θα επιλέξει μια από τις υπόλοιπες εναλλακτικές λύσεις που του παρουσιάζονται προκειμένου να διευθετήσει την κρίση που έχει προκαλέσει το έγκλημα.

Αρκετές από τις υποθέσεις της μελέτης μας δεν επιβεβαιώθηκαν, άλλες επιβεβαιώθηκαν αμυδρά, άλλες έντονα και άλλες δε στάθηκε δυνατό να ελεγχθούν. Συνεπώς το μοντέλο, που προτείνεται από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας, έχει ανάγκη από περαιτέρω επιβεβαίωση και διεύρυνση των παραγόντων εξήγησης του φαινομένου της αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα μελέτη έθεσε ως πρωταρχικούς της στόχους τη θεωρητική και εμπειρική διερεύνηση των παραγόντων αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού στην αστυνομία και τη συναγωγή συμπερασμάτων για την άσκηση πολιτικής αύξησης των ποσοστών αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος. Η εμπειρική διερεύνηση του ζητήματος, απέδειξε την ισχύ ενός μοντέλου που περιγράφει τη διαδικασία και τα στάδια λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού του στην αστυνομία.

Η παραπάνω διαδικασία βρέθηκε να αποτελείται από τρία στάδια. Στο πρώτο στάδιο το θύμα καλείται να ορίσει τη σεξουαλική επίθεση ως βιασμό. Στο δεύτερο στάδιο και εφόσον έχει οριστεί η επίθεση ως βιασμός, το θύμα καλείται να προσδιορίσει τη σοβαρότητα του εγκλήματος. Στο τρίτο και τελευταίο στάδιο και εφόσον το έγκλημα έχει χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα σοβαρό, το θύμα καλείται να αποφασίσει σχετικά με το τι θα κάνει προκειμένου να αντιμετωπίσει την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί. Μια από τις επιλογές του θύματος, στο τρίτο στάδιο του μοντέλου μας, είναι η αναφορά του εγκλήματος στην αστυνομία.

Ο καθοριστικότερος παράγοντας για τον ορισμό της επίθεσης ως βιασμού από το θύμα, βρέθηκε να είναι η κοινωνική επιρροή των ατόμων του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας έδειξαν, επίσης, ότι είναι πιθανότερο να οριστούν ως βιασμοί: i) τα τετελεσμένα εγκλήματα, σε σχέση με τις απόπειρες, ii) οι επιθέσεις που περιλαμβάνουν βίαιη εξώγαμη κατά φύση συνουσία, σε

σχέση μ' αυτές που περιλαμβάνουν ασελγείς πράξεις, iii) οι επιθέσεις από περισσότερους από έναν δράστες, iv) οι επιθέσεις από έναν απολύτως άγνωστο δράστη και v) οι επιθέσεις που κατόπιν το θύμα βιώνει έντονα συναισθήματα ταπείνωσης, οργής και αηδίας.

Αναφορικά με το δεύτερο στάδιο του μοντέλου μας, βρέθηκε ότι ο καθοριστικότερος παράγοντας για το χαρακτηρισμό του βιασμού ως ιδιαίτερα σοβαρού περιστατικού από το θύμα, είναι και πάλι η κοινωνική επιρροή. Τα αποτελέσματα της έρευνάς μας έδειξαν, επίσης, ότι είναι πιθανότερο να χαρακτηριστούν ως ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα: i) οι τετελεσμένοι βιασμοί, σε σχέση με τις απόπειρες, ii) οι επιθέσεις που περιλαμβάνουν βίαιη εξώγαμη συνουσία, σε σχέση μ' αυτές που περιλαμβάνουν ασελγείς πράξεις, iii) οι επιθέσεις από περισσότερους από έναν δράστες, iv) οι επιθέσεις στις οποίες απειλήθηκε η ζωή του θύματος, v) οι επιθέσεις που συνδυάζονται με απαγωγή, vi) οι επιθέσεις στις οποίες ο δράστης χρησιμοποιεί κάποιο όπλο, vii) οι επιθέσεις που το θύμα υφίσταται σοβαρό σωματικό τραυματισμό και viii) οι επιθέσεις που κατόπιν το θύμα βιώνει έντονα συναισθήματα ταπείνωσης, οργής και αηδίας.

Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι ο καθοριστικότερος παράγοντας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία, είναι για μια ακόμη φορά η κοινωνική επιρροή. Τα αποτελέσματα της έρευνας απέδειξαν, ακόμη, ότι για να πάρει το θύμα την απόφαση να αναφέρει το βιασμό του στην αστυνομία θα πρέπει να ισχύουν τα παρακάτω: i) το θύμα δε θα πρέπει να βιώνει έντονους φόβους αναφορικά με μια ενδεχόμενη κοινωνική του απόρριψη που θα ήταν το αποτέλεσμα της δημοσιοποίησης του εγκλήματος, που θα επέλθει από την αναφορά του στην αστυνομία, ii) δεν πρέπει να υπάρχουν δυνατότητες έξω-ποινικού συμβιβασμού ανάμεσα στο δράστη και το θύμα, iii) τα θύματα θα πρέπει να κατοικούν ή να έχουν ζήσει για το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής τους σε αστικές περιοχές και iv) τα θύματα θα πρέπει να είναι άγαμα.

Τα αποτελέσματα της έρευνας απέδειξαν ότι ο σημαντικότερος παράγοντας και στα τρία στάδια της διαδικασίας λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του βιασμού

στην αστυνομία, είναι η κοινωνική επιρροή που δέχεται το θύμα από τα άτομα του στενού οικογενειακού και κοινωνικού του περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας και με τη θεωρία της κοινωνικής σύγκρισης (βλ. κεφ. α', παρ. 1.4.3.), τα θύματα βιασμού θα είναι περισσότερο πιθανό να αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία, όταν υπάρχουν Κέντρα υποδοχής θυμάτων βιασμού τα οποία να απασχολούν πρώην θύματα που θα συμβουλεύουν, θα παρέχουν πληροφορίες στα θύματα που ζητούν τη βοήθειά τους και θα τα παροτρύνουν να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία. Η επιρροή για αναφορά που θα ασκείται από τα πρώην θύματα, θα είναι καθοριστική για την αύξηση των ποσοστών αναφοράς του βιασμού, τουλάχιστον στις περιπτώσεις εκείνες που τα θύματα θα καταφεύγουν στα παραπάνω Κέντρα.

Βασισμένοι στην περίπτωση του Rape Crisis Center, που άρχισε να λειτουργεί το 1972 στην Washington των Η.Π.Α., τα κέντρα υποδοχής θυμάτων βιασμού θα πρέπει να προσφέρουν στα θύματα μια γυναίκα που θα τα συνοδεύει στην αστυνομία. Η συνοδεία του θύματος από μια άλλη γυναίκα και πιο συγκεκριμένα από ένα πρώην θύμα βιασμού, διευκολύνει την αναφορά του εγκλήματος και κάνει το θύμα να αισθάνεται περισσότερο άνετα.

Τα Κέντρα για τη φροντίδα των θυμάτων βιασμού, που έχουν δημιουργηθεί με πρωτοβουλία των γυναικείων οργανώσεων και των φεμινιστικών κινημάτων, έχουν ως αποστολή τους να παρέχουν προστασία στα θύματα, να φροντίζουν για την ίαση των σωματικών και ψυχικών τραυμάτων τους, να τα εφοδιάζουν με την απαραίτητη δύναμη για να ξεπεράσουν το σοκ και να επανενταχθούν σε μια φυσιολογική κοινωνική ζωή, να τα πείθουν να αναφέρουν το περιστατικό στην αστυνομία και να τους παρέχουν κάθε δυνατή διευκόλυνση και υπηρεσία προς αυτήν την κατεύθυνση.

Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1970 και 1980 δόθηκε μεγαλύτερη προσοχή στην παροχή υπηρεσιών στα θύματα βιασμού και κακοποίησης. Τα Κέντρα για την υποδοχή θυμάτων βιασμού εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στις Ηνωμένες Πολιτείες το 1972 και στην Αγγλία το 1976[1]. Άρα, από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, οι Ηνωμένες

[1] Greenberg και Ruback (1992), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 42, σελ. 5.

Πολιτείες και η Ευρώπη διέθεταν ένα μεγάλο πλέγμα οργανισμών, που ως σκοπό τους είχαν την παροχή υπηρεσιών στο θύμα. Οι οργανισμοί αυτοί είναι πάνω από 5.000 στις Η.Π.Α [2], 300 στην Αγγλία, 120 στη Γαλλία και 50 στις Κάτω Χώρες[3].

Τα Κέντρα αυτά μπορεί να αποτελέσουν καθοριστικό παράγοντα στην απόφαση του θύματος βιασμού να αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία και αυτό γιατί αισθάνεται ότι δεν είναι μόνο του και απροστάτευτο, αλλά έχει έναν ισχυρό σύμμαχο και υπερασπιστή στον αγώνα για τη δικαίωσή του. Θα αισθανθεί ότι κάποιος το πιστεύει και δίνει βάση στις μαρτυρίες του, γεγονός πολύ σημαντικό για την τελική απόφαση του θύματος, που βρίσκεται σε μια κατάσταση αποδιοργάνωσης, αμφιβολίας και σύγχυσης.

Στην Ελλάδα υπάρχει μόνο ένα τέτοιο Κέντρο το οποίο ονομάζεται "Σπίτι υποδοχής θυμάτων" και το οποίο υπολειτουργεί τις περισσότερες φορές, ενώ άλλες δε λειτουργεί καθόλου. Το Κέντρο αυτό βρίσκεται υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας. Όμως, πέρα απ' αυτό, σημαντική βοήθεια δίνεται σε θύματα κακοποίησης και σεξουαλικής βίας από γυναικείες οργανώσεις, όπως από το «Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας». Όμως, αυτά δεν αρκούν.

Θα πρέπει, επιτέλους, να αποκτήσει η χώρα μας οργανωμένα Κέντρα προστασίας και υποστήριξης θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης, τα οποία να εντάσσονται στην τοπική αυτοδιοίκηση και να συντονίζονται κεντρικά από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Θα πρέπει να υπάρχει ένα τέτοιο Κέντρο στην πρωτεύουσα του κάθε νομού.

Στα Κέντρα αυτά θα πρέπει να υπάρχει εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό, το οποίο να αποτελείται από δικηγόρο, γιατρό, κοινωνιολόγο, ψυχολόγο και κοινωνικό λειτουργό. Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει, σε κάθε Κέντρο, μια συμβουλευτική ομάδα που θα αποτελείται από πρώην θύματα βιασμού και που θα έχει ως έργο της την υποστήριξη των θυμάτων που θα ζητούν τη βοήθεια του Κέντρου. Λόγω του ότι ο προϋπολογισμός ενός τέτοιου εγχειρήματος θα είναι τεράστιος, πιστεύω πως θα μπορούσε να αρχίσει, με

---

[2] Davis, R.C. και M. Henley (1990): Victim service programs. Στο A.J. Lurigio, W.G. Skogan και R.C. Davis (eds.): Victims of crime: Problems, policies, and programs. Newbury, C.A.: Sage, σελ. 157 - 171.

[3] Pointing, J. και M. Maguire (1988): Introduction: The rediscovery of the crime victim. Στο M. Maguire και J. Pointing (eds.): Victims of crime: A new deal? Milton Keynes: Open University Press, σελ. 1 - 13.

την πρωτοβουλία της τοπικής αυτοδιοίκησης, σε εθελοντική βάση. Πολλά θα είναι τα ευαισθητοποιημένα άτομα που θα θελήσουν να συνεισφέρουν σ' αυτήν την κατεύθυνση.

Από την άλλη μεριά, βασισμένοι στα Αμερικάνικα πρότυπα, θα πρέπει να δημιουργηθεί μια υπηρεσία, η οποία να έχει ως έργο της την παροχή πληροφοριών, μέσω τηλεφώνου, στα θύματα βιασμού. Πιο συγκεκριμένα, τα θύματα βιασμού θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα σε εικοσιτετράωρη βάση να ζητούν πληροφορίες - μέσω ενός τριψήφιου τηλεφωνικού αριθμού - για ιατρικά, νομικά και άλλα θέματα που τα απασχολούν, αμέσως μετά το έγκλημα. Το θύμα, επίσης, θα μπορεί να ζητά πληροφορίες για το που θα πρέπει να απευθυνθεί για να καταγγείλει το συμβάν, που μπορεί να κάνει τις απαραίτητες ιατρικές εξετάσεις και να παίρνει νομικές συμβουλές. Τέλος, μ' αυτόν τον τρόπο θα έρχεται σε επαφή με τα Κέντρα για την προστασία και την υποστήριξη των θυμάτων. Τα θύματα σ' αυτήν την υπηρεσία πληροφόρησης θα πρέπει να μπορούν να κρατούν την ανωνυμία τους.

Από την άλλη μεριά, έχει προταθεί ότι μια βελτίωση των σχέσεων ανάμεσα στην αστυνομία και την κοινωνία θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια αύξηση της αναφοράς του εγκλήματος λόγω των περισσότερο ευνοϊκών στάσεων των πολιτών[4]. Αντίθετα, μια άλλη μελέτη των στάσεων των πολιτών απέναντι στην αστυνομία, έδειξε ότι όταν κάποιος έχει ανάγκη από έναν αστυνομικό, τότε είναι πιθανό να τον καλέσει ακόμη και αν έχει αρνητικές παραστάσεις γι' αυτήν[5].

Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και η δική μας έρευνα που βρήκε ότι ακόμη και τα θύματα που αναφέρουν το βιασμό τους στην αστυνομία έχουν αρνητικές παραστάσεις για τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητά της στο χειρισμό υποθέσεων βιασμού. Μια σημαντική συνέπεια αυτών των αποτελεσμάτων είναι ότι τα προγράμματα που σχεδιάζονται για να βελτιώσουν τις στάσεις των πολιτών απέναντι στην αστυνομία, πιθανό να μην καταλήξουν στην αύξηση της αναφοράς του εγκλήματος του βιασμού.

Επίσης, έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι όσο μεγαλύτερη είναι η απειλή που αισθάνεται το άτομο για μια μελλοντική θυματοποίησή του, τόσο πιθανότερο είναι να

---

[4] Biderman και Reiss, όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 253.
[5] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 40, σελ. 439.

αναφέρει την θυματοποίησή του στην αστυνομία[6]. Το παραπάνω συμπέρασμα μας οδηγεί στο να διατυπώσουμε την υπόθεση ότι για να αυξηθούν τα ποσοστά αναφοράς του βιασμού, θα πρέπει να αυξηθούν τα ποσά των συναισθημάτων φόβου και απειλής που βιώνουν τα άτομα για μια ενδεχόμενη μελλοντική τους θυματοποίηση.

Με βάση την παραπάνω λογική, στις Η.Π.Α. έχουν αρχίσει να εφαρμόζονται καμπάνιες εκφοβισμού του κοινού, καθώς και εκπαιδευτικά προγράμματα, σχετικά με τους κινδύνους του εγκλήματος. Πράγματι, βρέθηκε ότι τα προγράμματα αυτά μειώνουν τις πιθανότητες θυματοποίησης και αυτό γιατί τα άτομα γίνονται προσεκτικότερα. Ομως, τα παραπάνω προγράμματα, στην έκταση που αυξάνουν την απειλή του εγκλήματος στη συνείδηση του κοινού, μπορεί να αυξήσουν και τα ποσοστά αναφοράς των εγκλημάτων, όταν αυτά διαπραχθούν.

Επιπλέον, πιστεύουμε ότι η δημιουργία και ανάπτυξη προγραμμάτων αποζημίωσης και αποκατάστασης των θυμάτων, θα έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των ποσοστών αναφοράς των εγκλημάτων στην αστυνομία. Αυτό θα γίνει, γιατί τα θύματα θα έχουν ένα σημαντικό κίνητρο αναφοράς, που θα αντισταθμίζει τα μειονεκτήματα της εμπλοκής στους μηχανισμούς του επίσημου κοινωνικού ελέγχου του εγκλήματος, που στην περίπτωση του βιασμού είναι ιδιαίτερα πολλά.

Οι θυματολογικές έρευνες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι γυναίκες που βιάζονται από γνωστά ή συγγενικά τους πρόσωπα και που δεν έχουν υποστεί σοβαρό σωματικό τραυματισμό, σπάνια αναφέρουν το έγκλημα στην αστυνομία. Συνεπώς, θα πρέπει, τόσο οι επίσημοι φορείς του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης, όσο και το κοινό, να ενημερωθούν γι' αυτά τα στοιχεία, έτσι ώστε να γίνει κατανοητό ότι μια γυναίκα μπορεί να βιαστεί από έναν γνωστό με την ίδια ευκολία που μπορεί να βιαστεί και από έναν άγνωστο δράστη. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να γίνει μια σοβαρή προσπάθεια καταπολέμησης του κυρίαρχου και πλατιά διαδεδομένου στερεότυπου του εγκλήματος του βιασμού, καθώς και της μυθολογίας που το περιβάλλει. Οταν συμβεί το παραπάνω, τότε θα ξεπεραστεί ένα σοβαρό εμπόδιο σε σχέση με την αναφορά του βιασμού στην αστυνομία. Μ' αυτόν τον τρόπο τα θύματα θα λάβουν τη βοήθεια που

[6] Hawkins (1973), όπ. π., βλ. κεφ. α', σημ. 40.

χρειάζονται και αξίζουν και οι βιαστές θα συλληφθούν και θα τιμωρηθούν για την πράξη τους.

Όμως, πέρα από τα παραπάνω, μεγάλη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην αντιμετώπιση του εγκλήματος και του θύματος του βιασμού, στις διάφορες φάσεις της ποινικής εξέλιξης της υπόθεσης. Τόσο η διεθνής, όσο και η ελληνική βιβλιογραφία και πρακτική, έχουν επισημάνει την αρνητική στάση των επίσημων αρχών στην αντιμετώπιση των υποθέσεων βιασμού. Με βάση το παραπάνω, θα πρέπει να γίνουν ορισμένες κρίσιμες, κατά την άποψή μας, παρεμβάσεις στην αστυνομική, στην ιατρική και στην δικαστηριακή φάση της εξέλιξης των υποθέσεων βιασμού, μέσα στο ποινικό σύστημα.

Αναφορικά με την αστυνομική φάση της ποινικής εξέλιξης των υποθέσεων βιασμού, προτείνουμε τις παρακάτω αλλαγές και καινοτομίες: i) η εξέταση - ανάκριση του θύματος θα πρέπει να γίνεται από έναν και μόνο αξιωματικό και να περιορίζεται μόνο στις απαραίτητες για την περαιτέρω έρευνα πληροφορίες, ii) κατά τη διάρκεια της εξέτασης, θα πρέπει να παρέχεται το δικαίωμα να παρίσταται κάποιος φίλος ή συγγενής του θύματος, αν και εφόσον το θύμα το θελήσει, iii) θα πρέπει να επιτρέπεται η παρουσία δικηγόρου και αν το θύμα δε διαθέτει τα απαραίτητα οικονομικά μέσα, να του προσφέρεται από την αστυνομία, iv) θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια έτσι ώστε οι υποθέσεις βιασμού να αναλαμβάνονται από γυναίκες αξιωματικούς, v) οι αστυνομικοί που ασχολούνται μ' αυτές τις υποθέσεις, θα πρέπει να λαμβάνουν εκπαίδευση και ειδικά μαθήματα μετεκπαίδευσης πάνω στις συναισθηματικές ανάγκες και στις αντιδράσεις των θυμάτων βιασμού, καθώς και πάνω στον τρόπο έρευνας των παραπάνω υποθέσεων, vi) σε όλα τα θύματα θα πρέπει να δίδεται ενημερωτικό φυλλάδιο που να εξηγεί, τόσο τις αστυνομικές, όσο και τις υπόλοιπες ποινικές διαδικασίες που θα επακολουθήσουν και vii) το θύμα δε θα πρέπει να αποθαρρύνεται, αλλά μάλλον να ενθαρρύνεται να προωθήσει ποινικά την υπόθεσή του, δε θα πρέπει όμως σε καμία περίπτωση να εξαναγκάζεται να το κάνει.

Κατά το στάδιο των ιατρικών φάσεων της ποινικής εξέλιξης των υποθέσεων βιασμού, προτείνουμε τα παρακάτω: i) το θύμα βιασμού θα ρέπει να μεταφέρεται όσο το

δυνατό γρηγορότερα στο νοσοκομεία για τις απαραίτητες ιατρικές εξετάσεις και ιατροδικαστικές πραγματογνωμοσύνες, ii) η αστυνομία θα πρέπει να διαθέτει ειδικά εκπαιδευμένους γυναικολόγους του Ε.Σ.Υ., οι οποίοι εκ περιτροπής να είναι διαθέσιμοι όλο το εικοσιτετράωρο για να διεξάγουν τις απαραίτητες γυναικολογικές εξετάσεις στα θύματα, iii) Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται πρόσθετες διαδικασίες σύλληψης αποδεικτικών του βιασμού στοιχείων και θα πρέπει να δημιουργηθεί επιστημονικό εργαστήριο ειδικά για την ανάλυση και την αξιολόγηση των στοιχείων αυτού του τύπου, iv) το θύμα θα πρέπει να πληροφορείται τόσο γραπτά, όσο και προφορικά για κάποια αφροδίσια νοσήματα που ενδεχομένως του μεταδόθηκαν με το βιασμό. Επίσης, θα πρέπει να του δοθούν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για την αντιμετώπισή τους, v) το θύμα θα πρέπει να ενημερώνεται για θέματα εγκυμοσύνης, αλλά και άμβλωσης, vi) η ιατρική φροντίδα του θύματος θα πρέπει να περιλαμβάνει την προσφορά μπάνιου, ηρεμιστικού φαρμάκου και υποστηρικτικής συζήτησης από άτομα που έχουν εμπειρία πάνω σε τέτοια θέματα, vii) θα πρέπει στο θύμα να δίδεται η δυνατότητα να μπορεί να δει έναν ειδικά εκπαιδευμένο ψυχολόγο ή ψυχίατρο, λόγω του αποδεδειγμένου κόστους του συγκεκριμένου εγκλήματος στον ψυχισμό των θυμάτων, viii) θα πρέπει να παρέχονται συμβουλές στην οικογένεια του θύματος σχετικές με τον τρόπο που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί η κατάσταση και ix) Απαγόρευση οικονομικής επιβάρυνσης του θύματος για τη διεξαγωγή ιατρικών εξετάσεων, οι οποίες έχουν ως σκοπό τους τη συλλογή των απαραίτητων αποδεικτικών στοιχείων.

Οι κυριότερες αλλαγές που προτείνουμε στο δικαστηριακό στάδιο της ποινικής εξέλιξης του εγκλήματος του βιασμού, προκειμένου να αυξηθούν τα ποσοστά αναφοράς του στην αστυνομία, είναι οι εξής: i) ειδική μετεκπαίδευση των δικαστών, που ασχολούνται με τέτοιου είδους υποθέσεις, πάνω στις ιδιαιτερότητες του εγκλήματος και του θύματος βιασμού, ii) άμεση εκδίκαση των υποθέσεων βιασμού έτσι ώστε να μην παρατείνεται η ταλαιπωρία των θυμάτων, iii) απαγόρευση της δημοσιότητας της ποινικής δίκης του βιασμού, iv) απαγόρευση των αναφορών και των υπαινιγμών για την προσωπική ζωή των θυμάτων και για άλλα άσχετα με την υπόθεση γεγονότα, v) ο σωματικός τραυματισμός του θύματος να μην αποτελεί αποδεικτικό στοιχείο για την ενοχή του

δράστη, vi) να δοθεί το δικαίωμα στις γυναικείες οργανώσεις να παρίστανται ως πολιτική αγωγή στις υποθέσεις βιασμού, όταν το θύμα δεν έχει αντίρρηση, vii) να δίδονται οδηγίες στους ενόρκους έτσι ώστε να κρίνουν με βάση το νόμο και όχι με βάση τις προκατάληψης και τα στερεότυπα που μεταφέρουν μαζί τους, viii) ανάθεση των υποθέσεων βιασμού σε γυναίκες εισαγγελείς, ix) να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στη σύνθεση των δικαστηρίων, έτσι ώστε να αποτελείται από δικαστές και των δύο φύλων κατ' ίσον αριθμό, x) να απαγορεύεται η αποκατάσταση του θύματος μέσω χρηματικής αποζημίωσης και xi) να μην είναι δυνατός ο έξω-ποινικός συμβιβασμός δράστη - θύματος, μέσω γάμου.

Άλλες δύο, γενικότερες, μεταρρυθμίσεις των νόμων που αφορούν στο έγκλημα του βιασμού, που θα έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των ποσοστών αναφοράς του στην αστυνομίας, είναι οι παρακάτω: i) Ποινικοποίηση των υποθέσεων συζυγικού βιασμού. ii) Αντί του όρου βιασμός, να χρησιμοποιηθεί εκείνος της σεξουαλικής επίθεσης και το έγκλημα να μεταφερθεί στο τμήμα που αφορά στις σωματικές βλάβες, κρατώντας όμως τη σεξουαλική του απόχρωση. Με την παραπάνω αλλαγή, θα αλλάξουν οι στάσεις του κοινού και των επίσημων φορέων της ποινικής δικαιοσύνης για το έγκλημα και το θύμα του βιασμού. Από την άλλη μεριά, θα αποφορτιστεί το συγκεκριμένο έγκλημα από τη μυθοπλαστική του φύση και μ' αυτόν τον τρόπο θα μειωθούν οι συνέπειές του στο θύμα και θα εξαλειφθεί ένα εμπόδιο από τη διαδικασία λήψης της απόφασης του θύματος για αναφορά του στην αστυνομία. Οι παραπάνω τροποποιήσεις των νόμων περί βιασμού έχουν ως στόχο τους να μειώσουν το στιγματισμό και τον τραυματισμό του θύματος κατά την ποινική εξέλιξη της υπόθεσης. Για να επιτευχθεί αυτό, θα πρέπει να γίνει μια προσπάθεια να αντιμετωπίζονται οι υποθέσεις βιασμού όπως όλες οι υπόλοιπες υποθέσεις βίαιης εγκληματικότητας, δηλαδή να αποφορτιστεί ο βιασμός από το σεξουαλικό του περιεχόμενο και να αντιμετωπιστεί ως έγκλημα βίαιης επιθετικότητας.

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε, κατά το στάδιο της διεξαγωγής της έρευνας, ήσαν πολλές, αλλά όχι ανυπέρβλητες. Η σεξουαλική φύση και το ιδεολογικοποιημένο πλαίσιο του εγκλήματος του βιασμού, σε συνδυασμό με τις δυσκολίες συγκρότησης στατιστικά ικανοποιητικών υπό-δειγμάτων, πάνω στα οποία στηρίχθηκε η προσπάθεια

συναγωγής συμπερασμάτων, έκανε το ερευνητικό μας ταξίδι περισσότερο ενδιαφέρον, αλλά και την ικανοποίηση από το αποτέλεσμα ακόμη μεγαλύτερη.

Πιστεύουμε ότι η παρουσίαση των θεωρητικών και εμπειρικών συμπερασμάτων της μελέτης μας, θα μας οδηγήσει ένα βήμα μπροστά όσον αφορά στη διάρρηξη του φράγματος σιωπής, στην απόσυρση του πέπλου μυστηρίου, στην αποκαθήλωση των μύθων και στην καταστολή της συνομωσίας συγκάλυψης που χαρακτηρίζουν το έγκλημα του βιασμού.

Με την προσδοκία ότι τα ερευνητικά μας συμπεράσματα θα συμβάλλουν στην προσπάθεια των κοινωνικών επιστημών να προσεγγίσουν το έγκλημα του βιασμού και τους παράγοντες αναφοράς του στην αστυνομία, καθώς και στις προσπάθειες της επίσημης Πολιτείας για τη χάραξη πολιτικής πρόληψης και αύξησης των ποσοστών αναφοράς του συγκεκριμένου εγκλήματος, **αφιερώνουμε τη μελέτη μας στον αγώνα για μια κοινωνία με λιγότερη βία και περισσότερο σεβασμό στη γυναίκα.**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι:

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΡΩΤΟΜΕΝΕΣ.

Αγαπητή συνάδελφε,

Ο σκοπός της παρούσας επιστολής μου είναι να σας ενημερώσω για το θέμα και το σκοπό της έρευνας, στην οποία καλείστε να προσφέρετε τις πολύτιμες υπηρεσίες σας, με τη συμμετοχή σας στην συμπλήρωση του ερωτηματολογίου που σας έχει διανεμηθεί. Η έρευνα αυτή διεξάγεται στα πλαίσια της διδακτορικής μου διατριβής, που γίνεται στον Τομέα Εγκληματολογίας του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου μας. Ο τίτλος της έρευνας είναι: **"Βιασμός: Θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση των παραγόντων αναφοράς του στην αστυνομία".**

Η έρευνα αυτή θα φέρει στο φως πολλά και ενδιαφέροντα στοιχεία, όσον αφορά το παραγνωρισμένο και ελάχιστα μελετημένο, στην Ελλάδα, έγκλημα του βιασμού. Επίσης, θα αποκαλύψει τα εκπληκτικά μικρά ποσοστά αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία και την τελική ατιμωρησία των βιαστών. Τέλος, θα προσφέρει σημαντικές πληροφορίες, που θα μπορέσουν να χρησιμεύσουν για την ενδεχόμενη άσκηση πολιτικής για την αύξηση των ποσοστών αναφοράς του βιασμού στην αστυνομία.

Για την επιτυχημένη ολοκλήρωση της έρευνας, κρίθηκε αναγκαία η λήψη στοιχείων με ερωτηματολόγιο και ως δείγμα της έρευνάς μας επιλέξαμε φοιτήτριες του Πανεπιστημίου μας, γιατί λόγω του αντικειμένου των σπουδών σας διαθέτετε αυξημένη ευαισθησία σε τέτοιου είδους έρευνες.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι **πολύ σημαντική** και γι' αυτό σας παρακαλώ να συμμετάσχετε στην συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. **Σας ευχαριστώ**, εκ των προτέρων, για τη πολύτιμη συμβολή σας.

Αγγελος Τσιγκρής
Υπ. Διδάκτορας Εγκληματολογίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ:

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Παρακαλείστε να ακολουθήσετε τις παρακάτω οδηγίες, προκειμένου να συμπληρώσετε το ερωτηματόλογιο:

1) Αρχίστε να απαντάτε τις ερωτήσεις από την αρχή και με τη σειρά και μη διαβάζετε τις ερωτήσεις που ακολουθούν ή ολόκληρο το ερωτηματολόγιο, πριν αρχίσετε να το συμπληρώνετε.

2) Συμπληρώστε το ερωτηματολόγιο **μόνη σας** και αποφύγετε τη συνεργασία με άλλες συναδέλφους σας.

3) Απαντήστε με ειλικρίνεια στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Σε περίπτωση που δεν προτίθεστε να απαντήσετε ειλικρινά, είναι προτιμότερο να μην συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο.

4) Δώστε όσο το δυνατό μεγαλύτερη **προσοχή** στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

5) Σε περίπτωση που έχετε κάποια απορία, μπορείτε να απευθύνεστε στον ερευνητή.

ΠΡΟΣΟΧΗ:

Το ερωτηματολόγιο είναι **ανώνυμο** και όλα τα στοιχεία που θα προέλθουν από την έρευνα αυτή θα χρησιμοποιηθούν με τη δέουσα λεπτότητα και την απαιτούμενη επιστημονική δεοντολογία που επιβάλλει το συγκεκριμένο ερευνητικό θέμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ:

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΘΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ.

Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΕΡΕΥΝΑ

Η έννοια του βιασμού στην παρούσα έρευνα προϋποθέτει την συνδρομή των δύο παρακάτω όρων: α) Εξαναγκασμός μίας γυναίκας σε, παρά τη θέλησή της, εξώγαμη συνουσία ή σε ανοχή ή επιχείρηση ασελγούς πράξεως (π.χ. παρά φύση συνουσία, στοματική συνουσία, χάϊδεμα των γεννητικών οργάνων, καθώς και οποιαδήποτε άλλη πράξη που έχει ως στόχο της την ικανοποίηση της σεξουαλικής επιθυμίας και προσβάλει τα αισθήματα της δημόσιας αιδούς) και β) ο εξαναγκασμός αυτός να γίνεται με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου. **Απόπειρα βιασμού** έχουμε όταν ο δράστης απέτυχε να ολοκληρώση την εξώγαμη συνουσία ή την ασελγή πράξη, λόγω τυχαίων περιστατικών και ανεξάρτητων προς τη θέλησή του (π.χ. αντίσταση του θύματος, προσωρινή σεξουαλική ανικανότητα του δράστη, εμφάνιση κάποιου τρίτου ατόμου που έκανε τον δράστη να τραπεί σε φυγή, κ.τ.λ.).

ΜΕΡΟΣ Α'

Βαθμολογείστε τις επόμενες προτάσεις βάζοντας σε κύκλο το νούμερο της κλίμακας με το οποίο συμφωνείτε.

1. Η αστυνομία χειρίζεται με διακριτικότητα και λεπτότητα τις υποθέσεις βιασμού.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

2. Η αστυνομία δεν πιστεύει την αναφορά του θύματος βιασμού και την αντιμετωπίζει με καχυποψία.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

3. Η αστυνομία κατηγορεί το θύμα, περισσότερο από το δράστη, για το βιασμό που έχει υποστεί.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

4. Η αστυνομία παρέχει στο θύμα βιασμού, ηρεμία, γαλήνη και ασφάλεια.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

5. Η αστυνομία αντιμετωπίζει ταπεινωτικά και εξευτελιστικά τα θύματα βιασμού.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

6. Η αστυνομία είναι ανίκανη να συλλάβει τους βιαστές.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

7. Η αστυνομία παρέχει πλήρη ιατρική βοήθεια και φροντίδα στα θύματα βιασμού.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

8. Η αστυνομία διατηρεί το απόρρητο των ονομάτων των θυμάτων βιασμού και δεν δημοσιοποιεί το περιστατικό.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

9. Τα θύματα βιασμού βρίσκουν το δίκιο τους στην αστυνομία.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

10. Τα θύματα βιασμού ταλαιπωρούνται από τη γραφειοκρατία της αστυνομίας.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

11. Από που πιστεύετε ότι έχετε διαμορφώσει τις συγκεκριμένες σας στάσεις; *(Επιλέξτε μία από τις παρακάτω απαντήσεις).*
1. Από προσωπικές εμπειρίες.
2. Από εμπειρίες συγγενικών ή/και φιλικών προσώπων.
3. Από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (π.χ. εφημερίδες, ραδιόφωνο, τηλεόραση).
4. Δεν μπορώ να προσδιορίσω ακριβώς.
5. Από αλλού. Αναφέρατε από πού.

ΜΕΡΟΣ Β:

*Σε κάθε μια από τις επόμενες προτάσεις, βάλτε σε κύκλο τους αριθμούς των απαντήσεων που σας αντιπροσωπεύουν καλύτερα. Μπορείτε να επιλέξετε **περισσότερες** από μία απαντήσεις.*

12. Οι βιαστές συνήθως είναι άτομα:
1. Τελείως άγνωστα με το θύμα.
2. Απλώς γνωστά του θύματος (π.χ. γείτονες, παίρνουν το ίδιο λεωφορείο, κ.λπ.).
3. Πολύ γνωστά του θύματος (π.χ. φίλοι, συνάδελφοι, κ.λπ.).
4. Συγγενικά του θύματος.

13. Οι βιαστές συνήθως είναι άτομα:
1. Άγαμα.
2. Έγγαμα.
3. Διαζευγμένα (που έχουν πάρει διαζύγιο).
4. Χωρισμένα (που βρίσκονται σε διάσταση).
5. Χήρα.

14. Οι βιαστές συνήθως είναι άτομα:
    1. Ανήλικα.
    2. Νεαρής ηλικίας.
    3. Μεσήλικα.
    4. Ηλικιωμένα.

15. Οι βιαστές συνήθως είναι άτομα που ανήκουν στα:
    1. Κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.
    2. Μεσαία κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.
    3. Ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.

16. Οι βιαστές συνήθως είναι άτομα:
    1. Αναλφάβητα.
    2. Ελάχιστα μορφωμένα.
    3. Λίγο μορφωμένα.
    4. Αρκετά μορφωμένα.
    5. Πολύ μορφωμένα.

17. Οι βιαστές συνήθως είναι άτομα:
    1. Άνεργα.
    2. Εργαζόμενα.
    3. Που εργάζονται περιστασιακά (Υποαπασχολούμενα άτομα).

18. Οι βιαστές είναι συνήθως άτομα:
    1. Σεξουαλικά ακόρεστα.
    2. Σεξουαλικά ανίκανα.
    3. Σεξουαλικά ανώμαλα.
    4. Σεξουαλικά φυσιολογικά.

*Σε κάθε μια από τις επόμενες προτάσεις, βάλτε σε κύκλο τον αριθμό της απάντησης που σας αντιπροσωπεύει καλύτερα. Μπορείτε να επιλέξετε **μόνο μία** απάντηση.*

19. Οι βιαστές συνήθως είναι άτομα:
    1. Μειωμένου καταλογισμού ή ψυχικά άρρωστα.
    2. Ψυχικά υγιή.

20. Οι βιαστές συνήθως είναι άτομα που ανήκουν σε:
    1. Κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα (π.χ. αλβανοί, τσιγγάνοι, κ.λπ.).
    2. Που δεν ανήκουν σε κάποια μειονότητα.

21. Οι βιαστές συνήθως είναι άτομα που δεν μπορεί κανείς να τα ξεχωρίσει, ακόμη και αν έχει στενούς φιλικούς ή συγγενικούς δεσμούς μαζί τους.
    1. Ναι.
    2. Όχι.

ΜΕΡΟΣ Γ:

*Σε κάθε μια από τις επόμενες προτάσεις, βάλτε σε κύκλο τους αριθμούς των απαντήσεων που σας αντιπροσωπεύουν καλύτερα. Μπορείτε να επιλέξετε **περισσότερες** από μία απαντήσεις.*

22. Η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών διαπράττεται:
    1. Στο σπίτι του θύματος.
    2. Στο σπίτι του δράστη.
    3. Σε αυτοκίνητο.
    4. Σε δημόσιες ερημικές περιοχές (π.χ. πάρκα, δάση, παραλίες, δρόμοι, κ.λπ.).
    5. Σε δημόσια κτίρια (π.χ. εμπορικά καταστήματα, καφετέριες, bar, κ.λπ.).
    6. Σε κοινόχρηστους χώρους (π.χ. τουαλέτες, ασανσέρ, είσοδος πολυκατοικίας).
    7. Άλλη τοποθεσία. Αναφέρατε επακριβώς.

23. Στη μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών τα θύματα:
    1. Είναι υπεύθυνα για το βιασμό τους.
    2. Έχουν μια μικρή ευθύνη για το βιασμό τους.
    3. Δεν ευθύνονται καθόλου για το βιασμό τους.

24. Στη μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών οι δράστες απειλούν το θύμα με κάποιο όπλο;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 26).***

25. Το όπλο που συνήθως χρησιμοποιείται από τον βιαστή είναι:
1. Περίστροφο.
2. Μαχαίρι.
3. Άλλο όπλο. Αναφέρατε επακριβώς.

26. Η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών περιλαμβάνουν:
1. Πολύ σοβαρό τραυματισμό του θύματος.
2. Σοβαρό τραυματισμό του θύματος.
3. Ελαφρύ τραυματισμό του θύματος.
4. Κανέναν απολύτως τραυματισμό του θύματος.

27. Στη μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών τα θύματα προβάλλουν:
1. Μεγάλη σωματική αντίσταση.
2. Μέτρια σωματική αντίσταση.
3. Μικρή σωματική αντίσταση.
4. Καμιά απολύτως σωματική αντίσταση.

28. Στη μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών τα θύματα προβάλλουν:
1. Μεγάλη προφορική αντίσταση (π.χ. κλάματα, κραυγές, κ.λπ.).
2. Μέτρια προφορική αντίσταση.
2. Μικρή προφορική αντίσταση.
3. Καμιά απολύτως προφορική αντίσταση.

29. Τα θύματα βιασμού συνήθως ανήκουν:
1. Στις ανώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις.
2. Στις μεσαίες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις.
3. Στις κατώτερες κοινωνικό-οικονομικές τάξεις.

30. Στη μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών, ο δράστης και το θύμα είναι μεταξύ τους:
1. Τελείως άγνωστοι.
2. Γνωστοί εξ' όψεως.
3. Απλώς γνωστοί.
4. Πολύ γνωστοί.
5. Συγγενείς.

*Σε κάθε μια από τις επόμενες προτάσεις, βάλτε σε κύκλο τον αριθμό της απάντησης που σας αντιπροσωπεύει καλύτερα. Μπορείτε να επιλέξετε **μόνο μία** απάντηση.*

31. Η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών διαπράττεται από:
1. Έναν δράστη.
2. Περισσότερους από έναν δράστες.

32. Η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών περιλαμβάνουν:
1. Ένα θύμα.
2. Περισσότερα από ένα θύματα.

33. Η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών είναι:
1. Απόπειρες.
2. Τετελεσμένοι.

34. Η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών περιλαμβάνουν κολπική συνουσία;
1. Ναι.
2. Όχι.

35. Η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών περιλαμβάνουν ταπεινωτικές πράξεις του βιαστή πάνω στο θύμα (π.χ. παρά φύση συνουσία, στοματική συνουσία, κ.λπ.);
1. Ναι.
2. Όχι.

36. Η μεγάλη πλειοψηφία των βιασμών:
1. Αναφέρονται στην αστυνομία.
2. Δεν αναφέρονται στην αστυνομία.

ΜΕΡΟΣ Δ:

Βαθμολογείστε τις επόμενες προτάσεις βάζοντας σε κύκλο το νούμερο της κλίμακας με το οποίο συμφωνείτε.

37. Τα θύματα βιασμού αντιμετωπίζονται σαν ανήθικες γυναίκες από την κοινωνία.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

38. Τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από τους συζύγους τους.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

39. Τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

40. Τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από τα φιλικά τους πρόσωπα.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

41. Τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από την εργασία και τους συναδέλφους τους.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

42. Τα θύματα βιασμού απορρίπτονται ή απομακρύνονται από ολόκληρη την κοινωνία.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

43. Μια γυναίκα που έπεσε θύμα βιασμού και ο βιασμός της πήρε δημοσιότητα, είναι δύσκολο να βρει κάποιον άνδρα που να θέλει να την παντρευτεί.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

ΜΕΡΟΣ Ε:

Βαθμολογείστε τις επόμενες προτάσεις βάζοντας σε κύκλο το νούμερο της κλίμακας με το οποίο συμφωνείτε.

44. Το καλύτερο που έχει να κάνει ένα θύμα βιασμού, είναι να φροντίσει να αποζημιωθεί υλικά από τον δράστη.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

45. Η αποζημίωση του θύματος, από τον βιαστή του, είναι πράξη ανήθικη.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

46. Τα θύματα βιασμού θα πρέπει να αποδέχονται μια ικανοποιητική χρηματική αποζημίωση από τον δράστη, με αντάλλαγμα τη σιωπή τους.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

47. Το συμφέρον του θύματος είναι να φροντίσει να λύσει εξωποινικά το πρόβλημα.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

48. Στη περίπτωση που θα έπεφτα εγώ θύμα βιασμού θα δεχόμουν μια ικανοποιητική αποζημίωση από τον δράστη, προκειμένου να μην αναφέρω το περιστατικό στην αστυνομία.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

ΜΕΡΟΣ ΣΤ:

Η έννοια του βιασμού στην παρούσα έρευνα δίδεται στην αρχή του ερωτηματολογίου.

49. Είχατε ποτέ στο παρελθόν, κάποια εμπειρία βιασμού ή απλής απόπειρας βιασμού;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 106 - ΜΕΡΟΣ Ζ').***

50. Σημειώσατε ποιες από τις παρακάτω πράξεις υποστήκατε κατά τη διάρκεια του βιασμού σας;
(Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες, από μία, απαντήσεις).
1. Κατά φύση συνουσία.
2. Παρά φύση συνουσία.
3. Στοματική συνουσία.
4. Άλλη ασελγή πράξη. Αναφέρατε επακριβώς.
5. Καμία από τις παραπάνω πράξεις. Το περιστατικό ήταν απόπειρα βιασμού.

*Σε κάθε μια από τις επόμενες ερωτήσεις, βάλτε σε κύκλο τον αριθμό της απάντησης που σας αντιπροσωπεύει. Μπορείτε να επιλέξετε **μόνο μία** απάντηση.*

51. Από πόσους βιαστές δεχτήκατε τη σεξουαλική επίθεση;
1. Έναν.
2. Περισσότερους από έναν.

52. Ποια ήταν, κατά προσέγγιση, η ηλικία του βιαστή;
1. Ανήλικος.
2. Νεαρής ηλικίας.
3. Μεσήλικας.
4. Ηλικιωμένος.
5. Δεν γνωρίζω.

53. Ο βιαστής ήταν άτομο που ανήκε σε:
1. Κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα (π.χ. αλβανός, τσιγγάνος, κ.λπ.)
2. Που δεν ανήκε σε κάποια μειονότητα.
3. Δεν γνωρίζω.

54. Ο βιαστής ήταν άτομο:
1. Άγαμο.

2. Έγγαμο.
3. Διαζευγμένο.
4. Χωρισμένο.
5. Χήρο.
6. Δεν γνωρίζω.

55. Ο βιαστής ήταν άτομο που ανήκε στα:
1. Κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.
2. Μεσαία κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.
3. Ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.
4. Δεν γνωρίζω.

56. Ο βιαστής ήταν άτομο:
1. Αναλφάβητο.
2. Ελάχιστα μορφωμένο.
3. Λίγο μορφωμένο.
4. Αρκετά μορφωμένο.
5. Πολύ μορφωμένο.
6. Δεν γνωρίζω.

57. Ο βιαστής ήταν άτομο:
1. Άνεργο.
2. Εργαζόμενο.
3. Που εργάζεται περιστασιακά.
4. Δεν γνωρίζω.

58. Είχατε σεξουαλικές σχέσεις με το δράστη πριν το βιασμό;
1. Ναι.
2. Όχι.

59. Ποια ήταν η σχέση γνωριμίας που είχατε με τον δράστη πριν το βιασμό σας;
1. Τελείως άγνωστοι.
2. Γνωριμία λίγο πριν το βιασμό.
3. Απλώς γνωστοί.
4. Πολύ γνωστοί.
5. Συγγενείς. Αναφέρατε επακριβώς το βαθμό της συγγένειας.

60. Που έλαβε χώρα ο βιασμός σας;
1. Στο σπίτι μου.
2. Στο σπίτι του δράστη.
3. Σε αυτοκίνητο.
4. Σε δημόσια περιοχή (π.χ. πάρκα, δάση, παραλίες, οικοδομές, δρόμοι, κ.λπ.).
5. Σε δημόσιο κτίριο (π.χ. εμπορικό κατάστημα, καφετέρια, μπαρ, κ.λπ.).
6. Σε κοινόχρηστο χώρο (π.χ. τουλέτα, ασανσέρ, είσοδο πολυκατοικίας, κ.λπ.).
7. Αλλού. Αναφέρατε επακριβώς.

61. Κατά πόσο αντισταθήκατε σωματικά στο βιασμό σας;
1. Πολύ.
2. Αρκετά.
3. Λίγο.
4. Καθόλου.

62. Κατά πόσο αντισταθήκατε προφορικά στο βιασμό σας (π.χ. φωνές, κλίση βοήθειας, κλάματα, κ.λπ.).
1. Πολύ.
2. Αρκετά.
3. Λίγο.
4. Καθόλου.

63. Μήπως ο βιαστής απείλησε τη ζωή σας προκειμένου να του παραδοθείτε και να ενδώσετε στις επιθυμίες του;
1. Ναι.
2. Όχι.

64. Μήπως, εκτός από το βιασμό, ο δράστης διέπραξε εναντίον σας και το έγκλημα της κλοπής;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 66).***

65. Ποιο ήταν το είδος της κλοπής που διέπραξε ο δράστης εναντίον σας;
1. Κλοπή μεγάλης αξίας.
2. Κλοπή μέσης αξίας.
3. Κλοπή μικρής αξίας.

66. Μήπως ο δράστης σας απήγαγε;
1. Ναι.
2. Όχι.

67. Δεχτήκατε εξύβριση και ταπεινωτικά λόγια από τον δράστη;
1. Ναι.
2. Όχι.

68. Ο δράστης κρατούσε κάποιο όπλο;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 70).***

69. Ποιο ήταν το όπλο που κρατούσε ο δράστης;
1. Περίστροφο.
2. Μαχαίρι.
3. Άλλο επικίνδυνο όπλο ή αντικείμενο. Αναφέρατε συγκεκριμένα.

70. Τραυματιστήκατε σωματικά από τον δράστη, κατά τη διάρκεια του βιασμού;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 73).***

71. Πόσο σοβαρός ήταν ο τραυματισμός σας;
1. Πολύ σοβαρός.
2. Αρκετά σοβαρός.
3. Λίγο σοβαρός.
4. Καθόλου σοβαρός.

72. Μεταφερθήκατε σε κάποιο νοσοκομείο, μετά το βιασμό σας, προκειμένου να σας προσφερθούν οι πρώτες βοήθειες;
1. Ναι.
2. Όχι.

73. Αναφέρατε το βιασμό σας στην οικογένειά σας;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 77).***

Βαθμολογείστε τις επόμενες προτάσεις βάζοντας σε κύκλο το νούμερο της κλίμακας με το οποίο συμφωνείτε.

74. Η επίθεση εναντίον μου ορίστηκε ως βιασμός από τα μέλη της οικογένειάς μου.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

75. Ο βιασμός μου θεωρήθηκε ως ένα σοβαρό περιστατικό, από τα μέλη της οικογένειάς μου.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

76. Τα μέλη της οικογένειάς μου ήθελαν να αναφέρω τον βιασμό μου στην αστυνομία.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

77. Αναφέρατε το βιασμό σας σε κάποιον ή κάποιους στενούς σας φίλους ή φίλες;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 81).***

Βαθμολογείστε τις επόμενες προτάσεις βάζοντας σε κύκλο το νούμερο της κλίμακας με το οποίο συμφωνείτε.

78. Η επίθεση εναντίον μου ορίστηκε ως βιασμός από τους στενούς μου φίλους.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

79. Ο βιασμός μου θεωρήθηκε ως ένα σοβαρό περιστατικό, από τους στενούς μου φίλους.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

80. Οι στενοί μου φίλοι ήθελαν να αναφέρω τον βιασμό μου στην αστυνομία.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

(Οι ερωτήσεις 81 έως και 85 να απαντηθούν μόνο από τις παντρεμένες, οι υπόλοιπες να προχωρήσουν στην ερώτηση 86).

81. Αναφέρατε το βιασμό σας στο σύζυγό σας;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 85).***

82. Η επίθεση εναντίον μου ορίστηκε ως βιασμός από τον σύζυγο μου.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

83. Ο βιασμός μου θεωρήθηκε ως ένα σοβαρό περιστατικό, από το σύζυγο μου.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

84. Ο σύζυγος μου ήθελε να αναφέρω τον βιασμό μου στην αστυνομία.

1	2	3	4	5
Συμφωνώ απόλυτα		Δεν έχω άποψη		Διαφωνώ απόλυτα

85. Έχετε ποτέ εξαναγκαστεί από το σύζυγό σας σε συνουσία, παρά τη θέλησή σας;
1. Ναι.
2. Όχι.

86. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο καλύτερος τρόπος προστασίας σας από έναν μελλοντικό βιασμό;
1. Η αναφορά του βιασμού στην αστυνομία.
2. Η λήψη μέτρων πρόληψης και προστασίας από το βιασμό (π.χ. κλείδωμα στις πόρτες, κ.λπ.).
3. Η αποφυγή συνομιλιών με αγνώστους.
4. Η αποφυγή τυχαίων γνωριμιών.
5. Άλλο. Αναφέρατε επακριβώς.

87. Δεχτήκατε κάποιου είδους απειλή από τον δράστη ότι, σε περίπτωση που θα αναφέρατε το περιστατικό στην αστυνομία, θα πάθετε κάποιο κακό εσείς ή κάποιο μέλος της οικογένειάς σας;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 89).***

Βαθμολογείστε τις επόμενες προτάσεις βάζοντας σε κύκλο το νούμερο της κλίμακας με το οποίο συμφωνείτε.

88. Κατά πόσο σας επηρέασαν αυτές οι απειλές στην απόφασή σας για αναφορά ή μη του βιασμού στην αστυνομία;

1	2	3	4	5
Καθόλου		Δεν έχω άποψη		Πάρα πολύ

89. Ποια ήταν η ένταση της ταπείνωσης που αισθανθήκατε, αμέσως αφ' ότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του βιασμού;

1	2	3	4	5
Καμία απολύτως ένταση		Δεν έχω άποψη		Πολύ μεγάλη ένταση

90. Ποια ήταν η ένταση της οργής που αισθανθήκατε, αμέσως αφ' ότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του βιασμού;

1	2	3	4	5
Καμία απολύτως ένταση		Δεν έχω άποψη		Πολύ μεγάλη ένταση

91. Ποια ήταν η ένταση της αηδίας που αισθανθήκατε, αμέσως αφ' ότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του βιασμού;

1	2	3	4	5
Καμία απολύτως ένταση		Δεν έχω άποψη		Πολύ μεγάλη ένταση

92. Ποια ήταν η ένταση της κατάθλιψης που αισθανθήκατε, αμέσως αφ' ότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του βιασμού;

1	2	3	4	5
Καμία απολύτως ένταση		Δεν έχω άποψη		Πολύ μεγάλη ένταση

93. Ποιος ήταν ο βαθμός της ανακούφισης που ήσασταν ζωντανή, αμέσως μετά το βιασμό σας;

1	2	3	4	5
Καμία απολύτως ανακούφιση		Δεν έχω άποψη		Πολύ μεγάλη ανακούφιση

94. Ποια ήταν η ένταση της ενοχής για το βιασμό σας, που αισθανθήκατε αμέσως αφ' ότου έφυγε ο βιαστής από τον τόπο του βιασμού;

1	2	3	4	5
Καμία απολύτως ένταση		Δεν έχω άποψη		Πολύ μεγάλη ένταση

95. Πιστεύετε ότι θα μπορούσατε να αποφύγετε τον βιασμό σας αν είχατε συμπεριφερθεί διαφορετικά:
1. Ναι.
2. Όχι.

96. Σας έγινε κάποια πρόταση συμβιβασμού με τον δράστη, προκειμένου να μην αναφέρετε τον βιασμό σας στην αστυνομία;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι ***(Πήγαινε στην ερώτηση 99).***

97. Από ποιόν σας έγινε η πρόταση συμβιβασμού;
1. Από τον ίδιο το δράστη.
2. Από το δικηγόρο του.
3. Από κάποιο άλλο πρόσωπο. Αναφέρατε επακριβώς.

98. Δεχτήκατε την πρόταση συμβιβασμού;
1. Ναι.
2. Όχι.

99. Έλαβε γνώση η αστυνομία για τον βιασμό σας;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 104).***

100. Ποιος ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία;
1. Εγώ η ίδια. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Ένας συγγενής μου. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 103).***
3. Κάποιος φίλος ή φίλη. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 103).***
4. Κάποιο γνωστό μου πρόσωπο. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 103).***
5. Κάποιο άγνωστο πρόσωπο. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 103).***
6. Άλλος. Αναφέρετε ποιος: ***(Πήγαινε στην ερώτηση 103).***
7. Το περιστατικό ανακαλύφθηκε από την ίδια την αστυνομία. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 103).***

101. Ποιοι από τους παρακάτω λόγους πιστεύετε ότι επηρέασαν την απόφασή σας για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία; ***(Επιλέξτε το πολύ μέχρι <u>τρεις</u> από τις παρακάτω προτάσεις, ιεραρχώντας τις προτιμήσεις σας με αύξοντα αριθμό μέσα στις παρενθέσεις που βρίσκονται δίπλα από κάθε πρόταση).***
1. Η μεγάλη σοβαρότητα του εγκλήματος. ( )
2. Ο φόβος μου μήπως βιαστώ και πάλι από τον ίδιο δράστη. ( )
3. Είχα υποχρέωση να αναφέρω το έγκλημα στην αστυνομία. ( )
4. Ήθελα να συλληφθεί και να τιμωρηθεί ο δράστης. ( )
5. Τα πολύ δικά μου άτομα ήθελαν να αναφέρω τον βιασμό. ( )
6. Ήθελα να προστατεύσω τις υπόλοιπες γυναίκες από το βιασμό. ( )
7. Δεν κατάφερα να συμβιβαστώ με τον δράστη. ( )
8. Ήταν το καλύτερο που είχα να κάνω. ( )
9. Είχα ανάγκη με κάποιον να μιλήσω. ( )
10. Είναι ο μοναδικός τρόπος για να έχουμε τάξη και ασφάλεια. ( )
11. Απαιτείται από το νόμο. ( )
12. Άλλος λόγος. Αναφέρατε επακριβώς. ( )

102. Θα αναφέρατε τον βιασμό σας στην αστυνομία αν ο βιαστής σας ήταν πρόθυμος να ικανοποιήσει όλες τις απαιτήσεις σας (π.χ. χρηματική αποζημίωση, ηθική αποκατάσταση, κ.λπ.);
1. Ναι.
2. Όχι.

103. Έφτασε η υπόθεσή σας στο δικαστήριο;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 105).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 105).***

104. Ποιοι από τους παρακάτω λόγους πιστεύετε ότι επηρέασαν την απόφασή σας να μην αναφέρετε το βιασμό σας στην αστυνομία; ***(Επιλέξτε το πολύ μέχρι <u>τρεις</u> από τις παρακάτω προτάσεις, ιεραρχώντας τις προτιμήσεις σας με αύξοντα αριθμό μέσα στις παρενθέσεις που βρίσκονται δίπλα από κάθε πρόταση).***
1. Το έγκλημα δεν ήταν αρκετά σοβαρό. ( )
2. Δεν πίστευα ότι η αστυνομία θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό. ( )
3. Ο βιασμός μου ήταν ένα καθαρά προσωπικό μου ζήτημα. ( )
4. Δεν ήθελα να μπλέξω. ( )
5. Ο φόβος μου ότι η αστυνομία δεν θα πίστευε την αναφορά μου. ( )
6. Ο φόβος μου σχετικά με τη δημοσιότητα που θα έπαιρνε το συμβάν σε περίπτωση που θα το ανέφερα στην αστυνομία. ( )
7. Ο φόβος της αντεκδίκησης του δράστη. ( )
8. Η πίστη μου ότι τόσο η αστυνομία όσο και τα δικαστήρια θα με αντιμετώπιζαν με ταπεινωτικό και εξευτελιστικό τρόπο. ( )
9. Αισθανόμουν υπεύθυνη για τον βιασμό μου. ( )
10. Η αστυνομία είναι ανίκανη να χειριστεί υποθέσεις βιασμού. ( )
11. Η αστυνομία είναι ανίκανη να συλλάβει τον δράστη. ( )
12. Συμβιβάστηκα (χρηματικά ή με άλλον τρόπο) με τον δράστη. ( )
13. Οι πολύ δικοί μου άνθρωποι ήταν αντίθετοι στο να αναφέρω τον βιασμό στην αστυνομία. ( )
14. Ο φόβος της κοινωνικής απόρριψης και του κοινωνικού στιγματισμού. ( )
15. Δεν είχα ορίσει το περιστατικό ως βιασμό. ( )
16. Δεν υπήρχε αρκετό αποδεικτικό υλικό για τη θεμελίωση της υπόθεσης βιασμού. ( )
17. Άλλος λόγος. Αναφέρατε επακριβώς. ( )

05. Αν υποθέσουμε ότι πέφτατε για μια ακόμη φορά θύμα βιασμού, θα αναφέρατε αυτόν τον βιασμό σας στην αστυνομία;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 115).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 115).***

ΜΕΡΟΣ Ζ'

Στο κομμάτι αυτό του ερωτηματολογίου θα πρέπει να υποθέσετε ότι έχετε πέσει θύματα βιασμού και πάνω σ' αυτή τη βάση να απαντήσετε στις επόμενες ερωτήσεις ***(ερωτήσεις 106 - 114).***

106. Θα αναφέρατε τον βιασμό σας στους γονείς σας;
1. Ναι, στον πατέρα μου.
2. Ναι, στη μητέρα μου.
3. Ναι, και στους δύο γονείς.
4. Όχι.

107. Θα αναφέρατε τον βιασμό σας σε κάποια φίλη ή σε κάποιον φίλο σας;
1. Ναι.
2. Όχι.

(Η ερώτηση 108 να απαντηθεί μόνο από τις παντρεμένες, οι υπόλοιπες ερωτώμενες να προχωρήσουν στην ερώτηση 109).

108. Θα αναφέρατε τον βιασμό σας στον σύζυγό σας;
1. Ναι.
2. Όχι

109. Θα ζητούσατε τη συμβουλή κάποιων ατόμων σχετικά με τον τρόπο που θα έπρεπε να αντιμετωπίσετε το συμβάν;
1. Ναι. Από ποιους; ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 111).***

110. Πόσο καθοριστικές πιστεύετε ότι θα ήταν οι συμβουλές αυτές στην απόφασή σας για αναφορά ή όχι του βιασμού σας στην αστυνομία;
1. Πολύ.
2. Αρκετά.
3. Λίγο.
4. Ελάχιστα.
5. Καθόλου.

111. Θα αναφέρατε τον βιασμό σας στην αστυνομία;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 114).***

112. Ποιοι από τους παρακάτω λόγους πιστεύετε ότι θα επηρέαζαν την απόφασή σας για αναφορά του βιασμού στην αστυνομία; ***(Επιλέξτε το πολύ μέχρι τρεις από τις παρακάτω προτάσεις, ιεραρχώντας τις προτιμήσεις σας με αύξοντα αριθμό μέσα στις παρενθέσεις που βρίσκονται δίπλα από κάθε πρόταση).***
1. Η μεγάλη σοβαρότητα του εγκλήματος. ( )
2. Ο φόβος μου μήπως βιαστώ και πάλι από τον ίδιο δράστη. ( )
3. Έχω υποχρέωση να αναφέρω το έγκλημα στην αστυνομία. ( )
4. Θα ήθελα να συλληφθεί και να τιμωρηθεί ο δράστης. ( )
5. Τα πολύ δικά μου άτομα θα ήθελαν να αναφέρω τον βιασμό. ( )
6. Θα ήθελα να προστατεύσω τις υπόλοιπες γυναίκες από το βιασμό. ( )
7. Η αποτυχία μου να συμβιβαστώ χρηματικά με τον δράστη. ( )
8. Θα ήταν το καλύτερο που θα μπορούσα να κάνω. ( )
9. Θα είχα ανάγκη με κάποιον να μιλήσω. ( )
10. Είναι ο μοναδικός τρόπος για να έχουμε τάξη και ασφάλεια. ( )
11. Απαιτείται από το νόμο. ( )
12. Άλλος λόγος. Αναφέρατε επακριβώς. ( )

113. Θα αναφέρατε τον βιασμό σας στην αστυνομία αν ο βιαστής σας ήταν πρόθυμος να ικανοποιήσει όλες τις απαιτήσεις σας (π.χ. χρηματική αποζημίωση, ηθική αποκατάσταση, κ.λπ.).
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 115).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***

114. Ποιοι από τους παρακάτω λόγους πιστεύετε ότι θα επηρέαζαν την απόφασή σας να μην αναφέρετε το βιασμό σας στην αστυνομία; ***(Επιλέξτε το πολύ μέχρι <u>τρεις</u> από τις παρακάτω προτάσεις, ιεραρχώντας τις προτιμήσεις σας με αύξοντα αριθμό μέσα στις παρενθέσεις που βρίσκονται δίπλα από κάθε πρόταση).***
1. Το έγκλημα δεν είναι αρκετά σοβαρό. ( )
2. Δεν πιστεύω ότι η αστυνομία θα μπορούσε να κάνει κάτι για το συγκεκριμένο περιστατικό. ( )
3. Ο βιασμός μου είναι ένα καθαρά προσωπικό μου ζήτημα. ( )
4. Δεν θα ήθελα να μπλέξω. ( )
5. Ο φόβος μου ότι η αστυνομία δεν θα πιστέψει την αναφορά μου. ( )
6. Ο φόβος μου σχετικά με τη δημοσιότητα που θα πάρει το συμβάν σε περίπτωση που θα το αναφέρω στην αστυνομία. ( )
7. Ο φόβος της αντεκδίκησης του δράστη. ( )
8. Η πίστη μου ότι τόσο η αστυνομία όσο και τα δικαστήρια θα με αντιμετωπίσουν με ταπεινωτικό και εξευτελιστικό τρόπο. ( )
9. Οι ενοχές που θα αισθάνομαι για τον βιασμό μου. ( )
10. Η αστυνομία είναι ανίκανη να χειριστεί υποθέσεις βιασμού. ( )
11. Η αστυνομία είναι ανίκανη να συλλάβει τον βιαστή. ( )
12. Ο χρηματικός ή άλλος συμβιβασμός με τον δράστη. ( )
13. Η πίστη μου ότι οι πολύ δικοί μου άνθρωποι θα είναι αντίθετοι στο να αναφέρω τον βιασμό στην αστυνομία. ( )
14. Ο φόβος της κοινωνικής απόρριψης. ( )
15. Δεν είχα ορίσει το περιστατικό ως βιασμό. ( )
16. Δεν υπήρχε αρκετό αποδεικτικό υλικό για τη θεμελίωση της υπόθεσης βιασμού. ( )
17. Άλλος λόγος. Αναφέρατε επακριβώς. ( )

ΜΕΡΟΣ Η΄

115. Που γεννηθήκατε;
1. Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.
2. Πόλη πάνω από 100.000 κατοίκους.
3. Πόλη από 50.000 έως 100.000 κατοίκους.
4. Πόλη από 10.000 έως 50.000 κατοίκους.
5. Κωμόπολη.
6. Χωριό.
7. Σε χώρα του εξωτερικού.

116. Που κατοικεί η οικογένειά σας;
1. Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.
2. Πόλη πάνω από 100.000 κατοίκους.
3. Πόλη με 50.000 έως 100.000 κατοίκους.
4. Πόλη με 10.000 έως 50.000 κατοίκους.
5. Κωμόπολη.
6. Χωριό.
7. Σε χώρα του εξωτερικού.

117. Που έχετε ζήσει τα περισσότερα χρόνια της ζωής σας;
1. Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.
2. Πόλη με πάνω από 100.000 κατοίκους.
3. Πόλη με 50.000 έως 100.000 κατοίκους.
4. Πόλη με 10.000 έως 50.000 κατοίκους.
5. Κωμόπολη.
6. Χωριό.
7. Σε χώρα του εξωτερικού.

118. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;
1. Άγαμη. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 122).***
2. Έγγαμη. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
3. Χωρισμένη. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 122).***
4 Διαζευγμένη. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 122).***
5. Χήρα. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 122).***

119. Ποιο είναι το επάγγελμα του συζύγου σας;
1. Έμπορος - Βιομήχανος - Επιχειρηματίας.
2. Μικρέμπορος - Βιοτέχνης.
3. Επιστημονικό και ελεύθερο επάγγελμα.
4. Διευθυντικό στέλεχος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
5. Υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
6. Κατώτερος υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
7. Ειδικευμένος τεχνίτης.
8. Εργάτης.
9. Γεωργός - Κτηνοτρόφος - Ψαράς.
10. Άλλο επάγγελμα. Αναφέρατε επακριβώς.

120. Ποιο είναι το μηνιαίο εισόδημα του συζύγου σας;
1. Κάτω από 100.000 δρχ.
2. Από 100.000 έως 199.999 δρχ.
3. Από 200.000 έως 299.999 δρχ.
4. Από 300.000 έως 399.999 δρχ.
5. Από 400.000 έως 500.000 δρχ.
6. Πάνω από 500.000 δρχ.

121. Ποιο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο του συζύγου σας;
1. Δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο.
2. Μερικές τάξεις του δημοτικού.
3. Δημοτικό.
4. Γυμνάσιο.
5. Λύκειο.
6. Ανώτερες - Ανώτατες σχολές.
7. Μεταπτυχιακές σπουδές.

122. Αναφέρατε τη χρονολογία της γεννήσεώς σας:
19____.

123. Είστε εργαζόμενη;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 125).***

124. Ποιο είναι το επάγγελμά σας;
1. Έμπορος - Βιομήχανος - Επιχειρηματίας.
2. Μικρέμπορος - Βιοτέχνης.
3. Επιστημονικό και ελεύθερο επάγγελμα.
4. Διευθυντικό στέλεχος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
5. Υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
6. Κατώτερη υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
7. Ειδικευμένη τεχνίτης.
8. Εργάτης.
9. Γεωργός - Κτηνοτρόφος - Ψαράς.
10. Άλλο επάγγελμα. Αναφέρατε επακριβώς.

125. Ποιο είναι το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα σας;
1. Δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο.
2. Δημοτικό.
3. Γυμνάσιο.
4. Λύκειο.
5. Ανώτερες σχολές.
6. Ανώτατες σχολές.
7. Μεταπτυχιακές σπουδές.
8. Δεν γνωρίζω.

126. Ποιο είναι το εκπαιδευτικό επίπεδο της μητέρας σας;
1. Δεν έχει πάει καθόλου στο σχολείο.
2. Δημοτικό.
3. Γυμνάσιο.
4. Λύκειο.
5. Ανώτερες σχολές.
6. Ανώτατες σχολές.
7. Μεταπτυχιακές σπουδές.
8. Δεν γνωρίζω.

127. Έχετε προσωπικά εισοδήματα;
1. Ναι. ***(Πήγαινε στην επόμενη ερώτηση).***
2. Όχι. ***(Πήγαινε στην ερώτηση 129).***

128. Πόσο είναι το μηνιαίο σας εισόδημα;
1. Κάτω από 100.000 δρχ.
2. Από 100.000 έως 199.999 δρχ.
3. Από 200.000 έως 299.999 δρχ.
4. Από 300.000 έως 399.999 δρχ.
5. Από 400.000 έως 500.000 δρχ.
6. Πάνω από 500.000 δρχ.

129. Ποιο είναι το επάγγελμα του πατέρα σας;
1. Έμπορος - Βιομήχανος - Επιχειρηματίας.
2. Μικρέμπορος - Βιοτέχνης.
3. Επιστημονικό και ελεύθερο επάγγελμα.
4. Διευθυντικό στέλεχος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
5. Υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
6. Κατώτερος υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
7. Ειδικευμένος τεχνίτης.
8. Εργάτης.
9. Γεωργός - Κτηνοτρόφος - Ψαράς.
10. Άλλο επάγγελμα. Αναφέρατε επακριβώς.

130. Ποιο είναι το επάγγελμα της μητέρας σας;
1. Έμπορος - Βιομήχανος - Επιχειρηματίας.
2. Μικρέμπορος - Βιοτέχνης.
3. Επιστημονικό και ελεύθερο επάγγελμα.
4. Διευθυντικό στέλεχος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
5. Υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
6. Κατώτερη υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
7. Ειδικευμένη τεχνίτης.
8. Εργάτης.
9. Γεωργός - Κτηνοτρόφος - Ψαράς.
10. Οικιακά.
11. Άλλο επάγγελμα. Αναφέρατε επακριβώς.

131. Ποιο είναι το μηνιαίο εισόδημα των γονιών σας;
1. Κάτω από 100.000 δρχ.
2. Από 100.000 έως 199.999 δρχ.
3. Από 200.000 έως 299.999 δρχ.
4. Από 300.000 έως 399.999 δρχ.
5. Από 400.000 έως 500.000 δρχ.
6. Πάνω από 500.000 δρχ.
7. Δεν γνωρίζω.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV:

ΜΗΤΡΑ (ΤΥΠΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ) ΓΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΒΙΑΣΜΟΥ.

1. Είχατε ποτέ στο παρελθόν, κάποια εμπειρία βιασμού ή απλής απόπειρας βιασμού;
   1. Ναι.
   2. Όχι.

2. Σημειώσατε ποιες από τις παρακάτω πράξεις υποστήκατε κατά τη διάρκεια του βιασμού σας;
   1. Κατά φύση συνουσία.
   2. Παρά φύση συνουσία.
   3. Στοματική συνουσία.
   4. Άλλη ασελγή πράξη.
   5. Καμία από τις παραπάνω πράξεις. Το περιστατικό ήταν απόπειρα βιασμού.

3. Από πόσους βιαστές δεχτήκατε τη σεξουαλική επίθεση;
   1. Έναν.
   2. Περισσότερους από έναν.

4. Ποια ήταν, κατά προσέγγιση, η ηλικία του βιαστή;
   1. Ανήλικος.
   2. Νεαρής ηλικίας.
   3. Μεσήλικας.
   4. Ηλικιωμένος.
   5. Δεν γνωρίζω.

5. Ο βιαστής ήταν άτομο που ανήκε σε:
   1. Κάποια εθνική ή φυλετική μειονότητα (π.χ. αλβανός, τσιγγάνος, κ.λπ.)
   2. Που δεν ανήκε σε κάποια μειονότητα.
   3. Δεν γνωρίζω.

6. Ο βιαστής ήταν άτομο:
   1. Άγαμο.
   2. Έγγαμο.
   3. Διαζευγμένο.
   4. Χωρισμένο.
   5. Χήρο.
   6. Δεν γνωρίζω.

7. Ο βιαστής ήταν άτομο που ανήκε στα:
   1. Κατώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.
   2. Μεσαία κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.
   3. Ανώτερα κοινωνικό-οικονομικά στρώματα.
   4. Δεν γνωρίζω.

8. Ο βιαστής ήταν άτομο:
   1. Άνεργο.
   2. Εργαζόμενο.
   3. Που εργάζεται περιστασιακά.
   4. Δεν γνωρίζω.

9. Ποια ήταν η σχέση γνωριμίας που είχατε με τον δράστη πριν το βιασμό σας;
   1. Τελείως άγνωστοι.
   2. Γνωριμία λίγο πριν το βιασμό.
   3. Απλώς γνωστοί.
   4. Πολύ γνωστοί.
   5. Συγγενείς. Αναφέρατε επακριβώς το βαθμό της συγγένειας.

10. Που έλαβε χώρα ο βιασμός σας;
   1. Στο σπίτι μου.
   2. Στο σπίτι του δράστη.
   3. Σε αυτοκίνητο.
   4. Σε δημόσια περιοχή (π.χ. πάρκα, δάση, παραλίες, οικοδομές, δρόμοι, κ.λπ.).
   5. Σε δημόσιο κτίριο (π.χ. εμπορικό κατάστημα, καφετέρια, μπαρ, κ.λπ.).
   6. Σε κοινόχρηστο χώρο (π.χ. τουλέτα, ασανσέρ, είσοδο πολυκατοικίας, κ.λπ.).
   7. Αλλού.

11. Κατά πόσο αντισταθήκατε σωματικά στο βιασμό σας;
   1. Πολύ.
   2. Αρκετά.
   3. Λίγο.
   4. Καθόλου.

12. Κατά πόσο αντισταθήκατε προφορικά στο βιασμό σας (π.χ. φωνές, κλίση βοήθειας, κλάματα, κ.λπ.).
   1. Πολύ.
   2. Αρκετά.
   3. Λίγο.
   4. Καθόλου.

13. Μήπως ο βιαστής απείλησε τη ζωή σας προκειμένου να του παραδοθείτε και να ενδώσετε στις επιθυμίες του;
   1. Ναι.
   2. Όχι.

14. Μήπως, εκτός από το βιασμό, ο δράστης διέπραξε εναντίον σας και το έγκλημα της κλοπής;
   1. Ναι.
   2. Όχι.

15. Μήπως ο δράστης σας απήγαγε;
   1. Ναι.
   2. Όχι.

16. Δεχτήκατε εξύβριση και ταπεινωτικά λόγια από τον δράστη;
   1. Ναι.
   2. Όχι.

17. Ο δράστης κρατούσε κάποιο όπλο;
   1. Ναι.
   2. Όχι.

18. Ποιο ήταν το όπλο που κρατούσε ο δράστης;
   1. Περίστροφο.
   2. Μαχαίρι.
   3. Άλλο επικίνδυνο όπλο ή αντικείμενο.

19. Τραυματιστήκατε σωματικά από τον δράστη, κατά τη διάρκεια του βιασμού;
   1. Ναι.
   2. Όχι.

20. Πόσο σοβαρός ήταν ο τραυματισμός σας;
   1. Πολύ σοβαρός.
   2. Αρκετά σοβαρός.
   3. Λίγο σοβαρός.
   4. Καθόλου σοβαρός.

21. Μεταφερθήκατε σε κάποιο νοσοκομείο, μετά το βιασμό σας, προκειμένου να σας προσφερθούν οι πρώτες βοήθειες;
   1. Ναι.
   2. Όχι.

22. Ποιος ανέφερε το περιστατικό στην αστυνομία;
    1. Εγώ η ίδια.
    2. Ένας συγγενής μου.
    3. Κάποιος φίλος ή φίλη.
    4. Κάποιο γνωστό μου πρόσωπο.
    5. Κάποιο άγνωστο πρόσωπο.
    6. Άλλος. Αναφέρετε ποιος:
    7. Το περιστατικό ανακαλύφθηκε από την ίδια την αστυνομία.

23. Που γεννηθήκατε;
    1. Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.
    2. Πόλη πάνω από 100.000 κατοίκους.
    3. Πόλη από 50.000 έως 100.000 κατοίκους.
    4. Πόλη από 10.000 έως 50.000 κατοίκους.
    5. Κωμόπολη.
    6. Χωριό.
    7. Σε χώρα του εξωτερικού.

24. Που κατοικεί η οικογένειά σας;
    1. Αθήνα - Θεσσαλονίκη - Πειραιάς.
    2. Πόλη πάνω από 100.000 κατοίκους.
    3. Πόλη με 50.000 έως 100.000 κατοίκους.
    4. Πόλη με 10.000 έως 50.000 κατοίκους.
    5. Κωμόπολη.
    6. Χωριό.
    7. Σε χώρα του εξωτερικού.

25. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;
    1. Άγαμη.
    2. Έγγαμη.
    3. Χωρισμένη.
    4 Διαζευγμένη.
    5. Χήρα.

26. Είστε εργαζόμενη;
    1. Ναι.
    2. Όχι.

27. Ποιο είναι το επάγγελμά σας;
    1. Έμπορος - Βιομήχανος - Επιχειρηματίας.
    2. Μικρέμπορος - Βιοτέχνης.
    3. Επιστημονικό και ελεύθερο επάγγελμα.
    4. Διευθυντικό στέλεχος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
    5. Υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
    6. Κατώτερη υπάλληλος του δημοσίου ή του ιδιωτικού τομέα.
    7. Ειδικευμένη τεχνίτης.
    8. Εργάτης.
    9. Γεωργός - Κτηνοτρόφος - Ψαράς.
    10. Άλλο επάγγελμα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V:

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΘΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ[1].

ΤΜΗΜΑ	ΕΤΟΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	ΜΑΘΗΜΑ	ΗΜΕΡΟ-ΜΗΝΙΑ	ΩΡΑ	ΑΡΙΘ-ΜΟΙ ΕΡΩΤ/ ΓΙΩΝ[2]
Ψυχολογίας	Γ'	Αρτινοπούλου	Κατ' επιλογή	7/11/1994	10.00	1 - 8
Πολιτικής Επιστήμης	Α'	Κονιαβήτης	Υποχρεωτικό	7/11/1994	12.00	9 - 58
Ψυχολογίας	Α'	Μαντόγλου	Υποχρεωτικό	9/11/19994	8.00	59 - 84
Πολιτικής Επιστήμης	Β'	Διαμαντόπου-λος	Υποχρεωτικό	9/11/1994	11.00	85 - 101
Περιφεριακής Ανάπτυξης	Δ'	Λαμπρινίδης	Υποχρεωτικό	10/11/1994	13.00	102 - 150
Πολιτικής Επιστήμης	Β'	Κατσιγιάννη - Παπακωνσταντ ίνου	Υποχρεωτικό	11/11/1994	13.00	151 - 160
Κοινωνιολογίας	Β'	Κυριαζή	Υποχρεωτικό	11/11/1994	14.00	161 - 194
Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	Γ'	Μωυσίδης	Υποχρεωτικό	11/11/1994	13.00	195 - 214
Κοινωνιολογίας	Α'	Φαρσεδάκης	Υποχρεωτικό	15/11/1994	11.00	215 - 305
Ψυχολογίας	Β'	Τσαλίκογλου	Υποχρεωτικό	15/11/1994	13.00	306 - 340
Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	Α'	Γκέφου - Μαδιανού	Υποχρεωτικό	15/11/1994	15.00	341 - 394
Μ.Μ.Ε.	Δ'	Δημηρούλης	Κατ' επιλογή	22/11/1994	11.00	395 - 399
Πολιτικής Επιστήμης	Γ'	Κουτσούκης	Κατ' επιλογή	22/11/1994	14.00	400 - 423
Μ.Μ.Ε.	Β'	Λοβέρδος	Κατ' επιλογή	22/11/1994	15.00	424 - 437
Δημόσιας Διοίκησης	Δ'	Κόρσου - Παναγοπούλου	Κατ' επιλογή	25/11/1994	9.00	438 - 443
Δημόσιας Διοίκησης	Α'	Παπάζογλου	Υποχρεωτικό	25/11/1994	3.00	444 - 548

[1] Ο πίνακας παρουσιάζει το συνολικό δείγμα των φοιτητριών που έλαβαν μέρος στην έρευνα. Η παρουσίαση γίνεται με βάση τη χρονολογική σειρά διανομής και λήψης των ερωτηματολογίων.

[2] Οι αριθμοί των ερωτηματολογίων αφορούν στην πραγματική τους αρίθμηση όπως αυτή έγινε αμέσως μετά τη συμπλήρωσή τους από τις φοιτήτριες των επιμέρους τμημάτων.

ΤΜΗΜΑ	ΕΤΟΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	ΜΑΘΗΜΑ	ΗΜΕΡΟ-ΜΗΝΙΑ	ΩΡΑ	ΑΡΙΘ-ΜΟΙ ΕΡΩΤ/ ΓΙΩΝ[2]
Περιφεριακής Ανάπτυξης	Α'	Τασόπουλος	Υποχρεωτικό	28/11/1994	11.00	549 - 604
Περιφεριακής Ανάπτυξης	Β'	Ρέππας	Υποχρεωτικό	28/11/1994	13.00	605 - 639
Δημόσιας Διοίκησης	Γ'	Σιφνιώτης	Υποχρεωτικό	28/11/1994	19.00	640 - 657
Περιφεριακής Ανάπτυξης	Γ'	Τάτσος	Υποχρεωτικό	12/12/1994	13.00	658 - 696
Κοινωνιολογίας	Β'	Αντωνοπούλου	Υποχρεωτικό	12/12/1994	18.00	697 - 708
Πολιτικής Επιστήμης	Δ'	Ιωαννίδης	Υποχρεωτικό	13/12/1994	11.00	709 - 721
Μ.Μ.Ε.	Α'	Ζέρη	Υποχρεωτικό	14/12/1994	9.00	722 - 740
Κοινωνιολογίας	Γ'	Φίλιας	Υποχρεωτικό	14/12/1994	11.00	741 - 764
Πολιτικής Επιστήμης	Δ'	Παπασωτηρίου	Υποχρεωτικό	14/12/1994	13.00	765 - 778
Δημόσιας Διοίκησης	Γ'	Μαριόλης	Κατ' επιλογή	14/12/1994	16.00	779 - 783
Πολιτικής Επιστήμης	Δ'	Τσάλτας	Κατ' επιλογή	14/12/1994	19.00	784 - 794
Κοινωνιολογίας	Β'	Σακκελαρό-πουλος	Υποχρεωτικό	14/12/1994	20.00	795 - 824
Δημόσιας Διοίκησης	Δ'	Μαριόλης	Υποχρεωτικό	14/12/1994	21.00	825 - 835
Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	Γ'	Κασιμάτη	Υποχρεωτικό	15/12/1994	11.00	836 - 845
Δημόσιας Διοίκησης	Β'	Βαβούρας	Υποχρεωτικό	15/12/1994	12.00	846 - 868
Κοινωνιολογίας	Α'	Χρύσης	Κατ' επιλογή	15/12/1994	15.00	869 - 915
Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	Β'	Μιχαλοπούλου	Υποχρεωτικό	16/12/1994	13.00	916 - 931
Ψυχολογίας	Γ'	Συνοδινού	Υποχρεωτικό	16/12/1994	14.00	932 - 935
Κοινωνιολογίας	Β'	Παπαθανασό-πουλος	Υποχρεωτικό	19/12/1994	12.00	936 - 939
Πολιτικής Επιστήμης	Γ'	Κατράνης	Υποχρεωτικό	20/12/1994	12.00	940 - 949
Κοινωνιολογίας	Γ'	Μαγγανάς	Κατ' επιλογή	20/12/1994	13.00	950 - 957
Μεταπτυχιακό Σεμινάριο Εγκληματολο-γικών Σπουδών	Πτυ-χιού-χοι	Φαρσεδάκης	_	9/1/1995	21.00	958 - 967
Πολιτικής Επιστήμης	Β'	_	Υποχρεωτικό	11/1/1995	12.00	968 - 976
Μεταπτυχιακό Σεμινάριο Πολιτικής Επιστήμης	Πτυ-χιού-χοι	_	_	11/1/1995	22.00	977 - 987
Μεταπτυχιακό Σεμινάριο Επιστημολογίας	Πτυ-χιού-χοι	Κονιαβήτης	_	11/1/1995	12.00	988 - 992
Μ.Μ.Ε.	Α'	Ψυχογιός	Υποχρεωτικό	12/1/1995	17.00	993 - 1000

ΤΜΗΜΑ	ΕΤΟΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	ΜΑΘΗΜΑ	ΗΜΕΡΟ-ΜΗΝΙΑ	ΩΡΑ	ΑΡΙΘ-ΜΟΙ ΕΡΩΤ/ ΓΙΩΝ[2]
Κοινωνιολογίας	Γ'	Μαγγανάς	Κατ' επιλογή	20/10/1994	12.00	Προ-έρευνα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI:

ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

(Αριθμοί δικαστικών αποφάσεων των Μικτών Ορκωτών Δικαστηρίων της περιφέρειας του Εφετείου της Αθήνας και αριθμοί βουλευμάτων).

Μ.Ο.Δ. Αθήνας.

206/1980, 241/1980, 325/1980, 238/1980, 291-295/1980, 338-339/1980, 351-353/1980, 355/1980, 356/1980, 390-392/1980, 404/1980, 13/1981, 21-22/1981, 41/1981, 55-58/1981, 62-64/1981, 67-69/1981, 132/1981, 161-162/1981, 222/1981, 231-233/1981, 235-235α/1981, 259/1981, 280/1981, 8-10/1982, 11-13/1982, 66-68/1982, 141-142/1982, 142α-151/1982, 178-179/1982, 246/1982, 309/1982, 35/1983, 122/1983, 144-145/1983, 178/1983, 208-209/1983, 230-231/1983, 298/1983, 299-304/1983, 313-314/1983, 138-140/1984, 193-193α/1984, 195/1984, 68-72/1985, 122-124/1985, 202-207/1985, 224/1985, 228/1985, 245/1985, 246/1985, 247-248/1985, 48-50/1986, 62-63/1986, 184-187/1986, 87/1986, 100-101/1986, 166-167/1986, 202/1986, 13-18/1987, 42-44/1987, 131/1987, 214/1987, 215-219/1987, 234-237/1987, 12/1988, 42/1988, 51/1988, 53-59/1988, 68-70/1988, 91-92/1988, 105/1988, 112/1988, 145/1988, 162-164/1988, 172-173/1988, 186/1988, 13-15/1989, 68-69/1989, 73/1989, 74-76/1989, 114-115/1989, 159-163/1989, 243/1989, 245-249/1989, 295-298/1989, 307/1989, 16-18/1990, 30-32/1990, 34-36/1990, 37/1990, 54/1990, 55-57/1990, 49/1990, 82/1990, 152/1990, 203-204/1990, 208-209/1990, 231-233/1990, 12/1991, 43/1991, 80-84/1991, 96,97,107,108α,108/1991, 119-120/1991, 136/1991, 153/1991, 168/1991, 196-199/1991, 241/1991, 252/1991, 5-7/1992, 11-16/1992, 18-20/1992, 23-26/1992, 27-29/1992, 30-31/1992, 82/1992, 295/1992, 182-185/1992, 195/1991, 261-262/1992, 291/1992, 329-332/1992, 348/1992, 365-366/1992, 13/1993, 15/1993, 56/1993, 70/1993, 87/1993, 105-106/1993, 154-156/1993, 161-162/1993, 163-165/1993, 191-192/1993, 215-216/1993, 254/1993, 257/1993, 207/1993, 261/1993, 262,263,281,282,283/1993, 280/1993, 285-286/1993, 291-292/1993, 293-297/1993, 298/1993, 308-312/1993, 315-318/1993, 325/1993, 333-335/1993.

Μ.Ο.Δ. Χαλκίδας.

38/1980, 46-48/1980, 126-127/1980, 128-130/1980, 148-150/1980, 11-12/1981, 14-15/1981, 33-35/1981, 102/1981, 104α-105/1981, 54/1982, 81-82/1982, 120-122/1982, 143/1982, 10-12/1983, 50/1983, 57-61/1983, 62/1983, 145/1983, 160/1983, 9/1984, 10-11/1984, 41-43/1984, 60/1984, 94/1984, 137/1984, 15/1985, 38/1985, 39-40/1985, 46-49/1985, 26/1986, 41-45/1986, 61-62/1986, 98-100/1986, 131/1986, 132/1986, 167-170/1986, 185-186/1986, 5/1987, 6/1987, 18-19/1987, 26/1987, 52-53/1987, 68/1987, 87/1987, 128-129/1987, 135-136/1987, 174-177/1987, 179-180/1987, 8-10α'/1988, 61-64/1988, 70-81/1983, 86-88/1988, 119-123/1988, 144-145/1988, 152/1988, 185/1988, 19-22/1990, 61-63/1990, 92-97/1990, 177-180/1990, 203-204α'/1990.

Μ.Ο.Δ. Άμφισσας.

74-75/1980, 3/1981, 14-15/1981, 60/1981, 91/1982, 14-15/1984, 16/1984, 40/1984, 44/1984, 52α'/1984, 55/1984, 35-38/1986, 5-7/1987, 16-17/1987, 69-71/1987, 85-87/1987, 24-27/1988, 43/1988, 62-63/1988, 76-79/1988, 116-119/1988, 148/1988, 15-16/1989, 36-38/1989, 51-52/1989, 64-65/1989, 72-73/1989, 99-101/1989, 102-103/1989, 124/1989, 131-134/1989, 135-139/1989, 8-11/1990, 12/1990, 13-15/1990, 27-28/1990, 33/1990, 36-38/1990, 44/1990, 54-55/1990, 63-65/1990, 68-71/1990, 78-80/1990, 97-99/1990, 111-115/1990, 133-134/1990, 20-24/1991, 31/1991, 64/1991, 73/1991, 74-75/1991, 107-109/1991, 114/1991, 115-116/1991, 122/1991, 125-126/1991, 4-5/1992, 6-8/1992, 14-15/1992, 22/1992, 23/1992, 41-42/1992, 65-68/1992, 80/1992, 85/1992, 94/1992, 100/1992, 109/1992, 110/1992.

Μ.Ο.Δ. Θήβας.

20-21/1980, 110/1980, 69-70/1982, 71/1982, 20-21/1983, 30-31/1983, 35/1983, 57-59/1983, 71/1983, 89/1983, 11/1984, 15/1984, 25-26/1984, 35-36/1984, 37-38/1984, 39-40/1984, 57-60/1984, 60α'-61/1984, 67-68/1984, 5-6/1985, 34/1985, 43-44/1985, 50/1985, 80-81/1985, 82/1985, 14-16/1986, 24-27/1986, 28-32/1986, 44/1986, 54-56/1986, 57/1986, 73/1986, 74/1986, 91-92/1985, 100/1986, 105-106/1986, 107α'-108/1986, 109/1986, 140/1986, 146α'-149/1986, 8-12/1987, 19-21/1987, 40-43/1987, 98-103/1987, 108/1987, 113-116/1987, 143-144/1987, 154-157/1987, 86/1988, 96-101/1988, 140/1988, 38/1989, 51-52/1989, 93-103/1989, 137/1989, 137α'-139/1989, 160-165/1989, 89/1990, 192-194/1990, 205-206/1990, 95-100/1991, 156-159/1991, 203-207/1991, 36/1992, 67-68/1992, 76-79/1992, 89-91/1991, 96-102/1992, 188-194/1992, 18-20/1993, 21-22/1993, 177/1993, 180-183α'/1993, 186-194/1993, 211/1993, 212-221/1993.

Μ.Ο.Δ. Καρπενησίου.

28/1980, 29/1980, 35/1980, 6/1981, 7/1985, 6/1986, 13/1986, 34/1987, 2/1988, 10/1988, 13/1988, 16/1988, 19/1988, 17/1989, 21/1989, 6/1990, 12/1990, 3/1991, 7/1991, 15/1991, 18/1991, 20/1991, 21/1991, 22/1991, 25/1991, 2/1992, 5/1992, 9/1992, 14/1992, 16/1992, 18/1992, 19/1992, 22/1992, 30/1992, 2/1993, 5/1993, 8/1993, 11/1993, 13/1993, 20/1993, 22/1993, 23/1993, 24/1993, 25/1993, 28/1993, 29/1993.

Μ.Ο.Δ. Λαμίας.

98-100/1982, 126-127/1982, 28-31/1983, 36/1983, 88-89/1983, 90-91/1983, 93-96/1983, 128-129/1983, 58-64/1984, 82-83/1984, 119-121/1985, 141/1985, 57-59/1986, 124-125/1986, 18-20/1987, 28-31/1987, 39-40/1987, 43-44/1987, 68-69/1987, 91-93/1987, 116-118/1987, 47/1988, 63/1988, 106-107/1988, 130-131/1988, 133-134/1988, 23-24/1989, 48-49/1989, 111-113/1989, 114-115/1989, 127/1989, 46-49/1990, 107/1990, 11-12/1991, 21-22/1991, 45-46/1991, 54-57/1991, 70-72/1991, 102-104/1992, 118-120/1992, 126-128/1992, 14/1993, 21-23/1993, 56-61/1993, 62/1993, 138-139/1993, 147/1993, 150/1993.

Μ.Ο.Δ. Λεβαδειάς.

32-34/1981, 84/1983, 70/1983, 38/1983, 8-9/1984, 23-24/1984, 46-47/1984, 48-50/1984, 66/1986, 77-78/1986, 96-103/1986, 30-31/1987, 56-60/1987, 76-78/1987, 92-93/1987, 118-119/1987, 137/1987, 11/1988, 48/1988, 56-60/1988, 61-66/1988, 5/1989, 12-13/1989, 14-17/1989, 23/1989, 113-114/1989, 153/1989, 154/1989, 163/1989, 166-174/1989.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII:
ΒΟΥΛΕΥΜΑΤΑ

Α) Βουλεύματα Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθήνας.

4097/1975, 2848/1976, 4037/1976, 1106/1979, 3050/1979, 3102/1979, 3328/1979, 3596/1979, 4153/1979, 1174/1980, 1598/1980, 2026/1980, 2960/1980, 4383/1980, 325/1981, 786/1981, 2741/1981, 4499/1981, 4711/1981, 765/1982, 1436/1982, 1592/1982, 1849/1982, 2363/1982, 2393/1982, 2444/1982, 1625/1983, 3529/1983, 3645/1983, 4250/1983, 4929/1983, 448/1984, 869/1984, 877/1984, 1803/1984, 2218/1984, 3519/1984, 3796/1984, 2872/1985, 2897/1985, 2934/1985, 4526/1985, 4707/1985, 4828/1985, 4868/1985, 5340/1985, 6280/1985, 6390/1985, 6813/1985, 7626/1985, 7942/1985, 503/1986, 861/1986, 1512/1986, 2455/1986, 2848/1986, 2851/1986, 2980/1986, 3275/1986, 3851/1986, 4053/1986, 4185/1986, 4341/1986, 4505/1986, 4939/1986, 5263/1986, 504/1987, 517/1987, 719/1987, 1418/1987, 2916/1987, 2994/1987, 3024/1987, 3192/1987, 3562/1987, 3589/1987, 3682/1987, 4956/1987, 5047/1987, 5050/1987, 5159/1987, 5618/1987, 102/1988, 291/1988, 936/1988, 1215/1988, 1332/1988, 1461/1988, 1580/1988, 1879/1988, 2350/1988, 3025/1988, 3041/1988, 3214/1988, 4037/1988, 4054/1988, 5152/1988, 580/1989, 1601/1989, 2025/1989, 46/1990, 104/1990, 331/1990, 907/1990, 1341/1990, 1688/1990, 1717/1990, 3022/1990, 3235/1990, 724/1991, 301/1992, 490/1992, 1167/1992.

Βουλεύματα Συμβουλίου Εφετών Αθήνας.

893/1979, 9/1980, 121/1980, 1104/1979, 681/1980, 651/1981, 1281/1981, 418/1982, 270/1983, 1522/1984, 564/1985, 812/1985, 1021/1985, 24/1986, 495/1986, 1230/1986, 1620/1986, 885/1987, 1136/1987, 1197/1987, 440/1988, 1292/1988, 2562/1988, 281/1989, 2606/1990, 157/1991, 1691/1991, 2528/1992.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VIII:

ΠΙΝΑΚΕΣ.

Πίνακας 1.
Πραγματικοί αριθμοί και ποσοστά αναφοράς της εγκληματικότητας των Η.Π.Α. στην αστυνομία, για τα έτη 1973 - 1988.

	Όλα τα εγκλήματα		Εγκλήματα βίας		Κλοπές σε άτομα		Εγκλήματα κατά του νοικοκυριού	
Έτος	*Αριθμός*	*%*	*Αριθμός*	*%*	*Αριθμός*	*%*	*Αριθμός*	*%*
1973	11.543.630	**32,4**	2.434.930	**45,5**	3.312.400	**22,1**	5.796.300	**37,8**
1974	12.853.890	**33,5**	2.581.570	**46,9**	3.902.430	**24,6**	6.369.890	**37,4**
1975	13.700.830	**34,9**	2.629.100	**47,2**	4.279.810	**26,3**	6.791.920	**39,0**
1976	13.703.120	**34,9**	2.732.610	**48,8**	4.389.070	**26,6**	6.581.440	**38,3**
1977	13.508.590	**33,5**	2.722.090	**46,1**	4.203.570	**24,8**	6.582.930	**37,7**
1978	13.171.610	**32,6**	2.626.510	**44,2**	4.198.800	**24,6**	6.346.300	**36,4**
1979	13.510.250	**32,8**	2.774.660	**45,1**	3.932.550	**24,0**	6.803.040	**36,4**
1980	14.411.330	**35,8**	2.889.820	**47,1**	4.109.450	**26,9**	7.412.060	**39,4**
1981	14.711.170	**35,5**	3.065.590	**46,6**	4.241.510	**26,7**	7.404.070	**39,0**
1982	14.175.230	**35,7**	3.113.150	**48,2**	4.180.080	**26,9**	6.882.000	**38,8**
1983	12.804.180	**34,6**	2.784.420	**47,2**	3.881.990	**26,5**	6.137.770	**37,3**
1984	12.515.250	**35,2**	2.835.620	**47,1**	3.623.090	**26,3**	6.056.540	**38,5**
1985	12.490.520	**35,8**	2.789.950	**47,9**	3.688.870	**27,4**	6.011.700	**38,6**
1986	12.678.300	**37,2**	2.734.360	**49,6**	3.707.990	**28,0**	6.235.950	**40,6**
1987	12.926.960	**36,6**	2.758.730	**47,6**	3.742.080	**27,6**	6.426.150	**40,2**
1988	13.032.260	**36,4**	2.829.900	**47,9**	3.859.600	**27,5**	6.342.970	**40,1**

Πηγή: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics, **Criminal Victimization in the United States: 1973 - 1988 Trends**, NCJ - 129392 (Washington, DC: U.S. Departement of Justice, 1991), σελ. 82. Ο Πίνακας έχει προσαρμοστεί στις ανάγκες της μελέτης μας.

Πίνακας 2α.

Λόγοι αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, όπως έχουν δοθεί από τα θύματα εγκλημάτων κατά του προσώπου και εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού.

Το είδος του εγκλήματος	Αριθμός λόγων αναφοράς που δόθηκαν από τα θύματα[1]	Σύνολο (%)	Να σταματίσω το έγκλημα (%)	Χρειαζόμουν βοήθεια, λόγω τραυματισμού (%)	Να ανακτίσω την κλεμμένη ιδιοκτησία (%)
Όλα τα εγκλήματα κατά του προσώπου	5.999.020	100%	7,6%	0,8%	19,3%
Εγκλήματα βίας	2.310.120	100	14,8	2,0	4,8
Τετελεσμένα	1.135.590	100	11,6	3,2	1,3
Απόπειρες	1.174.520	100	18,0	0,8	1,3
Βιασμοί	106.760	100	8,1	7,0	1,8
Ληστείες	531.890	100	8,2	1,4	17,9
Τετελεσμένες	438.610	100	6,9	0,8	20.4
Απόπειρες	93.270	100	14,3	4,0	6,3
Επιθέσεις	1.671.460	100	17,4	1,8	0,8
Επιβαρημένες	610.340	100	13,0	3,1	1,2
Απλές	1.061.110	100	19,9	1,1	0,5
Κλοπές	3.688.900	100	3,0	0,1	28,3
Τετελεσμένες	3.508.370	100	2,9	0,1	29,7
Απόπειρες	180.520	100	6,8	1,1	1,0
Μικροκλοπές με επαφή	253.680	100	6,3	0,0	26,2
Μικροκλοπές χωρίς επαφή	3.435.210	100	2,8	0,1	28,5
Όλα τα εγκλήματα κατά του νοικοκυριού	7.000.960	100%	4,7%	0,1%	26,8%
Τετελεσμένα	6.237.730	100	4,0	0,1	30.0
Απόπειρες	763.230	100	11,1	0,2	1,3
Διαρρήξεις	3.006.850	100	6,1	0,2	21,0
Τετελεσμένες	2.668.850	100	5,3	0,2	23,6
Απόπειρες	337.990	100	12,7	0,0	0,5
Κλοπές σε νοικοκυριά	2.486.180	100	3,9	0,0	25,7
Τετελεσμένες	2.303.180	100	3,3	0,0	27,6
Απόπειρες	182.990	100	10,7	0,0	2,4
Κλοπές μεταφορικών μέσων	1.507.920	100	3,4	0,1	40,3
Τετελεσμένες	1.265.680	100	2,3	0,0	47,7
Απόπειρες	242.230	100	9,0	0,8	1,5

(Συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα).

[1] Τα θύματα μπορεί να έχουν δόσει περισσότερους από έναν λόγους αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

Πίνακας 2β.

Λόγοι αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, όπως έχουν δοθεί από τα θύματα εγκλημάτων κατά του προσώπου και εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού.

Το είδος του εγκλήματος	Εισπραξη ασφαλιστικής αποζημίωσης (%)	Αποφυγη δεύτερης θυτοποίησης (%)	Προστασία της κοινωνίας από το έγκλημα (%)	Τιμωρία του δράστη (%)	Να συλληφθεί ο δράστης (%)
Όλα τα εγκλήματα κατά του προσώπου	7,5%	10,6%	8,0%	7,1%	7,8%
Εγκλήματα βίας	0,5	20,1	11,2	11,4	8,3
Τετελεσμένα	0,7	18,5	10,3	13,7	9,5
Απόπειρες	0,9	21,7	12,0	9,1	7,1
Βιασμοί	0,0	25,2	14,6	20,0	7,6
Ληστείες	0,7	10,2	9,3	9,5	14,4
Τετελεσμένες	0,8	11,5	9,1	10,1	15,7
Απόπειρες	0,0	0,0	16,9	0,0	8,4
Επιθέσεις	0,5	22,9	11,6	11,4	6,4
Επιβαρημένες	0,3	17,8	15,2	12,6	9,1
Απλές	0,6	25,9	9,5	10,7	4,8
Κλοπές	11,9	4,6	6,0	4,5	7,5
Τετελεσμένες	11,7	4,4	5,5	4,5	7,1
Απόπειρες	15,7	8,2	15,0	4,0	15,1
Μικροκλοπές με επαφή	1,3	2,5	11,3	7,8	10,9
Μικροκλοπές χωρίς επαφή	12,7	4,8	5,6	4,2	7,2
Όλα τα εγκλήματα κατά του νοικοκυριού	7,6%	10,4%	5,6%	4,5%	7,6%
Τετελεσμένα	7,9	9,8	5,5	4,6	7,7
Απόπειρες	5,6	15,2	6,8	3,5	7,5
Διαρρήξεις	6,1	14,0	6,0	4,8	8,7
Τετελεσμένες	6,6	13,0	5,7	5,1	9,0
Απόπειρες	1,7	22,1	8,1	2,3	6,1
Κλοπές σε νοικοκυριά	8,3	9,9	6,4	3,7	6,5
Τετελεσμένες	8,5	9,4	6,1	3,7	6,3
Απόπειρες	5,9	15,5	9,6	4,5	8,2
Κλοπές μεταφορικών μέσων	9,5	3,9	3,6	5,0	7,4
Τετελεσμένες	9,3	3,6	3,7	5,1	7,2
Απόπειρες	10,8	5,3	3,0	4,6	8,9

(Συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα).

Πίνακας 2γ.

Λόγοι αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, όπως έχουν δοθεί από τα θύματα εγκλημάτων κατά του προσώπου και εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού.

Το είδος του εγκλήματος	Βοήθεια στο έργο της αστυνομίας (%)	Έχω καθήκον να αναφέρω το έγκλημα (%)	Γιατί το συμβάν ήταν έγκλημα (%)	Κάποιος άλλος λόγος (%)	Μη διαθέσημα (Not available) (%)
Όλα τα εγκλήματα κατά του προσώπου	3,4%	8,1%	13,4%	5,1%	1,3%
Εγκλήματα βίας	2,6	6,0	10,9	6,3	1,1
Τετελεσμένα	2,6	4,5	11,1	5,1	0,9
Απόπειρες	1,7	9,3	1,9	2,7	0,0
Βιασμοί	1,7	9,3	1,9	2,7	0,0
Ληστείες	2,5	6,9	12,7	5,9	0,8
Τετελεσμένες	3,0	5,3	12,1	3,7	0,7
Απόπειρες	0,0	14,4	15,5	16,4	0,0
Επιθέσεις	2,7	5,6	10,9	6,7	1,3
Επιβαρημένες	1,8	6,6	11,9	6,4	0,9
Απλές	3,3	4,9	10,3	6,9	1,6
Κλοπές	3,9	9,5	14,9	4,3	1,5
Τετελεσμένες	3,7	9,2	15,3	4,5	1,5
Απόπειρες	7,2	15,5	8,3	1,1	1,0
Μικροκλοπές με επαφή	4,8	10,5	10,6	7,9	0,0
Μικροκλοπές χωρίς επαφή	3,8	9,4	15,3	4,1	1,6
Όλα τα εγκλήματα κατά του νοικοκυριού	7,8%	7,0%	13,8%	2,8%	1,2%
Τετελεσμένα	7,1	6,7	13,0	2,7	1,2
Απόπειρες	14,1	9,5	20,4	3,5	1,3
Διαρρήξεις	8,9	7,5	12,9	3,1	0,6
Τετελεσμένες	7,9	7,2	12,5	3,0	0,7
Απόπειρες	17,0	9,4	16,1	4,0	0,0
Κλοπές σε νοικοκυριά	8,8	7,0	15,2	3,1	1,4
Τετελεσμένες	8,6	7,1	14,8	3,1	1,3
Απόπειρες	11,4	4,8	21,0	3,4	2,4
Κλοπές μεταφορικών μέσων	4,0	5,9	13,3	1,7	1,9
Τετελεσμένες	2,5	4,5	10,9	1,5	1,8
Απόπειρες	12,0	13,1	25,7	3,0	2,3

Πηγή: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics, **Criminal Victimization in the United States: 1973-1988 Trends**, NCJ - 129392 (Washington, DC: U.S. Departement of Justice, 1991), σελ. 108-109. Ο Πίνακας έχει προσαρμοστεί στις ανάγκες της μελέτης μας.

Πίνακας 3α.

Λόγοι μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, όπως έχουν δοθεί από τα θύματα εγκλημάτων κατά του προσώπου και εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού.

Το είδος του εγκλήματος	Αριθμός λόγων μη αναφοράς που δόθηκαν από τα θύματα[1]	Σύνολο (%)	Το έγκλημα ήταν απλή απόπειρα (%)	Δεν ήταν ιδιαίτερα σημαντικό (%)	Είναι προσωπικό ή ιδιωτικο ζήτημα (%)
Όλα τα εγκλήματα κατά του προσώπου	14.852.980	100%	24,2%	3,6%	6,8%
Εγκλήματα βίας	3.674.490	100	17,3	6,2	20,0
Τετελεσμένα	1.099.250	100	12,5	3,8	17,3
Απόπειρες	2.575.230	100	19,3	7,2	21,1
Βιασμοί	71.910	100	2,6	0,0	26,9
Ληστείες	714.460	100	19,4	0,9	8,7
Τετελεσμένες	423.140	100	14,7	1,0	9,3
Απόπειρες	291.310	100	26,2	0,7	7,8
Επιθέσεις	2.888.110	100	17,1	7,7	22,6
Επιβαρημένες	758.690	100	13,4	5,8	18,4
Απλές	2.129.410	100	18,5	8,3	24,1
Κλοπές	11.178.490	100	26,5	2,7	2,5
Τετελεσμένες	10.440.950	100	25,1	2,7	2,5
Απόπειρες	737.540	100	46,2	3,1	2,6
Μικροκλοπές με επαφή	464.480	100	18,9	1,8	1,4
Μικροκλοπές χωρίς επαφή	10.714.010	100	26,8	2,7	2,5
Όλα τα εγκλήματα κατά του νοικοκυριού	11.061.260	100%	30,5%	3,9%	5,0%
Τετελεσμένα	9.290.890	100	28,2	3,8	5,3
Απόπειρες	1.770.360	100	42,2	4,9	3,4
Διαρρήξεις	3.048.790	100	25,4	5,2	4,2
Τετελεσμένες	2.202.240	100	19,3	4,8	4,7
Απόπειρες	846.540	100	41,5	6,4	3,0
Κλοπές σε νοικοκυριά	7.435.180	100	32,3	3,5	5,3
Τετελεσμένες	7.019.590	100	31,2	3,4	5,3
Απόπειρες	415.580	100	51,0	4,8	5,2
Κλοπές μεταφορικών μέσων	577.280	100	33,2	2,7	5,6
Τετελεσμένες	69.050	100	10,4	5,3	58,5
Απόπειρες	508.230	100	36,3	2,4	2,5

(Συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα).

[1] Τα θύματα μπορεί να έχουν δόσει περισσότερους από έναν λόγους μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία.

Πίνακας 3β.

Λόγοι μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, όπως έχουν δοθεί από τα θύματα εγκλημάτων κατά του προσώπου και εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού.

Το είδος του εγκλήματος	Το ανέφερα κάπου αλλού (%)	Δεν έλαβα γνώση της διάπραξης του εγκλήματος (%)	Ήταν αδύνατο να ανακτήσω την κλεμμένη ιδιοκτησία (%)	Έλλειψη αποδεικτικών στοιχείων (%)	Η αστυνομία δε θα ήθελε να ενοχληθει (%)
Όλα τα εγκλήματα κατά του προσώπου	14,7%	4,3%	6,8%	10,5%	8,0%
Εγκλήματα βίας	10,8	0,4	0,6	6,0	8,1
Τετελεσμένα	10,8	0,7	2,1	8,8	7,2
Απόπειρες	10,8	0,2	0,0	4,8	8,5
Βιασμοί	5,3	0,0	0,0	2,6	11,2
Ληστείες	7,2	1,4	3,3	10,4	8,3
Τετελεσμένες	6,4	1,8	5,5	13,8	8,5
Απόπειρες	8,3	0,7	0,0	5,4	8,0
Επιθέσεις	11,8	0,1	0,0	5,1	7,9
Επιβαρημένες	9,7	0,5	0,0	7,6	7,9
Απλές	12,6	0,0	0,0	4,1	8,0
Κλοπές	16,0	5,6	8,8	12,0	8,0
Τετελεσμένες	16,6	5,8	9,4	11,9	8,1
Απόπειρες	8,4	4,1	0,0	12,9	5,4
Μικροκλοπές με επαφή	14,1	6,9	15,0	17,4	0,0
Μικροκλοπές χωρίς επαφή	16,1	5,6	8,5	11,8	8,0
Όλα τα εγκλήματα κατά του νοικοκυριού	3,5%	7,4%	7,9%	12,4%	9,7%
Τετελεσμένα	3,1	7,6	9,4	12,6	9,5
Απόπειρες	5,6	6,1	0,2	11,3	11,0
Διαρρήξεις	5,9	9,5	6,0	12,6	8,9
Τετελεσμένες	4,8	10,5	8,2	13,8	8,9
Απόπειρες	9,0	6,9	0,2	9,4	9,0
Κλοπές σε νοικοκυριά	2,5	6,6	9,3	12,2	9,8
Τετελεσμένες	2,6	6,8	9,8	12,3	9,7
Απόπειρες	0,8	3,0	0,0	10,8	11,1
Κλοπές μεταφορικών μέσων	3,8	6,7	0,6	13,2	12,6
Τετελεσμένες	2,6	2,6	2,7	0,0	0,0
Απόπειρες	3,9	7,3	0,4	15,0	14,3

(Συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα).

Πίνακας 3γ.

Λόγοι μη-αναφοράς του εγκλήματος στην αστυνομία, όπως έχουν δοθεί από τα θύματα εγκλημάτων κατά του προσώπου και εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού.

Το είδος του εγκλήματος	Έλλειψη ενδεχόμενου ασφαλιστικής αποζημίωσης (%)	Η αναποτελεσματικότητα της αστυνομίας (%)	Ο φόβος των αντιποίνων (%)	Χάσιμο χρόνου και ενοχλητική διαδικασία (%)	Άλλοι λόγοι (%)
Όλα τα εγκλήματα κατά του προσώπου	1,7%	3,3%	1,3%	4,1%	10,7%
Εγκλήματα βίας	0,1	5,5	4,4	4,4	16,2
Τετελεσμένα	0,2	8,5	6,8	4,1	17,2
Απόπειρες	0,0	4,3	3,4	4,5	15,8
Βιασμοί	0,0	10,4	7,6	0,0	33,4
Ληστείες	0,3	11,3	7,1	6,8	15,1
Τετελεσμένες	0,5	15,5	6,0	4,9	12,3
Απόπειρες	0,0	5,3	8,7	9,5	19,3
Επιθέσεις	0,0	4,0	3,7	3,9	16,1
Επιβαρημένες	0,0	7,4	4,5	6,6	18,3
Απλές	0,0	2,8	3,4	3,0	15,2
Κλοπές	2,2	2,6	0,3	3,9	8,9
Τετελεσμένες	2,2	2,7	0,3	3,9	8,9
Απόπειρες	1,6	1,5	0,0	5,1	9,1
Μικροκλοπές με επαφή	0,0	5,3	1,5	3,0	8,1
Μικροκλοπές χωρίς επαφή	2,3	2,5	0,2	4,0	9,0
Όλα τα εγκλήματα κατά του νοικοκυριού	1,9%	4,0%	0,6%	2,6%	10,5%
Τετελεσμένα	2,1	3,8	0,6	2,8	11,1
Απόπειρες	1,2	5,2	0,1	1,7	7,0
Διαρρήξεις	1,3	5,5	0,8	2,2	12,4
Τετελεσμένες	1,6	5,7	1,1	2,6	14,2
Απόπειρες	0,6	5,0	0,2	1,1	7,6
Κλοπές σε νοικοκυριά	2,2	3,2	0,5	2,7	9,9
Τετελεσμένες	2,2	3,2	0,5	2,8	10,0
Απόπειρες	0,8	3,6	0,0	0,9	8,0
Κλοπές μεταφορικών μέσων	2,2	7,3	0,0	4,0	8,0
Τετελεσμένες	0,0	12,8	0,0	7,6	27,6
Απόπειρες	2,5	6,6	0,0	3,5	5,3

Πηγή: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics, **Criminal Victimization in the United States: 1973-1988 Trends**, NCJ - 129392 (Washington, DC: U.S. Departement of Justice, 1991), σελ. 110-111. Ο Πίνακας έχει προσαρμοστεί στις ανάγκες της μελέτης μας.

Πίνακας 4α.

Λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα για την μη-αναφορά εγκλημάτων κατά του προσώπου, του νοικοκυριού και της επιχείρησης.

Το είδος του εγκλήματος	Έλλειψη αποδεικτικού υλικού	Δεν πίστευα ότι ήταν κάτι σημαντικό	Η αστυνομία δε θα ήθελε να ενοχληθεί	Χάσιμο χρόνου. Ενοχλητική διαδικασία	Προσωπικό ή ιδιωτικό ζήτημα
Σύνολο εγκλημάτων κατά του προσώπου	36% (40.510)	29% (32.210)	6% (6.870)	3% (3.720)	13% (14.530)
Σύνολο εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού	43% (190.110)	36% (159.120)	7% (29.560)	3% (14.550)	5% (19.940)
Σύνολο εγκλημάτων κατά της επιχείρησης	42% (11.586)	37% (10.264)	5% (1.404)	6% (1.735)	–

(Συνεχίζεται παρακάτω).

Πηγή: M.J. Hindelang, "Criminal victimazation in eight American cities: A descriptive analysis of common theft and assault", Ballinger Publishing Company, Cambridge, Massachusetts, 1976, σελ. 389.

Πίνακας 4β.

Λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα για την μη-αναφορά εγκλημάτων κατά του προσώπου, του νοικοκυριού και της επιχείρησης.

Το είδος του εγκλήματος	Ο φόβος για τα αντίποινα	Το ανέφερα κάπου αλλού	Άλλοι λόγοι	Σύνολο ατόμων που δεν ανέφεραν
Σύνολο εγκλημάτων κατά του προσώπου	4% (4.860)	10% (10.810)	16% (18.300)	112.690
Σύνολο εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού	1% 2.410	8% (36.210)	12% (52.070)	433.480
Σύνολο εγκλημάτων κατά της επιχείρησης	0% (138)	9% (2.284)	15% (4.031)	27.889

Πηγή: M.J. Hindelang, "Criminal victimazation in eight American cities: A descriptive analysis of common theft and assault", Ballinger Publishing Company, Cambridge, Massachusetts, 1976, σελ. 389.

Πίνακας 5α.

Λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα για την μη-αναφορά εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού. Σύγκριση ανάμεσα σε τετελεσμένα εγκλήματα και απόπειρες.

Το είδος του εγκλήματος	Έλλειψη αποδεικτικού υλικού	Δεν πίστευα ότι ήταν κάτι σημαντικό	Η αστυνομία δε θα ήθελε να ενοχληθεί	Χάσιμο χρόνου. Ενοχλητική διαδικασία	Προσωπικό ή ιδιωτικό ζήτημα
Ληστείες					
Τετελεσμένες	47% (29.150)	28% (17.410)	7% (4.010)	4% (2.210)	7% (4.430)
Απόπειρες	46% (16.760)	39% (14.280)	9% (3.210)	2% (720)	1% (420)
Κλοπές					
Τετελεσμένες	43% (123.870)	38% (109.980)	7% (19.o40)	3% (9.520)	5% (13.550)
Απόπειρες	41% (13.260)	40% (12.920)	6% (1.840)	4% (1.440)	2% (810)
Κλοπές μεταφορικών μέσων					
Τετελεσμένες	21% (530)	19% (480)	10% (240)	6% (150)	19% (480)
Απόπειρες	53% (6.540)	33% (4.050)	10% (1.220)	4% (510)	2% (250)
Σύνολο εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού					
Τετελεσμένες	153.550	127.870	23.290	11.880	18.460
Απόπειρες	36. 560	31.250	6.270	2.670	1.480

(Συνεχίζεται παρακάτω).

Πίνακας 5β.

Λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα για την μη-αναφορά εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού. Σύγκριση ανάμεσα σε τετελεσμένα εγκλήματα και απόπειρες.

Το είδος του εγκλήματος	Ο φόβος για τα αντίποινα	Το ανέφερα κάπου αλλού	Άλλοι λόγοι	Σύνολο ατόμων που δεν ανέφεραν
Ληστείες				
Τετελεσμένες	1% (740)	6% (3.470)	15% (9.240)	61.520
Απόπειρες	1% (180)	7% (2.380)	14% (5.040)	36.650
Κλοπές				
Τετελεσμένες	0% (1.270)	10% (28.150)	10% (28.750)	287.800
Απόπειρες	0% (160)	5% (1.760)	19% (6.070)	32.600
Κλοπές μεταφορικών μέσων				
Τετελεσμένες	1% (30)	7% (180)	28% (710)	2.540
Απόπειρες	0% (30)	2% (270)	15% (1.860)	12.330
Σύνολο εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού				
Τετελεσμένες	2.040	31.800	38.700	351.860
Απόπειρες	370	4.410	12.970	81.580

Πηγή: M.J. Hindelang, "Criminal victimazation in eight American cities: A descriptive analysis of common theft and assault", Ballinger Publishing Company, Cambridge, Massachusetts, 1976, σελ. 395.

Πίνακας 6α.

Λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα για την μη-αναφορά εγκλημάτων κατά του προσώπου. Συγκρίσεις με βάση τον προηγούμενη σχέση δράστη - θύματος..

Το είδος του εγκλήματος	Έλλειψη αποδεικτικού υλικού	Δεν πίστευα ότι ήταν κάτι σημαντικό	Η αστυνομία δε θα ήθελε να ενοχληθεί	Χάσιμο χρόνου. Ενοχλητική διαδικασία	Προσωπικό ή ιδιωτικό ζήτημα
Επιθετική βία:					
Με κλοπή					
Από άγνωστο	50% (3.230)	16% (1.030)	9% (590)	3% (180)	7% (450)
Από μη-άγνωστο	15% (140)	30% (270)	4% (40)	0% (0)	27% (250)
Χωρίς κλοπή					
Από άγνωστο	32% (13.850)	34% (14.810)	5% (2.300)	4% (1.560)	10% (4.640)
Από μη-άγνωστο	14% (2.700)	28% (5.590)	3% (550)	2% (310)	35% (6.960)
Κλοπή χωρίς τραυματισμό					
Από άγνωστο	52% (19.860)	26% (9.910)	8% (3.130)	45 (1.640)	4% (1.620)
Από μη-άγνωστο	26% (730)	20% (570)	10% (270)	2% (50)	21% (610)
Σύνολο εγκλημάτων κατά του προσώπου					
Από άγνωστο	42% (36.940)	29% (25.760)	7% (6.020)	4% (3.380)	8% (6.710)
Από μη-άγνωστο	15% (3.570)	27% (6.450)	4% (860)	2% (360)	33% (7.820)

(Συνεχίζεται παρακάτω).

Πίνακας 6β.

Λόγοι που δόθηκαν από τα θύματα για την μη-αναφορά εγκλημάτων κατά του προσώπου. Συγκρίσεις με βάση τον προηγούμενη σχέση δράστη - θύματος..

Το είδος του εγκλήματος	Ο φόβος για τα αντίποι-να	Το ανέφερα κάπου αλλού	Άλλοι λόγοι	Σύνολο ατόμων που δεν ανέφε-ραν
Επιθετική βία:				
Με κλοπή				
Από άγνωστο	5% (340)	9% (580)	20% (1.300)	6.460
Από μη-άγνωστο	16% (150)	20% (180)	9% (80)	900
Χωρίς κλοπή				
Από άγνωστο	4% (1.790)	11% (4.850)	17% (3.320)	43.930
Από μη-άγνωστο	7% (1.330)	12% (2.360)	16% (3.200)	20.010
Κλοπή χωρίς τραυματισμό				
Από άγνωστο	3% (1.100)	6% (2.470)	14% (5.580)	38.550
Από μη-άγνωστο	6% (170)	13% (360)	17% (480)	2.830
Σύνολο εγκλημάτων κατά του προσώπου				
Από άγνωστο	4% (3.230)	9% (7.920)	19% (14.430)	88.940
Από μη-άγνωστο	7% (1.650)	12% (2.890)	16% (3.870)	23.760

Πηγή: M.J. Hindelang, "Criminal victimazation in eight American cities: A descriptive analysis of common theft and assault", Ballinger Publishing Company, Cambridge, Massachusetts, 1976, σελ. 392 - 393.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία σε ελληνική γλώσσα:

Αλεξιάδης, Σ. : "Εγκληματολογία". (εκδ. Σάκκουλας, τρίτη έκδοση, Θεσσαλονίκη **1989**).

Ανθεμίδης, Α.Σ. : "Jus Promovendi". (δεύτερη έκδοση, Θεσσαλονίκη **1978**).

Αρτινοπούλου, Β. : "Αιμομιξία: Θεωρητικές προσεγγισεις και ερευνητικά δεδομένα". (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα **1995**).

Γάφος, Η.Γ. : "Ποινικόν Δίκαιον: Ειδικόν Μέρος". (εκδ. Σάκκουλας, τευχ. ε', Αθήνα **1965**).

Γκαμέρας, Κ.Α. : "Επιτομή ερμηνείας Ποινικού Κώδικος". (εκδ. Σάκκουλας, Αθήνα **1981**).

Δασκαλάκης, Η. και συνεργάτες : "Η απονομή της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα". (εκδ. Ε.Κ.Κ.Ε., Αθήνα **1983**).

Δασκαλάκης, Η. : "Η εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης". (εκδ. Σάκκουλας, **1985**).

Καλαματιανού, Α.Γ. : "Μέθοδοι πολυδιάστατης ανάλυσης". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, τευχ. 1, **1993**).

Καλαματιανού, Α.Γ. : "Βασικές αρχές προγραμματισμού. Ο μικροϋπολογιστής. Το στατιστικό πακέτο SPSS/PC+". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, τευχ. 2, **1993**).

Καλαματιανού, Α.Γ. : "Στατιστικές μέθοδοι προσδιορισμού της σχέσης δύο μεταβλητών". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, τευχ. 3, **1993**).

Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών : "Βία - Βιασμοί: Κείμενα κοινωνικού και φεμινιστικού προβληματισμού". (εκδ. Ωκεανίδα, έκδοση β', **1985**).

Κυριαζή, Ν. : "Μέθοδοι και τεχνικές της κοινωνιολογικής έρευνας, Ι". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, **1991**).

Κυριαζή, Ν. : "Μέθοδοι και τεχνικές της κοινωνιολογικής έρευνας, ΙΙ". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, **1992**).

Κυριαζή, Ν. : "Εφαρμοσμένη κοινωνική έρευνα. Το στατιστικό πακέτο SPSS/PC+". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, **1992**).

Λέκκας, Π.Ε. : "Εισαγωγή στη μέθοδο των κοινωνικών επιστημών". (Πανεπιστημιακές σημειώσεις, Πάντειο Πανεπιστήμιο, **1993**).

Παρασκευόπουλος, Ι.Ν. : "Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας Ι". (Αθήνα **1993**).

Παρασκευόπουλος, Ι.Ν. : "Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας ΙΙ". (Αθήνα **1993**).

Πανούσης, Ι., Λ. Δημόπουλος & Β. Καρύδης : "Θυματολογικά κείμενα". (εκδ. Σάκκουλα, **1994**).

Σπίτι των Γυναικών : "Βιασμός - Τύπος - Ο βιασμός από τον τύπο". (Ομάδα Τύπου, **1983**).

Τσαλίκογλου, Φ. : "Μυθολογίες βίας και καταστολής". (εκδ. Παπαζήση, **1984**).

Φαρσεδάκης, Ι. : "Η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και τα όριά της". (εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, σ. 249 - 253, **1991**).

Φίλιας, Β. & συνεργάτες : "Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών". (εκδ. Gutenberg, **1977**).

Φιλιππίδης, Τ. : "Μαθήματα Ποινικού Δικαίου: Ειδικό Μέρος". (εκδ. Σάκκουλα, τευχ. β', **1981**).

Χωραφάς, Ν. : "Ποινικό Δίκαιο". (εκδ. Σάκκουλας, τομ. 1ος, εκδ. 11η, **1978**).

Βιβλία μεταφρασμένα στην ελληνική γλώσσα:

Duverger, M. : "Μέθοδοι κοινωνικών επιστημών ΙΙ". (εκδ. Ε.Κ.Κ.Ε., ε' ανατύπωση, Αθήνα **1990**).

Φαρζιέ, Μ. Ο. : "Βιασμός". (εκδ. Νέα Σύνορα, Αθήνα **1991**).

Sparks, R.F. : "Έρευνες σε θύματα εγκλημάτων. Επιτεύγματα και προοπτικές". (εκδ. Σάκκουλας, μετάφραση - επιμέλεια: Χ. Τσουραμάνης, **1985**).

Άρθρα μεταφρασμένα στην ελληνική γλώσσα:

Houchon, G. : "Το θύμα συντελεστής προόδου στην εγκληματολογία". (*Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας, τομ. 1, σελ. 10 - 31,* **1988**).

Peters, J. J. : "Victims of rape". (Philadelphia General Hospital, Center for Rape Concern, μετ. Δ. Ευγενίδη).

Schneider, H.J. : "Το έγκλημα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης". (*Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας, τομ. 3 - 4, σελ. 88 - 116,* **1989**).

Πρακτικά ελληνικών συνεδρίων και συζητήσεων:

Ελληνική Εταιρία Θυματολογίας : "Σχέσεις δράστη - θύματος από θυματολογική σκοπιά". (Πρακτικά συζήτησης 16/5/1990, εκδ. Σάκκουλας, **1991**).

Ελληνική Εταιρία Ποινικού Δικαίου : "Η θέση του θύματος στο ποινικό σύστημα και ο θεσμός της πολιτικής αγωγής". (Πρακτικά του β' συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρίας Ποινικού Δικαίου 1987, εκδ. Σάκκουλας, **1989**).

Άρθρα σε ελληνική γλώσσα:

Αναγνωστάκης, Η. : "Ο χρόνος υποβολής της δηλώσεως ψυχικού τραυματισμού κατ' άρθρο 344 Π.Κ.." (*Ποινικά Χρονικά*, τομ. ΛΣΤ', σελ. 622 - 624, **1986**).

Αφιέρωμα : "Βία - Βιασμοί". (*Δίνη, τευχ. 2,* **1987**).

Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου, Α.: "Βιασμός: Η φεμινιστική άποψη ενός εγκλήματος". (*Εφημ. "Τα Νέα",* 3-3-**1985**).

Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου, Α., Η. Δασκαλάκης, Α. Μηνιάτη, Π. Λάμψα : "Η βία κατά των γυναικών". (*Ο Αγώνας της Γυναίκας, τευχ. 5,* **1980**).

Δασκαλάκης, Η. : "Η εγκληματολογική σημασία του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας". (*Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, εκδ. Ε.Κ.Κ.Ε.*).

Κουβέλη, Α. : "Τα στοιχεία της παραμόρφωσης στην εμπειρική κοινωνική έρευνα: Τυποποιημένο ερωτηματολόγιο και ελεύθερη συνέντευξη". (*Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τομ. 54, σελ. 21 - 47,* **1984**).

Μαγγανάς, Α : "Πρόσφατες μεταρρυθμίσεις που αφορούν τα σεξουαλικά εγκλήματα στον Καναδά". (*Ποινικά Χρονικά, ΛΔ', σελ. 561 - 571,* **1984**).

Μαγγανάς, Α : "Βιβλιοκριτική στο άρθρο με τίτλο: Dossier: Les femmes et le controle penal. Questions feminites, το οποίο δημοσιεύτηκε το έτος 1992 στο περιοδικό *Revue Criminologie*, τομ. XXV, τευχ. 1, σελ. 1 - 147". (*Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας,* **υπό δημοσίευση**).

Τσακίρη, Ε. : "Μεθοδολογικά προβλήματα στο σχεδιασμό των ερωτηματολογίων των κοινωνικών ερευνών: Η διάταξη των ερωτήσεων". (*Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, εκδ. Ε.Κ.Κ.Ε., τευχ. 80,* **1991**).

Τσαλίκογλου, Φ. : "Ο βιασμός και η μυθολογία του: Η λεηλασία της γυναικείας επιθυμίας". (*Ο Αγώνας της γυναίκας, τευχ. 5,* **1980**).

Φαρσεδάκης, Ι. : "Η αντιμετώπιση της γυναίκας από το σύστημα απονομής της ποινικής δικαιοσύνης". (*Ο Αγώνας της Γυναίκας*, τευχ. 5, σελ. 29 - 32, **1980**).

Χάιδου, Α. : "Διαδικασίες επιλογής και οι επιπτώσεις τους στα διάφορα στάδια απονομής της ποινικής δικαιοσύνης". (*Έρευνα, τευχ. 3,* **1988**).

Βιβλία σε αγγλική γλώσσα:

Amir, M. : "Patterns in forcible rape". (University of Chicago Press, Chicago III, **1971**).

Asch, S.E. : "Social psychology". (Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, **1952**).

Banton, M. : "The policeman in the community". (London: Tavistock, **1964**).

Bard, M. & D. Sangrey : "The crime victim's book". (δεύτερη έκδοση, New York: Brunnel/ Mazel, **1986**).

Bloch, H.A. & G. Geis : "Man, crime and society". (Random House Press, New York, σελ. 248 - 257).

Black, D. : "The behavior of law". (New York: Academic Press, **1976**).

Bourque, L.B. : "Defining rape". (Durham, N.C.: Duke University Press, **1989**).

Brownmiller, S. : "Against our will. Women and rape". (Bantam Books, New York, **1975**).

Burgess, A.W. & L.L. Holmstrom : " Rape: victims of crisis". (Bowie, Md.: Brady, **1974**).

Cameron, M. : "The Booster and the Snitch". (Glencoe, Illinois, The Free Press, **1964**).

Chu, F. & S. Trotter : "The madness establishment". (New York: Grossman, **1974**).

Clark, L. & D. Lewis : "Rape: the price of the coercive sexuality". (Torondo: The Women's Press, **1977**).

Conklin, J. : "The impact of crime". (New York: MacMillan, **1975**).

Dawson, R.O. : "Sentencing: The decision as to type, length, and condition of sentence. (Boston: Little, Brown, **1967**).

Dowdeswell, J. : "Women on rape". (Κεφ. 5, σελ. 99 - 117, **1986**).

Dworkin, A. : "Pornography: Men possessing women". (New York: G.P. Putnam's Sons, **1981**).

Ellis, L. : "Theories of rape: Inquiries into the causes of sexual aggression". (New York: Hemisphere Publishing Corporation, **1989**).

Esrtich, S. : "Real rape". (Cambridge, M.A.: Harvard University Press, **1987**).

Feinman, C. : "Women in the criminal justice system: Concluding observations". (Κεφ. 7, σελ. 165 - 170).

Finkelhor, D. : "Child sexual abuse: New theory and research". (New York: The Free Press, **1984**).

Fischer, C.S. : "The urban experience". (New York: Harcourt, Brace and Jovanovich, **1976**).

Fisher, S. : "The female orgasm: Psychology, physiology, fantasy". (New York: Basic Book, **1973**).

Gager, N. & C. Schurr : "Sexual assault: Confronting rape in America". (New York, Grosset & Dunlap, **1976**).

Glaister, J. : "Medical jurisprudence and toxicology". (Livingston, Edinburgh, Scotland, 11η έκδοση, **1962**).

Goode, E. : "Deviant behavior". (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, **1983**).

Gottfredson, M.R. & D.M. Gottfredson : "Decision making in criminal justice. Toward the rational exercise of discretion". (Δεύτερη έκδοση, **1988**).

Greenberg, M.S. & R,B Ruback : "Social psychology of criminal justice". (Monderey, C.A.: Brooks/Cole, **1982**).

Greenberg, M.S. & R,B Ruback : "After the crime: Victim decision making". (N.Y.: Plenum, 1992).

Greenwood, P., J. Chaiken, J. Petersilia & L. Prushoff : "The criminal investigation process, Vol. 3: Observations and analysis". (Santa Monica, C.A.: Rand Corporation, 1975).

Greer, G. : "The female eunuch". (London, Paladin, Granada Publishing Ltd., 1971).

Groth, N. : "Man who rape". (New York: Plenum Press, 1979).

Guttmacher, M.S. & H. Weihofen : "Psychiatry and the law". (New York: W.W. Norton, 1952).

Hilberman, E. : "The rape victim". (New York, Basic Books Inc., 1976).

Holmstrom, L.L. & A.W. Burgess : "The victim of rape: Institutional reactions". (New York: Wiley - Interscience, 1978).

Horos, C.V. : "Rape, The private crime, The social horror". (New Caanan, Conn. : Today Publishing, 1974).

Hunt, M. : "Sexual behavior in the 1970's". (Chicago: Playboy Press, 1974).

Hurch, C.L. & J. Selkin : "Rape prevention research Project". (Denver, 1974).

Hoebel, E.A. : "The law of primitive man". (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1954).

Janis, I.L. & L. Mann : "Decision making: A psychological analysis of conflict, choice, and commitment". (New York: Free Press, 1977).

Kalven, H., Jr., & H. Zeisel : "The American jury". (Boston: Little, Brown, 1966).

Karpman, B. : "The sexual offender and his offenses". (New York: Julian Press, 1954).

Katz, J.H. : "No fairy godmother, no magic wands - the healing process after rape". (1984).

Katz, S. & M.A. Mazur : "Understanding the rape victim: A synthesis of research findings". (John Wiley & Sons, 1979).

Kidd, R.F. & I. Plotkin : "Self-blame and coping with stressful life events". (Department of Psychology, Boston University, Boston, M.A., 1980).

Kinsey, A.C., W.B. Pomeroy, C.E. Martin & P.H. Gebhard : "Sexual behavior in the human female". (Philadelphia: Saunders, 1953).

Knudten, R.D., A.C. Meade, M.S. Knudten & W.G. Doerner : "Victims and witnesses: Their experiences with crime and the criminal justice system". (Washington, D.C.: U.S.G.P.O., 1977).

LaFave, W. : "Arrest: The decision to take a suspect into custody". (Boston: Little, Brown and Co, 1965).

LaFree, G.D. : Rape and criminal justice: The social construction of sexual assault". (Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, κεφ. 4, σελ. 53 - 90, 1989).

Latane, B. & I.M. Darley : "The unresponsive bystander: Why doesn't he help?". (New York: Appleton - Century -Crofts, 1970).

Lee, W. : "Decision-making and human behavior". (New York: Wiley, **1971**).

Levine, S. & J. Koenig : "Why men rape: Interviews with convicted rapists". (Torondo, Canada: MacMillan, **1980**).

Loftus, E.F. : "Eyewitness testimony". (Cambridge: Harvard University Press, **1979**).

MacDonald, J.M. : "Psychiatry and the criminal". (Δεύτερη έκδοση, **1969**).

MacDonald, J.M. : "Rape: Offenders and their victims". (Springfield, III.: Thomas, **1971**).

Maguire, M. : "Burglary in a dwelling: The offense, the offender, and the victim". (London: Heinemann, **1982**).

Maguire, M. & C. Corbett : "The effects of crime and the work of victims support schemes". (Aldershot: Gower, **1987**).

Maisch, H. : "Incest". (New York: Stein and Day. Μετάφραση: Colin Bearne, **1972**).

Masters, R.E.L. : "Patterns of incest". (New York: Julian Press, **1963**).

Mawby, R. : "Policing the city". (Farnborough, England: Saxon House, **1979**).

Mawby, R. : "Contrasting measurements of area crime rates". (Plymouth Polytechnic, England, **1983**).

McCaghy, C.H. : "Deviant behavior crime, conflict and interest groups". (New York: MacMillan, **1976**).

McCahill, T.W., I.C. Meyer & A.M. Fischman : :"The aftermath of rape". (Lexington: D.C. Heath, **1979**).

Medea, A. & K. Thompson : "Against rape: A survival manual for women: How to cope with rape physically and emotionally". (New York: Farrar, Straus & Giraux, **1974**).

Miller, D.C. : "Handbook of research design and social measurement". (2nd edition, New York: McKay, **1970**).

National Victim Center : "Rape in America: A report to the nation". (Arlington, V.A.: Author, **1992**).

Niederhoffer, A. : "Behind the shield: The police in the urban society". (New York: Doubleday, **1967**).

Ploscowe, M. : "Sex and the law". (New York, Ace Books, **1962**).

Quinney, R. : "The social reality of crime". (Boston: Little, Brown, **1970**).

Reiff, R. : "The invisible victim: The criminal justice system's forgotten responsibility". (New York: Basic Books, **1979**).

Reiss, A. : "The police and the public". (New Haven, Conn.: Yale University Press).

Reynolds, P. & D. Blyth : "Occurrence, reaction to, and perception of victimization in an urban setting: analysis of a survey of the Twin Cities region". (University of Minnesota, **1976**).

Russell, D.E.H. : "The politics of rape". (New York: Stein and Day, **1975**).

Russell, D.E.H. : "Sexual exploitation: Rape, child sexual abuse, and workplace harassment ". (Beverly Hills, C.A.: Sage Publications, Inc, **1984**).

Ryan, W. : "Blaming the victim". (New York: Vintage Books, **1971**).

Sanday, P.R. : "Female power and male dominance: On the origins of sexual inequality". (New York: Cambridge University Press, **1981**).

Schachter, S. : "The psychology of affiliation". (Polo Alto, C.A.: Stanford University Press, **1959**).

Schafer, S : "The victim and his criminal". (New York: Random House, **1968**).

Schultz, L.G. (eds.) : "Rape victimization".(Springfield, Illinois, USA, **1977**).

Schur, E. : "Labeling women deviant". (New York: Random House, **1984**).

Schwendinger, J.R. & H. Schwendinger : "Rape and inequality". (Beverly Hills, C.A.: Sage, **1983**).

Sellin, T. & M. Wolfgang : "The measurement of delinquency". (New York: Wiley, **1964**).

Sherif, M. & C. Sherif : "Reference groups". ((New York: Harper and Row, **1964**).

Silverman & Bowie : "From out of the shadow: Disclosing the patterns and circumstances of rape victimization". (**1986**).

Sparks, R.F., H.G. Genn & D.J. Dodd : "Surveying victims: A study of the measurement of criminal victimization, perceptions of crime, and attitudes to criminal justice". (**1977**).

Storaska, F. : "How to say no to a rapist... and survive". (New York: Random House, **1975**).

Stouffer, S.A. : "Communism, Conformism and Civil Liberties". (Garden City, New York: Doubleday, **1955**).

Suls, T.M. & R.L. Miller : "Social comparison process: Theoretical and empirical perspectives". (Washington, D.C.: Hemisphere, **1977**).

Thompson, K. & A. Medea : "Against rape". (New York: Farrar, Strauss & Giroux, **1974**).

Veeraraghavan, V. : "Rape and victims of rape". (Northern Book Center, New Delhi, India, **1987**).

Veroff, J., E. Douvan & R.A. Kulka : "The inner amarican: A self- portrait from 1957 - 1976". (New York: Basic Books, **1981**).

Waller, I. & N. Okihiro : "Burglary: The victim and the public". (Torondo: University of Torondo Press, **1978**).

Warshaw, R. : "I never called it rape: the Ms. report on recognizing, fighting and surviving data and acquaintance rape". (New York, NY: Ms. Foundation/Sarah Lazin Books, **1988**).

Webb, E.J., D.T. Campbell, R.D. Schwartz, L. Sechrest και J.B. Grove: "Nonreactive measures in the social sciences". (Boston: Houghton Mifflin, **1981**).

Weinberg, S. : "Incest behavior". (Revised paperbound edition, 1976, Secaucus, N.J.: Citabel, **1955**).

Williams, J.E. & Holmes : "The second assault: Rape and public attitudes". (Greenwood Press, Westport, Conn., **1981**).

Wolfgang, M.E. : "Patterns of criminal homicide". (University of Pennsylvania Press, **1958**).

Συλλογικά βιβλία σε αγγλική γλώσσα:

Drapkin, I. & E. Viano (eds.) : "Victimology: A new focus". (Lexington Books, **1974**).

Flanagan, T. & K. Jemieson (eds.) : "Sourcebook of criminal justice statistics". (U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics: Washington, D.C.: U.S.G.P.O., **1988**).

Marshall, D.S. & R.C. Suggs (eds.) : "Human sexual behavior: Variations in the ethnographic spectrum". (New York: Basic Books, **1971**).

McDonald, W.F. (eds.) : "Criminal justice and the victim". (Beverly Hills, Sage, **1976**).

Schultz, L.G. (eds.) : "Rape victimization".(Springfield, Illinois, USA, **1977**).

Williams, J.E. & K.A. Holmes (eds.) : "The second assault: Rape and Public attitudes". (Westport, C.T.: Greenwood Press, **1981**).

Κεφάλαια συλλογικών βιβλίων σε αγγλική γλώσσα:

Amir, M. : "Forcible rape". (Στο L. Schultz: "Rape victimology", κεφ. 4, Springfield, Illinois, USA, **1977**).

Ball, D.W. : "The problematics of respectability". (Στο J.D. Douglas, ed.: "Deviance and respectability". New York: Basic Books, σελ. 326 - 371, **1970**).

Baron, L. & M.A. Straus : "Sexual stratification, pornography, and rape in the United States". (Στο N. Malamuth και E. Donnerstein, eds.: "Pornography and sexual aggression". Academic Press, San Francisco, **1984**).

Berger, S.M. : "Social comparison, modeling, and perseverance". (Στο J.M. Suls & R.L. Miller, eds.: "Social comparison processes: Theoretical and empirical perspectives". Washington, D.C.: Hemisphere, σελ. 209 - 234, **1977**).

Bohmer, C. : "Judicial attitudes toward rape victims". (Στο D. Chappell, R. Geis & G. Geis, eds.: "Forcible rape: The crime, the victim and the offender". Columbia University Press, New York, **1977**).

Bottomley, A.K. & C.A. Coleman : "Police effectiveness and the public: The limitations of official crime rates". (Στο R. Clarke & J.M. Hough, eds: "The effectiveness of policing". England: Gower).

Burgess, A.W. & L.L. Holmstrom : "Rape: The victim and the criminal justice system". (Στο I. Drapkin & E. Viano: "Victimology: A new focus". Lexington Books, σ. 21 - 30, **1975**).

Burgess, A.W. & L.L. Holmstrom : "Rape trauma syndrome". (Στο D. Chappell, R. Geis & G. Geis, eds.: "Forcible rape: The crime, the victim and the offender". Columbia University Press, New York, σ. 315 - 328, **1977**).

Byrnes, S. & S. Kendall : "Only a witness".(Στο P.W. Easteal, eds.: "Without consent: Confronting adult sexual violence". Australian Institute of Criminology, Conference Proceeding Series, τομ. 20, σελ. 55 - 66, **1993**).

Chappell, D. : "Forcible rape and the American system of criminal justice". (Στο D. Chappell & J. Monahan, eds. : "Violence and criminal justice". Lexington, Mass.: D.C. Heath, σελ. 95 - 99, **1975**).

Chappell, D., G. Geis, S. Schafer & L. Siegel : "Forcible rape: A comparative study of offenses known to the police in Boston and Los Angeles". (Στο J.M. Henslin, eds.: "Studies of sociology of sex". New York: Appleton - Century - Crofts, **1971**).

Cherry, F. : "Gender roles and the sexual violence". (Στο E.R. Allgeier και N.B. McCormick, eds.: "Changing boundaries: Gender roles and sexual behavior". Palo Alto, C.A.: Mayfield, **1983**).

Clinard, M.B. : "The relation of urbanization and urbanism to criminal behavior". (Στο E.W. Burgess & D.J. Bogue, ed.: "Contributions to urban sociology". Chicago: University of Chicago Press, **1964**).

Coates, D., C.B. Wortman & A. Abbey : "Reactions to victims". (Στο I.H. Freize, D. Bar-Tal & J.S. Carroll, eds.: New approaches to social problems: Applications of attribution theory". San Francisco: Jossey-Bass, σελ. 21 - 52, **1979**).

Curtis, L. A. : "Rape, race and culture: Some speculations in search of a theory". (Στο M.J. Walker και S.L. Brodsky, eds.: "Sexual assault", **1976**).

Davis, R.C. & M. Henley : "Victim service programs". (Στο A.J. Lurigio, W.G. Skogan & R.C. Davis, eds.: "Victims of crime: Problems, policies, and programs". Newbury, C.A.: Sage, σελ. 157 - 171, **1990**).

Enos, W.F., J.C. Beyer & G.T. Mann : "The medical examination of cases of rape". ". (Στο L. Schultz, eds: "Rape victimization", κεφ. 12, Springfield, Illinois, USA, **1977**).

Fox, S.S. & D.J. Scherl : "Crisis intervention with victims of rape". (Στο L. Schultz: "Rape victimology", κεφ. 13, Springfield, Illinois, USA, **1977**).

Freud, S. : "The economic problem of masochism". (Στο J. Strachey, eds.: The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud. Τομ. XIX, London: Hogarth, **1961**).

Geis, G. : "Forcible rape: An introduction". (Στο D. Chappell, R. Geis & G. Geis: "Forcible rape: The crime, the victim and the offender", σελ. 87 - 114, κεφ. 4, New York, Columbia University Press, **1977**).

Goodstein, L. & F. Lutze : "Rape and criminal justice system responses". (Στο I.L. Moyer: "The changing roles of women in the criminal justice system: Offenders, victims and professionals", κεφ. 9, σ. 153 - 179, Waveland Press, Illinois).

Greenberg, M.S. : "Victim decision-making: An experimental approach". (Στο V.J. Konecni & E.L. Ebbesen, eds.: "The criminal justice system: A social - psychological analysis". San Francisco: W.H. Freeman, **1982**).

Greenberg, M.S., R.B. Ruback & D.R. Westcott : "Seeking help from the police: The victim perspective". (Στο A. Nadler, J.D. Fisher & B. DePaulo, eds: "Applied perspectives on help-seeking and receiving". New York: Academic Press, σελ. 71 - 103, **1983**).

Greenberg, M.S., C.E. Wilson & M.K. Mills : "Victim decision-making: An experiamental approach". (Στο V.J. Konecni & E.L. Ebbesen: "The criminal justice system: A social-psychological analysis", San Francisco: W.H. Freeman, κεφ. 4, σελ. 73 - 94, **1982**).

Greenberg, M.S., R,B Ruback, C.E. Wilson & M.K. Mills : "Theft victims' decision to call the police: An experimental approach". (Στο G. Cooke, Eds.: "The role of the forensic psychologist". Springfield, I.L.: Charles Thomas, **1980**).

Greer, G. : "Seduction is a four-letter word". (Στο L. Schultz: "Rape victimization" κεφ. 19, σελ. 374 - 395, **1977**).

Griffin, S. : "Rape: The all-American crime". (Στο L. Schultz: "Rape victimization", κεφ. 3, σελ. 19 - 39, **1977**).

Hindelang, M.J. : & B.J. Davis : "Forcible rape in the United States: A statistical profile". (Στο D. Chappell, R. Geis & G. Geis: "Forcible rape: The crime, the victim and the offender", σελ. 87 - 114, κεφ. 4, New York, Columbia University Press, **1977**).

Hindelang, M.J. & M. Gottfredson : "The victim's decision not to invoke the criminal justice process". (Στο F. McDolald: "Criminal justice and the victim". Bevery Hills, Sage Publications, **1976**).

Holmstrom, L. & A. Burgess : "Rape: The victim goes on trial". (Στο I. Drapkin & E. Viano: "Victimology: A new focus". Lexington Books, σ. 21 - 30, **1975**).

Kanin, E.J. : "Selected dyadic aspects of male sex aggression". (Στο L. Schultz: "Rape victimization", κεφ. 5, σελ. 59 - 76, Springfield, Illinois, USA **1977**).

Keefe, M. & H. O'Reilly : "Changing perspectives in sex crimes investigation". (Στο M. Walker & S. Brodsky (eds): Sexual assault. Mass.: Lexington Books, **1976**).

Klemmack, S.H. & D.L. Klemmack : "The social definition of rape". (Στο M.J. Walker και S.L. Brodsky, eds.: "Sexual assault: The victim and the rapist". M.A.: Lexington Books, σελ. 135 - 147, **1976**).

Knudten, R.D., A.C. Meade, M.S. Knudten & W.G. Doerner : "The victim in the administration of justice". (Στο W.F. McDonald, eds.: "Criminal justice and the victim". Beverrly Hills, C.A.: Sage, **1976**).

Latane, R. & D. Elman : "The hand in the till". (Στο B. Latane & J.M. Darley: "The unresponsive bystander", New York: Appleton - Century - Crofts, **1970**).

Lerner, M.J. : "The desire for justice and reactions to victims. Social psychological studies of some antecedents and consequences". (Στο J. Macaulay & L. Berkowitz, eds.: "Altruism and helping behavior". New York: Academic Press, σελ. 205 - 229, **1970**).

Lottes, I.L. : "Sexual socialization and attitudes toward rape". (Στο A.W. Burgess, eds.: Rape and sexual assault II. New York: Garland Publishing, Inc., **1988**).

McMullen, P.A. & A.E. Gross : "Sex differences, sex roles, and health-related help-seeking". (Στο B.M. DePaulo, A. Nadler & J.D. Fisher, eds.: "New directions in helping: Vol. 2. Help seeking". New York: Academic Press, σελ. 233 - 263, **1983**).

Mohr, J.W. : "Rape and attempted rape". (Στο Sexual behavior and the criminal law. Part III, A preliminary report. Mimeographed, from the Forensic Clinic, Torondo Psychiatric Hospital, **1965**).

Ploscowe, M. : "Rape". (Στο E. Saragrin & MacNamara, eds.: "Problems of sex behavior". New York: Thomas Y. Cromwell, **1968**).

Pointing, J. & M. Maguire : "Introduction: The rediscovery of the crime victim". (Στο M. Maguire & J. Pointing, eds.: "Victims of crime: A new deal?". Milton Keynes: Open University Press, σελ. 1 - 13, **1988**).

Public document : "Report of district of Columbia task force on rape". (Στο L. Schultz: "Rape victimization", κεφ. 18, σελ. 339 - 373, Springfield, Illinois, USA **1977**).

Resick, P.A. : "Victim of sexual assault". (Στο A.J. Lurigio, W.G. Skogan & R.C. Davis (eds.): "Victims of crime: Problems, policies, and programs". Newbury Park, C.A.: Sage, σελ. 69 - 86, **1990**).

Rush, F. : "The sexual abuse of children: A feminist point of view". (Στο N. Connell & C. Wilson eds.: "Rape: the first source book for women". New York: A Plume Book, New American Library, σελ. 65 - 75, **1974**).

Saragin, E. : "Forcible rape and the problem of the rights of the accused". (Στο D. Chappell, R. Geis & G. Geis, eds.: "Forcible rape: The crime, the victim and the offender". Columbia University Press, New York, **1977**).

Schachter, S. : "The interaction of cognitive and psychological determinants of emotional state". (Στο L. Berkowitz, eds.: "Advances in experimental social psychology". New York: Academic Press, σελ. 49 - 80, **1964**).

Schneider A.L., J.M. Burcart & L.A. Wilson II : "The role of attitudes in the decision to report crimes to the police". (Στο W.F. McDonald: "Criminal justice and the victim". Sage Publications, σελ. 89 - 113, **1976**).

Schultz, L.G. : "The child as a sex victim: Sociological perspectives". (Στο L. Schultz, eds: "Rape victimization", Springfield, Illinois, USA, **1977**).

Schultz, L.G. & J. DeSavage : "Rape and rape attitudes on a college campus". (Στο L. Schultz, eds: "Rape victimization", κεφ. 6, σελ. 77 - 90, Springfield, Illinois, USA, **1977**).

Schwind, H.D. : "Investigations of non-reported offenses: Distribution of criminal offenses not known to authorities". (Στο R. Block, ed.: "Victimization and fear of crime. World perspectives". Washington, D.C.: U.S.G.P.O., σελ. 65 - 74, **1984**).

Sheffield, C.J. : "Sexual terrorism: The social control of women". (Στο J. Freeman, eds.: Women: A feminist perspective. Mountain View, C.A.: Mayfield Publishing Company, **1987**).

Smith, E.A. & D. Maness : "The decision to call the police: Reactions to burglary". (Στο W.F. McDonald: "Criminal justice and the victim", Sage Publication, **1976**).

Stuart, D. : "No harm done: Sexual assault and the criminal justice system". (Στο P.W. Easteal: "Without consent: Confronting adult sexual violence". Camberra: Australian Institute of Criminology, σελ. 95 - 106, **1993**).

Temkin, J, : "Women, rape law reform". (Στο S. Tomaselli & R. Porter, eds.: Rape. New York: Basil Blackwell, **1986**).

Tormes, Y.M. : "Child victims of Incest". (Pamphlet, Denver, Colorado: The American Human Association, Children's Division. A sub-study based on data produced in Research Project R-222. Στο V. DeFrancis: "Protecting the child victim of sex crimes committed by adults", **1968**).

Veronen, L.G. & D.G. Kilpatrick : "Stress management for rape victims". (Στο D. Meichenbaum & M.E. Jaremko: "Stress reduction and prevention". New York: Plenum, **1983**).

Veronen, L.G., D.G. Kilpatrick & P.A. Resick : "Treating fear and anxiety in rape victims: Implications for the criminal justice system". (Στο W.H. Parsonage, eds.: "Perspectives on victimology". Sage Research Progress Series in Criminology, τομ. 11, σελ. 148 - 159, **1979**).

Weis, K. & S. Weis : "Victimology and the justification of rape". (Στο I. Drapkin & E. Viano, eds.: "Victimology: A new focus". M.A.: Lexington Books, σελ. 3 - 27, **1973**).

Wheeler, S. : "Sex offenses: a sociological critique". (Στο J.H. Cagnon & W. Simon, eds.: "Sexual Deviance". New York: Harper & Row, **1967**).

Wolfgang, M.E. : "Urban crime". (Στο J.Q. Wilson: "The metropolitan enigma: Inquiries into the nature and dimension of America's urban crisis". Cambridge: Harvard University Press, 1968).

Ziegenhagen, E. : "Toward a theory of victim-criminal justice system interactions". (Στο W.F. McDonald : "Criminal justice and the victim", Beverly Hills, Sage, 1976).

Αδημοσίευτες μελέτες:

Ruback, R.B. & D.L. Ivie : "An archival analysis of rape victims' behaviors and decisions". (Αδημοσίευτη μελέτη, Georgia State University).

Jackson, C.S. : "Forcible rape: A consideration of the basic issues". (Αδημοσίευτη μελέτη, National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, Washington, D.C., 1973).

Διδακτορικές διατριβές:

Gottfredson, M.R. : "The classification of crimes and victims". (Ph.D. dissertation, State University of New York at Albany, 1976).

Green, G. : "Citizen reporting of crime to the police: An analysis of common theft and assault". (Ph.D. dissertation, University of Pennsylvania, 1981).

Smith, B.L. : "Criminal victimization in rural areas: An analysis of victimization patterns and reporting trends". (Ph.D. dissertation, Purdue University, 1979).

Smithyman, S.D. : "The undetected rapist". (Ph.D. dissertation, Claremont Graduate School, 1978).

Πρακτικά διεθνών συνεδρίων και συζητήσεων:

Bachman, R. & S. Ward : "What constitutes rape? A factorial survey analysis of a student population". (Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, Washington, D.C., 1990).

Bart, P. : "Unalienating abortion. Demystifying depression and restoring rape victims". (Paper presented at the annual meeting of the American Psychological Association, Anaheim, Calif, Μάϊος 1975).

Bart, P.B. & K.L. Schepeele : "There ought to be a law: Women's definitions and legal definitions of sexual assault". (Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, New York, **1980**).

Baker, R., F. Meyer, A.M. Corbett & D. Rudoni : "Citizen evaluation and police services". (Paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association, **1977**).

Bickman, L. : "Definition and behavioral consequences of social influence on crime reporting". (Paper presented at the Midwestem Psychological Association, Chicago, Illinois, **1974**).

Bickman, L. : "Interpersonal influence and the reporting of a crime". (Paper presented at the Midwestem Psychological Association, Chicago, Illinois, **1974**).

Burgess, A.C. & L.L. Holmstrom : "Rape: The victim and the criminal justice system". (Paper presented at the First International Symposium on Victimology, 2 - 6 Σεπτεμβρίου, Jerusalem, **1973**).

Feldman-Summers, S. & C. Ashworth : "Factors affecting victim credibility in rape cases". (Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Torondo, Canada, Σεπτέμβριος, **1978**).

Hilderman, E. : "The rape victim". (A project of the Committee on Women of the American Psychiatric Association. Baltimore: Garamond/Pridemark Press, **1976**).

Koss, M.P. & C.J. Oros : "The unacknowledged rape victim. (Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Montreal, Canada, **1980**).

LeBeau, J.L. : "Statutory revision and the reporting of rape: An associational or causal relationship?". (The American Society of Criminology, Mondreal, Canada, Annual meeting **1987**).

Lizotte, A.J. & F. Wolfson : "The social location of rape and reporting: A victimization study". (Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, Montreal, Canada, **1981**).

Oros, C.J., K. Leonard & M.D. Koss : "Factors related to self-attribution of rape by victims". (Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Montreal, Canada).

Peters, J.J. : "Social psychiatric study of victims reporting rape". (A study presented at the American Psychiatric Association, 128th Annual Meeting, Anaheim, California, **1975**).

Reed, M.D. : "Female sensitization and the reporting of forcible rape in the United States". (The American Society of Criminology, Annual Proceedings, **1987**).

Ruback, R.B. & D.L. Ivie : "Post reporting social influence on victims". (Annual meeting of the Academy of criminal Justice Sciences, St. Louis, March **1987**).

Wilson, C.E. & M.S. Greenberg : "Victim reactions to crime: A laboratory experimental approach". (Annual meeting of the American Psychological Association, Washington, D.C., 3 - 7 Σεπτεμβρίου **1976**).

Yee, J., S.R. Beach, M.S. Greenberg & D. Marsh : "Attitudes towards various modes of coping with criminal victimization". (Annual meeting of Eastern Psychological Association, New York, Απρίλιος **1991**).

Κυβερνητικές έρευνες σε αγγλική γλώσσα:

Battelle Memorial Institute : "Forcible rape: A national survey of the response by prosecutors". (Washington, D.C.: L.E.A.A., τομ. 1., **1977**).

Biderman, A., L. Johnson, J. McIntyre & A. Weir : "*Report on a pilot survey in the district* of Columbia on victimization and attitudes toward law enforcement". (Washington, D.C.: President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, **1967**).

Black, D. & A.J. Reiss, Jr. : "Patterns on behavior in police and citizen transactions". (Στο President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, Studies in crime and law enforcement in major metropolitan areas. Field Surveys III, τομ. III, Washington, D.C.: U.S.: Government Printing Office, **1967**).

Bryant, G. & P. Cirel : "A community response to rape: An exemplary project". (Washington, D.C.: National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, **1977**).

Brodyaga, L., M. Gates, S. Singer, M. Tuker & R. White : "Rape and its victims: A report for citizens, health facilities, and criminal justice agencies". (National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, Law Enforcement Assistance Administration, Washington, D.C.: U.S.: Government Printing Office, **1975**).

Buikhuisen, W. : "Registered and non-registered crime". (Den Hague, Netherlands: Research and Documentation Center, Ministry of Justice, **1975**).

Bureau of Justice Statistics : "Criminal victimization in the United States, 1979". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, **1981**).

Bureau of Justice Statistics : "The economic cost of crime to victims". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Μάρτιος **1984**).

Bureau of Justice Statistics : "The crime of rape". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Μάρτιος **1985**).

Bureau of Justice Statistics : "Reporting crime to the police". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, **1985**).

Bureau of Justice Statistics : "Criminal victimization, 1984". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, **1985**).

Bureau of Justice Statistics : "Life time likelihood of victimization". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, **1987**).

Bureau of Justice Statistics : "Crime and nation's households, 1989". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, **1990**).

Bureau of Justice Statistics : "Criminal victimization in the United States, 1988". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, **1990**).

Bureau of Justice Statistics : "Sourcebook of criminal statistics: 1991". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, **1991**).

Bureau of Justice Statistics : "Criminal victimization in United States, 1990". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, **1992**).

Bureau of Justice Statistics : "Violence against women: A national victimization survey report". (Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, **1994**)..

Burt, M.R. : "Attitudes supportive of rape in American culture". (House Committee on Science and Technology. Hearing: 95th Congress, 2nd session. Washington, D.C.: U.S.G.P.O., σελ. 277 - 322, **1978**).

Chappell, D. : "Forcible rape: A national survey of the response by police". (Research Report, Seattle, Wash.: Battelle Human Affairs Research Center, Law and Justice Study Center, **1977a**).

Chappell, D. : "Forcible rape: A national survey of the response by prosecutors". (Research Report, Seattle, Wash.: Battelle Human Affairs Research Center, Law and Justice Study Center, **1977b**).

Chappell, D. , C. Legrand & J. Reich : "Forcible rape: An analysis of legal issues". (Washington, D.C.: National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, **1979**).

Check, J.V.P. & N. Malamuth : "An empirical assessment of some feminist hypotheses about rape". (*International Journal of Women's Studies*, τομ. 8, τευχ. 4, σελ. 414 - 423, **1985**).

Eisenhower, M. S. : "To establish justice, to insure domestic tranquillity". (Final Report of the National Commission on Causes and Prevention of Violence. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1969**).

Ennis, P.H. : "Criminal victimization in the United States: A report of a national survey. Field surveys II". (President's Commission of Law Enforcement and Administration of Justice. Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, **1967**).

Federal Bureau of Investigation : "Crime in the United States. Uniform Crime Report, 1973". (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1974**).

Federal Bureau of Investigation : "Crime in the United States. Uniform Crime Report, 1974". (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1975**).

Garofalo, J. : "The police and public opinion". (National Criminal Justice Information and Statistics Service, Washington, D.C.: U.S.G.P.O., **1977**).

Hindelang, M.J., C.S. Dunn, L.P. Sutton & A.L. Aumick : "Sourcebook of criminal justice statistics, 1974".(Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1975**).

Hursch, C.J. & J. Selkin : "Rape prevention research project". (Mimeographed Annual Report of the Violence Research Unit, Division of Psychiatric Service, Department of Health and Health and Hospitals, Denver, **1974**).

Katzenbach, N. : "The challenge of crime in a free society". (A Report by the President's Commission on Law Enforcement and the Administration of Justice. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1967**).

Kelley, C. : "Crime in the United States". (Washington, D.C.: Federal Bureau of Investigation, **1973**).

Kirchhoff, G.F. & C. Kirchhoff : "Victimological research in Germany". (Στο R. Block, ed.: "Victimization and fear of crime: World perspectives". Washington, D.C.: U.S. Department of justice, Bureau of Justice statistics, **1984**).

L.E.A.A. : "Son jose methods test of known crime victims. Statistics technical report #1". (Washington, D.C.: L.E.A.A., **1972**).

L.E.A.A. : "Criminal victimization in the United States: 1973 Advance Report". (Washington, D.C.: National Criminal Justice Information and Statistics Service, **1973**).

L.E.A.A. : "Crime in five American Cities". (U.S. Department of Justice, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1974**).

L.E.A.A. : "Criminal victimization survey in 13 American Cities". (U.S. Department of Justice, Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1975**).

L.E.A.A. : "Criminal victimization in the United States: A comparison of 1974 and 1975 findings. A national crime panel survey report #SD-NCP-N-5". (Washington, D.C.: L.E.A.A., Φεβρουάριος **1977**).

L.E.A.A. : "Forcible rape: A national survey of the response by prosecutors". (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1977**).

L.E.A.A. : "Criminal victimization in the United States, 1980". (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1982**).

McDermott, M.J. : "Rape victimization in 26 American cities". (Washington, D.C.: Government Printing Office, **1979**).

National Advisory Commission : "Report on civil disorders". (Washington, D.C.: Government Printing Office, **1968**).

National Institute of Mental Health : "Victims of rape". (U.S. Department of Health, Education and Welfare Public Health Service).

National Commission on the Causes and Prevention of Violence : "Crimes of violence. Vol. 2.". (Washington D.C.: Government Printing Office, **1969**).

Peters, J. J., L.C. Meyer & N.E. Carroll : "The Philadelphia assault victim study". (Final Report from the National Institute of Mental Health, ROIMH 21304, **1976**).

Petersilia, J., P.W. Greenwood & M. Lavin : "Criminal careers of habitual felons". (Washington, D.C.: National Institutes of Justice, **1978**).

President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice : "The challenge of crime in a free society". (Washington D.C.: Government Printing Office, **1967**).

Reiss, A.J. (ed.) : "Studies in crime and law enforcement in major metropolitan areas". (President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, Washington D.C.: U.S. Government Printing Office, **1967**).

Skogan, W.G. & A.C. Gordon : "Crime in Illinois: 1982". (Illinois Department of Law Enforcement Division of Support Service - Bureau of Identification, **1983**).

Spelman, W. & D.K. Brown : "Calling the police: Citizen reporting of serious crime". (Washington, D.C.: Police Executive Research Forum, **1981**).

U.S. Department of Justice : "Crime in the United States". (F.B.I., Αύγουστος **1982**).

Van Dijk, J. & C. Steinmentz : " The burden of crime on Dutch society 1973-1979". (Den Hague, Netherlands: Research and Documentation Center, Ministry of Justice, **1980**).

Van Dijk, J. & C. Steinmentz : "The RCD victim surveys 1974-1979". (Den Hague, Netherlands: Research and Documentation Center, Ministry of Justice, **1980**).

Van Dijk, J, & A.C. Vianen : "Criminal victimization in the Netherlands: Victim surveys 1974 - 1977". (Den Hague, Netherlands Research and Documentation Center, Ministry of Justice, **1978**).

Van Kirk, M. : "Response time analysis: Executive summary". (Washington, D.C.: U.S.G.P.O., **1978**).

Yost, L.R. & R.W. Dodge : "Household survey of victims of crime: Second pretest". (Baltimore, Maryland. Prepared by the Demographic Survey Division of the Bureau of Census. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, **1970**).

<u>Άρθρα σε αγγλική γλώσσα:</u>

Abel, G., J. Becker, M. Mittolman, J. Cunningham-Rathner, J. Rouleau & W. Murphy : "Self-reported sex crimes of nonincarcerated paraphiliacs". (*Journal of Interpersonal Violence,* τομ. 2, σελ. 3 - 25, **1987**).

Akman, D., A. Normandeau & S. Turner : "The measurement of delinquency in Canada". (*Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science,* τομ. 58, σελ. 330 - 337, **1967**).

Amir, M. : "Victim precipitated forcible rape". (*Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, τομ. 58, **1967**).

Anonymously written : "When a woman is attacked". (*Sexology magazine*, Σεμπτέβριος **1973**).

Antunes, G. & A.L. Hunt : "The impact of certainty and severity of punishment on levels of crime in American states: An extended analysis. *Journal of Criminal Law and Criminology,* τομ. 64, σελ. 486 - 493, **1973**).

Ashworth, C.D. & S. Feldman-Summers : "Perceptions of the effectiveness of the criminal justice system: The female victim's perspective". (*Criminal Justice and Behavior,* τομ. 5, τευχ. 3, **1978**).

Bachman, R. : "Predicting the reporting of rape victimizations. Have rape reforms made a difference?". (*Criminal Justice and Behavior*, τομ. 20, τευχ. 3, σελ. 254 - 270 Σεμπτέβριος **1993**).

Bachman, R. & R. Paternoster : "Changes in the adjudication of rape: 1979 - 1991. A contemporary look at the effects of rape in law reform : How far have we really come?". (*Journal of Criminal Law and Criminology,* **in press**).

Bachman, R., R. Paternoster & S. Ward : "The rationality of sexual offending: Testing a deterrence/rational choice conception of sexual assault". (*Law and Society Review,* τομ. 26, σελ. 401 - 432, **1992**).

Bailey, W.C., J.D. Martin & L.M. Gray : "Crime and deterrence: A correctional analysis". (*Journal of Research in Crime and Delinquency,* τομ. 11, σελ. 124 - 143, **1974**).

Baker, A.L. & C. Peterson : "Self-blame by rape victims as a function of the rape's consequences". (*Crisis Intervention*, τομ. 8, τευχ. 3, σελ. 92 - 104, **1977**).

Barber, R. : "Judge and Jury attitudes to rape". (*Australian and New Zealand Journal of Criminology*, τομ. 7, σελ. 157 - 172, **1974**).

Barnes, J. : "Rape and others sexual offenses". (*British Medical Journal*, τευχ. 2, σελ.. 293 - 295, Απρίλιος **1967**).

Baron, L & Straus, M.A. : "Four theories of rape: A microsociological analysis". (*Social Problems*, τομ. 34, τευχ. 5, **1987**).

Bart, P.G. : "Rape doesn't end with a kiss". (*Viva*, τευχ. 2, σελ. 39 - 42, **1975**).

Bercal, T.E. : "Calls for police assistance. Consumer demands for governmental service". (*American Behavioral Scientist*, τομ. 13, σελ. 681 - 691, **1970**).

Berger, V. : "Man's trial, women's tribulation: Rape cases in the courtroom". (*Columbia Law Review*, τομ. 77, σελ. 1 - 103, **1977**).

Berk, R.A., S.F. Berk, P.J. Newton & D.R. Loseke : "Cops on call: Summoning the police to the scene of spousal violence". (*Law & Society Review*, τομ. 18, τευχ 3, σελ. 479 - 498, **1984**).

Berscheid, E., D. Boye & E. Walster : "Retaliation as a means of restoring equity." (*Journal of Personality and Social Psychology*, τευχ. 10, σελ. 370-376, **1968**).

Biaggio, M.K., A. Brownell, D.L. Watts : "Reporting and seeking support by victims of sexual offenses". (*Journal of Offender Rehabilitation*, τομ. 17, τευχ. 1 - 2, σελ. 33 - 42, **1991**).

Bickman, L. : "The effect of social class on the honesty of others". (*Journal of Social Psychology*, τευχ. 85, σελ. 87 - 92, **1971**).

Bickman, L. : "Attitude toward an authority and the reporting of crime". (*Sociometry*, τομ. 39, τευχ. 1, σελ. 76 - 82, **1976**).

Bickman, L. & S.K Green : "Situational cues and crime reporting: Do signs make a difference?". (*Journal of Applied Social Psychology*, τομ. 7, τευχ. 1, σελ. 1 - 18, **1977**).

Bickman, L. & S.K Green : "Is revenge sweet? The effect of attitude toward a thief on crime reporting". (*Criminal Justice and Behavior*, τομ. 2, τευχ. 2, σελ. 101 - 112, **1975**).

Bickman, L. & D.P. Rosenbaum : "Crime reporting as a function of bystander encouragement, surveillance and credibility". (*Journal of Personality and Social Psychology*, τευχ. 8, σελ. 577 - 586, **1977**).

Biderman, A.D. & A.J. Reiss, Jr. : "On exploring the dark figure of crime". (*The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, τευχ. 374, σελ. 1 - 15, **1967**).

Bienen, L. : "National developments in rape reform legislation". (*Women's Rights Law Reporter*, τομ. 6, σελ. 170 - 213, **1980**).

Bilblarz, A., B.J. Trad, D.N. Biblarz : "To tell or not to tell: Differences between victims who report crimes and victims who do not". (*Victimology*, Τομ. 9, τευχ. 1, σελ. 153 - 158, **1984**).

Binder, R.L. : "Why women don't report sexual assault". (*The Journal of Clinical Psychiatry*, τομ. 42, τευχ. 11, σελ. 437 - 438, Νοέμβριος **1981**).

Blakenburg, E. : "The selectivity of legal sanctions: Anempirical investigation of shoplifting". (*Law and Society Review*, τομ. 11, τευχ. 1, σελ. 109 - 130, **1976**).

Black, D. : "Production of crime rates". (*American Sociological Review*, τευχ. 35, σελ. 733 - 748, **1970**).

Black, D. : "The social organization of arrest". (*Stanford Law Review*, τευχ. 23, σελ. 1087, **1971**).

Blau, J.R. & P.M. Blau : "The cost of inequality: Metropolitan structure and violent crime". (*American Sociological Review*, τομ. 47, σελ. 114 - 128, **1982**).

Blau, P.M. & R.M. Golden : "Metropolitan structure and criminal violence". (*Sociological Quarterly*, τομ. 27, σελ. 15 - 26, **1986**).

Blankenburg, E. : "The selectivity of legal sanctions: An empirical investigation of shoplifting". (*Law and Society Review*, τομ. 11, τευχ. 1, σελ. 109 - 130).

Block, R.L. : "Why notify the police. The victim's decision to notify the police of an assault". (*Criminology*, τομ. 11, τευχ. 4, Φεβρουάριος **1974**).

Block, R.L. : "Police action as reported by victims of crime". (*Police*, τομ.15, σελ. 43 - 49, Νοέμβριος/Δεκέμβριος **1970**).

Block, R.L. : "Victim - offender dynamics in stranger to stranger violence: Robbery and rape". (Στο E.A. Fattah, eds.: "The plight of crime victims in modern society". London: Macmillan, σελ. 231 - 251, **1989**).

Block, R.L. & C. Block : "Decisions and data: The transformation of robbery incidents into official statistics". (*Journal of Criminal Law and Criminology*, τευχ. 71, σελ. 622 - 636, **1980**).

Boggs, S.L. : "Formal and informal crime control: An exploratory survey of urban, suburban, and rural orientation". (*The Sociological Quarterly*, τομ. 12, τευχ. καλοκαίρι, σελ. 319 - 327, **1971**).

Bohmer, C. : "Judicial attitudes toward rape victims". (*Judicature*, τομ. 57, σελ. 303 - 307, **1974**).

Bohmer, C. & A. Blumberg : "Twice traumatized: The rape victim and the court". (*Judicature*, τομ. 58, σελ. 390 - 399, **1975**).

Borgida, E., J. Swim : "Public opinion on psychological and legal aspects of television rape trials". (*Journal of Applied Social Psychology*, τομ. 15, τευχ. 5, σελ. 507 - 518, **1987**).

Bower, G.H, J.B. Black & T.J. Turner : "Scripts in memory for text". (*Cognitive Psychology*, τομ. 11, σελ. 177 - 220, **1979**).

Bronson, F.R. : "False accusation of rape". (*The American Journal of Sociology*, τομ. 14, σελ. 539 - 559, **1918**).

Burgess, A.W. & L.L. Holmstrom : "The rape victim in the emergency ward". (*American Journal of Nursing, τομ. 10, τευχ. 73, σελ. 1740 - 1745,* **1973**).

Burgess, A.W. & L.L. Holmstrom : "Rape trauma syndrome". (*American Journal of Psychiatry*, τομ. 131, σελ. 981 - 987, **1974**).

Burgess, A.W. & L.L. Holmstrom : "Coping behavior of the rape victim". (*American Journal of Psychiatry*, τομ. 133, σελ. 413 - 418, **1976**).

Burgess, A.W. & L.L. Holmstrom : "Adaptive strategies and recovery from rape". (*American Journal of Psychiatry*, τομ. 136, σελ. 1278 - 1282, **1979**).

Burkhart, B.R. & C. Bohmer : "Hidden rape and the legal crucible: Analysis and implications of epidemiological, social and legal factors". (*Journal for the Expert Witness, the Trial Attorney and the Trial Judge*, τομ. 5, **1990**).

Burt, M.R. : "Cultural myths and supports for rape". (*Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 38, σελ. 217 - 230, **1980**).

Cann, A., L. Calhoun, J.W. Selby & E.H. King : "Rape: A contemporary overview and analysis". (*Social Issues*, τομ. 37, τευχ. 4, σελ. 1 - 3, **1981**).

Caringella - McDonald, S. : "Sexual assault prosecution: An examination of model rape legislation in Michigan". (*Women and Politics*, τομ. 4, τευχ. 3, σελ. 65 - 82, **1984**).

Caringella - McDonald, S. : "The comparability in sexual and nonsexual assault case treatment: Did statute change meet the objective?". (*Crime and Delinquency*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 206 - 222, Απρίλιος **1985**).

Chackerian, R. : "Police professionalism and citizen evaluation: A preliminary look". (*Public Administration Review*, τομ. 44, σελ. 141 - 148, **1974**).

Chackerian, R., & R.F. Barrett : "Police professionalism and citizen evaluation". (*Urban Affairs Quarterly*, τομ. 8, σελ. 345 - 349, **1973**).

Chaikin, A. & J. Darley : "Victim or perpetrator? Defensive attribution of responsibility and the need for order and justice". (*Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 25, σελ. 268 - 275, **1973**).

Chandler, S.M., M. Toney : "The decision and the processing of rape victims through the criminal justice system". (*California Sociologist*, τομ. 4, τευχ. 2, σελ. 155 - 169, **1981**).

Chappell, D. : "Forcible rape and the criminal justice system: Surveying present practices and projecting future trends". (*Crime and Delinquency*, τομ. 22, τευχ. 2, σελ. 125 - 136, Απρίλιος **1976**).

Chiricos, T.G. : "Rates of crime and unemployment: An analysis of aggregate research evidence". (*Social Problems*, τομ. 34, σελ. 187 - 213, **1987**).

Cluss, P.A.,J. Boughton, E. Frank, B.O. Stewart & D. West : "The rape victim : Psychological correlates of participation in the legal process". (*Criminal Justice and Behavior*, τομ. 10, τευχ. 3, σελ. 342 - 357, Σεμπτέβριος **1983**).

Cohen, L. & R. Stark : "Discriminatory labeling and the five finger discount". (*Journal of Research in Crime and Delinquency*, τευχ. 11, **1974**).

Cohn, B.N. : "Succumbing to rape?". (*The Second Wave*, τομ. 2, τευχ. 2, Box 344, Cambridge, Massachusetts, **1973**).

Conaway, M.R. & S.L. Lohr : "A longitudinal analysis of factors associated with reporting violent crimes to the police". (*Journal of Quantitative Criminology*, τομ. 10, τευχ. 1, σελ. 23 - 39, **1994**).

Conklin, J.E. & E. Bittner : "Burglary in a suburb". (*Criminology*, τομ. 11, τευχ. 2, σελ. 206 - 232, **1973**).

Crutchfield, R.D., M.R. Geerken & W.R. Gove : "Crime rate and social integration". (*Criminology*, τομ. 20, σελ. 467 - 478, **1982**).

Curtis, L. : "Victim precipitation and violent crime". (*Social Problems*, τομ. 21, σελ. 594 - 605, **1974**).

Darley, J.M. & B. Latane : "Bystander intervention in emergencies: Diffusion of responsibility". (*Journal of Personality and Social Psychology*, τευχ. 8, σελ. 377 - 383, **1968**).

Dawes, R.M. & Corrigan, B. : "Linear models in decision making". (*Psychological Bulletin*, τομ. 81, τευχ. 2, σελ. 95 - 106, Φεβρουάριος **1974**).

DeFrancis, V. : "Protecting the child victim of sex crimes committed by adults. Final report". (The American Human Association, **1969**).

De Windt - Robson Kim : "Sex-role attitudes and the reporting of forcible rape". (*University of North Carolina Newsletter*, τομ. 65, τευχ. 3, σελ. 10 - 13, **1980**).

Dohrenwend, B.P. & E. Chin-shong : "Social status and attitudes toward psychological disorders: The problems of tolerance of deviance". (*American Sociological Review*, τευχ. 32, σελ. 417 - 433, **1967**).

Dukes, R.L. & C.L. Mattley : "Predicting rape victim reportage". (*Sociology and Social Research*, τομ. 62, τευχ. 1, σελ. 63 - 84, Οκτώβριος **1977**).

Dworkin, A. : "Against the male flood: Censorship, pornography and equality". (*Harvard Women's Law Journal*, τομ. 8, σελ. 1 - 29, **1985**).

Easterbrook, J.A. : "The effect of emotion on cue utilization and the organization of behavior". (*Psychological Review*, τομ. 66, σελ. 183 - 201, **1959**).

Ellis, E., B. Atkeson & K. Calhoun : "An assessment of long-term reaction to rape". (*Journal of Abnormal Psychology*, τομ. 90, σελ. 263 - 266, **1981**).

Ennis, P.H. : "Crime, victims and the police". (*Trans - Action*, τομ. 4, σελ. 36 - 44, **1967**).

Feild, H.S. : "Attitudes toward rape: A comparative analysis of police, rapists, crisis counselors and citizens". (*Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 36, τευχ. 2, σελ. 156 - 179, **1978**).

Feldman-Summers, S. & C.D. Ashworth : "Factors related to intentions to report a rape". (*Journal of Social Issues*, τομ. 37, τευχ. 4, **1981**).

Feldman-Summers, S. & G.C. Palmer : "Rape as viewed by judges, prosecutors, and police officers". (*Criminal Justice and Behavior*, τομ. 7, τευχ. 1, σελ. 19 -40, **1980**).

Feldman-Summers, S. & J. Norris : "Differences between rape victims who report and those who do not report to a public agency". (*Journal of Applied Social Psychology*, τομ. 14, τευχ. 6, σελ. 562 - 573, **1984**).

Festingen, L. : "A theory of social comparison processes". (*Human Relations*, τομ. 7, σελ. 117 - 140, **1954**).

Findlay, B. : "Cultural context of rape". (*Women Lawyers Journal*, τομ. 60, σελ. 199 - 206, **1974**).

Fishbein, M. : "An investigation of the relationship between beliefs about an object and the attitude toward that object". (*Human Relations*, τομ. 16, σελ. 233 - 240, **1963**).

Fishman, G. : "Patterns of victimization and notification". (*British Journal of Criminology*, τομ. 19, τευχ. 2, **1979**).

Flynn, L. : "Women and rape". (*Medical Aspects of Human Sexuality*, τομ. 8, σελ. 183 - 197, **1974**).

Forman, B.D. : "Reported male rape". (*Victimology*, τομ. 7, τευχ. 1 - 4, σελ. 235 - 236, **1982**).

Forman, B.D. & N.M. Sass : "Developing a rape data file for rape prevention through interagency collaboration". (*Hospital & Community Psychiatry,* τομ. 32, σελ. 129 - 130, **1981**).

Fox, S.S. & D.J. Scherl : "Crisis intervention with victims of rape". (*Social Work,* τομ. 17, τευχ. 1, σελ. 37 - 42, **1972**).

Frank, E., S.M. Turner & B. Duffy : "Depressive symptoms in rape victims". (*Journal of Affective Disorders*, τομ. 1, σελ. 269 - 277, **1979**).

Frazier, P.A. : "Victim attributions and post-rape trauma". (*Personality and Social Psychology,* τομ. 59, τευχ. 2, σελ. 298 - 304, **1990**).

Frederick, C. : "Effects of natural vs. human-induced violence". (*Evaluation and Change*, σελ. 71 - 75, **1980**).

Frieze, I.H., M.S. Greenberg & S. Hymer : "Describing the crime victim: Psychological reactions to victimization". (*Professional Psychology: Research and Practice*, τομ. 18, τευχ. 4, σελ. 299 - 315, **1987**).

Furby, L., B. Fischoff & M. Morgan : "Judged effectiveness of common rape prevention and self-defense strategies". (*Joural of Interpersonal Violece,* τομ. 4, τευχ. 1, σελ. 44 - 64, **1989**).

Gagnon, J.H. : "Female child victims of sex offenses". (*Social Problems,* τομ. 13, σελ. 176 - 192, **1956**).

Galton, E. : "Police processing of rape complaints: A case study". (*American Journal of Criminal Law*, τομ. 4, σελ. 15 - 30, **1976**).

Galvin, J. : "Rape: A decade of reform". (*Crime and Delinquency*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 163 - 168, **1985**).

Galvin, J. & K. Polk : "Attrition in case processing is rape unique?" (*Journal of Research in Crime and Delinquency*, τομ. 20, σελ. 126 - 156, **1983**).

Gamble, D. : "In search of a linkage: Citizen evaluation, police system activity and unreported crime". (*Criminology*, τομ. 17, τευχ. 4, σελ. 471 - 476, **1980**).

Gelfand, D.M., D.P. Hartmann, P. Walder & B. Page : "Who report shoplifters? A field-experiamental study". (*Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 25, τευχ. 2, σελ. 276 - 285, **1975**).

Gentry, C.S. : "Pornography and rape: An empirical analysis". (*Deviant Behavior*, τομ. 12, τευχ. 3, σελ. 277 - 288, **1991**).

Chandler, S.M., & M. Toney : "The decisions and the processing of rape victims through the criminal justice system". (*California Sociologist*, τομ 4, τευχ, 2, σελ. 155 - 169, **1981**).

Giacopassi, D. & T.R. Dull : "Gender and racial differences in the acceptance of rape myths within a college population". (*Sex Roles*, τομ. 15, τευχ. 1/2, σελ. 63 - 75, **1986**).

Giacopassi, D. & K. Wilkinson : "Rape and the devalued victim". (*Law and Human Behavior*, τομ. 9, σελ. 367 - 383, **1985**).

Goldstein, J. : "Police discretion not to invoke the criminal justice process: Low visibility decisions in the administration of justice. (*Yale Law Journal*, τευχ. 69, σελ. 543 - 588, **1960**).

Gottfredson, M.R. & M.J. Hindelang : "A study of the behavior of law". (*American Sociological Review*, τομ. 44, σελ. 3 - 18, **1979**).

Gottfredson, G.D., M. Reiser & C.R. Tsegaye-Spates : "Psychological help for victims of crime". (*Professional Psychology: Research and Practice*, τομ. 18, σελ. 316 - 325, **1987**).

Greenberg, M.S. & R,B Ruback : "A model of crime victim decision making". (*Victimology: An International Journal*, τευχ. 10, σελ. 600 - 616, **1985**).

Greenberg, M.S., R.B. Ruback & D.R. Westcott : "Decision making by crime victims: A multimethod approach". (*Law and Sociaty Review*, τομ. 17, τευχ. 1, **1982**).

Greenberg, M.S., C.E. Wilson, R,B Ruback & M.K. Mills : "Social and emotional determinants of victim crime reporting". (*Social Psychology Quarterly*, τομ. 42, τευχ. 4, σελ. 364 - 372, **1979**).

Hahn, H. : "Ghetto assessments of police protection and authority". (*Law and Society Review*, τευχ. 6, σελ. 183 - 194, **1971**).

Hall, D.J. : "Role of the victim in the prosecution and disposition of a criminal case". (*Vanderbilt Law Review*, τευχ. 28, σελ. 931, **1975**).

Halleck, S.L. : "The physician's role in management of victims of sex offenders". (*The Journal of the American Medical Association*, τομ. 180, τευχ. 4, σελ. 273 - 278, **1962**).

Hawkins, R.O. : "Who called the cops? Decisions to report criminal victimization". (*Law and Society Review*, τομ. 7, σελ. 427 - 444, **1973**).

Hay, A., K. Soothill, S. Walby : "Seducing the public by rape reports". (*New Society*, τομ. 53, σελ. 214 - 215, **1980**).

Hayman, C.R., W.F. Stewart, F.R. Lewis & M. Grant : "A public health program for sexually assaulted females". (*Public Health Reports*, τομ. 82, τευχ. 6, σελ. 497 - 504, **1967**).

Hayman, C.R., W.F. Stewart, F.R. Lewis & M. Grant : "Sexual assault on women and children in the district of Columbia". (*Public Health Reports*, τομ. 83, τευχ. 12, σελ. 1021 - 1028, **1968**).

Hayman, C.R., C. Lanza, R. Fuentes & K. Algor : "Rape in the district of Columbia". (*American Journal of Obstetrics and Gynecology*, τομ. 113, τευχ. 1, σελ. 91 - 97, **1972**).

Hazelwood, R.R., R. Reboussin & J.I. Warren : "Serial rape. Correlates of increased aggression and the relationship of offender pleasure to victim resistance". (*Journal of Interpersonal Violence*, τομ. 4, τευχ. 1, σελ. 65 - 78, **1989**).

Heinz, G. : "Time for a change in this nation's rape laws". (*Congressional Record*, τομ. 2, σελ. 120, E2709, **1974**).

Hindelang, M.J. : "Decisions of shoplifting victims to invoke the criminal justice process". (*Social Problems*, τομ. 21, σελ. 580 - 593, **1974**).

Horney, J. & C. Spohn : "Rape law reform and instrumental change in six urban jurisdictions". (*Law and Society Review*, τομ. 25, σελ. 117 - 153, **1991**).

Jaffe, D. & M.A. Straus : "Sexual climate and reported rape: A state-level analysis". (*Archives of Sexual Behavior*, τομ. 16, τευχ. 2, **1987**).

Janoff-Bulman, R. : "Characterological versus behavioral self- blame: Inquiries into depression and rape". (*Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 37, τευχ. 10, σελ. 1798 - 1809, **1979**).

Jones, C. & E. Aronson : "Attribution of fault to a rape victim as a function of respectability of the victim". (*Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 26, σελ. 415 - 419, **1973**).

Kanin, E.J. : "Male aggression in dating-courtship relations". (*American Journal of Sociology,* τομ. 63, σελ. 197 - 204, **1957**).

Kanin, E.J. : "Reference groups and sex conduct norm violation". (*Sociology Quarterly*, τομ. 8, σελ. 1504 - 1695, **1967**).

Kanin, E.J. : "Selected dyadic aspects of male sex aggression". (*Journal of Sex Research*, τομ. 5, τευχ. 1, New York, **1969**).

Kanin, E.J. : "Date rape: Unofficial criminals and victims". (*Victimology,* τομ. 9, σελ. 95 - 108, **1984**).

Kaufman, I., A.L. Peck & C.K. Tagiuri : "The family constellation and overt incestuous relations between father and daughter". (*American Journal of Orthopsychiatry*, τομ. 24, σελ. 266 - 277, **1954**).

Keinan, G. : "Decision making under stress: Scanning of alternatives under controllable and uncontrollable threats". (*Journal of Personality and Social Psychology,* τομ. 52, σελ. 639 - 644, **1987**).

Kerstetter, W.A. : "Gateway to justice: Police and procecutorial response to sexual assaults against women". (*Journal of Criminal Law & Criminology*, τομ. 81, τευχ. 2, σελ. 267 - 313, **1990**).

Kerstetter, W.A. & B. Van Winkle : "Who decides? A study of the complainant's decision to prosecute in rape cases". (*Criminal Justice and Behavior*, τομ. 17, τευχ. 3, σελ. 268 - 283, **1990**).

Kidd, R.F. : "Crime reporting: Toward a social psychological model". (*Criminology*, τομ. 17, τευχ. 3, σελ. 380 - 394, **1979**).

Kidd, R.F. & E.F. Chayet : "Why do victims fail to report? The psychology of criminal victimization". (*Journal of Social Issues*, τομ. 40, τευχ. 1, σελ. 39 - 50, **1984**).

Kilpatrick, D.G., C.L. Best, L.J. Veronen, A.E. Amick, L.A. Villaponteaux & G.A. Ruff : "Mental health correlates of criminal victimization: A random community survey". (*Journal of Consulting and Clinical Psychology*, τομ. 53, σελ. 866 - 873, **1985**).

Kilpatrick, D.G., P.A. Resick & L.J. Veronen : "Effects of rape experience: A longitudinal study". (*Journal of Behavioral Assessment*, τομ. 1, τευχ. 2, σελ. 133 - 148, **1981**).

Kilpatrick, D.G., B.E. Sauders, L.J. Veronen, C.L. Best & J.M. Von : "Criminal victimization: Lifetime prevalence, reporting to police, and psychological impact". (*Crime and Delinquency,* τομ. 27, σελ. 64 - 81, **1987**).

Kirkpatrick, C. & E. Kanin : "Male sex aggression on a University Campus". (*American Sociological Review*, τομ. 22, σελ. 52 - 58, **1957**).

Kleck, G. & S. Sayles : "Rape and resistance". (*Social Problems*, τομ. 37, τευχ. 2, σελ. 149 - 162, **1990**).

Konecni, V.J., E.B. Ebbesen : "The mythology of legal decision making". (*International Journal of Law and Psychiatry*, τομ. 7, τευχ. 1, σελ. 5 - 18, **1984**).

Koss, M.P., C.A. Gidycz & N. Wisniewski : "The scope of rape: Incidence and prevalence of sexual aggression and victimization in a national sample of higher education students". (*Journal of Consulting and Clinical Psychology,* τομ. 55, σελ. 168, **1987**).

Koss, M.P., T.E. Dinerio, C.A. Seibel & S.L. Cox : "Stranger and acquaintance rape: Are there differences in the victim's experience". (*Psychology of Women Quarterly*, τομ. 12, σελ. 1 - 24, **1988**).

Krulewitz, J.E., & E.J. Payne : " Attributions about rape: Effects of rapist force, observer sex and sex role attitudes". (*Journal of Applied Social Psychology*, τομ. 8, σελ. 291 - 305, **1978**).

Krupnick, J. : "Brief psychotherapy with victims of violent crime". (*Victimology: An International Journal*, τομ. 5, σελ. 347 - 354, **1980**).

Kupperstein, L. : "Treatment and rehabilitation of delinquent youth". (*Acta Criminologica*, τομ. iv, **1971**).

LaFree, G. D. : "The effect of sexual stratification by race on official reactions to rape". (*American Sociological Review*, τομ. 45, σελ. 842 - 854, , Οκτώβριος **1980a**).

LaFree, G. D. : "Variables affecting guilty pleas and convictions in rape cases: Toward a social theory of rape processing". (*Social Forces*, τομ. 58, σελ. 833 - 850, **1980b**).

LaFree, G. D. : "Official reactions to social problems: Police decisions in sexual assault cases". (*Social Problems*, τομ. 28, τευχ. 5, Ιούνιος **1981**).

LaFree, G. D. : "Male power and female victimization: Toward a theory of interracial rape". (*American Journal of Sociology*, τομ. 88, τευχ. 2, **1982**).

Landau, S. : "Rape: The victim as defendant". (*Trial*, τομ. 10, σελ. 19 - 21, **1974**).

Landis, J.T. : "Experiences of 500 children with adult sexual deviation". (*Psychiatric Quarterly Supplement,* τομ. 30, σελ. 91 - 109, **1956**).

Latane, B. & S.A. Nida : "Ten years of research on group size and helping". (*Psychological Bulletin*, τομ. 89, σελ. 308 - 324, **1981**).

Laub, J.H. : "Ecological considerations in victim reporting to the police". (*Journal of Criminal Justice*, τομ. 9, σελ. 419 - 430, **1981**).

LeBeau, J.L. : "Patterns of stranger and serial rape offending: Factors distinguishing apprehended and at large offenders". (*Journal of Criminal Law and Criminology*, τομ. 78, τευχ. 2, σελ. 309 - 326, **1987**).

LeBeau, J.L. : "Statute revision and the reporting of rape". (*Sociology and Social Research,* τομ. 72, τευχ. 3, σελ. 201 - 207, **1988**).

LeBourdais, E. : "Rape victims: The unpopular patients". (*Dimensions of Health Services*, τομ. 53, σελ. 12 - 14, **1976**).

LeJeune, R. & N. Alex : "On being mugged: The event and its aftermath". (*Urban Life and Culture*, τομ. 2, σελ. 259 - 287, **1973**).

LeVine, R.A. : "Gusii sex offenders: A study in social control". (*American Anthropologist*, τομ. 61, σελ. 965 - 990, **1959**).

Leurs, N. : "The behind-the-scenes story of the unanimous repeal bill victim". (*Majority Report*, τομ. 3, σελ. 6 - 7, **1974**).

Leymann, H. : "Somatic and psychological symptoms after the experience of life threatening events: A profile analysis". (*Victimology: An International Journal*, τομ. 10, σελ. 512 - 538, **1985**).

Libow, J.A. & D.W. Doty : "An exploratory approach to self-blame and self-derogation by rape victims". (*American Journal of Orthopsychiatry*, τομ. 49, τευχ. 4, **1979**).

Lieberman, M.A. & J.T. Mullan : "Does help? The adaptive consequences of obtaining help from professionals and social networks". (*American Journal of Community Psychology,* τομ. 6, σελ. 499 - 517, **1978**).

Lipton, G.L. & E.I. Roth : "Rape: A complex management problem in the pediatric emergency room". (*The Journal of Pediatrics*, τομ. 75, τευχ. 5, σελ. 859 - 866, **1969**).

Lizotte, A.J. : "The uniqueness of rape: Reporting assaultive violence to the police". (*Crime and Delinquency*, τομ.31, τευχ. 2, σελ. 169 - 190, **1985**).

Lizotte, A.J. : "Determinants of completing rape and assault". (*Journal of Quantitative Criminology*, τομ. 2, τευχ. 3, **1986**).

Logan, C.H. : "Arrest rates and deterrence". (*Social Science Quarterly,* τομ. 56, σελ. 376 - 389, **1975**).

Lundman, R., R. Sykes & J. Clarke : " Police control of juveniles: A replication". (*Journal of Research in Crime and Delinquency*, τευχ. 15, σελ. 74, **1978**).

MacKinnon, C. : "Not a moral issue". (*Yale Law and Policy Review*, τομ. 2, σελ. 321 - 345, **1984**).

Maguire, M. : "Impact of burglary upon victims". (*British Journal of Criminology*, τομ. 29, σελ. 261 - 275, **1980**).

Massey, J.B., C.R. Garcia & J.P. Emich, Jr. : "Management of sexually assaulted females". (*Obstetrics and Gynecology,* τομ. 38, τευχ. 1, σελ. 29 - 36, **1971**).

Mathiasen, S. : "The rape victim: A victim of society and the law". (*Willamette Law Journal*, τομ. 11, σελ. 36 - 55, **1974**).

McCaldon, R.J. : "Rape". (*Canadian Journal of Corrections*, τομ. 9, σελ. 37, **1967**).

McGuire, L.S. & M. Stern : "Survey of incidence of and physicians' attitudes toward sexual assault". (*Public Health Reports,* τομ. 91, τευχ. 2, σελ. 103 - 109, **1976**).

Molnar, G. & P. Cameron : "Incest syndromes: Observations in General Hospital Psychiatric Unit". (*Canadian Psychiatric Association Journal*, τομ. 20, τευχ. 5, σελ. 373 - 377, **1975**).

Moriarty, T. : "Crime, commitment, and the responsive bystander: Two field experiments". (*Journal of Personality and Social Psychology*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 340 - 376, **1975**).

Murphy, S.M., et. al. : "Rape victims' self-esteem: A longitudinal analysis". (*Journal of Interpersonal Violence*, τομ. 3, τευχ. 4, σελ. 355 - 370, **1988**).

Myers, S.L. : "Why are crimes underreported? What is the crime rate? Does it really matter?". (*Social Science Quarterly*, τομ. 61, τευχ. 1, σελ. 23 - 43, **1980**).

Myers, M. & G. LaFree : "Sexual assault and its prosecution: A comparison with other crimes". (*Journal of Criminal Law and Criminology*, τομ. 73, σελ. 1282 - 1304, **1982**).

Nisbett, R.E. & T.D. Wilson : "Telling more than you know: Verbal reports on mental processes". (*Psychological Review,* τομ. 84, σελ. 231 - 259, **1977**).

Norris, J. & S. Feldman-Summers : "Factors related to the psychological impacts of rape on the victim". (*Journal of Abnormal Psychology*, τομ. 90, τευχ. 6, σελ. 562 - 567, **1981**).

Notman, M. & C. Nadelson : "The rape victim: Psychodynamic consideration". (*American Journal of Psychiatry*, τομ. 133, σελ. 408 - 412, **1976**).

Orcutt, J.D. & R. Faison : "Sex-role attitude change and reporting of rape victimization 1973 - 1985". (*The Sociological Quarterly*, τομ. 29, τευχ. 4, σελ. 589-604, **1988**).

Pease, K., J. Ireson & J. Thorpe : "Modified crime indices for eight countries". (*Journal of Criminal Law and Criminology,* τομ. 66, σελ. 209 - 214, **1975**).

Peretti, P.O. & N. Cozzens : "Characteristics of female rapes not reporting and reporting the first incidence of rape". (*Corrective and Social Psychiatry,* τομ.29, σελ. 82 - 87, **1983**).

Peters, J.J. : "Child rape: Defusing a psychological time bomb". (*Hospital Physician*, σελ. 46 - 49, **1973**).

Peters, J.J. : "Social, legal and psychological effects of rape on the victim". (*Pennsylvania Medicine*, τομ. 78, σελ. 34 - 36, **1975**).

Phillips, D. : "Rejection: A possible consequence of seeking help for mental disorders". (*American Sociological Review*, τευχ. 29, σελ. 679 - 687, **1964**).

Polk, K. : "Rape reform and criminal justice processing". (*Crime and Delinquency*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 191 - 205, **1985**).

Pollak, J., S. Levy : "Countertransference and failure to report child abuse and neglect". (*Child Abuse & Neglect*, τομ. 13, τευχ. 4, σελ. 515 - 522, **1989**).

Rado, S. : "Pathodynamics and treatment of traumatic war neurosis - Traumatophobia". (*Psychosomatic Medicine.*, τομ. 4, σελ. 362 - 368, **1949**).

Rabkin, J.G. : "The epidemiology of forcible rape". (*American Journal of Orthopsychiatry*, τομ. 49, σελ. 634 - 647, **1979**).

Ratterman, D. : "Pornography: The spectrum of harm". (*Aegis*, τομ. φθινοπώρου, σελ. 42 - 52, **1982**).

Reimer, S. : "A research note on incest". (*American Journal of Sociology*, τομ. 45, σελ. 566 - 575, **1940**).

Reskin, B.F. & C.A. Visher : "The impacts of evidence and extralegal factors in jurors' decisions". (*Law and Society Review*, τομ. 20, τευχ. 3, σελ. 423 - 438, **1986**).

Robin, G.D. : "Forcible rape: Institutionalized sexism in the criminal justice system". (*Crime and Delinquency*, τομ. 23, τευχ. 2, σελ. 136 - 153, **1977**).

Rooney, E.A. & D.C. Gibbons : "Social reaction to crime without victims". (*Social Problems*, τευχ. 13, σελ. 400 - 410, **1966**).

Rossi, P., E. Waite, C. Base & R. Berk : "The seriousness of crime: Normative structure and individual differences". (*American Sociological Review*, τομ. 39, σελ. 224 - 237, **1974**).

Ruback, R.B. : "Comment on Bachman: The victim-offender relationship does affect victims' decisions to report sexual assaults". (*Criminal Justice and Behavior*, τομ. 20, τευχ. 3, σ. 271 - 279, Σεμπτέβριος **1993**).

Ruback, R.B., M.S. Greenberg & D.R. Westcott : "An archival analysis of victim reporting". (*Victimology*, σελ. 318 - 327, **1981**).

Ruback, R.B., M.S. Greenberg & D.R. Westcott : "Social influence and crime-victim decision making". (*Journal of Social Issues*, τομ. 40, τευχ. 1, σελ. 51 - 76, **1984**).

Ruback, R.B. & D.L. Ivie : "Prior relationship, resistance, and injury in rapes: An analysis of crisis center records". (*Violence and Victims*, τομ. 3, τευχ. 2, **1988**).

Russell, D.E.H. : "On pornography". (*Chrysalis Magazine*, τομ. άνοιξης, σελ. 11 - 15, **1978**).

Russell, M. : "Rape victims and police reporting". (*Canada's Mental Health*, τομ. 28, τευχ. 2, σελ. 14 - 16, **1980**).

Sales, E., M. Baum & B. Shore : "Victim readjustment following assault". (*Journal of Social Issues*, τομ. 40, τευχ. 1, σελ. 117 - 136, **1984**).

Sasko, H. & D. Sesek : "Rape reform legislation: Is it the solution?". (*Cleveland State Law Review*, τομ. 24, σελ. 463 - 503, **1975**).

Scheppele, K.L. & P.B. Bart : "Through women's eyes: Defining danger in the wake of sexual assault". (*Journal of Social Issues*, τομ. 39, τευχ. 2, σελ. 63 - 80, **1983**).

Schiff, A.F. : "Statistical features of rape". (*Journal of Forensic Sciences*, τομ. 14, **1969**).

Schiff, A.F. : "A statistical evaluation of rape". (*Forensic Science*, τομ. 2, σελ. 339 - 349, **1973**).

Schwendinger, J.R. & H. Schwendinger : "Rape myths: In legal, theoretical, and everyday practice". (*Crime and Social Justice*, τομ. 1, σελ. 18 - 26, **1974**).

Scroggs, J. : "Penalties for rape as a function of victim provocativeness, damage, and resistance". (*Journal of Applied Social Psychology*, τομ. 6, σελ. 360 - 368, **1976**).

Scully D. : "The politics of rape, continued". (*Contemporary Sociology*, τομ. 19, τευχ. 5, σελ. 664 - 666).

Selkin, J. : "Rape: When to fight back". (*Psychology Today*, σελ. 71 - 76, **1975**).

Shapland, J. : "The victim in the criminal justice system". *Home Office Research Bull*, τευχ. 14, σελ. 21 - 23, **1982**).

Shah, R. & K. Pease : "Crime, race and reporting to the police". (*Haward Journal of Criminal Justice*, τομ. 31, τευχ. 3, σελ. 192 - 199, **1992**).

Shotland, L.R. & L. Goodstein : "Just because she doesn't want to doesn't mean it's rape:: An experimentally based caused model of the perception of rape in a dating situation". (*Social Psychology Quarterly*, τομ. 46, σελ. 220 - 232, **1983**).

Shubin, S. : "The victims of rape". (*Today in Psychiatry*, τομ. 2, τευχ. 1, Published by Borrland-Coogan Associates, Inc., Chicago, III., **1976**).

Simpson, M.E. : "Violent crime, income inequality, and regional culture: Another look". (*Sociological Focus*, τομ. 18, σελ. 199 - 208, **1985**).

Singer, S.I. : "The fear of reprisal and the failure of victims to report a personal crime ". (*Journal of Quantitative Criminology*, τομ. 4, τευχ. 3, σελ. 289 - 302, **1988**).

Skelton, C.A. & B.R. Burkhart : "Sexual assault: Determinants of victim disclosure". (*Criminal Justice and Behavior*, τομ. 7, τευχ. 2, σελ. 229 - 236, **1980**).

Skogan, W.G. : "Comparing measures of crime: Police statistics and survey estimates of citizen victimization in American cities". (*Social Statistics Section Proceeding of the American Statistical Association,* **1974**).

Skogan, W.G. : "Citizen reporting of crime: Some National Data". (*Criminology*, τομ. 13, τευχ. 4, σελ. 535 - 549, **1976**).

Skogan, W.G. : "Dimensions of the dark figure of unreported crime". (*Crime and Delinquency,* Ιανουάριος **1977**).

Skogan, W.G. : "Reporting crimes to the police: The status of world research". (*Journal of Research in Crime and Delinquency*, τομ. 21, τευχ. 2, σελ. 113 - 137, **1984**).

Skogan, W.G. & G.E. Antunes : "Information, apprehension, and deterrence: Exploring the limits of police productivity". (*Journal of Criminal Justice*, τευχ. 7, σελ. 217 - 241, **1979**).

Smigel, E.O. : "Public attitudes toward stealing as related to the size of the victim organization". (*American Sociological Review*, τευχ. 21, σελ. 320 - 327, **1956**).

Smith, M.D. & N. Benett : "Poverty, inequality, and theories of forcible rape". (*Crime and Delinquency*, τομ. 31, τευχ. 2, σελ. 295 - 305, **1985**).

Smith, C.B., P.M. Marcus & R.M. Brainard : "Defining a social problem and its solution: The case of services to victims of sexual assault". (*Victimology*, τομ. 9, σελ. 234 - 246, **1984**).

Snelling, H.A. : "What is rape?". (*Australian Journal of Forensic Science*, τομ. 2, τευχ. 1, σελ. 22 - 30, **1969**).

Soothill, K. : "The changing face of rape?". (*British journal of Criminology*, τομ. 31, τευχ. 4, σελ. 383 - 392, **1991**).

South, SJ. & R.B. Felson : "The racial patterning of rape". (*Social Forces*, τομ. 69, τευχ. 1, σελ. 71 - 93, **1990**).

Spence, J.T., R. Helmreich & J. Stapp : "A short version of the attitudes toward women scale". (*Bulletin of the Psychonomic Society*, τομ. 2, σελ. 219 - 220, **1973**).

Stack, S. & M.J. Kanavy : "The effect of religion on forcible rape: A structural analysis". (*Journal for the Scientific Study of Religion*, τομ. 22, σελ. 67 - 74, **1983**).

Staub, E. : "Instigation to goodness: The role of social norms and interpersonal influence". (*Journal of Social Issues*, τομ. 28, σελ. 131 - 150, **1972**).

Steffensmeier, D.J. : "The uniqueness of rape? Disposition and sentencing outcomes of rape in comparison to other major felonies". (*Sociology and Social Research*, τομ. 72, τευχ. 3, σελ. 192 - 198, **1988**).

Steffensmeier, D.J. & R.H. Steffensmeier : "Sex differences in reactions to male and female homosexuals: Research continuities and further developments". (*Journal of Sex Research*, τευχ. 10, σελ. 52 - 67, **1974**).

Steffensmeier, D.J. & R.H. Steffensmeier : "Who reports shoplifters? Research continuities and further developments". (*International Journal of Criminology and Penology*, τομ. 5, σελ. 79 - 95, **1977**).

Steketee, G. & A.H. Austin : "Rape victims and the justice system: Utilization and impact". (*The Social Service Review*, τομ. 63, τευχ. 2, σελ. 285 - 303, **1989**).

Steketee, G. & E.B. Foa : "Rape victims: Post-traumatic stress responses and their treatment". (*Journal of Anxiety Disorders*, τομ. 1, σελ. 69 - 86, **1987**).

Stevens, P. & C. Wills : "Race, crime and arrests". (*Home Office Research Study*, τομ.. 58, London: HMSO, **1979**).

Stinchcombe, A.L. : "Institutions of privacy in the determination of police administrative practice". (*American journal of Sociology*, τομ. 69, σελ. 150 - 160, **1963**).

Sutherland, S. & D.J. Scherl : "Patterns of response among victims of rape". (*American Journal of Orthopsychiatry*, τομ. 40, τευχ. 3, **1970**).

Svalastoga, K. : "Rape and social structure". (*Pacific Sociological Review*, τομ. 5, σελ. 48 - 53, **1962**).

Symonds, M. : "Victims of violence: Psychological effects and aftereffects". (*The American Journal of Psychoanalysis*, τομ. 35, σελ. 19 - 26, **1975**).

Symonds, M. : "The rape victim: Psychological effects and aftereffects". (*The American Journal of Psychoanalysis*, τομ. 36, σελ. 27 - 34, **1976**).

Symonds, M. : "The «second injury» to victim". (*Evaluation and Change*, σελ. 36 - 38, **1980**).

Taylor, S.E. : "Adjustment to threatening events: A theory of cognitive adaptation". (*American Psychologist*, τομ. 38, σελ. 1161 - 1173, **1983**).

Tittle, C.R. : "Crimes rates and legal sancions". (*Social Problems,* τομ. 16, σελ. 409 - 423, **1969**).

Tsai, M., S. Feldman-Summers & M. Edgan : "Childhood molestation: Variables related to differential impacts on psychosexual functioning in adult women". (*Journal of Abnormal Psychology*, τομ. 88, σελ. 407 - 417, **1979**).

Tuck, M. & P. Southgate : "Ethnic minorities, crime and policing". (*Home Office Research Study*, τομ. 70, London: Her Majesty's Stationery Office, **1981**).

University of Pennsylvania Law Review: "Police discretion and the judgment that a crime has been committed: Rape in Philadelphia". (*University of Pennsylvania Law Review,* τομ. 117, σελ. 227 - 322, **1968**).

Velez-Diaz, A. & E. Magargee : "An investigation of differences in value judgement between youthful offenders and nonoffenders in Puerto Rico". (*Journal of Criminal Law, Criminology and PoliceScience,* τομ. 61, σελ. 549 - 553, **1971**).

Vennard, J. : "Justice and recompense for victims of crime". (*New Sociaty*, τομ. 35, σελ. 378 - 380, **1976**).

Viano, E. : "Violence, victimization, and social change: A socio-cultural and public policy analysis". (*Victimology*, τομ. 8, σελ. 54 - 79, **1983**).

Von Hentig, H : "The sex ratio". (*Social Forces*, τομ. 30, σελ. 443 - 449, **1951**).

Voss, M. : "The victim's reasons for reporting crime, his expectations of the proceedings and willingness to participate in informal conflict resolution. The initial results of a victim survey". (*Monatsschrift fur Kriminologie und Strafrechtsreform*, τομ. 72, τευχ. 1, σελ. 34 - 51, **1989**).

Walsh, A. : "The sexual stratification hypotheses and sexual assault in light of the changing conceptions of rape". (*Criminology*, τομ. 25, τευχ. 1, σελ. 153 - 173, **1987**).

Webb, V.J. & I.H. Marshall : "Response to criminal victimization by older Americans". (*Criminal Justice and Behavior*, τευχ. 16, σελ. 239 - 259, **1989**).

Weis, K. & S.S. Borges : "Victimology and rape: The case of the legitimate victim". (*Issues of Criminology*, τομ. 8, τευχ. 2, σελ. 71 - 115, **1973**).

Westie, F.R. & J.C. Martin : "The tolerant personality". (*American Sociological Review*, τευχ. 24, σελ. 521 - 528, **1959**).

Whatley, C.D. : "Social attitudes toward discharged mental patients". (*Social Problems*, τευχ. 6, σελ. 313 - 320, **1959**).

Williams, L. : "The classic rape: When do victims report?". (*Social Problems*, τομ. 31, σελ. 459 - 467, **1984**).

Willis, E. : "Rape on trial". (*Rolling Stone*, τομ. 28, σελ. 38 - 41 και 79 - 81, **1975**).

Wilson, C. & K. Clarenbach : "Violence against women: Causes and prevention". (*Domestic Violence,* Monograph Series, No. 3, **1980**).

Wilson, K., R. Faison & G.M. Britton : "Cultural aspects of male sex aggression". (*Deviant Behavior*, τομ. 4, σελ. 241 - 255, **1983**).

Wirth, L. : "Urbanism as a way of life". (*American journal of Sociology*, τομ. 44, τευχ. Ιουλίου, σελ. 1 - 24, **1938**).

Wood, P.L. : "The victim in the forcible rape case: A feminist view". (*American Criminal Law Review*, τομ. 11, τευχ. 2, σελ. 335 - 354, **1973**).

Wright, P. & B. Weitz : "Time horizon effects on product evaluation strategies". (*Journal of Marketing,* τομ. 14, σελ. 429 - 443, **1977**).

Yllo, K. : "A response to Jetse Sprey's 'Editorial Comments', November 1985", (*Journal of Marriage and the Family*, τομ. 48, τευχ. 4, **1986**).

Zellman, G.L. : "Report decision-making patterns among mandated child abuse reporters". (*Child Abuse & Neglect*, τομ. 14, τευχ. 3, σελ. 325 - 336, **1990**).

Βιβλία σε γαλλική γλώσσα:

Levi-Strauss, C. : "Les Structures elementaires de la parente". (Paris, Presses Universitaires de France, **1949**).

Άρθρα σε γαλλική γλώσσα:

Robert, P. : "Les statistiques criminelles et la recherche". (*Deviance et Societe*, τομ. VI, **1977**).

Zauberman, R. : "Les victimes: Etude du crime ou sociologie du penal?" (*L' Annee Sociologique*, τευχ. 35, σελ. 31 - 59, **1985**).

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

"Τροποποίηση Ποινικού Κώδικα και Κώδικα Ποινικής Δικονομίας". (Πρακτικά Βουλής, συνεδρίαση ΠΑ' - Ολομέλεια - 13 Φεβρουαρίου 1984, σελ. 3938 επ.).

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

63/1897 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΘΗ', σελ. 473.*

291/1949 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΘΞ', σελ. 619.*

1346/1979 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. Λ', σελ. 330 - 331,* 1980.

44 - 45/1979 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. Λ', σελ. 292 - 293,* 1980.

47/1980 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. Λ', σελ. 407,* 1980.

441/1980 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. Λ', σελ. 647 - 649,* 1980.

981/1980 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΑ', σελ. 136 - 137,* 1981.

361/1981 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΑ', σελ. 654 - 655,* 1982.

548/1981 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΑ', σελ. 756 - 758,* 1981.

758/1981 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΒ', σελ. 51 - 53,* 1982.

775/1981 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΒ',* 1982.

993/1981 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΒ', σελ. 274,* 1982.

1131/1981 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΒ', σελ. 478 - 479,* 1982.

30- 32/1983 (Μ.Ο.Δ. Αιγαίου) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΔ', σελ. 225 - 226,* 1984.

370/1983 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΓ', σελ. 797 - 798,* 1983.

1556/1983 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΔ', σελ. 508 - 509,* 1984.

1870/1983 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΔ', σελ. 657 - 658,* 1984.

1/1984 (Μ.Ο.Δ. Ηλείας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΕ', σελ. 271 - 275,* 1985.

2/1984 (Μ.Ο.Δ. Λάρισα) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΔ', σελ. 90 - 92,* 1984.

8/1984 (Εφετείο Αθήνας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΔ', σελ. 864 - 865,* 1984.

736/1984 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΕ', σελ. 39 - 40,* 1985.

1317/1984 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΕ', σελ. 337,* 1985.

1360/1984 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΕ', σελ. 364 - 366,* 1985.

1971/1984 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΕ', σελ. 598,* 1985.

2599/1984 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ', σελ. 850 - 852,* 1986.

24/1985 (Πλημμελειοδικείο Κω) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΕ', σελ. 612 - 615,* 1985.

43/1985 (Πλημμελειοδικείο Βόλου) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ', σελ. 212,* 1986.

195/1985 (Εφετείο Αθήνας) - *Ποινικά χρονικά, τομ. ΛΕ', σελ. 509,* 1985.

453/1985 (Πλημμελειοδικείο Θεσσαλονίκης) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΕ', σελ. 741 - 744,* 1985.

459/1985 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΕ', σελ. 797 - 798,* 1985.

563/1985 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά,* 1985.

610/1985 (Πλημμελιοδικείο Θεσσαλονίκης) - *Αρμενόπουλος, σελ. 498,* 1985.

667/1985 (Πλημμελιοδικείο Θεσσαλονίκης) - *Αρμενόπουλος, σελ. 405,* 1985.

893/1985 (Πλημμελειοδικείο Θεσσαλονίκης) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ', σελ. 216 - 217,* 1986.

1268/1985 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ', σελ. 265 - 270,* 1986.

7/1986 (Μ.Ο.Δ. Λευκάδας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ', σελ. 609 - 610,* 1986.

116/1986 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ', σελ. 479 - 481,* 1986.

470/1986 (Πλημμελειοδικείο Θεσσαλονίκης) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ', σελ. 213 - 216,* 1986.

741/1986 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ', σελ. 733 - 735,* 1986.

1233/1986 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ',* 1986.

3947/1986 (Πλημμελειοδικείο Αθήνας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΣΤ', σελ. 847 - 850,* 1986.

111/1987 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΖ', σελ. 385 - 386,* 1987.

112/1987 (Διαρκές Στρατοδικείο Κρητής) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΖ', σελ. 679 - 681,* 1987.

382/1986 (Μ.Ο.Ε. Αθήνας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΗ', σελ. 653 - 655,* 1988.

1669/1987 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΗ', σελ. 270 - 271,* 1988.

93/1988 (Εφετείο Αθήνας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΘ', σελ. 658 - 659,* 1989.

97/1988 (Πλημμελειοδικείο Πάτρας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΘ', σελ. 1005 - 1007,* 1988.

727/1988 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΗ', σελ. 852 - 855,* 1988.

967/1988 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΗ', σελ. 968,* 1988.

1144/1988 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΘ', σελ. 195 - 196,* 1989.

1846/1988 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΘ', σελ. 624 - 626,* 1989.

76/1989 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΛΘ', σελ. 715 - 716,* 1989.

217/1989 (Πλημμελειοδικείο Πάτρας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. Μ', σελ. 480 - 484,* 1990.

15/1990 (Πλημμελειοδικείο Δράμας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. Μ', σελ. 613 - 616,* 1990.

561/1990 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΑ', σελ. 43 - 46,* 1991.

37/1991 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΑ', σελ. 825 - 830,* 1991.

1056/1991 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΒ', σελ. 26 - 29,* 1992.

192/1992 (Πλημμελειοδικείο Χαλκίδας) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΓ', σελ. 732 - 737,* 1993.

284/1992 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΒ', σελ. 430,* 1992.

971/1992 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΒ', σελ. 707 - 710,* 1992.

1194/1992 (Άρειος Πάγος) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΒ', σελ. 834 - 835,* 1992.

43/1993 (Πλημμελειοδικείο Κατερίνης) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΔ', σελ. 100 - 104,* 1994.

58/1993 (Πλημμελειοδικείο Κορίνθου) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΓ', σελ. 1042 - 1045,* 1993.

829/1993 (σε συμβούλιο) - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΓ', σελ. 657 - 659,* 1993.

Απόφαση Ομοσπονδιακού Γερμανικού Ακυρωτικού (BGH) της 24-6-1993 - **4 StR 33/93, NStZ 1993, 591** - *Ποινικά Χρονικά, τομ. ΜΓ', σελ. 1332 - 1333,* 1993.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

A

Αγγλία 341, 651, 652

Αιμομιξία 399, 403, 404, 405, 406, 407

Αναθεώρηση νόμων 418 - 422, 506

Αναφορά στην αστυνομία,

βιασμού 23, 33, 49, 60, 110, 128, 328, 337 - 425, 438, 456, 465, 467, 516 - 645

διάρρηξης 18, 24, 37, 40, 42, 49, 69, 87, 87, 98, 100, 106, 107, 108, 110, 128, 367, 438

εγκλήματος 20, 45, 46, 50, 51, 96, 34 - 109, 112

εγκλημάτων κατά της ιδιοκτησίας 25, 26, 38, 41, 45, 49, 68, 75, 79, 98, 99, 101, 112, 115, 353

εγκλημάτων κατά του νοικοκυριού 59, 344

εγκλημάτων κατά του προσώπου 24, 25, 26, 41, 54, 60, 75, 90

επίθεσης 17, 39, 43, 49, 60, 84, 85, 89, 128, 437, 438

θύματος 5, 6, 10, 15, 19, 239, 300, 454

ιδιώτη 5, 6, 11, 16, 17, 21, 99, 237

κακοποίησης 39, 54, 62, 85, 89, 108, 109, 119, 125, 343, 399

κλοπής 18, 24, 37, 39, 40, 47, 48, 49, 57, 65, 66, 69, 80, 91, 100, 104, 111, 116, 128, 438

κλοπής αυτοκινήτου 18, 32, 99, 128

κλοπής σε καταστήματα 43, 44, 61, 62, 104, 117, 118, 121

ληστείας 17, 33, 37, 40, 49, 60, 69, 98, 128, 438

σωματικών βλαβών 60

τρίτων ατόμων 9, 10, 15, 23, 68, 115 - 127

Ανεργία 61, 179

Ανισότητα, κοινωνική 179

Απειλή 43, 146, 148, 260, 326, 340, 342, 346, 359, 383, 398, 422, 448, 460, 627, 628, 647, 653

Αποδεικτικό υλικό 48, 102, 261, 263, 407 - 409, 419, 427, 437

Αποδιοργάνωση, κοινωνική 176, 180

Αποζημίωση θύματος 70

Απόπειρα 36, 42, 47, 226, 343, 408

Απόρριψη, κοινωνική 203, 204

Αρχή,

μοιραζόμενης υπευθυνότητας 120

σκοπιμότητας 242

Ασέλγεια 60, 146, 248, 276

Ασέλγεια, παρά φύση 150, 342

Ασελγής πράξη 145, 146, 147, 150, 422, 459, 478, 479, 506, 646, 647, 650

Αυτεπάγγελτη αστυνομική δράση 5, 17, 21, 99, 237, 262, 263, 335, 336, 416, 420, 454

Αυτοδικία 70

Αυτόπτης μάρτυρας (βλ. Μάρτυρας, αυτόπτης)

Β

Βαθμός,

αστικοποίησης 54, 93 - 97, 158, 176, 180, 325, 411 - 412, 424, 450

κοινωνικής ολοκλήρωσης του θύματος 41, 58, 102 - 103

οργάνωσης του δράστη 103 - 105

οργάνωσης του θύματος 103 - 105, 122, 341

Βέλγιο 238

Βία,

νομιμοποιημένη 180, 194

σωματική 49, 62, 141, 145, 146, 147, 150, 223, 226, 258, 348, 349, 351, 383, 398, 422, 433, 434, 460

ψυχολογική 147, 150

Βιασμός,

αιμομικτικός 403, 406, 407, 450

ανδρικός 325 - 327

απλός 319

απόπειρα 142, 150, 266, 268, 269, 287, 323, 324, 329, 330, 331, 342, 344, 348, 351, 353, 357, 359, 420, 427, 438, 458, 460, 471, 473, 478, 479, 505, 506, 646, 647, 649, 650

διαφυλετικός 182, 322, 323

κατά συρροή 399, 403

κατά φύση 458, 460

κλασσικός 226, 345

ομαδικός 260, 319

παιδικός 335, 434, 477

πολιτικός 153

πολλαπλός 342

συζυγικός 144, 249, 657

τετελεσμένος 150, 266, 268, 323, 324, 328, 329, 330, 331, 342, 344, 348, 351, 353, 357, 359, 361, 366, 384, 427, 438, 458, 460, 471, 473, 479, 505, 506, 646, 647, 649, 650

Βραζιλία 342

Γ

Γαλλία 237, 243, 652

Γερμανία 243

Δ

Δεύτερη θυματοποίηση 115, 145, 217 - 222, 304, 373, 375, 419, 463

Δημοσιότητα,

βιασμού 262, 263, 264, 338, 379, 387, 410, 416 - 417, 431, 432, 436, 439, 460, 463, 648, 650

εγκλήματος 94, 108, 132

Διακριτική ευχέρεια 16, 17, 237, 238, 239, 242, 418

Διαλεύκανση εγκλημάτων 272
Διαμεσολάβηση, ενεργητική 116, 124
Διάχυση ευθύνης 120
Δομή, κοινωνική 199

E

Έγκληση 5, 11, 21, 101, 262, 263, 454
Εισόδημα,
θύματος 52, 231, 360
οικογενειακό 57, 58
Είσπραξη αποζημίωσης 99, 100, 101, 115
Εκπαιδευτικό επίπεδο,
δράστη 62, 119, 180, 286
θύματος 51, 58, 118, 358, 438
κοινότητας 103
Έλεγχος, κοινωνικός,
άτυπος 94, 96, 97, 133, 201, 204, 412
επίσημος 94, 95, 96, 115, 133, 192, 194, 202, 204, 223, 250, 324, 338, 339, 351, 357, 366, 373, 377, 408, 412, 413, 418, 436, 463, 465, 654
τυπικός 95, 96, 204
Ελλάδα 243, 245, 246, 399
Ένορκοι 213, 214, 215, 224, 247, 258, 419
Ενοχή,
συμπεριφορική 388
χαρακτηρολογική 388, 389
Έξω-ποινικός συμβιβασμός (βλ. Συμβιβασμός, έξω-ποινικός)
Ενεργητική διαμεσολάβηση (βλ. Μεσολάβηση, ενεργητική)
Επάγγελμα,
δράστη 61, 119, 318
θύματος 62, 313, 356, 360
Επίδραση,
κανονιστική 449, 459
κοινωνική 118, 123, 335, 363 - 370, 614 - 619
Επιρροή,
κανονιστική 68, 370 - 371
κοινωνική 15, 25, 63 - 70, 120, 128, 337, 362 - 373, 391, 415, 431, 449, 455, 459, 461, 463, 646, 647, 648, 649, 650, 651
Επισήμανση εγκληματικότητας 8, 10, 11, 12, 15, 21, 99
Εργολάβοι ηθικής 126
Έρευνες,
αυτό-αναφοράς 47, 48, 72, 79, 80, 81, 82, 83, 91, 108, 386, 425 - 429, 466, 468 - 470, 485, 630 - 645
θυματολογικές 16, 32, 124, 279, 281, 285, 305, 320, 323, 327, 328, 329, 330, 336, 344, 351, 357, 364, 377, 425, 427, 435, 438, 443, 464, 465 - 466, 467, 470 - 474, 485 - 487, 491 - 497

πειραματικές 69, 106, 117, 121, 466 - 467

συμμετοχικής παρατήρησης 92, 464 - 465

Z

Ζώνες μη-παραπομπής 53, 95

H

Ηλικία,

δράστη 51, 61, 62, 244, 259, 318, 326, 408

θύματος 51, 52, 55, 56, 57, 118, 128, 129, 231, 252, 255, 259, 280, 312, 314, 315, 316, 317, 326, 335, 345, 255, 356, 357, 358, 360, 388, 408, 437, 468

Η.Π.Α. 309, 310, 311, 312, 319, 326, 328, 329, 344, 351, 357, 364, 366, 377, 382, 399, 411, 418, 424, 425, 427, 437, 444, 445, 471, 472, 651

Θ

Θεατότητα εγκλήματος 4, 8

Θεωρητικό μοντέλο, 176, 180, 201, 363

αλλαγής 267

έξω-νομικό 266 - 267

κανονιστικό 181, 182

λήψης απόφασης για αναφορά 44, 53, 58, 86, 97, 103, 109, 363, 379, 430, 431, 448, 451, 455, 457, 502, 649

νομικό 266, 267

συγκρουσιακό 181, 182, 183

Θεωρίες,

αγωνίας για επιβεβαίωση 188, 189

αναλογίας των φύλων 177

ανθρωπολογικές 174, 199 - 202

ανισότητας των φύλων 195

αποπροσωποποίηση του άλλου 188

αποτυχίας επικοινωνίας μεταξύ των φύλων 196

διαφορικού κοινωνικού ελέγχου 199

κοινωνικής αποδιοργάνωσης 178

κοινωνικής σύγκρισης 64, 651

κοινωνιολογικές 174, 175 - 184, 199

νομικού φορμαλισμού 140

νοσταλγίας συμπαγούς ταυτότητας 188

πολιτισμικού πλεονάσματος 178

πορνογραφίας 195

σεξουαλικής στρωματοποίησης 257

σχετικής αποστέρησης 181

υποπολιτισμού της βίας 175

φεμινιστικές 174, 191 - 199, 274, 275

φόβου του απειλητικού άλλου 188, 189

ψυχολογικές - ψυχαναλυτικές 174, 184 - 190
Θύμα, παροτρυντικό 204, 281
Θυματολογία 202, 204

I

Ιδιαιτερότητες βιασμού,
στην αναφορά στην αστυνομία 305, 323, 333, 434 - 439, 455, 502
στην ποινική εξέλιξη 269 - 276, 333
Ινδία 317
Ισότητα των δύο φύλων 140, 180

K

Καθοδική κοινωνική σύγκριση 302
Καθυστέρηση αναφοράς,
βιασμού 431, 432 - 434
εγκλημάτων 127 - 128
Καναδάς 253, 309, 311, 341, 421
Κανονιστική,
επίδραση (βλ. Επίδραση, κανονιστική)
επιρροή (βλ. Επιρροή, κανονιστική)
πίεση (βλ. Πίεση, κανονιστική)
Καταγγελία,
βιασμού 264, 265, 276, 321, 374
εγκλήματος 11, 74
Καταστολή 130, 131, 236
Κάτω Χώρες 652
Κατώφλι εγκληματικότητας 89, 158
Κέντρα υποδοχής θυμάτων 259, 344, 346, 351, 352, 365, 366, 385, 403, 651, 652, 655
Κλίμακες μέτρησης,
likert 477, 478, 480, 570, 607, 613
σοβαρότητας εγκλημάτων 41, 45, 78, 341
Κοινωνία,
αγροτική 93, 95, 96, 97
ανδροκρατικής 144, 202, 388
αστική 93, 95, 96, 97
ελεύθερες βιασμού 201
ημιαστική 97
καπιταλιστική 203
κλειστές 95
με τάση βιασμού 201
πατριαρχική 194
σοσιαλιστική 178
σύγχρονη 182
φιλελεύθερη 181
Κοινωνική,
ανισότητα (βλ. Ανισότητα, κοινωνική)
αποδιοργάνωση (βλ. Αποδιοργάνωση, κοινωνική)
απόρριψη (βλ. Απόρριψη, κοινωνική)
δομή (βλ. Δομή, κοινωνική)

επίδραση (βλ. Επίδραση, κοινωνική)
επιρροή (βλ. Επιρροή, κοινωνική)
πολιτική (βλ. Πολιτική, κοινωνική)
υποστήριξη (βλ. Υποστήριξη, κοινωνική)
Κοινωνικό-οικονομική τάξη (βλ. Τάξη, κοινωνικό-οικονομική)
Κοινωνικός έλεγχος (βλ. Έλεγχος, κοινωνικός)

Μ

Μαζοχισμός 277 - 278, 388, 389
Μάρτυρας, αυτόπτης 23, 108, 116, 119, 251, 255, 261, 334, 336, 407, 461
Μεξικό 342
Μύθοι βιασμού 223, 276 - 287, 382, 506 - 507
Μυθολογίες βιασμού 214, 223, 304, 436, 441

Ο

Οικογενειακή κατάσταση,
δράστη 318
θύματος 118, 315, 342, 355, 356, 357, 358, 360, 388, 447, 648
Ορισμός βιασμού,
εγκληματολογικός 151 - 155
θύματος 110, 164 - 169
κοινού 155 - 164, 382, 384, 422 - 423, 449, 451, 459
κοινωνιολογικός 151 - 155
νομικός 140 - 150, 303, 422 - 423, 451, 459

Π

Παράγοντες αναφοράς,
βιασμού 337 - 425
εγκλημάτων 34 - 109
Παραπομπή 4, 5, 16, 74, 94, 99, 130
Παραστάσεις θύματος για,
αστυνομία 74 - 84, 118, 228, 229, 373 - 379, 431, 480, 569 - 578
βιασμό 367, 382, 458, 480, 591 - 607
βιαστή 367, 458, 480, 578 - 591
δράστη 121, 123
έγκλημα 83, 89, 110
εγκληματία 83, 110
έξω-ποινικό συμβιβασμό 480, 613
θύμα 110, 458
κοινωνική απόρριψη 480, 607 - 613
ρόλο του φύλου 379 - 384, 459
σύστημα ποινική δικαιοσύνης 74 - 84, 230, 232, 257, 368, 373 - 379
παροτρυντικό θύμα (βλ. Θύμα, παροτρυντικό)
Πεολειχία 150, 326, 342, 448, 458
Πίεση, κανονιστική 63

Πολιτική, κοινωνική 180, 455
Πορνεία 100
Πόρτο Ρίκο 341
Πορτραίτο, στατιστικό,
βιασμού 320 - 327
βιαστή 279, 318 - 320
θύματος 312 - 317, 436, 470
Πρόληψη, 236
γενική 129, 441, 442
Προσωπικότητα, ψυχοπαθολογική 184, 279
Προφίλ, στατιστικό,
βιασμού 312
θύματος 317

P

Ρόλος φύλου, 194, 199, 251, 256, 381, 382, 474
παραδοσιακός 379, 380, 383, 459
φιλελεύθερος 382, 449, 459, 463 - 464

Σ

Σεξισμός 153, 192, 195, 208, 357
Σενάρια αναφοράς 105 - 107
Σκοτεινός αριθμός εγκληματικότητας 7, 8, 9, 10, 13, 19, 26, 105, 328
Σοβαρότητα,
βιασμού 168, 339 - 354, 358, 362, 368, 371, 377, 427, 448, 451, 458, 460 - 461, 519 - 541, 646, 647
εγκλημάτων 36 - 50, 53, 63, 83, 91, 106, 110, 111, 119, 125, 238, 243, 259, 271, 299, 302
Στατιστικές,
αστυνομικές 13, 14, 32, 73, 130, 320, 322, 327, 328, 440 - 441, 465, 645,
θυματολογικές 13
Στατιστικό,
πορτραίτο (βλ. Πορτραίτο, στατιστικό)
προφίλ (βλ. Προφίλ, στατιστικό)
Στερεότυπο,
βιασμού 303, 304, 319, 383, 401, 449, 459, 645
βιαστή 190, 303, 361, 480, 645
εγκληματία 83, 130, 131, 176
εγκλήματος 83, 130, 131, 441
θύματος 303, 359, 645
Στιγματισμός 205, 246, 393, 410, 411, 417, 429, 436, 657
Στυλ,
εκφραστικό 293
ελεγχόμενο 293
Συμβιβασμός, έξω-ποινικός,
βιασμού 249, 265, 361, 409, 450, 463, 478, 626, 627, 628, 648, 650

εγκλημάτων 70 - 73
Συμφέρον 98, 99, 100, 116, 124, 454, 457
Συναίνεση 141, 142, 160, 220, 221, 234, 242, 280, 345, 350, 419
Συναισθήματα θύματος, 86 - 92, 384 - 394, 619 - 626
αγανάκτησης 91
αδικίας 111, 113, 114, 168, 301, 347
αηδίας 87, 386, 461, 646, 647, 650
αμηχανίας 89, 264, 294, 392, 432, 440
ανακούφισης 461
ανασφάλειας 192
ανησυχίας 89, 291
ανικανοποίητου 187
αντεκδίκησης 123, 287, 294
απειλής 89
ενοχής 88, 114, 204, 221, 264, 289, 291, 293, 294, 296, 298, 300, 339, 350, 386, 387 - 391, 392, 394, 431, 439, 440, 445, 450, 459
έντασης 87, 301, 302, 347, 364, 367, 415, 416
ευάλωτου 111, 298, 302, 347, 386, 391
εχθρότητας 186, 192
θλίψης 110, 111, 114, 291, 292, 347
θυμού 87, 91, 111, 168, 192, 287, 289, 290, 291, 294, 295, 339, 386, 392, 393, 414, 431
κατάθλιψης 86, 287, 288, 289, 290, 384, 386, 461
μίσους 186, 264
ντροπής 89, 204, 264, 386, 393, 432
οίκτου 264
οργής 110, 192, 265, 339, 461, 646, 647, 650
πίεσης 46, 87, 112, 415, 416
ταπείνωσης 211, 291, 294, 302, 386, 440, 646, 647, 650
ταραχής 46, 291, 292
φόβου 88, 264, 288, 289, 290, 291, 292, 294, 295, 296, 297, 386, 387, 391, 392, 399, 414, 431, 432, 463, 654
Συνέπειες βιασμού στο θύμα, 287 - 303, 304
βραχυπρόθεσμες 289 - 294
μακροπρόθεσμες 294 - 298
Συνέπειες μη-αναφοράς,
βιασμού 439 - 443
εγκλημάτων 128 - 133
Συνουσία, 140, 142, 144, 148, 160, 165, 216, 242, 267, 268
βίαιη 506, 646, 647, 649, 650
εξώγαμη 145, 146, 147, 148, 150, 460, 507, 646, 647, 649, 650

κατά φύση 141, 460, 506, 507, 646, 649
κολπική 348
παρά φύση 326, 342, 348, 448, 458, 506
στοματική 342, 348, 506
Σχέση δράστη - θύματος 48, 58, 68, 82, 84 - 86, 113, 140, 165, 173, 205, 214, 215, 226, 242, 249, 252 - 253, 255, 256, 260, 261, 262, 284, 285, 303, 321, 326, 329, 330, 334, 335, 338, 342, 345, 347, 348, 383, 388, 394 - 407, 408, 420, 423, 433, 450, 458, 459, 463, 471, 646, 654

T

Ταϊβάν 341
Τάξη, κοινωνικό-οικονομική,
δράστη 180, 214, 238, 244, 285, 319, 354, 361 - 362, 448
θύματος 20, 38, 40, 45, 48, 49, 52, 54, 58, 71, 101, 214, 252, 254, 256, 257, 313, 314, 333, 354, 359 - 361, 448
Τετελεσμένο έγκλημα 36, 42, 48, 226, 343, 408
Τραυματισμός θύματος,
σωματικός 36, 37, 38, 60, 119, 141, 216, 221, 234, 255, 259, 260, 291, 294, 299, 303, 316, 326, 339, 340, 341, 343, 344, 345, 348, 350 - 352, 353, 359, 398, 407, 408, 420, 434, 448, 460, 647, 650
ψυχικός 262, 263, 264, 287, 317, 358, 367, 374, 378, 392, 417, 439
Τραυματοφοβία 296

Υ

Υπολογισμών ωφελειών και ζημιών της αναφοράς,
βιασμού 412 - 416
εγκλημάτων 97 - 101, 125
Υπό-πολιτιστικές ομάδες 53
Υποστήριξη, κοινωνική 63, 203, 288, 297, 371 - 373, 383, 459, 463
Υποτροπή 94, 441
Υποτροπή θυματοποίησης 59, 60, 109
Υποχρέωση πολίτη για αναφορά 87, 100, 107, 124

Φ

Φαινομενολογία,
αναφοράς του βιασμού 308 - 312, 505, 512 - 518
αναφορά των εγκλημάτων 26 - 31
βιασμού 505 - 511
μη-αναφοράς του βιασμού 308 - 312, 512 - 518
ποινικής εξέλιξης του βιασμού 269 - 270

Φόβος,
αντεκδίκησης 90, 91, 115, 265, 338, 378, 385 - 387, 426, 427, 428, 429, 431, 432, 438, 450, 463
αντιποίνων 82
ενοχοποίησης 203
θυματοποίησης 114, 291, 295, 303, 342, 462, 654
κοινωνικής απόρριψης 356, 410 - 411, 429, 432, 450, 463, 607 - 613, 647, 650
Φυλή,
δράστη 58, 60, 61, 62, 257, 258, 282, 318, 319, 320, 322, 323, 354, 361
θύματος 54, 55, 56, 60, 62, 80, 128, 231, 252, 254, 255, 257, 258, 277, 282, 313, 315, 322, 323, 326, 329, 339, 354, 355, 357, 388, 420, 427
Φύλο,
δράστη 51, 61, 62
θύματος 51, 118, 128, 252, 277, 312, 327, 436, 437

X

Χαρακτηριστικά,
βιασμού 226, 251, 312, 339 - 354, 420, 430, 519 - 541
δημογραφικά 52, 54, 63, 267, 318, 339, 354, 355, 357, 448, 541 - 569
δράστη 20, 48, 50 - 63, 123, 175, 185, 186, 252 - 258, 312, 465
εγκλήματος 43, 50, 52, 92
θύματος 20, 48, 50 - 63, 128, 175, 252 - 258, 312, 339, 354 - 361437, 448, 464
κοινωνικά 52, 54, 63, 339, 354, 448, 541 - 569
Χρήση όπλου 37, 38, 42, 48, 61, 261, 299, 326, 338, 341, 342, 343, 344, 351, 407, 408, 438, 448, 459 - 460, 647, 650

Ψ

Ψυχοπαθολογική προσωπικότητα (βλ. Προσωπικότητα, ψυχοπαθολογική)